Długosz

GME

Joannis DŁUGOSZ Senioris

Canonici Cracoviensis

OPERA OMNIA

CURA

ALEXANDRI PRZEZDZIECKI

EDITA.

Joannis DŁUGOSZ Senioris

Canonici Cracoviensis

OPERA OMNIA

CURA

ALEXANDRI PRZEZDZIECKI

EDITA.

Tomus XIV.

JOANNIS DŁUGOSSII

SEU

LONGINI

CANONICI CRACOVIENSIS

HISTORIAE POLONICAE

LIBRI XII.

AD VETERRIMORUM LIBRORUM MANUSCRIPTORUM FIDEM RECENSUIT, VARIIS LECTIONIBUS ANNOTATIONIBUSQUE

INSTRUXIT

IGNATIUS ŻEGOTA PAULI.

CURA ET IMPENSIS

ALEXANDRI PRZEZDZIECKI.

TOMUS V.

LIBER XII. (XIII).

CRACOVIAE,

EX TYPOGRAPHIA EPHEMERIDUM „CZAS"

Provisore Josepho Łakociński.

MDCCCLXXVIII.

LIBER DUODECIMUS.

(Continuatio.)

L I B E R XIII.

(Edit. Lips.)

ANNUS DOMINI 1445.

Rumore de Wladislai Regis morte dubia vigente, mittuntur ex Polonia nuntii in Graeciam sciscitatum de vita illius. De cuius incolumitate cum nihil certi renuntiaretur, magnus moeror Kazimirum fratrem suum ac alios occupat.

Casu Regis [1]) in Hungariae et Poloniae Regnis fama et rumore in mense Decembri vulgato, diu fides ambigua in pectoribus Polonorum, Hungarorumque mansit. Verum dum circa finem mensis Decembris aliqui Poloni, pauci tamen, fuga salvati, in Poloniam revertissent et rem gestam plene detexissent, credulitas casui data est, et moeror ingens universorum animos occupavit, fletusque et lamenta, tum virorum, tum matronarum suos necessarios, charos et pignora [2]) deplangentium, singulas domos opplebant. Id unum erat solatio, quod Wladislaus Rex incolumis esse et vivere nuntiabatur, et iam in Constantinopolim, iam in Venetias, iam in Walachiam, iam in [3]) Transylvaniam, iam [4]) Albaniam et Rasciam, illum cum suis

[1]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [2]) et chara pignora *Cod. Przez.* [3]) vel *Ed. Lips.* [4]) iam in *Ed. Lips.*

secessisse, multorum gravium hominum literae denuntiando testabantur. Quae res et novitas sicut grata et desiderata, ita facilius et acceptabatur et credebatur: et quoties literae de vita et sanitate Regis [1]) Cracoviam afferebantur, toties gaudio immenso civitas repleta, pulsu campanarum et ignium extructione laetitiam testabatur; et sicut invictae virtutis Regem sciebant, ita illum nullatenus eo praelio occidisse opinabantur. Placuit posthaec languescentibus relationibus, vitam Regis [2]) firmantibus, in Romaniam, Graeciam et Bulgariam nuntios sciscitatum de vita Regis mitti. Missique fuerunt et publicis et privatis expensis varii nuntii, et signanter Iohannes Rzeschowski, Egidius [3]) Suchodolski. Qui cum provincias easdem investigando, subodorandoque vitam Regis lustrassent, et nihil certum aut desideratum de eius sospitate retulissent, altior moeror mentes Polonorum invasit, cogitantibus, disserentibusque [4]), ex quam alto fortunae statu causa [5]) Regis deciderint, quam inclytum Regem, in universo orbe famosum et gloriosum, amiserint, quantis debitis, obligationibusque Regnum suum et se involverint, quanta damna perceperint, quot bella nullum fructum habitura gesserint, quantos Regni et urbium Poloniae ornatus per Regem Wladislaum conceptos amiserint, quem denique illo mortuo, habituri essent aeque prudentem, aeque modestum, aeque liberalem, aeque Regno Poloniae affectum, Regem. In his quoque querelis et doloribus menses aliquot absumpti sunt. Casus Regis Wladislai per Iohannem de Senno [6]) militem Kazimiro Duci Lithuaniae, in Polocensi tunc regione agenti, consiliariorum Regni [7]) nomine patefactus, plures in eo moerores et lacrimas, excessum fratris unici immodice deplangente, excivit. Luctus ex occisione Wladislai Regis et clade sui exercitus, non in Polonia modo, aut Pannoniis, sed per universas regiones Catholicorum, fuit, dolentium tam optimum, tam sanctum Regem, validum suum scutum et fidei, non Europae solum, sed et Syriae futurum liberatorem, et unicam Christianitatis adversus barbarorum rabiem, spem, immatura sibi morte ereptum. Eoque amplior in pectoribus nonnullorum dolor, moestitiaque insederat, quod defensore tam animoso, tam forti et impigro perempto, grassaturum liberius in Regna catholica Turcum, et sui iuris illa facturum ominabantur. Ipse siquidem Wladislaus Rex, potentia Domini accinctus, in splendore armorum, ad eius praelium praeliandum iugiter mentem intenderat, primaevae substantiam suae iuventutis, suave et delectabile ei sacrificium oblaturus, qui se in holocaustum pro nobis morti tradiderat.

---

[1]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [2]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [3]) et Aegidius *Ed. Lips.* [4]) cogitantium, desiderantiumque *Cod. Lis.* disserentiumque *Ed. Lips.* [5]) casu *Ed. Lips.* [6]) de Syenno *Ed. Lips.* [7]) Regni Poloniae *Ed. Lips.*

Kazimirus Dux Lithuaniae, variantibus primum procerum sententiis, tandem in Regem Poloniae nominatur, caeteris Principibus reiectis.

Cum autem orbitas in Regno Poloniae ubique appareret et incerto vagoque ordine omnia volutarentur, scitumque esset Hungaros, repudiata spe vitae Regis, Ladislaum filium posthumum Alberti Regis, pro Rege sibi assumsisse, conventus pro die Sancti Adalberti in Siradia indictus est. Quo cum maior numerus Praelatorum et baronum Regni Poloniae quam solito convenisset, et de provisione Regni futura tractatus interpositi essent, in varias quoque [1]) iretur sententias, dum nonnullis placebat, certificationem ampliorem de vita et occasu Regis [2]) expectari, aliis dilationem deliberationis in aliud tempus breve transferri: vicit tamen [3]) sententia Sbignei Cracoviensis episcopi, qui censebat eligendum Regem, eligebatque Kazimirum Ducem Lithuaniae, germanum Regis [4]): nihil se hac electione innovaturum, etiamsi Wladislaus Rex in annis aliquot in vitam resurgeret, asserens, dum pro ordine habendo in Regno, non hostis sed germanus, non extraneus sed naturalis, in locum Regis [5]), ut eadem facies et status Regni sine aliqua variatione remaneret, surrogaretur. Et quamvis nonnulli de [6]) primoribus electionem ipsam immaturam, sibique et publice et privatim nocituram, portenderent: ab omni tamen concilio, iuxta sententiam episcopi Cracoviensis, decretum habitum est, et Kazimirus ipse universali consensu in Regem Poloniae electus [7]), et magna commendatio Cracoviensi episcopo [8]) attributa. A Regina quoque Sophia, quae etiam in ipsa conventione prius aderat, ipsi Cracoviensi episcopo actae gratiae, quod in rebus dubiis, caeteris trepidantibus, certam sententiam, firmantem Regnum, in statu suo dederit. Verum quia in animis omnium Wladislaus Rex vivebat, et omnes illum aliquando appariturum sperabant, visum est electionem de Kazimiro Duce Lithuaniae vigorem quidem habendam, non prosequendam tamen, sed ipsi Duci per speciales nuntios, ex ipsa conventione mittendos, intimandam, et rem integram ad diem Sancti Bartholomaei [9]) asservandam, ut interim plenior certitudo de vita vel morte Regis perveniret [10]), et ut nuntii Lithuaniam ituri, rogarent et requirerent Ducem Kazimirum, quatenus pro festo Sancti Bartholomaei in Pyotrkoviensem [11]) conventionem institutam personaliter venire dignaretur, de statu Regni Po-

---

[1]) atque in varias *Ed. Lips.* [2]) Regis Wladislai *Ed. Lips.* [3]) tandem *Ed. Lips.* [4]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [5]) Regis Wladislai *Ed. Lips.* [6]) ex *Ed. Lips.* [7]) electus est *Ed. Lips.* [8]) episcopo Sbigneo *Ed. Lips.* [9]) S. Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [10]) de vita vel morte Wladislai Regis proveniret *Ed. Lips.* [11]) Pyotrkouiae *Ed. Lips.*

loniae cum consiliariorum Regni deliberatione provisurus. De nuntiis deligendis cum diversitas suborta longo tempore transigi nequiret, pontificibus nominandi, quos videretur, nuntios, potestas delegata est. Nominati itaque sunt quatuor milites, videlicet Petrus Chrzanstowski [1]), Petrus Schamotulski, Petrus Oporowski et Nicolaus Czarnoczki, atque in Lithuaniam destinati, iniunctumque illis, ut responsum [2]) Ducis Kazimiri ad conventionem Pyotrkoviensem, pro die Sancti Bartholomaei tenendam, referre non negligant.

Legati Hungarorum ad Fridericum Romanorum Regem missi, ut Ladislaum filium posthumum olim Alberti Hungariae Regis postularent, re infecta redeunt in patriam, et Iohannes de Huniad Turcorum viribus inferior cedit.

Et licet apud Hungaros mors Wladislai Regis diu incredita [3]) fuerit: quidam namque, ut invictae virtutis illum sciebant, sic et nondum mortuum esse rebantur; quae res per plures menses, absque novitate [4]) Regnum tenuit [5]); Laurentius propterea Palatinus Hungariae, acris vir ingenii [6]), vivere Regem constanter praedicabat [7]), et nunc in Polonia sospitem esse, nunc intra dies paucos venturum, asserens [8]): placuit tamen [9]) conventum haberi in Pesth; illicque Praelati, baronesque Regni Hungariae convenientes, unanimi voto Ladislaum, Alberti filium, in Regem eligunt, Vicarios Regni ordinant, decretaque pro communi pace faciunt, oratores nominant, qui ad Fridericum Romanorum Regem, petituri puerum Ladislaum et coronam materialem, destinentur [10]). Placet tamen in Poloniam mitti, investigarique Regem Wladislaum, ac certo tempore notitiam expectari. Verum dum nuntius in Poloniam missus et matrem Regis Sophiam Reginam alloquens [11]), nihil certi de vita Regis reperisset, lapso expectationis termino [12]), oratores Hungarorum, Dionysius Cardinalis et archiepiscopus Strigoniensis, Ladislaus de Gara Banus, ad Regem Romanorum [13]) in Novam Civitatem perveniunt. Nicolaus Fristaczki, etsi designatus fuerit, venire tamen, nescio, qua diffidentia ductus, fastidivit, donec Ulricus de Schumborg [14]) Comes et Caspar Schlik [15]) Cancellarius, eum convenien-

---

[1]) Chrząstowski *Ed. Lips.* [2]) responsionem *Ed. Lips.* [3]) non credita *Ed. Lips.* [4]) novatione *Ed. Lips.* [5]) suspendit *Cod. Przez.* [6]) Laurentio praeterea de Hedrevara Palatino Hungariae, acris ingenii viro *Ed. Lips.* [7]) praedicante *Ed. Lips.* [8]) asserente *Ed. Lips.* [9]) tandem *Ed. Lips.* [10]) eant, destinantque. *Ed. Lips.* [11]) alloquutus *Cod. Calv.* [12]) tempore *Cod. Lis.* [13]) ad Regem Romanorum Fredericum *Ed. Lips.* [14]) Chumborg *Cod. Calv.* Sumbosg *Ed. Lips.* (Schauenburg). [15]) Slik *Cod. Przez.* Sztik *Ed. Lips.*

tes, venire [1]) induxerunt. Petitio legatorum fuit: ut quoniam in conventu Pestensi Ladislaum in Regem elegissent, orabant, ut tam puer, quam corona [2]), illis consignaretur, quoniam illis habitis, coronare eum in Alba Regali, et sibi, ut par est, homagia praestare promittebant. Quibus per Fridericum Romanorum Regem responsum est: Qui coronatus sit [3]), eum non esse amplius coronandum; Ladislao et paterno et avito et materno iure Regnum deberi Hungariae: bene tamen fecisse Hungaros, qui [4]) verum suum haeredem, non alium elegerant [5]); quod in Regno teneatur puer, assentire se velle: quamvis illum et alia Regna, Dominiaque respiciant. Post plures tractatus utrinque habitos, nulla concordia secuta est: nam Hungari quoque inter se contendebant usque ad probra, quod novam coronationem Ladislai expeterent, quae partem Ladislai, quae unius fuit tenoris et fidei, reprobaret, aliam, quae fidem mutaverat, iustificaret. Tandem cum ultimum responsum post varios tractatus postulatum esset, in hanc fere sententiam a Friderico Rege [6]) datum est [7]): Coronationem novam, quamvis necessaria non esset, unctione [8]) omissa, pro pace et unione Regni permissurum se fore, velle tamen publicis literis Regni caveri, primam ex hoc nullatenus violari, securitatemque dari, et puerum et coronam posthaec sibi restitui, quos in Posonio, qui est locus insignis, tenere vellet, si nomine pueri, cuius est arx, sibi consignaretur. Obligationem, quam [9]) Hungari petebant, absque voluntate Vicariorum Regni Hungariae puerum non abduci, fieri non decere: cum sibi solum, tanquam proximo consanguineo, et per matrem, et per alios commendatus ille fuisset. Promittebat tamen, literisque se firmaturum dicebat, et deficiente puero, nec coronationem, nec castrum Posonium alienari a Regno Hungariae. Novitates autem fieri magnopere dissuasit (nam Hungari in defectu Regis, surrogare sibi in Regem, iam Ducem Burgundiae, iam Georgium Despotum, iam Comitem Ciliae disponebant), praedicens eis, verum Hungariae Regem Ladislaum esse, nec sine ipso pacem reddi Hungariae Regno posse. Sic re infecta Hungari recesserunt, quos Fridericus Rex extra urbem est comitatus. Cum rogaretur Nicolaus Fristaczki, suum Regem visere, qui suo proximus erat itineri: Nescio adhuc, inquit, quem Regem sum habiturus, nec puerum hunc venerabor, nisi prius scivero, meum Dominum esse [10]). Iohannes de Huniad Woyewoda Transylvaniensis, bello Turcorum occupatus, huic legationi in-

---

[1]) eum *Cod. Calv.* [2]) ut tam puer Ladislaus, quam corona Regni materialis *Ed. Lips.* [3]) Qui semel coronatus sit *Ed. Lips.* [4]) quod *Ed. Lips.* [5]) et non alium elegerint *Ed. Lips.* [6]) Romanorum Rege *Ed. Lips.* [7]) responsum datum est *Cod. Lis.* [8]) unctione tamen *Ed. Lips.* [9]) quam iam *Ed. Lips.* [10]) eum Dominum meum esse. *Ed. Lips.*

teresse non potuit; sed et quamvis aliquot conflictibus victor evasisset, et quaedam castella obtinuisset, opitulante sibi classe Eugenii Papae, quae ex Ponto per Istrum contra fluminis impetum traiecit, maiori tamen mole, quam suae vires ferre poterant, Turcorum obrutus, et bellum et campum deseruit.

Ut animum Kazimiri Lithuaniae Ducis dubium ad Regnum Poloniae accipiendum impellant, primarii in re publica Polona viri legationis nomine ad eum in Lithuaniam mittuntur.

Superveniente Sancti Bartholomaei die, coepit esse conventus in Pyotrkow iuxta constitutionem Siradiensis conventionis. Et tam Sophia Regina, quam Praelatis et baronibus Regni Poloniae convenientibus, nuntii, qui in Lithuaniam destinati erant, responsum Kazimiri Ducis retulerunt, non aliud fuisse, quam quod vellet per proprios nuntios respondere. Hi dum aliquanto tempore expectati, tandem venissent, videlicet Martinus archidiaconus Vilnensis et Iohannes Nyemyerowicz, in hanc sententiam responderunt: Kazimirum Ducem de casu germani sui Wladislai Regis, cladeque exercitus sui et populi christiani, plurimum anxium afflictumque esse, nec ad aliqua publica negotia obeunda virium sibi satis suppetere; videri sibi immaturum tempus, quo vel de assumendo, vel [1]) gubernando Regno Poloniae, se deberet ingerere, expectarique opportere longioris temporis transactionem, ut plenior certitudo de vita vel morte Regis [2]) obveniat [3]): ad quam habendam, asserebant eum in varias orbis oras multifarios nuntios destinasse; Regnum interim Poloniae per eosdem Vicarios, qui a Rege constituti erant, administrari posse, quod et Rege existente impubere, et tandem absente, Vicariorum [4]) cura regebatur. Ingrata visa est haec responsio consiliariis [5]): nam se multo benigniorem recepisse [6]) arbitrabantur. Inde [7]) in novas deliberationes res producta est. Sed dum neminem, aeque utilem et iustum successorem Wladislao Regi surrogare posse rebantur, placuit ex utroque statu nuntios ad illum mitti et sibi electionem denuntiari, rogarique, ut Regnum Poloniae assumere et pro coronatione [8]) venire, Regnumque regere, succisis quibuslibet dilationibus, dignaretur. Nominatique sunt, Vincentius Gnesnensis archiepiscopus, Sbigneus Cracoviensis, Wladislaus Wladislaviensis episcopi, Iohannes de Thanczin Cracoviensis, Lu-

---

[1]) vel de *Ed. Lips.* [2]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [3]) adveniat *Cod. Lis.* [4]) etiam Vicariorum *Ed. Lips.* [5]) consiliariis Regni Poloniae *Ed. Lips.* [6]) recepturos fuisse *Ed. Lips.* [7]) Indeque *Ed. Lips.* [8]) ad coronationem *Ed. Lips.*

cas de Gorka Posnaniensis, Iohannes de Lichin Brestensis, Petrus de Sprowa Leopoliensis, palatini, et Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius.

Legati Poloniae Regni ad Kazimirum Ducem in Lithuaniam pervenientes, legationem ei nomine Regni Poloniae referunt, in qua sua in Iagyellonem et stirpem illius studia enumerant et tandem persuadent acceptationem Regni.

Approximante die Sanctae Hedvigis, quo constitutum erat, nuntios in Lithuaniam proficisci ituros, omnes pro conventu Pyotrkoviensi [1]), praeter episcopum Wladislaviensem [2]), qui valetudinem praetendebat adversam, profecti sunt, Sophia Regina illos praecedente. Quae etsi ad eundum nominata non fuerit: ire tamen, impulsa materno affectu, voluit, ad inclinandum animum Ducis Kazimiri in consensum, quem iam senserat Lithuanorum multiplici persuasione et instantia aversum. Dum itaque nuntii Regni praefati pro die Sanctae Hedvigis in Grodno convenissent, et per Ducem Kazimirum, Praelatosque et barones Lithuaniae, benigne excepti fuissent, legationem Regni Vincentius archiepiscopus Gnesnensis in audientia publica (nullus enim prohibebatur interesse) in hanc fere sententiam disseruit. Nomine, inquit, Regni Poloniae et eius universali [3]) deliberatione et consensu, serenissime Princeps, ad te missi, id in primis commemorandum censuimus: patres nostros Regno Poloniae, per mortem Kazimiri et Ludovici Regum vacante, non Sigismundum et [4]) Iohannem Lucemburgenses Duces, qui magna, non Wilhelmum Austriae Ducem, qui maiora Dominia offerebant, non denique Duces Masoviae et [5]) Slesiae Semovitum et Wladislaum, qui haeredes videbantur; sed pro dilatione religionis christianae patrem tuum, qui cum gentibus idolatris [6]) in culturam verae fidei transire, terras Lithuaniae, Samagittiae et quascunque alias, sub ditione sua tunc consistentes, Regno Poloniae perpetuo incorporare, se cum fratribus [7]) Ducibus Lithuaniae pro eo fideiubentibus, obligantem, suscepimus, et illi illustrissimi sanguinis virginem, in decore nulli secundam, Hedvigim, Ludovici Regís Poloniae et Hungariae filiam, et unicam Regni Poloniae haeredem, in matrimonium dedimus, terras quoque Lithuaniae et Samagittiae Cruciferos de Prussia occupare [8]) conantes, iuxta acsi nostrae naturales essent, cruore nostro et impensa gravissima, in difficillimo temporum ar-

---

[1]) per Conventum Pyotrcoviensem *Ed. Lips.* [2]) Wladislaviensem Wladislaum *Ed. Lips.* [3]) universi *Ed. Lips.* [4]) vel *Ed. Lips.* [5]) vel *Ed. Lips.* [6]) idololatris *Ed. Lips.* [7]) cum fratribus suis *Ed. Lips.* [8]) occupare *deest in Cod. Calv. et Przez.*

ticulo defendimus, et ex Lithuanorum causa propriam faciendo, bellum illorum, in nos conversum, annis pluribus gessimus. In conditionibus, quibus unica haeres et filia patris tui Hedvigis Friderico Brandeburgensi Marchioni desponsata fuit, eam providentiam tenuimus, patre tuo prolem masculinam in futurum producente, Regni Poloniae successionem ad filiam, quamvis avito et pristino iure haeredem, non posse devolvi. Agente in humanis patre tuo, publica illi fide spopondimus, unum e vobis duobus fratribus sibi vos in Regno substituturos [1]). Quod opere, morte patris tui secuta, complevimus, et germanum tuum Wladislaum, propter ius et respectum primogeniturae, in Regem nostrum, abrogatis quibuslibet impedimentis, quae interponebantur, assumpsimus, et pro illius honore, promotione et profectu, magnopere institimus [2]). Nec minor nobis de te incessit cura, solicitudine, interpositioneque nostra, in Regem Bohemiae, morte Sigismundi Imperatoris secuta, te eligi, ac ad prosequendam electionem tuam duos palatinos cum forti exercitu Bohemiam mitti, non sine gravissimis expensis, procuravimus. Bella deinde pro tuo iure, cum Alberto Romanorum et Hungariae Rege et universa Almannorum natione gessimus, ut germanus tuus Wladislaus, etiam cum potentiis suis, vix quindecimum annum [3]) agens, bella pro iure tuo administrando in Slesiam cum exercitu personaliter iverit, adeoque electio tua promota, ut bonum finem, nisi Albertus Rex immatura morte diem obiisset, habitura fuerit. Regno insuper Hungariae vacante, operam, qua Wladislaus germanus, et Elisabeth Reginae et universorum Praelatorum et baronum Hungariae decreto et assensu, in Regem Hungariae assumptus et electus est, navavimus, atque cum illo Hungariam personaliter transeundo, gravissimos sumptus faciendo, multis nos periculis obiecimus, totius Christianitatis, quem propterea sequi credebamus, prout nos nec opinio fefellit, nec privato id agentes respectu. Sed nec illa grandi occupatione distenti, tui et Ducatus Lithuaniae potuimus oblivisci, quin ad providendum statui Ducatus eiusdem, quod verebamur, in intestinam divisionem, nisi celeriter occurrissemus, posse adduci, notabili baronum Regni et exercitus caterva stipatum, te Regni thesauro procuratum, provisumque, in Lithuaniam, pro illius pace et gubernatione transmisimus, maiores copias, si id necessitas expostulasset, transmissuri. Quo effectum est, ut motus omnes tuo adventu in Lithuaniam, parte adversa obedientiam profitente, conquiescerent. Verum cum germanus tuus Wladislaus, Rex noster, in Turciam cum exercitu catholico traiiciens, Turcorum Caesarem, contra opinionem omnium, aliquot praeliis fudisset adversis et

---

[1]) unum e vobis duobus fratribus nos in Regnum substituturum. *Cod. Lis.* [2]) instituimus. *Cod. Calv.* [3]) annum *deest in Cod. Calv. et Przez.*

castris castellisque exuisset, in eam famam, non sibi solum, sed et tibi, Regnisque et Dominiis suis nativis, quaesitam evaserat, ut reditus suus ex triumphali bello, omnium fere Regum nuntiis et muneribus honoratus, adeo terribilem eum et inclytum in conspectu Orbis universi fecerit, ut et Turcorum Imperator, quod monstro par visum est, pacem ab eo quaesitam ad decennium firmari obtinens, castris fortissimis, a ducentis annis occupatis, in praemium datae pacis, excesserit et notabiles captivos a servitute dimiserit. Quo vel uno, fama, potentia atque opibus auctus, Principem in Orbe, si consiliariorum Regni Poloniae secutus esset consilia, non haberet secundum. Verum contra foedus cum Turcis ictum, temerato iuramento de observanda pace praestito, obauditis patriae consiliis, expeditione secunda contra Turcos instaurata, in vigilia Sancti Martini cum Turcis congressus, licet plurimas eorum copias decernendo fuderit, ab Hungaris tamen, Valachis, Rascianis, Albanis, caeterisque nationibus sui exercitus desertus, credatur ab hostibus captus, aut occisus [1]). Quam novitatem, non nobis solum, sed universo Orbi lugubrem, Serenitati tuae crebro nuntiavimus, et ut Serenitas tua in Poloniam veniret, et de statu Regni in absentia fratris provideret. Serenitate [2]) tua adventum differente, in conventione in Siradia celebrata, attentis virtutibus celebris memoriae parentis tui, et clarissimis triumphis, eius auspiciis, per nos relatis, te in fratris locum elegimus regnaturum, et nomine totius Regni Poloniae venimus, et electionem de te factam tuae Serenitati insinuamus et publicamus, rogantes, ut tua Serenitas [3]) pro die Dominico ante festum Sancti Nicolai, in Cracoviensem urbem, in qua Poloniae Reges coronari consueverunt, personaliter advenire digneris, diadema et unctionem regalem de manu pontificum recepturus. In hac autem re tua Serenitas omnem dilationem, velut Regno Poloniae perniciosam, rescindat, et nos cum finali et certo responso remittat. Cum eo [4]) respectu legationem hanc ad te proferre [5]) iussi sumus, ut maiores ordine natuque ad te super hac re venturos minime speres. Te enim dissimulante, cogeretur Regnum de alio [6]) Rege, ne prolabatur in varia divisionum monstra, providere. Nec Serenitatem tuam ab acceptando Regno Poloniae spes vana vitae Wladislai Regis retrahat: nemo quidem est, qui altius quam nos, vitam suam expetimus et suspiramus, velut hi, quibus mors sua est non solum acerba, sed etiam damnosissima. Sed transactio anni [7]) integri, quo nemo vitae suae spectator apparuit, nos eum mor-

---

[1]) desertus, ab hostibus captus, aut occisus est. *Ed. Lips.* [2]) Serenitate autem *Ed. Lips.* [3]) rogantes Serenitatem tuam, ut *Ed. Lips.* [4]) Cum eo enim *Ed. Lips.* [5]) perferre *Ed. Lips.* [6]) de alio sibi *Ed. Lips.* [7]) Regni *Cod. Przez.*

tuum magis [1]), quam vivum, credere compellit. Praeterea populus noster, dono Dei multus, est indigens rectore. Etiamsi Wladislaus Rex vel captus sit, vel suapte latitet [2]), nemini aeque congruum est, suum thronum, iuxta ac tibi conscendere, et populos Regni Poloniae, regionesque illi subiectas, gubernare, non sugillationem aliquam, aut ambitionis notam, quae in te spargi non potest, sed laudem maximam, etiamsi Wladislaus rediret, pro [3]) conservata haereditate sua et patrio Regno, tibi cum illo communi, quod forte alii posset esse vitio, habiturus [4]). Unde iterum atque iterum rogamus, ut benevolum facilemque te in assumptione Regni Poloniae praestes, atque illud pro laude nominis divini, consolatione populi christiani, exterminio barbarorum, in iustitia et iudicio regendum assumas.

Kazimirus deliberationem suam de Regno Poloniae acceptando in futura comitia reiicit.

Audita legatione, Kazimirus Dux Lithuaniae, pluribus diebus, cum suis deliberabundus, privata consilia tenuit. Et licet omnis intentio sua ad gerendum morem legationi propositae, acceptandumque Regnum Poloniae, inclinata esset, retrahebatur tamen hinc suspicione fraternae vitae, hinc consiliariorum Lithuaniae dissuasione, qui per translationem suam in Poloniae Regnum redire Withawdi [5]) aut Sigismundi fratris sui horrenda tempora, quibus in capita eorum pro libito saevitum est, et transmigrare simul cum Kazimiro partam libertatem rebantur. Veniebatque in mentem filius Sigismundi, Michael Dux, ne is Kazimiro succederet, patris necem multiplici nece ulturus. Praeter haec et respectus de castro Luczsko interponebatur, ne illud, iuxta conclusa, Kazimirus Regno Poloniae applicaret: quod Lithuani sui iuris facere nitebantur. His cogitationibus distractos, apparebat illos omni nisu, consilio et autoritate, Ducem Kazimirum, ne Regnum Poloniae acceptaret, retracturos. Nuntii itaque et consiliarii Regni Poloniae hos inter se Lithuanos volvere intelligentes tractatus, plures rationes viasque aperiunt, quibus metu concepto solvantur, idque pro summa rerum offerunt: ut nihil cunctentur, nihilque vereantur Ducem Kazimirum pro regendo Regno Poloniae inducere ad consensum, daturos se cum illis operam, ut pro futuro Magno Lithuaniae Duce personam illis et Ducatui Lithuaniae utilem et gratam eligant. Sin vero reputant statum suum et Ducatus Lithuaniae mutatione Ducis Kazimiri periclitari debere,

---

[1]) magis *deest in Cod. Calv.* [2]) sponte latet *Ed. Lips.* [3]) et *Cod. Przez.* [4]) quod posset alius forte eo vitio habiturus. *Cod. Przez.* [5]) Vitoldi *Cod. Przez.*

assensuros se, ut Dux [1]) Kazimirus in Ducatu Magno Lithuaniae praesideat, et alius Princeps in Regni Poloniae assumatur regimen, utrique Dominio gratus, concordiam inter utraque Dominia servaturus, aut ipse Dux Kazimirus in utroque Dominio praesideat. Omnes hae conditiones graves duraeque Lithuanis visae sunt: nam neque libertatem coeptam, si alius in Lithuaniae Ducatum succederet, astruebant fore posse diuturnam, neque Ducem Kazimirum, ut alius in Regnum Poloniae, eo neglecto, succederet, aequo animo laturum sciebant, dilationibus res tam ambigua interpositis suspendenda videbatur, quas Poloni plurimum abhorrebant. Factaque publica protestatione in Ducis Kazimiri et Sophiae Reginae, omniumque Lithuanorum consiliariorum, praesentia, quod satis, superque satis Ducem ipsum Kazimirum de assumenda Regni Poloniae corona variis nuntiis et requisitionibus solicitassent, et quod omni debito suo, si quo sibi iure naturali, divino et humano aestimabantur obnoxii, sufficientissime perfuncti essent, discessum animis amaricatis et irritatis parabant. Interim solicitante Sophia Regina, a consiliariis Poloniae huiuscemodi conclusio cum magna difficultate et renitentia vix accepta est: ut Dux Kazimirus, qui tunc super re alta et grandi neque consentire, neque dissentire voluit, conventionem generalem cum terris Lithuaniae et Samagittiae ac Russiae teneat, deliberetque in ea ad plenum super Regni Poloniae acceptatione, et deliberationem, responsionemque suam finalem Praelatis et baronibus Poloniae per nuntios suos in conventione Pyotrkoviensi [2]), pro die Epiphaniae tenenda, remittat. Casu vero quo contingeret illum acceptare electionem, obligabat se pro Dominica Carnisprivii Esto mihi, Cracoviam venturum, nisi forte interim veraces et approbatae intervenirent de vita Wladislai Regis Hungariae et Poloniae novitates. Hac conclusione habita et literis Ducis Kazimiri firmata, nuntii Regni Poloniae muneribus honorati, in Poloniam reversi, quae egissent caeteris insinuant, et conventio Pyotrkoviensis [3]) pro die Epiphaniae celebranda decernitur. Sub iisdem temporibus pax cum Nicolao Duce Rathiboriensi reformata, et castrum Szyewyor [4]) per eum interceptum, Sbigneo episcopo et suae ecclesiae Cracoviensi restitutum est.

---

[1]) Dux Lithuaniae *Ed. Lips.* [2]) Petricoviensi *Cod. Lis.* [3]) Petricoviensis *Cod. Lis.* [4]) Szewior *Cod. Lis.* Syewyor *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1446.

Kazimiri Lithuaniae Ducis legati in Pyotrkoviensi conventione primoribus Regni Poloniae dissuadent, ne ad alterius Regis electionem procedant.

Festo Epiphaniarum adveniente, generalis conventio in Pyotrkow tenta est. Ad quam cum Praelati et barones Poloniae [1]) in frequentia copiosa convenissent, responsionem Kazimiri Ducis Lithuaniae audituri, venerunt illuc suo nomine, duo Duces Russiae, videlicet Wasilo cognominatus Krasni [2]) et Georgius Szyemyonowicz [3]), Dux de Ostrog [4]), quatuor Boyari Lithuaniae, Iohannes Nyemyerowicz Owacz [5]) capitaneus Brzestensis, Andrusko Dowoynowiez et Michael Muntholtowicz [6]). Et data audientia vigore literarum credentialium, id in primis longo sermonis schemate per organum Wasilonis [7]) Ducis referunt: Ducem Kazimirum, non ut Principem a Regno Poloniae ad tempus beneplacitum mutuatum et concessum, et pro libito ad regimen Regni Poloniae provocandum [8]), sed ut verum et iustum haeredem Lithuaniae Ducatum intrasse, et illum pleno iure et dominio, more praedecessorum suorum, Magnorum Ducum Lithuaniae, possedisse et plenam in eo administrationem hactenus habuisse. Deinde astruebant, tali et tanto illum animo esse, ut ultra Ducatum Magnum Lithuaniae, terras et provincias amplissimas, et illius divitias ac potentiam, nullius eum amplioris Dominii possessio aut regimen delectaret, nec ipse unquam Regni Poloniae vellet ambire gubernacula et solium altius regium conscendere: ratus sibi ducalem sufficere maiestatem, praesertim dum adhuc germani sui Wladislai Hungariae et Poloniae Regis mors esset ambigua, et vitam suam pluribus respectibus, quam mortem, conveniret [9]) sperari; indignum quoque deducebant, Praelatos et barones Poloniae ad surrogandum alium in regimen Regni Poloniae accelerare, et non annis aliquot certitudinem vitae vel mortis regiae praestolari: cum electio futuri Regis, ad quam praefati Praelati et barones Poloniae, in eventum negati de se factae electionis consensus, convenerant, opus arduum sit, longo tempore digerendum et limandum, ne celeritatem operis, longam poenitentiam subsequi contingat. Extare praeterea optimam in Regno Poloniae quietem, ut et posse Regnum

---

[1]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [2]) Basilius cognominatus Kraszny *Ed. Lips.* (Dux de Ostrog). [3]) Syemienowicz *Ed. Lips.* [4]) Ostrow *Ed. Lips.* [5]) Onacz *Ed. Lips.* [6]) Mantholowicz *Cod. Lis.* Muntolowicz *Ed. Lips.* [7]) Basilii *Ed. Lips.* [8]) advocandum *Ed. Lips.* [9]) magis conveniret *Ed. Lips.*

per Vicarios et Praesides regi, quemadmodum in aetate tenera Wladislai Regis Hungariae et Poloniae, et in absentia sua, qua Regno Hungariae praesidebat, annis pluribus regebatur. Cavendumque consiliariis Poloniae [1]) summopere, ne ex nimia acceleratione bellorum et guerrarum suboriantur deformitates: cum Dux Kazimirus Lithuaniae non solum non aequo, sed amaro et molesto [2]) animo laturus sit, si solium suum, paternumque Regnum Poloniae, alius quicunque Princeps, eo invito et dissentiente, conscenderit. Postremo rogabant, ut temperarent animos ad electionem Regis futuri destinatos, nec tam celeriter memoriam et nomen Wladislai Hungariae et Poloniae Regis in cordibus suis exolevisse permitterent. Haec Ducis Kazimiri [3]) legati.

Senatores Regni Poloniae, legatione ac responso Kazimiri Ducis audita, ira perciti ex contemptione illius saepe petiti Regis, ad electionem alterius procedunt; sed re diligenter expensa, iterum legatos ad Kazimirum mittunt.

Legatione, seu magis responsione Kazimiri Ducis Lithuaniae per organum suorum nuntiorum audita et in deliberationem per aliquot tempus posita, cum appareret Ducem Kazimirum, Lithuanorum consiliis, persuasionibus et repromissionibus fascinatum esse, et Regni Poloniae clare recusasse regimen, omnium Praelatorum et baronum, nobiliumque animi, non secus [4]) ut par erat, ad iustam iram super indignitate et contemptu conversi [5]), contemptum contemptu expiando, singuli quoque ad electionem alterius Regis, qualibet mora circumscripta, neque amplius Ducem Kazimirum novis legationibus honorandum, decernebant, ut tandem intelligeret, quos spernebat. Sed et genitrix sua Sophia Regina, quae etiam illi conventioni praesens aderat, quamvis maternis quatiebatur visceribus super filii inconsulta recusatione, cum [6]) intelligebat, circa illum, portante altero Regni Poloniae diadema, studia et devotionem Lithuanorum facile [7]) occasura, et ipsum vel veneno, vel ferro aliquoties, et si assertioni plurimorum standum est, septies iam sibi superioribus diebus per conspirationem aliquorum destinato, immature periturum, ad eligendum tamen alium Regem consiliarios processuros animabat. Ut autem electio futuri Regis sancte et legitime proveniret, et in solium regium vir secundum cor Dei surrogaretur, omnes sibi Divinitatem missarum sacrificiis, in quibus et ponti-

---

[1]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [2]) modesto *Ed. Lips.* [3]) Casimiri Ducis Lithuaniae *Ed. Lips.* [4]) non secus quam *Ed. Lips.* [5]) commissi *Cod. Przez.* [6]) quamvis etiam *Ed. Lips.* [7]) in illum inde facile *Ed. Lips.*

fices et barones de manibus celebrantis divinissimum Sacramentum Eucharistiae perciperent [1]), propitiandam sanciebant. Pro qua re explenda dum dies constituta advenisset, omnes certatim consiliarii ad ecclesiam parochialem conveniunt, et per Sbigneum Cracoviensem episcopum missa de Sancto Spiritu celebrabatur in cantu: in qua, ut constitutum erat, omnes pontifices, Gnesnensis [2]), Wladislaviensis, Posnaniensis, Plocensis et plures barones, pane coelesti per celebrantem porrecto refecti sunt. Et missa expleta, ad fundenda vota de eligendo futuro Rege concursum est. Antequam vero ad electionem alterius Regis procederetur, animos nonnullorum consiliariorum poenitentia subingredi cepit, veritos, ne electio ipsa duos quodammodo simul Reges offenderet, et Ducem Kazimirum, iam ex electione superiori tempore celebrata, et ex successione pristina, ius clarissimum habentem, et Wladislaum Hungariae et Poloniae Regem, de cuius vita haud contemnendi rumores tunc afferebantur, irritarent. Plurimis itaque electionem futuram improbantibus, et eiusdem celeritatem commodis rei publicae detrimentum allaturam asserentibus, primores ex consiliariis his, qui electionem ipsam, non tam rationibus, quam vociferationibus damnabant, cedendum rati, supersedendum a qualibet electione decreverunt. Ne tamen progressus de eligendo Rege futuro intermitteretur, alteram conventionem generalem pro die Dominico Laetare, in eodem oppido Pyotrkow constituunt, et ad Ducem Lithuaniae Kazimirum, nova legatione illum flectendum, duos barones, Przedborium de Konyeczpolye Sandomiriensem, et Stiborium Szarleyski de Stiborzicze [3]) Iuniwladislaviensem, castellanos, quos constabat, celebrandae de futuro Rege electioni propensius, quam caeteros adversatos fuisse, transmittunt. Quorum persuasionibus et monitis, tam publice quam privatim proponendis, spes dabatur, Ducis Kazimiri animum ad consentiendum electioni factae de se, inflexum iri [4]), aut si id minus procederet, eos de caetero, et quoslibet alios, qui electionem alterius suspendere et impedire vellent, quieturos. Commissum quoque legatis est, ut responsionem Kazimiri Ducis Lithuaniae eis fiendam quam celerrime per veloces nuntios ad seniores consiliarios transmittant, ut qualitate eius scita [5]), plenius conferant et deliberent, qualem sint de caetero processum in promovendis rei publicae negotiis habituri. Et his quidem sic compositis, conventus dimissus est.

---

[1]) percipiebant *Ed. Lips.* [2]) Gnesnensis videlicet *Ed. Lips.* [3]) Szarliczki de Otiborzice *Cod. Przez.* Sarleyski de Stiborzice *Ed. Lips.* [4]) inflectendum iri *Ed. Lips.* [5]) cognita *Ed. Lips.*

Kazimirus Dux ad secundam nuntiorum Polonorum postulationem Regnum acceptare renuit, et neque alium regnare se passurum, minatur.

Barones itaque praefati, Sandomiriensis et Iuniwladislaviensis castellani ex conventione Pyotrkoviensi [1]), itinere arrepto, in Lithuaniam perveniunt, et adita Ducis Kazimiri praesentia, verba legationem eorum deprimentia in hunc modum faciunt: Iustum quidem et rationabile fuerat, Poloniae Regni Praelatos et Principes et barones, post spretas eorum de suscipiendo a te Regno paterno et fraterno preces et instantias, et praesertim post eam, quae per organum tuorum nuntiorum in proxime praeterita Pyotrkoviensi [2]) conventione pronuntiata [3]) est, responsione, renuntiationem tuam expresse continente, de altero Rege [4]) sibi praeficiendo electionem celebrasse, et nullis de caetero legationibus et instantiis pro dando consensu et induendo alio animo, dum res integra est, solicitasse, cum se existiment satis superque debito suo perfunctos esse, et circa te iura divina et humana custodisse, et ultra quam fert Regni eorum honestas, tuum de suscipiendo Regni Poloniae consensum implorasse: ad sanandum tamen aegrum animum tuum, vafris et dolosis consiliis inescatum, etiam cum quodam suo pudore, et eo se usuros moderamine decreverunt, ut te de dando consensu, novis legationibus per nos defatigent. Nomine itaque totius Regni Poloniae, pro abundanti [5]) puritatis et benevolentiae nostrae cautela, et ut magis propitiam nobis efficiamus Divinitatem, quae rectarum mentium consuevit esse adiutrix, te et petimus et requirimus, digneris intentionem tuam, dum licet, dumque fas est, et antequam in solium Regni, te potentior, cui te subesse oportebit, conscendat, corrigere et propositum animi tui prudentiori via mutare, nec in animum tuum, persuasus malignorum consiliis, inducas, te Regni Poloniae, si concordi voto substitutus non fueris, solium conscensurum: cum Polonorum mentes, ut caeterarum nationum, neque fluxae, neque variabiles sunt, sed in custodienda fide semel praestita solidae et constantes. Sed et talem Principem pro Rege futuro speramus reperturum [6]), cuius conditio non solum spes tuas inanes, quibus hactenus permulcetur tuus animus, evacuabit et conteret; sed et insuper te et statum tuum, in quo nunc es, vehementer infirmabit. Quibus omnibus iuxta acsi iam agerentur, patris tui recolentes beneficia affligimur, et antequam in laqueum statui tuo periculosum incidas, avisamus. Movere, mollireque haec legatio etiam ferream mentem potuisset; Dux ta-

[1]) Petricoviensi *Cod. Lis.* [2]) Petricoviensi *Cod. Lis.* [3]) nuntiata *Ed. Lips.* [4]) Rege *deest in Cod. Calv.* [5]) pro superabundanti *Ed. Lips.* [6]) repertum iri *Ed. Lips.*

men Kazimirus Lithuanicus singula, quae pro depellendo futuro suo, si Poloniae Regni acceptationem abnueret, periculo, levia ducens, Lithuanorumque prudentiam et ingenia, qui sibi contrarium persuadebant, praestantiora et sibi utiliora, cum nondum aliorum expertus foret, iudicans, nuntiis Regni Poloniae [1]) respondit: Se in priori et dudum Praelatis et baronibus Regni Poloniae declarato voto consistere, nec fluxum esse [2]), neque sceptra Regni Poloniae, sibi iam aliquoties oblata, velle suscipere, praesertim cum de morte fratris sui Wladislai nondum plena haberetur certitudo, sed sede Ducatus Magni Lithuaniae se esse astruebat contentum. Si quis tamen, eo invito, thronum Poloniae Regni vellet conscendere, eum se pro hoste habiturum, laboraturumque omnibus suis viribus et potentiis pro eius exterminio et deiectione. Ex qua quidem responsione satis constabat, animum Ducis [3]) Kazimiri ad acceptandum Regni Poloniae regimen non solum facilem et benevolum, sed etiam proclivum et avidum esse, sed consiliis et persuasionibus Lithuanorum, ne mentem suam publicet, quadam dolositate impediri. Multa siquidem Lithuanos vereri intellectum est, Duce Kazimiro in Regem Poloniae promoto: sed haec praecipua erant, ne sibi in Magno Ducatu Lithuaniae filius Ducis Magni [4]) Sigismundi, Michael, succederet, mortem indignam patris sui ultione debita puniturus, neve Lithuani per futurum Ducem a Ducis Kazimiri, quas illis, liberali adolescentia in eos usus, concesserat, deiicerentur donationibus, aut ne in priorem servitutem redacti, gustata et sub diebus Ducis Kazimiri continuata privarentur libertate, vel ne spe, qua ad obtinenda castra et terras Luczensem et Podoliae anhelabant, frustrarentur. Quae omnia se assecuturos indubie praesumebant, Duce Kazimiro apud illos principante; altero vero in Magnum Ducatum succedente, suspicabantur omnem curam Luczensis et Podoliae terrarum, Rege Poloniae faciente resistentiam, illum, quo magis in aliis pacificus consisteret, omissurum. Frustrati spe sua Sandomiriensis et Iuniwladislaviensis castellani, qui ferocius factum Ducis Kazimiri prosequebantur, ex Lithuania moesti discedunt, et quali ordine et tenore legationi eorum responsum sit, Praelatos et barones Regni [5]) Poloniae per suas literas efficiunt certiores. Monent et ipsi consiliarios, ne cunctentur de caetero ad futuri Regis electionem procedere, sed ad conventionem futuram Pyotrkoviensem [6]) pro Dominica Laetare se ituros praeparent, ad electionem Regis futuri, cum de Duce Kazimiro in Regno Poloniae acceptando nulla saltem legitima spes relicta sit, processuri.

---

[1]) Poloniae *deest in Cod. Calv.* [2]) et fixum esse *Ed. Lips.* [3]) Lithuaniae Ducis *Ed. Lips.* [4]) Ducis Magni Lithuaniae olim *Ed. Lips.* [5]) Regni *deest in Cod. Calv.* [6]) Petricoviensem *Ed. Lips.*

Post spreta a Kazimiro Duce Regni gubernacula, Boleslaus Masoviae Dux in conventione generali Pyotrkoviensi Rex Poloniae designatur.

Responsione Kazimiri Ducis Lithuaniae divulgata, ex omnibus Regno Poloniae subiectis terris ad conventionem Pyotrkoviensem, pro die Dominica Laetare institutam, concursum est, ut de substituendo novo Rege, maturo, digestoque consilio provideretur. Quo cum frequens numerus Praelatorum et baronum totius nobilitatis Poloniae, velut ad rem praecipuam et grandem, suaque novitate celebrem et mirandam, confluxisset, votis omnium diligenti scrutatis indagine, placuit singulis ordiri et consummare futuri Regis electionem. Quo decreto ab omnibus approbato et firmato, placuit superiori more, missa de Sancto Spiritu per metropolitanum Gnesnensem celebrata [1]), caeteros pontifices et consiliarios de manu celebrantis suscipere Eucharistiae communionem. Qua re in diem alteram, quae fuit vicesima octava mensis Martii, dilata, cum omni solennitate et devotione per Vincentium archiepiscopum Gnesnensem celebratio missae, et tam pontificum, quam baronum, procuratio expedita, cum magna quoque humilitate, silentio et devotione consilii locum ingressi, tractatus haberi novi per eos Praelatos et barones, quibus altior de futuro intestino bello inerat formido, sunt interiecti. Ponebatur enim primum in deliberationem: an iam ad electionem futuri Regis procedendum esset, Duce Kazimiro et eius priori electione penitus abrogatis; an novis nuntiis de suscipiendo regimine Regni Poloniae solicitandus nihilominus adhuc esset Dux Kazimirus. Post varios autem tractatus, placuit ad electionem alterius Regis procedi; cuius uniformi electione secuta, Kazimiro Duci corrigendi [2]) responsiones [3]) suas, et ad bonam mentem redeundi, facultatem relinqui [4]). Futurum enim esse, prout evenit, rati, ut Ducem Kazimirum non solum electio alterius, quam in aliud longius tempus praesumebat differendam, sed etiam ipsius electi qualitas et conditio irritaret et ad melius sapiendum impelleret. Haec via etsi a maiori parte accepta esset, cum per illam satis ingenue pro evitando intestino schismate provideretur: plures tamen illam improbabant, veriti ex ea plures simultates et odia inter electos et eligentes, studiis et livore partium enixius unam quam alteram promovere gestientium, secutura. Eo tamen non obstante, iuxta sententiam maioris partis placuit ad electionem procedi. Metropolitanus itaque Gnesnensis [5]) Vincentius electionem huiusmodi ordinaturus [6]), plures Principes et propinquos et longius positos com-

[1]) in cantu celebrata *Ed. Lips.* [2]) corrigendas *Cod. Przez.* [3]) remansiones *Ed. Lips.* [4]) reliquisse. *Cod. Przez.* [5]) archiepiscopus Gnesnensis *Cod. Lis.* [6]) orsurus *Ed. Lips.*

memorando, etiam de vita et moribus et actionibus eorum plura disseruit, comparationeque illorum ad invicem facta, Fridericum Marchionem Brandeburgensem, et propter prudentiam, quae in eo etiam in annis adolescentiae relucebat, et quae tandem successu temporis aucta et amplificata est, et [1]) propter Polonici idiomatis peritiam, Dominiorumque suorum vicinitatem, caeteris reprobatis, eligebat. Hunc Sbigneus Cracoviensis episcopus, qui secundo loco sententiam dabat, secutus, neminem aeque utilem, aeque idoneum ad regimen Regni Poloniae, quam praefatum Marchionem Fridericum, disseruit. Illum omnibus Principibus Almanniae prudentiorem, illum continentem, illum modestum, illum Regni Poloniae alumnum, cui, propriis Principibus neglectis, per priscos consiliarios, una cum filia olim Wladislai [2]) Regis Hedvigi, repromissa erat Regni successio; illum eius [3]) futurum in aedificiis, in locatione urbium, in portuum maris, et terrarum Russiae et Podoliae provisione instauratorem; illum in Regni defensione contra hostes quoslibet, et signanter contra Ducem Lithuaniae Kazimirum, si hostile quid moliretur, velut eum, cui Magister et Ordo Cruciferorum de Prussia parere et favere multiplici respectu cogeretur, strenuum et animosum defensorem; illum in procuranda pace et ordinatione, ac politia Regni studiosum et solicitum provisorem disserebat fore [4]). Advenisse quoque divina propitiatione, astruebat, tempus, quo Regnum Poloniae, multis malis moribus, oppressionibus, malo ordine, peiori politia, angariis, servituteque Podwodarum, pluribusque aliis abusibus iactatum, gubernatione providi Principis, haec omnia execrantis, ad frugem multiplicis decoris consurget [5]), caeterorumque catholicorum Regnorum et terrarum aequabitur [6]) splendori. Scire se Regnum Bohemiae, quamdiu per proprios et naturales administrabatur Principes, tenue et deforme extitisse, sed ex parvo et ignobili nobilitatum per Almannos Principes, in eius regimen ex Luczemborg [7]) accersitos, fuisse, Regnumque Poloniae optimo ordine nobilitandum, et Imperii Romani gubernacula in illud transferenda fore, si Fridericum Marchionem pro Rege assumpserit. Sed et pacis, iustitiae et boni ordinis, omniumque bonarum artium, quibus Regnum instituetur et regulabitur [8]), abundantiam per eum proventuram. Duo posthaec episcopi Wladislaus Wladislaviensis et Andreas Posnaniensis vota fundendo, Gnesnensem et Cracoviensem pontifices secuti sunt, et propter probitates per Sbigneum Cracoviensem episcopum deductas, Fridericum Marchionem [9]) solio regio dignissimum iudica-

---

[1]) tum *Ed. Lips.* [2]) olim Wladislai *deest in Cod. Calv.* [3]) illum enim *Ed. Lips.* [4]) fore. *deest in Cod. Calv.* [5]) consurgeret *Ed. Lips.* [6]) aequaretur *Ed. Lips.* [7]) Lucenborg *Ed. Lips.* [8]) institueretur et regularetur *Ed. Lips.* [9]) Marchionem Brandeburgensem *Ed. Lips.*

bant, beatam quoque fore rem publicam Regni Poloniae, si illius regimen Fridericus nactus esset. Paulus deinde Plocensis, rogatus sententiam dicere, ita votum absolvit: Non placere sibi extraneos, quantumcunque virtuosos Principes ad regimen Regni Poloniae assumi [1]): cum extent duo Principes Masoviae, Wladislaus et Boleslaus, satis praestantes et virtuosi, ex antiqua Regum Poloniae prosapia ducentes originem, qui omnibus, velut fideliores, forensibus debeant praeferri, attento, quod singula incumbentia onera Regni, quantumcunque periculosa, fideliter tulerint, et contra quoscunque hostes arma induerint; iniquum et iniustum sibi videri, illis neglectis, alios legi [2]). Dum finem dicendi pontifices fecissent, Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis primum electionem Friderici Marchionis a quatuor pontificibus factam improbavit. Ex quo, inquit, ad electionem futuri Regis perventum est, extantibus propriis Principibus, non placet aliquo modo Almannum assumi, et haereditatem, successionemque Masoviae Principum aliis, cum eorum iniuria, dari. Sed et mores Polonorum, regulationesque cum Theutonicis non convenire, et Poloniam magis florentem fore, si per vetustos suos reguletur mores. Nec [3]) id attendendum, quod filiae Wladislai Regis Hedvigi maritus non de propriis, sed extraneis lectus sit: nulli enim tunc proprii Principes extabant, qui in gradu prohibito filiam Regis non contingerent. Nunc aliud esse tempus, quo Regnum Poloniae, Lithuaniae Principibus olim introductis, ad naturales haeredes redeat; ex duobusque Principibus Masoviae, Ducem Boleslaum singulari prudentia, providentia et factivitate pollentem eligebat. Cuius in Regnum successionem Regno Poloniae profuturam, multifarie deduxit, tum quod Principatus sui et Dominia ad reintegrationem Regni accederent, quae quibuscunque aliorum Principum terris, propter vicinitatem et identitatem linguae et regionum, censeri debent [4]) potiora, tum quod Dux ipse praecipuus esset cultor iustitiae, et in eos, qui furto et rapto vivere soliti sunt, rigidus animadversor, domusque et curiae suae solicitus provisor, ac morum avi sui Ianussii, qui Ducatum suum tunc sterilem ad optimam frugem reduxerat, imitator; futurumque existere [5]), ut Regnum Poloniae per providentiam suam reflorescat. Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, primum post castellanum Cracoviensem locum tenens, sententiam suam explicando, multorum Principum ea tempestate florentium vitam et mores inducens, neminem tamen pro regimine Regni Poloniae aptiorem, quam Boleslaum Ducem Masoviae astruxit, et ipsum pro suo voto futurum Regem declaravit. Cuius singulas virtutes enumerans, nullam tamen aeque in eo, iuxta ac iustitiam

---

[1]) assumi agit *Cod. Calv.* [2]) eligi. *Ed. Lips.* [3]) Neque *Ed. Lips.* [4]) deberent *Ed. Lips.* [5]) esse *Ed. Lips.*

relucentem, Regno Poloniae et cuilibet rei publicae necessariam monstravit, animum quoque in defensionem Dominiorum suorum vastum et ferocem sibi inesse deducens, in pluribus quidem, sed in eo maxime, quod potentiis Lithuanorum occurrens, ea peritia disciplinaque militari ordines instruxerat, ut Lithuanos illum formidantes, et futuram illi, si decerneretur, victoriam portendentes, ad aequas pacis conditiones pertraheret. Palatinus deinde Posnaniensis Lucas de Gorka, in commendationem Ducis Boleslai [1]) verbis pluribus usus, illum eligebat: asserens illum Polonorum genus ultra alios Principes amaturum. Hunc Iohannes de Oleschnicza palatinus Sandomiriensis secutus, et Boleslai virtutes [2]), praecipue in administranda iustitia, throno dignum regio, indicabat. In caeteris palatinis et dignitariis sententiam dicere iussis, divisa vota erant in Boleslaum et Fridericum [3]). Maior tamen pars, et praesertim multitudo nobilium, quae aderat, concordi acclamatione et voce Boleslaum [4]) Regem Poloniae declarabat. Itaque et pontifices, qui Fridericum [5]) eligebant, videntes maiorem partem in Boleslaum [6]) consensisse, ut fortior esset electio, mutato voto, Boleslaum [7]) elegerunt. Cumque nullo dissentiente, ab omnibus Boleslaus [8]) electus esset, Vincentius archiepiscopus Gnesnensis, a caeteris mandato recepto, Boleslaum Ducem Masoviae, Regem Poloniae futurum pronuntiat, et eius canonicam, iustam et uniformem, universis publicat electionem. Qua secuta, a clero Te Deum laudamus, a populo vero B o g a R o d z i c z a, per cantum cum magna [9]) animorum alacritate expleta sunt, et dies ille in magna celebritate deductus. Altera vero die, Vincentius archiepiscopus Gnesnensis, Andreas Posnaniensis episcopus, Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis et Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, palatini, electi sunt totius Regni nuntii ad Ducem [10]) Boleslaum, pro festo Pentecostes, si interim Dux Lithuaniae Kazimirus voluntatem suam non correxerit, transituri et sibi electionem de eo factam insinuaturi, rogaturique, ut electione suscepta, Cracoviam pro die sibi beneplacita adveniat, coronationem regiam accepturus. Aderat huic conventioni quidam levis nuntius Kazimiri Ducis [11]), cum literis missus, exploraturus singula, quae gererentur. Cui etsi responsales datae fuissent, non prius tamen inde discessit, donec audivit Boleslai electionem. Qua cognita, tristis abscessit, et Domino suo Duci [12]) Kazimiro cuncta, quae circa uniformem electionem Ducis [13])

---

[1]) Boleslai Masoviae *Ed. Lips.* [2]) virtutem *Ed. Lips.* [3]) in Boleslaum Masoviae Ducem et Fredericum Marchionem Brandeburgensem. *Ed. Lips.* [4]) Ducem Masoviae Boleslaum *Ed. Lips.* [5]) Fredericum Marchionem Brandeburgensem *Ed. Lips.* [6]) in Boleslaum Ducem *Ed. Lips.* [7]) Ducem Masoviae Boleslaum *Ed. Lips.* [8]) Dux Masoviae Boleslaus *Ed. Lips.* [9]) magnorum *Cod. Przez.* [10]) ad Ducem Masoviae *Ed. Lips.* [11]) Lithuaniae Ducis *Ed. Lips.* [12]) Duci Lithuaniae *Ed. Lips.* [13]) Ducis Masoviae *Ed. Lips.*

Boleslai gesta erant, ex ordine declaravit. In dierum [1]) autem et annorum processu, dum super electione tunc habita sermo digestior haberetur, audivi ego a viro gravi et prudente, Iohanne de Thanczin Cracoviensi castellano, sagaciorem pontifices, et Regno Poloniae utiliorem, in eligendo Friderico Marchione Brandeburgensi, quam se et caeteros in Duce Masoviae Boleslao, viam tenuisse, et magnopere illorum sententiam extulisse, atque si obveniet occasio, secuturam fore.

Timor Kazimiri Ducis Lithuaniae et solicitudo ingens ob designatum Boleslaum Masoviae Ducem in Regem Poloniae; mutationisque animi sui secreta enuntiatio Sophiae matri Reginae ac quibusdam senatoribus Regni Poloniae.

Certificatus Kazimirus Dux Lithuaniae et sui nuntii oraculo et plurimorum avisamentis et scripturis, Ducem Masoviae Boleslaum uniformiter in Regem Poloniae electum esse, in gravem mentis anxietatem collapsus, coepit non tam ipse, quam omnes sui Lithuani, vehementer timere suae parti, et futurorum suorum periculorum et discriminum, in quae, si electio Boleslai Masoviae Ducis sortiretur effectum, casurus erat, sibi ominari successus; Lithuani quoque, qui alias electionem quamlibet irritaturos se credebant, et ferociter contra illam loqui insueverant, singulas suas spes et machinamenta recidisse videntes per electionem Boleslai [2]) in irritum, non tam de bello Polonis inferendo, sed [3]) de repellendo curas verterunt [4]). Tunc quoque suis Polonorum praestare animadverterunt ingenia, et in arcto se tardius viderunt conclusos. Noverant siquidem, Ducem Michaelem, filium olim Ducis Magni Lithuaniae Sigismundi, longum in Masovia tenuisse domicilium, et velut Ducis Boleslai, electi Regis [5]), generum et alumnum, in eius potestate et directione futurum, per quem Boleslaus electus civili bello posset faciliter Lithuaniam involvere propter Lithuanorum fluxas et in assistentiam Duci Michaeli praestandam; proclivas mentes, qui Duci Kazimiro erant infensi, quod rem publicam eorum non per se, sed per Gasthawdum [6]), cui parere indignum iudicabant, administrabat, et in pace atque otio, Ducem Kazimirum Lithuaniae vel ad debitam subiectionem humiliatum compellere, vel penitus ex terris Lithuaniae eiicere et debellare, et Ducem Michaelem surrogare, cuius dominatum, velut sibi pestiferum, abominabantur. Sed et Dux Kazimirus, qui vicibus aliquot conspirationes

[1]) *Haec quae sequuntur desiderantur in Codd. Calv. et Przez.* [2]) Boleslai Masoviae Ducis *Ed. Lips.* [3]) quam *Ed. Lips.* [4]) cogitarunt. *Ed. Lips.* [5]) Regis *deest in Cod. Calv.* [6]) Gastoldum *Ed. Lips.*

eorum, quibus in mortem destinatus erat, se sciebat evasisse, angebatur, quod cum Regno paterno et fraterno, per alterius surrogationem, sibi etiam vitam augurabatur ademptam, quam cum aegre in pace servasset, nullatenus eam se, iam naturam Lithuanorum expertus, Boleslao Rege futuro partes Ducis Michaelis promovente, et ipsum sua assistentia et viribus defendente, servaturum. Serius itaque quam conditioni suae et qualitati rei conveniebat, poenitere sui propositi coepit, et Lithuanos suorum consiliariorum aurigas corripere, quod ipsum Regni Poloniae sceptra, sibi cum omni honestate oblata, suscipere avertissent. Itaque primum matri suae Sophiae Reginae, deinde paucis quibusdam baronibus, mutationem suam secretissime intimat, hortaturque illos, ut rem corrigant, electionem Ducis [1]) Boleslai impediant, et ipsum pessundari, et ex eius utroque Dominio eiici non permittant. Nunc se primum sapere coepisse, et in quanto versetur periculo, si Regni Poloniae abnueret gubernacula, serius intellexisse. Martinus de Schadek archidiaconus Vilnensis, vir et ingenio pollens et eloquentia, a longo tempore Lithuanicis consiliis interesse solitus, cum aperte non auderet, clanculo tamen Kazimirum Ducem [2]) singulis diebus, ne Regni Poloniae diadema negligeret, admonebat: maximum profectum et decus ex acceptatione, ignominiam [3]) et periculum sui status ex refutatione consecuturus.

Rursus mutatis senatorum Regni Poloniae animis, Kazimirus Dux Lithuaniae ad Regnum Poloniae accersitur, verentibus nonnullis bona regalia tenentibus, ne eorum reintegratio per Boleslaum repetatur.

Appetebat tempus, quo iuxta comitia Pyotrkoviae [4]) habita, Duci Masoviae Boleslao electio per nuntios ad id designatos erat intimanda; Dux quoque Boleslaus certior de illorum adventu factus, suscepturos se illos et honoraturos disponebat. Verum interim plures barones Cracovienses, regalia bona tenentes, vehemens suspicio pavorque cepit, Ducem Masoviae Boleslaum, pro sua prudentia, occupationem regalium bonorum, Regno adepto, nullatenus toleraturum, sed variis viis et circumstantiis reintegrationem Regni effecturum. Versabatur igitur iam tunc ante eorum oculos, quod bona regalia, diuturno tempore possessa, essent amissuri, diminutisque substantiis, etiam statum suum in equorum, familiarium, vestium et expensarum profusarum, ornatusque [5]) uxorum et filiarum ampla et superba su-

---

[1]) Masoviae Ducis *Ed. Lips.* [2]) Lithuaniae Ducem *Ed. Lips.* [3]) ignominiam vero *Ed. Lips.* [4]) Petricoviae *Cod. Lis.* [5]) ornatumque *Ed. Lips.*

pellectili, augurabantur diminuendum, abrogaturumque Boleslaum Regem futurum largitiones profusas, et singula ad moderamen, libramque reducturum ominabantur. Vehemensque illos urgere cruciatus coepit, quod habita et habenda, essent providentia Regis [1]) futuri amissuri, et in statibus suis magnam diminutionem passuri. Fit ob eam rem etiam Sophia Regina, plures barones, suapte [2]) ad id inclinatos, pollicitationibus plurimis solicitante, in Belszicze [3]) conventus. Ubi secretius his, quae in animo versabantur, digestis, simulque futurum bellum cum Lithuanis, ex quo Lublinensis terra et aliae illis confrontatae, desolationem et vastitatem essent passurae, veriti, Petrum de Kurow castellanum Sandecensem in Lithuaniam privata potestate transmittunt. Is dum verba apud Ducem [4]) Kazimirum, nomine eorum, quorum [5]) mittebatur, faceret, benignius quam pro more auditus est, faciliusque animus Ducis Kazimiri pluribus [6]) tempestatibus iactatus, et multo amplioribus, si Boleslai coronatio [7]) sequeretur, iactandus, persuasiones et consilia ad eum per Petrum Kurowski allata, acceptabat: unde commendata baronum Cracoviensium, qui illum miserant, affectione et fide, accepturum se Regni Poloniae regimen, certificatione amplissima intimat. De quo plurimorum animis, eorum praecipue, qui regalia amissuri erant, exhilaratis, Cracoviam pro festo Sancti Stanislai in Maio concurritur, et Kazimiri Ducis Lithuaniae animi mutatio cunctis denuntiatur. Quam cum Sbigneus Cracoviensis episcopus, Iohannes de Thanczin Cracoviensis, Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, palatini, Krzeslaus de Kurozwanki [8]) castellanus Lublinensis, pluresque alii barones et milites, velut privatam et quadam levitate refertam, contemnerent, ad Ducemque Boleslaum Masoviae electionis negotium perferrendum, publicisque non privatis pactis et ordinationibus parendum censerent, facies intestinae divisionis, aliis baronibus contrarium censentibus, subito orta est. Ad quam, prius quam coalesceret, extinguendam, Sbigneus episcopus Cracoviensis, ut erat vir prudentissimus, a sententia sua, ne Regnum in divisionem civilem verti contingeret, facile discedens, ad Praelatorum et baronum Maioris Poloniae decisionem, universis id probantibus, ortam quaestionem reiecit. Consiliarii autem Maioris Poloniae, conventu apud Kolo facto, auditis his, quae per Iohannem Pileczki, qui munus [9]) huiusce rei sibi, arbitratus se rei publicae multas commoditates effecturum, assumserat, ex parte consiliariorum

---

[1]) Boleslai Regis *Ed. Lips.* [2]) sua sponte *Cod. Lis.* [3]) Bełżyce *Cod. Lis.* Belssick *Ed. Lips.* [4]) Lithuaniae Ducem *Ed. Lips.* [5]) a quibus *Ed. Lips.* [6]) in pluribus *Ed. Lips.* [7]) si Masoviae Ducis Boleslai in Regem Poloniae coronatio *Ed. Lips.* [8]) Derslaus de Kurozwanki *Cod. Lis.* Creslaus de Kurozwąki *Ed. Lips.* [9]) hic enim munus *Ed. Lips.*

Cracoviensium referebantur, deliberatione habita, parti, quae Ducem Kazimirum in Regem assumendum censebat [1]), Boleslai [2]) electione non obstante, morem gerunt, et potestate sibi attributa, Ducem Lithuaniae Kazimirum novis studiis et nuntiis, pro evitando civili bello, ut Regnum Poloniae acceptet, solicitandum decernunt, festumque Sancti Michaelis pro conventione generali in oppido Parczow constituunt, denuntiantque Kazimiro Lithuaniae Duci, ut illuc veniat, vel si id molestum esset, ex Brzescze [3]) Ruthenicali in villa Polubicze vel Lomazi, velut in loco inter Parczow et Brzescze [4]) medio, convenire cum praelatis et baronibus Poloniae non negligat. His ita in Kolo compositis [5]), et legatione, quae ad Ducem Boleslaum Masoviae perferenda erat, impedita, alia etiam conventio pro terris Cracoviensi et Russiae, in Nova Civitate Korczin, pro festo Assumptionis Sanctae Mariae [6]) indicitur: ut in praesentia Sophiae Reginae facilius decretum in Kolo ceptum stabiliatur. Ibi quoque convenientibus baronibus (neque enim pontifex aliquis aderat, sed et Sbigneum Cracoviensem episcopum, ne veniret, adversa valitudo impediebat), faciliter universorum consensu, solicitante Sophia Regina et tam precibus quam lacrimis expetente, ne uno filio mortuo, altero a Principatu Regni excluso, orbam illam utroque efficiant, animis omnium in misericordiam versis, conclusio Kolensis accepta est: ea tamen cautela adhibita, ut Duce Kazimiro acceptationem Regni vel differente, vel renuente, Ducis Masoviae Boleslai electio, circumscriptis quibuscunque obstaculis, suum sortiatur progressum et effectum, cum illum, spes non ambigua sit, et defensionem pro singulis Regni Poloniae oris oppositurum, et Lithuanorum motus, cum robore Regni et Ducis Michaelis assistentia, qui privatus, illis parem vel superiorem se praestitisset, facile compressurum.

Mors Kazimiri Masoviae Ducis et Domini terrae Belsensis.

Quarta decima mensis Septembris, Kazimirus Masoviae Dux et Dominus tunc terrae Belsensis, in terra Chelmensi, prope villam Miczin [7]), ab epidimia tunc quam maxime serpente, dum per oppidum Krasnysthaw ex Masovia iret in Belz, correptus obiit, et in Plocensi ecclesia sepelitur: nulla prole ex coniuge sua Hedvigi, filia Vincentii de Schamotuli castellàni Miedzirzeczensis, relicta, quam anno eodem, die Solis, vicesima sexta

---

[1]) censebat *deest in Cod. Calv.* [2]) Boleslai Masoviae Ducis *Ed. Lips.* [3]) Brzesczye *Ed. Lips.* [4]) Brzesczye *Ed. Lips.* [5]) propositis *Ed. Lips.* [6]) pro festo Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [7]) Mieccin *Cod. Przez.* Miczi *Ed. Lips.*

Iunii, celebratis apud oppidum Thurobin ex more nuptiis, in consortem acceperat, Iohanne Chelmensi episcopo illos desponsante. Ad artem fabrilem ita naturaliter proclivis et intentus, ut frequenter illam tractando, sagittas, secures, enses et alia fabrilia opera, manu propria excuderet.

Kazimirus Lithuaniae Dux incertus animi in Regno Poloniae suscipiendo, Parczoviensem conventum in Brzescze secum abducit, illic de summa rei consultaturus.

Festo Sancti Michaelis adveniente, instauratur in oppido Parczow generalis conventio, et Praelatis et baronibus illuc confluentibus [1]), quid faciendum restaret, consultatur. Plures rumores nuntiabantur adversi, hi praesertim, quod Lithuanorum multitudo Thartaris permixta, in Parczoviensem locum deberet intempesta nocte irrumpere, et consiliariorum Regni Poloniae spolium patrare cum captivitate. Propter quod frequentes excubiae pro securitate in locis pluribus sunt institutae. Sophia Regina solicitudine materna in Brzescze Ruthenicali se contulerat, Ducem Kazimirum, ne contumacia solita usus, cum Regno [2]) fido et nobili, toties regimen sibi offerente [3]), vitam quoque per subsecuturum bellum eripi permitteret, allocutura. Hunc [4]) nequicquam mollitum aut mutatum videns, magna angustia mentis tenebatur. Consiliarii vero Regni [5]) levibus nuntiis Ducem Kazimirum requirebant, ut iuxta intimationem per Petrum Kurowski castellanum Sandecensem factam, in Parczow veniret, de sua in Regnum Poloniae electione consensum praestaturus, aut tractatus, quos vellet, interpositurus. Ille autem, cum iam in Brzescze [6]) in frequenti consiliariorum Lithuaniae numero advenisset, renuntiat se genitricis suae Sophiae Reginae et aliquorum baronum Regni Poloniae suasionibus motum, in Brzescze venisse et cum consiliariis Regni Poloniae de statu Regni tractatus quoslibet non recusaturum. Per Petrum vero Kurowski aliquam intimationem, vel de suscipiendo Regno [7]), vel de tenenda in Parczow conventione inficiabatur se fecisse. Proinde si quid rei esset, sibi cum illo in Brzescze descenderent, et tam de sua in Regnum assumptione, quam de eiusmodi stabilimento, quae opportuna essent, secum transigerent. Itaque cum pluribus placeret, etiam in Brzescze ire, et omnia, quae ad susceptionem Regni per Ducem Kazimirum fiendam conferre possint, experiri: aliquibus

---

[1]) in magno numero illuc confluentibus *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Regno *Ed. Lips.* [3]) sibi oblato *Ed. Lips.* [4]) Quem *Cod. Przez.* [5]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [6]) Brzescie *Cod. Lis.* [7]) Poloniae Regno *Ed. Lips.*

tamen molesta nimis et magna levitate redolens huiusmodi sententia visa est, suspicionem etiam futuri discriminis interponentibus, ne si singuli irent, captivitas eorum pareret Regno irremediabilem ruinam. Verum dum haec prudens et gravis consultatio pro impedienda Ducis Kazimiri assumptione ingeri crederetur, et plures eundum in Brzescze acclamarent, deferendumque desideriis et consiliis maioris partis plures decernerent: Non adducetis, inquit Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, ut morem Pilati ad clamores Iudaeorum Christum condemnantis, secutus, et Regni statum, gravitatemque, et caput meum ponam in discrimen. Quo quidem tam faceto dicto, de transeundo in Brzescze sententia abrogata est. Iohannes tamen Leopoliensis archiepiscopus [1]), Andreas Posnaniensis episcopus, Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, Petrus de Sprowa Leopoliensis, palatini, Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, Petrus de Szczekoczini vicecancellarius Regni, in Brzescze transmittuntur, caeteris, videlicet Vincentio Gnesnensi archiepiscopo, Sbigneo Cracoviensi, Wladislao Wladislaviensi episcopis, Iohanne de Thanczin palatino Cracoviensi et pluribus aliis in Parczow manentibus [2]). His mandatum est, ut honestis modis Kazimirum Ducem ad assumendum Regni Poloniae regimen inducant, a promissis et pactis quibuslibet abstineant, si quae a Duce Kazimiro et Lithuanis deposcerentur.

Kazimirus Lithuaniae Dux persuasione Polonorum inductus, electionem in Regem Poloniae acceptat, diemque coronationis suae ponit, ac mox postea quasdam villas Regno Poloniae adimit et Ducatui Lithuaniae adiungit.

Praelatis et baronibus Regni Poloniae in oppido Brzescze venientibus, per Ducem Kazimirum benigne exceptis, diebus subsequentibus plures inter eum et consiliarios Regni Poloniae intercesserunt de suscipiendo Regno [3]) tractatus: per quos non aliud variis cautelis, viis et ingeniis, quam terrarum Podoliae, Luczensis et Oleszko [4]) pro Ducatu Lithuaniae cessio quaerebatur. Sed et ipse Dux Kazimirus consiliis et ingeniis Lithuanorum inescatus, veteribus quoque et novis iuramentis de uniendis terris praefatis pro Ducatu Magno Lithuaniae constrictus, non nisi cessione per Regnum Poloniae de terris huiusmodi subsecuta, se Regni Poloniae regimen declarabat suscepturum. Miseram tunc et languentem et pene labentem [5])

---

[1]) Pontifex *Ed. Lips.* [2]) remanentibus. *Ed. Lips.* [3]) Regno Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Olesko *Cod. Lis.* Olyeschko *Ed. Lips.* [5]) labantem *Ed. Lips.*

rem publicam Regni Poloniae quis sanae mentis non dictaret? quae ad eam necessitatem et levitatem trahi videbatur, ut [1]) pro habendo Rege, latissimis et fortissimis terris, brachio et sanguine quaesitis, solicitabatur cessura [2]), quae per susceptionem et illius et alterius cuiuscunque Regis, novarum terrarum additamenta sperare debuit sibi proventura. Cum autem consiliarii Regni Poloniae conditiones a Duce Kazimiro petitas, nullatenus se admissuros respondissent, iamque singuli reditum in Parczow, et exinde ad Ducem Boleslaum in Masoviam transitum et probassent et conclusissent, aliqui Poloniae barones, quibus Principatus Boleslai propter restituenda regalia [3]) gravior visus est, solicitis studiis nunc Ducis Kazimiri, nunc Lithuanorum animos in consensum pluribus pollicitationibus inclinabant, habiturumque Ducem Kazimirum regimen Regni Poloniae, habiturum de donandis, alienandisque terris Luczensi, Podoliae et Oleszko [4]) (morem patris secutum, qui illas Spithkoni de Melsthin, deinde Duci Switrigallo [5]), ad extremum Duci Magno Withawdo [6]) contulerat) plenam facultatem astruebant, se quoque omnem operam ad id impensuros pollicebantur. Quae quidem consilia, tam facile prolata, ut referemus in sequentibus, magna Regno Poloniae incommoda procurarunt. His persuasionibus Dux Kazimirus expugnatus, ambasiatoribus [7]) Regni Poloniae in consilium accersitis, cunctationem suam de suscipiendo Regno Poloniae pluribus verbis, et signanter spe vitae fratris sui Wladislai extenuat et excusat, et ad extremum electionem de se ad Poloniae Regnum factam, ad honorem benedictae Trinitatis et totius Hierarchiae coelestis acceptat, iuraque Regni Poloniae et libertates se confirmaturum repromittit, et pro coronatione sua diem Sancti Iohannis Baptistae anni futuri constituit. Petentibusque consiliariis Regni Poloniae, literis patentibus acceptationem et repromissionem suam firmavit: quae Petro de Sczekoczini Regni Poloniae vicecancellario traditae fuerant, in thesaurum regium Cracoviam deferendae. Ingens posthaec alacritas animos Polonorum cepit, quod et labores eorum speratum comprehenderunt bravium, et Dux Kazimirus futurus Rex plurimis commoditatibus Regnum Poloniae esset ampliaturus, et regimine suo plures deformitates correcturus. Aliis alius sensus fuit, iam tunc ingemiscentibus, singula praecipitatum et perditum iri, et malis pluribus Regnum involvi et variis pestibus pessundari. In hunc modum rebus compositis, ex Brzescze et ex Parczow discessum est, et electus Rex Kazimirus, villarum Lomazy et Polubicze, et aliarum, quas pater et frater suus Reges Poloniae paci-

---

[1]) ut solicitaretur quo *Ed. Lips.* [2]) cederet *Ed. Lips.* [3]) regalia bona *Ed. Lips.* [4]) Olyesko *Ed. Lips.* [5]) Swidrigello *Cod. Lis.* Swytrigiellone *Ed. Lips.* [6]) Vitoldo *Cod. Przez.* [7]) legatis *Cod. Lis.*

fice possederant, discedens ex Brzescze, abstrahi a tenuta Parczow, et pro tenuta Brzescze [1]) applicari mandavit, primitias regiminis sui huiusmodi abstractione intimans, et quantum in amplitudinem Lithuaniae esset quam in Regni Poloniae propensior, demonstrans. Scrupulosius autem universa rimanti mens in quandam admirationem, vel, ut verius loquar, religionem trahi potest, quod licet Regno Poloniae per mortem Ludovici primi vacante, universorum consensu Dux Semovitus Rex [2]) declaratus fuisset: decretum tamen pro eo factum, levi quodam momento fuit abrogatum, et alterius nationis et linguae Princeps, moribus et conversatione incognitus, excluso eo, praelatus [3]); quod et in Boleslao [4]), nepote suo, vides contigisse, cuius sceptra in ipso pene limine conciderunt, prius passa aborsum, quam partum, iusto, ut pie credi potest, Divinitatis iudicio, sceleribus patrum illorum, et quae in Sanctum Dei Stanislaum per Boleslaum Regem, et quae in ecclesiam Cracoviensem per Conradum Masoviae et Cuyaviae Ducem, Cruciferorum fundatorem, commissa novimus, irato [5]), stirpemque eorum ne regnaret, reprobante. Nam licet decus et splendor Regni Poloniae, occisione beati viri Stanislai deformata, mutationem et distractionem eiusdem diuturnam effecissent, et propitiante Deo, sceptra Regni Poloniae primum Przemislaus, deinde illo a suis occiso, Wladislaus Cuyaviae Dux, aegre tamen, post multa saecula resumpsissent, mox tamen in Kazimiro, Wladislai filio, Principe quidem prudentissimo et Regnum Poloniae ultra omnes Reges magnificante, sed alioquin leges divinas in sacerdotis submersione, uxoris repudiatione, ecclesiarum oppressione, praevaricante, iterum vidimus extincta, et illius gubernacula in aliorum sortem translata [6]).

Hungari a Friderico Romanorum Rege Ladislaum suum Regem armis repetunt.

Missis Hungari ad Fridericum Romanorum Regem iterum atque iterum legatis, expetunt Ladislaum Alberti filium, per eos coronandum [7]), in Hungariam mitti. A quo responsum accipiunt: Recte Hungaros egisse, qui Regem tandem suum aliquando recognoverunt. Coronatione Ladislaum, qui semel coronatus sit, non indigere. Egere magis illum tutore; nullius tutelam magis salutarem ei esse, quam Friderici Romanorum Regis et consanguinei, et cui sit a matre commendatus. Expectarent aetatem Regi suo [8]) idoneam, interea per se Regnum administrarent. Ea responsio longas ini-

---

[1]) Brzestensi *Ed. Lips.* [2]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [3]) praelatus est *Ed. Lips.* [4]) Boleslao itidem Masoviae Duce *Ed. Lips.* [5]) irascente *Ed. Lips.* [6]) translata esse. *Ed. Lips.* [7]) in Regem coronandum *Ed. Lips.* [8]) Regis sui *Ed. Lips.*

micitias inter Hungaros et Fridericum Regem [1]) conflavit, armis quoque Regis repetitio tentata est. Iohannes de Huniad Hungariae gubernator, infestis copiis Austriam vice geminata ingressus, quamvis ferro et igne agros vastaverit, Regem tamen et coronam, et quae repetebat pro Hungaria castella, obtinere non potuit.

Coniuratio Lithuanorum in Kazimirum Lithuaniae Ducem, electum Regem Poloniae, enuntiatur et coniurati plectuntur.

Exploratum autem et pro certo habitum erat, quod si Dux Magnus Kazimirus gubernacula Regni Poloniae suscipere detrectavisset, actum erat de suo capite atque vita. Eo siquidem apud Lithuanos principante, petitus est septies coniuratorum insidiis, consensu deinde iudicum, et eorum, qui coniuraverant, minori [2]) levitate facinus occultantium, quam admittentium [3]), servatus est. De quibus sat erit unum attigisse. Erat inter coniuratos Szuchta [4]) Rutenici generis et ritus Dux, adolescens forma rara, Kazimiro Duci Magno Lithuaniae in primis acceptus [5]). Cui cum a coniuratis primariae partes paricidii (quoniam unice a Duce Magno Lithuaniae dilectus, faciles habebat ad illum ingressus) mandatae fuissent, occasione saepius tentata et tandem offensa, in venationum loco, militibus munere venationum occupatis, solitarium Kazimirum Magnum Ducem Lithuaniae, ad focum corpus curantem, reperiens, nobilem vestem, qua tunc Kazimirus Magnus Dux amiciebatur, sabellinis pellibus onustam, ab eo petit, strangulaturus illum continuo, si abnuisset. Verum cum ultro, quod petebatur, Dux Magnus Lithuaniae Kazimirus concessisset, dono tam magnifico Szuchta [6]) inescatus, paricidium in tempus distulit diffusius, sub quo, coniuratione detecta, et ipse Szuchta [7]) et caeteri coniurati, praeter indicem [8]), infelici cruore fuere [9]) damnati.

---

[1]) Rom. Regem *Ed. Lips.* [2]) non minori *Ed. Lips.* [3]) adnitentium *Ed. Lips.* [4]) Suchta *Cod. Lis.* Schutha *Ed. Lips.* [5]) dilectus imprimis et acceptus. *Ed. Lips.* [6]) Suchta *Ed. Lips.* [7]) Suchtha *Ed. Lips.* [8]) praeter iudicem *Cod. Lis.* [9]) sunt *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1447.

Eugenio quarto Papa mortuo Nicolaus quintus sufficitur.

Tertia Februarii, Eugenius Papa quartus, per Concilium Basiliense depositus, Romae moritur et in ecclesia Sancti Petri sepelitur. Venerant autem, eo languente et propediem morituro, legati Regis Romanorum Friderici et duorum Electorum, Maguntinensis archiepiscopi et Friderici Marchionis Brandeburgensis, videlicet Aeneas Silvius de Senis Italus et Nicolaus de Cusa [1]) Almannus, Romam, et praedicto Eugenio in grabato [2]) decumbenti, neutralitate, quam in eam diem servaverant, sublata, plenam obedientiam praestiterunt nomine Regis [3]) Romanorum et praedictorum duorum Electorum. Vix Pontificem invenies, cui plura contingerunt secunda et adversa: Concilium congregavit, dissolvit, Romae captus est, fugit, rediit, Marchiam perdidit, recuperavit; Sigismundo Caesari prius bellum intulit, post diadema concessit; Alphonsi Aragonum Regis prius hostis, post amicus. Vir alti cordis, sed nullum in eo maius vitium erat, nisi quia sine mensura fuit, et non quod potuit, sed quod voluit, aggressus est. Eugenii Papae funere [4]) in ecclesia Sancti Petri prope sacristiam sepulto, Cardinales convenientes in conclavi apud Minervam, Thomam de Sarsana [5]) Ianuensem [6]), tituli Sanctae Susannae Presbyterum Cardinalem, episcopum Bononiensem, septima die mensis Martii, ultimum inter Cardinales et minorem, elegerunt: qui Nicolaus quintus vocatus est. Hic pater optimus Thomas anno praedicto, quo in Papam electus est, promotus fuit in episcopum Bononiensem, deinde tituli Sanctae [7]) Susannae Presbyterum Cardinalem et posthaec in Papam, et uno anno omnes illos tam subitos et altos habuit ascensus, clementia Salvatoris gradus huiusmodi sibi conferente, quem praevidebat Ecclesiam suam multifarie scissam, sua modestia, prudentia et benignitate uniturum. Origo illi ex Sarsana [8]), quod Ianuensium [9]) est oppidum in Tuscia, iuxta Ligusticum mare, ex parentibus quidem honestis, sed sortis humilis et ignotae, Iuris divini et humani, et totius Trivii et Quadrivii peritus, in pauperes et egestate aliqua gravatos clemens, in administranda iustitia vir optimus.

---

[1]) Czuscha *Cod. Calv.* [2]) in lecto *Ed. Lips.* [3]) Frederici Regis *Ed. Lips.* [4]) Cuius funere *Ed. Lips.* [5]) Szarzana *Cod. Lis.* Farfena *Cod. Przez.* [6]) Genuensem *Ed. Lips.* [7]) deinde in Sanctae *Ed. Lips.* [8]) Sursena *Ed. Lips.* [9]) Genuensium *Ed. Lips.*

Cum Rathiboriensibus, Theschnensi et Oszwanczimensi Ducibus Regnum Poloniae perpetuam init pacem.

Nicolao et Wenceslao Rathiboriensibus, Boleslao Theschnensi, cum multis terrarum suarum consiliariis et nuntiis Principum de Oszwanczim [1]) Cracoviam pro Dominica Quadragesimae venientibus, et factis cum Sbigneo Cracoviensi episcopo, Iohanne de Cziszow castellano, Iohanne de Thanczin palatino Cracoviensi, tractatibus, pax perpetua cum Regno Poloniae firmata et inscripta est sub conditiontbus aequis et parti utrique accomodis.

Monasterium Mogila conflagratur.

Feria tertia post Octavas Sancti Stanislai in Maio, claustrum Mogila in [2]) universo suo corpore, exceptis parietibus et testudine, igne, qui de balneo exivit, conflagratum est. Quae conflagratio pessimum omen a multis vocata est: oppressionem ecclesiarum et praesertim monasteriorum, quasi quandam conflagrationem futuram, augurantibus, sub tempore et regimine Kazimiri Ducis Lithuaniae, qui eodem die Regnum Poloniae ingrediebatur, saevituram. Quod quidem vaticinium, Kazimiro Rege gravante multipliciter monasteria, fuit impletum.

Ecclesia collegiata in Nova Sandecz per Sbigneum episcopum Cracoviensem fundatur.

Sbigneus episcopus Craaoviensis, cultum divinum in diocesi sua, in diebus suis, pro laude nominis divini et salute animarum aucturus, ex duabus ecclesiis parochialibus, scilicet Sanctae Margarethae in Nova Sandecz, et Sancti Iacobi in Podgrodze [3]), quarum utraque ad collationem, provisionem et dispositionem episcopi Cracoviensis pertinebat, fundat novam ecclesiam in Sandecz collegiatam, et tres Praelatos, videlicet Praepositum, decanum, archidiaconum, quatuor Canonicos et octo vicarios, in ea instituit: quos earundem ecclesiarum proventibus et decimis dotat sufficienter, et de huiusmodi dignitatibus et praebendis, personis optimis et maturis providet. Creat et ex altari ad collationem civium Sandeczensium pertinente, Cu-

---

[1]) Oswiecim *Cod. Lis.* Oszwiączim *Ed. Lips.* [2]) cum *Ed. Lips.* [3]) Pogrodzie *Cod. Lis.*

stodiam, et illius [1]) ius patronatus et collationem consulibus et civibus Sandeczensibus reservat.

Kazimiri Lithuaniae Ducis in Poloniam pro coronatione sua ingressus.

Kazimirus Dux Magnus Lithuaniae, Regni Poloniae coronam suscepturus, ex Lithuania in Brzescze, ubi aliquot diebus commoratus, comitantibus illum Principibus, Boyaris et militibus Lithuaniae, in Lublin, et a Iohanne de Sczekoczini tunc Lublinense capitaneo diebus aliquot omnibus necessariis splendide procuratus, Sabbato Sandomiriam post Octavas Corporis Christi transiit, ibique diem Dominicum absumpsit, ubi illum Sophia Regina excepit. Feria secunda ex Sandomiria egressus, in Pokrzywniczam, feria tertia in Polanyecz, feria quarta in Novam Civitatem pervenit: ubi [2]) Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis cum Iohanne de Thanczin palatino Cracoviense venit suae Serenitati obviam et eum excepit. Feria quinta exivit de Nova Civitate, et facto prandio in villa et curia Podolani, venit in Proschowicze. Feria vero sexta post meridiem intravit Cracoviam cum magna populi solennitate: omnes enim processiones urbis illi obviam exiverant, item Universitas cum suppositis [3]), item Vincentius archiepiscopus Gnesnensis, Sbigneus Cracoviensis, Andreas Posnaniensis et Paulus Plocensis, episcopi, suae Serenitati ivere obviam. Et in magna et gravi multitudine intravit urbem Cracoviensem, processionibus omnibus eum praecedentibus, et ascendens castrum, ingreditur [4]) ecclesiam maiorem Sancti Stanislai, adoratisque reliquiis Sanctorum, et posito quinquaginta florenorum offertorio, recepit se ad aulam. Sequenti die, videlicet festo Iohannis Baptistae, intervenerunt Dux Boleslaus et Dux Wladislaus Masoviae. Habuit quilibet secum in comitiva mille equos [5]), pulchrum de se videntibus praebentes spectaculum, qui in quandam ducebantur admirationem, tantam duos Duces, et tam ornatam militum, quae etiam Regibus sufficeret, habuisse comitivam.

Kazimirus Lithuaniae Dux in Regem Poloniae coronatur.

Die Dominico, in crastino Sancti Iohannis Baptistae, omnibus indumentis pontificalibus et cappa chorali indutus in aula regali, in ecclesia

[1]) cuius *Ed. Lips.* [2]) Quo *Ed. Lips.* [3]) cum suis Praelatis *Cod. Przez.* [4]) intravit *Cod. Przez.* [5]) equites *Ed. Lips.*

cathedrali Cracoviensi Kazimirus Dux Lithuaniae in Regem Poloniae, ante altare Sancti Stanislai in medio ecclesiae, per Vincentium archiepiscopum Gnesnensem coronatus est, Sbigneo Cracoviensi et Wladislao Wladislaviensi, episcopis eius latera cingentibus, aliis insuper episcopis, videlicet Iohanne Leopoliensi archiepiscopo, Andrea Posnaniensi, Paulo Plocensi et Paulo Kamyenyeczensi [1]) episcopis praesentibus. Aderant autem huic coronationi [2]) Sophia Regina Poloniae mater sua, Wladislaus et Boleslaus Masoviae, Wladislaus et Boleslaus Theschnenses, Wenceslaus Rathiboriensis et Wenceslaus Oswanczimensis [3]) Duces; item duo Fratres Cruciferi de Prussia, Henricus de Plawen de Elbing, et Ludovicus de Mewe, Commendatores missi per Magistrum Prussiae Conradum de Erlichshausen [4]) ad solennitatem coronationis huiusmodi cohonestandam; item Dux Boleslaus Switrigal cum aliquot Principibus Russiae, videlicet Georgio Szyemyonowicz, Wasilone Olelkowicz [5]) et Wasilone dicto Krasni; item barones Lithuaniae, Senko Gedigolthowicz, Andreas Sankowicz [6]) et plures alii. In ipsa [7]) coronatione Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis tenebat in scutella aurea coronam, Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis sceptrum, Lucas de Gorka palatinus Posnaniensis pomum regale, et Iohannes Glowacz de Oleschnicza palatinus Sandomiriensis ensem, qui Sczirbyecz [8]) dicitur. His enim officiis ex annexione suarum dignitatum et magistratuum usi, id etiam suis successoribus perenne reliquerunt. Aderant et plures barones de Bohemia, Moravia et Slesia, aspiciendo ad [9]) caerimonias praefatae coronationis, qui Cracoviam, vel invitati, vel spontanei, ad ferendum coronationi Kazimiri Regis decus advenerant. Oblatio omnis centum florenorum per Kazimirum tunc novum Poloniae Regem ad altare, circa quod coronabatur, Sancti Stanislai facta, universitati vicariorum Cracoviensium cessit ex iure et ex more. Improbabant mathematici multifarie eam coronationem, quod in die execrabili et pessima perfecta sit, et in hora tunc quando.... [10]).

Contentio inter Masoviae Duces et episcopos Poloniae de loci prioratu turbat solennitatem homagialem civium Cracoviensium. Kazimirus Rex monasterium Thinciense ad insolitam pensionem, pignoribus captis, cogit.

Altera coronationis die Rex Kazimirus in apparatu regio, in equo ivit in circulum civitatis Cracoviensis [11]), comitantibus eum Vincentio archiepis-

[1]) Camenecense *Ed. Lips.* [2]) Conventioni *Ed. Lips.* [3]) Osswiączimensis *Ed. Lips.* [4]) Erlichsauszen *Ed. Lips.* [5]) Olyeschkouicz *Ed. Lips.* [6]) Syenkouicz *Ed. Lips.* [7]) In ipsa autem *Ed. Lips.* [8]) Sczerbiec *Cod. Przez.* [9]) aspicientes *Ed. Lips.* [10]) *Reliqua desunt in omnibus Codd. et Ed. Lips.* [11]) civitatis Cracoviensis *desunt in Cod. Calv.*

copo Gnesneusi, Sbigneo Cracoviensi, Andrea Posnaniensi et Paulo Plocensi, episcopis. Et dum esset prope thronum sibi circa [1]) praetorium praeparatum, Duces Masoviae Wladislaus et Boleslaus tenere dextram partem lateris regii [2]) conati, ac per hoc locum super pontifices altiorem sortiri [3]), novum scisma introducunt, pontificibus id non ferentibus, sed incontinenti factis perprius variis tractatibus, a Rege [4]) in domos eorum [5]) discedentibus. Rex molestissime eorum discessum ferens, nec thronum sibi praeparatum ascendit, nec homagium a civibus cepit, sed gyrato circulo civitatis, ad castrum tristis rediit. Sequenti vero die Duces Masoviae magna tenuit poenitentia, quod pontifices ex loco primo et superiori pellere nitebantur: cum in omnibus conciliis, conventionibus et universitatibus, pontifices locum eminentiorem capere soliti sunt. Pignoratae insuper fuerant die eodem monasterii Thinciensis [6]), recusantes dare Regi novo [7]) stationem insolitam, aliquot villae. Ob quam iniuriam rusticanae feminae villarum praefatarum, sua pecora eis ablata secutae, fletibus et lamentis universam ecclesiam Cracoviensem, in re divina tunc occupatam, et impleverant et turbaverant; molestissima quoque res plurimis visa est, quod Kazimirus Rex talibus iniuriis suum Principatum initiaverit.

Kazimirus Rex a Nicolao Papa quinto, cui obedientiam schismatis tempore praestitit, tria petit.

Feria quinta post Visitationis Sanctae Mariae [8]), habita deliberatione cum praelatis et baronibus Regni sui Poloniae in Camera picta, Kazimirus Rex, cui ex duobus contendentibus de Papatu, praestanda esset obedientia, an videlicet Felici Papae quinto, per Concilium Basiliense electo, qui Gebennis [9]), prout eius Serenitatem oratores Concilii, videlicet Magister Marcus Bonifilii, in Theologia Magister, de Catalonia, et Stanislaus Sobnowski Praepositus Tridentinus, petebant et requirebant, an Nicolao Papae quinto, qui Romae praesidebat et qui Regem solum per literas de praestanda obedientia habebat rogatum: fecit pro Nicolao Romano declarationem, praelatorum et baronum aliquorum, optime pro re publica consulentium, qui dilationem esse securiorem deducebant, suasione improbata. Quorum spretis consiliis, declaratio fuit secuta, nominatique fuerunt nuntii ad Pa-

---

[1]) iuxta *Ed. Lips.* [2]) lateris Casimiri Regis *Ed. Lips.* [3]) ac per hoc habere locum superiorem supra Pontifices *Ed. Lips.* [4]) a Casimiroque Rege *Ed. Lips.* [5]) suas *Ed. Lips.* [6]) Tinecensis *Cod. Przez.* [7]) Casimiro novo Regi *Ed. Lips.* [8]) post festum Visitationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [9]) qui in solitudine Ripariae Gebenuensis Dioecesis, iam a pluribus annis honeste conversabatur *Ed. Lips.*

pam Nicolaum ex parte Regis [1]) et Regni ituri, videlicet Wischota [2]) de Gorka Praepositus Posnaniensis et Petrus de Schamotuli. Quibus Rex, de consilio baronum saecularium, tria petenda commisit: Primo, omnes collationes omnium beneficiorum iure ordinario semper salvo; Secundo, decimam decimae per totum Regnum suum ad sex annos; Tertio, Denarium Sancti Petri in annos aliquot percipiendum.

Kazimirus Rex, licentiatis et remuneratis Lithuanis, in Nyepolomicze venationis gratia procedit.

Principes et barones Lithuaniae, magnificis et sumptuosis non solum remunerati, sed ditati donis, in Lithuaniam revertuntur, quos Rex [3]) extra portam conducebat, magnam illis impendens humanitatem et honorem. Quibus remissis et licentiatis, Rex vadit in Nyepolomicze ad habendum [4]) solatia sua in captione ferarum, et die Dominico revertitur Cracoviam.

Michael filius Sigismundi Magni Ducis Lithuaniae frustra veniam a Kazimiro Rege precatur.

Feria tertia ante festum Sanctae Margarethae, egreditur Kazimirus Rex ex Cracovia, in Maiorem Poloniam transiturus, quem Sophia [5]) Regina comitabatur, et facto in Slumniki [6]) nocturno, vadit per Myechow, Lelow, Czanstochowa, Klobuczko, Krzepicze, Wyelun, Siradiam, Kalisch et Posnaniam. Feria secunda in vigilia Sancti Iacobi, Rege in Kalisch agente, venit ad eum Dux Michael Lithuaniae, filius Sigismundi interfecti Magni Ducis Lithuaniae, et procumbens obtulit se atque submisse [7]) deiecit, verbis in mollius [8]) suppliciter inflexis, se et sua omnia Regi [9]) promittens, non tam Regis, quam Lithuanorum indignationem, quibus Rex inexorabilem se gerendo, morem habebat, mitigare contendens [10]), ad pedes regios precatur veniam et gratiam, et bonorum paternorum restitutionem. At Rex [11]), quem tanta rerum conversio admonere debuit clementiae, sprevit humi iacentem, nec aliqua spe calamitosum et supplicem refovit, sed factis secum aliqui-

---

[1]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [2]) Visota *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) habiturus *Ed. Lips.* [5]) genitrix sua Zophia *Ed. Lips.* [6]) Schłomniki *Ed. Lips.* [7]) suppresse *Cod. Przez.* [8]) ut melius *Cod. Przez.* [9]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [10]) Lithuanorum indignationem mitigare contendens, quibus Casimirus Rex morem gerendo, inexorabilem se praebebat. *Ed. Lips.* [11]) At Rex Casimirus *Ed. Lips.*

bus tractatibus, sine fine remisit. Ipse quoque Dux Michael, Rege [1]) insalutato, sentiens sibi Kazimirum Regem implacabilem, et altam [2]) humiliationem infructuosam, discessit.

Posnania in adventu Kazimiri Regis pene tota conflagrata a propriis diripitur.

Dum autem Kazimirus Rex ex Kalisch Posnaniam advenisset, civitas Posnaniensis casu incensa est, et tota fere, praeter domos muratas, igne consumpta, et ecclesia Sanctae Mariae Magdalenae exusta. Poloni, Lithuani et Thartari, qui erant cum Rege [3]), coeperunt agere direptiones et spolia: propter quod plures ex eis erant interfecti et aliqui iussu Regis [4]) decollati. Civitas ipsa magnos egit luctus et lamenta, tum pro exustione, quae ei acciderat, tum pro spoliis, quae a propriis pertulerat. Sed et Kazimirus Rex per continuos tres dies casum tam damnosum deflebat, * quem plures viri sapientes et timorati, futuri mali praesagium iudicabant. Exustio autem ipsa facta esse praesumebatur ob turpissima et sodomitica scelera, quae in curia regia impune committebantur, et ob spretam Ducis Michaelis humiliationem; et cum incendium primo conticinio coepisset, nonnisi sole exorto quievit. *

Mors Conradi episcopi Wratislaviensis.

Feria quarta in vigilia Sancti Laurentii, Conradus episcopus Wratislaviensis in curia episcopali Wratislaviae moritur et in ecclesia Wratislaviensi tumulatur [5]); tertia quoque dies Septembris per Capitulum Wratislaviense instituitur et nominatur pro futuri pontificis electione. Hic pontifex erat Dux Slesiae de Olyesnicza [6]), et annis prope quadraginta rexit illam ecclesiam, sed sub eius regimine pene tota corruerat. Unde quadam poenitudine ductus, cesserat ante mortem tribus annis, honori et oneri episcopatus, postea vero poenituit, et tam dignitatem, quam possessionem, quae iam per Capitulares, eo resignante, tenebatur, repetiit.

---

[1]) Casimiro Rege *Ed. Lips.* [2]) demissam suam *Ed. Lips.* [3]) cum Casimiro Rege *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) sepelitur. *Ed. Lips.* [6]) Olesznica *Cod. Przez.*

Kazimirus Rex primam conventionem in Pyotrkow celebrat, ubi quaedam leges rei publicae salutares constituuntur.

Feria quinta in vigilia Sancti Bartholomaei, intravit Kazimirus Rex in oppidum Pyotrkow, et tenuit cum Praelatis et baronibus atque nobilibus suis, in magno numero illic convenientibus, septem diebus generalem conventionem. Aderant autem huic conventioni: Vincentius Gnesnensis archiepiscopus et Primas, Sbigneus Cracoviensis, Wladislaus Wladislaviensis, Andreas Posnaniensis, Paulus Plocensis, Nicolaus Przemisliensis episcopi, et omnes palatini, castellani, dignitarii atque officiales. Et quoniam per leges a Kazimiro Rege [1]) secundo conditas, non sufficienter singulis emergentibus erat provisum, summopereque appositio novorum iurium iudicabatur opportuna, factae sunt in eadem conventione, approbantibus et laudantibus universis, hae leges et constitutiones. Primo, quod frater primogenitus aut senior, non possit bona paterna, ratione primogeniturae aut senii, distrahere aut consumere, ultra portionem eum contingentem [2]), nisi onus debitorum paternorum id exigeret. In quo nihilominus casu debet intervenire consilium, consensus et voluntas seniorum paternorum, et quod bona vendita se ultra summam debitorum non extendant. Si quae vero [3]) pecuniae, debitis solutis, resultaverint [4]), integre et fideliter conserventur [5]), inter caeteros fratres dividendae [6]) aequaliter. Secundo, quod fluvii Wisla, Wartha, Dunayecz, Bug, Dnyestr [7]), Dnyepr [8]), Wislok, Wisloka, Pilcza et alii quicunque in Regno Poloniae consistentes, sint liberi, nullis obstaculis aut sepibus captivandi, ut omnes homines per eos ire et natare possint cum eorum [9]) rebus venalibus de quacunque specie vel genere, liberumque habeant infra et supra transitum. Si cui [10]) autem complacet habere obstacula [11]), habeat in illo portas, quae transeuntibus praebeant [12]) ingressum; alias in nullo erit obnoxius, qui illud ruperit. Quodsi aliquis ratione obstaculi, aut ruptionis, quicquam exegerit, restituere cogatur per capitaneum loci omnia recepta, et poena nihilominus S e d m n a d z e s c z a [13]) Polonice vocata, irremissibiliter exigenda, puniatur. Tertio, quod Colloquia generalia et termini, sine aliqua interruptione, pacis tempore celebrentur, et iustitia administretur pauperibus; teneanturque omnes palatini, castellani, iudices et officiales, illa personaliter frequentare, exceptis duntaxat

[1]) Rege Poloniae *Ed. Lips.* [2]) concernentem *Ed. Lips.* [3]) Si vero aliquid *Ed. Lips.* [4]) resultaverit *Ed. Lips.* [5]) conservetur *Ed. Lips.* [6]) dividenda *Ed. Lips.* [7]) Niestr *Cod. Przez.* Dniesther *Ed. Lips.* [8]) Wieprz *Cod. Przez.* [9]) suis *Ed. Lips.* [10]) Si autem alicui *Ed. Lips.* [11]) obstaculum *Ed. Lips.* [12]) pateant et praebeant *Ed. Lips.* [13]) Siedmnadziestha *Ed. Lips.*

duobus casibus: si videlicet aliquis fuerit gravi languore oppressus, aut in negotiis Regni destinatus; in quibus nihilominus casibus tenebitur et poterit locum suum per aliam personam supplere, contradictione qualibet non obstante. Quarto, quod quilibet pro vice prima inculpatus, notatus vel infamatus de furto vel spolio, teneatur innocentiam suam duodecim testibus, viris bonis ex octodecim eligendis, quasi nobilitatem suam probaturus esset, demonstrare. Ei autem tantummodo purgatio debet prodesse, qui semel, bis, et ad maximum, ter culparetur; quarta autem vice culpatus, debet legibus municipalibus, contra fures editis, mulctari. Quinto, quod nullus, quacunque lacessitus iniuria, damno vel offensa, belligeret contra intraneos aut extraneos, alias omnia damna exinde secuta, in bonis eius aut capite repetentur.

Kazimirus Rex iuramentum observationis privilegiorum regnicolarum et alias petitiones ipsorum adimpleri negans, veloci cursu in Lithuaniam discedit.

Fuit in eadem conventione Rex Kazimirus per omnes Praelatos, barones et nobiles, communi voto rogatus: ut literas antecessorum suorum regnicolis concessas firmaret iuramento et literis; item, ut nullas terras, et signanter terras Russiae, Luczensem et Podoliae, a Regno Poloniae alienaret. Fama enim communis, eum Regni Poloniae terras Podoliae, velle Lithuaniae Ducatui adiungere, vulgaverat. Item, ut in Lithuaniam transiturus, aliquos barones prudentes et maturos ex Regno Poloniae secum assumeret, quorum consilio, facta Regnum Poloniae concernentia gubernaret. Item, ut indignationem suam Theodorico Buczaczki capitaneo Podoliae, quam ideo contra eum conceperat, quia castra terrae Podoliae, Myedziboze [1]), Chmyelnik, Karawul [2]), quae Lithuani noviter occupata detinebant, cum terrigenis Poloniae [3]) recuperavit, indulgeret. Rex autem [4]), quamvis dixit, se cum baronibus Lithuaniae, qui tunc erant secum, velle super petitis deliberare; deliberatione tamen facta, respondit: Se nullatenus aliquot petitorum esse facturum, propter iuramentum primum factum Lithuanis; contemptisque patriae precibus, feria quarta in die Sanctorum Felicis et Aucti, nullo in Regno [5]) posito ordine, in Lithuaniam velocissimo cursu, cum magna amaritudine, nausea et dolore omnium processit, asserens se in Lithuania [6]) magna habere et ardua negotia disponere et ordinare. Et primum

---

[1]) videlicet Myedzibore *Ed. Lips.* [2]) Kaniow *Cod. Lis.* Karawol *Ed. Lips.* [3]) Podoliae *Ed. Lips.* [4]) Casimirus autem Rex *Ed. Lips.* [5]) in Regno Poloniae *Ed. Lips.* [6]) in Lithuaniae Ducatu *Ed. Lips.*

nocturnum in Opoczno, alium in Radom, tertium in Kozyenicze [1], et quartum in Lukow faciens, comitante eum Sophia Regina usque in Lukow, deinde iter suum in Lithuaniam continuavit.

Petrus Nowak in episcopum Wratislaviensem consecratur.

Feria tertia ante festum Nativitatis Sanctae Mariae [2], Praelati et Canonici Wratislavienses, celebrato Capitulo generali, Petrum [3] dictum Nowak, Decretorum Doctorem, Praepositum et Canonicum Wratislaviensem, inter cunctos eligunt uniformiter in episcopum Wratislaviensem. Hic fuit ortus de villa ecclesiae Wratislaviensis, prope Nissam, dicta Nova villa, et abinde sortitus fuit cognomen Nowak, vir frugi et humilis, prudens et industrius. Electionem autem suam Vincentius archiepiscopus Gnesnensis, tanquam metropolitanus, specialibus et notabilibus nuntiis suis, videlicet Andreas Skoda [4] et Iaroslao Kankolyewski [5] Canonicis Wratislaviensibus, rogatus, confirmat, ipse quoque post in ecclesia sua Wratislaviensi fuit in episcopum consecratus, statimque bona ecclesiae Wratislaviensis, per antecessorem suum Wenceslaum obligata et distracta, coepit redimere et instaurare. Consecratus est autem praefatus Petrus Nowak de mandato praefati Vincentii archiepiscopi Gnesnensis, in ecclesia Wratislaviensi per Iohannem episcopum Naturiensem, fratrem Ordinis Minorum, Gnesnensis ecclesiae suffraganeum, die Solis vicesima secunda Octobris [6].

Slesitae oppidum Bandzin spoliant, Kazimiro Rege in Lithuania agente.

Post discessum Kazimiri Regis ex Regno Poloniae [7], omnes hostes Regni, et signanter Slesitae, grassari contra Regnum, et illud rapinis et spoliis, captivationibus et interfectionibus nobilium et subditorum Regni [8], affligere coeperunt. Duo enim nobiles de Wladzin [9], fulti subsidio Ducum aliquorum et nobilium Slesiae, per dolum et fraudem oppidum Bandzin subintrant. Oneraverant enim decem currus hominibus armatis, et illi oppidum, quasi cum aliquibus mercibus et rebus ingressi, aliis gentibus, quae erant in campo, securum patefecerunt aditum. Hostes itaque oppidum praedictum

---

[1] Kozinice *Cod. Lis.* [2] Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3] Nicolaum *Ed. Lips.* [4] Szkoda *Cod. Przez.* [5] Kąkolewski *Ed. Lips.* [6] mensis Octobris. *Ed. Lips.* [7] ex Regno Poloniae in Lithuaniam *Ed. Lips.* [8] Regni Poloniae *Ed. Lips.* [9] de Wladislavia *Cod. Przez.*

ingressi, illud spoliant et spoliatum succendunt, et multis praedis onusti et spoliis, sine aliqua offensa redeunt.

Poloni cum Wratislaviensibus et Namisloviensibus pacem ad decennium conficiunt.

Die Dominico Sanctae Hedvigis habita est conventio in civitate Wyelun cum civibus de Wratislavia et Namislow: ad quam Vincentius archiepiscopus Gnesnensis, Martinus de Slawsko palatinus Calissiensis, Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, capitaneus Siradiensis, descenderant. Et post aliquos tractatus cum praedictis civibus Wratislaviensibus et Namisloviensibus, qui illuc personaliter advenerant, habitos, treugas ad decem annos duraturas conficiunt, literisque inscribunt et firmant.

Exustio quorundam oppidorum in Polonia.

Oppidum Lublin feria quarta post festum Sancti Michaelis, oppidum vero Znino [1]) feria sexta post festum Sanctae Hedvigis, casibus infortuitis [2]) adeo igne consumpta sunt, ut nec aliqua domus in illis salva remaneret. Arserunt [3]) et anno eodem Bochnya, Xyansch [4]), Siradia, sed in aliqua sui parte [5]).

Praedonum externorum et domesticorum in Regno Poloniae magna vis et copia.

Secuta et commissa fuerunt hieme illa multa in Regno Poloniae, signanter vero circa Ossini et circa Grabow, per fures de Slesia et Hungaria spolia, currus mercatorum pannis optimis onerati, direpti sunt, res notabiles in clenodiis et pecuniis [6]), mercatoribus ablatae. Miles notabilis Swantopelkus de Zawada subpincerna Cracoviensis, dum venatum ivisset, feria quarta ante festum Sanctae Elisabeth, per eosdem fures et latrones de Slesia interfectus [7]), et filius suus, item expost [8]) Nicolaus Bawelna subpincerna Siradiensis et alii plures capti sunt, et in Wladzim [9]) in captivitatem deducti. Nullus tamen tanta mala fortius promovebat, quam proprii

---

[1]) Zneno *Cod. Przez.* Zneyno *Ed. Lips.* [2]) casibus fortuitis *Ed. Lips.* [3]) Asserunt *Ed. Lips.* [4]) Książch *Cod. Przez.* [5]) Bochnyam, Xzyąst, Siradiam, sed in aliqua sui parte arsisse. *Ed. Lips.* [6]) pecuniis, mercibusque *Ed. Lips.* [7]) interfectus est *Ed. Lips.* [8]) postea *Ed. Lips.* [9]) Wladzini *Cod. Przez.*

Regni Poloniae nobiles, subditi et terrigenae, rapto et furto vivere soliti, quorum aliqui in Wladzim iverant [1]), et abinde exeundo, tanquam domestici, cum aliis, qui in Regno habitabant, libere bona mercatorum et subditorum Regni [2]) diripiebant. Videntes enim ex Regno Poloniae omnem bonum ordinem et correctionem malorum exulasse, et in his, qui multa spolia et furta absente Rege patraverant, nullam vindictam subsecutam fuisse, erexerunt animum propter impunitatem, ad omnia mala, et ex bonis nobilibus fures effecti. Nec inventus est aliquis ex omnibus Regni Poloniae baronibus, qui interponeret se ad submovendum tanta spolia et furta: ubique enim viae et stratae completae erant furibus. Et quamvis Praelati et barones Regni [3]) eventum tantorum malorum Kazimiro Regi nuntiis suis et literis specialibus significassent, et multis persuasionibus provisionem regalem invocassent: sua tamen Serenitas rebus Lithuaniae intenta, distulit succurrere provisioni Regni sui. Propter quod hostes invidi et fures Regni, dissimulatione Regis et baronum Regni [4]) cognita, liberius ad omnia desiderabila [5]) grassabantur. Sub eodem siquidem tempore Iohannes Kathowski [6]) bis terram Wyeluniensem subintrans, multas villas in ea spoliavit, Laurentio Zaramba castellano Siradiense et Capitaneo Wyeluniense nullam resistentiam aut defensionem opponente: quamvis idem Iohannes Kathowski [7]), occasione privatae iniuriae sibi per eundem Laurentium Zaramba factae, huiusmodi spolia in terra Wyeluniensi asserebat se commisisse.

Romanus Woyewoda Moldaviae a patruo suo Petro expulsus in Podoliam aufugit, et uterque Kazimiri Regis Poloniae auxilium implorat.

Iohannes de Huniad gubernator Regni Hungariae, collecto non mediocri exercitu, simulans se contra Turcos iturum, in Bessarabiam [8]) cum Stanczulone, praefecturus illum Bessarabis in Woyewodam, Wlad Woyewoda expulso, descendit. Subintrans itaque [9]) clandestine terram Bessarabiae [10]), et Wlad Woyewodam, nullam hostilitatem huiusmodi suspicatum, incautum et securum reperiens, una cum filio interficit, talique vicissitudine et retributione dictum Wlad pro eo, quod eum ex conflictu infeliciter cum Turcis prope Warnam [11]) commisso, fugientem exceperat, et per

---

[1]) in Wladzim, in captivitatem deducturi res et homines iverant *Ed. Lips.* [2]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [3]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [5]) desideria *Ed. Lips.* [6]) Kątowski *Cod. Przez.* Czathowski *Cod. Lis.* [7]) Czathowski *Cod. Lis.* [8]) Besserabiam *Cod. Przez.* [9]) enim *Cod. Lis.* autem *Ed. Lips.* [10]) Besserabiae *Ed. Lips.* [11]) Cavernam *Cod. Calv.*

suos captivatum relaxaverat et remuneratum dimiserat, praemiat; Stanczulonem deinde, quem in Woyewodam Bessarabiae reponere promiserat, exoculat, et terram Bessarabiae sibi usurpare molitur. Ut autem facilius cogitata perficiat, Petro Woyewodae Moldaviae, cui Wlad olim Bessarabiae Woyewoda erat infestus, eo quod cum Romano etiam Woyewoda Moldaviae, filio Heliae, cuius idem Wlad germanam habuit in uxorem, de Woyewodatu Moldaviae disceptabant, sororem suam germanam, iam annum quinquagesimum provectam, dat in uxorem, spondens illum reponere in terrae Moldaviae pacifica possessione, mittitque cum eo aliquas gentes suas ad expellendum Romanum de Moldaviae terra. Romanus autem intelligens, contra se Petrum patruum germanum cum auxilio gentium Iohannis de Huniad adventare, et maritum sororis suae, Wlad Woyewodam Bessarabiae, a quo magna solebat habere in gentibus subsidia, interfectum, et animos Walachorum probe intelligens erga se non esse rectos, praecavens sibi in futurum, consilium [1]) iniit, et de terra Walachorum fugiens, ad terram Podoliae confugit: ubi securus existens, Kazimirum Regem [2]) tam per literas, quam per nuntios, tanquam propinquo sibi sanguine iunctum (erant enim ex duabus sororibus geniti) de dando sibi subsidio multipliciter solicitavit. Petrus autem Woyewoda, totius terrae Moldaviae apprehensa possessione, dolos Iohannis Huniad expertus, nulla cum eo foedera facere, aut ad Regnum [3]) Hungariae, iuxta eiusdem Iohannis de Huniad persuasionem, se tenere voluit, sed per literas et nuntios, Kazimirum Regem, Praelatosque et barones Poloniae humiliter rogavit, quatenus eum a se non abiicerent, sed tanquam subditum et homagialem Regni Poloniae tuerentur, offerens se fideliter sacrae [4]) Coronae Regni Poloniae et Regi Kazimiro serviturum.

Kazimirus Rex, asseclis Ducis Lithuaniae Michaelis a praefecturis arcium amotis, ipsum Ducem Michaelem a Cruciferis captivari procurat; qui quidem captus, postea dimissus in Slesiam aufugit.

Perseverante Kazimiro Rege per tempus hiemale in Lithuania, et continuis venationibus insistente, multi ex Boyaris, nobilibus et communitate Lithuanorum, Ducis Michaelis Principatum expetebant, et propterea secretis consiliis et conspirationibus exquirebant modos, vias et ingenia, quibus Ducem Michaelem possent in Ducem [5]) Magnum Lithuaniae reponere et il-

---

[1]) fugam *Ed. Lips.* [2]) Regem Poloniae *Ed. Lips.* [3]) aut cum Regno *Ed. Lips.* [4]) sanctae *Ed. Lips.* [5]) in Ducatum *Ed. Lips.*

lius frui Principatu. Sed nec ipse Dux Michael omnes, quos sciebat favere sibi, negligebat inducere muneribus et promissis, quatenus negotia sua dirigerent et promoverent. His autem omnibus Kazimirus Rex [1]) cognitis, omnes Boyaros et barones Lithuaniae, quos suspicabatur esse Ducis Michaelis amicos, de tenutis castrorum destituebat, et suis fidelibus ea committebat, maiorique industria et diligentia struebat modos, per quos posset praedictum Ducem Michaelem, in terris tunc Masoviae apud suos affines Duces Masoviae, Wladislaum et Boleslaum, delitescentem, comprehendere. Solicitavit et Magistrum Prussiae Conradum [2]) nuntiis et literis, quatenus in casu, quo idem Dux Michael per terras Dominiorum suorum vellet latenter fugere, captivare illum et Kazimiro Regi tradere dignaretur. Annuens autem petitioni regiae praefatus Conradus Magister [3]), in omnibus desertis, nemoribus, inter Masoviam et Lithuaniam [4]), Prussiamque sitis, per quae verisimiliter praesumebat dictum Ducem Michaelem transiturum, posuit excubias pro eiusdem Ducis Michaelis captivatione. Contigit autem, dum idem Michael Dux ex terris Masoviae versus Samagittas, quos sibi noverat affectos plurimum, per silvas et nemora procederet metseptimus, obviavit illi Commendator Pruthenicus metnonus, continuam curam de sua captivitate gerens. Congressu autem invicem facto, Commendator vibrato ense et capiti sellae apposito, irruit in Ducem [5]). Sed Dux Michael, nudis manibus ense Commendatoris arrepto, illum sibi abstulit et conatus suos elisit. Sensitque non modica in manibus vulnera: sed [6]) novem contra septem praevalentibus, Dux Michael fugere in paludes et luta coactus est; omnes autem servitores sui sex per Commendatorem et suos fuerunt capti. Altera autem die Commendator cum omnibus [7]) pedestribus et civibus [8]) dictum Ducem Michaelem, longo tempore quaesitum, invenit et comprehendit, et donec vulnera sua et suorum curata fuerunt, tenuit, postea vero illum dimisit remuneratum. Dimissus autem rediit Masoviam, et exinde in Slesiam devenit, et per Ducem Slesiae Conradum Album, Conradum Kanthner et alios Duces Olesniczenses est recollectus, et in castris eorum conservatus. Sed et ibi quoque plures insidiae sibi tendebantur per Petrum Schaffranyecz succamerarium Cracoviensem largitione ad id subarratum.

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) fratrem Conradum *Ed. Lips.* [3]) Prussiae Magister *Ed. Lips.* [4]) Livoniam *Ed. Lips.* [5]) Ducem Michaelem. *Ed. Lips.* [6]) tandem *Ed. Lips.* [7]) cum tribus *Cod. Lis.* cum hominibus *Ed. Lips.* [8]) et canibus *Ed. Lips.*

Conclusiones de pace Ecclesiae Lugduni factas Nicolaus quintus Pontifex Romanus approbat.

Carolus Rex Franciae, tenta pro danda pace Ecclesiae et extinguendo scismate in Lugduno diaeta, quae duravit a festo Sancti Iacobi Apostoli usque ad diem Sancti Lucae Evangelistae, ad quam nuntii Nicolai Papae quinti, item nuntii Concilii Basiliensis, item nuntii Felicis gerentis se pro Papa, item nuntii Romanorum, Angliae, Castellae [1]), Navarrae, Siciliae [2]) Regum, item nuntii Electorum Imperii, et alii [3]) Electores praesentes, item nuntii diversorum Principum, spiritualium et saecularium cum plena potestate, item multi Doctores Iuris divini et humani, fuerunt congregati; ubi multis tractatibus pro pace Ecclesiae habitis, quamvis certa media pro pacificanda Ecclesia Dei reperissent: intelligentes tamen illa sine Felice concludi non posse, iverunt ad illum in Gebennas, inveneruntque animum eius ad pacem Ecclesiae dandam non solum inclinatum, sed etiam deditissimum. Et tandem Spiritu Sancto dictante, idem Felix in omnia pacis media consensit. De quo omnes incredibili laetitia erant completi, sperantes indubie, per dictum medium, pacem veram et integram Ecclesiae secuturam, cum fidei integritate, authoritatis Ecclesiae et generalium Conciliorum conservatione in firmitate [4]) conscientiarum. Statimque ex Gebennis iverunt ad Reges suos, et abinde Romam, aliquorum Regum praedictorum oratores ad Nicolaum Papam quintum, rogaturi, ut ipse Nicolaus omnia media, sic concepta et compacta, ratificaret. Qui ut vir magnae prudentiae et sanctitatis, et nihil amplius quam pacem et unionem Ecclesiae summopere desiderans, nuntiis et oratoribus Regum et Principum praedictorum benigna audientia praestita, fere singulas ordinationes in Lugduno digestas approbat, acceptat et admittit.

ANNUS DOMINI 1448.

Kazimiro Regi nonnulli Principes, de illius ad Regnum Poloniae exaltatione, muneribus etiam oblatis, congratulantur.

Kazimirus Rex Poloniae, Natalis Domini dies celebravit in Wilno [5]), ubi ad suam Serenitatem, Ducis Mosqvitarum [6]), item Ducum de Szye-

[1]) Castillaniae *Cod. Przez.* [2]) Neapoliae *Cod. Przez.* Ceciliae *Ed. Lips.* [3]) aliqui *Ed. Lips.* [4]) serenitate *Ed. Lips.* [5]) Vilnae *Ed. Lips.* [6]) Moschovitarum *Ed. Lips.*

wyor [1]), item Thartarorum Imperatoris, item Communitatis Novogrodensis, item Magistri [2]) Prussiae et Livoniae, nuntii et oratores confluxerunt, plurima illi offerentes dona et congaudentes de sua in Regnum Poloniae exaltatione: quos votive et prudenter expediens, ad propria remuneratos remisit. Ex Wilno processit in Brzesczye [3]), et ibi fere totam Quadragesimam continuavit. Pro Dominica vero Palmarum in Wilno [4]) reversus est, et ibi egit dies festos Paschae. Illuc ad suam Maiestatem Sophia Poloniae Regina [5]) advenit, et multis salubribus cum eo tractatibus habitis, remunerata in Regnum Poloniae post Conductum Paschae rediit. Non enim poterat ipsa Regina cum curia sua notabili illic longos stare dies, propter nimiam penuriam atque famem, quae tunc vehementer terram Lithuaniae affligebat.

Kazimirus Rex agit in Lublin conventionem generalem Dominii utriusque.

Peractis diebus Paschae et Pentecostes, Kazimirus Rex [6]) pro festo Sanctae Trinitatis venit in Brzesczye [7]) Ruthenicale, deinde per Parczow, Sabbato post festum Corporis Christi, intravit oppidum Lublin, ubi Sophia Regina [8]) ei occurrens, ipsum excepit: in quo decim diebus generalem tenuit conventionem. Convenerant enim illuc utriusque Dominii Praelati, Principes, dignitarii et barones, tam videlicet Regni Poloniae, quam Ducatus Magni Lithuaniae. De Regno siquidem venerant: Vincentius archiepiscopus Gnesnensis et Primas, Iohannes archiepiscopus Leopoliensis, Sbigneus Cracoviensis, Wladislaus Wladislaviensis, Andreas Posnaniensis, episcopi, Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus, Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, Albertus de Male Lanciciensis, Petrus Odrowansz Leopoliensis, Hriczko Podoliae, palatini, Przedborius de Konyeczpolye Sandomiriensis, Krzeslaus [9]) de Kurozwanki Lublinensis, Theodoricus Podoliae, castellani, et alii multi nobiles, barones et milites. Ex parte vero Ducatus Magni [10]) Lithuaniae advenerant: Mathias episcopus Vilnensis, Dux Georgius Langwinowicz [11]), Dux Georgius Szyemyonowicz [12]), Dux Wasilo Krasni, Dux Ostroski [13]), Gastoldus Vilnensis, Moniwidus Troczensis palatini, Petrus Montigerdowicz marsalcus Ducatus Magni Lithuaniae, et alii multi nobiles et barones de Lithuania. Omnes autem hi de Lithuania consiliarii

---

[1]) Syewior *Ed. Lips.* [2]) Magistrorum *Ed. Lips.* [3]) Brestij *Cod. Calv.* Brzescie *Cod. Lis.* [4]) Vilnam *Ed. Lips.* [5]) Regina, genitrix sua *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [7]) Brzesth *Cod. Calv.* Brzescie *Cod. Lis.* [8]) Regina Poloniae *Ed. Lips.* [9]) Creslaus *Ed. Lips.* [10]) Principatus Magni *Cod. Lis.* [11]) Lakwucowycz *Cod. Calv.* [12]) Semovitus *Cod. Calv.* Siemianowic *Cod. Lis.* [13]) Ostrowski *Cod. Przez.*

in tenoriis suas habebant mansiones circa fluvium Bistrzicza, Kazimiro Rege, in necesariis, in abundantia illos tractante.

Lithuaniae primores in conventione Lublinensi petunt a Polonis corrigi inscriptiones et dari sibi terram Podoliae cum aliquot castris: quos Poloni pulchro responso absolvunt.

Conventione [1]) praedicta instaurata, et omnibus consiliariis utriusque Dominii convenientibus, coeperunt Praelati, Principes et Boyari Magni Ducatus Lithuaniae, Praelatis, baronibus et dignitariis Regni Poloniae proponere, qualiter per inscriptiones, foedera et ligas, inter Regnum Poloniae ab una, et Ducatum Magnum Lithuaniae, partibus ab altera, sub divis Principibus, Wladislao Rege Poloniae et Withawdo Duce Magno Lithuaniae, confectas, nimium gravarentur, ex his praesertim verbis, ubi praedicti duo Principes, Wladislaus Rex Poloniae et Alexander [2]) Magnus Lithuaniae Dux, omnes terras Lithuaniae et Russiae Regno Poloniae perpetuo uniendo, in suis literis terras Lithuaniae, Samagittiae et Russiae Regno Poloniae perpetuo scribunt se incorporasse, univisse et appropriasse; petentes, ut verba huiusmodi ex literis inscriptionum tollerentur, ne verba praedicta Praelatos, Principes et barones Lithuaniae declararent Regno Poloniae perpetuo esse obnoxios, et quodammodo inferiores et subiectos. Rogabant deinde, quatenus terra Podoliae, item castrum Olesko [3]) et districtus Wyethly, Lopaczin et Hrodlo eis redderentur, attento, quod Dux Magnus Lithuaniae Withawdus in diebus sui regiminis illa possedisset, et allegando [4]), terram Podoliae post mortem Ducis Magni Withawdi, a Magno Ducatu Lithuaniae praeter iustitiam abstractam fuisse. Praelati autem [5]) et barones Poloniae, per Kazimirum Regem rogati, quatenus cum Boyaris Lithuaniae benigne et charitative se gererent, et modeste illis atque amice ad eorum postulationes responderent, talemque viam reperirent prudentem, quae eos non exacerbaret, neque molestos atque gravatos efficeret, habita notabili deliberatione, illud invenerunt medium, quod omnia proposita baronum Lithuaniae facile solveret: ut videlicet Regnum Poloniae cum Ducatu Magno Lithuaniae, secundum intentionem primorum Principum, Wladislai Poloniae Regis et Withawdi Magni Ducis Lithuaniae, sub uno Rege et Principe foret, et utrumque Dominium de caetero vocaretur Regnum Poloniae, titulo Ducatus Magni Lithuaniae extincto; quodque Lithuaniae, Samagittiae et

---

[1]) Conventione autem *Ed. Lips.* [2]) Alexander Vithawdus *Ed. Lips.* [3]) Olyeschko *Ed. Lips.* [4]) allegantes *Ed. Lips.* [5]) vero *Ed. Lips.*

Russiae terrae, quae nunc Ducatui Magno subsunt, in eadem sorte, conditione, iure, privilegio et libertate, qua terrae Cracoviensis, Sandomiriensis, Siradiensis, Lublinensis, Leopoliensis, Podoliae et aliae, consisterent [1]. A Polonorum itaque proceribus quaestio et interrogatio tunc in Lithuanos mota et proposita est, an vellent amplius et de caetero sub uno Rege et Principe cum illis perpetuo esse: quoniam, ea quaestione absoluta, nulla posset de caetero, neque de privilegiis seu foederibus, neque de terra Podoliae et districtibus praedictis, differentia suboriri; cum omnia essent unum, neque limitibus aliquibus, velut corpus unum, possent disterminari et secerni. Tali propositione Boyari Lithuaniae requisiti, deliberatione habita, respondent, se cum Regno Poloniae non recusare esse sub uno rectore et Principe, non in perpetuum quidem, sed ad illud tempus, quo modernus Kazimirus Rex Poloniae et proles ex radice et femore suo descendens, vixerit et duraverit: nullatenus autem posse in eam conditionem annuere et consentire, ut terrae Lithuaniae taliter Regno [2] unirentur, et eiusdem conditionis essent, qualis sunt terrae, Cracoviensis et Siradiensis et aliae; cum turpe esset illis et titulum Ducatus Magni Lithuaniae supprimere, et omnem gloriam, famam et nomen, in communem Regni Poloniae titulum infusum obfuscare. Postulant igitur et multis precibus exposcunt, ut corrigantur literae, et terra [3] Podoliae cum districtibus supra descriptis dentur. Super qua postulatione tale eis per Regni Poloniae proceres editur responsum: Non est vetustate deletum, nec diuturnitate abolitum, sed recens et publicum vulgare factum, quando Regnum Poloniae, spretis multis excellentissimis Principibus catholicis, qui illius affectabant regimen, Principem vestrum Wladislaum, olim Regem Poloniae, tunc Iagyel vocatum, in Dominum et Regem Poloniae receperit, quatuor conditionibus prius per eum firmatis. Prima quidem, ut fidem catholicam cum omni gente sua susciperet; Secunda, ut omnes terras suae ditioni tunc subiectas Regno Poloniae perpetuo appropriaret et incorporaret; Tertia, ut thesauros omnes in Regnum Poloniae induceret; Quarta, ut omnes Catholicos captivos relaxaret. Eo autem in Regem accepto, illustrissimam illi dederunt pro consorte Hedvigim, Ludovici Regis Poloniae et Hungariae filiam. Qui promissionum suarum non immemor, omnibus diebus, quibus vixit, tam a propriis, quam a forensibus, quaesivit modos, ingenia et consilia, quibus terras Lithuaniae Regno Poloniae perpetuo uniret. Reperit autem modum optimum, ut vos primum sacro fonte renatos, nobis in dignitatibus, honoribus et nobilitate aequavit, et arma, quae in signum nobilitatis detulimus, glutinando nos vobis, deferenda dedit, per multasque inscriptiones diversis temporibus habitas,

---

[1]) consistant. *Éd. Lips.* [2]) Regno Poloniae *Éd. Lips.* [3]) terrae *Éd. Lips.*

Regno Poloniae Ducatum Magnum Lithuaniae, laudante, consentiente et approbante Duce Magno Lithuaniae Withawdo et universis antiquis, quorum aliqui adhuc supersunt, Ducibus et Boyaris Lithuaniae, appropriavit et incorporavit. Non licet igitur nobis aliqua [1]) in inscriptionibus praedictis addere, corrigere vel detrahere, quae multorum capitum prudentia, solertia et industria, cum magnis sumptibus et expensis sunt confectae: quoniam correctio huiusmodi et detractio omnes inscriptiones, uniones et incorporationes vitiaret et prorsus redderet cassas et inanes. Caeterum satis miramur, quod dari sibi terram Podoliae, quam nos pro dimidietate Regni nostri, propter foecundum solum, computamus, expetitis, allegantes illam esse de Ducatus Magni Lithuaniae proprietate: cum notorium, publicum et clarum sit, quod terram praedictam Kazimirus secundus Rex Poloniae sub Thartaris conquisivit, et multis illam pacifice tenens temporibus, multa castra, videlicet Kamyeniecz, Choczim [2]), Czeczin [3]), Bakotha [4]), Braczslaw, Myedziboze et alia vel muro vel lignis construxit. Fuitque terra praedicta in Regni Poloniae longa et diuturna possessione: quam, morte Kazimiri [5]) secuta, Rex Poloniae Ludovicus tenuit; quo sublato, Wladislaus Iagyel in eius possessionem [6]) ut Rex Poloniae venit [7]); quam iure suo regali Spithkoni de Melsthin militi suo, propter eius servitia et merita, perpetuo in feudum donavit, et eo mortuo, iterum eam Duci Switrigal, fratri suo contulit ad vitae tempora, de quo apud nos clarissima testimonia servantur. Ex eo vero, quod illam Dux Magnus Withawdus aliquot annis tenuit, nullum ius a vobis potest vendicari: cum illam ex donatione Wladislai Poloniae Regis tenuerit, Duce Switrigalone [8]) ex ea fugiente; quod et moriturus praedictus Dux Withawdus recognovit, et perpendens Wladislaum Regem esse perplexum, ne morte sua secuta, terra praedicta a Regno suo Poloniae abstraheretur, illico pro omnibus capitaneis et terrigenis terrae Podoliae mittens, omnes sacramentum praestare iussit, ne post mortem suam, terram [9]) alicui alteri, praeterquam Wladislao Regi, aut Regno suo Poloniae, resignarent. Qui iussa praefati Ducis et promissa complentes, terram [10]) praedictam, morte Ducis Withawdi [11]) secuta, Wladislao Regi [12]) sponte reddiderunt. Nec unquam super illa inter nos et vos fuit aliqua concertatio, quaestio vel [13]) differentia, sed Regnum Poloniae in eius fuit quieta et pacifica possessione; sed neque liberalitas Wladislai Regis [14]), in Ducem

---

[1]) antiquis *Cod. Lis.* [2]) Charzyn *Cod. Calv.* Chaczen *Ed. Lips.* [3]) Czeczny *Ed. Lips.* [4]) Bakuta *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) Iagielo eius possessor *Cod. Lis.* [7]) fuit *Cod. Lis.* [8]) Switrigiellone *Ed. Lips.* [9]) eandem terram *Ed. Lips.* [10]) terram Podoliae *Ed. Lips.* [11]) Vithawdi magni Ducis Lithuaniae *Ed. Lips.* [12]) Regi Poloniae *Ed. Lips.* [13]) et *Ed. Lips.* [14]) Regis Poloniae *Ed. Lips.*

Magnum [1]) Withawdum largitione temporali praedictae terrae [2]) collata, trahi debet per vos in alicuius proprietatis usurpationem aut debiti necessitatem. Si tamen existimatis nos vobis occasione terrae praedictae [3]) in aliquo iniurios [4]), offerimus nos bonorum, iustorum et proborum hominum, sine passione, affectu vel metu iudicantium, stare decisioni et decreto. Et non solum super terra [5]) Podoliae, sed etiam super praefatis districtibus Olesko [6]), Lopaczino, Wyethly et Hrodlo, qui de proprietate, iure et titulo Regni Poloniae fore [7]) dinoscuntur, et quos Dux Magnus [8]) Sigismundus per literas suas patentes recognoscit, non esse suos, neque aliquid iuris aut proprietatis se, aut Ducatum Magnum Lithuaniae, in illis habere, similem vobis offerimus iuris, iustitiae et aequitatis conditionem. Quibus auditis Boyari Lithuaniae [9]), videntes se in iustitia deficere, destiterunt amplius loqui et interpellare [10]) pro terrae Podoliae restitutione.

Cum legatis Polonicis, qui ad Pontificem Romanum Nicolaum quintum declarandae obedientiae causa missi erant, eiusdem Pontificis Legatus in Poloniam venit, rosam auream et quasdam Bullas muneris loco Kazimiro Regi ferens.

Ad hanc conventionem Lublinensem redierunt nuntii Regis [11]), alias in Urbem ad Nicolaum Papam quintum cum obedientia missi, videlicet Wischota de Gorka Praepositus Posnaniensis et Petrus de Schamotuli castellanus Calissiensis. Cum quibus Baptista episcopus Camerinensis [12]), praefati Nicolai Papae ad Regem [13]) et Regnum Poloniae cum potestate Legati de de latere Nuntius et orator missus, advenit, qui feria quinta in Octava Corporis Christi, habita audientia publica et facta brevi oratione, commendavit plurimum Kazimirum Regem de data obedientia, deinde loco muneris praesentavit Regi ex parte Papae rosam auream, pensantem centum aureos. In audientia quoque [14]) secreta praesentavit Kazimiro Regi Bullam super nonaginta nominationibus super tota provincia Gnesnensi, aliam pro subsidio contra Thartaros exactionem in clero provinciae Gnesnensis super decem millibus florenorum. Ultimo exposuit, quod Nicolaus Papa quintus creationem Sbignei Cracoviensis episcopi factam olim per Eugenium Papam quartum in Cardinalem, pro honore Regis et Regni [15]) innovavit et confir-

[1]) Lithuaniae Ducem praedictum magnum *Ed. Lips.* [2]) terrae Podoliae *Ed. Lips.* [3]) occasione praedictae terrae Podoliae *Ed. Lips.* [4]) iniurios esse *Ed. Lips.* [5]) praefata terra *Ed. Lips.* [6]) Olyeschko videlicet *Ed. Lips.* [7]) esse *Ed. Lips.* [8]) Dux magnus olim Lithuaniae *Ed. Lips.* [9]) Ducatus magni Lithuaniae *Ed. Lips.* [10]) interpellare barones Poloniae *Ed. Lips.* [11]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [12]) Cameriensis *Ed. Lips.* [13]) ad Casimirum Regem *Ed. Lips.* [14]) autem *Ed. Lips.* [15]) Regni Poloniae *Ed. Lips.*

mavit. De quibus omnibus Rex [1]) gratias Summo Pontifici [2]) agens, eundem Iohannem Baptistam [3]) expensis largis procuravit.

Legatus Nicolai quinti Papae a Sbigneo Cracoviensi episcopo et eius clero, civibusque Cracoviensibus, praeter Universitatem, quae Eugenium Papam agnoscebat, cum summo honore excipitur.

Feria quarta, in die sancti Bonifacii, licentiatis, Kazimirus Rex, Praelatis et baronibus Regni sui Poloniae et Ducatus Magni Lithuaniae, dissoluta conventione, ex Lublin discedit, et per Urzandow [4]) et Zawichost, feria sexta post prandium venit Sandomiriam, ubi stetit ad feriam quintam. Fecerat tamen infra dies illos descensum in Prziszow [5]) ad venationes. Feria quinta recedens ex Sandomiria, per Opathow venit ad Sanctam Crucem in Calvum montem: ubi adorato ligno Sanctae Crucis, per Schidlow et Proschowicze [6]), comitante eum Sophia Regina [7]), venit Cracoviam feria quinta ante festum Sancti Iohannis Baptistae: ubi iam eum Baptista [8]) Nuntius apostolicus diebus aliquot praecesserat, et fuit per Praelatos et Canonicos ecclesiae cathedralis Cracoviensis, et omnes conventuales ecclesias ac cives Cracovienses, qui in mille [9]) equorum comitiva sibi exiverant in obvium, splendide receptus. Universitas tamen Cracoviensis nullam ei, etiam monita et rogata, voluit facere reverentiam, propter tractatum, quem profitendo veritatem condiderat, et in quo Basiliense Concilium, rite congregatum, Eugenium [10]) deponere et Felicem eligere potuisse, ex scripturis pluribus declaravit. Fremebat autem praedictus episcopus Baptista contra Universitatem, et nisi prudentissimis persuasionibus et rationibus per Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem fuisset mitigatus, decreverat plures de Universitate suis privare beneficiis, et eiicere eos de consensu Regis [11]) ex Regno. Ipse tamen Cardinalis dedit viam, per quam haec omnia in pulchro ordine composita fuerunt et restricta, et pax Cracoviensi Studio atque honos servatus.

---

[1]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [2]) Summo Pontifici Romano Nicolao quinto *Ed. Lips.* [3]) Ioannem Baptistam Episcopum et Legatum *Ed. Lips.* [4]) Vrządow *Ed. Lips.* [5]) Krzeszow *Cod. Lis.* [6]) Proschenice *Ed. Lips.* [7]) Regina Poloniae genitrice sua *Ed. Lips.* [8]) Ioannes Baptista *Ed. Lips.* [9]) in mille videlicet *Ed. Lips.* [10]) Eugenium quartum *Ed. Lips.* [11]) Casimiri Regis *Ed. Lips.*

Rathiborienses et Oswanczimenses Duces Kazimiro Regi assistentiam et fidem promittunt.

Kazimiro Rege [1]) mansionem suam in Cracovia diebus decem et octo [2]) continuante, Nicolaus et Wenceslaus Duces Rathiborienses, Wenceslaus et Ianussius Oswanczimenses [3]), venerant ad suam Serenitatem, promittentes omnem assistentiam et fidem. Quos Kazimirus Rex [4]) magnifice honoravit, et regaliter remuneratos ad propria remisit.

Boleslaus Dux Theschnensis Annam, neptem ex sorore Sophiae Reginae Poloniae, ducit in uxorem.

Sub idem tempus, Boleslaus Dux Theschnensis neptem germanam ex sorore Sophiae Reginae Poloniae, virginem Annam, Ducissam Russiae, die Dominico ante festum Visitationis Sanctae Mariae [5]) accepit in uxorem. Cui Kazimirus Rex [6]) ex munificentia regali pro dote duo millia florenorum assignavit de thesauris [7]) Regni Poloniae, obligans eum affinitate huiusmodi ad amicitiam Regno Poloniae praestandam arctiorem: qui et ipse suapte [8]) in Regni Poloniae amplitudinem fervidum habebat et praeproperum ante eam affinitatem, ingenium, felicem et beatum se publice astruens, si Ducatus Slesiae singuli ad corpus Regni Poloniae, a quo abstracti per iniquitatem fuerant, reddi et reuniri in suis diebus contigisset.

Romanus Moldaviae Woyewoda moritur.

Feria secunda ante festum Sanctae Margarethae, Kazimirus Rex [9]) exivit de Cracovia in Wyeliczkam ad prandium et ad noctem, et per solitas stationes suas iter suum versus terras Russiae maturabat. Quo in Woynicz agente, ad illum nuntius allatus est, referens sibi verbo et literis, Woyewodam Moldaviae Romanum filium Heliae Woyewodae, fratrem amitalem, toxico dato sibi a suis quibusdam baronibus, feria tertia, in die Visitationis Sanctae Mariae [10]), diem obiisse; super cuius morte compatiens, tanto

---

[1]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) Cracoviae decem octo diebus *Ed. Lips.* [3]) Oswiecimenses *Cod. Lis.* Osszwiączimenses *Ed. Lips.* [4]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [5]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [7]) de thesauro *Ed. Lips.* [8]) sua sponte *Ed. Lips.* [9]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [10]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

celerius in terras Russiae processit, ut terras Moldaviae ad pacem et bonum ordinem reponeret. Die Dominico post festum Sanctae Margarethae intravit Przemisliam, deinde procedit versus Leopolim.

Ecclesia Sandomiriensis fulmine percussa, a quo multi homines laesi atque necati.

Eadem feria secunda, qua Rex Kazimirus de Cracovia versus terras Russiae fuerat egressus, in ecclesiam Beatae Mariae [1]) Sandomiriensem fulmen advenit, et tectum medii verticis templi, ex aspectu pinnaculi linealiter a summo deorsum movit, et per foramen testudinis ingressum faciens, in templi interiora, primum Crucem Passionis in medio ecclesiae pendentem, in tenues portiones dissipavit, et manum sinistram a iunctura cubiti disiunxit, ferrum, quo Passio sustentabatur, frangens, et aliquot quadratos lapides de muro templi evulsit; virginem Magdalenam, filiam advocati de Lagow, tunc coram Petro Baccalaureo et vicario facientem confessionem, in capitis dextro tempore percutiens, interfecit, eundem vero Petrum Baccalaureum in manu sinistra graviter adussit, et calceum unius pedis mirabiliter laniavit; unum ex sanctuariis, in humeris percussit. Multi insuper alii in pedibus adusti, de templo aut ducebantur adiuti aut portabantur. Nemo in ecclesia fuit, qui vel subito terrore percussus non corruit, vel obstupefactus, in oblivionem sui non venit. Ignis enim fulminis totam ecclesiam repleverat. Qui si cum primo impetu, in numero densiori, per ecclesiam discursisset, omnes in ecclesia positi, aut mortui, aut insanabiliter laesi fuissent. Verum impetus materiae, propter tot reflexiones et ad tantam distantiam deportatas, languidatus est. Sed et ignis ipsius densitatem tantum subtiliaverat, quod ille, qui circa terram diffundebatur, propter materiae raritatem, non inferebat ustionis nocumenta. Erat ecclesia praedicta, plena foetore sulphureo et fumo ex huiusmodi fulminis percussione [2]).

Kazimirus Rex expeditionem parat versus terras Moldaviae, et Heliae relictam uxorem Mariam ad se venientem donatione oppidi Kolomiae providet.

Die Dominico ante [3]) Sanctae Mariae Magdalenae, venit Kazimirus Rex [4]) Leopolim, ubi stetit diebus undecim: infra quos deliberat [5]), exer-

---

[1]) Beatae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) percussione repleta. *Cod. Lis.* [3]) ante festum *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) deliberabat *Ed. Lips.*

citualiter ire versus terras Moldaviae, avisatus, quod Petrus Woyewoda Moldaviae, de subsidio Iohannis de Huniad Regni Hungariae gubernatoris confidens, suae Serenitati facere resistentiam parabat. Unde omnibus terris Russiae, videlicet Przemisliensi, Leopoliensi, Podoliae, Chelmensi et Belzensi, mandat ad arma consurgere, et exercitualiter in Halicz, pro die Dominico, post diem [1]) Sancti Petri ad vincula, venire. Ibi venit ad suam Serenitatem Maria relicta olim Woyewodae [2]) Heliae, habens in comitatu ducentos equos de Valachis, qui partem filii sui Romani, dum viveret, sequebantur, et eo mortuo, ad Kazimirum Poloniae Regem, tanquam principalem declinabant. Kazimirus autem Rex conditioni praefatae Mariae, amitae suae, compatiens, oppidum Kolomia sibi donat ad manendum; baronibus vero Valachiae notabile facit in pecuniis subsidium, mandans eis secum proficisci in Podoliae terras, eorum statui et personis provisurus.

Exercitus terrarum Russiae Haliciam ad Kazimirum Regem confluit, et Iohannes Grzimyanczki Regi charus in fluvio Lippa submergitur.

Feria quarta ante [3]) Sancti Petri ad vincula, Kazimirus Rex [4]) de Leopoli in Bobrka egressus, feria sexta [5]) venit in Halicz: ubi stetit quatuor diebus, exercitu terrarum Russiae illic ad suam Serenitatem confluente. Quo illic stante et venationi avium insistente, familiaris suae curiae, Iohannes Grzimyanczki [6]), Polonus nobilis, sibi ex diuturno servitio, per totum tempus, quo erat in Lithuania, praestito, singulariter charus, volens vadum in fluvio Lippa tentare, subito submersus est, et post aliquot [7]) horas vix repertus, quamvis flumen facilis esset vadi, et parvam haberet aquam in alveo; et tandem in ecclesia parochiali in Halicz sepultus.

Petrus Woyewoda Moldaviae Kazimiro Poloniae Regi obedientiam promittit, quo facto, Dux Michael ex Moldavia eiectus ad Thartaros fugit.

Feria tertia egressus Kazimirus Rex [8]) de Halicz, per Buczacz, Iagyelnicza et alia loca consueta, venit in civitatem regalem Kamienyecz feria sexta in vigilia Sancti Laurentii, ubi diebus duodecim mansionem [9])

---

[1]) post festum *Ed. Lips.* [2]) Voieuodae Moldauiae *Ed. Lips.* [3]) ante festum *Ed. Lips.* [4]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [5]) feria sexta post festum Sancti Petri *Ed. Lips.* [6]) Grzymacki *Cod. Lis.* [7]) post aliquas *Ed. Lips.* [8]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [9]) mansionem suam *Ed. Lips.*

egit. Tanta autem fuit exultatio omnium terrae Podoliae nobilium et terrigenarum de regio adventu, per quem sperabant terram Podoliae ad bonum ordinem et pacem reduci, ut liberaliter Regi de villis suis duplicem praestarent stationem. Praemiserat autem Rex [1]) de Iagyelnicza duos barones, videlicet Petrum Odrowansz palatinum Leopoliensem et Przedborium de Konyeczpolye castellanum Sandomiriensem, ad Petrum Woyewodam Moldaviae, ut praedictnm Petrum bonis et honestis mediis inducerent et requirerent ad praestandum Regi Kazimiro homagium, et ut Ducem Michaelem, filium olim Sigismundi Magni Ducis Lithuaniae, quem apud se fovebat et sustentabat, sibi, tanquam hostem, praesentaret. Et quamvis ipse Petrus Woyewoda Moldaviae consentiebat huiusmodi homagium facere et omnem fidelitatem debitam, more suorum praedecessorum, Kazimiro Regi [2]) praestare: venire tamen ad praesentiam Regis Kazimiri timuit; suggestum enim sibi fuit per quempiam [3]) ex consilio Kazimiri Regis, quod captivitatis laturus esset, si adveniret, molestias. Igitur misit ad Regem nuntios suos notabiles, videlicet Nagon baronem et Michaelem cancellarium cum aliis duobus baronibus, supplicans, ut Rex [4]) sibi non imputaret ad culpam, quod venire ad suam praesentiam propter metum non poterat, offerens [5]), dummodo esset securus, et homagium et fidelitatis praestare iuramentum. Ducem vero Michaelem nullatenus se posse aut velle Regi [6]) praesentare astruebat, cum magnum incideret dedecus, si Principem innocentem, regiam gratiam et iustitiam postulantem, qui ad illum confidenter velut ad amicum venerat, Regi dederet. Obtulit tamen eum [7]) de caetero in molestiam et nauseam Regis [8]), in suis Dominiis non tenere. Rex autem [9]), deliberatione habita, mittit Petro Woyewodae Moldaviae largum salvum conductum, assecurans eum de omni timore. Dum autem ipse Petrus Woyewoda, huiusmodi salvo conductu assecuratus, venire ad praesentiam Regis [10]) in Kamienyecz disponeret, et iam in castrum Choczim advenisset, Kazimirus Rex [11]), moram temporis sufferre non valens et nimio aestu Lithuaniam redire desiderans, ne conventionem pro die Nativitatis Sanctae Mariae [12]) in Nowogrodek, iuxta conclusionem cum Lithuanis habitam, negligeret, ex Kamienyecz, rebus omnibus, quae consummationi erant proximae, neglectis et omissis, feria quarta ante festum Sancti Bartholomaei discessit, missis quatuor baronibus ad Petrum Woyewodam [13]), videlicet Iohanne [14]) castel-

---

[1]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Regi Poloniae *Ed. Lips.* [3]) per quosdam *Cod. Lis.* [4]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [5]) offerens se *Ed. Lips.* [6]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [7]) eundem *Ed. Lips.* [8]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [9]) Rex autem Casimirus *Ed. Lips.* [10]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [11]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [12]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [13]) Moldaviae Voieuodam *Ed. Lips.* [14]) Ioanne de Czizow *Ed. Lips.*

lano Cracoviensi, Petro Odrowansz palatino Leopoliensi, Iohanne de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellario, et Iohanne de Pilcza, cum plena potestate. Qui cum illo certis habitis tractatibus, omnia bono ordine concludunt, iuramentum fidelitatis tam ab eo, quam suis omnibus baronibus, vice et nomine Regis [1]) et Coronae Poloniae exigunt, novas inscriptiones et foedera firmant, per quae ipse Petrus Woyewoda [2]) Regi [3]) et Regno Poloniae fidelitatem et obedientiam debitam exhibere, ac pro praestando homagio, pro tempore et loco beneplacito, iuxta Regis [4]) ordinationem et mandatum, venire se astringit et obligat. Hac autem conclusione cum eodem Petro Woyewoda [5]) habita, exercitus terrarum Russiae, qui in campestribus circumquaque civitatem Kamienyecz multis diebus erat commoratus, licentia habita, ad propria regressus est. Miserat etiam Dux Michael, filius Sigismundi [6]) Ducis Magni Lithuaniae, nuntium specialem, rogans Kazimirum Regem [7]) ut illum in gratiam assumere dignaretur; barones autem Regni Poloniae requirens, ut suarum promissionum et iuramenti memores, ad iustitiam illum admitterent. Contemptae autem fuerunt et spretae huiusmodi suae preces, et non solum ipse Dux Michael ad gratiam exauditionis non admissus, sed etiam firmatis cum Petro Woyewoda Moldaviae foederibus, ex Moldavia tanquam hostis Regis [8]) pulsus, ad Thartaros barbaros se contulit, postquam inter Catholicos iustitiam et compassionis gratiam non reperit. Venerat etiam, stante Rege [9]) in Kamienyecz, ad praesentiam suae Maiestatis Thartarorum Imperatoris nuntius, Kalina vocatus, offerens nomine Thartarorum Imperatoris subsidium exercituale contra Petrum Woyewodam [10]), casu, quo Regi [11]) nollet subiici et obedire. Hunc nuntium remuneratum Rex [12]), habitis secum secretis tractatibus, remisit, et quaedam mandata, ignota multis, ad Caesarem Thartarorum illi dedit.

Vincentius archiepiscopus Gnesnensis moritur.

Egressus Kazimirus Rex [13]) de Kamienyecz feria quarta ante Sancti [14]) Bartholomaei, per Czarnekunicze [15]) venit in Trebowliam feria quinta: ubi licentiatis omnibus curiensibus Polonis, quibus certam et notabilem sum-

---

[1]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [2]) Voieuoda Moldaviae *Ed. Lips.* [3]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) Voieuoda Moldaviae *Ed. Lips.* [6]) olim Sigismundi *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [8]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [9]) Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [10]) Voieuodam Moldaviae *Ed. Lips.* [11]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [12]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [13]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [14]) ante festum S. *Ed. Lips.* [15]) Czarnek Winnica *Cod. Lis.* Karnerwnice *Cod. Przez.*

mam pecuniarum per Zupparium Cracoviensem erogari et distribui iusserat [1]. Ex Trebowlia feria sexta, in vigilia Sancti Bartholomaei, properat in Lithuaniam, et per Kozlow, Szwiszenye [2], aliaque consueta loca, feria secunda post Sancti Bartholomaei venit in Luczsko, ubi stetit duobus diebus. Ibi [3] venit ad suam Serenitatem nuntius, significans Vincentium archiepiscopum Gnesnensem feria quarta in vigilia Assumptionis Sanctae Mariae [4], in castro ecclesiae suae Unyeow mortuum esse, et [5] Sabbato proximo, in ecclesia Gnesnensi cum debita honestate tumulatum.

Kazimirus Rex secreta consilia cum Lithuanis in conventu Nowogrodecensi habet.

Feria quarta post Sancti [6] Bartholomaei exivit Rex [7] Kazimirus de Luczsko, et per Pinsko pro die Nativitatis Sanctae Mariae [8] venit in Nowogrodek. Ubi ad suam Serenitatem, pro tenenda conventione Praelati et barones Lithuaniae convenerunt; cum quibus habitis tractatibus secretis et ignotis, ad Grodno et ad alia venationum loca processit, et in illis fuit longo tempore immoratus. Misit tamen exercitum terrarum Lithuaniae et Samagittiae contra Ducem Magnum Twerensem cuius gentes quoddam castrum, quod fuit pro Rege [9] conquisitum, volentes illud reacquirere, vallaverunt.

Thartari in Podoliam irrumpunt, quibus Theodoricus Buczaczki non paucam praedam adimit.

Vix [10] quindecim elapsis diebus, postquam Rex [11] ex Podolia discesserat, Thartarorum Imperator cum exercitu venit improvise contra illam, et crudeliter eam vastans, nulli parcens sexui vel aetati, magnam multitudinem hominum et pecorum in perpetuam servitutem abduxit. Congesto tamen Theodoricus Buczaczki capitaneus Podoliae aliquali exercitu, in locis arctis et limosis cum eis congressus, plurimos homines de eorum potestate liberavit. Irruptio autem haec Thartarorum et terrae praefatae vastatio, quemadmodum literae praefati Theodorici Buczaczki capitanei, et Petri Odrowansz palatini Leopoliensis, baronibus Regni Poloniae missae

---

[1] mandavit. *Cod. Lis.* [2] Swizenie *Ed. Lips.* [3] ibique *Ed. Lips.* [4] Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5] et expost *Cod. Lis.* [6] post festum Sancti *Ed. Lips.* [7] Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8] Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [9] Rege Casimiro *Ed. Lips.* [10] Vix autem *Ed. Lips.* [11] Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.*

declarabant, non fuit facta sine singulari subordinatione eorum, qui praedictam terram [1]) sibi nitebantur usurpare: quoniam et ille nuntius Thartarorum Kalina, qui ad Regem [2]) in Kamienyecz venerat [3]), etiam in exercitu Thartarorum tunc [4]) visus est, et ipse exercitus Thartarorum, dum rediret, circa Braczlaw per Iurscham [5]) fuit exceptus, procuratus et honoratus.

Wladislaus episcopus Wladislaviensis, variatis eligentium votis, in archiepiscopum Gnesnensem a maiori parte Capituli eligitur.

Die Dominico, in vigilia Sanctorum Simonis et Iudae [6]), Praelati et Canonici ecclesiae metropolitanae Gnesnensis, pro Capitulo generali ad diem huiusmodi instituto, conveniunt. Ad quos Kazimirus Rex [7]) ex Lithuania Miklasch notarium et Krzeslaum [8]) Woyschik cubicularium, transmittit, rogans illos et requirens, ut Wladislaum episcopum Wladislaviensem in Gnesnensem archiepiscopum postulent: certificatus enim Rex literis Reginae Sophiae [9]) et baronum, quod Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis nullatenus poterat ad suscipiendum regimen ecclesiae praedictae induci, Wladislaum Wladislaviensem episcopum iudicavit digniorem, in sedem metropolitanam succedere. Placuit autem Praelatis et Canonicis Gnesnensibus pro electione futuri antistitis per viam scrutinii procedere, existimantes illam esse efficaciorem. Verum votis singulorum scrutatis, magna divisio inter eligentes suborta est, et unus fuit postulatus, tres vero electi. Novem enim Praelati et Canonici, condescendendo votis et precibus regiis, Wladislaum episcopum Wladislaviensem postulant, alii octo Iohannem Grusczinski Custodem Cracoviensem, duo Niklinum Chebdae Praepositum Kruszwiciensem, unus Magistrum Thomam Strzampinski [10]) Theologiae et Iuris Canonici Doctorem, Canonicum Gnesnensem et Cracoviensem, eligebant. In crastino [11]) tamen electionis huiusmodi, Iohannes Grusczinski, veritus, ne Regem [12]), cuius erat notarius et per quem fuit ad ecclesiam Wladislaviensem, Wladislaviense in Gnesnensem promoto, nominatus et designatus, offendat, cedit electionis [13]) iuri, et vota sua in Wladislaviensem episco-

[1]) terram Podoliae *Ed. Lips.* [2]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [3]) paulo ante venerat *Ed. Lips.* [4]) tunc temporis *Ed. Lips.* [5]) Iwoscham *Cod. Przez.* Turscham *Cod. Lis.* [6]) S. S. Simonis et Iudae Apostolorum *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8]) Creslaum *Ed. Lips.* [9]) parentis suae Zophiae Poloniae Reginae *Ed. Lips.* [10]) Strąpinski *Ed. Lips.* [11]) In crastinum *Cod. Przez.* [12]) Regem Poloniae Casimirum *Ed. Lips.* [13]) suae electionis *Ed. Lips.*

pum [1]), cum de iure non poterat, de facto transfudit: Niklino Chebdae a iure electionis, et suis duobus electoribus, Iohanne videlicet Chebdae et Nicolao Glamboczki, ex proposito nullatenus volentibus cedere. Publicatur itaque Wladislaviensis episcopi [2]) postulatio. Sed et Iohannes Chebdae et Nicolaus Glamboczki, sui electi Niklin [3]) electionem publicant. Decretum [4]) postulationis conficitur: cui Wladislaviensis episcopus [5]), dum sibi fuisset oblatum, tanquam a maiori et saniori Capituli parte postulatus, de regio favore non incertus, praebet rogatus congruum consensum.

Hungari cum Iohanne de Huniad contra Turcos profecti, ab eis prosternuntur, et Iohannes de Huniad captivitatem passus biennio per Rascianos.

Iohannes de Huniad Regni Hungariae gubernator, quem largitione, liberalitate et favore Wladislai Hungariae et Poloniae Regis, ex parvis minimisque principiis ad multum gloriae atque potentiae constabat emersisse, collecto magno ex Hungaris, Polonis, Bohemis, Almannis, aliisque nationibus, quas largo stipendio conduxerat, exercitu, fecit expeditionem contra Turcos, et circa festum Sancti Michaelis [6]), cum notabilibus baronibus Hungariae et exercitu praedicto, omni genere rerum bellicarum copiose instructo, vadum transit Danubii. Coepit autem per medium Despoti Rasciae, Turcorum Caesar pacem petere, offerens pro maiori illius firmitate, totam Bulgariam [7]), quam a multis annis sui praedecessores subiugatam detinebant, liberam relinquere et expeditam, et notabilem auri solvere quantitatem. Ipse vero Iohannes de Huniad, habito cum Nicolao Lassoczki [8]) Decano Cracoviensi, qui tunc ad tractatum huiusmodi rogatus venit, et aliorum baronum Hungariae consilio et deliberatione, ultra oblata per Turcum, petebat, ut etiam fines Romaniae excederet, et ad solum natale in Nathuliam, unde exiverat, rediret. Quod dum Turcus facere negaret, pacis tractatus ruptus est, et exercitus catholicus sub ducatu [9]) praedicti Iohannis de Huniad, transfretato Danubio, versus terras et Dominia Turcorum processit. Gyrando autem [10]) Turcorum Dominia, transitum per terras Rasciae et Albaniae, Dominio Despoti subiectas, fecit, quas hostili crudelitate non spoliis solum, sed [11]) caedibus et exustione foedavit. Indignationem enim et fu-

---

[1]) Wladislaum Wladislaviensem episcopum *Ed. Lips.* [2]) Wladislai Wladislaviensis episcopi *Ed. Lips.* [3]) Nikliny Chebde *Ed. Lips.* [4]) Decretumque *Ed. Lips.* [5]) Wladislaus Wladislaviensis episcopus *Ed. Lips.* [6]) S. Michael. Archangeli *Ed. Lips.* [7]) terram Bulgariae *Ed. Lips.* [8]) Lyassoczki *Ed. Lips.* [9]) sub ductum *Ed. Lips.* [10]) In eundo autem ad *Ed. Lips.* [11]) sed etiam *Ed. Lips.*

rorem tam gubernator ipse, quam exercitus Hungariae, induerat contra Despotum, quod requisitus, personaliter et cum omnibus potentiis ire contra Turcos recusabat, cum pro iniuriis suis bellum coeptum sit, et circa recuperanda Dominia sua, iam in faucibus Turcorum consistentia, tam Wladislaus Hungariae et Poloniae Rex, quam notabiles ex Hungariae et Poloniae baronibus, vitam effuderint [1]). Offerebat quidem praefatus Despotus partem sui exercitus gubernatori: quam ipse dedignabatur suscipere. Incertus siquidem Despotus de futuro belli successu, suadente id sibi uxore sua, divinationibus Pythonis assueta, conferre se personaliter in bellum, et ponere suarum gentium universum exercitum in dubium eventum, metuebat, non ignarus de Caesaris Turcorum potentia et exercitus sui robore et numerositate. Confidens itaque Iohannes de Huniad Hungariae gubernator in exercitus sui potentia, et credens se posse illius brachio ampliorem potentiam, quam Turcorum, debellare, in eorum Dominia diebus pluribus processit, igne et gladio singula consumens, et usque ad campum Kossowo pervenit: ubi feria quinta ante festum Sancti Lucae Evangelistae, Turcorum Imperator cum tricentis millibus equitum et sexaginta millibus peditum sibi occurrit, et praelium per partem utramque, cum magna animorum constantia, committitur. Prima die, videlicet feria quinta, aequo quidem Marte pugnatum est: licet per malum regimen et ordinem Hungarorum exercitus multos nobiles milites amiserit. Altera vero die, videlicet feria sexta, Turci superiores fuerunt in omnibus fere certaminibus, et exercitum Hungarorum in partes et cuneos divisum, multitudine et velut quadam voragine excipiebant et concludebant, ut nemo quantumcunque fortis, haberet animum, sic conclusus et in tali discrimine positus, pugnandi. Nocte sequenti, de feria sexta in Sabbatum, Hungarorum exercitus, videns se confractum et debilitatum, fugam arripuit: paucis ex Polonis et Bohemis in curribus remanentibus, qui Sabbato a mane usque ad meridiem continuabant certamen, bombardis et balistis se tutando; superveniente tandem Turcorum multitudine, ad extremum victi sunt, et Turci tam captivis, quam spoliis et armis eorum potiti. Quindecim millia ex Catholicis occisa [2]) feruntur, duodecim millia capta. Barones fere omnes Hungariae aut capti aut occisi: inter quos Emericus Woydefierlich [3]), Thomas de Secz germanus Dionysii Cardinalis et archiepiscopi Strigoniensis, Franco Banus, Emericus de Marcellis, et plures alii desiderati sunt. Dux exercitus Iohannes de Huniad, Sabbato ante meridiem videns se omne robur exercitus amisisse, non sine lacrimarum profluvio, suos adhuc certantes deserit et fugere coepit. Ne au-

---

[1]) vitam effuderint in superiori praelio, cum Turcis facto. *Ed. Lips.* [2]) occisa fuisse *Ed. Lips.* [3]) Woy de Fielijch *Cod. Lis.* Woyde, Firlich *Ed. Lips.*

tem ex multitudine familiarium et fidelium suorum, qui eum sequebantur, agnosceretur, quis et qualis esset, veritus ne agmen persequentium Turcorum in se converteret, omnia armorum insignia reiicit, familiares omnes licentiat, et solus et unicus fugae se committit. Quod tamen salvationis sperabat remedium, id exitii et perpetuae calamitatis atque opprobrii, nisi fortuna aliter rexisset, fuisset causa. Deserentibus enim eum familiaribus, a Turcis tribus, qui fugientes persequebantur, comprehensus est. Qui dum vestimenta, equum et res atque pecunias apud eum repertas, aequaliter inter se divisissent, tertius, duobus eius cura et custodia mandata, discedit et alios fugientes insectatur. Quo abeunte, de Cruce aurea, quam in collo gestabat, cum reliquiis tum primum (quoniam latebat sub camisia) deprehensa, inter duos exoritur contentio. Fortunam igitur tentavit extremam experiri, arrepta [1]) framea, unum occidit, alterum vulnere prostravit: potitus et eorum et suis spoliis. Per plures dies errans, tandem in Dominia Despoti Rasciae pervenit, et in castrum quoddam Despoti fiducialiter ingressus, mandato Despoti captus est, tentusque in captivitate mensibus tribus, donec universis Praelatis et baronibus Hungariae iuramento corporali, cum ipso gubernatore, quaedam castra in Hungaria Despoto dare et perpetuo donare promittentibus [2]), dato in obsidem filio, solutus est. Non solum autem castra promissa non reddidit, sed et quaedam alia, quae iuris Despoti erant, per vim expugnata recepit. Hungarorum autem exercitus, qui de praelio fugiebat, magnas commissorum in terra Rasciae, eundo Turciam, spoliorum et damnorum poenas dedit: nam fere omnes et equis et rebus spoliati, plures membris truncati [3]), multi interfecti [4]). Ita neque fugientibus Hungaris fortuna commodior fuit: assidui enim imbres et fames, lassitudoque, Rasciani insuper, quos in pugnam eundo (ut praemisimus) expilaverant, iniuriae memores, spoliis miseros, plerosque morte mulctabant.

ANNUS DOMINI 1449.

Kazimirus Rex, receptis castris, quae Dux Michael auxilio Thartarorum occupaverat, Vilnam revertitur.

Natali Domini anni huius, Kazimirus Rex [5]), et diebus sequentibus [6]) apud Vilnam celebratis [7]), etiam tempus totum hiemis, Quadragesimae, ve-

---

[1]) accepta *Cod. Przez.* [2]) permittentibus *Ed. Lips.* [3]) trucidati *Cod. Przez.* [4]) interfecti sunt. *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) dies frequentes *Ed. Lips.* [7]) celebrato *Ed. Lips.*

ris et aestatis in Lithuania absumit, venationibus assiduis operam dando. Circa festum vero Assumptionis Sanctae Mariae, collecto ex Lithuanis et Ruthenis exercitu, paucis Polonis, duntaxat curiensibus [1]) accersitis, ivit contra Ducem Michaelem, adversarium suum, qui Starodub, Schewyerski [2]) Nowogrodek et alia castra occupaverat, et cum Thartarorum auxilio terras Lithuaniae infestabat, Lithuaniae vero exercitum, contra illum perprius missum, conflixerat [3]) et verterat in fugam. Sentiens autem Dux Michael Kazimirum Regem [4]) cum magna potentia advenire, veritus faciem suam, fugit, sed et castra occupata resignare suis mandavit. Itaque Kazimirus Rex [5]) potitus votis, expulso praefato Michaele [6]), sospes rediit Vilnam, et illic tam aestatem, quam autumnum egit [7]).

Felix quintus per Concilium Basiliense in Papam electus, iuri suo cedit, a Nicolao Papa quinto et nonnulis Regibus et Principibus requisitus.

Amedeus Dux Sabaudiae, qui et Felix quintus in sua obedientia nuncupatus, per Concilium Basiliense in Papam electus, videns sibi suffragia adhaerentium et obedientiam omnium Regum deficere, captus etiam humilibus [8]) literis Nicolai Papae quinti, quas sibi manu propria non fastidiebat scribere, inducendo illum ad cessionem, omni iuri, quod sibi in Papatu competebat, cessit, et publice in civitate sua Gebennensi [9]), ubi tunc habitabat, in praesentia omnium Cardinalium Praelatorum suae obedientiae, et ambasiatorum [10]) Nicolai Papae et Regum Franciae, Hispaniae, Angliae et aliorum, qui eum de cessione sollicitabant, ascenso ambone [11]), renuntiavit, factis certis capitulis et firmatis: in quibus primum continebatur, ut Concilium in Lugduno fieret; ut quatuor [12]) de Cardinalibus suis assumerentur in Cardinales, et ut pensio quindecim millium florenorum de Camera apostolica singulis annis illi solveretur. Haec Romae veloci nuntio nuntiata, magnum attulerunt Papae Nicolao et universis gaudium. Venerunt decima septima Iulii [13]) ad suam Sanctitatem, apud Spoletum agentem, Iohannes episcopus Pictaviensis nomine Regis Franciae, cum duobus Comitibus, et episcopus Gebennensis nomine Amedei, et in publica audientia declarata huiusmodi unione, etiam obedientiam plenam praestitere. Per huncque modum scisma, quod annis prope decem Ecclesiam Dei vexa-

---

[1]) aulicis *Ed. Lips.* [2]) Siewierski *Cod. Przez.* [3]) profligaverat *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) Michaele Duce *Ed. Lips.* [7]) transegit. *Ed. Lips.* [8]) humillimis *Ed. Lips.* [9]) Gebennis *Cod. Lis.* [10]) Legatorum *Ed. Lips.* [11]) ascensa ambona *Ed. Lips.* [12]) quorum *Ed. Lips.* [13]) Mensis Iulii *Ed. Lips.*

rat, fuit sublatum, et nonnulli Cardinales Felicis, pauci tamen admodum, in Cardinalatu retenti [1]).

Wladislaus episcopus Wladislaviensis in archiepiscopum Gnesnensem transfertur; Nicolaus Lassoczki in episcopum Wladislaviensem promovetur contra votum Kazimiri Regis, qui Iohannem Grusczinski praeficiendum curabat.

Nicolaus Papa quintus, agens tunc in Spoleto, Sedecima mensis Iunii Wladislaviensem episcopum Wladislaum in archiepiscopum Gnesnensem pronuntiat; de ecclesia vero Wladislaviensi Nicolao Lassoczki Decano Cracoviensi, in Spoleto praesenti, neglecto Iohanne Grusczinski, pro quo Kazimirus Rex [2]) cum consiliariis suis intercedebat, providet. Propter quod motus nonnulli in Poloniae Regno, et partialitates multae fuerunt exortae: cum Rex [3]) et aliqui barones provisioni de Nicolao Lassoczki factae adversarentur, licet nonnulli negotia sua promovissent. Non permisit autem Rex [4]) dari possessionem Wladislaviensis ecclesiae Nicolao Lassoczki, sed per Praelatos et Canonicos Wladislavienses castra et bona episcopalia gubernantur. Magister vero Prussiae Conradus, parendo mandatis apostolicis, ad possessionem omnium, quae ecclesia Wladislaviensis in Pomerania obtinet, ipsum admiserat.

Sbigneo episcopo Cracoviensi Cardinalatus insignia a Nicolao Papa quinto per Iohannem Dlugosch Canonicum Cracoviensem adferuntur.

Prima die mensis Augusti praefatus Nicolaus [5]) Papa, attendens Sbigneum de Oleschnicza episcopum Cracoviensem, per Eugenium quartum Papam et per Felicem quintum fuisse in Cardinalem promotum, cognitis pluribus suis virtutibus, quas odor famae optimae per immensum diffuderat, sibi capellum rubeum, dignitatis Cardinalatus insigne, ex Fabriano, ubi tunc cum curia residebat, per Iohannem Dlugosch Custodem Vislicensem et Canonicum Cracoviensem, eiusdem Sbignei secretarium, nuntiis et literis regiis, quibus missio huiusmodi plus quam biennio, velut maximum scismatum ignem in Regno Poloniae excitura, impediebatur, nequicquam attentis, transmittit. Qui prima die Octobris [6]) in Cracoviam veniens, per omnes fere Praelatos et Canonicos Cracovienses, et plures notabiles baro

---

[1]) retenti sunt. *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) Nicolaus quintus *Ed. Lips.* [6]) mensis Octobris *Ed. Lips.*

nes, qui sibi in obvium exiverant, cum laetitia magna et reverentia fuit exceptus et in castrum Cracoviense ad ecclesiam deductus, ubi praefatus Sbigneus Cardinalis cum baronibus, Iohanne de Cziszow castellano, Iohanne de Thanczin palatino Cracoviensi, Iohanne de Oleschnicza palatino, Przedborio de Konyeczpolye castellano Sandomiriensi, Kreslao de Kurozwanki Lublinensi, Nicolao de Zakrzow Visliciensi, Gregorio [1]) de Branicze Radomiensi, Iohanne de Bobrek Byeczensi [2]), castellanis, Nicolao de Brzesze [3]) Regni Poloniae marsalco, Iohanne Granowski de Pilcza, nec non Doctoribus, Magistris, scholaribus totius Universitatis Cracoviensis, et alia infinita multitudine procerum et nobilium ac civium, promiscui sexus, qui ad huiusmodi spectaculum convenerant, sibi ad valvas ecclesiae occurens, ipsum excipit, et in chorum ecclesiae [4]) deducit. Ubi cantu Missae maioris intercepto, praefatus Iohannes Dlugosch capellum rubeum, cappam et baculum argenteum, dignitatis Cardinalatus insignia, item literas apostolicas, praefato Sbigneo Cardinali praesentat, habita perprius ad suam Paternitatem [5]), cunctis certatim admirantibus, insigni oratione. Literarum autem apostolicarum tenor fuit talis:

„Nicolaus Episcopus servus servorum Dei, Dilecto filio Sbigneo ti„tuli Sanctae Priscae Presbytero Cardinali, salutem et apostolicam bene„dictionem. Licet annis superioribus felicis recordationis Eugenius Papa „quartus, praedecessor noster, attentis tuis virtutibus et meritis, te de fra„trum suorum consilio, ut moris est, in Sanctae Romanae Ecclesiae creas„set Cardinalem, nosque morte eiusdem Eugenii secuta, creationem huius„modi innovassemus et confirmassemus, ut tua pro bene gerendis ecclesiae „Dei rebus, opera uti possemus: capellum tamen, eiusdem dignitatis insi„gne, tibi aliquanto tempore mittere ex bonis respectibus distulimus, in „finem illum, ut cum ampliori nostro et tuo honore ipsum, sublatis sin„gulis, quae missionem illius retardarunt, mittere possemus. Nunc autem „advenisse tempus idoneum et aptum existimantes, quo dispositio nostra „debitae consummationi mandari debeat, capellum praedictum tuae Circum„spectioni per dilectum filium Iohannem Dlugosch Canonicum Cracoviensem „transmittimus, munus quidem altum et insigne, quo non nisi viri prae„stantes et praeclari consueverunt insigniri. Et ideo hortamur te in visce„ribus Iesu Christi, quatenus dignitate huiusmodi in te collata, taliter uta„ris, ut ex operibus tuis honor Deo, fidei catholicae defensio et augmen„tum, Sedi Apostolicae reverentia proveniant [6]), et dignitas ipsa amplius „ex te resplendeat, tu quoque per actus virtuosos, famae tuae odorem

---

[1]) Georgio *Ed. Lips.* [2]) Biecense *Cod. Przez.* [3]) Brzescie *Cod. Przez.* Brzezye *Ed. Lips.* [4]) eiusdem ecclesiae *Ed. Lips.* [5]) Promotionem *Ed. Lips.* [6]) perveniat *Ed. Lips.*

„diffundens, in conspectu Dei et hominum honore ipso dignior habearis.
„Datum Fabriani Cameriensis Dioecesis, Anno Incarnationis Dominicae Mil-
„lesimo quadringentesimo quadragesimo nono, Quarto Calendas Augusti,
„Pontificatus nostri anno tertio".

Praefatus autem Sbigneus Cardinalis cum omni humilitate et mansuetudine in lacrimas resolutus, insignia praefata accipiens, agens gratias omnipotenti Deo et suae Genitrici, totique coelesti Curiae, atque Summo Pontifici [1]) Nicolao quinto, dirigendo verba ad praedictum Iohannem Dlugosch, est usus responsione [2]). Qua [3]) expedita, chorus continuare Missam, alta voce exclamans: Gratias agimus tibi! (ibi enim casualiter intermissus fuit cantus) coepit, non sine multorum admiratione, qui divinae ordinationi cuncta dirigenti, placere actum illum credebant, postquam in tali loco cantus et desineret et inciperet. Finita [4]) Missa, quam Georgius Laodicensis episcopus cantavit, Universitas Cracoviensis per organum Magistri Mathiae de Labischin tunc Rectoris, ad conspectum eiusdem Cardinalis veniens, pulcherrimam orationem coram eo habuit, extollendo virtutes suas, quibus in universa Christianitate celebris habitus est, et in fine gratias egit Iohanni Dlugosch, quod pro honore Regni et Ecclesiae fideliter rem gessisset et capellum attulisset. Missa finita, omnibus Praelatis et baronibus eum comitantibus, ex ecclesia in curiam suam descendit, et illic omnes praefatos Praelatos et barones splendide et comiter tractavit.

Hungaria iterum, certantibus inter se Iohanne de Huniad gubernatore et Iohanne Giskra, bello intestino laborare coepit, quod tandem opera Polonorum est interceptum. Sbignei Cardinalis in componendo Hungarico civili bello cura et solicitudo.

Circa festum Assumptionis Beatae Mariae Virginis Hungariae gubernator Iohannes de Huniad, congregato exercitu, versus Cassoviam contra Bohemos et civitates sibi rebelles illum misit, praefecto [5]) in capitaneum sororio suo [6]) Czaklone [7]). Hic in villa Sumusch prope Cassoviam castra ponens, aliquanto tempore illic perstitit sine fructu, donec Iohannes Giskra ex Polonis et Bohemis collectum ducens exercitum, advenit, et feria sexta ante festum Sanctae Mariae [8]) Nativitatis, mane congressu campestri facto,

[1]) Romano Summo Pontifici *Ed. Lips.* [2]) hac responsione. *Cod. Calv. Oratio responsiva Sbignei Cardinalis desideratur in omnibus Codd. et in Ed. Lips.; reperitur tamen typis exarata in libro:* Michała Wiszniewskiego Historya literatury polskiej, Tom III. Kraków 1841, *pag.* 379—381. [3]) Qua *deest in Cod. Calv.* [4]) Finita autem *Ed. Lips.* [5]) praeposito ei *Ed. Lips.* [6]) sororino *Ed. Lips.* [7]) Czałkone *Cod. Lis.* (Thomas Szekeli). [8]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

illum contrivit. Pauci quidem ex Hungaris mortui erant, et inter illos capitaneus exercitus Czakel [1]), sed multi capti; castra etiam omnia Hungarorum, in quibus fuit praeda non mediocris reperta, fuere direpta. Ita Hungari nondum anno uno elapso, duplici clade obruti sunt. Hac victoria Iohannes Giskra obtenta, Hungarorum possessiones vehementer vastat, et fortalitium Moldawa erigit. His malis successibus Iohannes de Huniad gubernator Hungariae commotus, collecto notabili exercitu, in quo etiam non parvus fuit Polonorum numerus, contra Giskram processit. Sed dum se Giskra cum suis in castra et fortalitia recepit, gubernator fortalitium Moldawa noviter erectum vi capit, et omnibus Bohemis et Polonis, quos in eodem fortalitio comprehendit, utrasque manus et summitatem maiorem nasi truncat et unum oculum evellit, reddens illos penitus et sibi et aliis inutiles et horrendos [2]), barbaricam et amplius expromens feritatem. A Moldawa, subiiciendo cuncta [3]) igni et vastitati, per Wiglesch [4]) in Krempniczam [5]) cum exercitu advenit, existimans, posse, iuxta spem illi secreto a civibus de Krempnicza datam, illius possessione et adeptione potiri. Quod Iohannes Giskra persentiens, personaliter illuc adveniens cum gentium suarum caterva, illum opinione sua fefellit et populares ac cives in fide continuit. Quod ubi gubernator animadvertit, omnes villas circumquaque Krempniczam sitas, sed et opera lignea subtilia, quibus aurifodinarum aquae purgabantur, igne consumit, longo tempore et multis impensis laborata, volens exinde in terram Sczepusiensem, quoniam ibi Bohemi ampliora tenebant praesidia, descendere, et illam ignis voragine redigere in favillam. His malis, quae agebantur [6]) et agi parabantur, Sophia Regina [7]) et Sbigneus Cardinalis [8]) commoti, conventione in Nova Civitate cum primoribus baronibus partium Cracoviensium habita, ad intercipiendum huiusmodi atrox [9]) bellum, quo fere universum Regnum Hungariae fremebat [10]), Iohannem Zagorzenski [11]) Magistrum curiae regalis [12]), et Iohannem Dlugosch Canonicum Cracoviensem, nomine Regis [13]), quamvis tunc absentis et agentis in Lithuania, in Hungariam transmittunt, ea praesertim consideratione moti, quoniam sciebant et sentiebant vicinis Principibus desolationem Regni Hungariae, quae per illam guerram [14]) sequebatur intestinam, esse plus gratam quam molestam. Nuntii autem ipsi circa Krempniczam, tam Iohanne de Huniad gubernatore Regni Hungariae cum exercitu, quam Iohanne Giskra,

---

[1]) Czakiel *Ed. Lips.* [2]) horridos *Ed. Lips.* [3]) omnia *Ed. Lips.* [4]) Viglyesch *Ed. Lips.* [5]) Kremniczkam *Ed. Lips.* [6]) quae in Hungariae Regno agebantur *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Regina *Ed. Lips.* [8]) Cardinalis et episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [9]) tam atrox *Ed. Lips.* [10]) fervebat *Ed. Lips.* [11]) Zagorzewski *Cod. Przez.* [12]) Reginalis Curiae *Ed. Lips.* [13]) Casimiri Regis Poloniae *Ed. Lips.* [14]) illud bellum *Ed. Lips.*

Sabbato in die Sancti Andreae [1]), reperto, de pace verba faciunt, et sex diebus continuis laborando, bellum atrox et crudele nimis intercipiunt, et nomine Regis [2]) et Regni Poloniae partes ad treugam [3]) et pacem inducunt. Quae res non solum ipsis Hungaris, qui et vastatione patriam et se bello intempestivo liberatos gaudebant, sed et ipsi Summo Pontifici Nicolao fuit gratissima. Unde praefatum Cardinalem Sbigneum, quem sciebat et belli intercepti et pacis confectae autorem fuisse, per literas speciales commendat, et gratias agit, atque de pace Christianorum solicitus, ipsi Sbigneo Cardinali legationis officium per literas in Hungariam transmittit, ut pacem, si expedierit, praesentialiter illuc adveniens, conficiat. Quarum literarum apostolicarum tale fuit exemplum:

„Nicolaus Episcopus servus servorum Dei, Dilecto filio Sbigneo tituli „Sanctae Priscae Presbytero Cardinali [4]), salutem et apostolicam benedic„tionem. Intelleximus ex literis tuis, quod in Regno Hungariae, non mo„dica perturbatione bellorum incendiis, aemulo pacis instigante, inter di„lectos filios, nobiles viros, Iohannem de Huniad dicti Regni gubernatorem, „et Iohannem Giskra, qui se dicit Regni Capitaneum, nuper exortis, ca„rissimus in Christo filius noster, Kazimirus Rex Poloniae illustris, to„tumque Poloniae Regnum, tuo consilio et exhortatione moti, miserunt illuc, „ad restinguendum incendia huiusmodi, suos oratores et nuntios, qui Dei „gratia cooperante, inter partes treugas [5]) ad certum terminum fecerunt, „ut interim possent de concordia et pace tractare. Cum autem ab intimis „cordis nostri desideremus, ut Regnum illud, quod diutius fuit tanquam „scutum fidei adversus perfidiam Teucrorum, vires suas potius contra ho„stes fidei convertat, quam se ipsum aliqua discordia aut bello conficiat „et consumat; et propterea existimantes necessarium fore pro salute Chri„stianorum, ut omnis discordia inter dissidentes auferatur, et ut pax fir„metur inter eos; ad hoc autem iudicantes, aptissimam esse circumspectio„nem tuam, propter eius singularem providentiam, multaque praeclara „virtutum dona, quibus personam tuam Altissimus insignivit: exhortamur „in Domino circumspectionem tuam, eidem nihilominus iniungentes, qua„tenus ob Dei reverentiam, et pro bono Regni illius, ne gladium proprium „in sua viscera convertat, velis suadere Regi praefato et etiam proceribus „et communitatibus Regni sui, ut ad componendam hanc pacem iterum de„stinent suos oratores. Ad quod opus perficiendum tua quoque sapientia „velit accedere, et ibi autoritate nostra, et tanquam noster ad hanc rem „missus Legatus, hanc concordiam et pacem inter partes tractes, componas

[1]) S. Andreae Apostoli *Ed. Lips.* [2]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [3]) ad concordiam *Ed. Lips.* [4]) Cardinali et Episcopo Cracoviensi *Ed. Lips.* [5]) foedus *Ed. Lips.*

„et concludas, proque eius votiva conclusione [1]) omnes Regni Hungariae „archiepiscopos, episcopos, Praelatos et barones, tuis suasionibus, ut tibi „sua opera assistant, inducas. Nos enim tibi partes ipsas ad huiusmodi „concordiam et pacem autoritate nostra hortandi, monendi, inducendi et „requirendi, illamque tractandi, et eam perpetuo, vel ad tempus firmandi „et concludendi, ac eam sub poenis, de quibus visum fuerit, servari, man- „dandi et faciendi, treugas [2]) insuper et sufferentias de novo ad tempus, „de quo [3]) tibi videbitur, indicendi [4]), ac ut ab armis et violentia cessent, „per censuras ecclesiasticas, de quibus tibi videbitur, mandandi et cogendi, „inhibendi quoque omnibus et singulis personis, cuiuscunque status, gra- „dus, ordinis vel conditionis fuerint, sub eisdem ecclesiasticis censuris, ne „parti, per quam pax impediretur, donet ad faciendum bellum aliquod auxi- „lium, consilium vel favorem, omniaque alia et singula agendi, faciendi, „mandandi et exequendi, quae pro bono pacis huiusmodi consequendo ne- „cessaria cognoveris seu etiam opportuna, plenam et liberam autoritate apo- „stolica concedimus tenore praesentium facultatem, contradictores quoslibet „et paci rebelles autoritate nostra, appellatione postposita, compescendo. „Datum Romae apud Sanctum Petrum, Anno Domini Millesimo quadringen- „tesimo quadragesimo nono, Quartodecimo Calendas Aprilis, Pontificatus no- „stri anno quarto".

Ex tertia conventione generali Pyotrkoviensi, primum ambitione episcoporum de superioritate loci in Senatu contendentium turbata, deinde Rege Kazimiro iura Polonis non confirmante, rebus plane infectis disceditur.

Ordinato terrarum Lithuaniae statu, Kazimirus Rex [5]) ex Lithuania processit et in Regnum suum Poloniae venit, et conventionem generalem omnium terrarum in oppido Pyotrkow tenuit. Sbigneus autem Cardinalis in insigniis Cardinalatus, una cum Sophia Regina [6]) ante Kozyenicze circa Wislam sibi occurrit: quem Kazimirus [7]) cum omni charitate, veneratione et honore excipit et tractat, congaudens plurimum de sua sublimatione et honore. Comitabatur autem Sbigneus Cardinalis Kazimirum Regem [8]) usque in Radom, ubi Rex ipsum conventioni futurae Pyotrkoviensi interesse re- nitentem, multa prece et suasione ad veniendum solicitavit et induxit. Ka- zimiro igitur Rege pro die Sancti Nicolai in Pyotrkow veniente, Praelati,

[1]) compositione *Cod. Przez.* [2]) foedera *Ed. Lips.* [3]) ad quod *Ed. Lips.* [4]) fir- mandi et concludendi *Ed. Lips.* [5]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Regina *Ed. Lips.* [7]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [8]) Poloniae Regem *Ed. Lips.*

Principes et barones Regni sui, super rebus gravibus deliberationes acturi [1]), conveniunt. Quibus in huiusmodi deliberationibus occupatis, Sbigneus Cardinalis, magna amicorum et fratrum stipatus [2]) caterva, supervenit (audierat enim quosdam barones Poloniae Maioris quasdam minas et iniurias adversus se locutos esse), et cum magna pompa et splendore curiam ingressus regiam, ad consilium Regis descendit. Wladislaus autem Gnesnensis archiepiscopus timens, ne locum inferiorem tenere cogeretur, ex loco consilii una cum Andrea Posnaniense episcopo, Luca Posnaniense, Alberto Malski Lanciciense palatinis, et aliis dignitariis Regni Poloniae [3]) discessit: qui male de amplitudine et promotione ipsius Cardinalis contenti, ad iniuriam quoque et depressionem eorum dignitatem hanc pontifici Cracoviensi allegabant collatam, ut locum superiorem et eminentiam archiepiscopalem sibi vendicaret, et hac una, quae restabat eis excellentia, terrae Maioris Poloniae nudarentur per Cracoviensem [4]), cum in omnibus aliis primaevitatem et praecedentiam occupassent. Discedentibus autem Praelatis et baronibus Maioris Poloniae ex consilio, Kazimirus Rex nihilominus consilium non dissolvit, sed cum praefato Sbigneo Cardinali et baronibus partium Cracoviensium, Sandomiriensium, Russiae, negotia quaeque deliberat et expedit. Sed et nuntios Friderici Romanorum Regis [5]), Conradum Ducem Kozlensem et caeteros audivit, qui nomine Regis Romanorum praedicti petebant, ne Kazimirus Rex Wladislaum Masoviae Ducem, eiusdem Regis Romanorum avunculum germanum, in terris et dominiis terrarum Masoviae, Ravae et Belzensi, quae per obitum suorum duorum germanorum, Semoviti et Kazimiri, sine prole virili mortuorum, successione legitima ad Regem [6]) devoluta erant, vexaret, sed tanquam Principem Regni sui Poloniae fidelem et sibi stricta consanguinitate iunctum, liberaliter ipsum huiusmodi terris uti permitteret. Rex [7]) Kazimirus deliberatione habita, benignum dedit huic petitioni responsum. Quamvis, inquit, terras notabiles, ad me devolutas, Dux Masoviae Wladislaus teneat; in favorem tamen Romanorum Regis, et propter merita ipsius Ducis Wladislai et suorum praedecessorum, repetere illas ab eo hactenus differam, ut successu temporis res ipsa possit bono ordine transigi. Moleste autem ferentes Wladislaus archiepiscopus Gnesnensis, Andreas Posnaniensis episcopus, cum baronibus partium Maioris Poloniae, post recessum suum a consilio deliberationes de rebus gravibus in sui absentia fieri, et Sbigneum Cardinalem in Regis consilio praesidere, missis nuntiis, precibus a Kazimiro Rege obtinent, ut privatum

---

[1]) faciebant deliberationes *Ed. Lips.* [2]) vallatus *Cod. Calv.* [3]) Maioris Poloniae *Ed. Lips.* [4]) pro Cracoviense *Ed. Lips.* [5]) Regis praedicti, videlicet *Ed. Lips.* [6]) ad Casimirum Regem *Ed. Lips.* [7]) Rex autem *Ed. Lips.*

consilium cum illis teneat. Rege itaque [1]) annuente, in domum plebani (ibi enim hospitium archiepiscopale erat, et illic partium Maioris Poloniae barones convenerant) itum est; omnes tamen barones Cracoviensium partium, castellano [2]) et palatino Cracoviensibus [3]), Petro Odrowansch Leopoliensi palatino, duntaxat remanentibus, ab huiusmodi privato consilio excluduntur. Et exclusione facta, tristi voce et vultu queruntur se Praelati et barones Maioris Poloniae per dignitatem Cardinalatus Sbigneo Cracoviensi episcopo collatam, depressos et vehementer diminutos esse, omnemque culpam Sbigneo Cardinali imponunt; rogant Regem [4]), ne in opprobrium et contumeliam eorum, permittat eis hanc iniuriam irrogari. Kazimirus autem Rex [5]) huic eorum petitioni in hunc modum e regione respondit: Precibus et persuasionibus ego quondam vestris motus, non literis solum, sed et nuntiis, Summum Pontificem vexabam, ut capellum Sbigneo episcopo Cracoviensi mittere distulisset, in eum finem, ut discordiam, quae verisimiliter oriri praesumebatur, bono ordine composuissem. Verum ex quo Papae aliter visum est, et capellus missus assumptus est [6]) et acceptus, non licet mihi contra authoritatem maiorem calcitrare. Neque adeo potens sum, ut possim ipsi Sbigneo dignitatem suam legitime sibi collatam, detrahere. In hanc sententiam et a castellano, palatinoque Cracoviensibus, item a palatino Leopoliensi Petro Odrowansch, itum est, et pluribus respectibus et evidentissimis rationibus persuasum Praelatis et baronibus Maioris Poloniae, nihil illatum eis iniuriae esse: et quod res haec nullo humano studio et ingenio, iuxta eorum conceptus, abrogari aut variari posset. Hac responsione audita, maiori dolore accenduntur: credebant enim suae opinioni Regem [7]) et hos, qui cum Rege relicti erant, etiam partium Cracoviensium barones, favere magnopere debuisse. Dissolvitur itaque consilium huiusmodi privatum, et Praelati baronesque Maioris Poloniae rem ipsam videntes undique contra suum propositum firmari, tepidius illam prosequuntur. Barones siquidem partium Cracoviensium exclusione sua a consilio privato plurimum irritati, omnes, quasi vir unus, in hospitium Sbignei Cardinalis conveniunt: ubi de exclusione sua et dedecore eis per Maioris Poloniae consiliarios irrogato, questi pluribus sermonibus contra illos absentes tum invecti sunt, et concordi, communique consilio et voluntate firmant et concludunt, nullatenus permittere, ut aliqua adversitas de caetero Cardinali [8]) irrogetur, neque sine illo res publicae tractentur, asserentes se non secus illius au-

---

[1]) Rege itaque Casimiro *Ed. Lips.* [2]) Ioanne de Czizow Castellano *Ed. Lips.* [3]) Ioanne de Thączin Palatino Cracoviense *Ed. Lips.* [4]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) assumptus sit *Ed. Lips.* [7]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [8]) Sbigneo Cardinali *Ed. Lips.*

toritate [1]) frui velle et gaudere, quam Maioris Poloniae sui Gnesnensis metropolitani. Haec et plura alia privatim concepta, in praesentia Regis et consiliariorum Maioris Poloniae non sine indignationis nota publice effundunt, et nisi deferatur in omnibus Cardinali [2]), protestantur se omnes ex conventione discessuros. Mitescere consiliarii Maioris Poloniae his auditis et sensim de proposito cedere coeperunt. Ne tamen aliqua pars quicquam suggillationis aut dedecoris contraxisse videatur, precibus apud Cardinalem [3]) obtentum est, quod et Wladislao archiepiscopo Gnesnensi discedente, ex Pyotrkow discessit. Post quorum abscessum, super rebus publicis, et praesertim super defensione terrarum Russiae et Podoliae a Thartaris, item super coertione spoliorum et furtorum, quae plus solito in Regis [4]) absentia grassari coeperant, multi tractatus salubres habiti sunt; sed et haec conclusio capta fuit, ut in singulis terris Regni Poloniae Rug et inquisitio, examenque de furibus et praedonibus fieret. Hanc conclusionem utilem plurimum rei publicae, sed et alias plures, illico Kazimiri Regis recusatio et responsio facta de confirmandis iuribus Regni infirmavit. Quamprimum enim respondit, petente universa congregatione, non posse in praeiudicium Ducatus Magni Lithuaniae, iura Regni Poloniae confirmare, illico consensu omnium, conclusa rupta sunt, et plurimum irritatis animis omnium, et a Rege [5]) alienatis et aversis, sine aliquo fine discessum est ex conventione. Significantque Regi [6]) universi, non posse ordinationes suas aut decreta assumere, aut assumpta exequi, sed neque obedientiam solitam praestare, donec iura Regni [7]) effectualiter literis et iuramento firmasset. Conventione dissoluta, Kazimirus Rex ex Pyotrkow una cum genitrice sua Sophia Regina discedens, per Zarnow, Radoschicze, Bodzanczin, Opathow, in Sandomiriam in die Sancti Thomae Apostoli pervenit, et illic aliquot septimanis commoratus, Natalis Domini dies, praesente Sbigneo Cardinali et divinam rem agente, exegit.

ANNUS DOMINI 1450.

Impunitas in Regno Poloniae furum et praedonum audaciam nimium auxit.

Exactis in Sandomiria, Kazimirus Rex, Natalis Domini diebus, per festa etiam Circumcisionis [8]) et Epiphaniarum illic est moratus. Postque ex

---

[1]) autoritate et dignitate *Ed. Lips.* [2]) Sbigneo Cardinali *Ed. Lips.* [3]) apud Cardinalem Sbigneum *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) a Rege Casimiro *Ed. Lips.* [6]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [7]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [8]) Circumcisionis Domini *Ed. Lips.*

Sandomiria discedens, per Koprziwniczam [1]), Polanyecz, Novam Civitatem venit in Nyepolomicze: ubi diebus aliquot in venatione absumptis, die Dominico ante festum Purificationis Sanctae Mariae [2]), Cracoviam ingressus et cum maxima honestate per processiones omnium ecclesiarum exceptus. Mansit autem Kazimirus Rex in Cracovia cum Sophia [3]) genitrice sua, non solum per subsequentes Carnisprivii dies, sed etiam per tempus medium Quadragesimae, negotia publica Regni dirigendo; infra quod tempus plures Principes cometanei, et signanter Boleslaus Dux Masoviae, Nicolaus et Wenceslaus Duces Rathiborienses, Boleslaus Theschnensis, ad suam Serenitatem convenerant: propter quorum praesentiam amplius honorandam, ludi hastarum, mandante Rege [4]), per milites Poloniae, per dies omnes Carnisprivii fuerunt instaurati cum aliis spectaculis. Et quia anno proxime transacto certi mercatores Cracovienses, et signanter Nicolaus Wyerzinek, de quinque millibus florenorum in auro prompto et aliis nobilibus mercantiis fuerant spoliati, et suspicio quosdam nobiles vehementer accusabat, fuit Kazimirus Rex et consulum et mercatorum Cracoviensium, non tam precibus, quam fletibus, quae etiam Kazimiro Regi abunde excutiebant lacrimas, rogatus: quatenus dignaretur, huic tam grandi eorum damno, calamitati et iniuriae [5]) providere, ac regali brachio cogere raptores ad restitutionem, et purgare Regnum suum ab intestino praedonum opprobrio. Motus, ut dignum erat, Kazimirus Rex huiusmodi precibus, instaurari Rug in terra Cracoviensi, ut furum et praedonum, horum praesertim, qui de spolio mercatorum Cracoviensium notati et suspecti iudicio communi erant, personae declararentur, summopere expetebat. Propter quod particulari conventione indicta, ad quam Sbigneus Cardinalis et fere omnes Cracoviensis et Sandomiriensis terrarum barones et dignitarii in Cracoviam pro Dominica secunda Quadragesimae accesserant, tam ipsi Cardinali Sbigneo, quam maiori parti baronum, res optima et salubris visa est, examen furum et praedonum [6]), alias Rug, pro ipsorum correctione et exterminio, sine dilatione practicari: ne lues amplior, provocata sceleris impunitate, sequeretur. Pars minor, cuius Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis erat caput, dissentiebat plurimum, et autoritate sua, qua apud populares valebat, traxit in suam sententiam plures mortales, eos praesertim, qui, vel quorum consanguinei notam aliquam et labem pertimescebant. Nec idcirco a partis maioris sententia praedictus palatinus [7]) creditus est dissensisse, quod vellet furibus et praedonibus ignosci, aut eorum iniquitatem non detegi, quippe qui in

---

[1]) Pokrziwniczam *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) cum Zophia Regina *Ed. Lips.* [4]) Casimiro Rege *Ed. Lips.* [5]) et nimiae iniuriae *Ed. Lips.* [6]) et latronum *Ed. Lips.* [7]) Ioannes Palatinus *Ed. Lips.*

omni vita sua visus est illos et verbis et opere multifarie odisse: sed quia dolebat conventionis generalis Pyotrkoviensis [1]) recenter transactae decreta huiusmodi examine rescindi, et per consequens thronum et imperium Regis [2]) firmari, cui omnes non esse parendum censuerant [3]), donec iura Regni nude et simpliciter, non interposita aliqua difficultate aut excusatione, confirmasset. Is tamen suus purus, quantum capi poterat, respectus, non Regem [4]) solum, sed et multos ex Praelatis et baronibus offendit, nec sugillationem, nec infestos sermones vitare potuit. Ipso etenim, et his, qui sententiam suam sequebantur, resistente, decretum Regis [5]) et baronum super conficiendo huiusmodi examine alias Rug, interceptum et dilatum est. Ex quo fures et praedones erecto, quem iam suffocaverant, animo, grassari in bonos et domesticos liberius coeperunt, et punitio Petri Schaffranyecz succamerarii Cracoviensis, quem Wyerzinkoni consuli [6]) quinque millia florenorum prope Seczemin abstulisse, fama universalis et testimonium evidens vulgaverat, intermissa, qui contra timorem animi sceleris notorii et vulgati, impunitatem adeptus, tetrior iam non in privatos cives et regnicolas, quorum aliquos capi noctu et in Slesiam aut Moraviam portari, depactarique, sorte sibi impii praemii reservata, procuraverat; sed in ipsum quoque Kazimirum Regem, exquirendo vias, quibus illos enecaret, et liberius in quemlibet spolia et praedas debaccharetur, crudelis esse coepit. Nonnulli et tunc enormium patratores scelerum, pecuniarum interveniente suffragio, eximebantur a poena, et tam ipsi, quam alii, ad eorum exemplar, spiritu elationis assumpto, in viros iustos, pacificos et modestos desaeviebant, ex impunitateque scelerum aucta est malitia delinquentium. Ita quoque tunc se mores habebant, ut nonnulli maiores consiliarii protectores se exhiberent in praedonibus publicis, misericordes in furibus et latronibus; et dum sceleratos et omni poena atque supplicio dignos, liberant, bonos omnes perditum ibant. Ignoscere autem illis sceleratis hominibus, pia consideratione aut compassione motos, aequo animo ferendum foret, ni constaret misericordiam ipsam in publicam perniciem recisuram. Itaque satius fuit et alioquin tutius, homines improbos non accusari, quam dimitti: quoniam dimissi audentius in mortes et captivitates insontium, direptiones et expilationes fortunarum, et in quaeque alia pessima grassabantur, gementibus virtuosis, quod reprobi pro suae perversitatis operibus, condignis non mulctabantur suppliciis; nemine deinde exstante, qui sceleratos homines opprimeret, coeperunt rursus factiones reviviscere et scelera.

---

[1]) Petricoviensis *Ed. Lips.* [2]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [3]) cui idem Ioannes Palatinus, non esse parendum, et alii omnes censuerant *Ed. Lips.* [4]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [5]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [6]) Consuli Cracoviensi *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex exercitum in Moldaviam mittit et expulso Bogdano occupatore, Alexandrum filium Heliae Woyewodae restituendum parat.

Solicitatus pluribus literis et nuntiis Kazimirus Rex [1]), Alexandri Woyewodae Moldaviae, et baronum sibi adhaerentium, habita deliberatione cum Praelatis et baronibus suis, dum festos dies Natalis Domini in Sandomiria ageret, exercitum ex terris Russiae et Podoliae collectum, contra Bogdanum occupatorem terrae Moldaviae, qui se filium naturalem Alexandri Moldaviae Woyewodae, et defunctis liberis legitimis, ad se terram Moldaviae pertinere asserebat, misit: cui Iohannem Oleszki de Senno [2]) in capitanenm praefecit; qui suscepto exercitu, celeritate summa omnia conficit [3]): terram Moldaviae ingreditur, Bogdanum fugat et eiicit, castris notabilioribus, videlicet Nyemyecz [4]), Szoczawa, Choczin [5]), illum exuit, et castra conquisita Ilichnoni alias Alexandro filio Heliae Woyewodae consignat [6]), et exercitum fidei et gubernationi suae creditum, incolumem ad propria reducit. Quamprimum tamen [7]) regius exercitus ex Moldavia recessit, praefatus Bogdan, qui ad montana confugiens, in desertis et abditis locis se occultabat, audito regii exercitus recessu, in Moldaviam, collecta praedonum et latronum manu, quibus possessiones amplas rebellantium sibi, promittebat, rediit, et fideles Ilichnonis obedientiam sibi praestare, sed et ipsum Ilichnonem cum matre sua fugere in Podoliae terram coegit. Antequam itaque Kazimirus Rex ex Cracovia discederet, pluribus diebus habuit super hac re deliberationem, an videlicet novus exercitus contra Moldaviam et Bogdanum mittendus esset, et an cura et defensio Ilichnonis suscipienda et continuanda, neglecto Bogdano, qui per nuntios suos fidelitatem, obedientiam et subiectionem, seque et omnia sua repromittebat. Consultum autem fuit Regi [8]), ut tempus opportunum, sibi oblatum, non negligeret, sed terram Moldaviae praedictam, foecundam rebus omnibus, sed et portu suo Albocastrensi opulentam, personaliter cum exercitu aggrederetur, et Bogdano expulso vel capto, Ilichnone vero aliqua sorte in terris Russiae contentato, terram ipsam perpetuo Regno Poloniae uniret et incorporaret. Verum, quia res haec laboriosa videbatur, aliam deliberationem Rex [9]) secutus est, hanc videlicet: ut omnes terrae Russiae consurgant et Ilichnoni suffragium ferant, ad propellendum Bogdanum. Exercitui autem ex ipsis terris colligendo, Petrum Odrowansch palatinum

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Olesnicki de Sienno *Cod. Lis.* Olieski de Sienno *Ed. Lips.* [3]) perfecit *Ed. Lips.* [4]) Nyemcz *Ed. Lips.* [5]) Choczim *Ed. Lips.* [6]) resignat *Ed. Lips.* [7]) autem *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [9]) Casimirus Rex *Ed. Lips.*

Leopoliensem, et Przedborium de Konyeczpolye castellanum Sandomiriensem, capitaneum Przemisliensem, in duces et capitaneos praeficit.

Posnaniensis civitas, divertente inibi Rege, iterum accenditur.

Moldaviae rebus taliter ordinatis, feria secunda post Dominicam Laetare, Kazimirus Rex [1]) de Cracovia egreditur, et per solitas stationes, videlicet Msthow, Czanstochowa, Klobuczko, Krzepicze, Wyelun, in Kalisch pervenit: ubi Pascha Domini celebravit. Ex Kalisch per solita loca in Posnaniam, deinde Gnesnam transiit, et peragrando partes Maioris Poloniae, totam aestatem consumpsit. Rege autem Kazimiro Posnaniae agente, civitas ipsa in aliquot locis incensa fuit studio, ut praesumitur, eorum, qui rapto et furto vivere consueti sunt, ut facilius praeda civitatis potiri possent. Providerant autem sagaci industria cives Posnanienses huic malo. Nam quamprimum senserant Regem [2]) appropinquare ad partes Maioris Poloniae, omnes res et fortunas eorum [3]) in alia loca tuta [4]) deduxerant, suspicati id [5]), quod contigit: propter quod de rebus securi, flammam erumpentem, ad incendium comprimendum omnes intenti, faciliter extinxerunt. Ex Maiori vero Polonia in Radom et Lublin rediit [6]); ex Lublin autem per Lukow et Myelnik in Lithuaniam divertit: ubi et hiemis et veris tempus, tractando venationes, est immoratus.

Bernardinus Senensis ordinis Sancti Francisci de observantia, catalogo Sanctorum ascribitur.

In die Ascensionis Domini, quae fuit tredecima mensis Maii, beatus Bernardinus de Senis, ordinis Sancti Francisci seu Minorum de observantia, Romae in ecclesia beati Petri per Nicolaum Papam quintum, praesente magna multitudine Praelatorum et fratrum Sancti Francisci, catalogo Sanctorum ascribitur. Hic tempore Martini Papae quinti et Eugenii [7]) quarti per omnem Italiam discurrens, in vicis et plateis verbum Dei mira devotione audientium praedicabat, nomen sculptum Iesus semper gestans et populo ostendens. Vir mirae sanctitatis, ut in vita multis prodigiis claresceret, et vitae suae exemplo plurimos, vitiorum foeditate obstinatos, mol-

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [3]) suas *Ed. Lips.* [4]) tuta magis *Ed. Lips.* [5]) id ipsum *Ed. Lips.* [6]) transiit et *Ed. Lips.* [7]) Eugenii Papae *Ed. Lips.*

liret. Tres ecclesias cathedrales, Senensem, Perusinam et Viterbiensem, sibi oblatas contempsit. Mortuus Aquilegiae in Marchia Napuliae, ibique sepultus in monasterio fratrum Minorum, magnis illico coepit coruscare miraculis, et antequam canonisaretur, iam consensu omnium sanctus et celebris per totam Italiam habebatur, ut imaginibus suis non ecclesiae solum, sed et camerae et vici ornabantur. Comites insuper sui, atque disicipuli, in magna veneratione habebantur, praesertim vir doctissimus et insignis, frater Iohannes de Capistrano, qui multa visus est ostendisse, virtute Dei et auxiliis, suffragiisque beati Bernardini, miracula.

Exercitus Polonorum in Moldaviam contra Bogdanum missus, moestam et cruentam propter duces occisos reportat victoriam.

Exercitus regius [1]), in Moldaviam contra Bogdan missus, pro festo Sancti Iohannis Leopolim advenit. Ex Leopoli pedetentim ad Kamienyecz accessit: ibi et gentibus terrae Podoliae et Valachis, qui cum Ilichnone circa Kamienyecz manebat, auctus est. Ex Kamienyecz castra movens, tripartito exercitu, procedebat Ilichno cum Valachis, Petrus Odrowansch palatinus Leopoliensis et Przedborius de Konyeczpolye castellanus Sandomiriensis, cum Leopoliensis et Przemisliensis terrae nobilibus, et Theodoricus Buczaczki castellanus et capitaneus terrae Podoliae, cum gentibus Podoliae procedebant. Pervenerant autem ad castrum Choczin [2]), quod pro Ilichnone Woyewoda tenebatur, et ibi aliquot diebus commorati, venerunt ad fluvium Pruth: ubi exercitu ordinato (de prope enim stationes hostium nuntiabantur), superato fluvio Pruth, venit exercitus ad oppidum Lipowyecz, sperans illic Bogdanum et suas gentes reperire. Ille autem non in robore exercitus, sed in dolis et fraude fiduciam suam reponens, cessit ex Lipowyecz, et in nemora cum omni se contulit exercitu, coepitque capitaneos regios, tum nuntiis, tum literis rogare de pace. Omnibus pax melior visa est, praesertim cum homine latebris et silvis assueto. Treuga itaque firmata, septem dies in tractatu pacis, exercitu ad flumen Lipowyecz stante, absumpti sunt, et iuxta certas conditiones et capitula, quibus gubernatio terrae Valachiae, usque ad quindecimum annum Ilichnonis, sub annuo, septuaginta millium aureorum Turcorum censu, in manus regias tradendo, Bogdano permittebatur, pax Sabbato ante festum Nativitatis Sanctae Mariae [3]), inscribitur et firmatur, et dextrae complexusque invicem per reconciliatos iunguntur.

---

[1]) Exercitus Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [2]) Choczim *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

Eam pacem etsi Burgulab, unus ex Valachis fidem Regi servans, astrueret, ostenderetque in dolo conditam, plus periculi quam officii propediem excituram, non tamen illi fides habita est. Eodem itaque die, pace confecta, regius exercitus a Lipowyecz castra movet in propria reversurus. Bogdan [1]) dolum conceptum amplius ferre non valens, suis omnibus, ut parati sint, mandat, et in silva post villam Krassne consistente, angustam habente et unicam viam, invadere primum currus et impedimenta regii exercitus non negligant, facilius postea exercitum regium invasuri. Dolum hunc capitanei exercitus regii illico agnoscentes (denuntiatus enim erat eis per praedictum Burgulabonem, qui partes pupilli Ilichnonis strenue defendebat, item per notarium Bogdani, qui nocte ante sequente ad regium exercitum, singula quae Bogdan moliebatur, indicans profugerat), deliberatione inita, hostium praestolabantur in loco adventum, ex curribus pugnam conserturi. Placuit expost [2]) currus et impedimenta celerius per silvam traiicere, quo liberior fieret dimicatio futura. Monente autem Burgulabone, ut currus et impedimenta, silva, quae per detruncationem arborum erat exaggerata, omissa, per plana traiicerentur, non fuit ei, salubriter consulenti, paritum. Committitur tamen illi curruum et Ilichnonis cura, et currus cum impedimentis remittuntur, ut ex altera parte silvae consistant et exercitus praestolentur adventum. Tutatur ergo cum ala Podoliensium militum Valachus, quos sibi in praesidium assumpserat, Burgulab currus et eos, licet non sine crebra hostium Valachorum invasione, per silvam, in planum campum deducit. Interim die Dominico mane, ante festum Nativitatis Sanctae Mariae [3]), sexta die Septembris, Bogdan cum aliquot millibus Valachorum, partes suas sequentium, et aliorum auxiliariorum suorum magna multitudine, in solis ortu supervenit. Regius [4]) exercitus, nihil cunctatus, arma induit: quem Petrus Odrowansch [5]) oratione facunda animavit, orans et contestans, ut nobilitatis suae memores, a priscorum strenuis non degenerarent [6]) actibus, sed campum, quem calcabant pedibus, aut victoriae, aut sepulchro dedicarent. Consternatus erat regius exercitus, quod et plures contra imperium ducum sequendo, currus abscesserant, et gentes Ilichnonis et Valachis, qui se eis coniunxerant, hostium multitudine visa, perterritas, et fugere magis, quam pugnare paratas, apertissime cognoscebat: audendum tamen omnia, et experiendum fortunae munus, in tam inevitabili [7]) necessitate statuit. Aciebus itaque ordinatis, et una ala Nicolao Porawa Haliciensi capitaneo, altera Michaeli Buczaczki commissa, in campo, qui Krasnepolye

---

[1]) Bohdan vero *Ed. Lips.* [2]) postea *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis, videlicet *Ed. Lips.* [4]) Regius autem *Ed. Lips.* [5]) Petrus Odrowasz Palatinus *Ed. Lips.* [6]) denegarent *Ed. Lips.* [7]) ineffabili *Ed. Lips.*

appellatur, ad torrentem Krasni potok, prope oppidum Wasluy [1]), signis canere iussis, per Poloniae milites, sub quatuor signis, videlicet Przemisliensi, Haliciensi, Sanoczensi et Podoliae, consistentibus [2]), et octo turmas equitum, nonam peditum, habentibus, fit congressus. Una turma equitum hostilium tegebat peditem: in quam cum regius exercitus in aciem stantem incurrisset, illa retrorsum cedens, peditem ostendit; cum quo exercitus regius confligens, multos milites amisit. Fervet inter utrosque crudelis pugna, et neque hac, neque altera parte inclinata, in totum diem dimicatio protenditur. Multi de Polonis cadunt, plures tamen de hostibus, et campi cadaveribus sternuntur. Petrus Odrowansch palatinus Leopoliensis, non capitanei solum, sed optimi et strenui militis officia exercens, fortiter pugnabat. Hostium exercitus pedestrium robore magis quam equestrium valebat. Equestribus pro maiori parte deletis, in pedites Petrus [3]) palatinus cum Nicolao Porawa, Michaele Buczaczki, pluribusque aliis invehuntur, occidunt, sternunt et pedestrium molem plurimum debilitant, pugnando tandem, a pedestribus cadunt interfecti. Moeror ingens de amissis tam inclytis pugnatoribus et capitaneis exercitum regium invadit. Fuisset quoque et trepidatio non minor et inclinatio aciei subsecuta, nisi Burgulab, qui iam silvam superaverat cum gentibus pro conductione curruum sibi adiunctis, veloci doctus nuntio, regium exercitum victoria potiri, supervenisset. Is adventu suo hostes, caede nostrorum militum exultantes, terruit, ut repente terga darent et fugam capesserent. Regius exercitus victoriam quidem, sed cruentam, amissis pluribus militibus insignibus, retulit; persequi tamen fugientes, diuturna fatigatus pugna, non poterat. Sub eius praesentia quoque hostium residuitas, quae fugiendo et retrogradendo exercitum regium lacessebat, aut extincta, aut fatigata [4]). Plures qui in arbores conscenderant, sagittis confecti decidebant: in aliqua enim arbore plures quam sedecim occidebantur [5]). Praefatus autem Burgulab quatuor diebus fugientes et dispersos persequebatur, et nonnisi quinta die ad stationem exercitus regii, onustus praeda ingenti et captivis multis, rediit. Cessavit pugna circa occasum solis, cum in ortu coepisset. Hac pugna edita, exercitus regius ad propria est reversus. Corpora exanima Petri Odrowansch palatini [6]) in Clara tumba, Nicolai Porawa et Michaelis Buczaczki in Leopoli sepulturae mandata sunt cum luctu ingenti. Ultra eos quoque Nicolaus Klusch, Iohannes Nyeszwoyowski [7]), Iohannes Byeskowski, Stanislaus Dawidowski,

---

[1]) Vlasini *Cod. Przez.* Wasliny *Cod. Lis.* Waszlni *Ed. Lips.* [2]) consistentes *Ed. Lips.* [3]) Petrus Odrowasz *Ed. Lips.* [4]) aut fugata est. *Ed. Lips.* [5]) concidebantur. *Ed. Lips.* [6]) Palatini Leopoliensis *Ed. Lips.* [7]) Nyeswoiorowski *Cod. Przez.*

Adam miles, Ianussius Szanek [1]) civis Leopoliensis, fuere desiderati. Bogdan [2]) fugiens in Barloth oppidum se recepit. Maiorque aliquanto ex amissis militibus moeror, quam laetitia fusis hostibus, fuit: sed et amplior victoriae huiusmodi gloria, quam laetitia habita est, propter fortes et insignes milites, per [3]) eius eventum desideratos.

Thartari, absente nobilitate terrarum Russiae et Podoliae, idoneam occasionem nacti, Russiam et Podoliam magna vastitate et calamitate afficiunt.

Cognito Thartarorum Caesar Sadachmath, quod terrarum Russiae et Podoliae nobiles, terras ipsas egressi, vicino bello Valachiae [4]) fuerunt implicati, optimum tempus ratus, quo terras ipsas, a suis desertas et vacuas, invaderet, congregata omni potentia suarum gentium, terras ipsas improvise ingreditur [5]), et in aliquot turmas partito exercitu, terras Podoliae et Russiae vastat, et barbarica feritate homines utriusque sexus, cuiuslibet conditionis, parvulis et lactantibus occisis, in magna multitudine, cum pecoribus et pecudibus, abducit in perpetuam servitutem. Tunc quoque exercitus ipse Thartarorum usque prope Grodek grassatus est, et totum districtum castri Olesko [6]) percurrens, usque ad terminos terrae Belzensis pervenerat, nec parum abfuit, quin Dux Wladislaus Masoviae et Belzensis, venationibus sub id tempus deditus, ab illis caperetur: providentia tamen divina ab hoc malo servatus est. Geminato malo mentes hominum concussae erant, hinc subita invasione Thartarorum, hinc suorum nobilium et defensorum absentia, et victoria cruenta, tantusque terror corripuerat, ut nullus de patriae et suae gentis defensione, omnes de fuga et latebris cogitarent. Satiata tunc fuit Thartarorum rabies caede sanguinis christiani, satiata captivitate hominum utriusque sexus, quos velut bestias aut feras pro praeda abegit, et pecorum more quosdam venundedit, quosdam ritibus suis foedis mancipandos reservavit. Quantis tunc credis universum Regnum Poloniae, et praesertim terras Russiae et Podoliae vacasse fletibus et lamentis, quantis querelis, quantis cruciatibus, quantis doloribus, dum intelligerent, terras nobiles perpetuae subiici vastitati, dum plures ex illis, a Valachica reversi expeditione, uxoribus, sororibus, fratribus, consanguineis, filiis, filiabus, charis pignoribus, kmethonibus villarum suarum se conspicerent spoliatos. Non lacrimas solum res haec illis excutiebat, sed cruentos fletus: meditando uxores, sorores et natas suas, aut venditas, aut

---

[1]) Samek *Ed. Lips.* [2]) Bohdan vero *Ed. Lips.* [3]) propter *Ed. Lips.* [4]) Valachico *Ed. Lips.* [5]) aggreditur *Cod. Przez.* [6]) Olieschko *Ed. Lips.*

libidine barbarica prostitutas, aut in aliorum transiisse concubitus et amplexus. Accedebat his moeror ingens, quod spem defensionis suae, aut iniuriae ulciscendae, unicum in malis solatium, sciebant sibi ademptum: cum ad alia defensorum [1]) animus conversus, haec pro nihilo duceret, nec tot et tantis malis orbitateque suorum moveretur.

Iohannes Odrowansch archiepiscopus Leopoliensis et Nicolaus Lassoczki episcopus Wladislaviensis moriuntur.

Iohannes Odrowansch archiepiscopus Leopoliensis, audita germani sui Petri Odrowansch [2]) morte, gravi dolore contracto, moritur [3]) et in ecclesia Leopoliensi non nisi post duos menses, obtenta sibi (nam sententiis [4]) autoritate Sedis Apostolicae irretitus erat) absolutione, sepelitur, dum in cathedra Leopoliensi annis prope quindecim praesedisset. In ecclesia maiori Leopoliensi sepultus est. Feria [5]) quarta proxima post festum Assumptionis Sanctae Mariae [6]), quae fuit nona Septembris [7]), Nicolaus Lassoczki, de domo Dolanga nobilis, episcopus Wladislaviensis, in curia episcopali [8]) Camerinensi, in Italia in Marchia Anconitana, propter pestem ex Urbe Romana egressus, morbo epidimiae correptus, moritur et in ecclesia cathedrali Camerinensi honorifice tumulatur. Vir mirae industriae, et ingenii sublimis et praeclari, ad omnia genitus, quaecunque agenda incumberent, doctrinae et prudentiae cultor praecipuus, qui propter suas virtutes et merita in toto Orbe magnam famam adeo sortitus est, ut simile germen in annis multis Polonia non produxerit et difficulter sit expost [9]) productura: sed neque in Dolansitarum [10]) familia, neque in Polonorum gente, sub illa aetate et tempore tantam indolem et tantae virtutis specimen extitisse et fulsisse in aliquo alio aeque crediderim.

Przemislaus Dux Thoschecensis castrum Syewyor episcopi Cracoviensis expugnare conatus, in se terramque suam hostem concitavit.

Feria tertia post festum Sancti Francisci, Przemislaus Dux Thoschecensis [11]), congregata sui Ducatus potentia totali, et aliquorum praedonum

[1]) defensoris *Ed. Lips.* [2]) Petri Odrowasch, Palatini Leopoliensis, per Valachos occisi *Ed. Lips.* [3]) et ipse moritur *Ed. Lips.* [4]) sententiis excommunicationis *Ed. Lips.* [5]) Feria autem *Ed. Lips.* [6]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [7]) mensis Septembis *Ed. Lips.* [8]) in ecclesia *Ed. Lips.* [9]) postea *Ed. Lips.* [10]) Dolanganitarum *Cod. Przez.* Dołązitarum *Ed. Lips.* [11]) Teschnensis *Cod. Przez.*

contractis viribus, venit clandestine contra castrum Syewyor ecclesiae Cracoviensis, et illud omni ingenio et nisu comprehendere nitebatur. Exclusus autem cum ignominia fuit ab illo, ut nec fossas eiusdem videre admissus fuerit. Qui perculsus pudore, ad rapinas se convertit, et terram Syewyeriensem, in nullo sibi obnoxiam, in pluribns locis spoliavit. Abunde tamen sibi temeritas sua refusa. Nam gentes Sbignei Cardinalis [1]) cum terrigenis Syewyeriensibus, terram Thoschecensem [2]) vicibus aliquot vastare non cessarunt, donec treuga interposita [3]) est et satisfactio damnorum per Ducem Przemislaum exhibita. Ad haec [4]) singula facinora per Petrum Schaffranyecz succamerarium Cracoviensem inductus erat [5]).

ANNUS DOMINI 1451.

Rursus Lithuani de terris Russiae et Podoliae a Regno Poloniae avellendis inter se publice consultant.

Natalis Domini diem et sequentes Kazimirus Rex [6]) Vilnae egit. Et quamvis nuntiis [7]) Praelatorum et baronum Poloniae [8]) fuisset solicitatus, ut venire in Regnum Poloniae dignaretur, ad providendum pluribus malis, quae continue erumpebant: venire tamen distulit, et ad res Lithuaniae ordinandas conversus, conventionem generalem in Wilno [9]) omnium terrarum Lithuaniae egit: in qua, non instinctu proprio, sed aliquorum baronum Lithuaniae ordinatione, fuit res in tractatum et deliberationem deducta, qualiter terrae Podoliae et Luczsko a corpore Regni Poloniae sequestrarentur. Omnes autem viae aut iniustae, aut difficiles visae sunt: propter quod maior pars et sanior, imo fere universi, duobus aut tribus exceptis, omittendam hanc rem censuerunt. Ne tamen nude rem ipsam omisisse viderentur, petebant et apud Praelatos et barones Poloniae [10]) instabant, ut conventio cum illis in Brzesczye, pro festo Sancti Stanislai in Maio ageretur; sed Praelati et barones Poloniae [11]) detrectarunt illam suscipere, tum quod intempestive, tum quod in loco remoto et insolito posita esset. Soluta [12]) conventione Vilnensi, Kazimirus Rex in terras Russiae, Lithuaniae subiectas, Withewszko [13]), Smolensko, Poloczko descendit, et illas peragrando,

---

[1]) Cardinalis et episcopi Cracoviensis *Ed. Lips.* [2]) Teschnensem *Cod. Przez.* [3]) donec foedus interpositum est *Ed. Lips.* [4]) Ad haec autem *Ed. Lips.* [5]) erat. *deest in Cod. Calv.* [6]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [7]) nuntiis et literis *Ed. Lips.* [8]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [9]) Vilnae *Ed. Lips.* [10]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [11]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [12]) Soluta autem *Ed. Lips.* [13]) Vitepsko videlicet *Ed. Lips.*

notabile tempus hiemis absumpsit; pro media autem [1]) Quadragesima Vilnam rediit, illicque Pascha Domini celebravit. Post festum Paschae, Vilna egressus in Grodno processit: ubi aliquot septimanis immoratus, in Regnum Poloniae feliciter advenit, et per Lukow, Radom, Opoczno, Suleyow, feria sexta ante festum Pentecostes Pyotrkoviam intravit.

Iohannes Gruszczinski in episcopum Wladislaviensem, Gregorius de Sanok in archiepiscopum Leopoliensem consecrantur.

Iohannes Gruszczinski de Iwanowicze, de domo Rosze [2]), in episcopum Wladislaviensem, ex morte Nicolai Lassoczki [3]) vacantem, a Nicolao Papa promotus [4]), et in Kolo per Wladislaum Gnesnensem archiepiscopum in episcopum, Magister vero Gregorius de Sanok in Leopoliensem archiepiscopum promotus et per Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem, die Dominico infra Octavas Corporis Christi, in ecclesia cathedrali Cracoviensi fuere consecrati.

In conventione quarta Pyotrkoviensi communi consensu sancitum est, ut Sbigneus Cardinalis superiorem locum in Senatu obtineat, et ne quisquam audeat postea hunc honorem vel ambire vel suscipere, inconsulto Rege ac Senatu.

In festo Pentecostes, in Pyotrkow [5]) conventio tenta est: ad quam Kazimirus Rex, Sophia Regina [6]), Wladislaus archiepiscopus Gnesnensis, Iohannes Wladislaviensis, Andreas Posnaniensis, episcopi, Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus Cracoviensis, Lucas [7]) Posnaniensis, Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, Albertus de Male Lanciciensis, Iarandus Siradiensis, Hriczko Podoliae, palatini, cum pluribus castellanis venere. Sbigneus autem Cardinalis et episcopus Cracoviensis, consulto et literis regalibus rogatus, ad eam venire distulit; Iohannem de Thanczin palatinum Cracoviensem valetudo retraxit. In hac primum aliqui Maioris Poloniae barones questi sunt, Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem, eorum metropolitano Gnesnensi primum locum abstulisse, et terras ipsas ex illa, quae unica eis restabat, excellentia deiecisse. Culpare deinde barones Cracovienses coeperunt, qui illum sua assistentia, consilio et viribus

---

[1]) vero *Ed. Lips.* [2]) Rosae *Ed. Lips.* [3]) Lyassocki *Ed. Lips.* [4]) permotus *Ed. Lips.* [5]) in oppido Piotrkow *Ed. Lips.* [6]) et Zophia Regina Poloniae genitrix sua *Ed. Lips.* [7]) Lucas de Gorka *Ed. Lips.*

adiuvarent, et in depressionem terrarum Maioris Poloniae consentirent. Tum Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus Cracoviensis, sumpta a reliquis informatione et autoritate dicendi, in hanc sententiam querentibus respondit: Summa vos et vestrum quemlibet laude et commendatione decebat, viri optimi, honorem dignitatis Cardinalatus, Sbigneo Cracoviensi episcopo a tribus Summis Pontificibus delatum, prosequi, non iniuria, non murmure, non querela, et primum in Deum gratiarum celebrare actionem, deinde et ipsi Sbigneo Cardinali [1]) gaudio et gratitudine affici singulari [2]), quod suis virtutibus et meritis Regnum nostrum splendore immenso, quem noster sol nunquam ante viderat, ornaverit, ut caeteris Regnis catholicis vel superiores vel aequales videamur. Si enim iusti rerum aestimatores sumus, non in ultimis laudum Regni nostri promotionem et amplitudinem hanc numerabimus. Instabant enim apud Summos Pontifices, superiores Reges nostri, huius Regni pontificibus pro illa, et sumptus effundendo maximos, potiri votis nequiverunt, hanc Deo optimo, nostro Cracoviensi pontifici Sbigneo, laudem reservante, qui, quod nulli unquam legitur contigisse, a tribus Summis Pontificibus designatus Cardinalis, in fastigium tam altae dignitatis, nullo regio aut humano adiutus suffragio, tractus conscendit, ut exteras nationes et vicinos populos felicitas haec nostra ad invidiam concitaverit, ut nomen nostrum apud illas et celebrius et formidolosius sit. Quae mentes vestras caligo detineat, vos ipsi discutite. Non caret magno dedecore, nec apud homines prudentes versatur sine suggillatione nostra et communi irrisione haec fabula, quod in acceptanda et utroque brachio complectenda dignitate amplissima tergiversamur, et quasi quadam mordemur et angimur invidia, ut non falso memoriae proditum sit, caeteras nationes mendacio, superbia, dolo, rapinis, nostram invidia abundare. Nihil Gnesnensi ecclesiae, nihil suo metropolitano, dectractum est, nihil depressionis accessit, suam illa excellentiam, suum decus, non amisit. Neque Gnesnensis archiepiscopus ad contumeliam [3]) sibi imponat, si locum inferiorem tenere cogatur. Non illi haec tantummodo irrefragabilis sanctio; sed et Coloniensem, Maguntinensem, Lugdunensem et quoscunque in catholica Ecclesia Primates ligat et constringit, ut honorare Cardinalatus excellentiam, et sibi tam loco, quam sermone deferre teneantur. Ab omni itaque scelere et culpa nos existimamus puros et innoxios, si virum et pontificem nostrum, privato etiam nobis colendum officio, veneramur, eandem venerationem, circumscripto omni livore et invidia, Wladislaviensi, Posnaniensi, Plocensi, Przemisliensi, Chelmensi, episcopis, impensuri, si nostro

---

[1]) Cardinali et episcopo Cracoviensi *Ed. Lips.* [2]) gratulari vos singulariter oportebat *Cod. Lis.* [3]) ad iniuriam *Cod. Przez.*

Cracoviensi neglecto episcopo [1]), aliquis ex illis in dignitatem ipsam evectus fuisset. His sermonibus Kazimirus Rex [2]) et omnes Praelati et barones qui aderant, calefacti, nihil primum agendum in ipsa conventione rati sunt, nisi ut omnis ambiguitas et tergiversatio de Cardinalatu tolleretur. Primoribus igitur Praelatis et baronibus Kazimirus Rex lectis, universorum approbatione et consilio decrevit: ut Sbigneus Cracoviensis episcopus ab omnibus teneatur et veneretur ut Cardinalis. Si autem Wladislaus archiepiscopus Gnesnensis existimat, praeeminentiae suae metropoliticae per promotionem Sbignei [3]) in Cardinalem in aliquo derogari, licet nulla derogatio censeri possit, in hospitio se contineat, dum Sbigneus Cardinalis in consilio regio [4]) stat, et illic stando de rebus publicis consulat. Si vero locum voluerit tenere inferiorem, quandolibet consilium regium accedat: Cardinale tamen se inferiorem non dubitet. Adiectum insuper est: ut de caetero archiepiscopi et episcopi Poloniae, nisi Rege consulto et consiliariis, pro dignitate Cardinalatus aut officio Legationis non instent. Haec constitutio etsi neminem afficiat, aut liget, cum conditores illius nullam habuerunt condendi, et Deo, Summoque Pontifici praescribendi potestatem, ut prorsus ridiculum videatur huiuscemodi legem promulgasse, quae virtutem conscendere in alta vetet: in ipsius tamen Sbignei Cardinalis amplissimam laudem redundat, quasi ille unicus Cardinalatus et Legationis fascibus dignus fuerit, et post illum alius unquam [5]) extabit; omnes tamen hos funes et nodos sola virtus uno flatu dissolvet et disrumpet. Vix statuere apud animum meum possum, an perniciosior ipsa ordinatio, an perniciosiori gereretur exemplo: redundans in universi Regni Poloniae dedecus, et iniuriam omnium, qui bene mereri satagunt, tam praesentium, quam futurorum. Item in eadem conventione fuit conclusum: ut pecunia minuta sine contradictione recipiatur per universum Regnum, aliis monetis forensibus [6]) reiectis: poena in contra facientes gravi apposita. Item innovatae fuerunt constitutiones divae memoriae Kazimiri Regis secundi de ordine Zupparum, eo quod barones maiores, contra prohibitionem constitutionum huiusmodi, passim Zuppas intrabant, Zupparium et officium eius [7]) perturbando.

---

[1]) episcopo Sbigneo *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) Sbignei episcopi Cracoviensis *Ed. Lips.* [4]) Regis *Ed. Lips.* [5]) nunquam *Ed. Lips.* [6]) externis *Ed. Lips.* [7]) Zupparum et earum officium *Ed. Lips.*

Conventione Pyotrkoviensi absoluta, Kazimirus Rex Cracoviam intrat: ubi festum Corporis Christi magna solennitate absolvitur.

Conventione Pyotrkoviensi expedita, Kazimirus Rex [1]), per Przedborz, Andrzeow, Myechow, transiens, feria quarta in vigilia Sancti Iohannis Baptistae, Cracoviam in magna militum et familiarium multitudine intravit. Cui Sbigneus Cardinalis [2]) cum pluribus baronibus et Canonicis circa Prandnik occurrens, ipsum cum honestate excepit et in castrum [3]) deduxit. Altera die, feria quinta [4]), festum Corporis Christi actum est; nam [5]) in diem Sancti Iohannis Baptistae ceciderat: et maiori solennitate [6]), quam unquam [7]) celebratum, cohonestante illud Regis [8]) praesentia. Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis Missam cantavit et Sacramentum Eucharistiae [9]) per circulum civitatis Cracoviensis detulit: Kazimirus Rex cum Sophia Regina [10]) et omni baronia, sonante clangore tubarum, sequebantur, processiones ecclesiarum parochialium et conventualium, processionem ecclesiae maioris Cracoviensis ubique comitabantur.

Kazimiri Regis conatus de instituenda inquisitione Rug dicta contra fures et praedones in cassum abiit, reclamantibus non paucis regnicolis.

Stetit autem Kazimirus Poloniae Rex in Cracovia a die vigiliae [11]) beati Iohannis Baptistae, usque in feriam sextam, crastinum diem Divisionis Apostolorum. Sub quo tempore die quolibet fiebat regale consilium, et multa proponebantur in deliberationem. Ex quibus etsi multa ponebantur ad conclusionem, pauca tamen executioni mandata sunt. Et licet conclusum fuerit, ut inquisitio, alias Rug, de furibus fieret, et omnes huiusmodi conclusionem comprobassent et plurimum salutiferam rei publicae agnoscerent: convenientibus tamen nobilibus et terrigenis ex Cracoviensi terra, in [12]) Cracoviam literis regalibus accersitis [13]), per aliquos primores barones impedimenta non mediocria iniecta et subministrata sunt, ne aut ipsi, aut ipsorum fratres, aut consanguinei, de furtis, spoliis et aliis multifariis forefactis fuissent notati. Iam enim quidam et notabiles, conscientia

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Cardinalis et episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [3]) in castrum Cracoviense *Ed. Lips.* [4]) videlicet feria quinta *Ed. Lips.* [5]) quod *Ed. Lips.* [6]) celebritate *Ed. Lips.* [7]) antea unquam *Ed. Lips.* [8]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [9]) Eucharistiae *deest in Cod. Calv.* [10]) Regina genitrice sua *Ed. Lips.* [11]) vigiliae festi *Ed. Lips.* [12]) qui *Ed. Lips.* [13]) accersebantur *Ed. Lips.*

scelerum suorum expavefacti, fugerant, et facere resistentiam, si impeterentur, parabant. Inter communitatem autem magnum erat exortum dissidium: quibusdam inquisitionem ipsam tanquam necessariam et utilem acclamantibus, quibusdam reclamantibus. Vicit tamen eorum sententia, qui inquisitionem abnuebant. Sed et baronibus nec utilis nec necessaria visa est, cum furto et rapto vivere assuetos publica vox et clamor [1]) proderet, et qualibet inquisitione circumscripta, poterat ad executionem iustitiae contra eos per Regem procedi: nescio tamen qua segnitie aut pusillanimitate utrumque omissum est, et furibus atque praedonibus animus grassandi in bonos crevit.

Oscitantia Kazimiri Regis in depellendis aut vindicandis subditorum iniuriis.

Agitabantur et aliae deliberationes de obsidione fortalitii Welczin [2]), quod Gelcz, fur et praedo Slesiae insignis, a Gawin coemerat, inferenda: continuis enim spoliis et praedis Regnum infestabat. Petebant hanc obsidionem barones Maioris Poloniae, Lucas palatinus et capitaneus Posnaniensis, Nicolaus Skora castellanus Calissiensis et Laurentius Zaramba castellanus Siradiensis et capitaneus Wyeluniensis, qui ad consulendum pro rebus publicis, nomine omnium ex Maiori Polonia missi, Cracoviam advenerant. Solicitabatur etiam Rex [3]), ut Duci Thoschecensi [4]), qui terram Syewyeriensem [5]) anno transacto spoliaverat, bellum moveret. Solicitabatur, ut Wlodkonem de Skrzin et uxorem eius, rapto et furtis operam dantes, et qui nec iuribus, nec imperiis parebant regalibus, in castro Berwalth obsidione cingeret [6]), facilem enim haec omnia laborem prae se ferebant, et gloriam, famamque in sublime apud circumiacentes populos [7]) promittebant, dum hostes, et quasi quaedam pestes generis humani fuissent depulsi, et ignominia toleratarum hactenus iniuriarum et spoliorum vindicata. Verum Kazimirus Rex aliis rebus curam iniecerat, nec afflictio et gravamen subditorum eum movebat.

---

[1]) et fama *Ed. Lips.* [2]) Wielczyn *Cod. Lis.* [3]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [4]) Thesnensi *Cod. Lis.* [5]) Syewioriensem *Ed. Lips.* [6]) cinxisset *Cod. Przez.* [7]) homines *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex iura et privilegia regnicolarum iterum confirmare differt, quousque conventum cum Lithuanis ageret et de limitibus cum illis constituat.

Solicitabatur etiam tunc Kazimirus Rex [1]) concordi non prece solum, sed clamore Praelatorum et baronum et populi, ut iura, privilegia et immunitates Regni Poloniae confirmaret more praedecessorum suorum. Non movit tamen illum vox et interpellatio tam iusta et honesta. Ne tamen infensos relinqueret animos et praecipue popularium, inducias sibi dari expetiit, sub quibus conventio generalis cum Lithuaniae baronibus ageretur, et omnes differentiae de metis terrarum, inter Poloniae Regnum et Ducatum Magnum Lithuaniae exortae, illic quietarentur, ut facilius tunc iura Regni roboraret. Missus extemplo est Miklasz custos Cracoviensis in Lithuaniam, cui praeceptum est, ut pro die Nativitatis Sanctae Mariae [2]), in Parczow conventionem Lithuanis indicat. Lithuani vero die Nativitatis Sanctae Mariae [3]) reiecta, in diem Sancti Michaelis consentiunt, ne visi essent scitis regiis paruisse.

Wratislaviam mercatores ex Polonia ire prohibiti et Norimbergenses de Regno pulsi.

Constitutum insuper tunc fuit, ut ad reprobandum, exterminandumque Wratislaviensis civitatis fora annalia, quibus homines Regni Poloniae per impositionem novorum teloneorum gravabantur, transitus mercatoribus Regni [4]) in Wratislaviam prohiberentur, et pro die Sancti Iohannis Baptistae in Posnania, pro die Sanctae Elisabeth in Wyelun, et pro medio Quadragesimae in Kalisch, salvis teloneis antiquis, annalia fora frequentarentur. Moleste tulerunt hanc constitutionem Cracovienses mercatores, unde petebant eam ex multis respectibus abrogari; sed responsum illis fuit, ut paterentur eam, donec experientia melior, utile a damnoso discuteret. Edictum insuper fuit, ut Norimbergenses mercatores ex Cracovia et aliis urbibus [5]) pellerentur: ex eo, quod domesticis et intraneis omnia lucra et emolumenta eriperent, et res nobiliores, velut quaedam spolia ex Regno efferrent, plus urbi suis mercibus, quam Iudaei usuris, nocituri.

---

[1]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Virginis Mariae *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [5]) et aliis Regni Poloniae civitatibus *Ed. Lips.*

Sbigneus Cardinalis Kazimirum Regem in particulari conventione publice arguit, quod Ducem Lithuaniae Michaelem contra ius et fas non recipiat in gratiam.

In crastino Divisionis Apostolorum, feria sexta, Kazimirus Rex [1]) de Cracovia egressus est, et per Wyeliczkam, Bochnyam et Koszicze [2]) in Novam Civitatem Korczin, feria tertia ante festum Sanctae Mariae Magdalenae pervenit, illicque particularem conventionem, vocatis nobilibus ex Cracoviensi, Sandomiriensi et Lublinensi terris, tenuit: in qua consensu omnium, pro defensione terrae, ne generalem motionem facere contingeret, sex grossos de laneo quolibet dari, et in manus duorum palatinorum, Cracoviensis videlicet et Sandomiriensis, et duorum nobilium, consignari, non nisi pro ardua necessitate distribuendos, universitas baronum et nobilium consensit. Affuit huic conventioni Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis. Qui opportunitatem nactus temporis, his verbis Kazimirum Regem alloquebatur: Experiris, inquit, serenissime Rex, et vides omnia opera tua et actiones, quacunque diligentia et consilio administratas, pati dispendium et aborsum. Nec id sine causa provenit. Aut enim tam tu quam nos, aut tu solus in aliquod facinus prolapsi sumus. Quod quia diluere renuimus, iusto Dei iudicio, omnium actionum felix eventus subtractus nobis est. Ad quem Rex: Sentisne [3]), aut reris, aliqua me contagione teneri? Sentio inquam, respondit Sbigneus Cardinalis [4]). Rex [5]): Pande quaeso, quae sit? Tum Cardinalis [6]): Inter mortalium, inquit, et praecipue Christianorum actiones et opera nihil est, quod aeque sit appendendum et servandum, nisi iuramentum. Id tu, fratre tuo Duce Michaele Lithuaniae, filio Ducis [7]) Magni Sigismundi, a sorte paterna deiecto et excluso, praevaricatus es et praevaricaris. Et quod amplius Maiestatis divinae oculos offendit, prostrato et supplici, iuri sortis suae, ut te placabilem reperiret, renuntianti, veniam negasti. Expergiscere obsecro, et foedam hanc labem, quae et tuae Serenitatis et nostras conscientias laedit, meliori consilio dilue. Redde Duci Michaeli, quae sua sunt, et revoca illum placide ex Thartarorum, aliorumque barbarorum sedibus, quos saepius in tuarum terrarum vastationem conduxit. Ad id non solum te movere debet naturalis et divini iuris sanctio, sed [8]) genitoris tui iuramentum, quod non solum pro se, sed et pro

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Dopczicze *Ed. Lips.* [3]) Ad quem Rex Casimirus, Sentisne, inquit *Ed. Lips.* [4]) respondit Sbigneus Cardinalis. *desunt in Cod. Calv.* [5]) Tum Rex Casimirus *Ed. Lips.* [6]) Ad quem Cardinalis Sbigneus *Ed. Lips.* [7]) olim Ducis *Ed. Lips.* [8]) sed etiam *Ed. Lips.*

liberis, Regnoque [1], una nobiscum, me vidente, praestando [2], conditiones pacis cum Sigismundo Magno [3] Duce Lithuaniae inscriptas, se illibate pollicitus est servaturum. Verearis Dei vindictam, qua pro simili transgressione iuramenti germanus tuus Wladislaus Hungariae et Poloniae Rex poenas dedit. Ad haec Rex [4]: Nunquam, inquit, rebar, tam acerbum sermonem ex te audisse. Non est persuasio tam fortis, quae me stringat, agere quod hortaris. Cadendumque est multis mortalibus, antequam Dux Michael in suum recipiatur patrimonium. Ad haec Cardinalis, manibus in coelum porrectis: Ex quo, inquit, inexorabilem te ad ea, quae salutis et honoris tui sunt, publice admonitus, praebes, testem nunc Deum omnipotentem et eius coelestem Hierarchiam, coelum quoque et terram, et illorum virtutes, et meo et [5] totius Regni nomine, contra te invoco, illosque contestor, quod multifarie ad ea te hortatus sum, quae dispendium animae tuae et vindictam prohiberent. Nunc postquam in perniciem et tuae salutis et honoris pergis, nec praevaricationem iuramenti formidas, sanguinem innoxium, si quis ob id fusus fuerit, et omnia mala inde secutura, non in nos omnipotens Deus retorqueat, sed in te, qui et preces et monita, consiliaque paterna [6] et repellis et fastidis. Huic adhortationi et protestationi omnes barones assensi sunt, et certatim id ipsum consulebant et precabantur licet frustra. Fuit et universorum Praelatorum et baronum obnixe solicitatus precibus, ut palatinatum Leopoliensem alicui viro maturo et prudenti conferret, attento, quod plaga illa, tum propter continuum Thartarorum insultum, tum propter dispendia bellorum, crebro accepta, palatinum prudentem exigeret.

Tempestas valida in Polonia.

Feria sexta in crastino [7] Sanctae Mariae Magdalenae, in die Divisionis Apostolorum, Kazimirus Rex [8] exivit de Nova Civitate, et per Stobniczam, Schidlow, venit in die beati Iacobi in monasterium Calvi montis Sanctae Crucis, in modica comitiva, omnibus curiensibus [9] ex Schidlow in Opathow reversis. Venerato ligno salutari, in conventum Fratrum receptus [10], per Opathow venit Sandomiriam feria tertia post festum Sancti Iacobi Apostoli, et ibi continuos quatuordecim dies mansit. Miranda et nun-

---

[1] ac Regno etiam *Ed. Lips.* [2] praestitit et *Ed. Lips.* [3] magno tum *Ed. Lips.* [4] Rex Casimirus *Ed. Lips.* [5] iam meo, quam *Ed. Lips.* [6] praesentia *Ed. Lips.* [7] in crastino festi *Ed. Lips.* [8] Poloniae Rex *Ed. Lips.* [9] aulicis *Ed. Lips.* [10] receptus est. Tandem *Ed. Lips.*

quam alias visa fuit tunc coeli intemperies. Nam diebus quindecim continuis et totidem noctibus sine repausatione et intermissione pluvia ingens descendebat, quae post quindecim dies interpellatim superveniebat, quasi videres fontes aquarum disruptos, et maria et flumina cum Neptuno in cataclysmum conspirasse. Non solum autem messium labor fuit tunc per pluviam suspensus, sed [1]) villarum, quae in locis bassis [2]) prope alveos fluviorum consistebant, frumenta, vel absorpta, vel raptu fluminis deorsum fuere transportata. Quod idem contingebat in foeno. Propter quod inundatio illa aquarum damna plurima mortalibus intulit, et collectionem frugum, seminationemque autumnalem plurimum retardavit, sequensque tempus aestatis et autumni plus de humore et pluvia habuit, quam de siccitate aut calore.

David filius Imperatoris Turcorum in Poloniam fugiens ad Kazimirum Regem venit.

Stante Rege [3]) Sandomiriae, venit ad suam Serenitatem David Turcorum Imperatoris filius. Pater siquidem suus Mustapha, dum esset magnae animositatis et prudentiae vir, veritus, frater suus germanus Omarath [4]) ne Imperium subriperet, eum captum exoculavit. Qui cum uxore, filiis et filiabus de Turcia fugiens, in Hungariam pervenit, ibique a Sigismundo Rege recollectus, vitam absumpsit. Filius autem suus praedictus, fide catholica suscepta, in terris catholicis fotus, nutritus et conversatus est, et quotiescunque contingebat Reges Hungariae ire in expeditionem contra Turcos, toties et ipse fideliter et constanter cum Turcis, quos tanquam expulsos et exiliatos recipiebat [5]), bellum pro Catholicis administrabat. Is tunc literis Imperatoris Constantinopolitani certior factus, Imperatorem Turcorum Omarath et filium eius diem obiisse, induxit in animum Turciam redire, existimans solium avitum et paternum posse, fretus amicorum consilio, apprehendere. Itaque rogat Kazimirum Regem [6]), ut ei liceat per terras suas versus Constantinopolim transire. Annuit Kazimirus Rex petitioni suae, et remuneratum pecunia et veste duplici, etiam ipsi conductores assignavit. Cassus tamen fuit labor suus: Turci enim iam de alio Imperatore sibi providerant. Propter quod ipse David rebus suis desperans, per Regnum Poloniae in Hungariam rediit.

[1]) sed etiam *Ed. Lips.* [2]) demissis *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rege Casimiro *Ed. Lips.* [4]) Amurath *Cod. Lis.* [5]) et exules retinebat *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Regem *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex a Polonis et matre per legatos admonitus, ut castrum Luczsko cum terra sua, in eventum mortis Ducis Switrigal, Regno Poloniae restituat, consultationem hanc in Parczoviensem conventum reiicit.

Feria secunda, in vigilia Sancti Laurentii, exivit Kazimirus Rex [1]) de Sandomiria, et genitrice sua Sophia Regina [2]) in Novam Civitatem remissa, per Leszenszko [3]), Iaroslaw, venit Przemisliam die Dominico Assumptionis Sanctae Mariae [4]), et illic stetit duodecim diebus. Feria secunda, in vigilia Sancti Bartholomaei Apostoli, exivit de Przemislia et venit in Sambor feria tertia, in die Sancti Bartholomaei, stetitque [5]) diebus tredecim. Illic venerunt ad suam Serenitatem in Podwodis Iohannes de Bobrek castellanus Byeczensis et Iohannes Dlugosch custos Visliciensis et Canonicus Cracoviensis, et nomine Sophiae Reginae, Sbignei Cardinalis [6]), Iohannis de Cziszow castellani et Iohannis de Thanczin palatini Cracoviensis, propositione in consilio secreto facta, petebant: ut quoniam Dux Switrigal ex infirmitate, quae illi contigerat, et ex naturali cursu proximus esset [7]) morti, dignaretur, omnibus aliis curis, quamvis [8]) gravibus, sepositis, intendere et dare ordinem, ut castrum Luczsko cum terra sua, super quo Regnum habet iura clarissima, et cui Dux Magnus Sigismundus, Praelati et barones Lithuaniae expresse et per suas patentes literas renuntiarunt, a Regno Poloniae non alienaretur: cum propter hoc in Regem assumptus esset, ut iura Regni non solum tueretur, sed [9]) dilataret; alias certus esset, quod in defectum suum barones [10]) velint consurgere et iuxta omnes vires providere, ne tam nobilis portio abrumperetur a corpore Regni [11]). Si quoque sua dissimulatione et consensu castrum Luczsko occuparetur per Lithuanos, in conventionem Parczoviensem venire eos nullatenus posse. Unde dignaretur pensare, non esse sibi honestum, ut eo praesente barones belligerarent et obedientiam solitam illi non praestarent. Et ne crederet, Praelatos et barones Regni [12]) aliquid oneris sibi imponere, quod soli ferre nolent: paratos eos esse, sequi illum, quocunque vellet ducere. Pro defensione castri praedicti tantummodo mentem bonam assumeret: cum nulla possent interponi obstacula, dummodo pura mens adesset. Iohannes autem de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, et Nicolaus de Brzesze [13]) Regni Polo-

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Regina Poloniae *Ed. Lips.* [3]) Lezaisko *Cod. Lis.* Liezeysko *Ed. Lips.* [4]) in festo Assumptionis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) stetitque ibi *Ed. Lips.* [6]) Sbignei Cardinalis et episcopi Cracoviensis *Ed. Lips.* [7]) erat *Ed. Lips.* [8]) quantumque *Ed. Lips.* [9]) sed etiam *Ed. Lips.* [10]) barones Regni Poloniae *Ed. Lips.* [11]) Regni Poloniae. *Ed. Lips.* [12]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [13]) Brzescie *Cod. Przez.* Brzezye *Ed. Lips.*

niae marsalcus, Iacobus de Syenno Cracoviensis, et Iohannes Sprowski Sandomiriensis Praepositi, caeterique consiliarii regii, qui praesentes aderant, per organum cancellarii [1]) rogabant: ut dignaretur [2]), preces matris [3]), Praelatorumque et baronum Regni [4]), audire: cum et ipsi cum illis sentirent, et idem precarentur, quod et Praelati [5]) et barones. Eodem die legatio ipsa fuit coram omnibus curiensibus [6]) regiis, in hospitio Praepositi Cracoviensis congregatis, iterata, et petitio nomine eorum, Regi [7]) facta, ut dignaretur in admittenda tam iusta et honesta petitione esse benevolus. Kazimirus [8]) Rex, deliberatione habita, per suos nuntios respondendum duxit, et missis Iacobo [9]) Praeposito Cracoviensi, et Bartholomaeo Obulyecz iudice Cracoviensi, rogabat: ne aliquid de castro Luczsko innovarent, neque moverent; sed pro die constituta venirent in Parczow, ut illic et de Luczsko, aliisque rebus, quaestiones placidae transigerentur. Se ita institutum esse, ut et de Luczsko et de omnibus aliis, plus faveret Regno Poloniae, quam Lithuaniae Ducatui; providendum tamen esse, ne Ducatus ipse Lithuaniae ex obedientia decideret.

Valachi contra Bogdanum a Polonis petunt auxilia.

Venerant et in Sambor, pro eodem tempore, relicta Heliae Woyewodae Moldaviae Maria, Kazimiri Regis [10]) matertera, cum omnibus baronibus Valachiae, partes filii sui Alexandri sequentibus. Hi magnopere rogabant: ut dignaretur eis ferre auxilium contra Bogdan, et prohibere spolia, quae in possessionibus eorum per Bogdan et suos fierent. His [11]) responsum est: Regem [12]) velle ad omnia intendere, quae eorum profectum respiciunt, consilio Praelatorum et baronum habito. Proinde duo ex illis irent ad conventionem Parczoviensem, plenius responsum super petitis habituri. Interim Regem, Andream Odrowansch capitaneum Leopoliensem deputasse, qui eos ab invasione Bogdan tutabitur. Responsione [13]) benigna data, etiam unicuique munera et donativa adiecta sunt: ita enim tunc eorum pannosa deiectaque conditio exposcebat.

---

[1]) Cardinalis *Ed. Lips.* [2]) ut dignaretur Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) matris Reginae Zophiae *Ed. Lips.* [4]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [5]) et ipsi Praelati *Ed. Lips.* [6]) aulicis *Ed. Lips.* [7]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [8]) Casimirus autem *Ed. Lips.* [9]) Iacobo de Syenno *Ed. Lips.* [10]) Regis Poloniae *Ed. Lips.* [11]) Quibus *Ed. Lips.* [12]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [13]) Responsione hac *Ed. Lips.*

Iohannes Capistranus in Moravia praedicat, haeresim Hussitarum confutans, et in Poloniam per Sbigneum Cardinalem accersitur.

Aestate illa, vir celebris et venerandus, frater Iohannes de Capistrano, ordinis fratrum Minorum de observantia, genere quidem nobilis et inclytus, sed operibus et gratia divina gloriosior, ordinatione divina, quae per eximiam suam charitatem etiam invitos salvare cupit, et de licentia Nicolai Papae quinti, ex Italia, in qua annis prope quadraginta semen verbi Dei diffuderat, multosque mortalium [1]) Christo lucrifecerat, egressus, primum in Moraviam descendit, et in Olomunyecz mensibus aliquot in monasterio fratrum Minorum recollectus stetit, omnique die posita in circulo seu civitatis medio cathedra (populos enim audientes ecclesiae quantumcunque amplae non capiebant), verbum Dei diligentissime per duos interpretes, unum Bohemum, alterum Almannum praedicabat, deducens rationibus et exemplis, non esse de necessitate salutis, ut populus laicalis uteretur Sacramento Eucharistiae sub utraque specie. Praedicationes autem suas signis et operibus stupendis confirmabat: nam mortuis vitam, coecis visum, mutis linguae usum, claudis gressum, paralyticis membrorum sanitatem solo verbo: In nomine Domini nostri Iesu Christi! conferebat, et ut uno verbo omnes eius actiones enumerem, plenus hic Spiritu Domini, omnes languores, spiritu etiam pollens prophetico, curabat. Erecta erat ad adventum suum omnis Moravia et Bohemia, multa millia hominum infecta haeresi Hussitarum, in qua erant aliqui eorum nati et enutriti [2]), damnata ex visis signis quae faciebat, et abnegata, catholicam puritatem profitebantur. Bohemiae et Moraviae barones, hi praesertim, qui sectam haereticam tuebantur, Iohannem Rokiczanum, eiusdem haeresis principalem defensorem, stringunt, ut cum praefato fratre Iohanne de Capistrano publicam disputationem ineat, et sectam, quam praedicebat, defendat, prefatumque Iohannem de Capistrano aut convincat et praedicare cohibeat, aut si victus fuerit, sit illis salutis causa, ut unitatem fidei profiteantur. Trepidus et anxius Iohannes Rokiczan [3]) duellum offert, quod hilarissime frater Iohannes de Capistrano suscepit, et proinde Olomunyecz egressus, securitatem sibi praestantibus Catholicis, quoniam per haereticos tendebantur sibi plures insidiae, in Bohemiam divertit: ubi [4]) ab Ulrico de Roszemberg recolligitur, et omnis populus, etiam haeresi infectus, eius adventum gratulabundus vidit. Fit indies Iohannes de Rokiczano [5]) meticulosior: non vult congressum,

---

[1]) mortales *Ed. Lips.* [2]) et mutati *Cod. Przez.* [3]) Rokiczyam *Ed. Lips.* [4]) ubi *deest in Cod. Calv.* [5]) Rokiczyan *Ed. Lips.*

disputationem [1]) coram iudicibus eligendis, cum se non ignoret succumbere; legem divinam pro iudice eligit, ut facilius se disputationi subtrahat. Huic viro Iohanni de Capistrano, tam claro et insigni, Sbigneus Cardinalis Cracoviensis, volens humanitatis exhibere officium, sibi literas scribit, rogando, ut si a Bohemis contemptus fuerit, in Poloniam descendat. Idem facit Kazimirus Rex, consiliis Cardinalis [2]) persuasus. Respondit literis ipsis mira benignitate, quae ut latius cognosci possint, literas ipsas et earum tenorem inserui.

„Sbigneus miseratione divina tituli Sanctae Priscae, sanctae Roma„nae ecclesiae Presbyter Cardinalis et episcopus Cracoviensis, Venerando et „celeberrimo Patri, Domino Iohanni de Capistrano Siculo, ordinis fratrum „Minorum beati Francisci de observantia professo, Sacraeque Theologiae Do„ctori eximio, haereticae pravitatis Inquisitori generali. Adventus tuus, Vir „venerande, in oras nostras, non mediocri gaudio animos populorum Sla„vonicae linguae complevit: adaugetur enim illis, non ex doctrina solum „tuae charitatis, sed ex [3]) stupendis operibus, spes indubia, quod Bohe„morum gens, Slavorum [4]) pars nobilis, in varias opiniones et superstitio„nes dudum dogmate nefario prolapsa, tuo ductu, tuis auspiciis et meri„tis ad catholicae fidei puritatem redibit. Dantur propterea laudes Altis„simo. Summus Pontifex, vicarius eius, Sanctissimus Dominus noster Papa „quintus Nicolaus, ore omnium celebratur, quod virum divinum et chari„tate ferventem, ad resolvendam aquam tenebrosam, dudum in nubibus ae„ris condensatam, de salute populi christiani solicitus transmiserit. Sed et „tu ipse Pater, mihi magna commendatione dignus probaris, qui pro dilata„tione et incremento fidei sanctae, in qua una salus fidelium reportatur, „lare nativo et cognatione propria, velut alter Abraham, desertis, extera „Regna, vel potius barbara adisti: non difficultate itineris, non ignorantia „sermonis, non diuturnitate erroris, non ferocitate plebis ab incoepto re„ductus. Perge quaeso, homo Dei, calle, quo coepisti, et animas diabolica „fraude deceptas Deo nostro redde. Repete animo superiora tempora, quot „militares expeditiones indictae, quanti exercitus collecti et thesauri emuncti, „quantae clades cladibus additae, ut Bohemorum error, velut aliquibus as„serere placuit, natio deleretur: et dum animo omnia lustraveris, intelli„ges omnes conatus humanos in cassum transisse, operante iudicio occulto „Dei, qui palmam reductionis gentis praedictae, aliis negatam tibi serva„vit. Haeresis quidem vetus est, et quae non fallaci et [5]) dolosa solum doc„trina, sed etiam manu armata prodierat, contra catholicam fidem Christi.

---

[1]) congressum disputationis *Ed. Lips.* [2]) Cardinalis Sbignei *Ed. Lips.* [3]) sed et *Ed. Lips.* [4]) Slauonum *Ed. Lips.* [5]) ac *Ed. Lips.*

„Sed nihil Deo, cuius causam agere crederis, difficile et arduum est, in „veteri, aut novo, operari, si gentem ipsam, prout credula spe singuli af- „ficimur, reduxeris, non unam tantummodo gentem ipsam, sed et Poloniae, „Slesiae et Slavoniae nationes, perpetuo tibi obligabis, scito: qui pro iden- „titate idiomatis, quo cum Bohemis iungimur, salutem illorum, quasi pro- „priam suspiramus. Haec tanto principio repetita, quorsum tendant, ut vir [1]) „prudens et doctus non ignoras: currenti enim stimulos addo et properan- „tem accendo; nam si divina mente egeris, humanas tamen persuasiones „contemnere, aut fastidire non soles. Est et alia, cur ad te, facie quidem „ignotum, famae autem notissimum, haec scripta mittere institui, causa. „Incidit vehemens suspicio menti [2]), et animus meus ex praeteritis praesa- „giens de futuris, veretur, ne Bohemorum obstinata pertinacitas te repel- „lat, monitis tuis salutaribus parere contemnat, et ex tanto labore, quo „hactenus desudas, nihil, praeter bonae intentionis fructum, referras. Et „pro tanto [3]) charitatem tuam, per passionem Domini nostri Iesu Christi, „et per eius terribile tribunal, tuamque et communem salutem deprecor, „ut postquam Bohemorum reductionem, suffragante Deo, consummaveris, aut „si ab illis te et tua dogmata sperni senseris, in Regnum Poloniae et ad „diocesim meam Cracoviensem, neglecta ad tempus Italia, venire perso- „naliter non graveris. Reperies Regnum fidele et catholicum, et quod a sus- „cepta fide, monstris haereseos semper caruit, adventum tuum personalem- „que visionem sumere desiderans. Si in aliquo opere existimas placere Deo, „hoc unum erit, quod inter prima numerari poterit, si huc personaliter „venire dignaberis. Moveat te devotio populi, moveat salus animarum, mo- „veant preces meae, quas, fatigando hunc fratrem specialem, tibi signi- „fico. Relinques populo hinc [4]) magnum profectum, corda inflammabis arida „et frigentia, tolles abusus, plantabis virtutum normam, et agrum hunc „Dominicum, vitiorum vepribus [5]) et spinis sterilem, in uberem et foecun- „dam reduces culturam. Arripe laborem hunc, ad quem te et ego et virtus, „professioque tua invitant, ut non Bohemiae solum reductionis, sed et Po- „lonicae salutis dicaris author, nomenque tuum, tum multis et magnis re- „bus, tum hac praecipue splendidum et gloriosum, mittas ad posteros. Nec „viatici tuam charitatem a veniendo [6]) retrahat defectus: illum enim et pro „te et omni tua comitiva polliceor, et iuxta ordinationem tuam, in locum, „quem volueris, tuis informatus literis, transmittere in occursum non ne- „gligam. Incolumem te, et mei in orationibus memorem, conservet Christus

[1]) tu, ut vir *Ed. Lips.* [2]) suspicio mihi *Ed. Lips.* [3]) proinde *Ed. Lips.* [4]) huic *Ed. Lips.* [5]) febribus *Ed. Lips.* [6]) a veniendo huc *Ed. Lips.*

„Dominus, Amen. Datum Cracoviae, secunda die Augusti [1]), Anno Domini „Millesimo Quadringentesimo quinquagesimo primo“.

Conventu per Kazimirum Regem in Parczow habito, fit inter Poloniae et Lithuaniae barones super inscriptionibus concertatio; et Lithuanis nullum iudicium accipientibus, suspenduntur tractatus ad futurum conventum in eodem loco anno sequenti celebrandum.

Ex Sambor Kazimirus Rex [2]) feria sexta ante festum Nativitatis Sanctae Mariae [3]) exiens, in Grodek, deinde in terram Chelmensem descendit: ubi per solemnitatem [4]) immoratus, in Parczow, ad tenendam conventionem, feria secunda, in die Sancti Wenceslai venit. Licet autem barones et [5]) Praelati Regni Poloniae pro die consignata in duodenario numero advenissent, Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, Wladislaus archiepiscopus Gnesnensis, Andreas Posnaniensis episcopus, Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, Hriczko Podoliae, Iohannes Krethkowski Brzestensis, palatini, Petrus de Schamotuli Posnaniensis, Przedborius de Konyeczpolye Sandomiriensis, castellani, Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius, Nicolaus de Brzesze [6]) Regni Poloniae marsalcus: barones tamen [7]) Lithuaniae, nisi praestaretur eis salvus conductus, recusarunt venire. Is consensu omnium expresse illis denegatus est: ne foederibus communibus aliquid censeretur detractum. Formidantibus itaque eis venire, Kazimirus Rex eis prope usque Lomazi exiens obviam, eos in Parczow venire coegit. Gastoldus licet esset inclusus in duodenario numero, in Lithuaniam rediit. Consilio inito, Mathias Vilnensis episcopus nomine baronum Lithuaniae, commemoratis veteribus contractibus, inscriptionibus et literis, graves illas et plurimum inhonestas parti suae astruxit, cum in illis ponantur verba haec: Iugo servitutis obnoxios; item: Haec incorporamus, invisceramus, appropriamus et unimus terras Lithuaniae et Russiae Regno Poloniae. Petit [8]), ut illis cassatis, novae inscriptiones fiant: cum in priores, barones Lithuaniae, ignari contentorum, solo iussu Principis consenserint; quodque novae, non incorporationem, aut subiectionem terrarum Lithuaniae et Russiae, sed societatem et ligam cum Regno Poloniae con-

[1]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) per solitas stationes *Cod. Lis.* [5]) barones et *desunt in Cod. Calv.* [6]) Brzescie *Cod. Przez.* Brzezye *Ed. Lips.* [7]) autem *Ed. Lips.* [8]) Petitque *Ed. Lips.*

tineant. Petit deinde: ut terrae Podoliae et Luczsko, item castrum Olesko [1], item Wyethly, item Rathno, cum suis districtibus, velut ad Ducatum Lithuaniae pertinentia [2], eis reddantur, asserens illorum omnium possessionem Ducem Withawdum tenuisse. Respondit his Sbigneus Cardinalis [3] non quidem solito acumine, sed mira modestia et benignitate, quoniam ut blande et pacifice, deposita severitate, eos alloqueretur, per Regem [4] erat rogatus. Stolidi, inquit, essemus, et deliris similes, si inscriptiones et foedera, per duos Principes prudentissimos [5], Wladislaum Poloniae Regem et Withawdum Ducem Magnum Lithuaniae, stabilita, cassari et retractari consentiremus: cum in illis nil aliud contineatur, quam quod Regno Poloniae, dum ad regimen eius et societatem matrimonialem nobilissimae Hedvigis Reginae Wladislaus assumebatur, fuisset repromissum. Et si praefatae inscriptiones, quasi sine consensu Praelatorum et baronum Lithuaniae confectae, inefficaces sint, licet de earum efficacia nulla possit ambiguitas interponi; cum vicibus plurimis, non solum per illos duos Principes, sed per alios eis succedentes, videlicet Ducem Magnum Sigismundum innovatae sint, et confirmationis robur corporali iuramento per Ducem, Praelatos et barones praestito, adiectum: multo fortius, si quas nunc confecerimus, arguerentur de inefficacia; cum per posteritatem vestram pari passu in dubium poterint revocari. Nolite itaque rem impossibilem a nobis exigere, quam nullo colore aut ingenio sumus admissuri. Terram vero Podoliae et districtus, quos nominastis, sed et castrum terramque Luczensem, nemo dubitat Regni Poloniae iuris semper esse et fuisse, et Polonos, Thartaris ex Podolia exclusis, suas sedes illuc posuisse, ea tempestate, qua nec nomen vestrum erat in nationibus nominatum, nec vobis quicquam iuris confert, si illam Dux Withawdus tenuerit. Largitione enim et liberalitate Regis nostri Wladislai id actum erat, quae trahi non debet ad debiti necessitatem. Scitum enim est, milites Poloniae, Powalam, Slupowski et alios illam gubernasse, deinde Spithkoni de Melsthin palatino Cracoviensi largitione perpetua, cuius adhuc apud nos habentur literae, donatam esse: quo in praelio cum Thartaris per Ducem Withawdum infeliciter commisso, morte absumpto, Duci Boleslao Switrigal, et expost [6] illo fugiente, Duci Withawdo Lithuaniae in tenutam et gubernationem commissam extitisse, omnibus capitaneis, officialibus et nobilibus sacramento adactis, ut terram Podoliae et eius castra, secuta morte Ducis Withawdi, Regi et Regno Poloniae redderent. Quae omnia ad districtus, quos petistis, et castrum Luczsko, quod antiqui Reges

---

[1] Olyesko *Ed. Lips.* [2] pertinentes *Ed. Lips.* [3] Cardinalis et episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [4] per Casimirum Regem *Ed. Lips.* [5] prudentissimos videlicet *Ed. Lips.* [6] et postea *Ed. Lips.*

Poloniae possidebant, referimus, liberalitate videlicet et gratia Wladislai Regis, illos Alexandrum Withawdum Magnum Ducem Lithuaniae temporaliter tenuisse: cuius morte secuta, ad proprietatem Regni Poloniae redire. Ut tamen omnis, quae allegari possit per vos, tollatur ambiguitas, extant literae Sigismundi Ducis Magni Lithuaniae vestris sigillis munitae, iuramento corporali, quod tu Vilnensis episcope in manibus meis praestabas, firmatae, in quibus expresse et terrae Podoliae, terrae Luczensi et districtibus praedictis, renuntiatis et ceditis, recognoscitisque, omnia illa ad Regnum Poloniae pertinuisse et pertinere debere. Monstrantur deinde et exhibentur literae, fidem responsioni et sermoni praesenti facientes, quas Lithuaniae barones, cum oculos eorum et petitionem tam impertinentem fortiter verberarent, nec videre nec audire voluerunt, credentes, Kazimiri Regis favore immenso cuncta se pro libito consecuturos: unde nec sequentibus diebus quiescebant, instando importunius super terrae Podoliae et districtuum restitutione, literarumque cassatione. Ut autem cessaret eorum importunitas et querela, obtulerunt Poloniae consiliarii, velle cum illis ad iudicium Regum, Principum, ecclesiasticorum aut saecularium virorum, fidem catholicam tenentium, super omnibus differentiis devenire: promittentes in omnibus decisioni iudicum eligendorum se parituros; et dum omnia quieta et integra forent, verbis potius, iure, iustitia et arbitrio, de terris et proprietate earum disceptarent. Quodsi etiam id non probarent, decisionem quaestionis Kazimiro Poloniae Regi et Magno Duci Lithuaniae, utrumque Dominium habenti, aequo iure pro utrisque iustam prolaturo [1]) sententiam, permitterent, quam foedere societatis et unionis disrupto, Poloniam et Lithuaniam funesto bello involverent. Sed cum hanc quoque conditionem respuerent, ne prorsus viderentur in discordia abinvicem discessisse, res in annum integrum contemplatione Regis dilata est, ut in eodem loco, festo [2]) Sancti Michaelis, teneatur conventio, ad quam partis utriusque Praelati et barones veniant, de terra et districtibus praedictis, ac literarum reformatione, novas deliberationes, per quas concordia sequi posset, habituri. Tali fine conventione expedita, Kazimirus Rex, qui versus Valachiam, pro rebus Valachicis reformandis, transire debuerat, pluribus Praelatis et baronibus nequicquam dissuadentibus, ex Parczow in Lithuaniam secessit; nec sibi curae fuit mors recens notabilium militum [3]), Clementis Wyerusch [4]), Nicolai Kampinski [5]) et aliorum plurimorum de terra Wyelunensi nobilium, qui cum Iohanne Gelcz praedas in Regno Poloniae [6]) agente, prope Biczi-

---

[1]) pro utrisque ferre iustam *Ed. Lips.* [2]) pro festo *Ed. Lips.* [3]) militum, videlicet *Ed. Lips.* [4]) Clementis Wierussi et Ioannis Wieruss *Cod. Lis.* [5]) Kąpienski *Ed. Lips.* [6]) Poloniae *deest in Cod. Calv.*

nam congressi, infeliciter pugnaverant. Pro rebus autem Valachiae componendis Iohannem de Cziszow castellanum et capitaneum Cracoviensem, Petrum de Schamotuli Posnaniensem, et Przedborium de Konyeczpolye Sandomiriensem castellanos transmittit.

Orator Philippi Ducis Burgundiae et Alphonsi Regis Aragonum petit a Kazimiro Rege Poloniae subsidium contra Soldanum, quod bona ratione denegatum est.

Feria sexta ante [1]) Sancti Dionysii, Kazimirus Rex [2]) ex Parczow egressus in crepusculo, paucis Polonis assumptis, in Lithuaniam per Brzesczye, Kamienyecz, Krinki et alia loca processit, illic hiemis et veris tempora, dando venationibus operam, absumpsit. Feria autem quinta, in die Sancti Martini, Kazimiro Rege in Kowno agente, venit ad suam Serenitatem nuntius [3]) Ducis Burgundiae Philippi, vir nobilis Petrus Vasques, rogans, ut sibi et Alphonso Regi Aragonum, pro conquisitione Terrae Sanctae passagium [4]) paranti, auxilium contra Soldanum Babiloniae ferret. Cui per Regem [5]) responsum est: Bellum sibi sine induciis cum Thartaris, fortissimis et bellicosis barbaris, esse: cui intentus, non posset [6]) aliis bellis vacare, et catholica Dominia, sibi subiecta, exponere Thartaris in praedam; cum praestantior res sit, Thartaros, ne in Catholicos debacchentur et terras eorum occupent, reprimere, quam Soldanum, qui diu occupatis contentus, a bello abstinet, lacessere. Tali responso accepto, muneratus [7]) magnifice a Rege [8]), in Prussiam contendit, Magistrum Prussiae et Ordinem pro simili suffragio, Ducis [9]) Burgundiae nomine rogaturus. Cassa autem et inanis fuit Ducis Burgundiae tam ampulosa legatio, solam verborum speciositatem continens, sed virtute carens, et ab omni effectu et executione longius distans.

Pestis magna in Polonia, a qua sola civitas et provincia Cracoviensis erat libera. Iubilaeus a Nicolao Papa quinto pro defensione contra infideles concessus, magnam vim pecuniarum reddidit.

Annus iste pluribus Regnis et Dominiis pestem ingessit; sed et in Regno Poloniae, in terris praesertim Maioris Poloniae, gravis pestis invalu-

---

[1]) ante festum *Ed. Lips.* [2]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [3]) nuntius nomine *Ed. Lips.* [4]) expeditionem *Ed. Lips.* [5]) per Casimirum Regem *Ed. Lips.* [6]) se non posse *Ed. Lips.* [7]) remuneratus *Ed. Lips.* [8]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [9]) Ducis sui *Ed. Lips.*

erat, quae multos mortales extinxit. Tota fere diocesis Cracoviensis, paucis oppidis exceptis, pura fuit ab illa contagione, quod cedebat, praesertim de civitate Cracoviensi, in magnum miraculum, quae nullam infectionem sensit, licet illic plurimi homines de regionibus peste infectis, causa consequendae gratiae anni iubilaei, advenirent et domicilia sua, vitando pestem, illic ponerent. Opera enim et intercessione Sbignei Cardinalis [1]), Nicolaus quintus Papa annum iubilaeum pro universo Regno Poloniae et Ducatu Magno Lithuaniae concesserat, a mense Decembri usque ad finem Augusti, ea lege, ut quilibet illum mereri volens, in Cracoviensem, aut Gnesnensem, aut Leopoliensem, vel Vilnensem ecclesiam, in capsa ad hoc ordinata [2]), medietatem earum expensarum, quas in eundo Romam et redeundo, et illic quindecim diebus stando, verisimiliter esset expositurus, reponeret, et quorum ecclesias consignatas per Ordinarium, tribus diebus continue vel interpellatim visitaret. Ordinavitque idem Nicolaus [3]) Papa, ut medietas pecuniarum reponendarum pro Kazimiro Rege [4]) cederet, pro defensione Catholicorum a Thartaris convertenda, tertia [5]) pars Sophiae Reginae applicaretur necessitatibus, quae virgines pauperes sui generis desponsare consueverat; reliqua quarta pars ipsi Nicolao Papae consignaretur ad ecclesias Urbis reficiendas. Confluebat pro consequenda tali gratia magnus Cracoviam populorum numerus; sed multo maior coepit confluere, postquam eiusdem Sbignei Cardinalis opera, medietas pecuniarum in sumptus Romani itineris expendendarum [6]), ad quartam partem restricta erat, et lapso mense Augusto, gratia praedicta cum restrictione quartae partis, ad primam diem Ianuarii prorogata. Tunc enim certatim sine discretione sexus, ex universis angulis Regni [7]) plurimi fideles Cracoviam, ad merendam gratiam huiusmodi concurrebant, aliis locis, videlicet Gnesna, Leopoli et Vilna praeteritis et contemptis, quasi Cracovia loci dignitate aliquid ipsi gratiae authoritatis adiceret [8]), vel virtus gratiae ibi esset praestantior. Propter quod in capsis Gnesnensis, Leopoliensis et Vilnensis ecclesiarum parum de pecunia compertum est: Cracoviae vero tres capsae notabiles, plenae aureis, mediis et latis grossis, minutaque pecunia, congestae.

---

[1]) Cardinalis et episcopi Cracoviensis *Ed. Lips.* [2]) in capsam ad hoc ordinatam *Ed. Lips.* [3]) Nicolaus quintus *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [5]) quarta *Ed. Lips.* [6]) exponendarum *Ed. Lips.* [7]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [8]) augmenti adderet *Cod. Lis.*

Valachiae Woyewoda Bogdan interimitur a Petro, qui occupat Valachiam et Alexandrum, cum quo in necem Bogdani conspiraverat, fugat.

Rebus Valachiae, ad quas componendas [1]) Cracoviensis, Posnaniensis et Sandomiriensis, castellani ex Parczow erant missi, melius non poterat adhiberi remedium, nisi ut ex authoritate regia et decreto, Bogdan in gratiam regiam receptus, cum pro reconciliatione et iustificatione sua, Cracoviam se venire et subire iudicium obtulisset, terrae Valachiae, propter industriam suam et iustitiae administrationem, praesideret, in manus regias annis singulis pro Alexandro, filio Heliae, vero haerede, quinquaginta millia florenorum repositurus, et excessurus de Principatu, quam primum per aetatem Alexander principari potuisset. Pervenerant iam nuntii regales in Kamienyecz, nec longe abfuit, quin ad aequas conditiones pacis cum Bogdano, qui de adventu nuntiorum regalium summam gratulationem acceperat, fuisset deventum. Interim tamen quidam Petrus, qui se ad Woyewodatum Moldaviae asserebat ius habere, et Alexandro confoederatus, omnia secum ex aequo partiturus, explorato tempore, quo Bogdan, apud germanum avunculum eiusdem Petri in villa quadam invitatus, mero erat ebrius, in nocte intempesta cum centum duntaxat Valachis adveniens , omnes custodias Bogdani fefellit, et Bogdano comprehenso, caput illi abstulit. Credebat Alexander Petrum secum fideliter acturum: unde cum matre sua et baronibus partis suae usque in Soczawam descenderat, baronesque Poloniae precibus suis venire in Snyathin obtinuerat. Petrus tamen eorum, qui sibi, occiso Bogdano, adhaeserant, consilium secutus, foederis cum Alexandro initi oblitus, publicum se illi hostem professus est, et nisi celeriter Alexander ex Valachia fugisset, acta res fuisset eodem tenore, quo et de Bogdano. Succursum tamen est ei fugienti per barones Poloniae: quorum adiutus suffragio, Petrum hostem quaerebat confligere [2]). Sed Petrus suffragium Polonorum veritus, in interiora secessit. Barones [3]) Poloniae, cum tempus hibernum omnia exequi prohiberet, in Regnum sunt reversi: certificato Alexandro, de mittendo [4]) ei in gentibus, quam primum opportunum fuerit, subsidio [5]). Portus tamen maris et Album Castrum, occiso Bogdano, fuit per Burgulab pro Alexandro comprehensum, sed et castrum Nyemyecz pro ipso Alexandro tenebatur.

[1]) quarum componendarum gratia *Ed. Lips.* [2]) profligare. *Ed. Lips.* [3]) Barones vero *Ed. Lips.* [4]) missuros *Cod. Lis.* [5]) subsidium. *Cod. Lis.*

Iohannes de Huniad gubernator Hungariae a Iohanne Giskra profligatur.

In Hungariae Regno bellum ex integro inter Iohannem de Huniad gubernatorem et Iohannem Giskra de Brandis, resumptum est. Nuptiae quoque, quibus gubernator sororem germanam viduam tradere Giskrae firmaverat, in suspicionem venerant vehementer, quasi in illis gubernator Giskram et omnes suos esset occisurus. Locat itaque monasterium Luczencze [1]) Giskra gentibus, et apertum se hostem gubernatori profitetur. Gubernator vero nihil cunctatus, repente, cum multitudine gentium [2]) Luczencze [3]) obsidione cingit: cum locus debilis sit, nec arte, nec natura munitus, crebris vicibus tentat gentium impetu fortalitium expugnare. Sed cum haberet defensores prope quingentos, animosos et strenuos, cum magna strage suorum a conquisitione fortalitii cogitur desistere. Duplici itaque vallo inter sepes incluso et cophinis terra plenis fortificato, fortalitium concludit, sperans pro libito tam fortalitii quam gentium deditionem. Et licet fortalitii cum equis et rebus omnibus, personis duntaxat exceptis, sibi oblata esset deditio: contempsit tamen illam, aut natura arroganti et superba, aut persuasione dissuadentium devictus. Sustinent itaque obsessi, in quibus [4]) Poloni et Bohemi erant multiplices, famis, sitis, vigiliarum, damnorum et vulnerum molestias, praesertim cum aqua carerent et victualibus. Nihil tamen difficile erat, persuasis mori: verebantur enim et oculorum et narium, orisque et manuum detruncationem, si deditionem de personis fecissent. Giskra interim solicitus pro suis, qui longo iam tempore obsessi, fame contabuerant, in campum, contractis undique viribus, egreditur, Iohanne Berczal Bohemo, tenutario in Keszmark [5]), eum deserente, qui ad gubernatorem defecerat. Nihil tamen hac defectione aut multitudine hostium territus, vix cum quatuor millium equitum et pedestrium [6]) manu ad hostes contendit, qui sedecim millia armatorum habere aestimabantur. Feria tertia, in vigilia Nativitatis Sanctae Mariae [7]), ad Luczencze [8]) pervenit, extremam belli, pro liberatione suorum, initurus fortunam. Nec gubernator pugnae moram fecit: decernere et ipse aestuat, nihil dubius, ex paucitate hostium et suorum multitudine sumpta fiducia de triumpho. Vallum itaque, quo exercitus suus cinctus erat, paucis pro castrorum custodia et curruum, multis vero ad excubias obsessorum, ne evaderent, relictis, egressus, dato signo pugnandi copiam facit. Sed hi, qui obsidebantur, ex desperatione

---

[1]) Lucense *Ed. Lips.* (Łużeniec *sive* Losoncz). [2]) hostium *Ed. Lips.* [3]) castrum Lucense *Ed. Lips.* [4]) inter quos *Ed. Lips.* [5]) Kiesmark *Cod. Lis.* [6]) peditum *Ed. Lips.* [7]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [8]) ad Lucenses *Ed. Lips.*

animo assumpto, in eos qui excubabant, animose irruunt, et plurimis occisis, eos in fugam vertunt. Periculo suorum gubernator [1]) cognito, et pedites et equites illis mittit in succursum. Interim praelium inchoatum est, et magna pars exercitus gubernatoris, illos qui suis accurrebant in succursum, credens fugere, pavore nimio constricta, quasi acies eorum, quae vix tunc pugnare coeperat, confracta esset, fugere coepit, et omnem exercitum gubernatoris fugam arripere, licet eam diutius gubernator inhiberet, coegit. Fatigatus erat exercitus omnis Giskrae, captivando et occidendo fugientes: multi mortales occisi, multi capti, inter quos et Iohannes de Hedrewara episcopus Agriensis, qui se huic bello miscuerat, captus fuit. Castris omnibus gubernatoris potitus Giskra, quae omnia militi in praedam concessa sunt: ingens in illis thesaurus multarum nobilium rerum repertus. Iohannes de Huniad gubernator, dum suorum fugam sistere nequiret, fugam et ipse iniit, fugaque se salvavit, multasque res nobiles et plurima clenodia pretiosa, a victoribus direpta, amisit.

ANNUS DOMINI 1452.

Poloniae primores de Luczensi terra soliciti, ad Kazimirum Regem ex conventione particulari in Opathow literas mittunt, hortantes, ne eam terram a corpore Regni alienaret, et per Lithuanos occupare sinat.

Natale Domini anni huius, et dies sequentes, Kazimirus Rex Poloniae in Wilno egit, tenendo illic conventionem terrarum Lithuaniae: in qua de negotiis cum Regno Poloniae in differentiam pro terra Podoliae et Luczensi et districtibus positis [2]), omnis tractatus absumptus est; in Opathow vero pro die Epiphaniae conventio particularis acta, ad quam Sbigneus Cardinalis [3]), item Iohannes episcopus Wladislaviensis, Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus Cracoviensis, Iohannes de Oleschnicza palatinus Sandomiriensis, et alii plures barones convenerant: res enim castri Luczsko et languor Ducis Switrigal, qui intendebatur, eos convenire coegerat. Deliberatione [4]) habita, scriptum est Kazimiro Regi [5]), ut meminerit se Regem Poloniae esse, et a moribus praedecessorum suorum non degeneret, neque castrum Luczsko iuris Regni Poloniae, per Lithuanos, qui eidem castro, corporali praestito iuramento, renuntiarunt, occupari permittat. In Luczsko [6])

---

[1]) gubernator *deest in Cod. Calv.* [2]) petitis *Ed. Lips.* [3]) Cardinalis et episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [4]) Deliberatione autem *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Regi *Ed. Lips.* [6]) In Luczkam *Ed. Lips.*

Nicolaus de Panchow subiudex Sandomiriensis missus, qui res ibi versantes inspiceret, et tam Ducis [1]) Switrigalonis, quam capitanei Nyemyerzae (genere hic Ruthenus, nobilis erat de domo Ciphorum), Ducibusque et Boyaris Luczensibus persuaderet, fidem Regno [2]) praestitam observare, illosque ad custodiam promissorum et terrore et promissis alliceret, Lithuanorumque fidem eis oblatam [3]), et invisam faceret et suspectam. Luczkam autem Lithuani non quasi alienam, sed ex eo solum duntaxat capite, quo [4]) illam Withawdus Magnus Dux Lithuaniae concessione Wladislai Regis Poloniae precario tenuerat, quasi propriam, satis infirmo et potius nullo iure repetebant.

Petro de Chrzanstow episcopo Premisliensi mortuo, Nicolaus de Blazeowicze Slesita contra Senatus et Capituli votum per Kazimirum Regem obtrusus, sufficitur.

Feria quarta, in crastino Sanctae Priscae, quae fuit decima nona Ianuarii [5]), in oppido Brzozow episcopali Petrus de Chrzanstow episcopus Premisliensis, vir nobilis de domo Strzegomya, sedecim annis in pontificatu exactis, moritur et in ecclesia Premisliensi sepelitur, qui praefatum episcopatum notabiliter adauxerat. Eius morte Kazimirus Rex Poloniae, qui tum Lithuaniae agebat, audita, Praelatis et baronibus Poloniae inconsultis, episcopatum praedictum, Miklasz de Blazeowicze Slesitae, confert, quem velut secretarium suum singulari gratia prosequebatur: quae res animos omnium Praelatorum et baronum plurimum [6]) offendit et contristavit. Et licet Kazimirus Rex scripsisset Capitulo Premisliensi, ut praefatum Miklasz elegissent in episcopum, Capitulum quoque parere [7]) voluntati regiae respondisset: expost [8]) tamen literis Praelatorum et baronum acceptis, quibus prohibebantur Miklasz eligere, ne aut regiam offensam, aut Praelatorum, aut baronum molestiam inciderent, continuerunt se ab omni electione. Notarius quoque regius Nicolaus Smirzinski [9]), qui et in ecclesiae Leopoliensis et in eiusdem Premisliensis vacationibus mandata regia attulerat, ut bona Capituli, quae in communi et in privato habebant, per capitaneos regios occuparentur, ni eum quem Rex nominaverat, eligerent, ferendo huiusmodi mandata in ecclesiae Premisliensis gravamen et praeiudicium, in villa Sopoth subito sine Sacramentis extinctus est. Omnibus tamen praemissis, non attentis, et precibus patriae Kazimirus Rex spretis [10]), prae-

---

[1]) Ducissae *Cod. Lis.* [2]) Regno Poloniae *Ed. Lips.* [3]) datam *Cod. Calv.* [4]) quia *Ed. Lips.* [5]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [6]) multipliciter *Cod. Calv.* [7]) pariturum se *Ed. Lips.* [8]) Postea *Ed. Lips.* [9]) Siniemuski *Cod. Przez.* [10]) neglectis *Ed. Lips.*

fatum Nicolaum de Blazeowicze in episcopum Premisliensem per Nicolaum Papam quintum promovit.

Switrigal Dux, oblitus foederum et fidei, moriens castrum Luczsko Lithuanis tradi iubet; cum quo Michael Dux Sigismundi filius, apud Moskovienses veneno extinctus, Vilnae sepelitur.

Feria quinta in die Sanctae Scholasticae, quae fuit decima mensis Februarii, Dux Boleslaus alias Switrigal, germanus frater olim Wladislai Regis Poloniae, in castro Luczsko mortuus est, qui in humanis agens, plurima pericula, in suum caput comparata, frequentius eluserat. Agens autem in humanis et in lecto aegritudinis decumbens, nihil beneficiis a Regno Poloniae sibi impensis motus, non ignarus per Lithuanos castrum Luczsko sibi fuisse ereptum et per Polonos restitutum, oblitus foederum, iuramentorum et inscriptionum, quibus pollicebatur pro Regno Poloniae castrum Luczsko tenere et in morte sua illud Regno dimittere, in quem finem de introitibus regiis duo millia marcarum [1]) annui census in oppido Grodek et aliis bonis regalibus sibi inscripta percipiebat, coeco (ut solebat) festinantique consilio, sanae mentis inops, anima deterius aegrotante quam corpore, passus est Lithuanorum promissionibus et muneribus frangi. Nec ipse solum, sed et capitaneus suus Luczensis Nyemyerza, Duces quoque Michael et Iwan Czartoryski, caeterique Boyari et nobiles Luczenses, Lithuanis castrum Luczsko, morte sua secuta, tradi mandavit: pessimum exemplum suae fidei et testamentum ignobile relinquens. Venerunt et in vita sua Dux Georgius Pinski, Radiwil [2]) Hostikowicz et Iursza Ruthenus a Lithuanis, apud quos tunc Kazimirus Rex agebat, propter suspicionem mortis imminentis Duci Switrigal, cum gentibus, ad recipiendum castrum missi. Quibus Nyemyerza capitaneus, Duces, Boyari et nobiles Luczenses, mandante Duce Switrigal, praestiterunt iuramentum corporale, quod Luczkam castrum fideliter pro Lithuanis tenebunt, et [3]) morte Ducis Switrigal secuta, illud eis tradent. Manserunt igitur in Luczsko gentes Lithuanorum usque ad Ducis Switrigal obitum, et morte sua secuta, licet casum et ruinam huiusmodi barones Regni [4]), praesertim primores, relevare et corrigere potuissent, dissimulaverunt tamen, ne facerent Kazimiro Regi nauseam et fastidium: propter quod nullo ferente impedimentum, castrum Luczsko Lithuanis per Nyemyerzam resignatum est. Ducis Switrigal funus Vilnam ex Luczsko

---

[1]) marcarum pecuniae *Ed. Lips.* [2]) Radawil *Ed. Lips.* [3]) et quod *Ed. Lips.* [4]) Regni Poloniae *Ed. Lips.*

deductum et in ecclesia [1]) Sancti Stanislai tumulatum. Paulo ante mortem Ducis Switrigal, Dux Michael, filius Ducis Magni Sigismundi [2]), qui propter metum Kazimiri Regis in Moszkwam [3]) fugierat, a veneno sibi, ut asseritur, per Ducem Moskoviensem [4]) propinato, infra paucos dies extinctus est. Fertur venenum huiusmodi fuisse tantae virtutis, ut eiusdem Ducis Michaelis testam capitis, tanquam gladio acuto, frangeret. Sentiens autem sibi praefatus Dux Michael mortem imminere, cum huiusmodi literis et mandatis ad Kazimirum Regem [5]) nuntium transmittit: Etsi, serenissime Princeps, a patrimonio meo per te exclusus fuerim, nec unquam tuam gratiam multiplici humiliatione quaesitam, offerens me de iure patrimonii cedere, invenire potuerim, et exul atque vagus per nationes barbaras discurrendo, veneno et turpissima morte extinctus, sine confessione catholici presbyteri et viatico e vita excesserim: gratiam tamen [6]), quam vivo praestare noluisti, saltem praestes mortuo, et cadaver meum cum corporibus avorum et patrum meorum in Vilnensi ecclesia sepeliri et servari permitte. Annuit Kazimirus Rex huic petitioni, et mortem eiusdem Ducis Michaelis amare deflevit, poenitebatque illum, Praelatorum et baronum suorum Poloniae non audisse consilia, et illi portionem patrimonii sui [7]) non reddidisse. Sub uno itaque tempore et Switrigali [8]) et Michaelis Ducum corpora sepulturae mandata sunt, et per Kazimirum Regem iusta illorum funeribus [9]) soluta. Inter Lithuanos partim moeror, partim alacritas, de morte Ducis Michaelis erat, cum alii Principem mansuetum et benignum, Ducis quoque Withawdi sanguine genitum, sibi suspirarent ademptum; alii solutos se metu gaudebant, propter patris sui trucidationem, autoritate et consilio eorum patratam, et eiusdem Ducis Michaelis persecutionem iniustam et indignam. Insimulati sunt et de morte Ducis Michaelis nonnulli Lithuanorum Primores, quasi propellendi periculi, quod semper eo vivo impendere suis capitibus augurabantur, cupidine Ducem praefatum summissum et humiliatum, se et omnia sua deditum iri offerentem, eorum insuper adorantem procumbentis more, tribunalia, per insidias et fraudem veneno sustulerint, sibi quidem labem, interfecto vero gloriam cumulaturi, quasi videretur, aliter vinci non posse.

---

[1]) in ecclesia Vilnensi *Cod. Lis.* in ecclesia Cathedrali *Ed. Lips.* [2]) Sigismundi interfecti *Cod. Przez.* Sigismundi Lithuaniae *Ed. Lips.* [3]) Moschoviam *Ed. Lips.* [4]) Moschoviensem *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [6]) gratiam tuam *Ed. Lips.* [7]) ipsius patrimonii *Ed. Lips.* [8]) Swidrigalli *Cod. Przez.* [9]) corporibus *Ed. Lips.*

Castri Luczsko recuperationem in conventione Sandomiriensi conclusam ambitio et privatum commodum aliquorum impedivit.

In Regno Poloniae magni motus super alienatione castri Luczsko consurrexerant. Dolebant quippe omnes boni, tam notabilem portionem et terram uberrimam, a Regno tam foede et turpiter sub praesentia Kazimiri Regis [1]) detruncari. Unde aliquot conventionibus in Cracovia, Sandomiria et Leopoli ob eam rem celebratis, omnium animi irritati et commoti erant, ut consurgerent ad arma, et castrum Luczsko, quanta vi possent, oppugnando conquirerent. Nuntius interim regius Nicolaus de Borzischowicze, magister coquinae regalis, ex Lithuania advenit, rogans et requirens nomine Regis [2]), ut ab armis abstinerent, et nullum motum exercitualem [3]) contra Luczsko facerent, se in brevi in Regnum reversurum, quaesiturumque vias, quibus differentiae ipsae emendari possent; si secus facerent, multum vereri, ne in Regnum ex aliqua parte hostiles impetus fiant. Amaris et irritatis animis haec ab omnibus audiebatur legatio. Unde a pluribus subclamatum fuit: cur et Lithuanos simili mandato ab occupatione castri Luczsko non restrinxisset? Ad haec nuntius regius: Quaesivi, inquit, similem quaestionem a Rege, et accepi responsum: Multoties, inquit, simili mandato terrebam Lithuanos, sed contempserunt parere meis imperiis. Pluribus deinde deliberationibus habitis, conclusum est, ut Iohannes de Oleschnicza palatinus Sandomiriensis et Albertus de Michow [4]) Zawichostensis castellanus irent in Lithuaniam, ista quoque a Kazimiro Rege peterent: Primum, ne pateretur castrum Luczsko turpiter et foede a corpore Regni Poloniae abstrahi et truncari: cum in illo, Regno Poloniae ius maximum ex multiplici capite competat; Secundum, ut iura Regni corporali iuramento et literis confirmet; Tertium, ut nominationem factam de persona Miklasz ad ecclesiam Premisliensem, revocat: cum ignominiosum esset, Slesitas propriis et praestantioribus praeferri. Dum autem cum his mandatis praefati barones progrederentur, conventio in Sandomiria pro Dominica Oculi, cui [5]) et Sophia Regina [6]) interfuit, habita est, et praefati nuntii pene ex medio itinere revocati ex eo praesertim respectu et causa, quod castrum Luczsko, prout Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis [7]) suis literis intimabat, Rege [8]) mandante et ordinante [9]), fuit resignatum Lithuanis. Inane igitur

---

[1]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [2]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [3]) exercitualiter *Cod. Przez.* [4]) de Miechow *Cod. Przez.* de Mnichow *Ed. Lips.* [5]) in qua *Cod. Calv.* [6]) Poloniae Regina *Ed. Lips.* [7]) castellanus Sandomiriensis et capitaneus *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Rege *Ed. Lips.* [9]) et imperante *Ed. Lips.*

et vacuum putabant omnes, super re huiusmodi aliquid posse obtineri precibus: cum in levioribus rebus preces eorum Kazimirus Rex excluderet. Omnium autem sententiae in hoc concurrebant, ut conventio generalis pro die Sancti Urbani in Pyotrkow oppido fieret, ut in illa reperiri posset aliqua via, per quam res publica multipliciter oppressa et pene desolata, et nisi provideretur amplius opprimenda, de suis aerumnis respiraret. Conclusum et expost [1]) fuit propter multorum crebra consilia et avisamenta, ut terrae Sandomiriensis, Lublinensis et Russiae exercitualiter consurgerent, et procederent versus Luczsko, castrum quoque Wlodzimyerz, quod metu adventus Polonorum fuit per Lithuanos in tertia parte exustum, reficeretur et firmaretur vallis et fossatis, et forte praesidium Polonorum in illo locaretur, et nihilominus conquisitio castri Luczsko omni modo, via et ingenio tentaretur, praesertim cum castrum ipsum vacuum esset omnibus propugnaculis et victualium alimentis. Verum quia huiusmodi expeditionem multi, tum ex baronibus, tum ex nobilibus improbabant, aliqui quoque metu, aliqui ambitione et spe in altiora conscendendi, nolebant Regi displicere: expeditio ipsa per eos, quibus ea res erat quaestui, impedita, et res omnes publicae remanserunt penitus desolatae et infectae.

Kazimirus Rex omnes indignationis suae aculeos in Sbigneum Cardinalem, aliosque nonnullos Senatores strinxit, quod improbis suis conatibus fortiter resisterent.

Interim Kazimirus Rex [2]), auditis rumoribus, qui in Regno Poloniae consurgebant, intelligens ex pluribus avisamentis animos Polonorum alienatos a se [3]), magnam indignationem contra Sbigneum Cardinalem [4]), Iohannem de Thanczin Cracoviensem, Iohannem de Oleschnicza Sandomiriensem palatinos, concipit, hostibus et invidis praefatorum, Cardinalis et palatinorum, choleram Regis [5]) pluribus incentivis inflammantibus. Mittit itaque Rex [6]) Thomam Sanczignyewski [7]) militem ad Praelatos et barones Maioris Poloniae [8]); per quem gravi querela contra Sbigneum Cardinalem [9]) proponit: quod conventiones particulares Sandomiriae cum aliquibus baronibus, quos sibi attrahere potuit, animando communitatem contra Regem, tenuerit; quod illum volens facere invisum, eidem communitati suggessit, omnes introitus Regni [10]) et omnia arma in Lithuaniam deferre; quod sibi obe-

[1]) postea *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) a se esse *Ed. Lips.* [4]) Cardinalem et episcopum *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [7]) Siecigniewski *Cod. Lis.* [8]) barones Regni Poloniae maioris *Ed. Lips.* [9]) Cardinalem et episcopum Cracoviensem *Ed. Lips.* [10]) Regni Poloniae *Ed. Lips.*

dientiam subtrahi mandaverit et de regalibus proventibus responderi inhibuerit, et ne Miklasz secretarius suus ad ecclesiam Premisliensem eligeretur, prohibitionem fecerit, vocans Cardinalem in qualibet propositione virum superbum et hostem suum. Hortatur deinde ipse Sanczignyewski Regis [1]) nomine Praelatos et barones partium Maioris Poloniae, praesertim eos, quos sciebat erga se et sua opera constantiores, ut ad eum in Sandomiriam pro festo Pentecostes adveniant, de ignominia regia provisuri. Caeteris enim omnibus consiliariis, tam ecclesiasticis, quam saecularibus, per largitiones, promissionesque ad suam sententiam traductis, Sbigneum solum Cardinalem [2]) suis conatibus obstare videbat, nulla re aut ingenio vincendum, illumque unicum fideliter pro ipso et re publica Regni consulentem, hostem et vocabat et tenebat, quam maxime illi infestus: quem potius, perniciem suam et Regni sui avertentem et prohibentem, conservatorem suum et fidelem consultorem tenere debuerat.

Kazimirus Rex quaerens nullas tamen invenit iustas occasiones Sbignei Cardinalis accusandi.

Legatione huiusmodi per Sanczignyewski [3]) in Maiorem Poloniam missa, et per ipsum in Kolo in conventione particulari die Dominico post festum Sanctae Sophiae exposita, et damnabat omnium sententia Sbigneum Cardinalem [4]) et barones, qui Regi [5]) obedientiam subtraxissent; ignari omnium quae agebantur: cum nulla obedientia subtracta fuerit, aut redditus inhibiti, sed duntaxat vicethesaurario et Zuppario scriptum, ne arma iuxta mandatum Regis [6]) Luczskam mittere auderent. Itaque ubi debebat meritum et laudem reportare, damnationem referebat: laetus tamen hac adversitate, spiritum maximum concipit. Rex [7]) praeterea ex Lithuania discedens, per Brzescze [8]), Parczow, Lublin, Zawichost, Sabbato in vigilia Pentecostes venit Sandomiriam: ubi ad suam Serenitatem Iohannes episcopus Wladislaviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, Nicolaus Scharleyski Brestensis, Boguslaus Iuniwladislaviensis palatini, cum aliquibus baronibus partium Cracoviensium, quos specialibus literis acciverat, conveniunt. Si vero aliqui non vocati, iuxta antiquum morem, pro sua et Regis [9]) honestate venissent, a consilio regio, velut suspecti excludebantur. Agit Rex [10]) in San-

---

[1]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [2]) Cardinalem et episcopum Cracoviensem *Ed. Lips.* [3]) per Thomam Seczignyewski *Ed. Lips.* [4]) Cardinalem et episcopum Cracoviensem *Ed. Lips.* [5]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [6]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [7]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [8]) Brzescie *Cod. Lis.* [9]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [10]) Rex Casimirus *Ed. Lips.*

domiria septem dies: infra quos privata habet consilia, qualiter indignationis suae aculeum contra Cardinalem [1]) et palatinos Cracoviensem et Sandomiriensem [2]) extendat. Sed dum nihil culpae ex eorum operibus trahi posset, ex Sandomiria Sabbato ante festum Sanctae Trinitatis discedens, per Koprziwniczam [3]), Novam Civitatem feria quarta in vigilia Corporis Christi advenit, poenitentibus baronibus, quod opera Sbignei Cardinalis improbassent, ex Nova Civitate in Cracoviam divertit.

Iohannes episcopus Chelmensis moritur, Iohannes Kraska succedit.

Iohannes episcopus Chelmensis, nobilis de domo Cholewa, Theologiae Magister et frater ordinis Praedicatorum, Sabbato post Conductum Paschae, quae fuit dies vicesima secunda mensis Aprilis, moritur et in ecclesia Chelmensi sepelitur. Post cuius mortem Iohanni Kraska, nobili de domo Bilina, per Nicolaum Papam quintum provisum fuit, Kazimiro Rege [4]) instante.

Sbigneus Cardinalis, Iohannes de Thanczin Cracoviensis et Iohannes de Oleschnicza Sandomiriensis, palatini, Kazimirum Regem Poloniae, approbante fere cuncto Senatu, publice coarguunt.

Corporis Christi festum Cracoviae, propter Regis [5]) et Cardinalis [6]), multorumque Praelatorum, Ducum et baronum, qui ad Kazimirum Regem convenerant, praesentiam, cum magna solennitate peractum est. Quo expedito, Sbigneus Cardinalis, et Cracoviensis atque Sandomiriensis, palatini [7]), in consilium regium advenientes, queruntur amarissime de accusationibus per Regem [8]) contra illos propositis; offerunt purgationem et iustificationem quamlibet, graviter se laesos huiusmodi accusationibus asserunt: cum nihil peccaverant, nihil se vereri, quominus iudicium de eis fiat. Et licet omnium par esset amaritudo: Cardinalis acerbius tamen contra Regem invehitur, quod eum superbum et hostem suum vocaverit. Rex [9]) videns se assentatorum consiliis seductum, Cardinalem et Palatinos sine causa accu-

---

[1]) contra Sbigneum Cardinalem et episcopum Cracoviensem *Ed. Lips.* [2]) et Palatinos Ioannem de Thączin Cracoviensem et Ioannem de Olyeschnicza Sandomiriensem *Ed. Lips.* [3]) Pokrziwniczam *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [6]) et Sbignei Cardinalis *Ed. Lips.* [7]) ac Ioannes de Thączin Cracoviensis, et Ioannes de Olyeschnicza Sandomiriensis, palatini *Ed. Lips.* [8]) per Casimirum Regem *Ed. Lips.* [9]) Rex vero Casimirus *Ed. Lips.*

sasse, paucis verbis pro sua excusatione usus, in conventione generali de hoc se acturum respondet. Fit super [1]) conventione generali deliberatio, et omnibus placet, ut pro festo Sancti Bartholomaei [2]) teneatur, decretoque Regis, ut faveret votis consiliariorum de Maiori Polonia, Siradiam pro loco conventionis eligit: Pyotrkovia, quam Cracovienses propter situm remotum terrarum Russiae nominabant, exclusa. Non ob id tamen cessavit fervor et zelus Cardinalis et palatinorum Cracoviensis et Sandomiriensis. Aggrediuntur Regem in consilio; Cardinalis verba faciens, longo prohemio usus, obiurgat Regem [3]), velut parum utiliter commodis Regni consulentem. Asserit se Regem pluries pro suis transgressionibus et moribus coarguisse, sed nihil profecisse; replicat Regis excessus: quod iura Regni, annis quinque rogatus, nunquam confirmare consenserit; quod eadem iura in multis temeraverit; quod monasteria et ecclesias stationibus insolitis et equorum locationibus, et universum Regnum stationibus et Podwodis afflixerit et gravaverit; quod episcopatum Premisliensem forensi [4]) homini contulerit; quod terras Podoliae et Luczensem a Regno [5]) abstraxerit et alienaverit [6]); quod nationem Polonicam tenui charitate et favore tractaverit; quod in hodiernum diem, non alios in suo cubiculo quam Lithuanos continens, Polonos excluserit; quod Regnum Poloniae a variis hostibus, praedonibus et latrunculis gravissime laceratum, nunquam defenderit, nec aliquam impensam pro defensione et tutela illius fecerit; quod omnes introitus Regni in Lithuanorum usus et amplitudinem convertit; quod viduarnm, orphanorum et oppressorum querelas et voces raro audierit, causas dissidentium et in necessitatibus suis curiam suam sequentium, non deciderit; quod suis voluptatibus, otiis, balneis et comessationibus, re publica tendente continue in perniciem et ruinam, vacaverit. Monet deinde illum, ut aliquando mores huiusmodi in se reformet, et divinam ultionem tam in se quam in subditos non provocet. Et quoniam, inquit, multoties a me paterne, secrete et publice monitus et correctus, emendam aliquam non exhibuisti: de caetero me a tuo consilio abdico, nolens illud quoquomodo frequentare, ne horum malorum omnium, quae aguntur, dicar vel suspicer esse particeps. Nihil tamen de his, quae causas ecclesiarum, monasteriorum, viduarum, orphanorum, concernent, intermittam, quin pro illis meam defensionem usque ad sanguinem et mortem opponam [7]). Sermonem hunc, non tam [8]) vox gracilis et modesta Cardinalis, ad pronuntiandum proportionatim composita, sed etiam lacrimae per ora ipsius Cardinalis defluentes ornabant. Audieba-

---

[1]) in *Ed. Lips.* [2]) S. Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [3]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [4]) externo *Ed. Lips.* [5]) a Regno Poloniae *Ed. Lips.* [6]) abalienaverit *Ed. Lips.* [7]) et necem interponam. *Cod. Lis.* [8]) non solum *Ed. Lips.*

tur oratio sua a circumstantibus cum magna attentione: pauci erant, quibus similes lacrimas non extorsisset. Orsus deinde Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis loqui, ut erat vir dextri ingenii et eloquentiae suavis, ita in rem eandem, quam [1]) Cardinalis, pulcherrime disseruit. Gravi, inquit, vulnere a te, serenissime Rex! carpimur. Terram Luczensem, antiquissimam Regni Poloniae haereditatem, abstrahis a nobis: et cum Lithuaniae et Russiae terrae Regno Poloniae unitae et invisceratae sunt, conaris transferre terras Regni in Lithuaniam, quas nunquam a patre tuo, sed ab antiquis Regibus conquisitas, optimo iure Regnum Poloniae legitime possedit. Dudum et ante superiora tempora quaesivit Dux Withawdus per ingenia, non sua solum, sed etiam forensium, funiculum regium, qui [2]) super terris Lithuaniae et Russiae obtinet, disrumpere, et in finem illum coronari se et creari in novum Regem Lithuaniae parabat. Repressa est tamen sua et omnium aliorum importunitas et ratione et armis, et coronatione [3]) inhibita, literae de coronando captae [4]), corona vix per fugam in Hungariam relata. Extabant enim tunc Praelati et barones quercinae fortitudinis, qui et patri tuo, quamvis illius faverent coronationi, et Withawdo se animosissime opponebant. Non credas omnium animos tuo metu aut largitionibus concidisse: super sunt plures boni, qui iniurias Regni et provinciae [5]) non silebunt. Ego de assentatorum et adulatorum tuorum numero unus esse nolo, meque de caetero tuo consilio abdico: certus existens, quod postquam ad plenam, gratia Dei, mentem recurreris, nos vere tibi consulentes diliges, et pessimos adulatores damnabis. Neque palatinus Sandomiriensis Iohannes de Oleschnicza sibi silendum duxit. Lustrum, inquit, integrum actum est [6]), serenissime Rex, ex quo tecum de iurium Regni [7]) confirmatione certamus. Multae ob id conventiones habitae, multae impensae factae. Et licet tua Serenitas multis vicibus repromittat finem facere: fit tamen in infinitum processus. Quo id animo, quove colore fiat, omnes vident: non omnes tamen loqui possunt vel audent. Omnia haec, quae ex Cardinali et palatino Cracoviensi audisti, laudo. Et quoniam videmus, quod tua Serenitas consilia nostra et spernit et fastidit, et consilia privata malorum [8]) sequitur, a consilio tuo me abdico, nolens illud frequentare, donec tua Serenitas reformationem fecerit: ne sanguis pereuntium de meis requiratur manibus. Et licet fere omnes consiliarii huiusmodi sermones probassent, paucis exceptis, irentque submurmurando in praefatorum Cardi-

---

[1]) quae et *Ed. Lips.* [2]) sed etiam per funiculum externorum, iura Regni, videlicet, quae *Cod. Lis.* sed etiam forensium, funiculum iurium Regni Poloniae, quae *Ed. Lips.* [3]) et coronatio *Ed. Lips.* [4]) interceptae *Ed. Lips.* [5]) et perniciem *Ed. Lips.* [6]) exactum est *Ed. Lips.* [7]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [8]) malorum hominum *Ed. Lips.*

nalis et Palatinorum sententiam: nemo tamen per claram vocem animi sui intentionem expressit; tantis tamen et [1]) privatis sermonibus Sbigneum Cardinalem, velut virum optimum commendando, coelotenus efferebant, ordinationem Kazimiri Regis, suique regiminis, modesta et vulgata admonitione corrigentem.

Rege Kazimiro Cracoviae legationes externas audiente, Thartari terras Podoliae praedantur impune.

Venerant ad Kazimirum Regem [2]) Cracoviam plures Duces in propriis personis, venerant aliorum Ducum et Wratislaviensium civium nuntii, petebantque omnes audientiam. Rex etsi petentibus audientiam libenter praestitisset: sine Praelatis tamen et baronibus illam facere videbat dedecorosum [3]). Omnes siquidem barones partium Cracoviensium consilium Regis exibant: postquam videbant Cardinalem et Palatinos, Cracoviensem et Sandomiriensem, se consilio abdicasse. Fit ob hoc multis diebus in ecclesiae Cracoviensis capitulari deliberatio, in qua fere omnes, recensitis his quae agebantur, altis suspiriis et lacrimis, quasi iam de re publica actum esset, deplorabant. Captatur unanimis haec conclusio: omnia ad conventionem Siradiensem, pro festo Sancti Bartholomaei tenendam, differri. De ecclesia duntaxat Premisliensi reformatio petenda, ne Rex [4]) nominationem Miklasz, vergentem in notabilem offensam iurium Regni, prosequatur, aut literis vel nuntiis promoveat, quousque [5]) in conventionem Siradiensem veniatur, et omnium consensu vulnus huiusmodi vel suscipi posset vel rescindi, et de hoc consiliarios literis patentibus certificet. Quod si Rex [6]) admittere noluerit, omnes se consilio suo abdicent. Proponitur res per organum Iohannis de Cziszow castellani et capitanei Cracoviensis. Rex [7]), pluribus deliberationibus habitis, paret necessitati, et per literam patentem promittit nominationem Miklasz non prosequi, donec conventio Siradiensis fuerit transacta, et in ipsa [8]) differentia decisa. Tunc demum legationes Principum et civitates [9]) auditae sunt, et unicuique congruum responsum factum. Mansit autem Kazimirus Rex Cracoviae uno mense et amplius, negotia Regni pertractando: quo illic stante, Thartari feria quinta ante festum Sancti Iohannis Baptistae, terras Podoliae hostiliter intrantes, multa damna faciunt in occisione populi christiani, cremando villas. Castellum quoque Row con-

---

[1]) Tantum *Ed. Lips.* [2]) Regem Poloniae *Ed. Lips.* [3]) dedecorosum esse. *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) donec *Ed. Lips.* [6]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [7]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [8]) Qua quidem *Ed. Lips.* [9]) Civitatum *Ed. Lips.*

quirunt, et nobilem Stogneum Rey de domo Oksza cum uxore et liberis in illo captivant; terrigenam Mroczkonem cum aliis terrigenis interficiunt et homines alios in saevam captivitatem abducunt. Quod malum ideo asserebatur accidisse, quoniam capitaneus Podoliae Theodoricus de Buczacz fingebat se custodiam in campis posuisse, quae subitam invasionem Thartarorum pronuntiasset: quod nunquam egisse compertus est.

Cum Rex Kazimirus conviviis operam dat, firmans foedus cum Prussiae Magistro Boleslaus Opoliensis Dux terras Schewyeriensem et Wyelunensem magna clade afficit. Quam ob rem Kazimirus Rex ad opprimendum hostem curienses suos mittens, expeditionem generalem bellicam indicit.

Die Dominico ante festum Sanctae Margarethae, Kazimirus Poloniae Rex exivit de Cracovia, et per Myechow, Przedborz, Malogoszcz et alia loca solita venit Lanciciam [1]), ibique a pluribus Praelatis et baronibus Maioris Poloniae, et signanter Wladislao archiepiscopo Gnesnensi, exceptus est. Abinde discedens, in crastino Sancti Iacobi [2]) venit Nyeschowam [3]): ubi Magistrum Prussiae cum episcopis et Commendatoribus, feria quinta post festum Sancti Iacobi, invitans, magnifico convivio et Schubis [4]) sabellinis, aliisque muneribus honoravit. Altero quoque die, videlicet feria sexta, Rex ipse a Magistro [5]) invitatus, dissuadentibus omnibus consiliariis, in Thorun descendit, et in castro prandium cum Praelatis et baronibus Regni [6]) habuit. Ibi quoque Magister Prussiae suam Serenitatem honestis muneribus donavit, foedus quoque [7]) pacis perpetuae inter Regnum Poloniae et Prussiam firmatum, innovatum est, et dissensiones hinc inde exortae, sopitae. Ex Nyeschow [8]) Kazimirus Rex per stationes consuetas venit Gnesnam, feria quinta ante festum Sancti Petri ad Vincula. Ibi suae Serenitati velox nuntius allatus est, significans Ducem Boleslaum Opoliensem et Regnum et Regem [9]) diffidasse, et proiectis diffidationum literis, eadem die terras Regni, videlicet Schewyeriensem [10]) in una parte, et Wyelunensem in altera, damnificasse, elatus in mente sua propter thesauros, quos ex spoliis Regni conquisiverat, plures stipendiarios ex Bohemia et Moravia, quorum invasione credebat se posse in bello superiorem fore, conduxerat. Dabant quoque illi animum multa, et praesertim disordinationes multae in Regno [11]),

---

[1]) Louiciam *Cod. Przez.* [2]) S. Iacobi Apostoli *Ed. Lips.* [3]) in Nieszoviam *Cod. Lis.* [4]) et vestibus *Ed. Lips.* [5]) Rex ipse Casimirus ab eodem Magistro *Ed. Lips.* [6]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [7]) etiam *Ed. Lips.* [8]) Nieszowa *Cod. Lis.* [9]) et Regno et Regni Poloniae *Ed. Lips.* [10]) Siewieriensem *Cod. Lis.* [11]) in Regno Poloniae *Ed. Lips.*

et quod animi Praelatorum et baronum Regni non solum erant alienati a Rege [1]), sed etiam sibi graviter infensi. Misera tunc erat Regni Poloniae conditio, cum ab una parte Thartarorum gravi invasione premeretur, ab altera Dux tenuis et parvae potentiae, non propulsabat bellum (quod illi iuste Poloni, si viri non feminae fuissent, movere debuerant) sed inferebat, Rex quoque ipse in utram partem claudicans, insimulabatur Polonis purus non esse: cum et iura Regni confirmare, in favorem Lithuanorum dissentiret. Audita tamen huiusmodi novitate, fretus Praelatorum et baronum tunc ad latus suum praesentium [2]), consilio, omnes curienses [3]) suos ad reprimendum invasionem hostium, in Wyelun, quamvis esset locus iam peste epidimiae infectus, transmittit, et universum Regnum [4]) movet, et consurgere mandat in expeditionem [5]). Solus quoque ex Gnesna in Siradiam procedit, conventionem [6]) pro festo Sancti Bartholomaei [7]) illic acturus: quoniam omnium Praelatorum et baronum sententiae conformiter recusabant ire in expeditionem, nisi perprius Regni iura in praefata Siradiensi conventione confirmasset.

Lithuani rursus in conventu Siradiensi Podoliam et Luczsko importune petentes, incorporationem Regno Poloniae renuunt.

Feria quarta in vigilia Sancti Bartholomaei [8]), Kazimirus Rex [9]) ex Kalisch (ubi ad illum Conradus Olesnensis et Wladislaus Theschnensis Duces venerant, assistentiam et suffragium contra Ducem Opoliensem [10]) repromittentes) discedens, venit Siradiam, ad tenendam generalem conventionem. Et licet illic omnes Praelati et barones Regni [11]), paucis valetudinariis exceptis, convenissent: Sbigneus tamen Cardinalis et episcopus Cracoviensis studiose venire distulit. Cuius absentia omnium corda concussit; cum pro illa tempestate vir integrior pro re publica non putabatur: unde et absentiam suam non solum querelis, sed etiam maledictis improbabant. Venerant ad conventionem praefatam Lithuanorum nuntii, Andruschko Dowoynowicz et Michael Mintholtowicz [12]). Hi in consilium, praesente Rege [13]), introducti, legationem exponebant involutam, quae magis in Polonia, quam Lithuania credebatur concepta. Petebant in summa, ut relinquerentur circa metas ter-

[1]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [2]) sedentium *Cod. Przes.* [3]) aulicos *Ed. Lips.* [4]) Regnum Poloniae *Ed. Lips.* [5]) damnat in bellicam expeditionem. *Ed. Lips.* [6]) Conventionem generalem *Ed. Lips.* [7]) Sancti Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [8]) Sancti Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [9]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [10]) Ducem Oppoliensem Boleslaum *Ed. Lips.* [11]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [12]) Montolthouicz. *Ed. Lips.* [13]) Casimiro Rege *Ed. Lips.*

rarum, et signanter Podoliae et Luczensium terras, quas Dux Withawdus possidebat: cum diminutionem nullatenus vellent admittere. Et circa id questi sunt, quod Poloni solicitassent Nyemyerzam de resignatione Luczsko in praeiudicium eorum. Item, quod vellent cum Regno Poloniae stare in liga et paritate, et non in aliqua subiectione. Item, quod nullatenus vellent esse incorporati aut subiecti Regno Poloniae, mallentque omnes ad unum mori, antequam paterentur se esse Regno incorporatos aut subiectos. Alias ubi denegaretur eis haec conditio, protestabantur, quod vellent alios auxiliatores quaerere, ab obedientia Kazimiri non discedendo. Huic legationi, fastum redolenti, modeste responsum est: Polonos semper illos non pro subiectis, sed fratribus et sociis usos esse, nec incorporationem illis dedecori esse, sed honori. Terras insuper Podoliae et Luczenses ad Regnum Poloniae constat pertinuisse, et Ducem Withawdum, ad vitam concessas, precario illas tenuisse. Regnum quoque optimo iure fultum, velle stare et Kazimiri Regis et cuiuscunque alterius Principis catholici, iustae decisioni.

Kazimirus Rex confirmationem iurium Regni promittit. Exercitus terrarum Maioris Poloniae contra Slesitas iussu Regis profectus, datis hosti induciis, ob pestem in patriam redire coactus est. Iohannes de Elgoth, vir insignis, moritur.

Consilio pleno per dies aliquot et usque ad vesperorum horam tento, omnis labor ad hoc cum summa diligentia impensus est, ut Kazimirus Rex [1]) faceret iurium Regni confirmationem. Nec Praelatorum et baronum solum, sed et Sophiae Reginae precibus et consiliis ad id vehementer stringebatur. Sed cassi fuerunt omnes conatus, respondente Rege [2]), quod nullatenus vellet aut posset facere huiusmodi confirmationem, iuramento contrario, perprius Lithuanis facto, obstante. Petebat quoque flexis genibus, ut dilatio in annum fieret, et interim conventio inter Polonos et Lithuanos teneretur, pro differentiis componendis. Verum dum nobiles ex communitate hanc conditionem plurimum improbarent, et gravibus verbis inveherentur contra consiliarios, qui rem publicam administrarent: Rex [3]) petit, ut consilio publico suspenso, secretum fieret. Quod dum impetrasset, omnibus aliis exclusis, octo consiliarios vocat, Wladislaum [4]) archiepiscopum Gnesnensem, Iohannem Wladislaviensem et Andream Posnaniensem, episcopos, Iohannem castellanum, Iohannem palatinum, Cracovienses, Lucam Posnaniensem et

---

[1]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [2]) Casimiro Rege *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) videlicet Wladislaum *Ed. Lips.*

Iohannem Sandomiriensem, palatinos [1]), et Przedborium de Konyeczpolye castellanum Sandomiriensem, illis quoque Sacramento adactis, ut secreto rem teneant, asserit: se nullatenus posse sine sui capitis periculo et Ducatus Magni Lithuaniae amissione, iura Regni [2]) confirmare. Futurum enim esse, ut si persentirent Lithuani confirmationem iurium, suo capiti apertas et clandestinas structuros [3]) insidias, et a sua obedientia cum castris et fortalitiis discessuros. Rogat ergo, ut tam suae saluti, quam honori commodisque consulant, et dilationem in annum unum patiantur, infra quem adire Rex possit Lithuaniam, et castra fortiora, et praesertim castrum Luczsko redigere in suam potestatem, et ea fidelibus suis commendare, thesauros quoque ducales in Poloniam traducere. Moti fuerant consiliarii conditionibus tam salutiferis et utilibus, et omnes dilationem admittendam censebant. Duobus tamen diebus super hac re inter illos longa deliberatio habita est: quoniam Iohannes de Oleschnicza palatinus Sandomiriensis scrupulum gravem iniecerat, veritus, ne res aliquam calliditatem et dolum sub dulci oblatione contineret, nullum insidiosius ratus malum, quam ubi blanditiis credulitas oppugnatur. Itaque decernebat, ut admitteretur dilatio, si Rex [4]) inscriberet se anno lapso confirmationem iurium facturum et obligationem in manus eorum repositurum [5]). Facile quoque haec sententia ab omnibus accepta est: et in hunc morem [6]) cogebatur Kazimirus Rex inscriptionem facere, et obligationem, quae in ladula una [7]) fuit conclusa et sigillo [8]) omnium octo consiliariorum sigillata, et ladula ipsa in manus Wladislai Gnesnensis archiepiscopi consignata, et petitio totius Regni, consentientibus universis, suspensa. Haec tamen omnia tunc erant et secreta et ignota. Dum haec in conventione praedicta agerentur, exercitus terrarum Maioris Poloniae iam ad arma consurgens, versus terras hostiles campestraliter procedebat. In procedendo autem in propria, et signanter in bona ecclesiarum grassabatur, clamor quoque hominum oppressorum continue ascendebat, nec ulla opponebatur provisio. Curienses [9]) Regis fugere ex Wyelun propter pestem, quae plures eorum absumpserat, coacti sunt. Pestis enim valida totam Slesiam, Wyelunensem plagam, Cracoviensem urbem et multa loca diocesis Cracoviensis, invaserat, multique mortales per illam extinguebantur. Propter quod omnium baronum sententiae magis de

---

[1]) Ioannem de Czizow Castellanum et Capitaneum, Ioannem de Thączin Palatinum, Cracovienses, Lucam de Gorka Posnaniensem et Ioannem de Olieschnicza Sandomiriensem, Palatinos *Ed. Lips.* [2]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [3]) struere *Cod. Przez.* [4]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [5]) reponeret. *Cod. Przez.* [6]) modum *Ed. Lips.* [7]) in uno scriniolo *Cod. Lis.* [8]) Sigillis *Ed. Lips.* [9]) Aulici *Ed. Lips.*

ineunda treuga, quam prosequenda guerra [1]) congruebant, futurum rati, quod lues exercitum invadens, dissolutionem illius turpem efficeret. Oblata tunc quoque honesta occasio differendi belli: nam Dux praefatus Boleslaus Opoliensis misit literas, et aequitatem exposcens et pacem; quae propter pestis saevitiam, minus cunctanter accepta est, et treuga [2]) in unum annum firmata [3]) ea conditione, ut partes pro die Circumcisionis Domini conveniant, damnorum hinc inde illatorum decisionem facturae. Multis tunc Poloniae Regnum premebatur incommodis, peste, fame, guerra [4]): nam et fruges illo anno male provenerant, hostes vero libere terram Wyelunensem, faciendo incendia et spolia, intrabant; exercitus autem regius, adeo segnis et piger visus [5]), ut nunquam hostilem terram contingeret. Itaque vario premebatur Regnum [6]) malo: hinc hostium, hinc suorum vastatione, hinc valida peste, hinc parum bono Regni regimine. Et licet plures viri notabiles, tam ecclesiastici, quam saeculares, per pestem fuissent tunc extincti, mors tamen Iohannis de Elgoth, Decretorum Doctoris eximii, Scholastici et Canonici Cracoviensis, in Sancti Bartholomaei die defuncti, molestius lata. Erat enim vir in prudentia, doctrina et mansuetudine singularis, omnium bonarum virtutum officina et sedes, Latiali eloquentia redolens, in componendis ornatissimis et disertissimis literis pro illa aetate nulli secundus, omnium pauperum, orphanorum, miserabiliumque personarum refugium et portus. Cui Sepulchrum Domini et Calvariae locum in Ierusalem, ortum in Bethleem, baptismum in Iordane, videre corporeis oculis datum erat: nec facile [7]) simile germen domus Wyenyawa, ex qua nobilitatis suae traxerat originem, producet.

Russiae et Podoliae terris adversus incursiones Thartarorum fit provisio.

Ut autem terris Russiae et Podoliae, pluribus confractis [8]) cladibus, daretur aliqua provisio, Kazimirus Rex [9]) Iohannem de Cziszow castellanum [10]) et Iohannem de Thanczin palatinum, Cracovienses, velut capitaneos, cum exercitu ad faciendam resistentiam deputat et transmittit, datis [11]) eis aliquot millibus [12]) marcarum, quibus et gentes bello exercitatas ex Polonia conducant, et necessaria belli provideant, accersitisque terrigenis Russiae et Podoliae, Woyewoda quoque Moldaviae Alexandro et gentibus suis,

---

[1]) de ineundo foedere, quam prosequendo bello *Ed. Lips.* [2]) et foedus *Ed. Lips.* [3]) firmatum *Ed. Lips.* [4]) bello *Ed. Lips.* [5]) visus est *Ed. Lips.* [6]) Regnum Poloniae *Ed. Lips.* [7]) Nec de facili *Ed. Lips.* [8]) confectis *Cod. Przez.* [9]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [10]) Castellanum et Capitaneum *Ed. Lips.* [11]) dat *Ed. Lips.* [12]) millia *Ed. Lips.*

ut cum Thartaris, si invasionem fecerint, in nomine Domini congrediantur et confligant.

Kazimirus Rex ab oppidis Lithuaniae aura pestilente exclusus, venationibus intendit.

His et pluribus aliis Kazimirus Rex [1]) cum consiliariis suis in praefata conventione Siradiensi compositis, die Dominico proximo post festum Sancti Aegidii, tertia videlicet die Septembris, egressus [2]), celeriter et propere per [3]) Schadek, Inowlodz, Kozyenicze intravit [4]). Ex Kozyenicze in die Nativitatis Sanctae Mariae [5]) discedens, in Lithuaniam profectus est, ignarus [6]), quod iam provinciam [7]) illam totam Lithuaniae pestis occupaverat, adeoque peste gravi premebatur, ut homines ambulantes, sedentes, dormientes, aut comedentes, subito correpti extinguerentur. Propter quod Rex [8]) Vilnam, Throkky (ibi enim pestis virus suum amplissime diffuderat) accedere prohibitus est; sed circa Grodno venationibus intentus, in silvis et nemoribus morabatur.

Thartari duce Sadachmeth iterum Russiae terras invadentes, ab Eczigeri alio Imperatore Thartarorum victi fugatique sunt. Lithuani missis muneribus ad Thartaros, eis gratulati sunt de acta incursione in Poloniae Regnum.

Sub tempore autem conventionis Siradiensis praefatae, Thartarorum Imperatoris Sadachmeth [9]) exercitus terras Russiae inopinate invasit, et usque ad Leopolim grassatus est: opportunum tempus sibi deligens, in quo et barones absentes erant, et homines ex latebris prodire gratia messis cogebantur. In loca itaque vacua defensoribus venientes, communem populum, velut pecora, in servitutem perpetuam, mactando impuberes, abigebant. Tunc quoque novo genere fraudis etiam in eos, qui se abdiderant, usi sunt: nam fingentes se cum praedis ex terra discessisse, subito redibant et incautos occupabant, hancque dolositatem quinquies resumebant. Miles nobilis Iohannes Knyahnyczki castellanus Haliciensis, rebus pluribus et curribus suis per Thartaros interceptis, parum abfuit, quin eorum manus per hu-

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) egressus Siradia *Ed. Lips.* [3]) de *Cod. Przez.* [4]) intravit. *deest in Cod. Calv.* [5]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [6]) non ignarus *Ed. Lips.* [7]) plagam *Ed. Lips.* [8]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [9]) Sadachmat *Cod. Przez.* (Seid-Achmet).

iusmodi versutias et laqueos evaderet. Reversis autem Thartaris ad propria, barones Lithuaniae, inter quos principales tunc erant Gasthowdus et Moniwid, nuntium specialem Radwilonem [1]) Hostikowicz ad Imperatorem Thartarorum Sadachmeth cum pluribus muneribus variarum manerierum transmittunt, qui et gratias pro vastatione in terris Regni Poloniae facta agat, et ipsum incitet et animet, atque deprecetur, ut impressiones maiores terris Regni facere non desistat. Fidelis autem Deus, qui populum suum tunc dignatus est aspicere et consilia Lithuanorum prava dissipare, potentiamque conterrere Thartarorum. Quamprimum enim praefatus Radwil [2]) ad exercitum Sadachmeth, in campestribus agentem, accessit, illico contra Sadachmeth alius Imperator Eczigeri [3]) irruit: et congressu facto, acerrime hinc inde pugnando, Sadachmeth contritus et victus est, et multi ceciderunt interfecti. Exercitus omnis Sadachmeth in potestatem Eczigeri venit. Sadachmeth [4]) fuga se salvavit et in Lithuaniam perfugit: ubi per Kazimirum Regem [5]), tunc illic agentem, ex fuga susceptus et rebus necessariis fotus et recreatus est. Radwil [6]) vero nuntius Lithuanorum, quia tarde requisitus, munera victori Eczigeri praesentare distulit, per exercitum eius in praedam expositus, omnia perdidit, et in morem latronis captus, nudatusque pluribus opprobriis subiacuit. Sed et ipse Sadachmeth tam Kazimiro, quam Lithuanis suspectus esse vehementer coepit: quapropter cum omnibus filiis et familiis [7]), qui et quae secum in Lithuaniam, quasi ad tutum domicilium diverterant, mandato Kazimiri Regis et Lithuanorum captus est et in vincula coniectus, quo Eczigeri, hostis suus, in tenaciori fide contineretur. Ex vinculis autem relaxatus, in Kowno cum omnibus suis relegatus est: ubi perpetuum agens exilium, in miserabili senecta et vita degens, quemadmodum misero homini et barbaro conveniebat, miserabiliter defunctus est.

Fridericus Romanorum Rex imperialis coronae gratia Romam venit, Mediolano neglecto, in quo corona secunda coronari solent Imperatores.

Fridericus Romanorum Rex, cum suscipiendae coronae imperialis gratia Romam se transferre statuisset, ab Hungaris, Bohemis et Australibus, Ladislaum, olim Alberti Hungariae et Bohemiae Regis filium posthumum [8]),

---

[1]) Radiuilonem *Ed. Lips.* [2]) Radiwil *Ed. Lips.* [3]) Eczczigiereij *Cod. Lis.* (Hadži-Gieraj). [4]) Sadachmeth vero *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [6]) Radiwil *Ed. Lips.* [7]) cum hominibus famulis et filiis *Cod. Lis.* [8]) olim Alberti Hungariae et Bohemiae Regis filium posthumum *desunt in Cod. Calv.*

reposcentibus, conventus, omnibus postulata negavit. Ad Bohemos tamen legatione speciali usus, Ladislaum in ea aetate esse monstrat, quae nulli usui adiungi possit: qui si Bohemis remittitur, Bohemos illum, apud quos nullum aerarium esse dinoscitur, sumptibus et praesentia sua gravaturum. Expectarent proinde pubertatem Ladislai, Hungaris in eius remissione, si in fide persistant, praeferendi. Ea legatio cum favore a Bohemis excepta et Friderico gratiae actae, quod Bohemos caeteris in dimittendo Rege praeferret. Fridericus posthaec placatis Bohemis, Hungaris tamen et Australibus frementibus, transitum versus Urbem per Forum Iulii, Paduam, Bononiam et Senas faciens, Mediolanum attingere indignum duxit, ubi alii sui praedecessores corona secunda insigniri consueverant, ne Franciscum Comitem, qui Ducatum Mediolanensem post mortem Philippi Maria Angeli sine suo consensu occupaverat, suo adventu honorare et in Ducatu illo confirmare cogeretur. Dum autem Senas pervenisset, filia Regis Portugalliae, virgo nobilis et speciosa, et neptis Alphonsi Regis Aragonum, Elionora, eidem Friderico Imperatori desponsata, primum ad portum Pisanum, licet pluribus tempestatibus maris iactata, deinde Senas pervenit: ex quorum adventu magna laetitia Senarum civitas fervebat. A Senis Rex Fridericus cum sponsa [1]) sua progressus, feria quarta, quae erat octava Martii [2]), venit ad Urbem, habens in comitiva patruelem suum, Ladislaum Hungariae Regem, Ducem Albertum germanum, et alios plures Principes: cui in obvium omnes Cardinales, omnium Regum, Ducum et communitatum ambasiatores [3]), Senatores et conservatores et seniores Urbis venerant. Et cum magna multitudine venit usque ad portam muri Sancti Petri, et in parva domo collocatus quievit. Feria vero quinta, nona Martii [4]), intravit Imperator [5]), praecedente eum Ladislao Hungariae Rege, Urbem, et perveniens ad Papam Nicolaum [6]), qui eum cum Cardinalibus et multitudine copiosa Praelatorum in prima porta graduum Sancti Petri expectabat, susceptus est a Papa ad osculum pedis et manus et oris, Imperatrix [7]) ad osculum solum pedis et manus, et impositionem manus in caput et scapulas. Deinde oblationibus ad aram Sancti Petri factis, in Palatio apostolico, in cameris ad hoc dispositis, collocantur. Feria vero quinta ante Dominicam Laetare, Fridericus Rex, cantante Papa missam, indutus dalmatica ut diaconus, secunda corona, qua Mediolani coronari debuerat, praesente sponsa sua, per Papam coronatus est. Et licet oratores Mediolanenses illic praesentes, protestarentur de iniuria, plura allegantes pro violatione iuris sui

---

[1]) cum eadem sponsa *Ed. Lips.* [2]) mensis Martii *Ed. Lips.* [3]) Legati *Ed. Lips.* [4]) mensis Martii *Ed. Lips.* [5]) Imperator Fredericus *Ed. Lips.* [6]) Nicolaum quintum *Ed. Lips.* [7]) Imperatrix vero *Ed. Lips.*

et petentes a Papa iustitiam, Rexque Romanorum Fridericus respondisset, quod propter pestem, et quia Comes Franciscus verus Dux non erat, ire illuc non poterat: Papa tamen mandavit eos excludi de cancellis, asserens rigide, quod sicut poterat transferre Imperium de Graecis ad Almannos, ita et fortius illam coronationem de Mediolano in Romam. Eadem quoque die Papa in propria persona desponsat Fridericum Regem cum sponsa sua, benedicendo arrhas, et per osculum amborum ad invicem et traditionem annuli: et audita missa, in qua obtulerunt panem et vinum, lumina et pecunias aureas, dissolvuntur stola, qua erant colligati, eductique sunt extra cancellum.

Fridericus cum sponsa sua in Imperatorem Romae coronatus, Neapoli Alphonsum Aragonum Regem invisit et in patriam revertitur.

Die Dominico Laetare coronatio Friderici Regis et consortis suae in Imperatorem peracta est in hunc modum. In capella ecclesiae Sancti Petri, ubi Sanctus Petrus dicitur legisse missam, induitur Imperator ut diaconus, et per duos Cardinales episcopos, Isidorum Sabinensem [1]) Ruthenum et Franciscum Albanensem, ducitur ad altare, ubi Sanctus Silvester unxit Constantinum, et prostrato Imperatore, unus Cardinalium, Franciscus episcopus Albanensis et vicecancellarius, legit certas orationes, tenendo pedem super collum eius, qui tenebat ventrem et faciem ad terram. Et inde surgens, flexis genibus, stans ante altare, apertis vestibus ungitur et reducitur ad cancellum suum, ubi iterum induitur sicut diaconus. Posthaec Imperatrix ducitur per Regem Ladislaum et Ducem Albertum, praecedentibus dictis Cardinalibus, ad praedictum altare, et illic ostenso solum musculo dextro, infunditur eidem de Chrismate, et reducitur ad cancellum suum. Proceditur in missa, quam celebrat Papa; stat Imperator ad dextram Papae, ministrans et serviens cum Cardinalibus diaconis. Appropinquante tempore celebrationis Evangelii, surgit Papa de sede sua, venit ad altare summum Sancti Petri. Ducitur Imperatrix, ponitur a Papa cum certis orationibus corona imperialis Imperatori, similiter et Imperatrici, datur sceptrum et pomum Imperatori, cingit Papa [2]) illi ensem. Quo cincto, ponit Imperator pomum, et tribus vicibus evaginat ensem vibrando secundum orationes, quas Papa dicebat. Canitur Evangelium stante Imperatore cum corona, tenente sceptrum in sinistra et ensem nudum in dextra. Lecto [3]) Evangelio, repositis ense et sceptro, accipit Evangelistam, dat Papae osculum Evan-

[1]) Sambinensem *Ed. Lips.* [2]) cingit palla *Ed. Lips.* [3]) Quo lecto *Ed. Lips.*

gelii; canitur Credo, portat Imperator calicem cum patena, oblata et vino, dat manibus Papae, et in [1]) omnibus interest Imperatrix. Proceditur in missa; dicto Pax Domini! Papa vadit ad sedem suam, communicat, et post sumptionem sanguinis, communicat de hostia Imperatorem: qua data, suscipit eum ad osculum oris. Deinde Imperatricem communicat et suscipit ad osculum manus, deinde diaconum et subdiaconum, et omnes ducuntur ad altare, ut suscipiant oblationem. Finita missa, Imperatrix recedit in domum suam. Imperator super dalmatica induitur pluviali iam ad hoc dedicato per Papam. Post equitat Papa, dextrat [2]) equum Papae Imperator, tres vel quatuor passus: mandat Papa, ut Imperator equum ascendat. Fit ita, portat Papa in manu rosam, equitat Imperator ad sinistram Papae aliquantulum postpositus. Ut autem pervenerunt circa sepulturam Remi, dimisit Papa Imperatorem, dans sibi rosam in ponte Tiberino; cingit Imperator ultra trecentos milites. Ivit in illo apparatu ad Sanctum Iohannem in Laterano, ibi facit prandium, et ad Sanctum Petrum quinta hora noctis revertitur. Feria sexta in vigilia Annuntiationis Sanctae Mariae [3]), Imperator cum consorte [4]) et Duce Alberto fratre, relicto Romae Ladislao Hungariae Rege, ivit in Neapolim ad Alphonsum Regem Aragonum, cuius tum res florentes erant: et multi excellentes honores per Regem Aragonum illi [5]) in Capua, in Caieta, in Neapoli, et Imperatrici impensi, multa et varia dona oblata. Die festo Paschae fecit Rex Aragonum pro Imperatore et Imperatrice grande convivium; et in audiendo missam, ubi ad ostendendam magnificentiam suam, posuerat omnia ornamenta suae capellae; per certos oratores Barchinenses [6]) praesentata fuit Regi Aragonum una imago Sanctae Eulaliae, quae est caput et protectrix illius civitatis, in statura unius magnae virginis, in argento deauratae [7]), tenens in dextra aculeum, ubi fuit martyrisata, et in altera [8]) titulum: „Veni Domine ad nos et libera nos, quia salvi erimus“. Feria sexta post festum Paschae, Imperator et Imperatrix ex Neapoli recedentes, per Caietam Romam reversi sunt. Ubi dum aliquot dies in tractatibus secretis et mutuis cum Papa et Cardinalibus absumpsissent, Imperatrix freto usque ad portum Gravarum cum sua comitiva vecta est, Imperator autem terrestri itinere, quo venerat, rediit.

---

[1]) et his *Ed. Lips.* [2]) dextra tenet *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) cum consorte sua *Ed. Lips.* [5]) per Regem Aragonum praedictum *Ed. Lips.* [6]) Barenses *Cod. Lis.* Barchionenses *Ed. Lips.* [7]) deaurato *Ed. Lips.* [8]) et in sinistra *Ed. Lips.*

Ladislaus per Hungaros, Bohemos et Australes, a Friderico Imperatore nequicquam repetitur, ac tandem bello extorquetur, acie Caesaris superata.

In reditu [1]) saepe Ladislaus Rex fugam molitus est, consilio paedagogi fretus, qui postea captus, longo tempore vincula sustinuit. Imperatori [2]) in Florentia agenti, notabilis ambasiata [3]) Regnorum Hungariae, Bohemiae et Ducatus Austriae, cuius Augustinus episcopus Iavriensis erat princeps, occurrit: quae, audientia obtenta, in summa petit et requirit, ut illis Ladislaum, eorum Regem et Dominum restituat, aut bellum expectet. Qui dum eorum petitionem silentio et recessu insperato absolvisset, Romam profecti, coram Papa [4]) et Cardinalibus gravi illum querela obruunt, quod Principem eorum sub suo teneret, quasi vinctum, imperio, nec curaret illum pluries rogatus, restituere, licet Regna et Dominia sua intelligeret pluribus guerris [5]) deformata, claudicare. Dum quoque illic nullam tribulationis et angustiarum suarum possent reperire medelam, ad penates reversi, omnem spem ad arma convertunt. Australes [6]) in unum exercitum glomerati, Novam Civitatem, imo ipsum Imperatorem, qui tunc in ea degebat, obsidione cingunt, et bombarda maiori admota, civitatem adeo fortissime concutiunt, ut universa civitas tribus duntaxat ictibus bombardae in utraque porta rumperetur. Pugnatum est ad portas aliquandiu aequo [7]) Marte. Postremo Caesariana acies multitudine superata, terga dedit [8]), atque in urbem trepidanter fugit, parumque abfuit, quin urbs cum Caesare caperetur, aegre hostibus repressis iactibus bombardarum et saxorum, caeterorumque missilium. Quo malo territus Imperator [9]), missis caduceatoribus, Ladislaum Australibus [10]), interventu Caroli Marchionis Badensis et Sigismundi archiepiscopi Salczburgensis, restituit; qui abinde Viennam deductus, summis honoribus celebratus est [11]): Imperator enim Fridericus, qui Romae et Neapoli divinis fere honoribus celebratus est, domum reversus, a propriis et domesticis contumelia et confusione obruitur singulari. Ladislaus Rex deinceps in Comitis Ciliae Ulrici potestate fuit, non sine plurimorum invidia, aemulatione et livore.

---

[1]) In ipso autem reditu Roma Frederici Romanorum Imperatoris *Ed. Lips.* [2]) Imperatori Frederico *Ed. Lips.* [3]) legatio *Ed. Lips.* [4]) coram Papa Nicolao quinto *Ed. Lips.* [5]) bellis *Ed. Lips.* [6]) Austriaci *Ed. Lips.* [7]) aliquando in aequo *Ed. Lips.* [8]) vertit *Ed. Lips.* [9]) Fredericus Imperator *Ed. Lips.* [10]) Austriacis *Ed. Lips.* [11]) exceptus est *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex postulat in coniugem Elisabeth, Alberti Romanorum Regis filiam.

Stante Kazimiro Rege [1]) in Lithuania, nuntii sui, videlicet Nicolaus Scharleyski palatinus Brestensis et Derslaus de Rythwyani capitaneus Sandomiriensis, quos ex Cracovia ad procandum virginem Elisabeth filiam Alberti [2]) Romanorum Regis, miserat, revertuntur et Lithuaniam adeunt, significant Regi [3]), tam Ladislai Hungariae Regis, germani virginis, quam Comitis Ciliae Ulrici et Iohannis de Huniad gubernatoris Hungariae et omnium consiliariorum Hungariae et Austriae, retulisse ultroneum consensum, ut matrimonium inter ipsum [4]) et praefatam virginem [5]) iungeretur. Veniunt et cum illis nuntii duo praefatorum Hungariae Regis et Comitis Ciliae, Sigismundus Filschdorph [6]) Almannus, et Kaplerz Bohemus, ad sciendum plenam certitudinem ex animo et ore Regis [7]), si huiusmodi affinitatem consummare pergeret, et ad requirendum eum, si ad contrahendam [8]) affinitatem ipsam, suo motu, an consiliariorum impressione afficeretur, simul quoque ad videndum morum suorum conversationes, et indolis atque corporis formam et effigurationem. Quibus omnibus in Grodno pro die Sancti Martini callide perquisitis et perscrutatis, dum etiam a Kazimiro Rege pro finali et determinato responso accepissent, in omnia, et praesertim in petitum matrimonium, quae in honorem Dei cederent, et quae sui consiliarii decernerent, se libentissime consensurum, laeti in Austriam, procurati omnibus necessariis et abunde variis muneribus honorati, regrediuntur. Remittitur et Derslaus Rythwyenski capitaneus [9]), ut voluntatem et dispositionem Kazimiri Regis non solum Ladislao Hungariae Regi, sed et Imperatori [10]) Friderico significet, de die et loco, quo matrimonium huiusmodi solennius [11]) tractari, concludique debeat [12]), componat.

Terra Cracoviensis per Duces vicinos Theschecensem et Oswanczimensem depopulatur: cuius mali occasio erat Petrus Schaffranyecz.

Subortum est autem eo autumno contra terram Cracoviensem bellum, quod a Przemkone Thoschecensi [13]) et Ianussio Oswanczimensi [14]) Ducibus

---

[1]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) olim Alberti *Ed. Lips.* [3]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [4]) inter ipsum Casimirum Regem *Ed. Lips.* [5]) Virginem Elisabeth *Ed. Lips.* [6]) Filsdorow *Cod. Przez.* [7]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [8]) ad trahendum *Cod. Przez.* [9]) Capitaneus Sandomiriensis *Ed. Lips.* [10]) Imperatori Romanorum *Ed. Lips.* [11]) matrimonii huiusmodi solennia *Ed. Lips.* [12]) debeant *Ed. Lips.* [13]) a Przemislaone Thesinensi *Cod. Lis.* [14]) Osszwyączimense *Ed. Lips.*

gestum est. Qui licet cum Regno Poloniae, alter pacem perpetuam, alter treugas [1]) haberent, indignati tamen quod Petro Schaffranyecz succamerario Cracoviensi coacti fuissent, ut ex eorum finibus bellum inter praefatum Schaffranyecz et Wlodkonem de Berwalth motum, pelleretur, duorum [2]) millium florenorum solutionem se obligasse, Regnum [3]) diffidant, et vocatis stipendiariis noningentis, tam equestribus, quam pedestribus, multa spolia in Regno committunt, existimantes, per huiusmodi guerram solvi se [4]) a promissa obligatione. Et quoniam de universa terra Cracoviensi nobiles et terrigenae metu pestis aufugerant, castrum quoque Cracoviense, pluribus morbo percussis, pene vacuum erat, hostes libere in omnes villas et oppida, agendo spolia grassabantur: unde opportunitatem huiusmodi et licentiam nacti, oram illam terrae Cracoviensis, versus Oswyaczim [5]) situatam, exponebant quotidie in praedam. Et licet Kazimiro Regi [6]) tanta mala a levibus hostibus illata fuissent: per multiplices [7]) nuntios rogatus, distulit illis remediare. Schaffranyecz ipse, cuius occasione haec ipsa mala provenerant, fortalitium Malyecz [8]) adeptus, centum equites et totidem pedites illic et in castro Bandzin tenebat, quibus universam terram Oswanczimensem [9]) et Thoschecensem [10]) cogebat ad tributum. Duces ipsi etsi magnas praedas e Regno agerent, tredecimque currus mercatorum Cracoviensium ex Wratislavia transeuntes cepissent, in quibus non levi praeda potiti sunt: magno tamen dolore de bello moto torquebantur, tum quod intelligebant vicissitudinem sibi a Regno Poloniae debere rependi, tum quod omnibus bonis, tam ipsi, quam eorum terrigenae erant privati, tum quod stipendium continue, velut quaedam vorago et usura, augebatur, quod unde solverent non extabat. Proprio itaque confossi gladio, de pace agendum duxerunt. Per duos arbitros, videlicet Nicolaum Ducem Rathiboriensem et Nicolaum Slop marsalcum Theschnensem, pacem duntaxat cum Schaffranyecz tam sibi quam domui suae, turpem inierunt. Coacti enim sunt, per conditionem pacis, per publicas et patentes literas profiteri, bellum se iniuste, tam Regno, quam Schaffranyecz movisse. Coacti sunt et omnes captivos restituere, et summam duorum millium florenorum obligatam dare, et pro damnis octingentos florenos ipsi Schaffranyecz solvere. Quibus sic compositis et executioni mandatis, castellum Malyecz [11]) ipsis restitutum est et tributa relaxata.

---

[1]) inducias *Cod. Lis.* [2]) ad duorum *Ed. Lips.* [3]) Regno Poloniae *Ed. Lips.* [4]) per huiusmodi bellum se soluturos *Cod. Lis.* [5]) Oswienczim *Cod. Lis.* [6]) Poloniae Regi *Ed. Lips.* [7]) per multiplices tamen *Ed. Lips.* [8]) Małecz *Cod. Lis.* [9]) Oswiecimensem *Cod. Lis.* [10]) Thostensem *Cod. Calv.* Thesinensem *Cod. Lis.* [11]) Małecz *Cod. Lis.*

Constantinopolis ab obsidione civili bello Turcorum liberatur.

Turcorum Imperator cum multitudine exercitus veniens in opprobrium Graecorum, aedificavit castrum inexpugnabile, ad sex milliaria a Constantinopoli, in Stricto maris, quod Sancti Georgii brachium appellatur, vigore cuius navigatio et transitus, nisi de permissione Turcorum, intermissa. Et peracto castro, posuerat se Turcus cum navigiis in latus Constantinopolis, quod respicit mare, opprimendo dictam civitatem. Sub illo autem tempore veniebat a Roma missus per Nicolaum Papam quintum Legatus de latere in Graeciam, Isidorus episcopus Sabinensis Cardinalis, natione Graecus et archiepiscopus Kyoviensis sive Russiae, nec tamen propter exercitum Turcorum audebat appropinquare ad Constantinopolim, Constantinopolitanis ignaris, quid facerent, nec valentibus iuvare dictum Cardinalem, qui in navi erat et quatuor galeis grossis de mercantiis in portu de la Petra, pertinente ad Ianuenses [1]). Venit ergo praefatus Cardinalis ad castrum Rog [2]), quod Rex Alphonsus Aragonum in opprobrium Saracenorum anno etiam illo perfecerat, petens, ut Bernardus de Villa Marina, capitaneus classis Regis praefati, veniret cum sua potentia [3]) et iuvaret dictam civitatem Constantinopolitanam. Qui precibus eiusdem Cardinalis et necessitate publica Christianorum permotus, illico venit cum duodecim galeis suis et sex galeatis, id est, galeis subtilibus bene armatis; dimissa provisione defensionis in castro Rog [4]), advenit, et iunctus [5]) octo galeis Venetorum et sumptis praedictis, nave Ianuensium [6]) et quatuor galeis mercantiarum, ab omnibus unanimiter electus capitaneus, venit ad locum, ubi Turcus cum sua potentia erat, et cum impetu terribili dictum Turcum et exercitum suum, nihil tale suspicantem, invadens, oppressit, dissipavit; et dato suffragio civitati, discurrens per maria illa cum suis solum navigiis, sex galeatas grossas captivavit, plenas Turcis nobilibus. Alter insuper Imperator Turcorum in Orientis partibus, cum grandi potentia obsidebat Rhodum, et iam Magister Rhodi necessitate constrictus, petebat auxilium ab omnibus. Sed alter Imperator Turcus, inimicus obsidentis, venit contra obsidentem: et facta est strages magna inter Turcos, per quam Rhodi insula liberata est. Soldanus insuper cum maximo exercitu, quem praeparaverat, veniebat ad destruendum castrum Rog [7]); sed quoniam Imperator Turcorum magnus hostis erat Soldano, propterea irruit in Soldanum et fregit [8]) exerci-

[1]) Genuenses. *Ed. Lips.* [2]) Kok *Cod. Przez.* [3]) potestate *Ed. Lips.* [4]) Kok *Cod. Przez.* [5]) et inventis *Ed. Lips.* [6]) Genuensium *Ed. Lips.* [7]) Kok *Cod. Przez.* [8]) et fugat *Ed. Lips.*

tum suum, et victor est reversus. Sicque duplici bello civili liberata fuerunt Rhodus insula et castrum Rog [1]).

In Italia bellum ardet civile.

Maxima siccitas universam terrebat Italiam: quae res plures mortales febribus debilitatos absumpsit. Accessit omni siccitate gravior [2]) guerra [3]), non quidem forinseca [4]), sed intestina et civilis [5]). Nam Alphonsus Rex Aragonum, facta liga cum Venetis, gravi bello premebat Florentinos; Florentini vero, facta liga cum Francisco Duce Mediolanensi et Ianuensi [6]), resistebant. Propter quod universa Italia premebatur bellis, nec a longo tempore memoratur Italia tot et tantis bellis collisa esse.

Romae simul septem filii nascuntur.

Mulier quaedam Romae septem filios peperit uno partu. Quorum cum duo mortui essent, quinque tamen superstites vivebant, et nutriebantur; resque ipsa et multiplicatio foetus in admirationem, et ut vulgo aiunt, in religionem veniebat.

Res Hungaricales, Bohemicales et Australes componi non possunt per Germaniae Principes, Ladislao adhuc impubere existente.

Ad res Hungaricales, Bohemicales et Australes [7]) componendas dum dicta dies foret [8]), et omnes ex Germania Principes, statum Ladislai Regis firmaturi, convenissent, nihil tamen salubre agi potuit: cuncta pro arbitrio Ciliae Comitis [9]) gerebantur [10]); et quamvis Ladislaus Rex appellaretur, in trium tamen virorum potestate positus, nihil ex se decernebat. Iohannes Smirziczki, unus ex Bohemiae baronibus, Ladislao Regi literis significat: non alio pacto eum Bohemiam ingressurum, nisi si biceps caput habeat, et unum Austriae relinquat, aliud Bohemiae credat. Ea litera parum provide ad Bohemos remissa, Iohannes Smirziczki velut patriae proditor ca-

---

[1]) Rog praedictum. *Ed. Lips.* [2]) gravius *Ed. Lips.* [3]) bellum videlicet *Ed. Lips.* [4]) externum *Ed. Lips.* [5]) intestinum et civile. *Ed. Lips.* [6]) Genuense *Ed. Lips.* [7]) Austriacas *Ed. Lips.* [8]) dum dieta foret *Cod. Lis.* [9]) Ulrici Comitis Ciliae *Ed. Lips.* [10]) agebantur *Cod. Przez.*

pite damnatus est: vir nobilis et facundiae gratia inter primos acceptus, atque iussu Georgii de Pozdzyebrath [1]) decollatus.

Boleslaus Dux Theschnensis et Nicolaus Dux Rathiboriensis moriuntur.

Quarta Octobris die [2]) Boleslaus Dux Theschnensis, filius Boleslai filii Przemislai, in Theschin moritur et [3]) in monasterio fratrum Praedicatorum in Theschin sepelitur: in Regnum [4]) Poloniae amicissimus, petens sibi a Deo optimo eam vitam, eamque felicitatem concedi, ut non videret prius mortem, donec universam Slesiae regionem videret ad integritatem, subiectionem et obedientiam Regis et Regni Polonici rediisse. Reliquit unum filium Kazimirum et duas filias, Sophiam et Annam, ex Anna Ducissa Russiae, filia Iohannis alias Iwan [5]) Ducis de Byelsko, susceptas: quarum una nupsit Zeganensi Duci Iohanni, et altera Victorino filio Georgii Pozdzyebradzki Duci Monsterbergensi. Boleslaum Theschnensem Ducem Nicolaus, qui et Miklasz appellabatur, Dux Rathiboriensis, filius Ianussii, secutus: qui die Veneris tredecima Decembris [6]) absumptus in Ribniki, in monasterio sanctimonialium apud Rathibor ordinis Praedicatorum sepultus est, duos filios, Iohannem et Wenceslaum, ex prima uxore Margaretha, Clemae terrigenae sui relicta, et unam filiam Barbaram; item ex secunda uxore Barbara, filia Rokemberg civis Cracoviensis et Wilhelmi et Georgii Orienth civium Cracoviensium relicta, tertium filium Nicolaum, qui post immatura morte diem obiit, in Cracoviensi ecclesia maiori tumulatus, et alteram [7]) filiam Margaretham relinquens.

Hominis innocentis miraculosa a capitali poena liberatio in Lublin facta.

Penultima Decembris [8]), apud Lublin oppidum Cracoviensis diocesis, ad fluvium Bistrzicza situm, humilis sortis et rusticani generis vir, Stanislaus alias Iwanek, et ipse ex scismaticis parentibus Ruthenis ortus et recenter ad fidem orthodoxam conversus, servitutem Lithuanicam fugiens, in Lublin diverterat. Is cum apud unum ex civibus Lublinensibus Swyecz [9])

---

[1]) Posdebrod *Cod. Calv.* [2]) Octava die mensis Octobris *Ed. Lips.* [3]) et ibidem *Ed. Lips.* [4]) Regno *Ed. Lips.* [5]) Gywan *Cod. Calv.* [6]) tredecima Octobris *Cod. Przez.* tredecima mensis Septembris *Ed. Lips.* (*recte* die Veneris vigesima secunda Decembris, *iuxta Annales Ratiborienses*). [7]) et aliam *Ed. Lips.* [8]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [9]) Rfecz *Cod. Przez.* Rhecz *Cod. Lis.*

nomine, mercede conductus, servilia implendo opera in nemus vicinum oppido, equis, quadriga [1]), causa scindendorum lignorum, ivisset [2]), et onerato curru lignis, revertens, ad tabernam meritoriam villae Manczina, sitim extincturus, descendit. Quo illic stante, rustici iurgati, unum ex se occidunt, et omne crimen in innocentem torquent Stanislaum [3]). Qui in Lublin diffugiens, a germano occisi, calente adhuc cadavere, captus, instaurato civili iudicio, in quo Nicolaus Thesna advocatus praesidebat, neci addictus et extra muros eductus est, capitalem sententiam excepturus. Hunc cum plerique cives Lublinenses, et signanter herus suus Swyecz [4]) et Marcus consul, et alii, collatione viritim usque ad summam septem marcarum facta, liberare innocentem non tam pretio, quam prece instantissime tentavissent; in furorem germanus et consanguinei occisi, qui glomerati in coronae modum stabant, versi responderunt: Non, si de coelo Deus personaliter cum Genitrice sua et Sanctis omnibus descenderent et rogarent, se illi indulsuros. Non tulit tantam blasphemiam rusticorum Deus et innocentis necem, omni consulatu et multitudine plebis Lublinensis ad huiusmodi spectaculum effusa, non secus, quam si migratura civitas foret, spectante, poplite condemnatus flexo [5]), oculis in coelum suspexit, et lacrimis rorantibus, orationem [6]) fundens: Tu, inquit, Omnipotens, scrutator secretorum nosti, quod innocenter pereo: cum nihil horum fecerim, quae accusatorum meorum conflavit adversus me calumniosa impietas. Tunc lictor postea accessit, et iugulum innocentis feriturus, micantem elevans exercitata manu [7]) mucronem, totis concitat viribus, sed in vero letali [8]) ad primum tactum stetit. Quem cum rursus marcescentem iratus carnifex in secundos impetus torsisset, amplius languidatus dilabitur. Non tamen lictor exterritus, sed furens et non tam plectendo, quam ferro iratus, totas, brachiis distentius retortis, expandit vires. Sed ferro tertio resiliente et leniter cutem in locis tribus, quae gladius attigerat, modico rasurae sanguine aspersis, perstringente, Sacramento Trinitatis spiculator exterritus, acinace proiecto, in coenobium fratrum et sororum Sanctae Brigittae, sibi vicinius [9]), populo universo laudes Dei vociferante et innocentem certatim eripiente, diffugit. E vestigio quoque condemnatus in oppidum, tres cruentas lineas, quas accutissimus gladius sulcaverat, secum deferens, et his, qui actum illum non viderunt, fidem faciens, incolumis reductus, et stipe civium adiutus, ad Czanstochowam primum, exinde peregrinas regiones abiit,

---

[1]) in equis *Ed. Lips.* [2]) missus *Cod. Przez.* [3]) Stanislaum alias Iwanek *Ed. Lips.* [4]) Rfecz *Cod. Przez.* Rhecz *Cod. Lis.* [5]) supplice condemnato flexo *Ed. Lips.* [6]) ora *Ed. Lips.* [7]) dextra *Ed. Lips.* [8]) sed sine vulnere letali *Cod. Lis.* sed in viro lethali *Ed. Lips.* [9]) vicinum *Ed. Lips.*

omne residuum vitae tempus in obsequiis divinis, ob grande beneficium sibi a Deo praestitum, expensurus.

ANNUS DOMINI 1453.

Thartari magnam praedam ex Luczensi terra impune abducunt.

Natalis Domini diem anni huius Kazimirus Rex Poloniae, ex venationibus et lustris silvarum reversus, in Trokky tenuit et celebravit. Thartari circa festum Circumcisionis Domini, in modico exercitu et quantitate exigua congregati, habentes secum (ut quorundam relatio habuit) adolescentes et feminas in comitatu, terram Luczensem ingressi, fere omnem, nullo prohibente aut opponente defensionem, peragrantes, captis hominibus utriusque sexus, versus Oleszko [1]) tenentes viam, ubi etiam aliquos improvisos captivarunt, ad propria cum praeda ingenti hominum et pecorum reversi sunt. Captorum autem et abductorum numerus fuit novem millia animarum, quos omnes manus impia Thartarorum, inter se partitos, velut pecora vendidit, aut suo spurcissimo cultui appropriavit.

Castrum Oswanczim in potestatem Kazimiri Poloniae Regis traditur.

Ad reddendum vicissitudinem huius guerrae, quam [2]) Duces Ianussius Oswanczimensis [3]) et Przemislaus Thoschecensis [4]), peste premente Regnum, intulerant, consilio et deliberatione baronum [5]), qui conventionem in Lublin tenebant, Iohannes Sczekoczski capitaneus et Iohannes Kuropathwa succamerarius Lublinenses, pro capitaneis electi, cum gentibus pretio conductis transmittuntur, qui illico castrum Oswanczim [6]) obsidione cingunt, et obsidione continuata, obsessos ad [7]) deditionem coegissent, nisi Dux Ianussius Oswanczimensis, qui obsidionem veritus, ex castro discesserat Cracoviam pro festo Purificationis [8]), et plures barones (pestis enim iam cessaverat) illic reperiens, scelus suum confessus, veniam humillime postulasset. Cum quo per aliquas conditiones aequas sufferentiae pacis factae sunt, castro tamen Oswanczim [9]) in potestatem Regis et Regni [10]) tradito.

---

[1]) Olyeschko *Ed. Lips.* [2]) huius belli, quod *Ed. Lips.* [3]) Osswiączimensis *Ed. Lips.* [4]) Tessinensis *Cod. Przez.* [5]) baronum Poloniae *Ed. Lips.* [6]) Oszwiączim *Ed. Lips.* [7]) facile ad *Ed. Lips.* [8]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [9]) Osswiączimense *Ed. Lips.* [10]) Regni Poloniae *Ed. Lips.*

Quod Iohannes de Cziszow [1]) castellanus et capitaneus Cracoviensis accepit in tenutam, non aliter de illo cessurus, donec certae pecuniarum summae pro stipendiariis regiis expositae, cum damnis per eum Regno illatis, per Ducem Oswanczimensem solverentur, aut ipse Dux cum terra sua feudum et homagium Regi et Regno praestaret, Rex quoque alteram ex his conditionem eligeret. Ad quem placandum Dux ipse personaliter se in Lithuaniam contulit. Cum germano vero suo Przemislao Duce Thoschecensi induciae ad festum Sancti Iacobi [2]) firmatae, et bellum, quamvis iusta stimulabat ira, dilatum, quoniam et nives et frigus instaurari bellum contra illum non sinebant. Saepe tamen illas temerare non erubuit, velut homo malae fidei et promissi parum constantis: pendentibusque illis, aliquot currus mercatorum de Cracovia ex Wratislavia euntes spoliavit, et familiares suos, qui praedas et furta in Regno agerent, transmittebat. Qui faciliter etiam hieme durante domari poterat: vacuo tamen existente Regis aerario, singuli enim proventus deferebantur in Lithuaniam, aut in privata erogabantur negotia, baronibusque simultates inter se et odia nutrientibus, nulla cura aut solicitudo de publica re habebatur.

Wladislao archiepiscopo Gnesnense mortuo, electio alterius variatur, Rege Kazimiro ipsam electionem turbante.

Die Dominico Laetare, quae fuit undecima mensis Martii, Wladislaus archiepiscopus Gnesnensis, hora Tertiarum, iñ patrimonio et castro suo Oporow, quod ipse, una cum ecclesia parochiali a primis fundamentis cocto latere aedificaverat, aegritudine apoplexiae laborans, quae illum dudum ante percusserat, procuratus Sacramentis Ecclesiae, in optima devotione moritur et in monasterio Oporoviensi fratrum eremitarum Sancti Pauli, quod ex ecclesia parochiali fundaverat, die Veneris mortem suam sequente sepelitur. Et licet Capitulum ecclesiae Gnesnensis, missis ex gremio [3]) duobus Canonicis, reddi sibi corpus et sepeliri more vetusto praedecessorum in ecclesia Gnesnensi expetiisset: fratres tamen et consanguinei sui nullatenus in id annuere voluerunt, asserentes se mandato et iuramento, dum ageret in humanis, constrictos, ut corpus suum non alibi, quam in Oporow terrae mandarent et iusta funeri persolverent. Sedit in sede Gnesnensi annis quatuor, mensibus duobus. Pro electione futuri Primatis dies benedictae Trinitatis, quae fuit vicesima septima [4]) mensis Maii, indicta, Iacobus de

[1]) Ioannes Czizowski *Ed. Lips.* [2]) S. Iacobi Apostoli *Ed. Lips.* [3]) ex gremio sui *Ed. Lips.* [4]) vicesima *Cod. Przez.*

Syenno protonotarius apostolicus et Praepositus Cracoviensis, et Iacobus Koth [1]) Decanus Gnesnensis in Lithuaniam ad Regem legati missi, ut Capitulo libera electio futuri praesulis permitteretur: his responsum est, nolle Regem in hac re quicquam constituere, nisi Praelatis et baronibus in futura Parczoviensi conventione, quintadecima die post festum Pentecostes tenenda, consultis. Verum cum dies constituta comitiorum advenisset, supervenere nuntii [2]), Iacobus Kobilenski [3]) et Thomas Sanczignyewski [4]) ex Lithuania a Rege missi, petentes Capitulum [5]), ut dilatio electionis fieret. Quod ibi non posse procedere, responsum est, propter brevitatem exiguam residui [6]) temporis; quo lapso, et mensibus tribus a die mortis transactis, potestas eligendi eripiebatur. Rogabant nuntii regii et requirebant, ut nullus alius, nisi Iohannes Sprowski Praepositus Sandomiriensis et Canonicus Gnesnensis, notarius regius, eligeretur; adibantque quemlibet seorsum cum credentialibus literis, solicitando, ut in nominationem Regis consentiret [7]). Electione instaurata, quam placuit per modum scrutinii teneri, tredecim Capitulares, sequendo votum Regis [8]), Iohannem Sprowski de domo Odrowansch elegerunt. Residui vero undecim, viri timorati et zelatores divinae legis, nequicquam petitionibus regiis moti, Magistrum Thomam Strzampinski Theologiae et Canonum Doctorem, Canonicum Gnesnensem et Cracoviensem, de domo Prussi nobilem, elegerunt; conclave quoque egressi, monstrosam electionem duorum publicant [9]), et pars partem probris insectatur et odiis. Adeoque furor quidam Capitulares cepit, ut per eos, qui Sprowski elegerant, alius administrator Przedwogius Grandzki [10]) Praepositus Gnesnensis eligeretur: ne [11]) verus administrator, communiter ab omnibus electus, Iohannes Luthkonis de Brzeze [12]), quoniam Magistrum Thomam elegerat, prodesse posset amplius parti suae.

Mathiae episcopo Vilnensi succedit Nicolaus de domo Wyenyawa, et Paulo Kamyenecensi Iohannes Labuczki.

Absumptus est pro eodem tempore, nona videlicet mensis Maii, Mathias episcopus Vilnensis, et in ecclesia Vilnensi, praesentia Regis [13]) funus suum cohonestante, sepultus, qui primum Samagittiae, deinde Vilnensis episcopus, ultra quadraginta annos in pontificatu exegerat: vir in am-

---

[1]) Roth *Cod. Przez.* [2]) Nuntii, videlicet *Ed. Lips.* [3]) Kobilienski *Ed. Lips.* [4]) Secigniewski *Ed. Lips.* [5]) Capitulares *Cod. Calv.* [6]) residuam *Cod. Przez.* [7]) consentirent. *Ed. Lips.* [8]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [9]) praedicant *Cod. Przez.* [10]) Granicki *Cod. Przez.* [11]) Nec *Ed. Lips.* [12]) Brzezye *Ed. Lips.* [13]) Casimiri Regis *Ed. Lips.*

plianda fide catholica inter populos neophytos optimus et singularis, super commissum sibi gregem studiosissime invigilans. Huius pater ex Livonia ortus, continuum habebat incolatum in Vilna, ubi et ipse Mathias episcopus, ab eo productus, natione Lithuanus putabatur. Huic successit Nicolaus, patre Polono natus, nobilis de domo Wyenyawa. Absumptus et Paulus episcopus Kamyenecensis, in Dominica Iudica, quae fuit decima octava mensis Martii, sepultus in ecclesia sua Kamyenecensi: vir mirae benignitatis, qui omnem substantiam suam in usus pauperum presbyterorum, secum degentium, liberaliter erogabat. Ita in brevi tempore tres pontifices provinciae Gnesnensis sublati sunt. Huic successit Iohannes Labuczki [1]), nobilis de domo Zagroba. Constabat autem praefatum Mathiam episcopum Vilnensem et in vita et in morte gravari [2]) poenitentia super his, quae pro Lithuanis contra Polonos parum vere, parum iuste, super proprietate et iure terrarum Luczensis [3]) et Podoliae privatim et publice advocaverat, qui totius veritatis fuit conscius se multipliciter affecisse, expetendo sibi a Deo dari spatium et locum, in quo male in pectoribus Lithuanorum per eum sata, meliori veriorique posset retractatione rescindere.

Thartari in Podoliam irrumpentes, ab exigua Polonorum manu ductore Iohanne Lascz, in campo Krasnow fere omnes delentur.

Circa festum Paschae, quod cadebat in primam diem Aprilis [4]), exercitus Thartarorum terras Podoliae, velut omni defensione vacuas, praedandi animo, et districtum Trebowliensem ingreditur [5]). Dum quoque nullo obstante, passim discurrendo, multas animas [6]) utriusque sexus et pecora capta laetus abduceret et bifarie divisus esset: vir quidam animo et ingenio insignis, Iohannes Lascz tenutarius in Zinkowyecz [7]), nobilis de domo Pomyani, cum Iohanne Nyemyecz [8]) in Lethiczow [9]), et Maczyelyek in Myedzibosze [10]), tenutariis, collecta exigua equitum et peditum agresti manu, eos insequitur. Verum quia et viribus et numero se videbat hostibus imparem, apérte decernere veritus, oportunum tempus ad dimicandum, noctis latebras ratus, Thartarorum insecutus agmen, id quod animo destinaverat, omnes sopori deditos, feria secunda post Conductum Paschae, in campo Krasnow, prope fluvium Slucz [11]), inter Ostrog et Zinkowyecz reperiens, et

[1]) Labeczki *Cod. Calv.* [2]) gravi *Ed. Lips.* [3]) Lucensium *Ed. Lips.* [4]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [5]) ingressi sunt. *Ed. Lips.* [6]) multos homines *Ed. Lips.* [7]) Sznikowiec *Cod. Przez.* [8]) Miemicc *Cod. Przez.* [9]) Laticzow *Cod. Przez.* [10]) Miedziboze *Ed. Lips.* [11]) Skucz *Ed. Lips.*

suorum animos exhortatione strenua confirmans, in castra irruit, et nulli parcens conditioni, Thartarorum omne illud robur, nihil minus quam tale quid veritum, prosternit et cedendo interficit, et praedam per Thartaros captam libertati restituit, praedam vero omnem hostilem tam pediti quam equiti dividit. Tricenti Thartari, qui inter tumultum evaserant, ortum diei expectabant, pugnandi copiam facturi, aut cladem acceptam resarturi. Quo comperto, Iohannes Lascz nihil cunctandum sibi in fortunae, quam acceperat, eventu, ratus, videns suorum animos et vires crevisse, a recenti caede [1]) ad reliquos exercitus Thartarorum, qui haud longe aberant, ducit [2]): ibi non nocte sed interdiu fit congressus. Deo autem optimo gubernante, in primis duces partis utriusque concurrunt, et Thartarorum Duce devicto et occiso, reliquus Thartarorum exercitus, in trepidationem versus, paululum Polonorum impetum sustinuit. Deinde cum Poloni perculsis metu audacius instarent, in fugam omnes convertuntur, nec dimicatio amplius, sed caedes durabat. Poloni duplici conflictu victores, suis omnibus recuperatis, laeti ad propria revertuntur et alacres: Thartarorum vero reliquiae, ex fuga collectae, dum circa Braczslaw devenissent [3]), a Braczlaviensibus de eorum clade certificatae [4]), omnes ad unum obtritae sunt, plures captivi in signum victoriae Regi Kazimiro praesentati.

Conspirati multi nobiles in Nicolaum Papam quintum et Cardinales, poena capitis Romae afficiuntur.

Romani per idem tempus, dum essent ex anno iubilaeo, auro multo ad eos importato, locupletes, pristinae suae gloriae et fortitudinis memores, qua aliquando non solum Italiae, sed et Asiae et Africae dominati, iura reddebant, erexerunt animos in spem eiusdem gloriae et virtutis potiundae et recuperandae; conspiratione quoque facta, constituerant, Nicolao Papa quinto, viro bono et simplici, omnibusque Cardinalibus et maioribus Curiae trucidatis, Roma primum, deinde caeteris urbibus Italiae potiri. Conveniens Dux ad rem hanc maturandam delectus erat Stephanus de Porcariis [5]) utriusque Iuris Doctor, non solum nobilitate, doctrina et eloquentia, sed etiam astu et ingenio celebris. Cuius quia ingenium suspectum Papae erat, relegatus ex Roma in Bononia morabatur: pro die tamen Epiphaniae, qui rei perficiendae constitutus erat, tempestive advenit; et nisi tractatus conspirationis, divina potius, quam humana industria detectus

---

[1]) clade *Ed. Lips.* [2]) eos ducit *Ed. Lips.* [3]) advenissent *Ed. Lips.* [4]) certificatis *Ed. Lips.* [5]) de Porcario *Ed. Lips.*

fuisset, trucidatio Papae subsecuta fuisset. Cum multa itaque cura et diligentia praefatus Stephanus quaesitus, in domo [1]) sororis, in una cista, feminis ubique obsessa, quo magis latere posset, repertus est, et tormentis adhibitis, facinus suum non solum confessus est, sed etiam conscios sceleris detexit. In castro Angeli suspendio iugulatus, triduo populo spectaculum praebuit. Quinquaginta Romani, quos notaverat, capti: de quibus quinque, quorum consilio compertum erat conspirationem initam, inter quos Angelus Maximus cum filio Doctore insigni, vix duodeviginti annos habente, de Columnarum domo, ante Capitolium, inspectante universa Roma et fletu atque ciulatu per aera resonante, feminis praesertim, et his, quorum aut viri, aut filii, aut affines erant, patibulo vitam finierunt. Summus Pontifex omnium taliter damnatorum bona quaelibet in fiscum suum redegit. Vis magna auri, vetusto opere signati, apud Angelum Maximum reperta est: qui et suis facultatibus Stephanum de Porcariis nutriendo et promovendo, huiusmodi conspirationem relevabat. Creditus est a nonnullis Alphonsus Aragonum et Siciliae Rex huiusmodi conspirationis non conscius solum, sed et particeps fuisse, et ipsam suis callidis ingeniis, sumptibusque adiuvisse.

Lithuani in conventione Parczoviensi rursus Podoliae terras repetunt. Sbigneus Cardinalis corripit Regem pro acerbo responso nuntiis Ducum Masoviae dato.

Ex Lithuania Kazimirus Rex [2]) discessum faciens, primum in Parczow die Dominico infra Octavas Corporis Christi, quae fuit dies tertia mensis Iunii, advenit, conventionem cum utriusque partis Regni, videlicet Poloniae et Ducatus Magni Lithuaniae, Praelatis et baronibus celebraturus. Convenerant ad conventionem ipsam [3]) Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, Iohannes Wladislaviensis et Andreas Posnaniensis episcopi, Iohannes de Cziszow castellanus et capitaneus Cracoviensis, Iohannes de Thanczin Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, palatini, caeterique dignitarii Regni in notabili numero. Ex Praelatis vero et baronibus Lithuaniae nullus visus est venisse. Pervenientes siquidem in Brzesczye, substiterunt illic, nolentes amplius progredi, asserentes tensas sibi esse per Polonos, quam primum advenirent, de quo essent aliqui Polonorum literis avisati, mortis insidias. Quae res plurimum Praelatis et baronibus Poloniae molesta erat: quoniam videbant, non solum impensas et fatigas suas perditum

[1]) tandem in domo *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) istam *Ed. Lips.*

iri, sed Regem quoque et se in levitatem trahi. Unde et Regem [1]) multipliciter coarguebant: cur se et eos ad huiuscemodi ignominiam perduxisset, et in tempore, scita Lithuanorum voluntate, ne in vacuum fatigarentur, avisasset. Venerunt tamen Lithuanorum nuntii, Dux Georgius Syemyenowicz, Dux Borisch, Onacz [2]), Andreas Zakowicz et Iohannes Nyemyerowicz, qui in praesentia Regis et consiliariorum duo petebant: ut terrae Podoliae, Rathno, Oleszko [3]) et Wyethly, Lithuanis restituerentur, et Ducatus Magnus Lithuaniae eos haberet fines, quos tempore Ducis Magni Withawdi habuit; item ut literae et inscriptiones veteres penitus abrogarentur, et novae firmarentur. His petitionibus per organum Sbignei Cardinalis et episcopi Cracoviensis responsum est: Non esse aequum aut iustum, literas, inscriptiones atque ligas, per annos quinquaginta cum magna maturitate confectas et firmatas, rumpi debere novarum respectu, cum posteritas Lithuanorum eadem levitate, qua et nunc [4]), esset illas inficiatura, nec terras antiquas Regni Poloniae, cruore et brachio a barbaris et infidelibus quaesitas, ab eodem Regno sequestrari. Quas etsi Dux Magnus Withawdus habebat in tenuta, concessione tamen Wladislai Regis ad vitam facta id actum erat, quae trahi non debet ad perpetuitatis conditionem: cum publicum sit, terram Podoliae Regem donatione perpetua Spithkoni de Melsthin donasse. Dumque per Onacz Lithuanum replicatio adiecta esset, terram Podoliae in quadraginta millibus latorum grossorum per Wladislaum Regem Duci Magno Withawdo inscriptam fore: Ex hac, inquit Cardinalis, tua confessione certum est, ius ad terram Podoliae Polonis, non Lithuanis esse, et ius pecuniarum, Withawdo mortuo, ad Regem revolutum et extinctum esse, neque barones Lithuanos dignam et iustam aestimationem rerum facere. Nam cum Poloni propter eos bellum atrox et difficile cum Cruciferis de Prussia suscepissent, et Cruciferos [5]) aliquot praeliis secundis fudissent, terras etiam Samagittarum et Sudorum, pro quibus ortum erat bellum, ex faucibus Cruciferorum ereptas, propriis, quae ad eos remanserunt, neglectis, Lithuanis restituissent: pro beneficio amplissimo, occupando terram Luczensem, foedam iniuriam redderent, et [6]) restitutione terrarum Samagittiae et Sudorum aucti, ad occupationem terrae Luczensis callidius aspirarent; nihil tamen velle, ex proprio arbitrio Polonos agere et in causa propria decreta ferre [7]). Si in literis, vel in terris se Lithuaniae barones, quemadmodum asserunt, circumventos existimant, primum in Regis Kazimiri, qui est eorum et Polonorum communis Dominus, deinde si id displicet, in

---

[1]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [2]) Boryszonach *Cod. Lis.* [3]) Olesko *Cod. Przez.* [4]) et modo *Cod. Przez.* [5]) Cruciferos ipsos *Ed. Lips.* [6]) ex *Ed. Lips.* [7]) facere *Ed. Lips.*

Papae, Imperatoris, vel alicuius ex Regibus et Principibus catholicis, iustum iudicium venire non formident: Polonos de omni iure, iuxta pronuntiantis arbitrium cessuros; sin minus, non dubitent Polonos iure et iustitia usuros, et tempore opportuno, cum adiutorio Dei [1]) et assistentia sui Regis, suas iniurias prosecuturos. Nihil oblatio tam humilis movit animos eorum. Scrutabantur tamen, an in Thartarorum Imperatorem consentirent Poloni compromittere, ubi, id Christianis contumeliosum esse, responsum est, pene se illa responsione et oblatione victos, nihil amplius ingerendo, confessi sunt. Cum hac et non alia responsione Lithuani dimissi, nec aliqua suspensio rerum, ut alias, licet aliqui consiliarii callide et vafre nimis pro illa instabant, admissa [2]). Scitum enim fuit, per suspensionem cum Lithuanis fiendam, alteram suspensionem confirmationis iurium Regni [3]), literis regiis iam in praeterita conventione Siradiensi repromissam, propter quam futura conventio Pyotrkoviensis pro die Sancti Iohannis Baptistae instituta erat, necessario emersuram.

Nuntiis Ducum Wladislai et Boleslai Masoviae, terras Gonyandz et Tikoczin per Lithuanos occupatas, repetentibus, crudum et minax responsum, organo Regis [4]), consiliariis inconsultis, datur; ob quod a Cardinali Sbigneo [5]) Rex [6]) correptus est. Non est, inquit, conditionis regiae, acerbis factis aut verbis minacibus grassari: cum et inter apes Rex nullum aculeum habeat. Principes Masoviae ex sanguine Regum [7]) descendunt, tibi etiam stricta necessitate [8]) affinitatis iuncti sunt, tam terris et Dominiis, quam milite numeroso insignes; quorum obedientia et feudo gloriari potes, cum tam potentes et generosos Duces pauci Reges Orbis feudales habeant. Nolli illis pro iustitia, quam a te expetunt, minari bellum. Non aliud, quam fines terrarum suarum a te repetunt iniuste occupatos. Quaecunque vis illata eis [9]) fuerit, nostra erit, necesseque habebimus, arma et dextras nostras pro eis, qui nobiscum unum corpus sunt, opponere. Proinde omitte hunc animum: nullatenus sinemus Principes Regni nostri in aliquam conculcationem aut oppressionem, nobis vigentibus, perduci. Hanc reprehensionem, iustam quidem et necessariam, universi ex consiliariis probabant, Rex quoque [10]) moderatior in legatos Masoviae Ducum [11]) esse coepit; Cardinali [12]) gratiae a consiliariis et nuntiis Masoviae Ducum habitae, quod iustam eorum petitionem et exauditionem dignam monstraverit.

---

[1]) Dei Omnipotentis *Ed. Lips.* [2]) admissa est. *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Regni *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) Sbigneo Episcopo Cracoviense *Ed. Lips.* [6]) Rex ipse *Ed. Lips.* [7]) Regum Poloniae *Ed. Lips.* [8]) necessitudine *Ed. Lips.* [9]) illis *Ed. Lips.* [10]) Rexque Casimirus *Ed. Lips.* [11]) Ducum *deest in Cod. Calv.* [12]) Cardinali Sbigneo *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex Pruthenos inter se dissidentes, per nuntios eorum rogatus, compositurum se promittit.

Venerant ad ipsam conventionem [1]) nuntii Conradi Magistri et Ordinis Prussiae ab una, et militarium, civitatum, totiusque [2]) populi Pruthenici, partibus ab altera. Dissidebant enim vehementer pro quibusdam constitutionibus, liga et foedere contractis, quas Magister et Ordo, quoniam eorum potentiam plurimum, si contra fas et ius agerent, dubitabant rescindere omni conatu nitebantur. Petebat Magister et Ordo, ne Rex [3]) et Regnum Poloniae relevamen aut assistentiam eis praestaret, et foederum pacis perpetuae memor esset. Petebant militares et populus, ut Rex haberet eorum iustitiam commendatam, et apud Fridericum Romanorum Imperatorem, coram quo iudicialem essent contentionem pro die Sancti Iohannis Baptistae inituri, eorum iustitiam promoveret, cum ex ea pax Regni Poloniae penderet, et ea disrupta, facultas restitueretur Magistro et Ordini, pacem pro libito rumpendi. Utrisque responsum est: Dolere Regem et Regnum de mutuo dissidio eorum, neutralem se velle gerere, et neque hanc, neque illam partem promovere, praesertim ex quo contentio earum in iudicium Imperatoris deducta erat, cuius decreto et decisione dirimenda veniret, se, velut catholicum Principem, non odia aut dissidia initurum [4]), sed pro unione et pace pristina laboraturum. Viderent, si opera eius ad compositionem uti vellent, animo grato et facili se illam praestaturum. Utraque pars cum gratitudine discessit. Ab eo autem tempore pacis perpetuae inter Regnum Poloniae et Magistrum atque Ordinem Crucifericum firmatae, tranquillitas, cui utraque pars nimium confidere videbatur, non secus quam solis serenitas intensa, in guerrarum [5]) nimbos sensim coepit defervescere repentinos.

Kazimirus Rex multis persuasionibus inducitur, ut iura Regni Poloniae confirmet.

Solicitatus est et tunc Kazimirus Rex [6]), ut iuribus Regni Poloniae confirmationem daret, orsusque Sbigneus Cardinalis [7]), materiam hanc in longum disseruit. Attendendum, inquit, serenissime Rex, in quanto honore simul et periculo apud Lithuanos versaris: quorum voluntati deferendo, in

---

[1]) Conventionem Parczoviensem *Ed. Lips.* [2]) Civitatumque totius etiam *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) aliturum *Cod. Lis.* nutriturum *Ed. Lips.* [5]) bellorum *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [7]) Cardinalis et episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.*

hanc diem iura Regni confirmare protelasti. Non te Ducem, non te Regem existimant, proprio vivunt, et singula publica et privata negotia regunt arbitrio [1]). Nos, qui pro te annis sex gravi onere premimur, tuo nihilominus parentes imperio, hic venimus. Illi apud quos et autumnum et hiemem, partemque veris maiorem exegisti, conduci non poterant, ut venirent; maiorque illis fructus de culpa provenit, quam [2]) de virtute: quorum nonnulli in tuam necem septies conspiraverant, executuri malignum propositum, nisi benignitate Superum nobis conservatus fuisses. Taceo Szuchtam [3]) Ruthenum Ducem, quem tam immoderato complexus fueras amore, ut lecto communi [4]) tecum frequenter cubaverit: qui pretio corruptus, occidere te, nisi a coniuratis fuisset proditus, maximo studio et cura saepe moliebatur. Consurge aliquando et excute hunc contemptum. Non metuas Lithuanorum rebellionem: cogemus illos in virtute Dei [5]) ad tui subiectionem [6]). Polonorum fides [7]) te et assistentia Dominum Lithuaniae constituet. Si [8]) Polonos amiseris, frustra de Lithuanis confidis: qui te modo florentem despiciunt, magis contemnent [9]) a nobis desertum. Imperium tuum Poloni, velut naturale, perferunt: Lithuani non secus ac violentum. Consilium ab his salubrius dari scito [10]), qui amant, non [11]) qui metuunt. Si tibi aliquis ex Polonis aliud persuadet, scito illum, infestissimum tibi hostem, falsumque consultorem et mendacem [12]). In hanc sententiam ab omnium dignitatum ordinibus itum est tam conformi consiliorum et votationum tenore, ut quilibet aliquid singularis rationis adiiceret: visusque sum mihi Senatui prisco Romano interesse. Rex tamen capite demisso, tellurem oculis intuens, et ab alto pectoris suspiria trahens, et tristitiam vultu praeferens, nequicquam persuasus est.

Aegre tandem Kazimirus Rex et fere decretis, sanctionibusque Polonorum coactus, iura Regni Poloniae, omniumque eius ordinum, confirmat praestito iuramento.

Sabbato ante [13]) Sancti Viti, Kazimirus Rex [14]), Parczow egressus, per Lublin, Kazimirz, Solecz, Opoczno, ad tenendam conventionem generalem, in Pyotrkow die Dominico Sancti Iohannis Baptistae advenit: ad quam et Sophia Regina, Praelatique, barones et nobiles in multitudine co-

---

[1]) suo arbitrio. *Ed. Lips.* [2]) quam nobis *Ed. Lips.* [3]) Szczutham *Cod. Calv.* [4]) uno et eodem *Ed. Lips.* [5]) Dei omnipotentis *Ed. Lips.* [6]) obedientiam atque subiectionem. *Ed. Lips.* [7]) fides studium *Ed. Lips.* [8]) Quodsi *Ed. Lips.* [9]) te certe contemnent *Ed. Lips.* [10]) scito *deest in Cod. Calv.* [11]) quam *Ed. Lips.* [12]) mendacem esse. *Ed. Lips.* [13]) ante festum *Ed. Lips.* [14]) Poloniae Rex *Ed. Lips.*

piosa convenerant [1]). Ibi in primis ladula, in qua [2]) obligatio regia de confirmandis iuribus [3]) recondita fuit, producta est [4]), et literae obligationis publicatae et lectae, iuxta quas requirebatur Rex de iurium confirmatione. Qui die uno ad deliberandum obtento, licet confirmare iura Regni se benevolum et voluntarium responderet, ea tamen, ut Rex Poloniae, non ut Dux Magnus Lithuaniae, confirmaturum distinxit, nec in literis confirmationum, titulo Magni Ducatus Lithuaniae uti velle [5]) astruxit, ne superius iuramentum, Lithuanis praestitum, temerare videretur; aut si suppressio tituli Magni Ducatus Lithuaniae displiceret, se in morem patris et fratris titulo supremi Ducatus Lithuaniae obtulit, usurum. Oblatio [6]) regia, etsi fucum quendam aequae rei videbatur habere: re tamen in consultationem deducta, intellectum est, magno dolo et veneno eam redolere. Quapropter omnium consensu decretum, ut oblatione [7]) Regis, velut sibi et Regno nociva, cum per eam literae cum Lithuanis confectae, in dubium revocarentur, et maior illis abrogatio, quam confirmatio superinduceretur, reiecta, omni instantia et prece Rex de confirmatione iurium solicitaretur. Quinque dies magna cura, maiori prece in solicitando Rege nequicquam absumpti, et pro qualibet die, vicibus aliquot, varii Praelati et barones, ad extremum Sophia Regina et Sbigneus Cardinalis [8]) mittebantur, multiplici persuasione urgendo, ferream mentem mollire non poterant: et dum nihil spei restaret, actum esse [9]) de re publica Regni Poloniae, et ruinam eius advenisse, publica voce deplorabant. Quaesitae et inductae Primorum sententiae, quid in tam periculoso et deformi publico statu agendum esset. Aliqui, abrogata Kazimiri Regis dominatione, imperio et obedientia Regi subtracta, substituendum alium Regem decernebant. Verum cum haec sententia etsi salubris [10]), festina tamen et aspera videretur, placuit illam in tempus aptius reservatam differre. Consilio bipartito, quo facilior, maturiorque ederetur pro stabilimento Regni in tam difficili eventu provisio, ita ut Primores unum locum tenerent, nobilitas cum mediocribus baronibus alterum locum observarent, concordes conclusiones ab utrisque editae et ab omnibus acceptatae sunt: ut in defectu, quo Rex plena forma, pleno titulo, confirmare iura Regni recusaret, Praelati, Principes, barones, nobiles, cives, iuramentis et inscriptionibus firment et mutuo obligent se, iura et libertates, tam ecclesiasticas, quam saeculares, metasque Regni nunquam deserturos, sed illas manu tenere et defendere, et pro illarum inte-

---

[1]) advenerant. *Ed. Lips.* [2]) scriniolum, in quo *Ed. Lips.* [3]) Regni iuribus *Ed. Lips.* [4]) productum est *Ed. Lips.* [5]) se velle *Ed. Lips.* [6]) Obligatio *Ed. Lips.* [7]) obligatione *Ed. Lips.* [8]) Cardinalis et Episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [9]) actum est *Ed. Lips.* [10]) salutaris *Ed. Lips.*

gritate et conservatione resistere sanguine, factis et armis; personam vero ad violationem iurium, libertatum et metarum [1]) intendentem, etiamsi regali praefulgeret dignitate, omni prosequi castigatione, studio et conatu. Ut Regi adiungerentur quatuor consiliarii, sine quorum consensu nihil ei agere in rebus gravibus liceret, omniaque regia decreta, eis dissentientibus, essent irrita. Ut omnes Lithuani relegarentur in Lithuaniam, quorum fascinatione et instinctu, compertum erat, Regem [2]) animum de non confirmandis iuribus Regni, obstinasse. Ut in stationibus regiis vetus moderamen servaretur, simul et in Podwodis, novis gravaminibus et aliis diariis abrogatis. Hae conclusiones [3]) cum Regi [4]) per organum Cardinalis Sbignei episcopi Cracoviensis recitatae essent, rogaretur quoque, ut Ducatu Magno Lithuaniae altero Duci, sibi et Regno benevolo et fideli, in tenutam et commendam dato, ipse gubernationi Regni Poloniae operosius intenderet, cum sub eius regimine, diviso et distracto, utriusque Dominii res publica plurimum vacillaret: dolorem tristitiamque animi tam gestu quam verbis coepit ostendere, et maiorem benevolentiam petitioni iustae praestare. Altera quoque die, quo res secretior fieret, Primoribus advocatis, et duodecim ex Communitate accersitis, in confirmationem iurium consentiens, in manibus Sbignei Cardinalis iuramentum cum pleno titulo praestitit corporale sub hac verborum forma: Ego Kazimirus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae et haeres Russiae, iuro, spondeo et promitto, ad haec sancta Dei Evangelia, quod omnia iura, libertates, privilegia, literas, immunitates Regni mei Poloniae ecclesiasticas et saeculares, ecclesiis et Regno Poloniae, Praelatis, Principibus, baronibus, nobilibus, civibus, incolis et quibuscunque personis, cuiuscunque status aut conditionis existant, per divos Principes, Reges, Duces et quoscunque Dominos et haeredes Regni Poloniae, et signanter per Wladislaum genitorem et Wladislaum germanum, meos, Reges Poloniae concessas, largitas et donatas, manutenebo, servabo, custodiam et attendam in omnibus conditionibus atque punctis; et omnia illicite ab eodem Regno alienata, aut distracta, pro posse meo ad proprietatem eiusdem Regni mei reducam, terminos Regni mei non imminuam, sed pro posse meo defendam et dilatabo. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Evangelia [5]). Exacto huiusmodi iuramento, substiterunt Praelati et barones maiora velle a Rege exigere, existimantes, animum infirmum, etsi non ratione, saltim tempore sanari, attento, quod intellexerat, fidem Lithuanorum erga eum labilem, fluxamque esse: in quorum favorem tam fortem se de non confirmandis iuribus exhibebat agonistam. Ducibus Boleslao

---

[1]) metarum Regni *Ed. Lips.* [2]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [3]) conditiones *Cod. Przez.* [4]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [5]) sancta Dei Evangelia. *Cod. Przez.*

Opoliensi, Przemislao Thoschecensi [1]), treugae [2]) in biennium, petentibus nuntiis eorum, concessae: non enim placuit geri etiam cum levibus hostibus bellum, Regis [3]) animo non stabilito, neque ad plenum maturato et sanato. Novem diebus duravit conventio, omni multitudine, cum iam singula pretio quadruplo ascenderent, graves sumptus tolerante.

Iohannes Sprowski in archiepiscopum Gnesnensem consecratur, iuri suo Thoma Strzampinski renuntiante.

Venerant ad conventionem ipsam [4]) Iohannes Sprowski, a Praeposito Gnesnensi et duodecim Canonicis, et Magister Thomas Strzampinski [5]) a decem, in archiepiscopos Gnesnenses electi: petentes suarum electionum consensum. Rex [6]) negato Magistro Thomae Strzampinski, quamvis id sibi Praelati aliquot et barones, zelum Dei habentes, dissuadebant, consensum illum in Sprowski [7]) transfudit, et literas ad Apostolicam Sedem necessarias, in favorem Iohannis Sprowski dari decrevit. Favisset Summus Pontifex Nicolaus [8]) in providendo magis Thomae Strzampinski: quippe qui eius doctrinam et praestantiam dudum habebat cognitam, quam Iohanni Sprowski. Sed Thoma suo iuri (spoliationem enim et suam et sibi adhaerentium verebatur) renuntiante, Iohannes Sprowski a Sede Apostolica confirmatus, in anno subsequenti apud ecclesiam Gnesnensem consecratus est per Iohannem Gruszczinski episcopum Wladislaviensem, die Solis, sexta Ianuarii.

Constantinopolitana urbs a Turcis capitur.

Feria tertia in crastino Visitationis Sanctae Mariae [9]) Kazimirus Rex [10]) ex conventione Pyotrkoviensi discedens, una cum genitrice sua Sophia Regina [11]), per Przedborz, Malogoszcz, Andrzeow, Visliciam, Proschowicze, feria secunda ante Sanctae Margarethae [12]), quae fuit nona mensis Iulii, Cracoviam intravit: ubi per omnes dies consilia habita sunt de rebus occurrentibus. Rege [13]) illic commorante, molestissima novitas literis et nuntiis

[1]) Tosthensi *Cod. Calv.* Thesinenensi *Cod. Lis.* [2]) induciae *Cod. Lis.* [3]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [4]) ad Conventionem ipsam Piotrkouiensem *Ed. Lips.* [5]) Strzempinski *Cod. Przez.* [6]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [7]) in Ioannem Sprowski *Ed. Lips.* [8]) Nicolaus quintus *Ed. Lips.* [9]) in crastino festi Visitationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [10]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [11]) Regina Poloniae *Ed. Lips.* [12]) ante festum Sanctae Margarethae *Ed. Lips.* [13]) Rege Casimiro *Ed. Lips.*

Alexandri Woyewodae Moldaviae allata est: Constantinopolim Graecorum metropolim, per Imperatorem Turcorum captam esse. Praedictus siquidem Turcorum Imperator, anno proxime transacto, congregata sui Imperii potentia, ad Strictum maris, quod Brachium Sancti Georgii appellatur, veniens, duas turres mirae fortitudinis ex muro erexit, iterque omnibus mercatoribus in Graeciam, et ex Graecia euntibus aditum interclusit. Periculum ingens parari sibi urbs Constantinopolis intelligens, solicitavit variis nuntiis Nicolaum Papam quintum, Alphonsum Regem Siciliae et Aragonum, Venetos, Ianuenses [1]), caeterosque Reges et Principes Christianitatis, ut auxilium ferre et periculum superimpendens avertere dignarentur, futurum, ut evenit, rati, urbem Constantinopolim, nisi turres in Stricto erectae demoliantur, in potestatem Turcorum deventuram. Sed Rex Aragonum, omnesque Communitates Italiae, propriis bellis intendendo, publico malo occurrere non poterant. Turcus itaque innumeris coactis undique copiis, mirabili apparatu, formidoloso cum impetu, ac cuniculis et latentibus fossis altissime actis, aggere late edito, ponte, qua Peram oppidum versus mare muros alluit urbis, longitudinis ad duo millia passuum raptim extructo, turribus ligneis eousque erectis, ut muros urbis, qui altissimi essent, excederent, machinamentorum, tormentorumque multiplici adhibito genere, contra inita foedera, contra iusiurandum, liberius, et a mari et a continenti, Constantinopolim obsidione vexabat. Et videns Patriarcha Constantinopolitanus, civitatem in arcto esse, ivit solus, quamvis iam centenarius esset, Romam et Napuliam ad solicitandum et Papam et Regem Aragonum de subveniendo, ostendens in quanto esset periculo urbs Constantinopolitana. Interea dum tardius omnia administrantur (neque enim Summus Pontifex, neque Reges Orbis poterant concipere ardorem pro defensione Graeciae, attento, quod post multos sumptus et labores pro unione fidei habitos, Graeci vicibus quinque unione suscepta in pluribus Conciliis ad id institutis, et diversis temporibus Latinos quinquies fefellerant), Turcus urbem opprimebat. Verum quia tam Graecorum Imperator cum suis, quam Venetorum Praefectus Iohannes de Aureo [2]) viriliter resistebant, Turcus spe potiundae urbis, multos conatus pro eius conquisitione impendit, bombardisque et arietibus tam nocte quam interdiu quassare muros non destitit. Itaque cum muros et turres altas et munitas civitatis stravisset et solo aequasset, fossataque civitatis replevisset, urbem fortem et nobilissimam tam situ quam munitione, quae in universo mundo secundam non habuit, vicesima nona Maii [3]), post quartum et quinquagesimum diem, postquam illam oppugnare

[1]) Genuenses *Ed. Lips.* [2]) de Auria *Cod. Lis.* (Doria). [3]) mensis Maii *Ed. Lips.*

coepit, summa vi et extrema pugna capit: quam Pausanias [1]) primus condidit, Constantinus magnus instauravit, et in aemulationem antiquae Romae amplificavit et magnificavit. In ea Graecorum Imperator, et ipse Constantinus nomine, in extremo periculo patriae [2]) suae pugnans, obtruncatur, et caput eius lancea infixum, spectaculo ferebatur. Mandante enim Imperatore Turcorum caput interfecti Imperatoris Graecorum a cadavere iam mortuo fuit abscissum et sibi praesentatum. Turba ingens trucidata, templa veri Dei polluta sunt, inter quae nobile opus Iustiniani, Sanctae Sophiae vocatum, tetro Machometis ritu foedatum est. Flamines Turcorum, per altaria salientes, Machometi laudes pronuntiabant: verum illum et summum Prophetarum, destructorem fidei christianae vociferantes. Beatae Mariae Virginis, matris Domini, et aliorum Sanctorum imagines deletae sunt, altaria diruta, matronae et puellae et sacrae virgines ad libidinem raptae. Salvatoris nostri simulachrum in cruce pendentis, per derisionem atque contemptum, praecedentibus, qui dicerent: Hic est Christianorum Deus! in castra delatum, sputo, luto, atque omni foeditate iactatum est, omnia luctu plena, caede, cruore, cadaveribus erat cernere. Caedes passim virorum, mulierum et parvulorum, per feritatem barbaricam fieri coeptae sunt. Nulli aetati, sexui vel conditioni, discurrentibus undique barbaris, parsum, donec Imperator ipse Turcorum caedem prohibuit, ne urbs tam magna, vacua habitatoribus remaneret. Ad ecclesias deinde discursum est, et primum aurea et argentea vasa direpta, imagines Sanctorum in ludibrium expositae, campanae nobiles in bombardas conversae. Imperator Turcorum per se turrim apud ecclesiam Sanctae Sophiae ascendens, imaginem Passionis Domini nostri Iesu Christi, de petra sculptam, quae ab universa civitate videbatur, loco suo movens, deorsum cum vituperio deiecit: quae in partes comminuta est. Virgines insuper tam sanctimoniales, quam saeculares, incestatae et ludibrio habitae; caeterae mulieres aut in Turciam abductae cum viris, aut venundatae. Ossa et reliquiae Sanctorum disiecta et a profanis hominibus conculcata, aut porcis obiecta. Miseratus Imperator Turcorum venditionem multifariam hominum, instituit apud Gerlukam [3]) proditorem, ut pecuniis suis captivos, ne illos in alienas nationes abduci contingeret, redimeret, sumpturus sibi expost [4]) pecuniam expositam de introitibus imperialibus. Qui cum semel, et secundo et tertio, maximas summas in liberandis captivis, precibus Turcorum Imperatoris consentiens, et in solutione futura spem ponens, exposuisset, miranti Imperatori Turcorum, atque a Gerluka quaerenti, unde tantas summas pecuniarum con-

---

[1]) Pausonius *Ed. Lips.* [2]) vitae *Ed. Lips.* [3]) Kir-Lucas Notaras. [4]) postea *Ed. Lips.*

quisivisset, quibus multa captivorum millia liberasset; dum vero Gerluka respondente didicisset, haec omnia ex donatione Imperatoris Graecorum habuisse, decollari eum [1]) illico praecepit cum hac exprobratione: Si pro tantis beneficiis iam receptis, proditorem te tui Imperatoris, tam liberalis et benefici, constituisti, quomodo mihi fidelis esse poteris pro promissis et speratis? Filium vero suum, quod Iohannem de Aureo [2]), praefectum classis Venetorum, in dolo occiderat, iussit vivum excoriari, asserens virum tam strennuum et animosum, suam gentem et civitatem defendentem, indigna morte peremptum, quem Imperator ipse Turcorum pro sua probitate et virtute, magis quam unam terram appenderet. Ianuensium civitas Pera, verita simile periculum, missis ad Turcorum Imperatorem nuntiis, deditionem fecit. Postquam [3]) muri, moenia et turres civitatis, mandante Turco, disruptae sunt et solo aequatae, campanae sublatae et in bombardas resolutae, sedecim millia florenorum pro tributo annuo imposita, vicina insuper castella, portus, telonea et possessiones Turcus iuris sui fecit. Videns insuper Turcorum Imperator, urbem Constantinopolitanam situ et spatio esse latam et protensam, in duabus eius partibus muris, turribusque et domibus altioribus demolitis, tertiam eius partem, situ et munitione firmiorem, firmavit [4]), et exclusis Graecis et Catholicis, praesidium suarum gentium illic posuit et arcem erexit, sedem sui Imperii, quo facilius resistentiam et defensionem contra Christianos, recuperationem facere intendentes, opponeret, illic collocans. Haec quidem Constantinopolitana clades, tam miserabilis, quam miseranda, Turcorum ingens victoria, Graecorum extrema ruina, Latinorum infamia fuit: per quam vulnerata est fides catholica, confusa religio, nomen Christi blasphematum et oppressum [5]); ex duobus Christianitatis oculis alter erutus, ex duabus manibus altera amputata, bibliothecis combustis et Graecarum literarum doctrinis, sine quibus nemo se doctum aestimabat iri, exterminatis.

Turcorum genus et mores Constantinopolitanorum describuntur.

Non sunt autem Turci, ut plerique autumant, ab origine sua Asiani: Scytharum genus est, qui trans Tanaim, Asiam versus, nulla stabili sede, nullis urbibus, nullis certis et perpetuis domiciliis, campos patentes vage passimque incolere soliti sunt, ex media Barbaria profectum, quod ultra Euxinum, Pyrrichiosque montes, ad septemtrionalem Oceanum sedes habuit.

---

[1]) illum *Ed. Lips.* [2]) de Auria *Cod. Lis.* [3]) Postea *Ed. Lips.* [4]) servavit *Cod. Lis.* [5]) oppressum est. *Ed. Lips.*

Gens immunda et ignominiosa, fornicaria in cunctis [1]) stuprorum generibus, quae regnante apud Francos Pipino, montes Caspios exivit, ac longo itinere se in Asiam recepit, ibique posthac morata est. Et quamvis sub miti coelo et mundiori terra, per tot saecula parum excultam se praebuerit: sapit tamen adhuc multum pristinae deformitatis, nec omnem barbariem detersit. Constantinopoli expugnata, Principes, Optimatesque captos, crudelis et sanguinarius carnifex foede misereque iugulans, Peram subinde, illustre e regione urbis conquisitae situm oppidum, opulentissimam et claram Ianuensium [2]) coloniam, tantae urbis clade, tam improvisa calamitate, tam vicino excidio, territam et deiectam, per deditionem (ut praemisimus) accepit. Eius demollitus pulcherrimos muros, templa spoliari, sancta violari, reliquum ornatum civitati adimi, cives alioquin tetre et indigne vexari permisit: quibus ad hanc diem, proh scelus! nequiter et nefarie dominatur. Audiebantur assidue et sermonibus tritae querelae de tam aspera et immani barbarorum crudelitate, in caede ac sanguine fidelium debacchata, a quibusdam suscepta augebatur verbis calamitas, futuraque populi christani ominabantur pericula. Singulorum haec erat sententia: nullam prioribus saeculis, neque perniciosiorem urbi alicui captivitatem accidisse. Erant nonnulli, qui etsi tantae urbis ruina ad commiserationem moverentur: Graecos [3]) tamen, propter eorum naturam [4]), vitam [5]), perfidiam, desidiam, luxum, avaritiam, omni supplicio iudicabant dignos, quod Catholicorum exercitus ad recuperandum Terram Sanctam proficiscentes, calce in farinam mixta, extinguebant, quod vice iam frequenti [6]) fidei catholicae professionem, in generalibus Conciliis solenniter factam, Latinis illudendo abnegabant, quod in praefata urbe Constantinopolitana publica epheborum, cuiusmodi scelus in caeteris [7]) urbibus igne expiatur, constituerant lupanaria: ob quae constat Pentapolim sulfure et igne coelesti dispersisse, et in steriles ac olidas undas redactam esse. In quorum pectoribus tanta invaluerat ignavia atque avaritia, ut neque minimum quidem ex auro, argentoque, quo abundabant, volebant impendere ad suae urbis tutelam, ut praedam Turcis opulentiorem relinquerent.

---

[1]) innumeris *Cod. Lis.* [2]) Genuensium *Ed. Lips.* [3]) aequos *Cod. Przez.* [4]) naturam, mores *Ed. Lips.* [5]) vitia *Cod. Lis.* [6]) qui aliquot iam vicibus *Cod. Lis.* [7]) in terris *Ed. Lips.*

Matrimonium Kazimiri Regis cum Elisabeth filia Alberti Romanorum Regis, per legatos concluditur Wratislaviae certis sub conditionibus.

Instante conventione Wratislaviensi, Kazimirus Rex [1]) ambasiatores [2]) suos solennes illuc transmittit, videlicet Iohannem Wladislaviensem, Andream Posnaniensem episcopos, Iohannem de Cziszow castellanum et capitaneum, Iohannem de Thanczin palatinum Cracovienses, Iohannem de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarium, Derslaum de Rithwyani castellanum Rospergensem [3]), Petrum Zayanczek succamerarium Siradiensem, Andream Zakowicz [4]) capitaneum in Poloczko et Iohannem Nyemyerowicz, Lithuaniae barones, qui in magna pompa et apparatu, cum mille ducentis equis, feria sexta, in die Sancti Laurentii, Wratislaviam ingressi sunt, et ab ambasiatoribus [5]) Ladislai Regis Hungariae, qui eos aliquot diebus praecesserant, civibusque Wratislaviensibus, cum honore magno excepti. Miserat enim Ladislaus Rex pro ipsa [6]) conventione Iohannem episcopum Olomunczensem, Ottonem Ducem Bavariae, Henricum de Rosembarg [7]), Rupertum de Walsche [8]), Henricum de Lippa [9]) Marsalcum Bohemiae, Georgium Krawarski [10]) de Strasnicza, Ulricum Eyczynger [11]), Rupertum de Eborszdorff [12]), Stephanum Aloch Cancellarium Austriae, Stephanum de Wayda, Sigismundum Eyczynger et Oswaldum Reychoff [13]). Altero die, videlicet Sabbato in crastino Sancti Laurentii, tractatus coepti sunt et decem diebus integris continuati, conclusioque matrimonii inter Kazimirum Regem [14]) et illustrissimam Principem Elisabeth, natam quondam Alberti Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regis, capta [15]), et literis hinc inde Regum, Ladislai Hungariae, et Kazimiri Poloniae, firmata, feria quoque secunda post festum Assumptionis Sanctae Mariae [16]), in praetorio Wratislaviensi, excellenti et magnae religionis viro, Iohanne de Capistrano, orationem disertam, cuius thema erat: „Haec est [17]) dies, quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea [18]),“ faciente, publicata est. Conditiones autem, sub quibus affinitas huiusmodi contracta erat, hae sunt: ut Kazimirus Rex Poloniae praefatam Elisabeth sibi usque in Theschin, die Dominico post festum Purifica-

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) legatos *Cod. Lis.* [3]) Rostperiensem *Cod. Przez.* [4]) Zakowiecz *Ed. Lips.* (Sakowicz). [5]) et ab Legatis *Ed. Lips.* [6]) pro illa *Ed. Lips.* [7]) Rozenberg *Cod. Lis.* [8]) Walsse *Cod. Przez.* (Walsee). [9]) Rupertum de Lippa *Ed. Lips.* [10]) Krawaski *Cod. Przez.* Grawarski *Ed. Lips.* [11]) Elczinger *Cod. Lis.* Eczyngier *Ed. Lips.* [12]) de Ponsdorph *Cod. Lis.* (de Ebersdorf). [13]) Reichow *Cod. Lis.* (Reyholf). [14]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [15]) facta *Cod. Lis.* [16]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [17]) est *deest in Cod. Calv.* [18]) Psalm. CXVII. D. v. 24.

tionis Sanctae Mariae [1]) adducendam desponset et coronari procuret; item ratione dotis centum millia florenorum Ladislaus Rex Hungariae sibi solvat, nulla conditione restituenda, si prior Elisabeth Regina decesserit, etiam prole aliqua non habita. Item Poloniae Rex [2]) sibi dotem et dotalitium in terris Sandomiriensi, Lanciciensi, in oppidis Kolo, Opoczno et Przedecz inscribat. Ipsa tamen [3]) dotis tam solennis et publica obligatio nunquam habuit aliquem effectum.

Iohannes de Capistrano frater ordinis Minorum de observantia, cum legatis Polonorum ex Wratislavia adveniens, cum maximo honore a Rege Kazimiro et omnibus ordinibus Cracoviae excipitur. Sbigneus Cardinalis monasterium Sancti Bernardini in Stradomia fundat.

Rebus matrimonii consummatis, ambasiatores [4]) Poloniae Cracoviam revertuntur, ducentes secum in comitiva Iohannem de Capistrano, fratrem ordinis Minorum, virum excellentis sanctitatis, et feria tertia, in die Sancti Augustini Cracoviam ingrediuntur. Itum autem est praefato beato viro non solum ab ordinibus [5]), sed et sacerdotum universorum [6]) urbis Cracoviensis, cum magistratibus, processionibus sacris et vexillis, obviam profectum est [7]); cives quoque mares et feminae suscepturi illum, in [8]) duo milliaria gregatim effluxerant. Obviam illi effusa fere universa civitate, Kazimirus quoque Rex cum Sophia Regina [9]), et Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, cum magno numero totius militiae et cleri, in campo ante Kleparz eum excipiunt, et cum magno triumpho in civitatem introducunt. Magna fuit de eius adventu cleri et populi exultatio: unde et omnis sexus in obviam sui fuit effusus. Pro mansione sua domus Georgii Sworcz in Circulo [10]) consignata est, et circa ecclesiam Sancti Adalberti thronus factus, in quo quolibet die, antequam intensa frigora advenirent, lecta missa, verbum Dei in Latino, more suo, spatio duarum horarum, populo vulgari audiente et nullam nauseam sumente, praedicavit: ea prudentia et eloquentia, atque doctrina praeditus, ut mente atque lingua coelesti loqui videretur, praedicatio quoque sua aliis duabus horis in vulgari resumpta est. Sic quatuor horis continuis quolibet die duravit praedicatio; ubi vero gelua et nives adveniunt, in ecclesia Sanctae Mariae Virginis, prope sacrarium, thro-

---

[1]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [3]) autem *Ed. Lips.* [4]) Legati *Ed. Lips.* [5]) obviam non solum ab omnibus ordinibus *Cod. Lis.* [6]) Sacerdotes universi *Ed. Lips.* [7]) obviam illi profecti sunt. *Ed. Lips.* [8]) ad *Cod. Lis.* [9]) Regina, genitrice sua *Ed. Lips.* [10]) in Circulo Cracoviensi *Ed. Lips.*

nus collocatus, et pro die qualibet predicatio primum in Latina, deinde in vulgari lingua continuata. Mansit autem in civitate Cracoviensi a die Sancti Augustini, usque ad quintam decimam diem mensis Maii, sub quo tempore magnam multitudinem infirmorum, coecorum, claudorum, aridorum, et aliis languoribus oppressorum, inspectante populo curavit: propter quod universum Regnum Poloniae, sed et de vicinis provinciis, maxima hominum multitudo et ad curandas necessitates et infirmitates suas, et ad videndum virum [1]) Dei confluebant. Centum et amplius personae sacram religionem suam ingressae sunt. Sbigneus insuper Cardinalis et episcopus Cracoviensis locum in Stradomia pro conventu et monasterio fratrum suorum [2]) de observantia, in area germani sui, Iohannis de Oleschnicza palatini Sandomiriensis, erexit, et constructa ecclesia lignea, illam in die Nativitatis Sanctae Mariae [3]), in honorem Sancti Bernardini, omnibus processionibus totius urbis ipsum Cardinalem et fratres conducentibus, consecravit: quae post biennium sumptibus eiusdem Cardinalis, coctili muro ornata est. Tanta fuit civitatis Cracoviensis et universi populi Polonici charitas erga illum, ut egredientem illum et personis propriis et uberibus lacrimis omnes ordines et omnis status homines, ad longissimum spatium extra portam, aliqui ad duo milliaria prosequerentur. In id monasterium atque ordinem, temporis processu, Iohannes Melsthinski, adolescens [4]) magnarum opum, ingressus, vitam arctissimam egit: quod eo magis mirari dignum fuit, quia nobiliter et longe aliter educatus, ad extremam se egestatem et patientiam, locupleti calcata haereditate, coegerat, unus solus ex divitibus evangelicam perfectionem sortitus. Cuius conversionem plurimi admirati, laudabant Dominum, quod in tantis divitiis natus, tamque clari generis et viridis adhuc aetatis adolescens, subito, omni vitae temporalis vanitate calcata, ascendere desideravit ad aeternae vitae fastigia.

Oswanczimensis Ducatus a Ianussio Duce pro viginti millibus latorum grossorum redimitur per Polonos.

Feria tertia ante festum Nativitatis Sancta Mariae [5]), Kazimirus Rex Poloniae de Cracovia egressus, per Novam Civitatem, Sandomiriam, Lublin, Hrubyeschow [6]), in Lithuaniam ivit et venationes exercere coepit, immoratusque est in venationibus autumni et hiemis tempus. Sub eius absentia

---

[1]) verbum *Ed. Lips.* [2]) fratrum Ioannis Campistrani *Cod. Lis.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) adolescens *deest in Cod. Calv.* [5]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [6]) Rubiessow *Cod. Przez.*

Dux Ianussius Oswanczimensis [1]), considerans barones Regni [2]) per plura loca distractos esse, congregata aliquali potentia, castrum Oswanczim [3]), quod tunc per Iohannem Kuropathwa succamerarium Lublinensem pro Rege et Regno [4]) tenebatur, obsidione cingit, monasterio fratrum Praedicatorum incastellato. Verum cum ab huiusmodi obsidione cum ignominia et iactura suorum repulsus fuisset, antiquum castrum et per patrem olim suum vocatum Wolek, ruinatum, reformat et reficit, in eoque ponit gentium praesidium, quod non solum terram Oswanczimensem, sed et confinia Regni spoliavit et infestavit. Barones itaque Regni, tarde tamen, postquam hostium est firmatum praesidium, in Cracoviam conveniunt, et per curienses [5]) Regis atque familiares bellum agere [6]) instituunt. Summa itaque totius belli Iohanni de Thanczin palatino Cracoviensi commissa, obsidetur Wolek [7]) mensibus aliquot, et per notabiles Regni barones et adolescentes, videlicet praefatum palatinum Cracoviensem, Krzeslaum de Kurozwanki Lublinensem, Iohannem de Bobrek Byeczensem, castellanos, Iohannem Kuropathwa, Petrum Schaffranyecz succamerarium Cracoviensem, Iohannem Tarnowski, Iohannem Rithwianski capitaneum Sandomiriensem, Andream de Senno [8]), Iohannem Melsthinski et alios, poterat [9]) infra dies aliquot faciliter conquiri; sed parva, vel nulla diligentia interponebatur pro conquirendo, periculosum existimante duce belli Iohanne palatino Cracoviensi, tot insignes iuvenes pro conquisitione castri natura loci plurimum muniti, morti exponere. Infra itaque tempus obsidionis tractatus de pace habiti sunt, et pax eo respectu conclusa: quoniam indignum iudicabant Poloni etiam [10]) castro conquisito, Ducem Ianussium patrimonio suo violenter spoliari. Dantur enim [11]) Ianussio Duci Oswanczimensi ex pacto viginti millia latorum grossorum pro terra Oswanczimensi, et cessio per eum fit terrae perpetua, et in [12]) Regni Poloniae corpus, unde olim exciderat, revertitur. Literae publicae de contractu venditionis et emptionis conficiuntur et in thesaurum regium Cracoviae reponuntur.

Ladislaus in Bohemiae Regem Pragae coronatur.

In die Dominico Sancti [13]) Simonis et Iudae Apostolorum, Ladislaus Hungariae Rex et Dux Austriae, in Regem Bohemiae Pragae per Diony-

---

[1]) Oswiacimensis *Cod. Przez.* [2]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [3]) Osszwiączimense *Ed. Lips.* [4]) pro Rege Casimiro et Regno Poloniae *Ed. Lips.* [5]) per Aulicos *Ed. Lips.* [6]) gerere *Ed. Lips.* [7]) castrum Volek *Ed. Lips.* [8]) de Sienno *Ed. Lips.* [9]) Et poterat *Ed. Lips.* [10]) enim *Ed. Lips.* [11]) ergo *Cod. Lis.* [12]) ad *Ed. Lips.* [13]) festo Sancti *Ed. Lips.*

sium Cardinalem et archiepiscopum Strigoniensem coronatur; quo peracto [1]), confirmat iura eorum et consuetudines, et praesertim, ut quilibet habeat liberum arbitrium, quomodo velit sub una vel duplici [2]) specie communicare. Sed haec confirmatio multos bonos Catholicos offendit. Bohemi in Regis sumptus, suorum quisque censuum tertiam partem contulere: ex ea pecunia coronationis solennia peracta sunt, supportata curiae onera, et nonnulla bona regia a pignore redempta. Quamvis autem non parvo tempore Rex Ladislaus Pragae manserit: nunquam tamen haereticorum ecclesias, quamvis [3]) instanter rogatus, intravit, neque eorum sacris interesse dignum duxit. Propter quod molesta nimis Regis [4]) mansio in Bohemia haereticis erat, quorum ritus damnati, et ab eo et ab universis ad eum confluentibus contemnebantur, et frequens eorum, qui peste haereseos infecti erant, ad puritatem ecclesiasticae veritatis accedebat numerus.

Iohanni de Huniad in Hungaria per Ciliae Comitem tenduntur insidiae.

Hungariae Regnum per id tempus, Iohannes de Huniad, et omnes fere regias arces atque introitus in potestate habuit, illique soli a pedestribus atque equestribus copiis parebatur. Id dum primores Regis [5]) consiliarii, signanter Ciliae Comes [6]) molestius ferret, criminari Iohannem et invisum Regi facere moliebatur: asserens, illum cupidine Regni incensum, de Rege vi vel veneno enecando, animum intendisse; propter quod Comes [7]) saepius in caput Iohannis, Rege non abnuente, comparabat insidias. Sed cum arcanum sileri non posset, Iohannes de cassibus sibi tensis certior factus, omnes conatus Comitis vel declinavit, vel elusit.

Belli civilis apud Pruthenos orti praesaga prodigia.

Sub huius anni spatio bellum gravissimum, et tanto durius, quanto insperatius, inter Ludovicum Magistrum, Commendatores et Ordinem Cruciferícum ab una, et militares [8]), nobiles et cives Prussiae, partibus ab altera [9]), subortum est et tanta atrocitate gestum, ut militaribus, nobilibus et civibus, quasi ex composito in praedictos Cruciferos consurgentibus, ex omnibus castris, civitatibus et fortalitiis illos per expugnationem

[1]) Coronatione autem peracta *Ed. Lips.* [2]) utraque *Ed. Lips.* [3]) licet *Ed. Lips.* [4]) Regis *deest in Cod. Calv.* [5]) Regis Ladislai *Ed. Lips.* [6]) Ulricus Ciliae Comes *Ed. Lips.* [7]) Comes ipse *Ed. Lips.* [8]) et consiliares *Cod. Przez.* [9]) ex altera *Ed. Lips.*

eiicerent, et direptis bonis, longo tempore quaesitis, in solo castro Marienburg illos includerent. Tam subitam autem Pruthenicae orae mutationem etiam Cometarum apparitiones et nonnulla prodigia praecesserant. Michael etenim de Perliborg [1]), Saxo genere, arte balistarius et Ordine Crucifer, retulit se praesentem fuisse, quod uno anno, ante inchoatam guerram [2]), in die Purificationis Sanctae Mariae [3]), in Marienburgensi castro, Fratribus Ordinis laicis ex more pro sumendo Viatico ad altare accedentibus, omnes hostiae, quae per celebrantem praeparatae et consecratae fuerant pro communicantibus, subito disparuere. Pro qua re prodigiosa Fratres Ordinis laici, non in religionem, sed in choleram versi, sacerdotes sui Ordinis, qui rem agebant divinam, deducebant infatuatos, nec prodigii miraculo deterriti, ad ecclesiam parochialem urbicam ex castro fremendo progressi, illic corpore Dominico se procurarunt cibari.

ANNUS DOMINI 1454.

Quinquaginta sex notabiliores Prussiae civitates, pertaesae belli civilis, missis Sandomiriam ad Kazimirum Poloniae Regem legatis, ultro deditionem offerunt.

Venationibus multarum dierum Kazimirus Rex [4]) exactis, dum magnam multitudinem ferarum cepisset et in Poloniam pro solennitate nuptiarum transmisisset, in Vilnam pro diebus Nativitatis Christi venit. Quos cum illic peregisset, in Regnum Poloniae rediit, et Sandomiriam, convenientibus ad eum certis Praelatis et baronibus, pro capiendis consiliis super imminentibus negotiis [5]), Sabbato ante diem Sanctorum Fabiani et Sebastiani Martyrum, advenit. Tres dies in expediendis rebus publicis absumpti sunt: sub quibus deliberatione habita, nuntiis militarium et civium Prussiae, videlicet Gabrieli de Baysen et Magistro civium Prussiae de Gdansk [6]), deditionem quinquaginta sex civitatum, quas notabiliores habet Prussia, subiectionemque et obedientiam plenam offerentibus, responsum: ut Cracoviam, post festum Purificationis [7]), nuntios cum plena potestate mitterent, efficax se illis responsum ad petita daturum.

---

[1]) Perlibog *Ed. Lips.* [2]) ante inchoatum bellum *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) periculis et negotiis *Ed. Lips.* [6]) de Gedano *Ed. Lips.* [7]) post festum Sanctae Mariae Virginis Purificationis *Ed. Lips.*

Sponsae Regis Kazimiri obviam usque Theschin proceditur.

Feria quarta, in crastino Sancti Vincentii, Kazimirus Rex [1]) de Sandomiria egrediens, per Novam Civitatem et Proschowicze, Cracoviam Sabbato in die Conversionis Sancti Pauli [2]) ingreditur, curam omnem adhibet, ut futura nuptiarum iuxta regalem magnificentiam celebretur solennitas, Iohannem de Cziszow castellanum et capitaneum, Iohannem de Thanczin palatinum Cracoviensem, cum uxoribus, Stanislaum de Ostrorog palatinum Calissiensem, Petrum de Schamotuli castellanum Posnaniensem et Iohannem Felix de Tharnow cum uxore, ad excipiendam novam coniugem, virginem Elisabeth, filiam Alberti Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regis, versus Theschin, pro die Purificationis Mariae [3]), adiunctis aliquibus ingenuis adolescentibus curiae suae, ad satisfaciendum pactis Wratislaviae conditis, duo millia ad minus equestrium facientia, transmittit. Nec ab Australibus [4]) pactis minus paritum est. Venit [5]) et ipsa virgo Elisabeth Regina, in decentia et pompa regali, in Theschin, in die Purificationis Sanctae Mariae [6]), ut etiam barones Poloniae una hora praeveniret. Comitabantur eam barones et matronae Bohemiae, Austriae et Moraviae, videlicet Henricus de Rosembarg [7]), Ladislaus de Huniad filius Iohannis gubernatoris Hungariae, Comitis Bistrzicensis [8]), Henricus de Walsche [9]), Lihtersten, Zdenyek Konopniczky [10]), Sigismundus Eyczynger [11]), noningentorum equorum comitivam habentes, item uxor Comitis de Schumborg [12]) et Iohannis de Thowaczow et aliae. Duobus diebus in Theschin pausatum est, et virgo regia Elisabeth in potestatem baronum Poloniae tradita; plures exinde Austriam remissi. Ex Theschin per Plsczinam [13]), Oswanczim [14]) et Skawinam itum est. Poterat ad Cracoviam feria quinta, in crastino [15]) Sanctae Dorotheae, fieri [16]) ingressus; sed regis ordinatione, tribus diebus in Skawina substitit nova sponsa cum comitiva sua, non sine eorum, qui reginam comitabantur amaritudine, tunc verentibus, ne poenitentia subiret aliqua animum Regis, matrimonii foedus rescindendi. Sed dilationis causa alia extabat: quoniam apparatus pro splendore magnificentiae regiae, ad obviandum novae sponsae, nondum erant perfecti. Frigoris autem et hiemis in sextam Februarii mensis diem protelata obvenerat eo anno austeritas, pro-

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Sancti Pauli Apostoli *Ed. Lips.* [3]) Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) ab Austriacis *Ed. Lips.* [5]) Venit namque *Ed. Lips.* [6]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [7]) Rozenberg *Ed. Lips.* [8]) Bistrzniensis *Cod. Lis.* [9]) Vulsche *Ed. Lips.* (Walsee). [10]) Zoleniek Konopnicki *Ed. Lips.* [11]) Ecziger *Cod. Lis.* [12]) Schuniborg *Ed. Lips.* [13]) Pczinam *Ed. Lips.* [14]) Osswiacim *Cod. Przez.* [15]) in crastino festi *Ed. Lips.* [16]) fuisse *Cod. Calv.*

fundissimaeque nives cunctas obstruxerant semitas, pabulationesque etiam non domesticis tantum, sed et feris silvestribus abstulerant: multi equorum periere greges, et plerique vici [1]) apud Podoliae oram pondere nivium absorpti.

Elisabeth Kazimiri Regis sponsa urbem Cracoviensem ingreditur.

Sabbato in die sanctae Apolloniae, Kazimirus Rex Poloniae, Tertiarum hora, cum Sophia Regina genitrice sua, item cum Iohanne archiepiscopo Gnesnensi et Primate, Gregorio [2]) Leopoliensi archiepiscopo, Iohanne Wladislaviensi, Andrea Posnaniensi, Nicolao Przemisliensi episcopis et multitudine baronum et procerum Poloniae, item cum Ducibus, Wenceslao Rathiboriensi, Wenceslao et Iohanne Oswanczimensibus [3]), in obvium egressus, novam sponsam suam virginem Reginam Elisabeth suscipit fronte laeta et hilari. Magnificus fuit et plurimum spectatus tunc Kazimirus Rex in splendore suorum apparatuum, quoniam sella, frena [4]) strepae et indumenta, praeter equos staminibus de axamento [5]) cum filis auro textis coopertos, quadraginta millibus florenorum aestimabantur. Aemulati sunt et nonnulli barones Poloniae hunc splendorem, qui et se ipsos et familiares et equos splendidis ornamentis, auro et purpura superbis, vestierant. Non favit tamen coelestis intemperies regio egressui, sed a mane usque ad vesperam largos dedit coelum imbres: propter quod supellex vestimentorum nobilium, aqua pluviali balneata, pro maiori parte fuit corrupta. Itum est a [6]) processionibus omnium ecclesiarum, et omnium statuum et ordinum, Reginae novae in obvium, sed nemo poterat loca sua tenere, pluvia inundante, coactique sunt omnes celerius in tecta redire. Dextris datis, virgo Elisabeth a Sophia Regina in vehiculum suscepta est, et cum clangore tubarum in castrum Cracoviense, circa horam vesperorum (nec enim celerius propter pressuram rediri potuit) deducta, et a Sbigneo Cardinali et episcopo Cracoviensi, Praelatisque et Canonicis ecclesiae Cracoviensis [7]), in foribus eiusdem ecclesiae suscepta; adoratione et oblatione in templo facta, in regiam deducta est.

---

[1]) viatores *Cod. Lis.* [2]) Georgio *Ed. Lips.* [3]) Oswiacimensibus *Cod. Przez.* [4]) frenum *Ed. Lips.* [5]) de serico villoso *Ed. Lips.* [6]) cum *Ed. Lips.* [7]) Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis *Ed. Lips.*

Desponsatio et coronatio Elisabeth Reginae Poloniae.

Sequenti Dominico die Sanctae Scholasticae, magna inter barones Cracovienses et Maioris Poloniae altercatio, an Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, an Iohannes archiepiscopus Gnesnensis, Regem [1]) cum virgine Elisabeth, nova nupta, desponsaret, suborta est, quae diem prope meridiem [2]) perduxit. Cardinalis iure cogebat hospitii, neminem fas esse in diocesi et ecclesia sua Sacramentorum agere administrationem: archiepiscopus [3]) iure metropolitico refellebat; maior tamen et sanior pars Cardinalem iure superiorem esse clamitabat. Et dum differentia ipsa faciliter eo die decidi non poterat, placuit, ut pro dirimenda quaestione in posterum, Summus consuleretur Pontifex, venerandus interim Iohannes de Capistrano, ordinis Minorum [4]), Apostolicae Sedis Nuntius, opus desponsationis expediret. Qui accersitus ad regium consilium, sicut nullum ius archiepiscopo Gnesnensi, ita omne Cardinali et episcopo Cracoviensi, in administrandis Sacramentis in ecclesia Cracoviensi, evidentissimis rationibus deduxit, nec aliter Sacramentum copulae [5]) se administraturum spopondit, nisi, si id Cardinalis et episcopus Cracoviensis Sbigneus permittendo ratum habuerit. Cardinalis sub hac altercatione ad aram Divina agebat: quibus expletis, pontificibus Poloniae astantibus, pontificalibus indutis, tam Kazimirus Rex, quam Elisabeth virgo Regina, ad contrahendum matrimonium accessit. Frater Iohannes de Capistrano cum magna humilitate prostratus, licentiam a Cardinale desponsandi Regem et Reginam obtinuit. Qua obtenta, dum rite desponsationem ipsam peragere non posset, velut Polonici et Theutonici idiomatis ignarus, coactus est Cardinalis officium desponsationis, qui utramque linguam noverat, conficere. Qua confecta, archiepiscopus [6]) Gnesnensis ad altare accedens, missam de Sancto Spiritu, cum torrenti festinatione propter tempus advesperascens, in cantu egit, et praefatam virginem Elisabeth in Reginam Poloniae unxit et coronavit. Dies octo sequentes celebres in choreis et ludis habiti sunt, et omnes barones Hungariae, Bohemiae et Austriae, omnibus necessariis per dies illos tractati, feria secunda post Sanctae Iulianae, magnificis et regalibus donis, una cum matronis, quae novam Reginam comitabantur, remunerati, gratiarum actionibus mirum in modum Regi Kazimiro actis, in propria reversi sunt.

---

[1]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [2]) prope ad meridiem *Ed. Lips.* [3]) archiepiscopus vero *Ed. Lips.* [4]) ordinis minorum frater [5]) Sacramentum corporale *Cod. Przez.* [6]) Ioannes archiepiscopus *Ed. Lips.*

Legati nobilium et civium Prussiae, facta cum lacrimis iniuriarum a Magistro et Ordine acceptarum enumeratione, exposcunt, ut Kazimirus Rex eos in suam ditionem suscipiat.

Feria quarta, ante Cathedram beati Petri [1]), legati militarium et civitatum Prussiae in numero frequenti Cracoviam adveniunt. Quibus in curiam introductis, princeps legationis, Iohannes de Baysen miles, coram regia Maiestate et consiliariis legationem exponit. Superioribus, inquit, annis, serenissime Rex, protavi, avi et patres nostri, et tandem nos, quanta et quam indigna, foeda et execranda, a Magistris et Ordine [2]) Prussiae perpessi sumus, nec tuam excellentiam, nec consiliarios tuos, sed nec vicinas nobis nationes putamus ignorare. Pauca tamen ex multis commemorare cogimur, ut magnitudo iniuriae, patientiaeque nostrae possit dinosci. Primum quidem Magister et Ordo ipse, fragili et fluxa fide usi, terram Pomeraniae per scelus et iniquitatem a Regno Poloniae abstraxerunt. Deinde rupto foedere, quod per Kazimirum Regem Poloniae ictum erat, sola libidine occupandi caeteras terras Regni tui permoti, arma intulerunt, et terram Dobrinensem primum, deinde Cuyaviae, iuris sui facere conati sunt. Sed cum clade magna per genitorem tuum victi essent, et castra, civitatesque Prussiae, paucis exceptis, in ditionem suam concessissent, foedus iterum a genitore tuo, mulctatis tamen perprius castro et districtu Nieschoviensi, centum sexagenarum latorum grossorum millibus, clementia regali illis cum castris et civitatibus redditum est. Quo haud longo post tempore, per eos praevaricato, coacti sunt armis genitoris tui, pacem petere. Quam cum diu pati nequivissent, cum hoste Regni et patris tui, Boleslao Switrigal, iungere novas amicitias, ruptoque foedere, hostilibus armis, patre tuo bello cum Switrigal occupato, terram Dobrinensem et Cuyaviae flammis dederunt. Sed cum scelus suum, clade exercitus sui, et expost victrici exercitu tuo terras eorum igne et gladio vastante, Deumque foederum violatorum vindicem superesse, recognoscere tandem [3]) coacti fuissent, quartum foedus (quod nisi nos restitissemus, celerius quam priora violandum erat) iureiurando sancitum est. In ipsis autem bellis, tot per annos cum Regno tuo continuatis, quot orbitates in parentibus, liberis, sociis et necessariis, quot civitatum notabilium exustiones, villarum perpetuas desolationes, quanta coniugum et filiarum [4]) nostrarum stupra, quantas fortunarum nostrarum amissiones, experti sumus, vestigia recentia cla-

---

[1]) ante festum beati Petri ad Cathedram *Ed. Lips.* [2]) a Magistro et Ordine Cruciferorum *Ed. Lips.* [3]) tamen *Cod. Przez.* [4]) et familiarium *Ed. Lips.*

more valido insinuant. Sed haec omnia, non tam nobis molesta sunt, quod illa pertulimus, sed quod bella ipsa, quae, velut iniusta, execrabamur, ruptis foederibus, suscipere et gerere, ac nostris et nostrorum capitibus expiare, Magistro et Ordine, qui nunquam nobiscum rem integram communicati sunt, in arce fortiori reclusis, et nostras clades magis spectantibus, quam relevantibus, cogebamur. In tot autem et tantis malis, si quando foris hostis deerat, maior intus imminebat. Commendatoribus et tenutariis castrorum turpe non erat, bona nostra, nulla causa praecedente, nullo servato iuris ordine, occupare, coniuges in virorum et filias in parentum conspectibus abstrahere, et suas satiare libidines; et tam graves querentibus iniurias, non iustitiae administratio, sed saeva capitum truncatio et bonorum ablatio parabatur. Tantis malis pressi, certam unionem et ligam, qua a tot pressuris tuti esse possemus, inivimus. Haec, velut omnem iustitiam et aequitatem redolens [1]), a duobus Magistris, Paulo et Conrado, non solum tolerata, sed etiam admissa est. Verum cum illam praesens Magister Ludovicus, privato, pravoque seductus consilio, rescindere et penitus abrogare conatus esset, et quaestio nostra communiter ad cognitionem Friderici Romanorum Imperatoris deducta fuisset, reiectis nostris rationibus fortissimis, iustificationem nostram clarissime deducentibus, sententia ipsius Imperatoris liga nostra iusta cassata, pro maiori nostra calamitate, damnati sumus in sexingentis florenorum millibus, ut Magistro et Ordini perpetui servi [2]), perinde acsi pretio empti essemus, decerneremur [3]). Quo decreto obtento, minabantur in nos saevire. Sed nec tunc procuratores Magistri et Ordinis quieverunt, sed instabant, ut tricentos ex nobis capite plecterent. Quae quidem tam iniqua et tam iniusta Caesarea nos impulit sententia, ut obedientia Magistro et Ordini subtracta, hostilia illis inferemus arma, existimantes non viris solum, sed et feminis foedum et intolerabile, ad tantam obnoxietatem detrudi. Nec defuit divina propitiatio, favens nostro proposito, armis nostris: viginti et amplius castra fortia infra dies viginti subacta sunt, videlicet Thorun novum et vetus, Gdansk, Elbing, Grudzancz, Elszburg, Golub, Kowalye, Gnyew [4]), Swyecze, Papow, Tucholya, Holand, Krolowgrod, Radzim, Brandeburg, Nidborg, Prusmorg, Morang [5]), Brodnicza, Chelmno [6]), Dzyaldow, Ragneth, Osterod, Brathian, et sub nostra potestate tenentur. Itaque cum sacra tua Maiestas regia, quod publicum, notoriumque est, et quod etiam Magister et Ordo suis profitentur literis, sit Ordinis ipsius patronus, fundator [7]) et dotator, terraeque Pome-

---

[1]) reddens *Ed. Lips.* [2]) sclavi *Cod. Calv.* [3]) decernerentur. *Ed. Lips.* [4]) Gniewe *Cod. Lis.* [5]) Morąk *Ed. Lips.* [6]) Chelm *Ed. Lips.* [7]) Ordinis ipsius primus fundator *Cod. Lis.*

raniae, Chelmensis et Michaloviensis, sint impressione violenta a corpore Regni tui abstractae: oratum ad tuam Maiestatem venimus, ut nos in perpetuos tuos, Regnique tui servos, subditos, subiectos et fideles assumas, et ad corpus Regni tui, unde quondam excideramus, redeuntes, non spernas. In fidem, gubernationem et regimen tuum sponte venimus; tibi nos, coniuges, liberos et necessarios nostros, tibi civitates, villas et oppida, tibi castra per nos conquisita et inpost conquirenda, dedimus. Superest, ut precibus nostris et horum [1]), quorum vice et nomine huc venimus, motus, in fidem tuam venientes non abiicias. Aut tui, si deditionem accipis, aut hostium, si deseris, simus oportet. Conquisitis castris residuis, hostibusque in totum deletis et summotis, quod propediem futurum spondet virtus, fortitudoque [2]) tua, sub cuius auspiciis praeteritam atque praesentem felicitatem adepti sumus, continens imperium a mari Leonino, usque ad occidentale habebis. Non te foedus, non iusiurandum, quod pepigisti cum illis, in quo et nos, velut pars maior, continemur, moveat: dum illud Magister et Ordo, iam securi cives de Choszczno [3]) percutiendo, iam cum Lithuanis novas ligas et foedera contra te et Regnum tuum iungendo, praevaricati sunt. Non turpe illis fuit, terras tuas et Regni tui fraudibus, partim et dolis, partim vi et armis conquirere, et conquisitas tantopere detinere: licet Summi Pontifices, illas tuas et Regni tui semper fuisse pluribus sententiis declarando, censuris ecclesiasticis, quarum apud illos rigor semper fuit contemptui, restituendas cogerent. Tu turpe iudicabis, terras ipsas ad suum corpus et naturam reversas, accipere, et illas Regno tuo annectere et unire? Extat in terris [4]) ipsis ecclesiae Romanae tributum, a Regibus Poloniae [5]) Principi Apostolorum Petro collatum, quod terras ipsas, si evidentissima alia silerent testimonia, tuas esse clamitabit. Moveant te preces nostrae, moveant lacrimae, et non nostrae solum, sed et horum, qui reditum nostrum, inter metum, spemque suspensi, observant, gaudium aut moerorem de tua responsione habituri. Atque sic lacrimis obortis, in consilii vestibulo procubuerunt, deditionem verbalem gestus etiam officio testati. Facile erat, orationem apud faventes aequis auribus excipi: nemo illam, nisi gratus audivit, extemploque per verisimilem prudentum hominum coniecturam apparuit, res Polonicas et Pruthenicas bello involvendas fore: peritis astrorum id maxime futurum censentibus, qui a motu coelestium corporum inter mortales ferebant nasci litigia, et a motu superiorum corporum plerique in coniectura industrii, bellum Pruthenicum tam atrox et subitum interpretabantur exortum [1]).

---

[1]) eorum *Ed. Lips.* [2]) fortunaque *Cod. Przez.* [3]) Teschno *Cod. Przez.* Thocxno *Ed. Lips.* [4]) in literis *Cod. Lis.* [5]) Polonorum *Ed. Lips.* [6]) exoriturum. *Cod. Przez.*

Kazimirus Rex, variantibus sententiis consiliariorum, deditionem tamen Prussiae acceptat. Legati Pruthenorum subiectionis et obedientiae praestant iuramentum; quibus Rex certa gravamina relaxat, et participationem omnium libertatum Regni attribuit.

Legatione huiusmodi ad consilium reiecta, cum sententiae consiliariorum variassent; Sbigneus enim Cardinalis [1]), in cuius sententiam pauci ibant, summopere dissuadebat, contra foedus et iusiurandum, deditionem accipiendam esse: caeteri omnes ecclesiastici et saeculares consentiebant, nec occasionem recuperandi terras Regni Poloniae abstractas negligendam decernebant. Iohannes de Cziszow castellanus [2]) Cracoviensis, acceptandae deditionis [3]) primarius author fuit, deditionemque ipsam non aspernandam, sed acceptandam censuit: multiplici tam ratione, quam respectu, iniquum fore et damnosum rei publicae dictitans, id, quod votis omnibus expetendum erat, ultro oblatum, fastidire, nec semper licere, quod nunc licet, nec saepe ac diu talem ac tantam occasionem manere. Iuxta cuius persuasionem murmur obortum etiam dissidentes ad consensum pertraxit, statutumque est id [4]), quod plures censuerant. Et quamvis Sbigneus Cardinalis [5]), Iohannes Wladislaviensis episcopus, nonnullique alii dissuaderent, Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis et caeteri differri rem expeterent: secundum consultationem tamen Iohannis de Cziszow castellani [6]) Cracoviensis et aliorum decretum fit. Quindecim et amplius dies in consultando absumpti, ut etiam iuniores ad consilium adhiberentur. Placuit nonnullis, rem ad conventionem generalem differri, et praecipue Iohanni de Thanczin palatino Cracoviensi, et interim Lithuaniae barones consuli. Pruthenorum legati, mentione de differendo audita, iterum venerant oratum, ne qua dilatio fieret; si minus crederent Regem de deditione eorum solicitum non esse, se omni iure [7]), honestateque in restituendis terris his, quorum erant, satis perfunctos [8]), Principes finitimos quaesituros, qui deditionem eorum gratius celeriusque susciperent; apparebatque, eos in Bohemiam extemplo ituros ad Bohemiae Regem Ladislaum, per quem et suos de deditione per eos acceptanda, iam spes legatis Prussiae facta fuerat. Is respectus perpulit Regem et consiliarios [9]), ut dilatione qualibet circumscripta, sine cunctatione deditio acci-

[1]) Cardinalis et Episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [2]) Castellanus et Capitaneus *Ed. Lips.* [3]) deditionis terrarum Prussiae *Ed. Lips.* [4]) eo *Cod. Przez.* [5]) Cardinalis et Episcopus Cracoviensis *Ed. Lips.* [6]) Castellani et Capitanei *Ed. Lips.* [7]) Alioqui, si crederent Regem Casimirum, de sua ditione minus solicitum esse, quod iam omni iure *Ed. Lips.* [8]) satis perfuncti essent *Ed. Lips.* [9]) Casimirum Regem et Consiliarios Poloniae *Ed. Lips.*

peretur. Interim nova de Prussia certa nuntiabantur, cum militaribus et populo Pruthenico fortunam stare, et residuas civitates atque castra, aut conquisita esse, aut sponte in deditionem venisse. Commendator de Brodnicza obsidionem perferens, dum se ad extrema deductum videret, turpe putans a propriis vinci, accersito Iohanne de Kosczelyecz [1]) palatino Iuniwladislaviensi et capitaneo Dobrzinensi, castrum Brodnicza tradit [2]). Magister et Cruciferi cum suis adhaerentibus ad unum angulum redacti, non nisi castrum Marienburg et Szthum [3]) obtinebant: quod etiam faciliter posse conquiri, Prutenorum legati, si celerius dimitterentur, astruebant. Erant et nonnulli ex Poloniae [4]) consiliariis, qui in tanto rerum Pruthenorum prosperitatis fluxu, tam coecam fortunam habuere quam maxime suspectam, mutationemque illius [5]) et refluxum propediem contingere reformidabant: veluti, quam pro sua [6]) conditione noverant, nullam rem sine invidia mortalibus gratificari consuevisse. Missus etiam fuit ex parte Magistri et Ordinis Thesaurarius maior pro solennitate nuptiarum: cui per Magistrum et Ordinem secrete mandatum [7]), ut quinquaginta millibus florenorum, quae secum ferebat, in Regem et consiliarios distributis, et si id magnitudinem periculi viderit postulare, etiam Magistrum et Ordinem ad homagium Regi et suis successoribus praestandum obliget, deditionemque nobilium et civitatum Prussiae accipere Regem avertat. His omnibus tam salubribus mandatis neglectis, Thesaurarius praefatus, obtenta licentia, et intelligens Regis et consiliariorum animos ad acceptandam deditionem militarium et civium Prussiae proclivos esse, festine ex Cracovia discedit, et directiori cursu in Slesiam, et tandem Missnam et Saxoniam contendit, quinquaginta millibus florenorum, gentes ad defensionem Magistri et Ordinis illic mercaturus. Prius tamen, quam ex Cracovia discederet, intelligens Kazimirum Regem Pruthenicam deditionem acceptasse, seminarium zizaniae inseruit. Erat siquidem sub hoc tempore Petrus Schaffranyecz succamerarius Cracoviensis, ex baronibus unus, Kazimiro Regi propter suas factiones plurimum invisus, dolis nulli versutorum secundus, furum et siccariorum fautor et socius, fallendi artifex argutus, mendaciis elegantiae ducens proprios et sibi fidentes circumvenire, venumque mercenariis, emptoribus, circumventos exponere, promptus ad conspirandum, vehemens ad audendum, cautus et fallax ad dissimulandum. Hunc Thesaurarius Crucifer aggreditur, auroque dato et ampliori promisso, inescatum, velut efficacissimum ad nocendum Regi et Regno, ad prodessendum sibi et Ordini, instrumentum, civile bellum,

---

[1]) Koscielec *Cod. Przez.* [2]) eidem tradit. *Ed. Lips.* [3]) Sztum *Cod. Przez.* [4]) Polonorum *Ed. Lips.* [5]) ipsius *Ed. Lips.* [6]) quoniam pro summa *Cod. Przez.* [7]) mandatum erat *Ed. Lips.*

quo facilius distineret extrinsecum, perlicit excitaturum [1]): et quo secretius flagitium meditatum velaretur, noctu rem, paucis consciis, conficiunt. Quae fraus, etsi Regem, consiliariosque non latuerit, in consilium tamen delata, suppressa est. Alii enim incredibilem rem, scelus suum tecturi, rebantur; pars etsi verum noverat, in tali tamen tempore, hominis temerariam audaciam leniri magis, quam exasperari suadebant. Quo pacto inter bonos et malos non poterat celebrari iustum discrimen. Fatis itaque iam Ordinem Cruciferorum appetentibus, deditio publice et solenniter accepta est [2]). Et legati fidelitatis, subiectionis et obedientiae praestiterunt iuramenta, Iohanne Gnesnensi archiepiscopo iuramenta huiusmodi in praesentia Regis et consiliariorum [3]) exigente. Et ut nobiles et civitates Prussiae agnoscerent, cum Ducibus et Magistratibus suis mutatam etiam esse fortunam, tributum universale, quod plurimum eos premebat, dictum Funtczol, item datiam annalem, vocatam Porcus alias Narzasz [4]), quae una ex illis vetustis Polonicalibus consuetudinibus remanserat, in totum relaxat; teloneis in terra et mari quomodolibet imponendis, se et suos successores, Reges Poloniae, abdicat; mercibus naufragio demersis renuntiat, decernens eas dominis, quorum fuerant ante naufragium, aut eorum proximioribus restitui. Omnium insuper iurium, libertatum, consuetudinum et praerogativarum Regni Poloniae, et signanter ad communem electionem cuiuslibet Regis Poloniae communionem et participationem eis donat et attribut; quatuor palatinatus in Thorun, Elbyang [5]), Krolowgrod et Gdansk, creat, dotando illos notabilibus proventibus: quorum Elbingensem confert Stiborio de Baysen, Gabrieli de Baysen Chelmensem [6]) sive Thorunensem, Iohanni de Baysen Gdanensem, et Augustino de Schewe Kinsbergensem; et hos omnes, caeterosque legatos, regalibus ornat donis et vestimentis. In hunc modum Prussiae, Pomeraniae et Chelmensis terrae in obedientiam et corpus Regni Poloniae reversae, in formam provinciarum redactae sunt. Parum autem duratura, nec in sua serie preseveratura, a prudentibus credebatur tam non lenta Regis Poloniae et suorum felicitas. At ne rerum tam insignium obliterari possit memoria, copiam literarum, sub quibus deditio et facta et acceptata est, inserui.

„Kazimirus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae et hae„res Russiae, ad perpetuam rei memoriam. Benignitas regalis excellentiae „nostrae, quam [7]) illi propitia inspirat Divinitas, et naturalis, originalis

---

[1]) instrumentum pellicit, civile bellum excitaturum, ut facilius rem destineret *Cod. Lis.* [2]) Prussiae accepta est. *Ed. Lips.* [3]) in praesentia Casimiri Regis et Consiliariorum Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Narasch *Cod. Calv.* Narass *Cod. Lis.* [5]) Elbing *Cod. Przez.* [6]) Chelmnensem *Ed. Lips.* [7]) qua *Ed. Lips.*

„iustitia, etsi universos, iustum praesidium nostrum et tutelam expeten-„tes, in sinum suae miserationis suscipit et protectionis: ad illorum tamen „profectus, defensionem et commoda inclinatur uberius, qui erga nos et „Regnum nostrum tam fervido cordis feruntur affectu, ut calamitates, op-„pressionesque suas, hactenus illis regentium tyrannide multifarie illatas, „non per alterius, nisi per nostram dexteram, credant facilius rescindi, „nec cuiuspiam throno, quam nostro, a quo priscis temporibus illicita alie-„natione exciderant, non tam superbo et avaro [1]), quam iniusto, renun-„tiando imperio, iustius posse et regi et contineri. Talium siquidem firma „constantia, fidesque sincera, non solum laudum dignis praeconiis attolli, „verum etiam regalibus meretur et debet beneficiis compensari. Significa-„mus itaque universis, tam praesentibus quam futuris, qualiter, etsi magni-„ficorum, strenuorum, nobilium, militarium et prudentium, videlicet terri-„genarum, civium et universae Communitatis terrarum Prussiae, Culmensis, „Pomeraniae et Michaloviensis, crebris precibus et legationibus, superioribus „temporibus fuissemus rogati, quatenus ipsos in eorum iuribus, libertati-„bus, immunitatibus et privilegiis [2]), et signanter in unione et liga, per „ipsos rite et sincere inita et condita, per Magistrumque et Ordinem Prus-„siae admissa, ad cuius enervationem et violationem Magister et Ordo va-„riis viis, coloribus et violentiis hactenus usus est, in quorum firmitate „vel collapsum foedus pacis perpetuae, cum Magistro et Ordine Crucifero-„rum Sanctae Mariae de Prussia, per germanum nostrum, divae memoriae „serenissimum Principem Wladislaum Poloniae et Hungariae Regem fir-„matum, subsistentia dependet vel exitium [3]), et quod praefatus Magister „et Ordo, liga et unione eorum demolita, foedera dirumpere, novaque bella „nobis et Regno nostro inferre destinabant, ipsosque militares et cives in-„iusta secum gerere bella impellebant, manutere et defensare dignaremur; „asserentes se iugum oppressionum, calamitatum et gravaminum hactenus „a Magistro et Ordine cervicibus eorum violenta tyrannide innexum, et „praefatae ligae et unionis rupturam nullatenus, nisi provisio nostra, qui „Ordinis illius fundator, dotator et patronus sumus, celeriter intervenerit, „toleraturos: nos tamen nullum eorum calamitati praestandum censuimus „tunc suffragium, sed parti utrique reconciliationi persuasimus esse insi-„stendum, ne alere oriens incendium videremur. Verum cum temporis pro-„cessu differentia partium adeo crescendo invalesceret, ut militares, terri-„genae et cives terrarum praedictarum, spe extrema destituti et iniuriarum „magnitudine pressi, violentis Dominis iura et privilegia, immunitatesque „eorum pro libito frangentibus, nullatenus sibi de caetero parendum duxe-

[1]) amaro *Cod. Lis.* [2]) privilegiis insistentes *Ed. Lips.* [3]) vel eximimium *Ed. Lips.*

„runt, sed legibus divinis et humanis innixi, quae iniustis Dominis, sce-„lus et nefas agentibus, nullatenus parendum decernunt, obedientia et sub-„iectione [1]) Magistro et Ordini subtracta, nos quoque per magnificos et „spectabiles milites, prudentesque viros, Iohannem de Baysen, Augustinum „de Schewe, Gabrielem de Baysen, Nicolaum de Wolkowo [2]) iudicem Dir-„schoviensem, Laurentium Zacretas [3]) Culmensem, Ruthigerum [4]) de Birken „Thorunensem, Laurentium Pilgrim [5]) Elbingensem, proconsules, Iohannem „Kall [6]) Brunsbergensem, Gregorium [7]) Swach Krolowgrodensem [8]), Nico-„laum Rodeman de Knypow [9]), Wilhelmum Iordan militem et Iohannem „Maydeburg Gdanensem, consules, ambasiatores [10]) et nuntios suos, cum „pleno mandato et legatione ad nos transmissos, novis [11]) legationibus et „precibus solicitarent: quatenus, non iam tantum eorum defensioni, quan-„tum gubernationi et regimini insistere, deditionemque eorum, subiectio-„nem, fidelitatem et perpetuam obedientiam [12]), quam nobis suo et omnium „militarium, terrigenarum, civium et incolarum universitatis totius terra-„rum praedictarum nominibus obtulerunt, suscipere, velut legitimus, iu-„stus et verus Dominus et haeres terrarum praedictarum, ac terras prae-„fatas, ad naturam et sortem suam redeuntes, Regno Poloniae, a cuius „corpore, nova et recenti memoria, contra ius fasque sequestratae fuerant, „incorporare, inviscerare, reunire, appropriare, atque consociare et conso-„lidare dignaremur, alterius Principatum et deditionem, si regimen, si im-„perium, non tam per eos nobis delatum, quam redditum, abiici contin-„geret, quaesituri: nos superiora cogitantes et animo relvolventes tempora, „quibus nonnullae ex terris praedictis per Reges et Principes Poloniae iure „legitimo et haereditario possesse, tandem praedecessori nostro Wladislao „Regi Poloniae, bello cum finitimis et infidelibus occupato, vi et armis „per Magistrum et Ordinem Prussiae abstractae, nunquam iuris et proprie-„tatis Regni nostri Poloniae esse desierant: quemadmodum aliquae Sedis „Apostolicae Delegatorum, terras ipsas Regno Poloniae adiudicantium, dif-„finitivae sententiae infallibili concludunt argumento; revolventes insuper, „Magistrum et Ordinem Prussiae a praedecessoribus nostris, quondam Po-„loniae Principibus et Dominis, ad impugnationem infidelium accersitum, „institutum et dotatum, magis fidelium, et praesertim horum Principum, „quorum beneficio instituti, dotatique erant, quam barbarorum et infidelium „impugnationi, contra quos indefesse se militaturos patentibus literis astrin-

[1]) et obiectione *Ed. Lips.* [2]) Valkovo *Ed. Lips.* [3]) Sacrithus *Cod. Calv.* (Czeitz). [4]) Rudgerum *Ed. Lips.* [5]) Pilgum *Ed. Lips.* [6]) Kaul *Ed. Lips.* [7]) Georgium *Ed. Lips.* [8]) Krologrodiensem *Ed. Lips.* [9]) de Knipaw *Ed. Lips.* (de Kneiphof). [10]) Legatos *Ed. Lips.* [11]) imo vero *Ed. Lips.* [12]) obiectionem *Ed. Lips.*

„xerant, vacavisse, terrasque eorum usurpasse, nec iuxta [1]) professionem „religionis suae, contra infideles Thartaros et Turcos, catholica Regna et „Dominia infestantes, quamvis crebro expetitum fuisset eorum auxilium, „militasse: sed et insuper Reges Poloniae, cum Thartaris, aliisque infide„libus bella gerentes, a tergo invasos, a gerendo bello in praesens et in „posterum cum infidelibus avertisse, suspicionem belli ab illis imminentis „veritos, potentiis distractis et contra illorum insidias relictis, vacare in„fidelium impugnationi, nullatenus, sicut expediebat christianae fidei, po„tuisse. Quam insuper fragili et fluxa fide erga charissimum nostrum geni„torem, Dominum Wladislaum [2]) Poloniae Regem fuerint: quater per illos „rupta violataque sunt [3]) foedera, toties per illos illata arma, quibus Re„gnum Poloniae in suam redigere ditionem destinaverant, nisi cladibus mul„tiplicibus domiti, obrutique fuissent; nec illis unquam voluntatem, nos et „Regnum Poloniae lacessendi, sed facultatem defuisse, petita per illos a „Concilio Basiliensi et Sede Apostolica, de rumpendo foedere, ultro cum Re„gno Poloniae sancito, licentia demonstrat. Silentio tegere non possumus „iniuriam Magistri et Ordinis Prussiae in exigenda a mercatoribus, subdi„tisque nostris datia Funtczol, quae licet ex foedere exigi a nostris, trans„marinisque mercatoribus non debebat, si Prussiae mercatores ab illa sol„vi quoquomodo contigisset: continuata tamen fuit pluribus annis huius„modi in nostris, transmarinisque mercatoribus exactio, Prussiae mercatoribus „illius obtinentibus in notabili parte relaxationem. Portiones insuper et „sortes terrarum Regni nostri Poloniae et Ducatus Magni Lithuaniae, pri„scis temporibus per Magistrum et Ordinem occupatas, non solum nobis, „Regno Poloniae et Ducatui Magno Lithuaniae, iuxta foederis ordinationem, „Magister et Ordo Prussiae non restituit, sed insuper plura et ampliora „occupavit. Accedit tristis, horrendaeque tyrannidis memoria, civium de „Chosczno [4]), qui in praeterito bello in fidem patris nostri concesserant, „saeva caedes et trucidatio, quorum a se defectionem nedum ferro aut mu„crone, sed nec aliquo levi verbo aut memoria, ullo unquam tempore se „iuramento corporali et literis repromiserunt per foedus ultimo cum illis „ictum, et quod huiusmodi execrando scelere publice violarunt, mulctatu„ros. Quo non contenti, mercatorem [5]) Vitum Morsyer [6]) ex eo, quod na„vigiis per flumen Wisla in Coronam [7]) merces devexerat, capitali damna„verunt sententia, ne memorabilis sui facti exemplum caeteros in sequelam „similem traheret, sed potius saeva mulctatio, quoslibet deterrendo, pro-

---

[1]) nec contra *Ed. Lips.* [2]) olim Wladislaum *Ed. Lips.* [3]) sibi *Ed. Lips.* [4]) Thoszno *Cod. Lis.* [5]) multatorem *Ed. Lips.* [6]) Morschyer *Ed. Lips.* (Markser). [7]) in Craconiam *forsan.*

„fectum Regni nostri aboleret. His itaque et pluribus aliis evidentibus le-„gitimisque respectibus persuasi, admoniti et inducti, communicato cum „Praelatis, Principibus, baronibus, caeterisque fidelibus Regni, Ducatuum „et Dominiorum nostrorum consilio, ac de eorum expressa voluntate, ap-„probatione, gratificatione [1]) et consensu, ne divinae voluntati, quae hae-„reditatem nostram occupatione illicita solvendam, nobisque reddendam, pia „miseratione censuit, videamur resistere, et calamitosis, afflictisque subditis „nostris, opem nostram implorantibus, deesse, veritique, ne Dominia, sor-„tes, terras et haereditates nostras alius illicitus occupator, tyrannusque, „ex quo nobis hostilitas maior consurgeret, invadat: ad honorem omnipo-„tentis Dei, eiusque Genitricis Virginis Mariae [2]), Sancti Adalberti Marty-„ris, Sancti Stanislai Protomartyris Poloniae, et totius Hierarchiae coe-„lestis, praefatorum militarium, civium [3]), terrigenarum et omnium incola-„rum terrarum Prussiae, Culmensis, Pomeraniae et Michaloviensis, in terra, „marique sitarum, benevolam et spontaneam deditionem, regimen, tutelam, „gubernationem, subiectionem, obedientiam, accepimus, assumpsimus, te-„noreque praesentium, non per errorem aut improvide, sed de certa nostra „scientia et voluntate, in Dei nomine assumimus et acceptamus, terras prae-„dictas et Dominia praedicta Regno Poloniae reintegramus, reunimus, in-„visceramus et incorporamus, et ad usum, participationemque omnium ho-„norum, iurium et libertatum et praerogativarum, quibus Praelati, barones „et nobiles Regni Poloniae hactenus potiti sunt, et signanter ad futuro-„rum Regum Poloniae, quotiescunque super illorum electione et coronatione „fieri deliberationem contingeret, electionem et coronationem admittimus, „annectimus et includimus: promittentes pro nobis, haeredibus et successo-„ribus nostris, ac universo Regno Poloniae, quod praedictas terras et Do-„minia, atque Praelatos, barones, militares, nobiles, cives, oppidanos et „cuiuscunque status, conditionis et praeeminentiae homines existant, hac-„tenus in illis commorantes et in posterum commoraturos, favore, gratia, „benevolentia et affectione regali prosequemur, et contra quascunque ad-„versitates et impugnationes quorumcunque hominum illis praestabimus, „velut fidelibus et subditis nostris, regalem assistentiam et defensam; nec „illos aut terras praedictas a corpore et integritate Regni nostri Poloniae „alienari, sequestrari, scindi aut amoveri patiemur. Promittentes insuper „pro nobis et haeredibus, nostris successoribus, quod praefatos nobiles, „barones et cives, atque singulos incolas terrarum nostrarum praedictarum „Prussiae, in iuribus, libertatibus, literis et immunitatibus eorum, quae

---

[1]) ratificatione *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) civitatum *Ed. Lips.*

„a Principibus, Regibus et Dominis praedictarum terrarum obtinent, con-„servabimus [1]), fovebimus et defendemus, nec unquam ea violabimus, aut „praevaricabimur, aut praevaricari, aut violari quomodolibet permittemus. „Si autem alicui civitati vel privatae personae privilegium amissum fuerit, „aliud de consilio consiliariorum terrarum illarum gratiose dabimus et lar-„giemur, dummodo in haereditatis et bonorum illorum, quorum a nobis „petetur literalis innovatio, petens fuerit in pacifica et continua, et prae-„scriptionem habente possessione. Ut autem nostrae liberalitatis, aequitatis „et iustitiae dextram, in his subiectionis eorum et nostrae acceptationis „felicibus, dante Domino, primitiis sentiant in universos et quemlibet eo-„rum effusam, et in mutatione Principum mutatam etiam et sublatam de-„prehendant oppressionem, datiam quae in vulgari Funtczol dicitur, item „omnia telonea in aquis et terra, nova aut antiqua observantia, in terris „duntaxat Prussiae quomodolibet constituta, item in terra Pomeraniae exac-„tionem sive datiam, quae Porcus alias Narzasz veteri institutione Ducum „Poloniae vocabatur, regia munificentia tollimus, abrogamus et deponimus, „ac solutionem illarum perpetuis temporibus resolvimus, dimittimus et re-„laxamus, nullo unquam tempore per nos aut successores nostros Reges „Poloniae, ex quacunque causa aut occasione instituendam aut imponendam. „Item licet Magister et Ordo tempore occupationis terrarum praedictarum, „omnia bona et merces quarumcunque manerierum, divina permissione „naufragium in mari passorum, velut propria ex naufragio, quasi iuris sui „facta, occupabant: nos tamen, qui Rex catholicus sumus, et sortem hu-„iusmodi, naturali et divino iure, Sedisque Apostolicae damnatam decreto, „velut crudelem et iniustam execramur, pollicemur, quod res et bona, cu-„iuscunque ponderis aut valoris existant, earum personarum, quae maris „naufragio periclitabuntur, nunquam per nos aut officiales nostros, velut „nostras aut iuris nostri [2]), petemus aut requiremus, sed illas absque ali-„qua diminutione, per eos, quorum ante naufragium fuerant, aut illorum „propinquiores, demonstratione evidenti propinquitatem probantes [3]), colli-„gendas et in usus convertendas beneplacitos decernimus, contrariae con-„suetudini aut iuri, vel potius corruptelae, pro nobis et successoribus no-„stris renuntiando, nisi forte nullus bonorum huiusmodi extaret iustus hae-„res et successor: quoniam in casu illo [4]), bona ex naufragio habita nostrae „potestati volumus subiacere. Item omnes militares, nobiles, cives et in-„colas terrarum praedictarum, in ius, conditionem et proprietatem Regni „Poloniae translatos et invisceratos, hac etiam prosequimur praerogativa,

---

[1]) observabimus *Ed. Lips.* [2]) aut iuris nostri factas *Ed. Lips.* [3]) probantibus *Ed. Lips.* [4]) tali *Ed. Lips.*

„quod dignitates et officia, hactenus illic consistentia et in posterum con-
„stituenda, item castra et tenutas civitatum et locorum in terris praedictis,
„nulli extraneo aut forensi, sed proprio indigenae, iuxta observantiam alia-
„rum terrarum Regni nostri conferemus. Item omnes causas notabiles, dictas
„terras concernentes, cum communi consilio consiliariorum praedictarum
„terrarum tractabimus, terminabimus et diffiniemus. Item terras praedictas,
„sub nostro regimine et Regni nostri Poloniae corpore consistentes, in suis
„antiquis gadibus, limitibus et terminis conservabimus, tuebimur et defen-
„demus, nec terminos et gades terrarum ipsarum in aliquo diminui, vel
„periclitari, vel dividi a limitibus Regni, uti partes individuas, nullate-
„nus patiemur. Item cum terrae ipsae, et homines ipsas incolentes, variis
„hactenus legibus sive iuribus, videlicet Maydeburgensi [1]), Culmensi, Po-
„lonicali haereditario et Pruthenico, in decidendis eorum quibusvis quae-
„stionibus et administratione iustitiae utebantur, quod etiam illis, sub no-
„stro Principatu et regimine volumus firmum esse et perenne, ea licentia
„attributa, ut liceat unicuique de uno iure in aliud, sine tamen praeiu-
„dicio aliorum, quo voluerit transmigrare. Item, cum monetae, iustam et
„fidelem libram, pondusque habentis, cussio terram quamlibet vehementer
„et nobilitet et foecundet, volumus, ut in quatuor locis terrarum praedicta-
„rum, videlicet Thorun, Elbing, Kinsberg et Gdansk, guerra [2]) praesenti
„durante, fidelis et iusta, imaginem nostram et subscriptionem [3]) tituli no-
„stri continens, cudatur moneta, praefatorum militarium, civium terrarum
„praedictarum impensis; pace autem, Domino suffragante, habita, tantum
„in Thorun et Gdansk, sine praeiudicio privilegii Thorunensis civitatis, re-
„galibus nostris cudatur impensis, proviso tamen, quod moneta ipsa, in
„pondere et grano et liga [4]) debita nullatenus minuatur. Item, quia nos
„pro bene gerendis rebus nostrorum Dominiorum in varia saepe loca et
„a terris praedictis distantia, necesse est facere descensum; ne igitur, per
„nostram absentiam terrae ipsae aliquod contrahere possent periculum vel
„periclitationem: nobilem Iohannem de Baysen pro illarum [5]) tuitione
„et gubernatione, de eorum legalitate, fide et merito confisi, ad nostrae
„duntaxat beneplacitum voluntatis, ac cum consilio consiliariorum ter-
„rae praedictae, deputamus, ad quos in [6]) nostri absentia, super quoli-
„bet defectu et eventu habeatur recursus, providentia, provisione, autho-
„ritate et decreto eorum [7]) supplendus et emendandus. Item mercatoribus
„terrarum praedictarum Prussiae, in Regnum, Ducatus et Dominia nostra

---

[1]) Magdeburgensi *Ed. Lips.* [2]) bello *Ed. Lips.* [3]) inscriptionem *Ed. Lips.* [4]) et grano, libraque *Ed. Lips.* [5]) pro illius *Cod. Calv.* [6]) Ad quem sub *Ed. Lips.* [7]) illius *Ed. Lips.*

„venientibus, hanc praerogativam et libertatem de caetero volumus observare, „ut quoties illos in quaecunque loca, civitates et oppida Regni et Domi„niorum nostrorum venire cum mercibus eorum, cuiuscunque speciei et ma„neriei existant, contigerit, licitum erit eis, huiusmodi merces in loca, te„studines et cameras aut tecta, quarum illis libera praestari debet arendatio, „deponere, et pro suo arbitrio exponere in venalitatem [1]), stratasque omnes „versus Hungariam, Russiam, Moraviam, Slesiam, Austriam, Saxoniam, „Valachiam, liberas habeant, depositis tamen teloneis, et stratis antiquis „civitatum Regni et Dominiorum nostrorum semper salvis [2])".

„In nomine Domini, Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Legum di„vinarum, humanarumque saluberrimae sanctiones, instituta et decreta, „quoslibet feudales et subditos iugum subiectionis et obedientiae permit„tunt excutere, et in sortem, regimenque iustorum Dominorum se conferre, „dum rectorum et principantium temeritas, frenis laxatis licentiae, per „quaelibet devia et obruta graditur, et manus non solum iniquas ad irro„gandas iniurias, sed etiam ad effundendum sanguinem innocentum cruenta „immoderataque audacia porrigens, quasi apud Dominum ultionum omnis „vindictae ratio conquieverit, debacchatur. Sed neque ad culpam, contume„liamque iustus rerum aestimator retorqueat, sed potius ad providentiae „argumentum, si onere oppressionum subditi impulsi, opportuno iustoque „mutationis remedio superbum, iniustum atque avarum abrogent imperium, „et in ditionem, potestatemque alterius transmigrent, conditione et varietate „actionum et temporum facultatem illis administrante. Proinde nos Prae„lati, barones, militares, nobiles, cives, oppidani et incolae, videlicet ter„rarum Prussiae, Culmensis, Pomeraniae et Michaloviensis, status eccle„siastici et saecularis, significamus tenore praesentium universis et singu„lis, tam praesentibus quam futuris: qualiter etsi temporibus superioribus „proavi, avi et genitores nostri, et tandem nos [3]), graves innumerabilesque „a Magistro et Ordine Prussiae pertulissemus oppressiones, dum non solum „Magister, sed et sui Commendatores, in nos desaeviendo, plerosque ex „nobis, nullo iure servato, capitibus plecterent, alios proscriberent, alios „bonis temporalibus mulctarent, et quod dictu quoque nefas est, coniuges „et filias nostratum stupris et adulteriis violentis vitiarent, in quosdam „ex nobis, ut trucidaremur et venundaremur, caperemur et depactaremur, „facultatem conferendo, totque recognoscere cogeremur et profiteri Domi-

---

[1]) exponere venum *Ed. Lips.* [2]) Actum Cracoviae, feria quarta Cinerum A. D. 1454. *Vide:* Privilegia der Staende des Herczogthumbs Preussen. Brunsbergae 1616, *pag.* 16, *et* Dogielii: Codex diplomaticus Regni Poloniae. Vilnae 1764. Tom. IV. *pag.* 145. [3]) nos ipsi *Ed. Lips.*

„nos superbe avareque nobis imperantes, quot terra Prussiae gessit Com-
„mendatores: cum unusquisque illorum plenam principandi et imperandi apud
„se consistere arbitrabatur potestatem; qua quidem inflati licentia, obliti
„professionis suae, qua contra infideles militare spoponderant, nulla offensa
„aut iniuria provocati, in Reges, Principesque Poloniae, quorum beneficio
„accersiti ad impugnationem infidelium, dotatique et instituti fuerant, arma
„convertebant. Foedere primum cum Domino Kazimiro, deinde cum Domino
„Wladislao, Regibus Poloniae, per illos quater firmato et toties violato,
„Regni Poloniae terras, nisi cladibus domiti fuissent, decreverant occu-
„passe [1]), cogentes nos ad gerendum secum iniusta bella, licet nobiscum
„nunquam rem integram [2]) communicati fuissent: cum illos ad illa obeunda,
„alienos fines occupandi fames, aut livor, fastusque, non iusta causa ur-
„geret; in quibus clades, orbitates, fortunarumque et rerum nostrarum pe-
„riclitationes illic exceptas, tanto maiori amaritudine prosequimur, quanto
„constat nos, imperio Praesidum nostrorum coactos, non solum corporum
„et rerum, sed etiam animarum nostrarum per iniustas acies saepius con-
„traxisse [3]) discrimen, et capitibus nostris omne scelus iniusti belli ex-
„piasse, Magistro et Ordine nostras clades magis ex arce spectantibus, quam
„relevantibus. Verum cum tot mala nullo termino aut spatio videremus fi-
„niri, atque nobis, posterisque nostris, maiores calamitates, orbitates, Ma-
„gistro et Ordine Prussiae ad rumpendum cum Rege et Regno Poloniae,
„ultimo corporali interposito iuramento, a quo se absolvi Concilii genera-
„lis Basiliensis et Summi Pontificis auctoritate multiplici instantia expe-
„tebant, pertusum foedus et bella de novo gerenda aspirante, parari [4]):
„ligam nostram et unionem [5]) omnem iustitiam, aequitatemque redolentem,
„non quae illis potestatem iustam adimeret, sed quae iniusta illos bella
„suscipere, et in nos absque iure et demerito, vacuo uti mucrone, nosque
„fortunis et rebus nostris spoliare prohiberet, inivimus. Hanc, cum annis
„pluribus per nos, Magistri et Ordinis consensu, ac imperialibus privile-
„giis et confirmatonibus desuper dotati, habuissemus in usu, observantia
„et praxi, tanto ardore, cura et solicitudine, pro illius perpetua abolitione
„certatim non erubuerunt insistere, ut nos, velut ethnicos, haereticosque,
„coram Summo Pontifice assererent, et deinde ad imperiale traherent tri-
„bunal: non quo per abrogationem, violationemque huiusmodi nostrae unio-
„nis et ligae aliquid commodi aut profectus capesserent, sed ut eo liberius,
„obstante illis nemine, execranda bella Regi et Regno Poloniae, caeteris-

[1]) occupare *Ed. Lips.* [2]) ingratam *Ed. Lips.* [3]) distraxisse *Ed. Lips.* [4]) aspirante, conanteque *Ed. Lips.* [5]) et unionem dissolvere *Ed. Lips.*

„que finitimts, nostris tandem cervicibus, ut saepe alias accidebat, expianda „moverent. Licet autem coram tribunali Caesareo comparendi nulla nos „conditio arctaret vel potestas; cum imperiali ditioni nunquam nos remur „esse subiectos: ut tamen nihil restaret, quo nostra argui posset iustitia „et pura, quam in his ad pacem, reconciliationemque cum Magistro et Or„dine gerebamus, intentio, accusati tribunal huiusmodi accessimus, et anno „prope uno exacto, cum personarum nostrarum amplissimo discrimine, in „querelis, propositionibusque et replicationibus, versati, licet [1]) causam „pluribus iustificationibus fundatam haberemus, tantus tamen favor Magi„stro et Ordini in pronuntianda imperiali sententia habitus est, ut liga et „unio nostra huiusmodi, pro qua omne certamen fuit exortum, inhibitione „Caesaris, per nos tanquam arbitrario iure facta, reiecta cassaretur; Ma„gistro nihilominus et Ordine posthaec instantibus, ut in sexingentis flo„renorum millibus Magistro et Ordini solvendis, et adeo Magistro et Ordini „obnoxii fuisse et fore, iuxta acsi pretio empti essemus, nova Caesarea „sententia damnaremur: vigore cuius ad tricentorum ex nobis principalium „capitalem trucidationem processuros se, et ultionem quamlibet de nobis, „velut servis emptitiis et obnoxiis sumpturos, terrore publico et clamore „disponebant. Quae quidem Caesarea sententia, et eiusdem Magistri et Or„dinis Prussiae instantia, ultro quoque [2]) in nos extendenda, adeo nobis „indigna, prout erat, visa est, ut non viris modo, sed [3]) feminis, non „Catholicis, sed Scythis, foedum ac intolerabile esset, ad tantam obnoxie„tatem, calamitatemque detrudi. Tot igitur et tantis, pluribusque aliis, quas, „ut nostro consulamus honori, silentii tegimus velamine, oppressionibus, „gravaminibus atque iniuriis lacessiti, praesertim cum illas videremus in „infinitum trahi, et novo genere crescere et augeri, superbo, avaro et in„iusto prefati Magistri et Ordinis Dominio, autoritate et suffragio naturalis „et humanae legum [4]) renuntiavimus, omnem obedientiam, fidem et sub„iectionem illis et cuilibet eorum subtrahendo. Verum cum Regem et Co„ronam Poloniae, praefati Ordinis patronum, fundatorem et dotatorem, ac „terras praedictas, videlicet Prussiae, Culmensis, Pomeraniae et Michalo„viensis, a corpore et proprietate Regni Poloniae praeter iustitiam et ae„quitatem, per vim et arma alienatas constat extitisse, prisco nostro capiti „et primaevo corpori, a quo excideramus, postquam iuris nostri esse coe„pimus, illico nos reuniendos, reintegrandosque censuimus, quo amplius „possit liquere, renuntiationem et subtractionem obedientiae Magistro et Or„dini, excutiendo tyrannicum iugum et superbum, avarumque praesidium [5]),

[1]) versati sumus. Et licet *Ed. Lips.* [2]) ultioque *Ed. Lips.* [3]) sed etiam *Ed. Lips.*
[4]) legis *Ed. Lips.* [5]) imperium *Cod. Lis.*

„per nos factam, non solum vendicationem libertatis, sed iustum Principa-
„tum, imperium et solium quaesivisse. In hunc itaque morem, ad sere-
„nissimum Principem Dominum Kazimirum Dei gratia Poloniae Regem,
„Magnum Ducem Lithuaniae et haeredem Russiae, et Coronam Poloniae,
„in quos iure divino et humano, praefatarum terrarum haereditatem et omni-
„modam successionem comperimus devolutam, solennes nostros nuntios, vi-
„delicet magnificos, nobiles et prudentes dominos, Iohannem de Baysen,
„Augustinum de Schewe, Gabrielem de Baysen, Nicolaum de Wolkow [1])
„iudicem Dirschoviensem, Laurentium Zakrith [2]) Culmensem [3]), Ruthigerum [4])
„de Birken Thorunensem, Laurentium Pilgrim [5]) Elbingensem, proconsu-
„les, cum plena facultate transmisimus, ac suae Maiestati, et in suum re-
„gale thronum, solium, ditionem et potestatem, terras praedictas Prussiae,
„Culmensem, Pomeraniae et Michaloviensem, et quascunque alias annexas,
„in terra vel mari consistentes, personas nostras, castra, fortalitia, civi-
„tates, oppida, villas, res, fortunas, quae hactenus in nostra potestate sunt
„et in futurum erunt, dedimus et subiecimus, et praesentibus voluntarie
„et spontanee perpetuo damus et subiicimus; ipsumque Kazimirum Regem
„Poloniae pro unico, iusto, legitimo Domino et haerede suscipimus, reci-
„pimus et acceptamus, ac nos et terras praedictas in ius, sortem, proprie-
„tatem et titulum Coronae Poloniae reintegramus, reunimus, incorporamus
„et invisceramus, omnium privilegiorum, libertatum, praerogativarum Re-
„gni Poloniae usum et participationem, et signanter communem cum aliis
„regnicolis futurorum Regum electionem et coronationem habituri. Ipsam-
„que deditionem, subiectionem, susceptionem et obedientiam iterum atque
„iterum profitemur et [6]) innovamus, subiicientes nos, terrasque praedictas
„in perpetuam praefati Domini Regis et suorum successorum, et Regni Po-
„loniae ditionem, gubernationem, protectionem, fidem, potestatem, impe-
„rium et regimen: promittentes pro nobis, haeredibus et successoribus no-
„stris, sub fide et honore, atque onere praestiti per nos iuramenti, quod
„praefato illustrissimo Principi Domino Kazimiro Poloniae Regi, eiusque
„successoribus Poloniae Regibus, velut fideles et subiecti, quemadmodum
„caeteri incolae eiusdem Regni, parebimus, auscultabimus et obediemus fi-
„deliter et constanter, perpetuo et in aevum, iuribus nostris semper salvis;
„in ipsiusque Domini Regis et suorum successorum Poloniae Regum ditione,
„potestate, gubernatione, subiectione, imperio et regimine ab hac hora et
„in perpetuum semper perdurabimus et consistemus, nec ullo tempore nos
„a Corona Poloniae, cuius sumus corpus individuum, scindi, sequestrari,

---

[1]) de Woran *Cod. Lis.* de Vorctan *Ed. Lips.* [2]) Zakrzicz *Ed. Lips.* (Czeitz). [3]) de Culmensi *Ed. Lips.* [4]) Rudgerum *Ed. Lips.* [5]) Pilgrun *Ed. Lips.* [6]) atque *Ed. Lips.*

„aut alienari permittemus, aut consentiemus. Promittentes, praefato Domino „Kazimiro Regi et suis successoribus Regibus Poloniae, in omnibus feli„cibus et adversis, et quibuscunque casibus, ope, praesidio, consilio et auxi„lio, fideliter contra quoscunque eorum hostes et adversarios, et quascun„que personas ecclesiasticas vel saeculares, quacunque praefulgeant dignitate, „communitates, universitates, et signanter contra Magistrum et Ordinem „quondam Prussiae, Almanniae,. Livoniae, fideliter animo et rebus, et cum „effectu assistere, et bonum, utile, commodum et honestum eiusdem Do„mini Kazimiri Regis [1]) et suorum successorum Regum Poloniae, iuxta „vires et potentias nostras extremas, efficere, dirigere et procurare, nec „unquam quibuscunque colore, arte, necessitate, casu, opportunitate vel in„genio, praefatum Dominum Kazimirum Regem et suos successores Reges „Poloniae, et Coronam Poloniae deserere, aut in praeiudicium, laesuram „vel offensam praesentis subiectionis et deditionis nostrae, cum Magistro „et Ordine, et Magistris Almanniae et Livoniae, aliquos tractatus, recon„ciliationes, inscriptiones, amicitias, foedera, colloquia vel sermones, abs„que eiusdem Domini Regis Poloniae licentia speciali vel consensu, inire „per se vel quascunque summissas personas, directe vel indirecte, palam „vel clandestine, absque dolo vel fraude, sub fide et honore. Cui quidem „serenissimo Principi, cum primum ingressus fuerit terras Prussiae, ad „suam requisitionem, plene [2]) praestabimus, praestareque astringimus, fi„delitatis, subiectionis et obedientiae, perpetuo [3]) corporali interposito iu„ramento, homagium [4])".

Cives Prussiae quatuor arces principales demoliunt. Castrum Marienburg obsidione cingitur.

Legatis Prussiae in propria reversis cum maxima gratulatione et gaudio occursum est, et magna laetitia omnium civitatum, conclusio et consummatio per Regem [5]) accepta, celebrata est. Illis autem apud Regem in Cracovia commorantibus, quatuor castra principalia, videlicet Thorun novum, Gdansk, Elbing et Kinsberg, per cives demolita sunt. Quae [6]) demolitio non solum Kazimiro Regi et suis consiliariis, sed et nobilibus Prus-

---

[1]) Regis Poloniae *Ed. Lips.* [2]) plenam *Ed. Lips.* [3]) et obedientiae perpetuae *Ed. Lips.* [4]) Actum et datum in Thorun, feria secunda proxima post Dominicam Ramispalmarum A. D. 1454. *Vide:* Privilegia der Staende des Herczogthumbs Preussen. Brunsbergae 1616, *pag.* 18, *et* Dogielii: Codex diplomaticus Regni Poloniae. Vilnae 1764. Tom. IV. *pag.* 149. [5]) per Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [6]) Quorum *Ed. Lips.*

siae, non parum displicuit, et exercitus proprius et stipendio ex Bohemis et Polonis conductus, extemplo ad Marienburg ducitur et castrum ipsum [1]) obsidione vallatur. Choynicza interim oppidum, deditionem abnuens, Plawyenski cum mille equitibus Magistro et Cruciferis in auxilium venientem, accepit. Contra quem Nicolaus Scharlyeyski [2]) palatinus Iuniwladislaviensis cum mille ducentis equitibus et septingentis pedestribus [3]) veniens, in castris Tucholya et Sluchow, nomine regio in manus suas traditis, consedit, et ipsum Plawyenski particularibus congressionibus saepe fudit, et populationem agrorum prohibuit. Andreae episcopo Posnaniensi et Iohanni de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellario, feria secunda Paschae, in Thorun per omnes nobiles et civitates Prussiae, in persona Regis, homagium factum est; episcopi Prussiae in Regis adventum reservati, et posthaec maior vis bombardarum et hominum ad continuandam obsidionem castri Marienburg accessit.

Novam Marchiam Fridericus Brandeburgensis Marchio per deditionem accipit.

Sub hoc etiam tempore Fridericus Marchio Brandeburgensis deditam sibi Novam Marchiam accepit, Kazimiro Rege [4]) magis dissimulante, quam approbante. Ita non solum in Prussia, sed et in Marchia et quibuslibet regionibus [5]), universae urbes, vici, atque oppida, tectis atque communione excludebant Cruciferos, violentum eorum atque superbum dominium perosi. Cum siquidem florere res Cruciferorum viderentur, felicesque se et beatos existimarent, nec perpenderent suum nefandum facinus, quo suorum conditorum, fundatorumque terras Pomeraniam, Chelmensem et Michaloviensem perperam detinerent occupatas, convertit fortuna orbem suum, et insuspicabili casu et tempore autoritatem eorum prostravit et statum.

Kazimirus Rex in conventione Brestensi mandat Lithuanis, ne sinant gentes Livoniae transire in auxilium Cruciferis.

Feria secunda in die [6]) Annuntiationis Sanctae Mariae [7]), multis rebus publicis et privatis in ordinem repositis, Iohanne Luthkonis de Brzeszye utriusque Iuris Doctore insigni, Canonico Gnesnensi, ad Nicolaum Pa-

---

[1]) illud *Ed. Lips.* [2]) Sarlieiski *Ed. Lips.* [3]) peditibus *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [5]) et in quibuslibet orbis regionibus *Ed. Lips.* [6]) in vigilia *Ed. Lips.* [7]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

pam quintum in Romam, et ad Fridericum Romanorum Imperatorem, conventum [1]) Electorum et Principum Almanniae apud Ratisbonam pro die Sancti Georgii agentem, et Nicolao Chrzanstowski tribuno Cracoviensi ad Regem Hungariae et Bohemiae Ladislaum in Pragam, ad contradicendum querelis, si quae a Cruciferis proponerentur, transmissis, ex Cracovia Rex [2]) egreditur, matre et consorte in Cracovia relictis, et per Visliciam, Sandomiriam et Lublin, pro die Dominico Iudica in Brzescze Ruthenicale, ad agendum conventionem cum Lithuanis institutam, comitantibus eum Iohanne de Cziszow castellano et capitaneo, Iohanne de Thanczin palatino Cracoviensi et Petro Regni Poloniae vicecancellario, pervenit. Ibi Lithuaniae baronibus exposito, Prussiam in suam et Regni Poloniae ditionem concessisse [3]), imperat illis, ut gentibus Livoniae in subsidium Magistro et Cruciferis [4]) transire volentibus, transitum prohibeant et praecludant, et si necessarium fuerit, pro aestate instanti exercitualiter venire in subsidium sint parati. His confectis, Sandomiriam regreditur et ibi festos dies Paschae, matre et consorte ad eum venientibus, agit; quibus transactis, Sandomiria egressus, in conventionem Lanciciensem, pro prima die Maii [5]) institutam, comitante eum utraque Regina, transiit.

In conventione Lanciciensi de multis quidem aliis, de rebus autem Prussiae plurima tractantur.

Adveniente Sanctorum Philippi et Iacobi Apostolorum die, conventio generalis in Lancicia teneri coepta est et ad diem octavum continuata. Et cum Kazimirus Rex [6]) ad eam praesentialiter venisset, singuli etiam Praelati, praesertim Poloniae Maioris, ad illam venerunt. Cardinalis et episcopus Cracoviensis Sbigneus studiose illi interesse noluit, ne res Prussiae, quas a principio non probaverat, temporis successu [7]) promovere cogeretur. De terris Cracoviensi et Russiae, praeter castellanum et palatinum [8]) Cracovienses, nullus ibi interfuit. Aucta tamen fuit conventio praesentia Wladislai et Boleslai Masoviae Ducum, qui magna militum caterva stipati, illuc splendide accesserant. Acta est in primis deliberatio super rebus Prussiae, ad quas promovendas Gabriel de Baysen palatinus Culmensis [9]) cum aliquibus civibus Prussiae advenerat, et unanimi voto decretum: ut Rex Prus-

---

[1]) conventionem *Cod. Lis.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) excessisse *Cod. Calv.* [4]) et Cruciferis Prussiae *Ed. Lips.* [5]) Mensis Maii *Ed. Lips.* [6]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [7]) processu *Ed. Lips.* [8]) praeter Ioannem de Czizow Castellanum, Capitaneumque, et Ioannem de Tączin Palatinum *Ed. Lips.* [9]) Chelmensis *Cod. Przez.*

siam [1]) iret, et mansione sua in Thorun firmata, omnes curienses [2]) suos et terras Cuyaviensem [3]) et Dobrzinensem ad continuandam obsidionem castrorum Marienburg, Szthum et oppidi Choynicza transmitteret, atque die Dominico, in crastino Urbani, homagium a nobilitate et populo Pruthenico acciperet. Auditi sunt posthaec nuntii Friderici Marchionis Brandeburgensis, Barthossius Wiszemburg et Clemens custos Lubuczensis, petentes, ut Rex [4]) illum in possessione Novae Marchiae, quam occupaverat, non impediret. Auditi et nuntii Ducis Stolpensis, qui petebant, ut Rex adiuvaret eum ad repetendam Novam Marchiam, sibi haereditario iure debitam, offerens maiorum suorum more homagium, et in subsidium cuiuslibet belli duo equitum millia, et pro bello praesenti etiam praesentiam suam. Utrique indeterminata responsio data est: Non posse Regem quicquam decernere, duobus amicis unam terram petentibus, quam et Rex Bohemiae Ladislaus repetit velut suam. Ad hanc etiam conventionem Nicolaus Chrzanstowski ex Praga a Rege Bohemiae [5]) rediit: qui se propriis nuntiis daturum postulationi regiae responsum respondit. Eo Pragae agente, Albertus Marchio Brandeburgensis, germanus Friderici, cum Cruciferis affuit, et nomine Magistri et Ordinis Prussiae, terrarum Prussiae deditionem Regi Bohemiae exhibuit, querelas ingeminans contra nobiles et cives Prussiae, quod contra proprios Dominos rebellionem temerariam, spoliando illos terris et castris, attentassent; exortum subinferens ignem, quo Polonicum et Almannicum idiomata perpetuo inter se odiorum stridore flagrarent, postquam Poloni Prussiam iuris sui facere conarentur, quae erat Theutonici sanguinis perpetuum horreum, quo omnes Principes, Comites et nobiles, extrema passi, facile in priorem et aliquando maiorem fortunam ingressu religionis resurgebant. Suggestum etiam [6]) Chrzanstowski per aliquos Bohemos principaliores, ut quingentis millibus florenorum Poloniae Rex acceptis, quorum totidem Regi Bohemiae offerebantur, de iure et possessione Prussiae excederet, et perpetuo Prussiam, recipiendo decem millia florenorum annuatim, tributariam haberet. Ducibus Masoviae, Wladislao et Boleslao, nullum conveniens responsum, terras suas per Lithuanos occupatas repetentibus, datum, et non sine molestia, amaritudineque ampliori ex conventione Lanciciensi discessum: quamvis ambo ad res Pruthenicas promovendas personale solatium [7]) cum omnibus suis potentiis, si Kazimirus Poloniae Rex super terris per Lithuanos occupatis iustitiam se administraturum polliceretur, offerrent laturos.

---

[1]) Rex Casimirus in Prussiam *Ed. Lips.* [2]) aulicos *Ed. Lips.* [3]) Cracoviensem *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) a Rege Bohemiae Ladislao *Ed. Lips.* [6]) etiam erat *Cod. Lis.* [7]) auxilium *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex cum magna pompa Thoruniam ingressus, a Culmensi terra homagium accipit.

Ex Lancicia in Prussiam itum est, et multitudo magna militum et adolescentum Regem comitabatur. Aderat Iohannes Wladislaviensis et Andreas Posnaniensis, episcopi, Iohannes de Thanczin Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, Petrus de Oporow Wladislaviensis, Nicolaus Scharlyeyski Brestensis, palatini, Petrus de Schamotuli Posnaniensis, Petrus de Gay Calissiensis, castellani, Iohannes de Konyeczpolye cancellarius, Petrus de Sczekoczini vicecancellarius Regni Poloniae, multique alii dignitarii. Tanta autem cum Rege [1]) erat gentium numerositas, ut duodecim turmas insignes, quarum sex praeibant Regem, sex subsequebantur, facerent. Itaque Rex [2]) cum magna gloria et admiratione hominum primum Thorun, feria quinta ante diem Sancti Urbani ingressus, ab universo clero, nobilitate et populo, et ab universis ordinibus cum magna laetitia et pompa susceptus, et omnibus necessariis procuratus. Feria tertia ante festum Ascensionis Domini, Kazimirus Poloniae Rex thalamum et solium, in circulo Thorunensis civitatis ad id constructum et exornatum, conscendens, indutus cappa et diademate regali vestitus, universis insignibus regalibus, pomo, sceptro et ense ornatus, assistentibus sibi Praelatis et baronibus Poloniae, homagium a terra Culmensi [3]), Gabriele de Baysen palatino, cum nobilibus et Senioribus civitatum Chelm et Thorun, banderium et signa, quibus uti terra Culmensis [4]) consuevit, ferentibus et in signum subiectionis et deditionis illud pedibus regiis substernentibus, ac corporale iuramentum de fide [5]), obedientia et subiectione perpetuo custodienda, praestantibus, accepit. Homagio suscepto, in ecclesiam parochialem Sancti Iohannis Rex [6]) transiit: ubi tanta pressura fuit, ut vix Rex [7]) ecclesiam praedictam attingere potuerit. Oblatione ad altare maius iuxta decentiam regalem facta, et T e D e u m l a u d a m u s hymno a clero et populo cantato, dies ille in laetitia et hilaritate universae plebis absumptus est.

---

[1]) cum Casimiro Rege *Ed. Lips.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) Chelmensi *Cod. Przez.* [4]) Chelmensis *Cod. Przez.* [5]) de fidelitate *Ed. Lips.* [6]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [7]) Rex ipse *Ed. Lips.*

Ladislaus Hungariae et Bohemiae Rex legatos iterum ad Kazimirum Poloniae Regem mittit, qui legationem priorem eiusdem Ladislai nomine, eo inscio, de non prosequendo negotio rerum Prussiae factam, cuius eum valde puduit, consiliariorum suorum culpae tribuerent.

Stante Kazimiro Rege [1]) in Thorun, venerunt ad suam Serenitatem nuntii Ladislai Hungariae et Bohemiae Regis, videlicet Iohannes Perstenski et Zdenyek Kosthka, et legationem orsi: Moleste ferre Ladislaum Regem, asserebant, quod terram Prussiae Kazimirus Rex, eo inconsulto, in deditionem accepisset, cum aliud se facturum per Roszemberski [2]) et Zdenyek, a nuptiis reversos, intimasset; petentes, ut Rex in Pragam ambasiatores [3]) suos cum plena facultate celerius transmitteret, ad tractandum et concludendum cum Rege Ladislao super terras Prussiae nova foedera, profectum utrique Regno afferentia; et interim a vexatione castrorum Marienburg et Szthum et oppidi Choynicza, Rex [4]) se contineret: cum Regi Ladislao displiceret Cruciferorum depressio, qui Ordinis eorum extabat dotator et patronus. Mirabatur Kazimirus Rex cum suis omnibus de legatione affinis et consanguinei sui tam cruda et indigesta, nec Regi Ladislao, velut puero, qui per aetatem res librare non posset, de hac legatione, sed Georgio de Poszdzebrad et quibusdam Bohemis, haeresim Viclephisticam tenentibus [5]), per Cruciferos donis et promissionibus inescatis, succensebat, gentisque praefatae et temeritatem et arrogantiam tacitus irridebat, quae propriis cladibus et divisionibus non attentis, sibi et Regno suo, belli pacisque iura dare aequum censebat. Itaque eo solo, responsione purgato, quod Kazimirus Rex nunquam per Roszemberski [6]) et Zdenyek aliquam intimationem de non accipienda terrae Prussiae deditione, Rege Ladislao inconsulto, fecerit, responsurum se ad caetera per proprios legatos Regi Ladislao respondet, quo magis liquere possit, Regem Bohemiae Cruciferorum Ordinis in terris Prussiae nunquam dotatorem, sed Reges et Principes Poloniae fuisse. Consternati mente Bohemiae Regis nuntii, quod dolos Girzikonis detegendos intelligerent, blande et mite loqui coeperunt, et per summissas personas Regi suggerere, ut res Pruthenicas, quo coeperet ordine, viriliter prosequeretur. Petebant tamen sibi praestari licentiam, ut curru ascenso possent in Marienburg castrum adire Magistrum, pecunias, ut suspicio erat, promissas ibi recepturi; sed haec licentia ipsis expresse negata est. Mune-

[1]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) Rozembarski *Ed. Lips.* [3]) legatos *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) qui haeresim Viclephisticam tenebant *Ed. Lips.* [6]) Rozembarski *Ed. Lips.*

ribus itaque insignibus tam a Kazimiro Rege, quam ab Elisabeth Regina acceptis, dum Pragam nuntii, responso allato [1]), rediissent, Rex Ladislaus et consiliarii caeteri Bohemiae, sed et ipse Girzik Poszdzebraczky [2]), ineptam legationem affini suo Regi Poloniae [3]) se misisse dolens, illico eam, misso celerrimo nuntio et fideli, Iohanne Rabschtin [4]) correxit, rogans Kazimirum Regem, ne legatione priori, sine suo scitu missa, moveretur; favere sibi de terris Prussiae, favere de successibus felicibus, multifarie deducebat: nunquam se aliquid acturum repromittens, quo ex parte sua, a prosecutione rerum Prussiae debeat avocari. Hac legatione Kazimirus Rex motus, quo maiorem cum Ladislao Rege habeat intelligentiam, Iohannem de Thanczin palatinum Cracoviensem et Petrum de Schamotuli castellanum Posnaniensem, mittendos in Pragam ad Regem Ladislaum decrevit. Conspectam in Thorun Iohannes Rabschtin [5]), Regis Kazimiri militiam, reversus in Bohemiam vulgavit: dementissimum hominem astruens, qui Regi Poloniae, de propriis familiaribus et curiensibus [6]) electissimis et exercitatissimis, tantam militiam habenti, omnibus reliquis hominibus in terris Regni Poloniae et Dominiis Lithuaniae, Russiae et Valachiae adhuc quiescentibus, vellet pro recuperatione terrarum Prussiae, quorum omnia castra et oppida, praeter tria, in regia consisterent potestate, vellet adversari; multosque Bohemos, in subsidium Cruciferis ituros, huiusmodi relatione et perterruit et avertit.

Kazimiro Regi in Elbing homagium praestatur a tribus episcopis et Capitulo Varmiensi; idem faciunt Kinsbergenses coram Regis nuntio. Kazimirus Rex in Thorun redit: ubi civitatibus Prussiae plurima donat et remittit, et quasi iam debellatum esset, operam dat choreis.

Feria quarta ante festum Pentecostes, Kazimirus Rex [7]) ex Thorun discedens, venit pro festo Pentecostes in Elbing: ubi sua Serenitas cum magno honore, pompa et gloria, ab universis ordinibus suscepta est, et feria secunda Pentecostes, in solio ad praetorium praeparato, Kazimirus Rex regalibus omnibus indutus, homagium a tribus episcopis, suisque [8]) Capitulis, Arnoldo [9]) Culmensi [10]), Casparo Pomesaniensi [11]), Nicolao Sambiensi, item a Capitulo ecclesiae Varmiensis (illius enim praesul Francis-

---

[1]) accepto *Cod. Przez.* [2]) Pozdziebraczky *Ed. Lips.* [3]) Regi Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [4]) Rabstein *Cod. Przez.* Rabstynski *Cod. Lis.* [5]) de Rabschtin *Ed. Lips.* [6]) et Aulicis *Ed. Lips.* [7]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [8]) eorumque *Cod. Lis.* [9]) Arnoldo videlicet *Ed. Lips.* [10]) Chelmensi *Cod. Przez.* [11]) Posnaniense et *Ed. Lips.*

cus cum Magistro Cruciferorum et caeteris de Ordine, conclusus in Marienburg obsidione tenebatur), item a Stiborio palatino, nobilibusque districtus Elbingensis, item a civibus Elbingensibus, praestito de custodienda in posterum fide et obedientia, corporali iuramento, suscepit. Post cuius praestitionem praefati episcopi, Culmensis, Pomesaniensis et Sambiensis, cum suis Capitulis, qui ad illud usque tempus Ordinis Cruciferorum habitum deferebant, exuto et deiecto habitu, communem induere vestem, petentes se per Regem Kazimirum ad observantiam ordinis et habitus Sancti Augustini Canonicorum regularium restitui, quam Magistro impellente et cogente, sumpto Cruciferico habitu (nec enim aliquis aliter in episcopum aut Canonicum promotus fuisset) reiecerant. Ad civitatem vero Kinsberg alias Krolowgrod, suum adventum ferventissime desiderantem et expetentem, descendere non valens, Iohannem de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarium transmittit. Cui in Kinsberg venienti, maximus honos, non minus quam ipsi Regi delatus est, et homagium in solio ad id praeparato, cum iuramentis corporalibus praestitum. Rex [1]) ex Elbing honoratus et muneratus multifarie, per castra et civitates suas in Thorun rediit: ubi civibus Gdanensibus, Thorunensibus, Elbingensibus, Kinsbergensibus, liberalissimas donationes villarum, molendinorum et aliorum introituum fecit, Gdanensium praecipue civitati, cui et censum septingentarum marcarum ex civitate provenientem indulsit, et omnia molendina civitatis, cum insula et villis omnibus, in ea consistentibus, tredecim duntaxat villis et duabus curiis pro se reservatis, donavit, ea tamen conditione apposita, ut singulis annis solvat civitas Regi duo florenorum millia, et quatuor diebus ipsum et curiam suam omnibus necessariis procuret, ac in locum castri per eam demoliti, curiam regiam de lateribus coctis, sumptu notabili et magnifico aedificet. Ad faciendam autem tam liberalem donationem civitati Gdanensi Kazimirum Regem non solum liberalissima impensa, quam in administrando bello et tenendis stipendiariis contra Magistrum et Cruciferos faciebat, induxit, sed et literae Mestwini et Samborii Ducum Poloniae et Pomeraniae, quibus molendina et insulam ipsam civitati Gdanensi donabant, permovere [2]). Stabat autem Kazimirus Rex in Thorun, administrando res singulas, praesertim quae erant pro continuandis obsidionibus castrorum, Marienburg, Szthum et oppidi Choynicza, necessariae, et de singulis necessariis providendo. Ambae vero Reginae, mater et coniunx [3]), stabant in Nyeschowa castro, et crebris vicibus ad solennitates chorearum in Thorun descendebant. Sed et Kazimirum Regem occupatio et apparatus ludorum ceperat, et per

---

[1]) Rex Poloniae Casimirus *Ed. Lips.* [2]) permovit. *Cod. Calv.* [3]) Zophia mater et Elisabeth coniunx *Ed. Lips.*

dies non feriatos tantum, sed et serviles, intra belli locum et tempora, animum, velut in pace media, remittebat, parum memor, quas res gerendas suscepisset.

Bohemis stipendio persoluto dimissis, castrum Marienburg a curiensibus regiis obsidetur.

In die beatae Margarethae Kazimirus Rex [1]), in oppido Grudzancz [2]) cum omnibus Praelatis et baronibus, ac civitatibus Prussiae, generalem agit conventionem, eo praesertim respectu, ut Bohemos stipendiarios castrum Marienburg obsidentes, qui homines ambiguae credebantur fidei, expeditos solutione licentiaret: quoniam nobiles et civitates Prussiae, ante adventum Regis in Prussiam, veriti, ne ad hostes Cruciferos deficerent, de altissimo cum eis stipendio, pro quolibet videlicet equo pro quartuali anni viginti sex florenos dando, convenerant; quo evenit, ut sine aliquo profectu in obsidione Marienburg stando, maximum auri meruerant sine opera aliqua numerum, et usura continue ascendebat. Itaque in conventione ipsa de hoc in primis provisum est: ut exactione in quaelibet capita imposita, meritum stipendium Bohemis licentiatis persolveretur; item, ut castra ecclesiarum et episcoporum, durante guerra [3]), nobilibus Prussiae traderentur; ut ex nobilibus et civitatibus, sedecim in consilium Regis consignarentur, qui super omnibus occurrentibus cum Rege providerent. His itaque ordinatis, in Bohemorum licentiatorum locum, curienses [4]) suos Rex Kazimirus in obsidionem castri Marienburg, praefecto eis Iohanne de Sczekoczini capitaneo Lublinensi, in ducem et capitaneum, transmittit. Ipse cum Wladislaviensi, Posnaniensi episcopis, cancellario et vicecancellario [5]), aliisque baronibus, Thorun regreditur, nuntios ex Ratisbonensi, quae per Fridericum Imperatorem Romanorum pro festo Sancti Philippi indicta erat, diaeta ad eum transeuntes, auditurus.

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Grudząnz *Ed. Lips.* [3]) bello *Cod. Lis.* [4]) aulicos *Ed. Lips.* [5]) Ipse vero cum Ioanne Wladislaviense, Andrea Posnaniense episcopis, Ioanne de Konyeczpolie Cancellario, Petro de Sczekoczin Vicecancellario Regni Poloniae *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex dum per nuntios Papae, Imperatoris et Electorum Imperii ad restitutionem terrarum Prussiae fuisset hortatus, responsionem in futuram Germanorum diaetam reiicit.

In Thorun Rege [1]) reverso, nuntii ex Ratisbonensi diaeta, nomine Summi Pontificis, Imperatoris [2]) et Electorum Imperii, Philippi Burgundiae, Ludovici Bavariae, Ducum, Alberti Marchionis Brandeburgensis, quinque numero advenerunt [3]): Iohannes Wolroth, Petrus Burgundus [4]), Christophorus Bavarus, Iacobus Decretorum Doctor, Provincialis ordinis Canonicorum regularium Sancti Augustini, et Prior ordinis Praedicatorum de Ratisbona. His feria secunda post festum Sancti Iacobi Apostoli, in praetorio civitatis Thorunensis, ubi Rex [5]) mansionem tenebat, data audientia, Iacobus Doctor Provincialis brevi oratione Kazimirum Regem de multiplicibus donis Dei et virtutibus supra omnes Reges et Principes Orbis efferens, tres virtutes praecipuas ipsum necessario habere disseruit, iustitiam, clementiam et strenuitatem; petens nomine totius Ratisbonensis conventus, terras Prussiae Magistro et Ordini Cruciferorum, veteribus illarum possessoribus, restitui vigore iustitiae, errata eorum ignosci ratione clementiae, pro recuperatione urbis Constantinopolitanae, cum aliis catholicis Principibus consurgere ratione strenuitatis; subinferens Principes ecclesiasticos et saeculares vehementer turbatos esse de subactione Prussiae, et aliam diaetam pro festo Sancti Michaelis, in Noremberga aut Frankfordia prope Rhenum, constituisse ad providendum rebus fidei et Cruciferorum. Rex [6]) deliberatione sumpta, etsi efficacem, digestamque congessisset responsionem, ut tamen Almannos, bellum sibi inferre molientes, diutius in spe destineret, levitate etiam nuntiorum pensata, missurum se in diaetam Norembergensem, pro festo Sancti Michaelis tenendam, speciales nuntios, coram Imperatore et Principibus, qui illic aderunt, iustitiam, clementiam et strenuitatem suam demonstraturus, respondit. Quo responso accepto, nuntii ipsi petebant, se ad Magistrum et Ordinem in Marienburg deduci, et obsidionem Marienburg et Szthum castrorum ac oppidi Choynicza solvi; sed dum id nullatenus fieri posse accepissent, remunerati a Rege Schubis sabellinis [7]), revertuntur. Admonebatur tunc Kazimirus Rex a Sbigneo Cardinali et episcopo Cracoviensi, per nuntium, quatenus coeptis Prussiae re-

---

[1]) Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) Nicolai quinti Papae, Frederici Imperatoris *Ed. Lips.* [3]) advenerunt, videlicet *Ed. Lips.* [4]) Burgundius *Ed. Lips.* [5]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [6]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [7]) a Casimiro Rege vestibus sabellinis *Ed. Lips.*

bus solicitius incumberet, et si in aciem prodeundum foret, sine veteranis et curiensibus [1]) non se pugnae committeret, cladem potius quam victoriam, si sine exercitatis militibus decerneret, procul dubio relaturus. Cardinalis siquidem praefatus, etsi bellorum Prussiae non probabat initia, suscepta tamen non deserebat.

Castro Szthum Polonis dedito, Marienburg fortiter oppugnatur.

Feria sexta, in vigilia Sancti Laurentii, Commendatores aliquot numero, Cruciferi plures de Ordine, et nobiles aliqui Prussiae, qui castrum Szthum mensibus sex defendebant, propter panis et cerevisiae defectum, hydrope et dissenteria pressi, pestibus, ex quibus quinquaginta eorum, centum et quinquaginta remanentibus et eandem sortem expectantibus, morte absumpti erant, non valentes ultra aegritudines ipsas perferre, obsessis opitulante nullo, castrum Szthum Kazimiro Regi [2]) tradunt, et omnes incolumes, cum rebus propriis, bombardis, cum pulveribus, sagittis et aliis propugnaculis in castro remanentibus, abire, quoniam ita pactum erat, permittuntur: quorum non nisi quinquaginta abierunt in Marienburg. Ex quorum adventu magnus gemitus et luctus subsecutus est: macie enim confecti, imaginem mortis ferentes, exhausti fame et tabe, luridi [3]) advenerant; centum alii, inter quos erant Cruciferi, ad Kazimirum Regem se contulerunt. Sabbato [4]) post festum Assumptionis Sanctae Mariae [5]), inter obsidentes, gentes videlicet regias, et obsessas gentes Magistri, circa Marienburg magna dimicatio coorta, maximam fecit in gentibus Magistri stragem, edita quoque fuisset et amplior, nisi pulvis fugientes texisset. Captus tamen per gentes Magistri tunc fuit vir animosus, Iohannes Koth de Dambno, et infra triduum ex vulneribus mortuus, in [6]) Thorun relatus, in ecclesia Sancti Iohannis Baptistae sepultus est. Strages ipsa Masovitas et Bohemos transfugas, praeter quos, nullos alios stipendiarios Magister habuit, vehementer perterruit, et tum hac infelicitate pressi, tum quod Masovitarum capitaneus principalis Miczowski, pro scorto cum Bohemis disceptans, miserabiliter occisus erat, mittunt ad Regem [7]), petentes sibi ignosci, et promittentes, fidem fractam melioribus actionibus se reformaturos. Navis insuper a Gdanensibus praeparata per Wislam, omni vacua gubernatore, demissa est versus pontem, flammam ante ignibus adultam praeseferens, ea causa instructa, quatenus pon-

---

[1]) Aulicis *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Regi *Ed. Lips.* [3]) luridineque *Cod. Lis.* [4]) Sabbato autem *Ed. Lips.* [5]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [6]) Qui in *Ed. Lips.* [7]) ad Casimirum Regem *Ed. Lips.*

tem consumeret. Nec res caruisset effectu. Ignis enim pice, sulfure et caeteris incendii nutrimentis coauctus, in universum diffundebatur pontem, singulam eius compositionem depasturus, nisi hostilis multitudo, ex castro [1]) decurrens et certatim aquas superiaciens, impetum grassantis incendii extinxisset.

Poloni inobedientia militum et imperitia ducum, partam ab initio victoriam apud oppidum Choynicza, in hostem Cruciferum referunt cum ignominia et clade sua ingenti.

Inter haec rumor, a veritate non abhorrens, ad Regem allatus est, exercitum in Almanniae partibus diligentia, studio et impensis Magistri Almanniae, qui pro auro, ad id opus habendo, fere universos redditus sui Ordinis aut vendiderat, aut distraxerat, et Prussiae Thesaurarii ex Cracovia cum quinquaginta millibus florenorum [2]) digressi, comparari. Diu tamen rumor ipse pro ficto habitus est, sed continua avisamenta exploratorum in Almanniam missorum, et amicorum scripta ac relationes fecerunt de rumore fidem: propter quod terris duntaxat Maioris Poloniae, ut versus Choyniczam exercitualiter procederent, mandatum est. Sed gentes illae, etsi regio mandato parendo procederent, in transeundo tamen, in bona ecclesiarum et monasteriorum, villarum et decimarum, crudelitatem expromunt, ut ne hostes quidem, etiam Scythae aut barbari, simili uterentur conditione. Spoliis complebant omnia, et singula redigebant in desolationem et vastitatem, rapientes etiam, nec temperantes se a violatione et spoliis feminarum: pro qua re clamor et fletus spolia et iniuriam passorum, et lacrimae viduarum et orphanorum, ad tribunal Dei, vindictam expetendo ascendebant. Ventum est igitur in locum designatum, ad villam Czerekwiczam archiepiscopi Gnesnensis, duobus milliaribus a Choynicza sitam, quae per gentes regias obsidionem ferebat, licet illic exercitus regius, utpote in magna rerum copia constitutus, magis voluptatibus et petulantiae, quam expugnationi vacasset; et hostium adventus vicinus et propinquus denuntiatus est, quem ex Almannis, Slesitis, Bohemis collectum, in oppidum Novae Marchiae Schibelben [3]), quod adhuc partes Cruciferorum sequebatur, advenisse certum erat. Huius [4]) duces praecipui erant, Rudolphus Dux Zeganensis et Bernhardus Schumborski [5]) Bohemus; octo millia

---

[1]) ex casu *Cod. Przez.* [2]) florenorum *deest in Cod. Calv.* [3]) Schibelken *Cod. Przez.* Sibellen *Cod. Lis.* (Schiefelbein). [4]) Horum *Ed. Lips.* [5]) Sumborski *Cod. Lis.* (Bernhardus de Zinnenberg).

armatorum pedestrium et equitum [1]) vix explebat. Kazimirus Rex de adventu hostium certus [2]) (de quibus non solum a propriis, sed a Friderico [3]) Brandeburgensi Marchione, qui eis contra foedus pactum et promissum Regi factum, in Frankfordia transitum per fluvium Odram praestitit, et quod scelus nuntiis ad Regem in Thorun missis purgabat, certificabatur) cum paucis curiensibus [4]) suis (omnes enim curienses [5]) suos ad obsidionem Marienburg dudum transmiserat) ex Thorun descendit: ubi longum tempus cum Bohemis stipendio conductis, qui meruerant et pecunias meritas exposcebant, in tractatibus et ordinationibus faciendis absumpserat. Monebat et tunc literis et nuntiis Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis Kazimirum Regem, ne sine curiensibus [6]) et exercitatis militibus pugnam committeret, curiensesque [7]), soluta Marienburgensi obsidione, deduceret in certamen: futurum enim esse, ut victor obsidionis intervallum et dispendium facile compenset, victus vero habita amittat et solvere cogatur obsessa. Verum fortuna, aliqua calamitate subactura Regem, Cardinalis adversabatur. et Iohannis de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarii, qui contrarium fortissime [8]) suadebat, blandiebatur consiliis. Multa praeterea nuntiabantur signa futurae in Regem cladis, tam a religiosis viris et feminis, quam ab astrorum peritis: omnia tamen pro formidinis, levitatis et ignaviae velamentis habita, non secus quam falsa oracula, repudiata. Praefatus siquidem Iohannes cancellarius, et contra Cardinalis et multorum aliorum consultationem, author fuisse scitus est non accersendi eorum militum, qui Marienburg obsidebant, auxilii, licet ipsi Egidio Suchodolski misso, magnopere non se deseri, sed ad certamen adhiberi flagitassent: tanta fiducia et ardore capiendi vel expugnandi castri captus, ut Regem, exercitumque omnem grandi clade, periculoque involveret, saluberrimaque Cardinalis consilia neque Regem, neque consiliarios suscipere et exequi pateretur. Feria quinta deinde ante festum Exaltationis Sanctae Crucis, in Czerekwiczam [9]) venit, exercitusque Maioris Poloniae palantes et distractos reperiens, adunavit: qui veteris militaris disciplinae, obedientiae et reverentiae erga Reges et rem publicam, quam patres eorum exhibebant, obliti, cum in deliciis, voluptatibus, comessationibus et otiis nutriti, adolevissent, in contentionem versi, confirmationem iurium Regni et largitionem novorum, nec aliter in ordines aut pugnam ituros, exposcebant. Et dum eorum importunitatem, confirmatis Rex antiquis iuribus, sanasset: Sabbato in die Exaltationis Sanctae Crucis, Rex ordinavit exercitum, et eo in septem turmas

---

[1]) equitum et peditum *Ed. Lips.* [2]) certus *deest in Cod. Calv.* [3]) a Frederico etiam *Ed. Lips.* [4]) aulicis *Ed. Lips.* [5]) Aulicos *Ed. Lips.* [6]) aulicis *Ed. Lips.* [7]) Aulicosque *Ed. Lips.* [8]) fortitudine *Cod. Przez.* [9]) Czirzekwiczam *Cod. Calv.*

diviso, atque Lucae de Gorka Posnaniensi, Stanislao de Ostrorog Calissiensi, Nicolao Scharlyeyski [1]) Iuniwladislaviensi, palatinis, et Derslao de Rithwyani castellano Rospergensi [2]), ducendum atque regendum, sibi id munus magnopere, caeteris expertis et in disciplina militari peritis [3]), omissis, deposcentibus, tradidit: qui non modo caetera, sed ne locum quidem, quo copias in hostem ducerent, aut in quo satis tute concurrerent, aptusne videretur, an iniquus, licet sub conspectu foret, expediebant. Ipsi siquidem, pugnae ordinandae studio, pro extendenda sui nominis et gloriae fama illecti, licet struendarum acierum parum gnari, munus ducale, quod se gessisse, clade secuta, inficiati sunt, aliis peritis neglectis, assumpserant, ardentiores ad Martialia opera, quam naturae atque moribus eorum et viribus conveniret. A plerisque autem disciplinae militaris peritis moniti, nihil quod salutare foret, in animum admittebant, sed et privatis contendebant odiis, satisque apparebat, nihil in commune consulendo, providendoque singula per discordiam et alterutrius contemptum, ignaviamque neglecturos: unde non immerito ipsos totius illius cladis subsecutae pulsabat, tangebatque invidia. Feria secunda ante diem Sancti Lamperti, movit a Czerekwicza, et applicuit in [4]) Choyniczam: quoniam illic certum erat, hostes pro liberanda obsidione advenire debere, trepidis et invitis Polonorum cohortibus illuc transeuntibus, quasi iam imminens exitium praesagirent, pavorque iam et pigrities in quorundam vultibus eminere notabatur. Tristabatur tamen Rex, videns gentes parum obedire scientes, et paucos veteranos, fere omnes tyrones, neque pugnis, neque bellis assuetos, et male armis vestitos. Unde pro curiensibus [5]) suis et exercitu, qui Marienburg obsidebat, et pro gentibus, quae erant cum Iohanne Czarnkowski castellano Gnesnensi et Iohanne Wedelski, numerum quinque millibus explentem, mittere, nec sine illis decernere, in animum induxerat. Sed dum a certis exploratoribus et praecursoribus, hostium paucitas conspecta et Regi atque consiliariis relata fuisset, a Rege, qui in proposito fixus erat, nec sine curiensibus [6]) ciendam pugnam, per consiliarios Maioris Poloniae maximis precibus aegre victus est, ut pugnam committere consentiret, Bohemis nequaquam praelium committere, sed hostes libere Choyniczam ingredi [7]) permittere censentibus: futurum enim esse, ut novi cum veteribus inclusi hostes, sine certamine et sanguinis effusione vincerentur, Regi quoque et suo exercitui continua auctio, hostibus defectio et tabes ex fame accederet. Hoc quoque consilio, tanquam vafro et callido, repudiato, decernere Rex statuit. Ex-

[1]) Sarlieysky *Ed. Lips.* [2]) Rosperiensi *Ed. Lips.* [3]) bene peritis *Ed. Lips.* [4]) ad *Ed. Lips.* [5]) Aulicis *Ed. Lips.* [6]) Aulicis *Ed. Lips.* [7]) civitatem ingredi Choyniczam *Ed. Lips.*

ploratores, vel potius speculatores partis utriusque, dum fortuito in se incidunt, gravi pugna et dira inter se commissa, Poloni Cruciferos propellunt. Quae primitiae belli Polonis victoriam, non tamen absque incruento ancipitique certamine, portendebant, curiensibus nequidquam expectatis. Feria itaque quarta, in crastino Sancti Lamperti, in campo ante oppidum Choynicza, integratis, instauratisque aciebus, stabat exercitus integra die, praestolando pugnam magno cum desiderio et alacritate a mane usque ad vesperarum horam [1]). Circa vero vesperarum horam hostium exercitus, in tres cuneos tantummodo divisus, apparere coepit: qui viso exercitu regio et eius multitudine, magno pavore correptus est, et non de pugna, sed de fuga aut honesta deditione cogitabat. Corripuit et idem metus Kazimiri Poloniae Regis, dum hostilem adventare vidisset, exercitum: cum pauci [2]) exercitati, pene omnes tyrones fuerint, ut est fere omnibus hominibus naturaliter insitum, trepidare, dum ad conflictum ventum est, coeperunt. Verum ea formido a peritis ducibus facile leniri summoverique potuisset, si ante dimicationem, vidisse hostem et agnoscere exercitum suum, consuevissent. Sed his omnibus neglectis, in locum iniquum et limosum, raris distinctum ordinibus deducere exercitum, non invasis, nec turbatis per levis armaturae gentes [3]) hostilibus cuneis, licet sibi id munus Albertus Kostka Bohemus magnopere dari expetisset: cum magna pars existat victoriae, disturbare hostem priusquam dimicet [4]). Verum temeritati fuere omnia ab indoctis et imperitis ducibus permissa. Ex novitate siquidem hostium et hostilium armorum, quos velut tyrones, nunquam in conspectu habuerant, Polonorum milites territi, non debebant subito, et non nisi post aliquot dies [5]), in aciem produci, ut videndi consuetudine leniti, pavorem dimicandi posuissent. Ducibus tamen exercitus utriusque suos animantibus, acies congrediuntur: et fortuna exercitui regio favere coeperat, multique de hostibus cadebant, et omnes hostiles acies primae ad extremum confractae et contritae, omnesque hostium duces, inter quos et Balthasar Dux Zeganensis, caesi, principalis Dux Bernhardus Schumborski captus. Hostes deinde glomerati in Polonos disiunctos et sparsos [6]) acrius instare, obterrereque rarefactos cuneos, aut in fugam vertere coeperunt. Tunc demum duces ordinum, qui nec inquitatem loci, licet propinquam, neque quodvis aliud adminiculum praeviderant, trepidare et concursare, cohortesque in pugnam, timide licet, subducere nitebantur. Omnia tamen in irritum recidebant: quod plerumque accidit in rebus, quae in ipso negotio, temerario consilio ex-

[1]) ad vesperarum diem. *Cod. Calv.* ad vesperam *Cod. Przez.* [2]) pauci milites *Ed. Lips.* [3]) homines *Ed. Lips.* [4]) dimices. *Cod. Lis.* [5]) post tres dies *Cod. Przez.* [6]) disparsos *Ed. Lips.*

pediuntur. Interim vero fervente pugna, exercitus regius, qui partes tenebat ultimas, quodam subito terrore perculsus et haud dubiam victoriam per stoliditatem deserens, nulla necessitate impellente, terga vertit, et a paucis in omnes pavor [1]) diffusus, in ignominiosam fugam caeteros traxit. Desertis itaque aciebus, desertis signis et locis, passim fuga accepta est [2]) et hostibus concessa victoria. Rex [3]) quantum poterat, cum magna diligentia et solicitudine restituere pugnam et revocare fugientes tentabat; sed difficile erat, metu perculsis reddere animum. Parum quoque abfuit, quin [4]) Rex in manibus hostium non venit: obstinato enim animo perseverabat in pugna, restituendo praelium, nisi hi, quibus eius custodia fuerat commissa, vi illum reluctantem accepissent [5]) et fugere compulissent. Sexaginta vix de regio exercitu desiderati sunt, inter quos hi fuere principales: Petrus de Szczekoczin Regni Poloniae vicecancellarius, Nicolaus de Mokrsko vexillifer Sandomiriensis, Iohannes Ridzinski, Iohannes Zawisza [6]) de Roznow, in Kolo capitaneus, Zawissii nigri, militis insignis, unicus filius et superstes. Pauci admodum, videlicet tricenti triginta, quibus metu potior fuerat pudor, capti. Sed et nonnulli ex eis, non tam in loco certaminis comprehensi, sed ex fuga, quasi meliori consilio a se ipsis revocati, se sua sponte captivitati, ne illis deesset honos, dedidere, perniciosi in utroque, quod et fugam simulatione velabant, et magno apud proprios et hostes patebant ludibrio. Detrahebatur itaque etiam bonis militibus, quod se soli ex fuga retrahentes, captivitati voluntariae addixerunt, et tam in strenuos, quam timidos infamia vulgabatur. Inter quos hi fuerunt primi: Lucas de Gorka Posnaniensis, Nicolaus Scharlyeyski Iuniwladislaviensis, pàlatini, Iohannes Felix Tharnowski, Iohannes et Nicolaus Rithwyenski [7]), Egidius Suchodolski, Iohannes Melsthinski, Sandivogius Lyaszenski [8]) succamerarius Sandomiriensis, Petrus Strykowski castellanus in Iuniwlodz [9]) Bartossius Ogrodzenski. Ibi illa fortuna, quae tot favoribus Regem Kazimirum et Polonos efferrens, semper suspectissima fuerat, et circumacta et mutata est, nec diutius, quam sui mores sunt, suo processui [10]) indulsit. Castris regiis et totius exercitus curribus, quorum ad minus erant quatuor millia, in quibus multae fortunae erant, hostes potiti, et oppidum Choynicza obsidione solutum [11]). Notabiles barones et milites insignes Poloniae, inter quos erant aliqui divisam [12]) Regis Hispaniae ferentes, quos honestatis causa sileo, ut eorum et publico pudori consulam, elegerunt tunc potius fugère turpiter, quam in praelio hone-

[1]) terror *Ed. Lips.* [2]) coepta est *Cod. Lis.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) quod *Ed. Lips.* [5]) abstraxissent *Cod. Lis.* [6]) Ioannes Szumski *Cod. Przez.* [7]) Rithwienszczi *Ed. Lips.* [8]) Lanzenski *Cod. Przez.* Lazanski *Cod. Lis.* Lassinski *Ed. Lips.* [9]) Iuniwladislaviensis *Cod. Przez.* Inowlodzensis *Ed. Lips.* [10]) progressui *Ed. Lips.* [11]) solutum est. *Ed. Lips.* [12]) Ducissam *Cod. Lis.*

ste mori vel capi; et ut fit in certamine parum feliciter gesto, etiam ad insignes milites obtrectationis infamia, quasi ignaviter pugnassent, pervenerat. Alternabat tunc fortuna vices suas, et rerum statum exiguis versabat momentis. Nam in primitiis pugnae Rex evaserat superior, in processu vero [1]), sorte mutata, inferior, ut vinceretur ab his, quos vicerat. Nec mirum: obrepserat enim apud Regem et Polonos in prosperis audacia et inconsulta temeritas, quae omnia incauta et neglecta, eo certamine administranda, ex nimia sui praesumptione fecerat. Iohannes de Konyeczpolye Regni Poloniae cancellarius plurimum incusabatur, quod et author primarius fuerit acceptandae deditionis Pruthenicae, et dum praeliandum foret, non accersendi eorum militum, qui Marienburg obsidebant, auxilii. Creditum est a pluribus, plagam et cladem huiusmodi Regi [2]), Polonisque, propter eorum iniquitates accidisse, quoniam in bellum procedendo, hostiles et plusquam hostiles, faciebant in propriis et domesticis, et signanter [3]) bonis et hominibus ecclesiae, praedas et crudelitates, neque in committenda pugna auxilium e Coelo postulabant, propria virtute credentes vincere. Libertates insuper in fidei sanctae dedecus, per Regem et consiliarios concessae Iudaeis, pro quibus a Sbigneo Cardinali et episcopo Cracoviensi, et fratre Iohanne de Capistrano, divo homine, Rex [4]) publice argutus et correptus, illas revocare distulit, provocaverunt iram Dei in Regem et populum. Vitia insuper alia multa, praedae, furta et rapinae, quae nulla animadversione plectebantur, adeo promeruerant [5]) ultionem divinam, ut magna multitudo Polonorum ante hostium paucitatem corrueret, et superbia, iniquitas et avaritia Polonorum, clade tam turpi et insigni a iusto feriretur Deo. Clade huiusmodi nuntiis et rumore [6]) delata, universos Polonos tantus dolor, tanta amaritudo corripuit, ut non nisi luctibus et fletibus vacarent: cum similis ruina a tam tenui et debili hoste, unquam in Annalibus, Regno et populo Polonico legitur accidisse. Tum primum Poloni, licet tarde, intelligere coeperunt, quod benignitas Dei, quae omnis immunditiae atque iniquitatis execratrix est, iusta clade obrui illos permisit: cuius indignationem [7]) et iudicium per impietatis facinora provocantes, non hostium viribus, sed suis sceleribus corruerunt, meritoque et Rex et omnis Praesidium coetus confusioni et ruinae subiacuit, partam quoque victoriae gloriam amisit, qui facinora impunita dereliquit. Cladesque illa Polonorum imputabatur demeritis, qui in id bellum procedendo, expilationibus ecclesiarum et agrestium, stuprationi virginum, caeterisque id genus concussionibus intendendo, faci-

---

[1]) in processu vero praelii *Ed. Lips.* [2]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [3]) et praesertim *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) promoverant *Cod. Lis.* [6]) literis *Ed. Lips.* [7]) inclinationem *Ed. Lips.*

norum suorum clamoribus indignationem divinam non destiterunt, quam tunc maxime propitiare debuerant, provocare. *Quid enim distet ab hostibus, quum ipse, quos tueri debuerat, hostiliter premit: nisi, quod gravius est, propria, quam aliena incessere, et socios, quam adversarios despoliare*. Itaque ex infelicitate quadam superne permissa, magis, quam Polonorum ignavia, cladem Choyniczensem provenisse, etiam hostes fatebantur [1]: utpote, qui deletis hostium tam copiis, quam ducibus, tenendo victoriam in manibus, victis illam tradiderunt. Magna iucunditas apud Magistrum et Commendatores in Marienburg obsessos, postquam illis victoriae apud Choyniczam partae nuntius allatus erat, exorta est, quam pulsu assiduo campanarum testabantur. Non omnium tamen Cruciferorum pectora victoriae huiusmodi et novitatis demulcebat dulcedo: fuere enim, qui se post illam, non pugnam, sed aerumnam, maius naufragium, maiusque periculum quaesivisse quererentur; propter quod et multi sibi per discessionem et renuntiationem Ordinis consulebant. Neque in sua ominatione falsi facti sunt. Adeo enim Divinitate sibi propitiante, Kazimirus Poloniae Rex casum suum ultus est posterioribus praeliis, adeo Cruciferos afflixit, ut unam illam suam victoriam iuxta atque ruinam deplorarent, victoriamque suam de Polonis relatam, non finem belli, sed causam maioribus bellis, et occasionem delendi Ordinis fore exortam, et illo praelio quaesitam fuisse. Marsalcus insuper Crucifericus Iohannes, vir inter Cruciferos prudens et sagacissimus, tristem vultum, audita suorum victoria, et tristiorem quam ante, gessit: Vereri se inquiens, ne ille triumphus perinde ac vanus evadat, plus detrimenti victoribus, quam victis allaturus; pavidum se astruens, atque tremulum, ignorantem, in quem finem relatae per Cruciferos victoriae invidiam fortuna convertat, et post prosperitatis munus, mutationis adversae ostendat refluxum.

Boleslaus Masoviae Dux moritur, quatuor filiis et duabus filiabus relictis.

Dux Boleslaus Masoviae decima die Septembris [2], in curia sua et villa Oppinagora religiose et devote mortuus et in Warschoviensi Collegiata [3] sepultus, morte sua cladem huiusmodi venturam portendebat. Flevit illum Rex [4] et Primores luctu magno, quoniam inter Principes Orbis prudens, industrius, modestus ac religiosus et devotus censebatur. Quatuor filios, videlicet Conradum, Kazimirum, Boleslaum et Ianussium, et duas filias,

[1]) Choynicensem cladem constat provenisse *Cod. Lis.* [2]) Mensis Septembris *Ed. Lips.* [3]) Collegiata Ecclesia *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.*

Annam videlicet et Sophiam, reliquit; quatuor filii dudum absumpti erant, duobus nomina Boleslaus, duobus Ianussius.

Soluta castri Marienburg obsidione, reliqua castra Prussiae praesidiis Polonorum firmantur, et bellum contra Cruciferos indicitur.

Rex [1]) cum paucis venit in Bidgostiam, moerens et fortunam suam increpans, sero, ac nequicquam laudans, probansque Sbignei Cardinalis [2]), ne sine curiensibus [3]) decerneret, consilia; ibique diebus aliquot consumptis, transiit in Nyeschowam: ubi ad eum omnes principales civitates Prussiae venerunt, rogantes suppliciter, ne casu illo frangeretur, sed ut celerius instauraret exercitum; offerentes omnia sua bona pro correctione casus huiusmodi se largituros, et a fidelitate sua usque ad mortem nunquam discessuros. Rex [4]) collaudatis civibus, asserit se, clade illa magis irritatum, quam fractum, et in brevi cum Dei adiutorio provisurum, ut hostibus [5]) laetitia de victoria suscepta, non posset esse diuturna. Et quoniam castra Prussiae per terrigenas Prussiae debili manu tenebantur, veritus Rex, ne in Cruciferorum venirent potestatem, quoniam iam castrum Szthum, noviter magna cura et labore quaesitum, et castrum Pruszmork [6]), propter paucitatem hominum familiarium [7]) Iohannis de Baysen, qui Szthum, et Gabrielis de Baysen, palatinorum, qui Pruszmork [8]), tenebant, ad Cruciferos defecerant, mandat Rex curiensibus [9]) suis, ut obsidionem castri Marienburg solvant et ad se veniant: quibus venientibus castra Prussiae ad tenendum committit, et illis praesidia necessaria superimponit. Universis vero terris Regni Poloniae, Leopoliensi duntaxat et Podoliae excepta, celeriter ad arma consurgere imperat. Cui mandato illico paritum est, et cum omni festinatione et celeritate universum Regnum consurrexit, magnoque animo quilibet illuc properabat, unus alterum exhortando ad communem ignominiam detergendam. Quamvis enim hibernum et gelidum tempus adventaret, praestare tamen visum est, omnes difficultates perpeti, quam contumeliam et cladem ad Choyniczam acceptam, utrinque [10]) inexpiatam, relinquere, ne hostibus foret diuturnior laetitia, et ut Kazimirus Rex maiorem, clarioremque, reparato exercitu, se cunctis ostenderet, et [11]) clade recenter accepta, terribiliorem. Polonorum tamen animos grandis afflictio et tristitia,

---

[1]) Rex Poloniae Casimirus *Ed. Lips.* [2]) Cardinalis et Episcopi Cracoviensis *Ed. Lips.* [3]) Aulicis *Ed. Lips.* [4]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [5]) hostilis *Ed. Lips.* [6]) Prusmorg *Ed. Lips.* (Preusisch-Mark). [7]) servilium *Cod. Przez.* [8]) Prusmorg *Ed. Lips.* [9]) aulicis *Ed. Lips.* [10]) uteunque *Cod. Lis.* [11]) de *Ed. Lips.*

qualis poterat pro tam infelicis pugnae ad Choyniczam habitae, significatione provenire, longo tempore detinuit, metientium, quantam fortunae varietatem sub patre et filio viderant.

Oppida Czczow et Gnyew Cruciferis se dedunt. Cruciferorum saevitia in captivos et de relato triumpho fastus.

Hostes diebus aliquot circa [1]) Choyniczam commorati, versus Czczow processere, cinxeruntque obsidione Czczow, quae deditionem sponte fecit, et eius exemplum oppidum Gnyew secutum est. Magister interea opportunitatem temporis nactus, solicitat pontifices, nobiles et civitates, literis et nuntiis, ut mutato proposito, redirent ad suam obedientiam, Rege [2]) Poloniae deserto, promittens illis omnium praeteritarum culparum perpetuam oblivionem. Sed cum omnes pontifices, nobiles et civitates solidam fidem, obedientiam et constantiam promissam fortissime custodirent, solus Nicolaus episcopus Sambiensis [3]) alias de Kwyedzin [4]) repertus est, qui iure iurando fracto, cum castris et civitatibus suis Kazimirum Regem deseruit et ad Magistrum in Marienburg venit: quem Magister, ut meritus erat [5]), omnibus suis et ecclesiae, quae secum ferebat, fortunis, clenodiis et rebus spoliavit. Exercitus hostilis, oppidis Czczow et Gnyew in suam potestatem redactis, transito flumine Wisla, in Marienburg devenit, illicque degendo, ostenderunt se nescire victoria illa et tempore uti hostes, et secum captivos illuc deductos Magistro praesentant, a Magistro meritum per plures iam menses stipendium petunt. Magister vero nullum penitus aerarium habens, de spoliis episcopi Sambiensis, et de pecunia hinc inde cum gravi difficultate mutuata, conflatis etiam imaginibus Sanctorum, crucibus et calicibus, dudum in thesauro conditis, non nisi cuilibet personae sex grossos largitur, fingitque se omnem thesaurum Prussiae in Rhenum [6]) traduxisse, et optat cum magnis precibus, ut solutionem suorum stipendiorum [7]) in aliquod tempus differri patiantur. Stipendiarii hac responsiene offensi (non enim solummodo plenas arcas thesauris, sed etiam plenas turres, rebantur reperire), dissimulato tamen dolore, post varias altercationes, ad conclusionem [8]) perveniunt, ut pro universo stipendio solvant illis pro tempore Carnisprivii quadraginta millia florenorum, aut castrum Marienburg cum caeteris castris et civitatibus eorum ditionis, ipsis ad plenum resignent. Captivi

---

[1]) apud *Ed. Lips.* [2]) Casimiro Rege *Ed. Lips.* [3]) *potius* Caspar episcopus Pomesaniensis [4]) Quidzin *Ed. Lips.* [5]) ut meruerat *Ed. Lips.* [6]) in Romam *Cod. Przez.* [7]) stipendiariorum *Cod. Przez.* [8]) ad eam conclusionem *Ed. Lips.*

interim [1]) Polonorum inhumane et crudeliter apud castrum Marienburg asservabantur, et plures numero, aut fame tabefacti, aliqui squalore [2]) anxiati, dietim moriebantur, neque aliqua compassionis tangebatur cura, quin etiam in absumptos saeviebant, negando illis sepulturam, et singulos qui obierant, equis tractos, in flumen Wisla proiiciendo [3]); in quo Cruciferorum apparuit cruenta saevitia: quod in eos, quos ceperant, superbos se et inhumanos gererent. Missis autem in omnes Almannorum terras nuntiis et literis, triumphum suum, quantus fuerit, ex frequenti captivorum nomine et numero ostendunt, multoque pleniorem et uberiorem cladem Regis [4]), quam ut erat, latius atque inflatius perscribunt. Et quo gratior fieret denuntiatio, adfingebant Kazimirum Regem necatum, seque illius amictu potitos esse, ut de suis successibus insolentes homines solent praedicare.

Aeger Regis Kazimiri animus, a Senatu erectus, in bellum Pruthenicum accenditur, et legati interea a Ladislao Hungariae Rege redeunt.

Rex [5]) Kazimirus, Prussiae nobilibus et civitatibus in propria cum bona spe licentiatis, ex Nyeschow in Brzesczye divertit. Ibi ad illum pontifices, Gnesnensis, Wladislaviensis et Posnaniensis, et plures barones adveniunt, et super rebus male gestis, ut celerius erigi, reformarique possint, plures dies in consulendo absumunt. Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis, quoniam personaliter adesse nequibat, per nuntios et literas hortatur Regem [6]), ut spem bonam resumeret, cladisque Choyniczensis tam memoriam, quam ignominiam obliteraret; proprium esse, ostendens, ignavorum, trepidare offensionibus: e contra vero, virorum fortium, meliora etiam, post res infeliciter gestas, sperare, et victorem posse effici faciliter ex victo, si se gesserit perseveranter, cum iterum variaverit fortuna regressum. Nec Cardinalis tantum, sed et caeteri omnes consiliarii, nihil Choyniczensi clade territi, summae rerum suarum prosperum, ex multis respectibus, et ex eo maxime, quod civitates omnes principales Prussiae fidem, clade secuta, non mutaverant, ominabantur portendi eventum. Plus etenim constabat ignominiae, quam cladis ad Choyniczam acceptum, Kazimiri Regis praesentia augente ignominiam. Interim et Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, et Petrus de Schamotuli castellanus Posnaniensis, qui in Pragam ad Ladislaum Hungariae et Bohemiae Regem missi erant, et de clade regia, speciali nuntio in Pragam avisati, moestissimos vultus ferentes, advene-

[1]) interea *Cod. Lis.* [2]) aut carceris squalore *Ed. Lips.* [3]) proiiciebant *Cod. Przez.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [6]) Casimirum Regem *Ed. Lips.*

rant. Et licet omnia eis commissa iuxta vota ordinassent, et eam cum Rege Ladislao conclusionem captassent, ut pro festo Sancti Nicolai ambo Reges in Wratislavia aut praesentialiter aut per nuntios convenirent et foedus aliud iungerent, quo caveretur, ut Reges sibi invicem contra quoscunque hostes, christianos et barbaros, pro omni tempore praesidium ferrent: omnia tamen haec insipida erant animis superiori clade afflictis. Kazimirus tamen Rex aequanimiter Dei digitum et toleranti animo suscipiens [1]), nec altitudinem mentis suae ex casu secuto in aliquo deflectens, in hostium Cruciferorum oppressionem et exterminium, potentiae suae concitavit dexteram, et ad eripiendum illis triumphi, quo in omnes gentes gloriabantur, materiam, fortissimo militum et frequenti succinctus robore processit, copiamque decernendi fecit, provocans, apparente nullo, siquis dimicare auderet.

Sandivogius Doctor, Canonicus Gnesnensis, vir religiosus, causas cladis Choyniczensis Kazimiro Regi, a Deo iussus, enarrat.

Stante Kazimiro Poloniae Rege in Brzesczye, venit ad suam Serenitatem Magister Studii Cracoviensis Sandivogius alias Sandek, Theologiae Doctor Parisiensis, Canonicus Gnesnensis, Polonus natione, nobilis genere de familia et domo Korabitarum [2]), rarae vir religionis et devotionis, maximi vero amoris in Deum. Hic cum agnovisset [3]), Kazimirum Regem et suum exercitum infeliciter ad Choyniczam pugnasse, assiduis aliquot noctibus cilicio indutus et pronus ante imaginem Passionis Christi, quam secum ex Parisiis detulerat, cadens in terram, singultibus et lacrimis profundis deprecabatur Deum, quatenus illi revelaret, ob quam culpam Kazimirum Regem Poloniae, suamque gentem, iustum bellum agentem, coram paucis hostibus corruere permisit. Atque illi per noctem eiulanti revelatum est, ob enormia scelera Regis magis, quam populi, cladem illam accidisse. Consurgeret itaque et Poloniae Regem [4]) personaliter adeat, illique facinora sua gravia, tunc eidem Sandkoni ad liquidum revelata, exprobret, reformationem rerum suarum habiturus, si praevaricationes suas digna poenitentia correxerit. Amictus itaque hispida stola et pede discalceato, in Brzesczye venit, et sub audientia Regis [5]) et multitudine populi, sermone in vulgari habito, in arcem Regem secutus, secretam dicendi audientiam, omnibus exclusis, obtinuit: in qua Rege surgere et stare interim, quo [6]) legationem divinam ediceret, iusso, sic orsus: Ego te, inquit Dominus, cum

---

[1]) sufferens *Cod. Lis.* [2]) Chorabitarum *Ed. Lips.* [3]) cognovisset *Ed. Lips.* [4]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) dum *Ed. Lips.*

esses natu minor [1]) et in omnium oculis contemptus, ex parvo magnum feci, et primum in Ducem Lithuaniae, deinde in Regem Poloniae erexi, de septiformi nece in caput tuum comparata liberavi, splendido coniugio ornavi, Prussiae et Pomeraniae oram tuae ditioni subiugavi, gloriosum te Orbi universo feci, ultra omnes Poloniae Reges te extuli: tu tamen sceleribus gravissimis me ad iracundiam provocasti, flagella mea posuisti in ludibrium, nec in diem hanc voluisti converti ad patrem castigantem. Exprobravitque illi teterrima vitia, in specie ab illo commissa, denuntians: nisi cessaret, casurum in gravem Dei ultionem, nec ullum opus suum prosperari posse, stirpemque suam, quantumcunque multiplicatam et multiplicandam, occasuram.

Dum Rex Kazimirus cum exercitu fluvium Wislam traiecisset, legati Regis Hungariae et Bohemiae Ladislai ad ipsum veniunt, petentes, ut tanquam arbiter electus Wratislaviam proficiscatur; verum Kazimirus bello occupatus, nuntios pro se mittit.

Exercitibus terrarum Regni Poloniae ad villam Opoki (ibi enim consignatus [2]) erat illis locus) convenientibus, a quibus in transeundo, non ab omnibus tamen, nullum genus iniuriae in rapinis et spoliis omissum est, Rex de Brzesczye movit, et in Opoki quindecim diebus et amplius absumptis, sub quibus gentium et Regni sui et aliquorum stipendiariorum ex Bohemia, Moravia et Slesia accersitorum, praestolabatur adventum; quibus ad plenum confluentibus, motis castris, ad Nyeschowa pervenit, et ibi omnem exercitum suum, de cuius magnitudine et numerositate Prussiae nobiles et civitates magna admiratione et laetitia perfusi erant, per pontes in navibus situatos, per fluvium Wisla traducit, iuribus tamen Regni praedecessorum suorum perprius confirmatis, et aliquibus libertatibus et praerogativis de novo adiectis. Venerunt [3]) illic Ladislai Regis Hungariae et Bohemiae nuntii, videlicet Zdenyek Konopniczki et Iohannes Rabschtin, petentes Kazimirum Regem, ut pro decidenda differentia [4]), occasione notabilium terrarum, civitatum et castrorum, inter Regem Bohemiae ab una, et Marchiones Missnenses, partibus ab altera, super qua in eum ab utraque parte est compromissum, Wratislaviam pro festo Sancti Nicolai venire, et utriusque partis iuribus et allegationibus cognitis, sententiam pronuntiare dignaretur. His responsum est: Non posse Regem [5]), propria causa deserta,

---

[1]) maior *Ed. Lips.* [2]) designatus *Ed. Lips.* [3]) Venerunt autem *Cod. Lis.* [4]) quaestione *Cod. Lis.* controversia *Ed. Lips.* [5]) Casimirum Regem *Ed. Lips.*

alienae intendere; missurum tamen ambasiatores [1]) notabiles, qui suam personam repraesentent. Hoc responso edito, Iohannem archiepiscopum Gnesnensem, Krzeslaum de Kurozwanki castellanum Lublinensem, et Iohannem Luthkonis utriusque Iuris Doctorem, Palatii apostolici Auditorem, archidiaconum Gnesnensem, in Wratislaviam transmittit. Inutilis tamen fuit eorum adventus, licet et per Ladislaum Regem, et per clerum et populum, magnus fuit illis honos exhibitus: quoniam Marchiones Missnenses, explorato, quod Kazimirus Poloniae Rex personaliter non veniebat, distulerunt venire, non in ambasiatores [2]) Regis Poloniae, sed in ipsum Regem, asserentes se compromisisse. Ne tamen in totum res esset infecta, novum compromissum ab ipsis partibus in Regem Poloniae celebratum est, et dies Sancti Iacobi Apostoli ad audiendum pronuntiationem sententiae instituta. Petebant insuper nuntii Regis Bohemiae, ut Kazimirus Rex, armis omissis, super terris Prussiae in Regem Bohemiae compromitteret: cum et Magister Prussiae plenum super hoc iam mandatum fecisset. Super quo illis responsum est: Non abnuere Kazimirum Regem sui affinis, Regis Bohemiae, arbitramentum, dummodo illum certificet, in tractanda et decidenda causa, Almannicis consiliariis exclusis, Bohemorum tantummodo se consiliis usurum.

Exercitus Kazimiri Poloniae Regis tendens in Prussiam, Ossam flumen traiicit.

Feria quinta post festum Sanctae Catharinae movit Rex [3]) a stationibus prope Thorun diebus aliquot habitis, et venit in Chelmza. Abinde continuando transitum per aliquot stativa, pervenit feria sexta, in die Sanctae Luciae, ad fluvium Ossa, inter Radzin [4]) regium, et Lasszin [5]) hostium, oppida fluentem. Et licet hostes molendinum ex muro factum in praedicto fluvio Ossa gentibus locaverant [6]), volentes transitum Regis impedire, qui tamen mox, ut gentes Regis venerant [7]), deserto molendino fugierunt: Rex transito fluvio [8]), unum milliare ab oppido in borra [9]) castra posuit, ut facilius exercitus suus pro ignibus ligna, et pro se et pro equis possit habere commeatus. Tanta autem fuit in castris regiis curruum multitudo, ut ultimum agmen vix die altera ad stationes possit pertingere: nam et aeris intemperies, et terrae resolutio et lubricitas, magnum praebebant tanto exercitui impedimentum ad celerius transeundum. Eo autem respectu

---

[1]) Legatos *Ed. Lips.* [2]) in Legatos *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Poloniac Rex *Ed. Lips.* [4]) Radzim *Ed. Lips.* [5]) Lassin *Cod. Lis.* [6]) firmaverant *Cod. Lis.* [7]) volentes transitum exercitui regio prohibere, quamprimum tamen velites et praecursores regii venerunt, hostes *Ed. Lips.* [8]) Rex Casimirus transito fluvio Ossa *Ed. Lips.* [9]) in silva *Cod. Lis.*

Kazimirus Rex cum tam frequenti exercitu sub tempore hibernali profectus est, ut aut cum hoste decerneret, acceptamque apud Choyniczam rescinderet ignominiam, aut, si detrectarent pugnam hostes, timoris confessione hostilis, militarium et civium Prussiae animos contineret in fide. Quae quidem expeditio nutantes et dubias civitates in fide continuit, iam in defectionem spectantes.

Duo oppida episcopalia, Biszowwerder et Nyekiszalka, ab exercitu regio capiuntur et incenduntur, hostibus nullam pugnandi copiam facientibus.

A die Sanctae Luciae usque ad Octavas festi Epiphaniarum, in borra ante Lasszin [1]) continua stativa habita sunt: neque enim ulterius progredi placuit, ne hostes in Lasszin inclusi, commeatus, qui largissime ad exercitum ducebantur, interciperent. Sub illo tempore duo oppida episcopi Sambiensis [2]), Biszowwerder et Nyekiszalka [3]), nequicquam hostibus in eo conclusis, resistere valentibus, conquisita sunt: praeda omnis militi concessa, civitates ambae exustae [4]), captivi plures et notabiles Regi [5]) dati. Nulla autem res, quantumcunque adversa et indigna, hostes et eorum stipendiarios ad pugnam potuit perlicere: universali enim et concordi decreto sanxerant, astu potius et ingenio, particularibusque congressibus, dum tamen vincendi facultas ex loco et tempore suppeteret, utendum adversus Polonos esse, quam iusta acie dimicandum; quod victi priorem obscurarent victoriam, et non facile possent suum repararo casum et excidium, Polonis [6]) diversa sors sit: nam si vincant, intolerabiles fore, nec quieturos ante plene consecutam Prussiam [7]); si vincantur, facile supplementum ex novis et recentibus militibus, utpote qui gente abundent et sumptu, habituros.

ANNUS DOMINI 1455.

Dimisso Regis Poloniae exercitu propter asperitatem hiemis, positisque in terris Prussiae praesidiis, oppidum Dzyaldow fraude Cruciferis deditur.

Tanto, ut praemissum est, tempore in stativis in borra [8]) ante oppidum Lasszino absumpto, quoniam oppidum ipsum exercituali impetu ex-

---

[1]) in sylva ad Lassin *Ed. Lips.* [2]) Pomesaniensis *rectius.* [3]) Niekissialka *Ed. Lips.* [4]) combustae *Cod. Lis.* [5]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [6]) Polonis vero *Ed. Lips.* [7]) victoriam *Ed. Lips.* [8]) in sylva ad Lassin *Cod. Lis.*

pugnare non placuit, ne in vilis oppidi conquisitione aliqui insignes milites caderent, et pacis tractatus aliquoties per nuntios Magistri et Cruciferorum ex Marienburg missos, ad plenam conclusionem pervenire non possent (cavebatur enim, ne si treuga cuiuscunque temporis Magistro et Cruciferis, iuxta eorum petitionem, concederetur, animi aliquarum civitatum Prussiae, in fide regia fluxi et teneri, in totum averterentur), hiems quoque validissima, nivibus etiam illam augentibus, exercitum Regis [1]) premeret, et iam in circuitu ad aliquot milliaria commeatus consumpti, reperiri non possent: solvit Rex campum, et exercitum feria tertia post Octavas Epiphaniae licentiat. Principes militiae legit, bello distribuit loca, quibus quisque praeesset, quae munia singuli, quos ordines, quid muneris exequantur. Tribus quoque capitaneis in terris Prussiae cum notabili et valido stipendiariorum numero relictis, Andream de Thanczin terrae Culmensi [2]), Petrum de Schamotuli castellanum Posnaniensem terrae Pomeraniae, et Iohannem Kolda Bohemum terrae Prussiae inferiori praeficit. Caeteri milites Poloni et Bohemi, quibus castra in gubernationem commissa sunt, his tribus capitaneis parere iussi. Castrum et oppidum Dzyaldow, in confiniis Masoviae situm, quoniam non putabatur ex longitate situs debere in rebellionem aspirare, in fide Slawkonis de Wyerzbowo [3]) vexilliferi Dzyaldoviensis, cuius Rex integritati plurimum confidebat, dimissum. Sed is, Rege discedente ex Prussia, iuramenti et fidei oblitus, nulla cogente necessitate, Magistro et Cruciferis illa tradit. Ex eo autem tempore inter Polonos et Cruciferos pulcherrima contentionis materia suborta est; nam quantum Poloni, venisse cum maximis et frequentibus copiis, et vim hostilem in terra Prussiae, ne diuturna foret relati triumphi laetitia, ponebant in gloria compressisse [4]): tantum [5]) Cruciferi, ad pudorem illorum, et ad suam levandam, refellendamque ignominiam, circa unius oppidi ignobilis muros longo tempore Polonos versatos, coepto irrito discessisse depromebant.

Kazimirus Rex, exacta contributione fertonis ex singulis laneis, in Lithuaniam profectus est: ubi motus excitatos compescuit et Thartarorum nuntios auxilia promittentes excepit.

Licentiato exercitu, qui circa Thorun Wislam, spissa glacie congelatam, pluribus itineribus transiit, et tanta velocitate penates repetiit, ut omnem famam dissoluti campi praecesserit, Rex Kazimirus, factis pluribus

---

[1]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [2]) Chelmensi *Cod. Przez.* [3]) Wieczbow *Cod. Przez.* Wierzborg *Ed. Lips.* [4]) compressisse *deest in Cod. Calv.* [5]) ita cum *Cod. Przez.*

ordinationibus in Thorun et Nyeschowa, et rebus [1]) Prussiae, utcunque poterat, in bono ordine compositis [2]), per Brzesczye in Lanciciam, ubi Praelatorum et baronum aliquorum tenuit conventum, et ubi militibus suis Prussiae castra tenentibus stipendium solvebatur, feria quinta ante festum Purificationis Sanctae Mariae [3]) pervenit, et illic [4]) aliquot dies in expeditione rerum occurentium moratus, ad exigendum de quolibet laneo unum fertonem in Regno Poloniae pro subsidio belli Pruthenici, in castris ante Lasszino habitis per exercitum Regni promissum, collectores transmittit. Sed tardius omnia pro necessitate indigentium movebantur [5]). Numisma novum in mediis grossis et moneta communi, in urbe regia Cracoviensi cudendum decernit [6]): quo facilius impensae ex aerario monetae pro bello continuando sufficerent. Ipse Rex, maiori parte consilii sui improbante, quo se occupationibus plus solito eum vexantibus, subduceret, cum Elisabeth Regina consorte [7]), quae ex Siradiensi castro, in quo tempore belli [8]) manebat, ad eum in Lanciciam advenerat, remissis omnibus fere curiensibus [9]) suis Polonis, die Dominico Purificationis Sanctae Mariae [10]), ex Lancicia, ubi tunc pro ferendo Regi charitativo subsidio provincialis Synodus habita est, egressus, in Lithuaniam processit, et plures motus, studio Gasthawdi [11]) excitatos, compescuit, et animos Lithuanorum, novis rebus studentes, a proposito avertit. In Lithuania quoque tempus omne veris moratus, multorum Principum nuntios cum pretiosis muneribus ad eum venientes accipiebat. Sed et Imperator Thartarorum Eczigeri, missis nuntiis, de clade accepta ante Choyniczam compassus, omnium potentiarum suarum vires [12]) in eventum futuri congressus [13]) se proprio [14]) capite adducturum, aut necessitate aliqua inevitabili interveniente, per filium [15]) missurum, obtulit et spopondit [16]). Lithuani quoque de ferendo exercituali subsidio contra Magistrum et Ordinem, correcta priori voluntate, fidem praestant.

---

[1]) rebus etiam *Ed. Lips.* [2]) constitutis *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) et ibi *Ed. Lips.* [5]) fiebant. *Ed. Lips.* [6]) decernunt *Ed. Lips.* [7]) consorte sua *Ed. Lips.* [8]) belli Pruthenici *Ed. Lips.* [9]) aulicis *Ed. Lips.* [10]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [11]) Gastoldi *Cod. Przez.* [12]) quascunque haberet vires *Ed. Lips.* [13]) congressus sum Cruciferis in Prussia *Ed. Lips.* [14]) proprio suo *Ed. Lips.* [15]) per filium suum *Ed. Lips.* [16]) respondit. *Ed. Lips.*

Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis moritur. Nicolao Papae quinto succedit Calixtus tertius.

Quievisse videbantur horribiles motus bellorum, et clade apud Choyniczam accepta, per vicissitudinariam reciprocationem correcta: per singularia enim certamina saepius inita, in quibus Poloni semper exstabant victores, animi Polonorum eventum alacrioris fortunae in dies praestolabantur. Sed paulo minor turbatio, quam quae apud Chozniczam acciderat, in morte Sbignei Cardinalis et episcopi Cracoviensis subito coorta est. Qui regressione felici ex campo Kazimiri Regis et sui exercitus comperta, ex Cracoviensi urbe, in qua ad providendum singulis emergentibus, durante bello [1]) praesentialiter morabatur, versus Sandomiriam, ut illic in arctiori abstinentia, iuxta consuetudinem diutius observatam, dies Quadragesimae absumeret, processit, et fere omnem Quadragesimam illic, deditus obsecrationibus et missis, exegit. Dum vero diem Dominicum Palmarum et eius officium diurnum, pariter et nocturnum, solenniter et cum voce sonora explevisset, et ad vesperam in chrismandis hominibus vacaret, in crastino vero, videlicet feria secunda, in funere Iohannis de Konyeczpolye Regni Poloniae cancelarii, missam mortuorum in pontificalibus decantasset, reversus de ecclesia in grabatum se proiecit, et febribus vexatus, gravissimum coepit habere et praeclusum anhelitum, et cruorem flegmate mixtum proiicere. Et dum tam ipse, quam sui familiares, omnem illam gravedinem, fortem naturam suam superaturam existimassent, physicus quoque, Sbigneo Cardinali iam frustra consentiente, incidendam venam ad phlebotomiam persuaderet, feria tertia post Ramis palmarum, quae erat prima dies Aprilis [2]), sub tempore, quo Domini nostri Passio in ecclesia Sandomiriensi pronuntiabatur, generosum illum suum spiritum, cuiuslibet potentiae mundanae, contra fidem, aut libertatem ecclesiasticam, aut iustitiam se extollentem, contemptorem, ad sidereas mansiones angelico ministerio devehendum, emisit. Cuius morte in Regno Poloniae vulgata, universos ordines et homines utriusque status tantus moeror et luctus occupavit, ut illum, non solum tanquam Ecclesiae Cardinalem, pontificem et columnam et verum apostolicum successorem, sed velut parentem et liberatorem patriae, et defensorem atque advocatum, uberrimis lacrimis certatim lugerent, et actum de re publica, actum de se et sua libertate, pignoribus et fortunis, publicis fletibus lamentabantur. Nec mirum, erat enim ille, velut sidus clarissimum, quo sol noster nunquam [3]) vidit fulgentius, neque in posterum est visu-

---

[1]) bello Pruthenico *Ed. Lips.* [2]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [3]) nihil *Cod. Lis.*

rus, illustrans non solum Regni Poloniae et ecclesiae Cracoviensis splendorem, sed etiam cardinem Romanae Ecclesiae insigniens sua persona et nobilitans. Talisque tunc pontifex, defensor, patronus et pater patriae est ablatus Regno Polonico, qualem (ut auguror) saecula nulla restituent: quo in defendenda fide catholica et libertate ecclesiastica nemo animosior; in pronuntiando et decernendo iusto iudicio, et defendendo paupere et pupillo, nemo constantior; in alendo egeno, peregrino suscipiendo, aere alieno oppresso relevando, nemo profusior; in dilatando honore et amplitudine patriae, nemo vigilantior. Corpus suum ex Sandomiria in Cracoviam adductum, feria quarta post festum Paschae, quae fuit nona Aprilis [1]), ecclesiasticae sepulturae in urna aerea, per eum, dum viveret, ordinata, in chori cathedralis ecclesiae [2]) medio traditum, et sibi adeo omnia iustissima lege a clero et populo persoluta sunt, ut corpus Summi Pontificis, Caesareum, aut regium, plus honestatis et celebritatis non esset accepturum. Capelli tres rubei, ad sepulchrum suum suspensi, designant illum a tribus Summis Pontificibus, Eugenio quarto, Felice quinto et Nicolao quinto, in Sanctae [3]) Romanae Ecclesiae Cardinalem ter, quod nemini priscorum legitur contigisse, declaratum. Praecesserat autem Sbigneum Cardinalem [4]) diebus octo Nicolaus Papa quintus, et dimissis in manibus Cardinalium mille millibus et ducentis millibus florenorum pro urbis Constantinopolitanae de manibus Turcorum liberatione, devotissime et religiose, uti Pontifici Romano dignum et conveniens erat, diem vicesima quinta Martii obierat [5]). In cuius locum Alphonsus Cardinalis tunc Quatuor Coronatorum, episcopus Valentinus, vir senex et decrepitus, sed Iuris utriusque interpres copiosissimus, miranda concordia Cardinalium, per electionem canonicam octava die Aprilis [6]) in Conclavi in palatio Sancti Petri habitam, successit, et Calixtus tertius voluit appellari, vicesima mensis Aprilis coronatus. Exegit autem Sbigneus Cardinalis in vita annos sexaginta sex, in pontificatu [7]) Cracoviensi triginta duos, in Cardinalatu vero sedecim. Pro eligendo [8]) futuro pontifice Cracoviensi dies vicesima quinta Maii [9]), in diem Dominicum Pentecostes cadens, designata est. Testamentum suum, in quo omnes thesauros suos, non necessariis et propinquis, sed studentibus, egenis, monasteriis, ecclesiis et miserabilibus personis, distribui ordinavit, executioni [10]) mandatum. Nunquam illum constat haereticis pepercisse, sed omni studio aut ad eorum reductionem, aut deiectionem, extirpationemque adeo

---

[1]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [2]) Ecclesiae Cracoviensis *Ed. Lips.* [3]) sacrae *Ed. Lips.* [4]) Cardinalem et Episcopum Cracoviensem *Ed. Lips.* [5]) mensis Martii obiit. *Ed. Lips.* [6]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [7]) in episcopatu *Cod. Przez.* [8]) Pro eligendo autem *Ed. Lips.* [9]) mensis Maii *Ed. Lips.* [10]) executioni debitae *Ed. Lips.*

insudasse, ut non secus illum haeretici quam fulmen [1]) pertimescerent, et hostili odio hostes ecclesiae ipsum quoque insequerentur velut hostem. Civilis et benignus homo, in hospites officiosissimus, moribus generosius rara gratia in singulos redolentibus, ad omnem adversitatis impetum, scutum rationis et patientiae indesinenter opponebat.

Proditoribus civitatis Thorunensis extremo supplicio affectis, Magister Cruciferorum frustratus spe, in Marienburg cum exercitu redit.

Nondum hibernalia tempora transacta erant, Magister [2]) et Ordo Cruciferorum gentes suas interim contrahit, et ex Marienburg cum tribus duntaxat millibus gentium [3]) versus Thorun procedit, spe potiundae veteris civitatis Thorunensis illectus. Duo enim cives Thorunenses de principalibus, videlicet Elbingus et Gelenyowski, una cum Andrea plebano Thorunensi, conspiratione, ad cuius etiam notitiam duodecim fratres ordinis Praedicatorum asciverant, facta de tradenda civitate Thorun, per eosdem fratres Praedicatores et per literas, quas praefatus Andreas plebanus scribebat, tradimentum componunt, et certam diem ad perficiendam rem constituunt. Redundasset quoque huius conspirationis series ad universae civitatis periculum, ni civitatis Thorunensis apparitor [4]), quadraginta florenis a Bernhardo Schumborski, tunc in Thorun velut captivo agente, subarratus, de tribus feminis, similem fraudem molientibus, et ad portas civitatis adulterinas claves, seris cera expressis, parantibus, ad quas Bernhardus apparitorem [5]), solicitando eas de re maturanda, mittere solicitus [6]) erat, rem aperuisset. Et licet mulieres ad portas, prout index detulerat, comprehensae, ultimo supplicio extinctae fuerint, appareretque, manifestam in civitatem proditionem existere: per quas tamen personas, aut quo tempore vel ordine huiusmodi proditio conflari deberet, nullis signis aut suspitionibus poterat deprehendi; donec Magistro generali, cum exercitu ad diem compositam in Thorun venienti, Elbingus unus ex proditoribus, qui aegritudine pedum et alia varia valetudine impeditus, nusquam solitus erat egredi civitatem, extra portas processit. Magistro periculum, in quod iam duo aroldi et plures equestris ordinis viri, a Magistro velut ad quietam civitatem praemissi, inciderunt, denuntiaturus, ab omnibus conspectus, suspitionem omnium in se vertit, et comprehensus, conscios proditionis, tormentis urgentibus, expressit. Et illico duo illi proditores literas Magistri

[1]) aliquod fulmen *Ed. Lips.* [2]) cum Magister *Ed. Lips.* [3]) hominum *Ed. Lips.* [4]) apertor *Cod. Przez.* [5]) apertorem *Cod. Przez.* [6]) solitus *Ed. Lips.*

illis saepius scriptas, in testimonium sui sceleris, in manibus in altum, quo ab omnibus conspici possent, erectis, in forum producti, primum capite truncati sunt, deinde cadavera exanima in quatuor partes divisa [1]), portionesque ad portas civitatis suspensae, plurimi quoque alii Thorunenses oppidani aut gladio occisi, aut undis suffocati, et civitas utraque sentina proditorum purgata. Cum itaque in nullo prosperatus Magister se illusum animadvertisset (Andreas enim de Thanczin capitaneus Culmensis cives Novae Thorun, qui sibi fidei ambiguae videbantur, in Veterem Thorun transferrens, Novam Thorun suis gentibus, ne quid fraudis moliri cives possint, locat, et omne periculum, si quod conflatum erat, tali provisione et sua prudentia avertit), regrediendo a Thorun in Marienburg, plures villas igne vastavit. Poterant tunc [2]) regiae gentes, multo eo superiores, ad iustum descendere cum Magistro certamen; sed non persoluta stipendia quemlibet intra parietes continebant.

Duo oppida Kinsberg deduntur Cruciferis, tertium in fide Regis Kazimiri persistit. Iohannes Kolda oppidum Dzyaldow stratagemate captum incendit.

Immunes erant inferiores partes Prussiae a belli stridore, ibi quoque [3]) belli vicini contagio pervenit. Duo enim oppida Kinsberg, ad rebellionem inclinata, Magistro et suis portas aperiunt et se in potestatem eius dedunt, tertium, quod Knipow [4]) appellatur, in fide regia permanens, gentibus ex Gdansk missis adiutum [5]). Reliqua duo rebellia bombardis et tormentis adeo concussit et terruit, ut plures domus ruinarentur. Haec aversio duorum oppidorum a fide regia, stipendiarios Cruciferorum, qui fallacibus verbis Magistri in illam diem suspensi, executionem de occupandis castris [6]) differebant, meliori spe refecit, suggerente Magistro, quod omnes civitates exemplum illorum duorum oppidorum essent secuturae. Interim et Iohannes Kolda, oppidum Dzyaldow, simulato nomine Commendateris Elbingensis, ingressus, multos stipendiarios Cruciferorum et populum oppidi interfecit, et captis potioribus numero septuaginta, illud incendit. Infra dies quindecim, quatuor vicibus particulari congressu dimicatum, et toties de Cruciferis per gentes regias triumphatum est, et multi ex Ordine et stipendiariis interfecti, ducenti capti sunt, et spolia militibus distributa.

---

[1]) truncata *Cod. Przez.* [2]) eo tempore *Cod. Przez.* [3]) sed et ibi *Cod. Lis.* [4]) Knipolt *Ed. Lips.* (Kneiphof). [5]) adiutum est. *Ed. Lips.* [6]) castris Magistri *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex ex Lithuania rediens conventionem generalem agit in Pyotrkow, ubi contributio instituta pro milite mercenario.

Solicitatus pluribus eventibus, nuntiis et monitis Kazimirus Rex [1]), pacificata Lithuania, ex illa discessit, et ad consulendum rebus terrarum Prussiae, conventionem generalem in Pyotrkow pro die Ascensionis Domini instituit: ad quam cum genitrice et consorte [2]), Sabbato post festum Ascensionis Christi advenit. Et convenientibus Praelatis et baronibus Regni, super bello contra Cruciferos continuando, et solutione stipendiariis fienda, primum deliberatio coepta est. Instabant enim et capitanei, nobiles, civitatesque Prussiae, qui ad conventionem ipsam personaliter advenerant, ut potentiae novarum gentium illis in praesidium, et civitati Knipow [3]) alias Krolyowgrod, quae per gentes Magistri, quarum Commendator Elbingensis Henricus et Balthasar Dux Zeganensis erant capitanei, obsidebatur, in liberationem mitterentur: quoniam stipendiarii regii, deficiente solutione, solos muros civitatum aut castrorum defendere contenti, nullatenus in campum procedere, aut cum hostibus decernere volebant. Et quoniam consiliariis Regni motio universarum terrarum Regni ad bellum Pruthenicum, ea aestate gerendum, sumptuosa et onerosa nimis, imo nec necessaria videbatur, praesertim hostium paucitate pensata, quibus faciliter per stipendiarios regios resistentia opponi poterat, cum essent robore et numero superiores, dummodo solutio illis praestaretur: conclusum est, expeditionem terrarum Regni, pro maiori necessitate reservari, et pro pecuniis habendis, solvere de universis laneis fertones. Haec conclusio, cum placida magis, quam utilis videretur, accepta est, et sub hac spe capitanei, nobilesque et civitates Prussiae remissae, et pro solvendis fertonibus particulares conventiones in singulis terris decretae, et altera conventio generalis pro festo Sancti Iohannis Baptistae in Pyotrkow instituta: quo melius omnibus defectibus et novis emergentibus provideri, et expeditio generalis, si necessitas cogeret, instaurari possit. In terris Maioris Poloniae, quoniam vicino et pene domestico malo urgebantur, fertonum solutio universali consensu decreta et tandem exigi coepta est. In terris vero Cracoviensibus plures resistentiae de solvendo oppositae, nec in solutionem fertonum nobiles trahi poterant, nisi ea conditio admitteretur: ut bona regalia quocunque modo tenentes, omnium introituum solverent medietatem. Per quam quidem conditionem, magis de terris Cracoviensibus fertones sperare, quam habere

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) cum Zophia genitrice et Elisabeth consorte *Ed. Lips.* [3]) Knipholth *Ed. Lips.*

licebat: cum tenutarii bonorum regalium nullatenus se in hanc conditionem, velut sibi onerosam et gravem, astruebant consensuros.

Thomas Strzampinski in episcopum Cracoviensem eligitur. Magna pars civitatis Cracoviensis incendio exorto conflagrat.

Vicesima quinta die Maii [1]), quae in diem Pentecostes et Sancti Urbani cadebat, pro electione futuri pontificis Cracoviensis instituta, adveniente, Praelati et Canonici Cracovienses viginti octo in numero pro celebranda huiusmodi electione congregati, peracta maiori missa, in qua unusquisque eorum sacramento divinissimae Eucharistiae fuit procuratus, conclave ingressi, venerabilem virum Magistrum Thomam de Strzampino [2]) Sacrae Theologiae et Iuris Doctorem, Canonicum Cracoviensem et Regni Poloniae vicecancellarium, per viam inspirationis concorditer elegerunt. Pro quo eligendo, Kazimirus Rex [3]), Praelati et barones, ex conventione Pyotrkoviensi, pro festo Ascensionis Domini habita, specialibus nuntiis, videlicet Iohanne de Bobrek castellano Byeczensi et Alberto Zichlinski [4]) secretario regio, intercedebant, licet ipsa intercessio ad eligendam personam suam, apud eligentes nullum patrocinium afferebat. Hanc electionem duo prodigia, quae clementia Salvatoris vertat in melius, vitiis hominum divinam ultionem provocantibus, Cracoviae secuta sunt. Nam et in die electionis hora vesperorum, campana optima Sbiszek vocata, dulcem edens sonum, quam Sbigneus Cardinalis et episcopus Cracoviensis suis impensis effecerat, suumque illi nomen in benedictione indiderat, a loco suo, dum pulsaretur, mota, cecidit, et casu suo partes superiores auriculares confregit; pro memoria tamen illius clarissimi patris [5]) Cardinalis renovanda, cum ex confractione eiusmodi reddita est inutilis, impensis ecclesiae, nova fusione reintegrata est. Aliud die sequenti vesperorum hora, ignis ex domo Thomae Lorificis, tunc Cracoviensis consulis, aedi beati Petri proxima, erupit. Et dum primordium [6]) levi vel pene nulla interfractione [7]) negligeretur restingui [8]) (omnes enim fere mechanici ad avem sagittandam, caeteri homines ad spectaculum, extra urbem ad locum solitum descenderant): flamma coepit augeri in immensum, quam etiam ventus validissimus, ab Aquilone in ipsa incendii hora superveniens, in plures partes detulit et dilatavit, et asper ipse

---

[1]) mensis Maii *Ed. Lips.* [2]) Strzempino *Cod. Przez.* Strampino *Cod. Lis.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [4]) Szychliniszki *Cod. Calv.* [5]) clarissimi Praesulis et *Ed. Lips.* [6]) primordium ignis *Cod. Przez.* [7]) interceptione *Ed. Lips.* [8]) Et dum primordium, quod levi vel pene sola interfractione aedium restingueretur, negligeretur restingui *Cod. Lis.*

incumbens subito promovebat incendium Septentrio. Sed et in quibusdam domibus, quae ab igne correptae erant, bombardici pulveres adeo ignis auxerunt virtutem, ut flamma horrendissima unumquemque a defensione arceret. Propter quod defensione omissa, ad res et fortunas in tutum deportandas, discursum est, et centum et amplius domus in Castrensi et Canonicali plateis, et quatuor aedes sacrae, videlicet Sanctorum Petri, Andreae, Martini et Mariae Magdalenae, Collegium insuper nobile Canonistarum arsere. Duae duntaxat domus canonicales, una quae erat Magistri Nicolai Spiczmer [1]) Cantoris, altera Iohannis Dlugosch Canonici Cracoviensis, aegre defensae. Sed et in castrum quoque Cracoviense, vento carbones vivos deferente, manaverat incendium, sed solicitudine continua suppressum est. Plures hoc incendio periere mortales sexus utriusque, qui vel fortunas suas igni eripiebant, aut se cum illis in celariis abdiderant, triste spectaculum etiam hostilibus oculis. Creditum est a plerisque tam crudele incendium, ob iniuriam nominis divini in libertatibus Iudaeis concessis irrogatam, accidisse: cum et Iudaei Cracovienses apud Thomam sua conservabant potiora deposita, de cuius domo primum ignis erupit. Ambo ipsa prodigia indicata sunt a sapientibus [2]), perniciem futuram ecclesiae cathedrali Cracoviensi et personis eius portendere, et persecutionis flammam, quae obeunte praefato Thoma Strzampinski [3]) electo [4]), plerisque Praelatis et Canonicis Cracoviensibus illata est, secuturam.

Prodigium circa ecclesiam Gnesnensem.

Sed nec Gnesnensis civitas pro illa tempestate prodigiis caruit: duabus siquidem vicibus fulmen in ecclesiam maiorem irrupit. Et prima quidem vice, post diem Sancti Stanislai in Maio, globus deauratus, in pinnaculo templi consistens, vi fulminis ictus et in terram deiectus est. Altera vero vice, feria sexta post festum Corporis Christi, supervenientibus terrificis, tonitru et corruscationibus, fulmen in idem pinnaculum templi ictum suum repetens, in sacristiam se intulit [5]), et ibi globo pinnaculi, qui [6]) servabatur, percusso, fovea ad modum mitrae circulariter in terra, quae cemento per totam sacristiam est superposita, evulsa, in turrim eiusdem ecclesiae vim suam dirigens, hominem, quem ibi reperit, vestibus in eo exustis, et pilis in corpore, crinibusque in capite crematis, interfecit. Per

---

[1]) Spinek *Cod. Przez.* Spiciner *Cod. Lis.* [2]) a sapientibus hominibus *Ed. Lips.* [3]) Szthrzampnyczszky *Cod. Calv.* [4]) electo Cracoviense *Ed. Lips.* [5]) contulit *Cod. Lis.* [6]) qui ibidem *Ed. Lips.*

totam aestatem in variis locis corruscationes, fulmina et tonitrua horrenda, sine tamen damnorum subsecutione, habita sunt, et iumentorum anno eodem interitus, et caritas annonae erat.

Kazimirus Rex falso rumore deceptus, civitati Kinsberg suppetias ferre neglexit, eamque amisit, et veritus maius periculum, regnicolas in expeditionem Prutheni-cam ire iubet.

Feria tertia, in die Sancti Iohannis Baptistae, in oppido Pyotrkow iterum conventio generalis habita est: in qua de rebus Prussiae multae habitae deliberationes et tractatus, et viae plures exquisitae, quibus pecuniae stipendiariis solverentur. Sed dum potior et celerior inveniri, nisi fertonum solutio, non potuisset, etiam a terris Cracoviensibus in eorum solutionem consensum est. Novum interea mendax, plurium nuntiorum testimonio et literis confirmatum, erupit: Gentes regias hostilem exercitum, qui Krolyowgrod obsidebat, fudisse, et civitatem obsidione liberasse, et maximum captivorum numerum in suam potestatem redegisse. Haec novitas ab omnibus credita, dum false vulgata, veri vicem obtinuisset, animos Regis [1]) et consiliariorum exhilaratos avertit, ne de solvenda obsidione civitatis Krolyowgrod, et universi exercitus Regni in terrarum Prussiae defensam productione, curam intenderent. Itaque ex conventione illa, expeditione generali non indicta, discessum est, omnibus existimantibus, victoria illa, in qua septem millia hostium caesa referebantur, in Prussia debellatum. Ea quoque rerum conditio, quae vera erat, movebat Regem et consiliarios, ut ab expeditione indicenda pro illa aestate abstineret: quoniam Magister et sui Cruciferi, dum in solutione, quae ad milliones iam excreverat, suis stipendiariis deficerent, de castro Marienburg et civitatibus [2]) in fide eorum consistentibus, eiecti erant, et omnis facultas disponendarum rerum eis ablata, in stipendiarios et eorum capitaneos summa rerum et omnis dispositio traducta, qui et ipsi non solum aere, sed etiam victualibus inopes, solicitabant Regem, quatenus eorum stipendia persolveret, et tam castrum Marienburg, quam alia castra et munitiones in suam reciperet ditionem. Ex conventione Pyotrkoviensi Rex [3]) egressus, Iohannem episcopum Wladislaviensem et Iohannem de Rithwyani capitaneum Sandomiriensem, in Prussiam mittit, cum hostilibus stipendiariis super castri Marienburg et aliarum munitionum deditione pactaturos. Qui etsi in Grudzyancz convenissent, et

---

[1]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [2]) et caeteris castris et civitatibus *Ed. Lips.* [3]) Casimirus *Ed. Lips.*

benevolos se, recepta pecunia, castrorum omnium deditionem facturos obtulissent, Theutonicorum tamen pars, ne conclusio huiusce rei tunc fieret, obstitit et impedivit. Interim vero civitas Knipow [1]) gravius obsideri, et fames vehementius urgere obsessos coepit: nam et duae civitates ei contiguae, quae deditionem pro Magistro et Cruciferis fecerant, et exercitus hostilis, ne aliquid ad obsessos importari posset, solicitudine extrema prohibebant, alveumque fluminis Pregor, qui civitatem medius praeterfluit, tignis et roboribus, ne aliquid furtim importari obsessis posset, obstruxerant, rati (ut erat) non alio genere pugnationis obsessos ad deditionem, nisi fame perlici [2]) posse. Intelligens Rex [3]), obsessos in arcto esse, nuntiis et literis capitaneos solicitat, ut celerius civitati succurrant: et quo ad id proniores essent, aliquot millia florenorum, inter stipendiarios dividenda, transmittit. Paritum est illico a capitaneis iussis regiis, et copiae ex praesidiis contractae, iustum exercitum effecerant, qui ad hostes ab obsidione deterrendos procedebat. Verum antequam regius exercitus advenisset, cives extrema desperatione ferendi sibi auxilii adducti (neque enim nuntii, denuntiaturi illis ferendum auxilium, ad eos pervenire poterant, quin et unus caeteris audatior, fluvio civitatem natando ingressurus, ab hostili exercitu, certatim in eum sagittas mittentibus, extinctus est), inito pacto cum hostibus, civitatem dedunt, et non Magistro aut Ordini, sed Duci Balthasaro Zeganensi fidelitatem repromittunt. Et abinde progressi, aliquot oppida inferiorum partium hostes per deditionem accipiunt. Novitas de deditione civitatis Kinsberg ad Regem [4]) perlata, magnam illi intulit mentis amaritudinem, veritum, ne caeterae civitates principaliores ad similem deditionem animum inclinarent: cum et de civitate Gdansk et Thorun rumor vulgatus erat, eos ad deditionem spectare. Hunc quoque rumorem Magister per literas suas vicinis Principibus et terris Almanniae inflatius, quam verius, diffundebat. Propter quod Fridericus Brandeburgensis Marchio, in Polonia alitus, qui alias literis et nuntiis regiis solicitatus, secum convenire differebat, conversam suo totali favore fortunam in partes Magistri ex deditione civitatis Kinsberg existimans, in Prussiam se contulit, et cum Magistro in Gnyew convenit, partes suas tractatu pacis et officio mediatoris, quod sibi asserebat, quo minus Regi [5]) suspectior esset, per Imperatorem [6]) demandatum, adiuturus [7]). Rex interea [8]) maiora pericula horum, quae evenerant, veritus, aestate iam licet deficiente, expeditionem universo Regno

[1]) Knipholth *Ed. Lips.* [2]) cogi *Cod. Lis.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) ad Regem Casimirum *Ed. Lips.* [5]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [6]) Fredericum Romanorum Imperatorem *Ed. Lips.* [7]) demandatum facinus contegendo *Cod. Lis.* [8]) Rex interea Casimirus *Ed. Lips.*

Poloniae indicit [1]); civitates vero Prussiae principales, ut fidei promissae [2]) meminerint, nuntiis solicitat. Illae nullatenus haesitandum de constantia sua remandant, et plures viros suarum civitatum insignes, ad favendum partibus Magistri [3]) proclivos, securi percutiunt, Regemque [4]) orant, ut cum exercitu celerius adveniat, nihil se de priori fide, in quamcunque partem feriat fortuna, diminuturos. Exercitus interea hostilis, nihil sibi cunctandum ratus, ad [5]) oppidum Fridlanth, quod et ipsum in partibus inferioribus [6]) situm est, applicat. Id per unum ex stipendiariis regiis, Bohemum genere, Skubela [7]) nomine, tenebatur. Is stratagemate usus, simulato metu, hostes maximo impetu ad muros usque civitatis penetrare, et animum illis crescere, ac plures ad muros, priorum visa incolumitate, venire permittit. Deinde locis omnibus completis, ipse cum suis exiliens, hostes ubique conglobatos iam bombardis et fistulis, iam sagittis et saxis superne ferit, ut in brevi spatio quingenti caesi, centum captivi, intra muros remanerent. Caeteri magno metu perculsi, fuga ad castra redierunt, quae et ipsa aegre defensa sunt, gentibus regiis ex oppido erumpentibus, et caede et captivatione in tergis hostium haerentibus: nec longe abfuit, quin et hostiles stationes interciperentur. In hac clade plures insignes hostium stipendiarii perempti sunt [8]).

Exercitus Polonici in Prussiam tendentis inobedientia, et damna ab eo suis illata.

Seditio civitatis Kinsberg, quam aliqui cives eius, non necessitate aliqua subacti, sed quod poenitentia animos subeunte, dominationem regiam excutere quaerebant, fecisse rebantur, impulit Regem [9]) ad faciendam omnium gentium suarum secundariam in Prussiam expeditionem. Desinente itaque iam aestate et autumno, qui in regione Poloniae frigidus, humidus et imbrosus esse consuevit, milites ex universis provinciis Regno Poloniae subiectis, procedere in campum iubentur, multis et fere omnibus de intempestiva vocatione gentium Regem [10]) carpentibus, cum pro illo tempore in campum exire iubebantur, quando ex illo in hiberna merito forent deducendi. Paritum tamen est regiis imperiis: licet in parendo tanta fuerit varietas, ut cum aliquarum terrarum exercitus pro indicta die convenisset,

---

[1]) expeditionem bellicam universo Regno Poloniae in Prussiam contra Magistrum et Ordinem indicit *Ed. Lips.* [2]) promissae sibi *Ed. Lips.* [3]) Magistri et Ordinis *Ed. Lips.* [4]) Regemque Casimirum *Ed. Lips.* [5]) apud *Ed. Lips.* [6]) in partibus inferioribus Prussiae *Ed. Lips.* [7]) Skubyeła *Ed. Lips.* [8]) sunt. *deest in Cod. Calv.* [9]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [10]) Casimirum Regem *Ed. Lips.*

cogeretur tamen alios exercitus lentissimo gradu procedentes, sex hebdomadis praestolari. Neque enim mandata regia pro tunc ponebant in aliqua aestimatione vel pavore, sed unusquisque id agebat, ad quod vel necessitate, vel egestate, vel impetu animi ferebatur: ita ut in progrediendo Prussiam, regalia et ecclesiastica bona crudelissime vastarentur, decimae quoque exponerentur in praedam, sine aliquo divinae ultionis respectu. Exercitus autem, qui primo convenerat, passim ex agris terrae Cuyaviensis [1]) frumenta ad stativa, quasi illic hiematurus [2]), convehebat, speciem quoque magnorum acervorum effecerat [3]): quae omnia ex loco illo digrediens, ne aliis possent esse in usum, incendit, ut hoc quoque tali facto, quali et quanta erga patriam charitate, erga Regem reverentia, et in bello disciplina militari fungeretur, ostenderet.

Kazimirus Rex clenodia ecclesiarum Gnesnensis, Wladislaviensis et Posnaniensis diocesum, de consensu pontificum, pro solvendo stipendio militibus, accipit.

Kazimirus Rex [4]) interim, quo [5]) exercitus conveniebat, in Brzesczye morabatur: ubi ad illum legationes singulae ex Prussia facilius perferebantur, et civitates principales Prussiae, missis nuntiis, quali ordine bellum gerendum foret, cum Praelatis et baronibus Poloniae, quorum frequentia ad Regem confluxerat [6]), consultabant. Una tamen res, non solutum militibus mercede conductis stipendium, omnia disturbabat: quoniam et milites, qui ordinas ducebant, ex castris et praesidiis in Brzesczye veniebant, et Regem maledictis lacessebant, transitionemque ad hostem, et deditionem locorum, quae tenebant, in hostilem potestatem, minabantur. Quibus rebus Rex [7]) et consiliarii, non secus ut par erat, moti, de conquirenda pecunia, in stipendiarios partienda, plures dies nequicquam profectuose deliberabant. Et quoniam via de solvendis fertonibus ex quolibet laneo, parum prospere anno praeterito successerat, ad res et clenodia ecclesiarum, ne res publica pessundaretur, intentio omnium directa est. Consentientibus itaque Iohanne Sprowski archiepiscopo Gnesnensi, Iohanne Wladislaviensi [8]), Andrea Posnaniensi episcopis, et de restituendis rebus et clenodiis ecclesiae cautionem a Rege et consiliariis accipientibus, ecclesiae trium diocesum, Gnesnensis, Wladislaviensis et Posnaniensis, suis carissimis vasis et clenodiis, cultui divino ad honorem omnipotentis Dei et San-

[1]) Cracoviensis terrae *Ed. Lips.* [2]) hybernaturus *Ed. Lips.* [3]) confecerat *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) dum *Cod. Lis.* [6]) convenerat *Ed. Lips.* [7]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [8]) Iohanne Wladislaviensi *deest in Cod. Calv.*

ctorum eius largitione fidelium dicatis, nudatae sunt: quamvis extarent adhuc frequentissima et valida remedia, nec eo malignitatis fuerit ventum, ut sacris debuerit vis inferri, ut templa et Superum ossa nudari, ut donaria Regum, Pontificum et Principum, caeterorumque Christi fidelium, in usum stipendii conflari, singulis utriusque sexus fidelibus nudationem huiusmodi non tam querelis et vocibus, quam lacrimis prosequentibus, et pontifices praefatos de celeri et levi consensu publice incusantibus. Rebus autem et vasis ab ecclesia per officiales ad id constitutos detractis, plus pudoris, quam alacritatis exinde in animis Regis et consiliariorum insedit, reputantibus singulis, quantam ignominiam apud Deum et homines tenui illo spolio (quippe argentum ecclesiarum non nisi ad sex millia florenorum aestimatum est) contraxissent. Sola ecclesia Cracoviensis et sua diocesis illud malum audivit magis, quam sensit, vel quia longior distantia illam excepit, vel quia, quod magis verisimile est, alieno spolio inspecto, nullatenus sciebatur, imperata factura: praesertim cum et pontifex eius Thomas Strzampinski cum Capitulo et clero suo a deliberatione illa aberat, et conclusionem tam foedam, dedecorantem nomen Regis et Regni, et utrique notam perpetuae ignominiae inurentem, abhorrebat.

Kazimirus Rex contra Pruthenos ducit exercitum, ac Wisla superata, promissis Marchionis Brandeburgensis illectus, de pace cum Cruciferis ineunda frustra agit per nuntios.

Perfecto [1]) huiusmodi spolio, Rex [2]) in bellum cum exercitibus suis in Prussiam processit, et Wislam circa Thorun, facto, uti superiori anno, ex navibus ponte, transivit, conscientia patrati in ecclesiis spolii continue vexatus, intelligens se irritasse Deum, cuius praesidio tum in singulis, tum maxime in belli actionibus, sperare debuerat se usurum. Fridericus interea Brandeburgensis Marchio, apud Magistrum Ordinis in Marienburg diebus pluribus commoratus, tandem ad Regem in Bidgostiam accedens, et plura de sua fide et benevolentia in Regnum Poloniae disserens, supplicat Regi, ut illo se dignetur honore, arbitrum esse, sibi componendae pacis liceret. Quo obtento, ad Magistrum regressus, precatur Regem per literas et nuntios, secura convenire, asserens se afferre eas conditiones pacis, quae rebus eius maximum essent profectum allaturae, quae quoque tanti essent, ut Rex nunquam se apud Deum illas rebatur meruisse. Credulus Rex [3])

---

[1]) Perfecto autem *Ed. Lips.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) Rex Casimirus *Ed. Lips.*

tam crassis promissis, neque enim tantus vir aliud, quam veritas haberet, creditus est nuntiasse, curam gerendi belli, quod mox credebat finiri, intermittit, et circa Thorun aliquot dierum stativa facit, nuntios quoque notabiles, Iohannem episcopum Wladislaviensem, cancellarium Regni Poloniae, Iohannem de Thanczin Cracoviensem, Petrum de Oporow Lanciciensem, palatinos, et Hincza de Rogow castellanum Siradiensem, cum Friderico Brandeburgensi Marchione conventuros et in pacem sub aequis conditionibus consensuros, transmittit. Qui cum prope Novam Civitatem, in villa Kosczyelecz cum Marchione Brandeburgensi et nuntiis Magistri et Ordinis convenissent, rati conditiones aequas et sibi placidas se audituros, nuntii Magistri et Ordinis, licentia dicendi facta, petunt, ut Poloniae Rex [1]) ex terris Magistri et Ordinis exercitum suum deducat, nec illas vastari sinat; castra quoque et civitates, suam obedientiam professas, Magistro et Ordini restituat. Si quid quaestionis sibi cum Magistro et Ordine esset, in Summum Pontificem, Imperatorem aut Electores Imperii, aut aliquos Reges et Principes catholicos illum esse compromissurum. Nuntii regii, convenienti edito responso, et de iustitia causae regiae largo sermone habito, in Marchionem [2]) gravius quo possunt invehunt, quod illos suis amplissimis promissis ad illa ludibria pertraxisset, nec se ad disceptandum, sed ad audiendum conditiones aequas, ab eo pollicitas, venisse astruebant. Qui purgare obiecta aggressus, ne nihil prorsus ex promissis attulisse videretur, in praemium pacis componendae, Magistrum et Ordinem de terris duabus, Chelmensi videlicet et Michaloviensi, cum solutione impensae in bellum illud factae, offert cessurum, asserens, illas conditiones sibi iustas videri. Privatim quoque multiplici ratione nuntiis regiis persuadet, ne cunctentur oblata suscipere, nec in unum tempus conentur terras singulas Prussiae sui iuris facere, sed morem sapientum secuti, his quae dantur, in ditionem plenam redactis, stipendiariis Magistri, pace composita, discedentibus, et Magistro ac Ordine egestate gravatis et praesenti bello afflictis, nec resistentiam opponere valentibus, occasionem de redigendo residuo, in tempus magis aptum et propitium reservare. Nuntii regii consilia Marchionis [3]), velut ea, quibus manifestae fraudes inerant, aspernati, a colloquio discedunt; nec de caetero promissis Marchionis fides habita est, sed nec quidquam de pace agere, licet pluribus nuntiis et literis se id sincere facturum repromisisset, permissus [4]). Videns itaque omnes conatus suos ad irritum recidisse, Regi quoque [5]) et consiliariis suis se invisum et suspectum fore, obtentis a Rege [6])

---

[1]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) in Fredericum Marchionem Brandeburgensem *Ed. Lips.* [3]) Frederici Marchionis *Ed. Lips.* [4]) amplius permissus est. *Ed. Lips* [5]) Regique Casimiro *Ed. Lips.* [6]) a Rege Casimiro *Ed. Lips.*

conductoribus, quinguntis, qui secum advenerant ad militandum, cum Magistro et Ordine remanentibus, ad propria rediit.

Relictis oppidis Tczow et Gnyew, ad Lasszin oppidum expugnandum Kazimirus Rex ducit exercitum: unde postea, infecta re, cum summo dedecore discedit.

Destitutus a pacis spe Kazimirus Rex [1]), motis a Thorun exercitibus, versus Ossa fluvium procedit, oppida Gnyew et Tczow, in potestate hostili consistentia, pro uno tempore obsessurus et hostibus, ripa Wislae, expugnatis oppidis, in suam potestatem redacta, multas difficultates ingesturus, simul quoque Gdanensibus civibus magnas [2]) commoditates praebiturus, qui a gentibus Magistri, in his duobus oppidis consistentibus [3]), terrestri itinere merces et commeatus deferre aut inferre prohibebantur. Offerebatur quoque non mediocris spes oppida praefata conquirendi, eo quod Gdanenses tantam se bombardarum et pulverum sufficientiam largituros profitebantur, ut utriusque oppidi muri solo tenus demolirentur. Ac [4]) deliberatione confestim variata, Rex iisdem locis et stativis, quibus anno superiore iverat, ad Lasszin oppidum pervenit, et illud praetergressus, quo facilius obsidendi illud hostibus suspicionem adimeret, altera die retrogrado itinere id obsedit, et plures hebdomadas in expugnatione unius vilis oppidi, caeteris oppidis, quae expugnari, aut deditionem facere sperabantur, neglectis, haesit: Coelestibus, ut reor, iras in Polonos pro ademptione vasorum Dei vertentibus, et illam ipsis dementiam infundentibus. Et licet oppidum praefatum nec situ, nec munitione ad conquirendum difficile fuerit, et a principio obsidionis paucas gentes pro sui defensione habuerit: quia tamen in exercitu regio omnia neglecta et soluta erant, quadringenti equites de hostilibus praesidiis oppidum ingressi, animos obsessorum ad deditionem spectantes erexerunt, et oppidum egregie defendentes, cum parva manu Polonorum excubias saepius submovebant. Bombarda denique maior, qua muri quassati, notabilem oppidi partem nudaverant, confracta est; imber quoque nive mixtus descendens, quem atrox frigus subsequebatur, lubricum gradum discurrendi per aggeres et fossata, quantumcunque audaci militi effecerat. Indignum quoque videbatur, propter conquisitionem tam parvi oppidi, milites in discrimen adduci debere, quamvis illius conquisitionem non milites solum, sed aurigae pudorosum [5]), si irrito coepto abscederetur, rati, recusante Rege, et consiliariis non faventibus, deposcebant. Interim et plu-

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) multas *Ed. Lips.* [3]) degentibus *Ed. Lips.* [4]) Hac *Cod. Przez.* [5]) sed etiam aurigae indecorum *Ed. Lips.*

res aliae difficultates, sed inter alias, cui difficile resisti potest, fames in equis alendis, exercitum premere coepit. Nam in regione, et a proprio et hostili exercitu diuturno bello afflicta, nusquam pabula pro equis, quibus exercitus regius plurimum tunc valebat, reperiebantur, frumentis, quae aestas produxerat, in munitiones deductis. Villarum quoque habitatores, cubilibus suis desertis, quidam in Russiam et Poloniam, caeteri in Almanniam et in caeteras regiones, prout quemque ferebat sors, dilapsi, vacuas terras Prussiae pro maiori parte effecerant; cogebaturque exercitus regius, quod et ipsum quoque difficile inventu erat, paleis et tuguriis detractis, aut graminibus in campis aut arvis relictis, equorum famem sustentare. Avenae venditionem in castris, etsi plures inferebant, assequi tamen illam non nisi pauci, quibus ampliores erant opes, poterant. Caeterorum equi adeo fame tabescebant, ut quarta pars de equis illius exercitus perierit. Propter quod Rex [1]), sero se consilia sibi dispendiosa elegisse, poenitens, soluta obsidione, ex ignobili vico famosum et insigne effecit, quod bis se obsidionem tanti Regis, cum omnibus suis copiis illud obsidentis, tolerasse, et toties adversum illum triumphasse, poterit apud posteros, non sine ignominia tanti Regis et exercitus, abunde gloriari. Tanta autem et iusta ira et desperatione civitates et incolae Prussiae, ob indebitam et inhumanam suarum villarum et aedium spoliationem, direptionem et incensionem, expeditione illa per regium exercitum sine aliqua coertione et ultione passim factam, agebantur, ut iterum Magistrum et Cruciferos, quamvis merito sibi invisos et infestos, rerum Prussiae fieri dominos optarent.

Irzik Sthosch Moravus et Iohannes Swyeborowski Polonus Regnum Poloniae praedantur, et oppido Slawkow incenso, fortalitium Kampno intercipiunt: unde postea per pactionem cum rebus suis a Polonis emittuntur.

Agente Rege Pruthenicum bellum et obsidione oppidi Laszin occupato, Irzik Sthosch de Olbrachczicze Moravus, et Iohannes Swyeborowski Polonus, qui propter privatas et praetensas iniurias hostem se Regni Poloniae agebat, opportunum tempus ad invadendum Regnum Poloniae, militibus et gentibus vacuum, factum rati, cum equestribus et pedestribus copiis, undecunque poterant, contractis, sed et pluribus voluntariis, Ducum Slesiae subditis, spe spoliorum solicitatis, Regnum Poloniae circa oppida Ilkusz et Slawkow invadunt: et octoginta equis, quibus in montibus Ilkussiensibus, plumbum gignentibus, aqua pellebatur, receptis, oppido Slawkow,

[1]) Casimirus Rex *Ed. Lips.*

contra quod privatae ultionis ardor instigabat, eo quod Nicolaus Gunya fortalitii Slawkoviensis tenutarius et advocatus, Iohannem Swyeborowski pridem equis et armis exuerat, cremato, tumultario more, veriti insecutionem, cum praeda revertuntur. Et quoniam parum prospere illis spes eorum successerat, in aliam Regni oram, terram videlicet Wyeluniensem conversi, in fortalitium Kampno [1]), veste agresti, quo dolum facilius tegerent, amicti, adeunt, seque censum ex agris debitum attulisse mentiti, intromittuntur: et primis portas consecutis, caeteri ex propinquis latibulis superveniunt et fortalitium occupant, et militem Wyerzbyantam, eius dominum, captivant. Qua novitate cognita, burgrabius Wyeluniensis universos ex villis homines, festine collectos, ad Kampno [2]) ducit, et illud coepit obsidere, prohibereque, ne hostes fortalitium victualibus munirent. Sed et Iohannes Gnesnensis archiepiscopus et Iohannes Wladislaviensis episcopus, tunc in Unyeiow agentes, familiam ad augendum vires obsidentium transmittunt, civitates vicinae et plura etiam ignobilia oppida, quasi ad commune excidium restringendum [3]) accurrunt. Rex quoque novitate ad eum perlata, Stanislaum de Ostrorog palatinum Calissiensem et Iohannem Zaramba capitaneum Wyeluniensem cum certis gentibus, laturos obsidentibus auxilia, transmittit. Qui postquam illic venissent, licet hostes ad extrema deducti, aut fame contabescere, aut plenam deditionem facere cogerentur, veriti tamen, ne Irzik Sthosch cum gentibus, prout fama vulgaverat, ad ferendum obsessis subsidium superveniret, et bellum in longius hiemali praesertim tempore traheretur, fortalitium ab hostibus liberare contenti, hostes cum rebus omnibus, quibus potiri poterant, emittunt.

Kazimirus Rex veterum baronum spreto consilio, contributionem in spirituales publicat et dare iubet.

Discedens Rex [4]), feria quarta post festum Omnium Sanctorum, cum omnibus copiis ab obsidione oppidi Lasszin, in Grudzancz [5]) pervenit: ibique diebus aliquot stativa habens, qualiter bellum deinceps gerendum et quibus impensis, deficiente regio aerario, sustinendum esset, consultabat. Et damnatis veterum baronum et dignitariorum consiliis, quasi successus non laetos habentibus, quidam iuniores ex communitate ad formandum rei publicae statum lecti. Qui consilium ingressi, petente Rege, ut provisio sibi de tenendo statu et continuando bello fieret, decernunt, constituuntque, ut

---

[1]) Kąpino *Ed. Lips.* [2]) Kąpino *Ed. Lips.* [3]) incendium restinguendum *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) Grudziandz *Cod. Przez.*

ex omnibus terris Regni spiritualium et regii kmethones de laneo duos, nobilium [1]) unum fertones, spirituales quoque et singulae ecclesiasticae personae medietatem omnium proventuum de beneficiis suis solvant; Rex in Thorun cum omni curia sua et frequenti militum numero hibernet, motus omnes, si quos hostes facere molirentur, compressurus et laborantibus auxilia laturus, civitates quoque, si quae desciscere vellent, in fide retenturus. A Grudzancz in Thorun itum est, et exercitus, qui nec per pontem ex navibus factum (quoniam is versus Tczow, consilio traducendi illic exercitus postea retractato, demissus fuerat), nec navigiis, quae nec tantae multitudini suppetebant, nec congelatione prohibente, amnis passum liberum dabat, transfretari poterat, in varia itinera versus Masoviam, ad quaerendum, quibus in locis aptius superare Wislam posset, divisus. Plures tamen circa Thorun navibus transvecti, gravi mercede naulum pendere cogebantur. Decreta popularia, magis quam regia, ad Grudzancz sancita, voce praeconis in foris et civitatibus Cracoviensibus nomine et edicto regio denuntiabantur, imperabaturque omnibus ecclesiasticis personis, et medietatis de singulis proventibus veri valoris, et duorum fertonum de quolibet laneo, sub districtis poenis solutio. Apparebatque novorum consiliariorum improba deformitas et rusticana temeritas, regio etiam nomini inurens notam, quae ministris Dei, non precaria prece, sed imperiosa authoritate, velut quibusdam emptitiis servis et sclavis [2]), tributa imponebat et exigere satagebat, oblitaque propriarum virium, aliis leges, constitutiones et decreta imponendi et exequendi aequum censebat. Rex pluribus diebus in Thorun commoratus, infra quos, Iohanne episcopo Wladislaviensi et Iohanne [3]) castellano Cracoviensi, in Grudzancz remissis, de concordia novi tractatus, novaeque viae, ex quibus nulla conclusio elici poterat, terebantur, postulantibus stipendiariis partis adversae pro quolibet stipendiario equite ducentos florenos, et castri Marienburg et omnium aliorum, quae suae potestatis fecerant, offerentibus resignationem: ex Thorun discedens, in Brzesczye venit, et deinde Lanciciam descendit [4]).

---

[1]) nobilium vero *Ed. Lips.* [2]) et mancipiis *Ed. Lips.* [3]) et Ioanne de Ozizow *Ed. Lips.* [4]) venit. *Cod. Lis.*

Alexandro Valachiae Woyewoda veneno a suis extincto Petrus sufficitur et a Rege Kazimiro confirmatur. Sadachmath Thartarorum Imperator ab Eczigeri victus, Kyoviam perfugit: ubi iussu Regis captus, Vilnae in vincula coniicitur.

Alexander, filius Stephani, Valachiae Woyewodatu brachio et assistentia Kazimiri Regis Poloniae potitus, illico petulantiae et nimiae libidini, atque ebrietati deditus, veneno ab his, quorum uxores, filiasque stuprasse asserebatur, extinctus est: in cuius locum Petrus quidam Valachus, qui filius naturalis Alexandri quondam Woyewodae [1]) dicebatur, surrogatus est. Quem etsi Kazimirus Rex a Woyewodatu excludere, et quendam Lithuanum instituere, nitebatur, bellis tamen Prussiae eum distinentibus, cogitata nequiens [2]) perficere, Petri praefati crebris precibus et legationibus oppugnatus [3]), eum in Woyewodatu Valachiae confirmat. Sadachmath insuper Thartarorum Imperator, ab alio Imperatore Thartarorum Eczigeri campestraliter prostratus et devictus, in Kyoviam cum novem filiis et pluribus uxoribus et Principibus, curiensibusque suis aufugit. Ad quem Andreas Odrowansch palatinus et capitaneus Leopoliensis, iussu regio usque Kyoviam accedens [4]), ipsum, filiosque et Principes suos, licet renitentes et resistentes, in castro Kyoviensi, dissimulante Simeone Duce Kyoviensi, captivat; caetera quoque multitudo Thartarorum, quae Imperatorem sequebatur, et in civitate degendo, multa et horrenda gravamina Kyoviensibus inferebat, comperta captivitate Sadachmath, ab oppidanis Kyoviensibus trucidata est. Rex tamen [5]), ne Lithuanis displiceret, quorum etiam in illud [6]) tempus magis profectibus et commodis, quam Polonorum favebat, captivum Sadachmath de castro Kyow in Leopolim, prout ordinatum erat, deduci prohibens, eum in Lithuaniam duci et in Wilno, velut captivum, cum uxore et filiis teneri ordinat. Haec quoque res Polonorum animos plurimum affligebat, aperte omnibus palpantibus, Regem [7]) amplitudini et paci Lituanorum plus quam Polonorum, propensiori cura favere. Tentus autem fuit praefatus Sadachmath Thartarorum Caesar cum filiis, per Kazimirum Poloniae [8]) Regem in castris Lithuaniae sub diligenti custodia annis pluribus.

---

[1]) Voievodae Valachiae *Ed. Lips.* [2]) non valens *Cod. Lis.* [3]) expugnatus *Ed. Lips.* [4]) adveniens *Ed. Lips.* [5]) Rex tamen Casimirus *Ed. Lips.* [6]) in aliud *Ed. Lips.* [7]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [8]) Polonorum *Ed. Lips.*

Hungariam, Austriam et Carinthiam pestis, Poloniam vero annonae caritas premit.

Regnum Hungariae etsi pro anno illo bellis externis aliquantulum quietatum erat, pestis tamen gravissima, quae etiam Austriam et Carinthiam pervaserat, illud premebat. Poloniae vero Regnum, praeter guerras [1]) in Prussia gestas, etiam defectus annonae affligebat: nam anno eodem frumenta quaeque provenerant [2]), et haec ipsa per armigeros in bellum progredientes, consumpta [3]).

Wladislaus Masoviae Dux et Plocensis Princeps, relictis duobus filiis, moritur.

Feria quarta ante diem Sanctae Luciae, Wladislaus Masoviae et Plocensis Princeps, de aegritudine ethica, quae Principibus Masoviae est haereditaria, in curia sua oppidoque Nyedzwyedza [4]) prope Sochaczow, relictis filiis duobus, Semovito et Wladislao, ex filia Conradi Kanthner Ducis Oleschnicensis Anna susceptos, moritur et in Plocensi ecclesia sepelitur. Princeps fortis viribus, et optima habens naturalia, si illa potatione superflua interdum non debilitasset: nulla alia virtute, quam iustitia, insignior. Masovia extunc per feminas Ducissas regi coepit, omnibus senioribus Principibus in sexu virili absumptis. Consensu tamen et electione omnium Masoviae baronum, Paulus de Gizicze episcopus Plocensis in patrem et rectorem Masoviae, donec Principes aetatem debitam attingerent, surrogatus est. Qui potestate sibi tradita usus seniorum baronum consilio, gravissimas et onerosas consuetudines et observantias, quibus in illum diem Masovia in administratione iudiciorum et exactione poenarum premebatur, vix barbaris tolerandas, non sine nominis sui amplissima laude et merito, abrogavit et extinxit, quasdam aere proprio redemit.

Monasteria fratrum Minorum Sancti Francisci de observantia in Posnania, Koszthen, Wschowa et Kobilino erigantur.

Tertia Octobris [5]) monasteria fratrum Minorum Sancti Francisci de observantia in Posnania, Koszthen [6]), Wschowa et Kobilino, per Consula-

---

[1]) bella *Cod. Lis.* [2]) male creverant *Cod. Lis.* [3]) consumpta sunt. *Ed. Lips.* [4]) Wyedczwyedza *Ed. Lips.* [5]) Tertia Octobris mensis die *Ed. Lips.* [6]) Costen *Cod. Przez.* Kosczyan *Ed. Lips.*

tus et cives earundem civitatum fundata sunt et sub brevi tempore muris instaurata, atque aedificiis: apud Posnaniam extra muros [1] supra fluvium Wartham, sub titulo et honore [2] Sancti Bernardini.

ANNUS DOMINI 1456.

Kazimiro Rege conventionem generalem in Pyotrkow agente, contributio duorum fertonum cassata est, et pro subsidio belli Pruthenici, seu firmanda pace, solutio medietatis omnium censuum instituta. Castrum Brathian hostibus ultro deditur, accepta pecunia.

Natali Christi, Kazimirus Rex Poloniae cum consorte sua Elisabeth, Lanciciae exacto, venit in Pyotrkow, ibique generalem conventionem feria tertia in die Epiphaniarum Domini tenuit. Ubi convenientibus omnibus Praelatis et baronibus Regni, antequam ad aliquas res publicas ordinandas procederetur, conclusiones per quosdam nobiles, per communitatem electos, de solvendis duobus fertonibus de laneis spiritualium et regiorum, et medietate bonorum ecclesiasticorum, decretae, querentibus pontificibus de sua iniuria, gravamine et oppressione, et de indignitate huiusmodi decretorum, omnibus uno voto assentientibus, cum magna eorum, qui ea condiderant, ignominia et vituperio, retractatae sunt. Deinde ad res Prussiae, quae magis urgebant, expediendas processum. Post multos variosque tractatus, decretum, ut expeditio generalis, statim post Pentecostes festum movenda, et tota aestate in terris Prussiae continuanda, fieret, et pacis nihilominus media, quae Cruciferorum stipendiarii offerebant, tentarentur, praesertim cum per illa captivorum partis Regis, quorum tunc principales ad conventionem venerant, et non tam precibus, quam lacrimis, se solvi precabantur, liberatio offerebatur. Et quoniam ad conditiones pacis sine summis pecuniarum gravibus, quas stipendiarii Cruciferorum pro damnis et servitiis deposcebant, nullatenus deveniendum omnes rebantur, conclusum et decretum fuit: ut in eventum futurae pacis, medietas omnium censuum, tam de bonis ecclesiarum cathedralium, consentientibus pontificibus, quam de bonis regiis et militum solveretur, et consiliarii ad tractandam pacem, quam Iohannes episcopus Wladislaviensis, in Gdansk agens, posse sequi sub aequis conditionibus astruebat, mitterentur. Conventione autem praefata durante, castrum fortissimum in terra Culmensi Brathian, quod Rex [3] Io-

---

[1]) extra muros civitatis *Ed. Lips.* [2]) et Ordine *Ed. Lips.* [3]) Rex Casimirus *Ed. Lips.*

hanni Thrzeszka [1]) dederat in tenutam, per familiares eiusdem Thrzeszczae, qui tunc absens, in conventionem Pyotrkoviensem advenerat, nulla cogente necessitate, hostibus deditum et proditum, et pecunia recepta, venditum est. Quae res animos Regis et consiliariorum nuntiata, plurimum turbavit et afflixit.

Cruciferi apud Brodniczam caeduntur. Thomas Strzampinski in episcopum Cracoviensem consecratur.

Ex conventione Pyotrkoviensi Kazimirus Rex [2]) Cracoviam processit, et illic cum genitrice et consorte sua [3]) tempus Carnisprivii et tempus Quadragesimae exegit: infra quos dies et hostes ad Brodniczam clandestine irrumpere satagentes (praescitus enim fuerat eorum clandestinus et nocturnus adventus) caesi, et in pluribus particularibus praeliis, in variis locis commissis, superati, centum notabiles ex hostibus capti sunt. Vicesima quinta mensis Ianuarii, tunc in Dominicam Septuagesimae cadente, Thomas Strzampinski Electus Cracoviensis consecrationem in ecclesia Bodzanczinensi, per Andream episcopum Posnaniensem sibi impensam accepit.

Petro Wratislaviensi episcopo mortuo, Iodocus de Roszemberg in locum illius sufficitur.

Sexta [4]) mensis Februarii, Petrus episcopus Wratislaviensis, post noctis medium, in civitate Wratislaviensi moritur, et nona Februarii in ecclesia Wratislaviensi sepelitur [5]). Cuius morte secuta, Praelati et Canonici Wratislavienses, octava die Martii [6]) pro electione futuri episcopi indicta, convenientes Iodocum de Roszemberg fratrem ordinis Sancti Iohannis Hierosolymitani cum Cruce, Priorem, Praepositum Pragensem ordinis praedicti, aetatis, quam culmen pontificale requirit, patientem defectum, in episcopum elegerunt: cuius electio tandem fuit per Calixtum Papam tertium Romae nona mensis Iunii confirmata. Ad quem eligendum Capitulum Wratislaviense ea traxit consideratio, quod et genitor eiusdem Iodoci electi, Ulricus de Roszemberg, Regni Bohemiae principalis baro, fidelis semper, caeteris in haeresim Viclephisticam prolapsis [7]), et Romanae Ecclesiae de-

---

[1]) Treszka *Cod. Przez.* Trzeska *Cod. Lis.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) cum Zophia genitrice et Elisabeth consorte sua *Ed. Lips.* [4]) Sexta die *Ed. Lips.* [5]) sepultus. *Ed. Lips.* [6]) mensis Martii *Ed. Lips.* [7]) semper prolapsis *Ed. Lips.*

votus, cum filiis domoque sua permansit, et Rex Bohemiae Ladislaus per nuntios et literas, ut eligeretur, studiose intercessit.

Consules Cracovienses presbyterum et clericum ob furtum capitali supplicio afficiunt: qua de causa in civitate Cracoviensi et oppido Kazimyerz Sacris interdicitur.

Agente Rege [1]) Kazimiro Cracoviae, subita tempestas in tranquillo coorta est. Consulatus enim Cracoviensis Nicolaum de Thurza [2]), presbyterum gerentem se pro Scholastico Cracoviensi, et patruelem eius germanum Nicolaum de Gnoynik [3]) clericum, gerentem se pro Canonico Cracoviensi (uterque enim illorum sub vivis et veteribus possessoribus beneficia ipsa impetraverat), de furto in florenis et staminibus axamenticis commisso, vehementer suspectos, dum conscientia urgente, ex monasterio Sancti Francisci diffugerent, feria secunda, in crastino Dominicae Invocavit, quae fuit quindecima dies Februarii, comprehendit [4]), et in praetorium perductos, eculei poena examinatos, furtumque quo egerint ordine [5]), et quos arbitros, consortesque habuerint, locum etiam, in quo res sublatas abdiderint, confessos, sequenti nocte, nequicquam Capituli Cracoviensis et Vicarii in Spiritualibus, qui eos sibi tradi, administraturi cuilibet querenti de illis iustitiam, exposcebant, instantia permoti, publico intra muros civitatis portae [6]) Sancti Floriani proximos, percussit mucrone, illicque eorum cadavera condidit. Pro quo flagitio universale in civitatem Cracoviensem et oppidum Kazimyerz, eiusque suburbia, latum Interdictum, et consules singuli excommunicationis sententia perculsi. Duravitque Interdictum huiusmodi sacro Quadragesimali tempore per dies plures, usque ad Dominicam Iudica, quousque episcopus Cracoviensis Thomas [7]), regiis precibus et omnium baronum tunc praesentium, intercessione placatus, et satisfactione trecentorum florenorum a consulibus Cracoviensibns accepta, sustulit Interdictum, quoniam et qualitas temporum [8]) et praesentia Regis [9]), multorumque Principum et hospitum, qui ad baptismum novi filii Regis invitati, conveniebant, non sinebat Interdictum huiusmodi ampliori extensione produci. Truncatio autem praefata ferebatur et credebatur magis ex iussione Kazimiri Regis, quam ex temeritate consulum Cracoviensium provenisse.

---

[1]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) Nicolaus Thurza *Cod. Calv.* [3]) Nicolaum Gnoyky *Cod. Calv.* Nicolaum Brenski *Cod. Przez.* [4]) comprehensos *Ed. Lips.* [5]) modo *Cod. Lis.* [6]) portae scilicet *Ed. Lips.* [7]) Thomas Strząpinski *Ed. Lips.* [8]) temporis *Ed. Lips.* [9]) Casimiri Regis *Ed. Lips.*

Kazimiro Regi filius Wladislaus nascitur.

Feria secunda post Dominicam Oculi, quae fuit prima [1]) mensis Martii, post tertiam horam noctis, Elisabeth Regina Poloniáe pulcherrimum infantem enixa est, corpore et membris optime dispositum et proportionatum. Cui astronomorum iudicio, figura coeli et situatio planetarum, in hora nativitatis suae proveniens, felicissimos successus et multarum gentium atque Regnorum Principatum portendebat. Qui tandem in Octava festivitatis Paschalis per Thomam episcopum Cracoviensem sacro fonte renatus [2]) est, et nomen illi avitum aptatum et impositum Wladislaus.

Kazimirus Rex ad concordiam a suis conclusam cum militibus Cruciferorum super redemptione castri Marienburg et aliarum civitatum consentit.

Sabbato ante festum Sancti Adalberti, Kazimirus Poloniae Rex, rebus publicis ordinatis et compositis, ex Cracovia cum consorte sua Elisabeth egreditur, et in terras Maioris Poloniae profectus est, in illis totam commoratus aestatem: expeditione nihilominus versus Prussiam, eo, quod plures Principes Almanniae, et signanter Fridericus Marchio Brandeburgensis, laturi Cruciferis auxilium, a pluribus, quod tamen expost [3]) in figmentum versum est, nuntiabantur, universo Regno Poloniae indicta. Interpositi autem fuerunt plures tractatus cum stipendiariis partis adversae pro pace, et pluribus diebus, variisque temporibus et locis, per Iohannem episcopum Wladislaviensem et aliquot saeculares barones, nobilesque et cives Prussiae, conditiones, sub quibus pax perpetua confici deberet, cum Ulrico Czirwonka [4]), aliisque Praefectis partis adversae, ventilabantur; cogebaturque Kazimirus Rex in Thorun pro festo Sanctae Mariae Magdalenae, ubi conclusio tractatuum huiusmodi captari debuerat, advenire [5]): sine cuius praesentia utraque pars nihil roboris conclusiones fiendas habere [6]) arbitrabatur. Quindecim itaque diebus in Thorun Kazimirus Rex commoratus, intelligens animos nobilium et civitatum, superiori guerra [7]) plurimum attritos, ad pacem instaurandam accensos [8]), in conditiones pacis, quibus cavebatur, quod Rex quadringenta triginta septem millia florenorum Ulrico Czirwonka et stipendiariis Cruciferorum, pro merito stipendio et damnis per-

---

[1]) prima dies *Ed. Lips.* [2]) renovatus *Cod. Lis.* [3]) postea *Ed. Lips.* [4]) Czyrwyonka *Cod. Calv.* Czerwonka *Cod. Przez.* [5]) descendere *Cod. Przez.* [6]) habituras *Cod. Lis.* [7]) bello *Cod. Lis.* [8]) accensos esse *Cod. Lis.*

pessis, infra semestre tempus solveret, quamvis sibi onerosas [1]), et iudicio multorum, qui huiusmodi tractatus et conclusiones, eo, quod sine Magistro et Ordine, qui praecipui in hac re existimabantur, fierent, damnabant, impossibiles consensit, habiturus facta solutione castri Marienburg et omnium castrorum et civitatum, quae in potestate hostili consistebant, plenam resignationem, et captivorum suorum militum relaxationem. Et conclusione quidem huiusmodi peracta, tenebat solicitudo Regem [2]), unde tanti auri moles proveniret. Et licet nobiles et civitates Prussiae dimidium summae repromissae se soluturos obtulissent, exactionem quoque pro colligenda huiusmodi summa cuilibet sexui et conditioni imposuissent: de solvendo tamen residuo amplissima cura restabat, praesertim cum et proprii stipendiarii, quibus non minorem summam Rex debebat, urgebant. Conventionem itaque generalem Rex in [3]) festo Nativitatis Sanctae Mariae [4]) in Pyotrkow indicit: petiturus in ea et ab ecclesiasticis et saecularibus, omnium censuum, quo facilius utrisque stipendiariis satisfactio impendi posset, medietatem. Interim vero ex Thorun discedens, per Kalisch [5]) in Wyelun pervenit, conventurus cum Boleslao Duce Opoliensi, et centum millium florenorum mutuum, obligata sibi terra Wyelunensi, petiturus, qui iam [6]) per Andream episcopum et Petrum de Schamotuli castellanum, Posnanienses, regios nuntios, solicitatus erat. Qui etsi ad Regem [7]) in Wyelun venire promisisset, expost [8]) tamen variato proposito, valetudinarium se simulans, convenire cum Rege non posse renuntiavit. Itaque illa spe Rex delusus, persuadebatur ab his, qui cum Ulrico Czirwonka foedus inibant, baronibus, ut ad sanctuaria et vasa [9]) ecclesiarum omnium in Regno consistentium, Rex manus iniiceret, confecta pace, ea ecclesiis in eodem pondere redditurus. Rex tamen ex superiori vasorum ecclesiae receptione poenitentiam et afflictionem animi gestans, se continuit, et ex Wyelun versus Siradiam pro festo Assumptionis Sanctae Mariae [10]), ubi et illius festi agebat Octavas, procedens, rei huiusmodi integram deliberationem futurae conventioni Pyotrkoviensi reservavit.

---

[1]) quamvis eae conditiones essent sibi onerosae *Cod. Lis.* [2]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [3]) pro *Ed. Lips.* [4]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) per Racziąsch et Calisch *Ed. Lips.* [6]) quoniam *Ed. Lips.* [7]) ad Casimirum Regem *Ed. Lips.* [8]) repromisisset, postea *Ed. Lips.* [9]) et sanctuariis et vasis *Ed. Lips.* [10]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

Alba Regalis Rasciae urbs a Turcorum Imperatore obsessa, auxilio Iohannis de Capistrano liberatur.

Designatum tempus et annus, aestasque advenerant, in quibus vigore recessuum in conventionibus per Imperatorem Fridericum in crebris locis, ad quas et nuntii Summi Pontificis et Regum accedere non negligebant, celebratis, passagium [1]) debebat practicari contra Turcum, et pro recuperatione Constantinopolis omnes conatus impendi. Crux enim mandato et autoritate apostolica per varios praedicatores in universis regionibus catholicis praedicabatur, et apparatus pro futura expeditione per Reges et Principes fieri vulgabantur. Ubi tamen tempus advenit, neminem Regum aut Principum scitum est processisse, singulis Summi Pontificis et Imperatoris Friderici actiones et diligentiam in rebus fidei inspectantibus. Et Summus quidem Pontifex classem suis sumptibus, magna cura, maximaque diligentia praeparabat. Legatum autem de latere Iohannem tituli Sancti Angeli Diaconum Cardinalem, ad Germaniam, Hungariam et Poloniam, loca quoque Turco vicina, praedicaturum per se et alios Crucem, et excitaturum Imperatorem Fridericum, et Reges Hungariae et Poloniae, in bellum barbaricum, transmittit. Qui etsi diligentiam sibi possibilem circa praedictos Imperatorem et Reges impendisset, Imperator tamen Fridericus tenuitatem Imperii et dissensiones Principum Almanniae, et quaedam alia interponebat; Kazimirus vero Poloniae Rex, non solum bello Thartarico, quod aeque periculosum toti Christianitati, ut Turcorum censeri debet, sed et proprio et domestico cum Cruciferis se occupatum respondit. In hunc modum rebus fidei, cum et caeteri Reges privatis bellis et actionibus distinerentur, vacillantibus, Omnipotentis clementia virtutem suae fortitudinis demonstravit, quae non in parvis, aut studio humano promotis, auxilium sui favoris solet accommodare: sed potius, in quibus humanam spem ad meliora non videt accedere. Turcorum namque Imperator in Christianitatis regionibus armari contra se militiam, et plurimos ad bellum praeparari, et ab exploratoribus et ex fama cognoscens, maiori audacia, quam conveniebat, provocatus, non repellere, sed inferre bellum constituit, et anticipationem in qualibet re optimam ratus, Regnum Hungariae, quod, caeteris in circuitu suo debilitatis et contritis, posse verebatur bellum sibi inferre, invasit, ac contractis Dominiorum suorum potentiis, Albam Regalem Rasciae, Taurinum vocavere prisci, ad confluentes Savum, Danubiumque situm, obsedit, ratus, ut erat, eo conquisito, liberius se in Regnum Hungariae grassaturum et potentiam Hun-

---

[1]) expeditio seu transitus *Cod. Lis.*

garorum debilitaturum. Quo quidem malo, ad superiores clades, quas a Turco Christianitas et Regnum Hungariae pertulit, addito [1]), magnam formidinem Hungariae Rex et omnes sui induerant, si castrum tam fortissimum et insigne, portus et introitus ad Regnum, caperetur. Et Rex quidem Hungariae [2]) per aetatem huic malo mederi non poterat: Legatus tamen apostolicus Iohannes Cardinalis, et venerandus pater Iohannes Capistranus, vir singularis sanctitatis, de quo in superioribus fecimus mentionem, consiliarios Regni Hungariae, et signanter Iohannem de Huniad gubernatorem Regni eiusdem, ad ferendum obsessis suffragium omnibus persuasionibus, precibus et lacrimis, impellebant. Et Iohannes quidem de Huniad in tot et tantis rerum difficultatibus, quae Regnum Hungariae potentia Turcorum premebant, magis ad meliorem spem, quam ad desperationem conversus, expeditionem contra Turcos intrepide suscepit, et patrem [3]) Iohannem de Capistrano cum aliquibus Cruce signatis, qui in Budam, laturi auxilium fidelibus, ex Polonia et Bohemia convenerant, in navibus transmisit, data eis instructione, ut quam celerrime possent, Albae Regali applicantes, obsessis praesidium ferrent, simulque animos a desperatione erigerent: tredecim enim hebdomadis a Turco obsessis, et centum bombardis mirae magnitudinis, undecim turribus et omnibus muris, continua interdiu et nocte conquassatione, solo prostratis, omnes difficultates succreverant, et aut de excidio futuro, aut de deditione cogitabant. Solus vero cum exercitu ex Hungaris et Cruce signatis, Polonis, Bohemis et Almannis collecto, terrestri itinere pergebat, sperans classem apostolicam et Regis Aragonum, dudum repromissam, Constantinopolim obsessuram, et Turcum Albae Regalis obsidionem soluturum. Et pater siquidem Iohannes Capistranus, voluntate divina, cum octingentis duntaxat armigeris, quorum praecipua pars fuit de gente Polonica, ex mechanicis et ruralibus, rudi, incompta et agresti gente collecta, ad castrum praedictum, per Turcum obsessum, pervenit, et cum magna difficultate, et aliquot aquaticis certaminibus, cum et in Danubio, qui castrum alluit, naves consisterent Turcorum, castrum ingreditur, et deiectos obsessorum animos, quorum maior pars vulneribus, aut continuis vigiliis, confecti erant, ad bene sperandum, denuntians propediem exercitum Christianorum adventurum et obsidionem soluturum, erexit. Turcus vero exercitum Christianorum intelligens, et fratrem Iohannem Capistranum, ad reprimendum suas impugnationes, castrum subintrasse, fertur ad suos dixisse: Nisi infra triduum expugnatio illius sequeretur, nunquam se illo potiturum. Muris enim et turribus, una duntaxat excepta, prostratis, reci-

[1]) audito *Cod. Przez.* [2]) Et Rex quidem Hungariae Ladislaus *Ed. Lips.* [3]) et primum *Cod. Przez.*

pere se castrum pro libito meditabatur; per ingressum autem novarum gentium, a spe decidens, universumque exercitum in turmas dividens, expugnationi illius in aqua et terra fortissime, sine ulla pausa aut requie, tam die quam nocte insistebat, recentem fessis et laborantibus submittendo. Nec minore vi a militibus per patrem Capistranum introductis, impugnantibus resistebatur Turcis, adeo, ut eorum turmas certatim ad castrum per foramina arietibus bombardarum patefacta, irruentes, trina vice supra vires agentes negotium, et nocte atque interdiu summa contentione pugnantes expellerent. Tertia autem impugnationis die, quae in festum Sancti Iacobi Apostoli cadebat, Turcis impugnatione castri occupatis, et pugna inter obsidentes et obsessos fervente duobus diebus, totidemque noctibus, circa impugnationem castri constantissime, Turco fessis novos et recentes substituente, certatum est. Utroque itaque exercitu certamini insistente, diu in die beatae Mariae Magdalenae anceps praelium fuit. Turci siquidem multitudine vincebant; catholicum vero exercitum necessitas et difficultas extrema, rerum omnium efficacissimum duramentum, sed ante omnia patris Iohannis de Capistrano et suorum fratrum exhortationes, ad resistendum Turcis animabant. Accurrens autem [1]) pater Iohannes Capistranus, spe et triumphi et martyrii potiundi, ad pugnantium cuneos, et victoriam certissimam de coelo repromittens, singulos quosque animabat, docens victoriam non in multitudine, nec in plurimornm manibus esse, sed spem et confidentiam Christi militum praevalere oportere contra totius barbarici exercitus quantitatem. Quoties autem pater Capistranus catholicum exercitum a multitudine Turcorum premi et vinci videbat, toties altissima voce, cum fratrum suorum caterva, porrectis in coelum manibus, vociferando clamabat: Iesus! Et quoties nomen Iesus clamore exercitus repeti contingebat, toties Turcorum exercitus cadendo, velut exercitus Amalech, et cedebat [2]) et succumbebat. Tantus enim tremor et formido exercitum Turcorum, audito nomine Iesus, invadebat, ut velut attoniti, pugna remissa et manibus collapsis, se exercitui catholico libere et sine aliquali resistentia caedendos praeberent. Interim et minor Turcorum Dux, per bombardam caesus, subito exspiravit, in quo omnis machina administrandi belli consistebat. Quo effectum est, ut Turci extrema desperatione adducti, victoria Catholicis tradita, in fugam cum suo Imperatore verterentur, et tumidus ille Imperator Turcorum, insuperabilis antea creditus et terror gentium appellatus, acie victus et castris exutus est. Quibus fugientibus, et metu, qui fugientibus inesse solet, perculsis, exercitus Christianorum illis institit, et viginti quatuor millia et in praelio et in fuga de exercitu eorum peremit. Turco-

---

[1]) enim *Ed. Lips.* [2]) cadebat *Ed. Lips.*

rum Imperator, dum fugientes retinere non posse videbat, in fugam et ipse lapsus, cum gemitu et eiulatu grandi, quod tantam cladem et ignominiosam caedem in victore multarum gentium exercitu accepisset, primum ad oppidum Sophiam, ubi insignes barones sui exercitus propterea, quod male pugnassent, et fugam capessendo, alios in fugam traxissent, gladio percussit, exinde in Adrinopolim fugiendo pervenit. Catholicus exercitus castris Turcorum et omni praeda, quam secum Turci vehebant, sed et centum insignibus bombardis, sexaginta quatuor galeis, multitudineque captivorum, quibus fessae manus pepercerant, gloriose potitus, gratiarum actiones in Deum, qui illi de potentissimo hoste in paucis contulit victoriam, celebrat, gloriante patre Iohanne Capistrano, cum bubulcis pastoribus et ruralibus, non militaribus gentibus, pugnaces diu Turcos, gratia [1]) Altissimi contrivisse. Hac victoria secuta, ruinatas turres et muros Iohannes de Huniad gubernator de consilio patris Iohannis Capistrani instaurare coepit, victoremque exercitum in Budam, supplementum novorum et horum militum ordinaturus, ominatus [2]) Turcorum Imperatorem, pro detergenda clade et ignominia accepta, celeriter cum novis copiis adventurum, reduxit.

Cometae in Regno Poloniae apparitio. Mors Iohannis de Huniad Regni Hungariae gubernatoris.

Nec silentio transeundum est, quod feria quarta post diem Sancti Viti, in Regno Poloniae Cometes apparuit, qui Sole occidente, inter Occidentem et Septentrionem exortus, tota nocte, usque ad Solis ortum, videntibus apparebat, dirigens facem seu comam [3]) superiorem versus Septentrionem, et in aurorae spatio versus Orientem: in aurora etenim ad Orientem approximabat; quantitatis vero non excellentis, sed mediocris, et cursum suum mense uno exegit. Ex cuius apparitione quidam pestem aut guerram futuram [4]), quidam Regum et Principum mortem, et effectus molestos in fame et caritate annonae, quidam casum et cladem Turcorum (quam secutam praemisi) augurabantur, maioresque effectus praedictum Cometen in Prussia et Lithuania, et aliquibus partibus Maioris Poloniae, eo quod proximior illis regionibus, quam caeteris, in suo cursu videbatur, apparaturum [5]), et effectus suos circa principium mensis Novembris initiaturum, praedicebant. Tanta autem pluviarum moles integrae aestatis spatio descendebat, ut uni-

---

[1]) virtute *Ed. Lips.* [2]) ominans *Cod. Calv.* [3]) sed Cometam *Ed. Lips.* [4]) aut bellum futurum *Ed. Lips.* [5]) operaturum *Ed. Lips.*

versa blada [1]), circa maiores fluvios consistentia [2]), inundatione perirent, in aliis locis pro maiori parte ad interitum redigerentur. Propter quod salubri consilio expeditio aestate illa in Prussiam dilata est, quae et difficultates plurimas belligerantibus, et domesticis iacturas nimias attulisset. Sed nec sola Polonia apparitione Cometae territa est, Romae etiam et in Italia pro eodem tempore idem vel alius Cometes apparuit: quo desinente, et Urbem et Italiam gravissima pestis, qua multi consumpti sunt mortales, invasit. In terris quoque Cracoviensibus circa Krosno et Rimanow lenta pestis in autumno grassabatur. Pro eodem tempore Iohannns de Huniad Regni Hungariae gubernator morte absumptus est: vir in armis et administratione bellorum, eorum praecipue, quae contra Turcos pro Catholicis gerebat, celebris et magni pretii. Cuius mors non solum Regno Hungariae, sed et universo catholico Orbi, pro illa tempestate damnosa fuit: cum nemo inter Principes et barones Hungariae extaret, qui animosius bellum contra Turcos gereret. Duos filios dereliquit: quorum unus maior natu, patris opera aemulatus, paterno thesauro in milites abunde erogato, non spernendum colligens exercitum, Ladislao Regi Hungariae, qui Ulrici Comitis Ciliae gubernatione regebatur, castra Hungariae, quae ex obitu patris in suam ditionem reciderant, resignare, faventibus eius proposito maiori parte Hungariae baronum, et verentibus, ne Almannis gubernanda committerentur [3]), aperta rebellione abnuebat.

Lithuani initis foederibus secretis cum Cruciferis de Prussia, superbam legationem, repetendo terram Podoliae, ad Kazimirum Regem mittunt et novis rebus student.

Feria secunda ante festum Sancti Egidii, agente Rege [4]) Kazimiro Lanciciae, venerunt tres Lithuanorum nuntii, Thotphil [5]), Nicolaus Nyemirowicz et Ostaphey [6]), et nomine Praelatorum et baronum, totiusque communitatis Lithuaniae, audientia obtenta, etiam quorum erant nuntii, per legationem scabrose expositam, declararunt. Petebant enim in primis: ut Rex [7]) Lithuaniam rediret; deinde, ut terram Podoliae cum caeteris cohaerentiis, Ducatui Magno Lithuaniae redderet: quemadmodum corporali pollicitus est, transiturus ex Lithuania in Poloniam pro suscipiendo regali diademate, iuramento. Quod si facere detrectaret, non amplius se iniuriam eam toleraturos, sed armis terram Podoliae et caetera a Ducatu Magno Lithua-

[1]) universae fruges *Cod. Lis.* [2]) consistentes *Cod. Lis.* [3]) committantur *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [5]) Theophilus *Cod. Lis.* [6]) Niemierowicz et Ostaffiey *Cod. Lis.* [7]) ut Casimirus Rex in *Ed. Lips.*

niae distracta recuperaturos. Ultimo: ut Rex attenderet, consilio Polonorum fratrem suum Wladislaum Hungariae et Poloniae Regem interiisse, seque in periculum capitis, divina miseratione evitatum, perductum [1]) fuisse; rediret quoque in Lithuaniam, securam et beatam vitam absque curis habiturus. Huic legationi, tam temerae [2]) et superbae, nihil tunc responsum est. Constabat enim tunc Lithuanos cum Cruciferis de Prussia quaedam foedera recenter et clandestine iunxisse, et nova amicitia inescatos, animos tam superbos induisse. Nuntii tamen per Regem munerati [3]), remissi sunt, denuntiante Rege, se per proprios nuntios responsurum. Sed et in Lithuania intestina divisio exorta sciebatur. Monividus enim regiarum partium homo, cum cancellario et aliis de genere suo, his omnibus, quae contra Regem et Poloniae Regnum, Lithuaniae agitabantur, resistebant, nec conventionibus et consiliis communibus interesse volebant. Alterius factionis princeps erat Gasthawdus [4]) et Georgius Dux Ostrogski [5]), qui novum Ducem Magnum creare adorsi, studebant animos popularium ad se traducere, et Semkonem Olelkowicz [6]) Ducem Kyoviae, cui Gasthawdus filiam desponderat, in Ducem Lithuaniae constituere: quam rem Olechno, inter paucos Kazimiro Regi charus, et per eum ex humili sorte in altam erectus, multipliciter cum Gasthawdo [7]) promovebat. Flagrabant insuper tunc Lithuani occupatae Luczensis terrae, et Podoliae occupandae desiderio; spem et fiduciam illis augebat Kazimiri Regis plus quam ducalis affectio a puero innutrita, et si rumori standum est, iure iurando firmata. Invitabat et occasio, bellum Pruthenicum [8]), quo Poloni occupati, Regni sui propinqua et remota latera nudaverant, facili negotio invasioni obnoxia.

Kazimirus Rex in conventione generali Pyotrkoviensi de solvendo stipendio Ulrico Czirwonczae, quod ad quadringenta septuaginta sex millia excreverat, agit.

Ex Lancicia Kazimirus Rex [9]) procedens, venit in Pyotrkow Sabbato in vigilia Nativitatis Beatae Mariae [10]), conventionem generalem illic acturus, quae ob eam causam praecipue fuit instituta, ut provideretur, per quem modum solutio fieret stipendiariis Cruciferorum et etiam propriis. Iam enim Iohannes Wladislaviensis episcopus, Lucas de Gorka Posnaniensis, Sta-

---

[1]) ab eis perductum *Ed. Lips.* [2]) temerariae *Ed. Lips.* [3]) per Casimirum Regem remunerati *Ed. Lips.* [4]) Gastoldus *Cod. Przez.* [5]) Dux Ostroziensis *Cod. Przez.* Dux Ostrowski *Ed. Lips.* [6]) Sieczkonem Olechnowicz *Cod. Przez.* Senkonem Oleschkowic *Ed. Lips.* [7]) Gastoldo *Cod. Przez.* [8]) occasio belli Pruthenici *Ed. Lips.* [9]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [10]) Beatae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

nislaus Ostrorog Calissiensis, palatini, Petrus de Schamotuli Posnaniensis castellanus et Andreas de Thanczin capitaneus Culmensis, pacis tractatores, cum Ulrico Czirwonka et aliis praefectis copiarum partis adversae, pacem integra aestate in variis locis et diebus practicatam concluserant: per quam cavebatur, pro quolibet equite, duobus pedestribus pro uno equite computatis, septuaginta septem florenos Regem [1]) dare debere, et pro festo Nativitatis Sanctae Mariae [2]) viginti quinque millia florenorum, residuum usque [3]) ad festum Epiphaniarum in hunc modum soluturum; solutioneque facta, et castrum Marienburg, et omnes munitiones occupatas, cum captivorum relaxatione, Czirwonkam Regi dimissurum. Constabatque, quod sex millibus equorum, duobus peditibus pro uno equite computatis, ad quadringenta septuaginta sex millia summam ascensuram, cuius se medietatem nobiles et civitates Prussiae soluturos obtulerant. Re igitur in deliberationem posita et pluribus diebus ventilata, cum alii pacem cum stipendiariis conclusam non probarent, eo quod Magistro et Ordine non interveniente, stabilis esse et diuturna non posset; aliis conditiones pacis graves et onerosae viderentur, appareretque, pro solvenda summa repromissa facultates non exstare [4]), praesertim in terminis tam compendiosis et coarctatis; iam quoque festum Nativitatis Sanctae Mariae [5]), primus terminus transierat, in quo prima solutio neglecta fuerat, Boleslao Duce Opoliensi, qui se de triginta et amplius millibus florenorum mutuum Regi [6]) facturum repromiserat, sponsionem suam pluribus in favorem Cruciferorum, precibus et literis illorum devictus, figmentis variante; metus quoque apud plures erat, Czirwonkam, ob negligentiam solutionis primae ratae, foedus percussum non servaturum: ad quam rem ex integro renovandam, missi fuerunt ad eum Iohannes Czarnkowski castellanus Gnesnensis et Stiborius Chelmski succamerarius Posnaniensis, Regem [7]) de non solutione primae ratae iustis rationibus excusaturi, et numerum equorum, qui adhuc incertus erat, eo quod Dux Balthasar Zeganensis [8]) cum Almannis et Slesitis a Czirwonka dissentiebat, rescituri. Sed et ab alia parte, si pace conclusa damnata, bellum ex integro geri oporteret, magis durae difficultates oriebantur: cum aestas superior continuis imbribus traducta, nedum bella geri, sed nec arva seri permittebat; multi quoque stipendiarii regii, et signanter duo Duces Oswanczimenses [9]) Ianussius et Premislaus, et Iohannes Kolda, non valentes dilatam stipendiorum suorum solutionem amplius ferre, discesserant; caeteri

---

[1]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [2]) S. Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) residuum vero usque *Ed. Lips.* [4]) non sufficere *Ed. Lips.* [5]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [6]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [7]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [8]) Dux Zeganensis Balthasar etiam *Ed. Lips.* [9]) Osswyączimenses *Ed. Lips.*

quoque capitanei et tenutarii castrorum Prussiae, deserturos se castra et abituros inde, ni provisio tempestiva illis fieret, denuntiabant; omnium quoque una erat intentio, factis in Regno Poloniae novis praesidiis, Regem [1]) vastatione et concrematione Regni ad solutionem impulsurum. Accedebant civitatum Prussiae fluxa fragilisque fides, quarum aliquae evidentibus argumentis, eo quod per proprios stipendiarios exquisitis gravaminibus vexabantur, et in Gdansk stipendiarii regii, ob neglectam solutionem, suburbia exusserant, et ad seditionem et ad rebellionem spectabant, expleturi illam, si pax conclusa non procederet. Dum itaque hae difficultates oculis omnium obversarentur [2]), et moeror pectora singulorum, quasi iam de re publica actum esset, perfunderet, neque in providentia, factivitateque proprii Regis et Principis aliquid spei relictum viderent, cuius etiam negligentia et torpore plurima labefactata non dubitabant: pontifices opportunitatem loquendi nacti, accidisse praesentia et superiora mala propter iniquitates et scelera, et signanter propter avaritiam et superbiam, oppresionemque pauperum, efficacissime deducebant, et dum in mandatis legibusque suis contemnitur Deus, prosperari hostium arma, res quoque Polonicas sensim defluere, ostendebant, suadebantque, abiiciendas praevaricationes singulas, et in humilitate placandum Deum, et priores felicitates correctis et contritis indubie restituturum. Et quoniam Thomas Cracoviensis episcopus, ut vir magnae prudentiae et literaturae, scrupulosius, diffusiusque materiam ipsam pertractans, acceptationem primum Bohemiae, deinde Hungariae Regnorum, contrarios effectus, cum exhaustione publici et privati aerarii et interitu multarum insignium personarum pervenisse [3]), sibi quoque acceptationem terrarum Prussiae nunquam placuisse, veritum, ne in irritum conatus et impensa recidant, disseruit: multorum perculsa erant corda, dolentium, iniustum bellum hactenus gessisse. Magister vero Sandivogius de Czechel, Professor Theologiae, Canonicus Gnesnensis, genere nobilis de stirpe et familia Korab, vir literarum humanarum ac divinarum peritus, et modestiae atque religionis singularis, Regem et populum Polonicum, iustissimum bellum Cruciferis intulisse et inferre deducebat, asserens: Cruciferos terrarum Prussiae nunquam fuisse veros Dominos, sed violentes possessores, et a Principibus Poloniae in suffragium contra barbaras nationes evocatos, proprios fundatores et patronos crebris bellis afflixisse, et ex eorum haereditariis terris, partim dolis et fraudibus, partim bello eos eiecisse, Regemque acceptando deditionem terrarum Prussiae, sancte et optime egisse, et denuo acceptandam deditionem, si facta non fuisset, consulere et suadere universis debere. Nec clades ante Choyniczam accepta, ex iniusta ac-

---

[1]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [2]) observarentur *Ed. Lips.* [3]) provenisse *Ed. Lips.*

ceptatione terrae Prussiae provenisse credenda est, sed ex ingratitudine beneficiorum multiplicium Dei, et insolenti superbia eventuum felicissimorum exinde exorta: qui cum pro uno tempore et splendidum coniugium et deditionem plenam terrarum Prussiae Regi contulisset, non est in aliquo per Regem et per populum suum honorificatus; cum et filii Israel, quamvis mandante Deo, et Iudam Ducem dante, ad vindicandam [1]) uxorem Levitae, per Gabaonitas in explenda libidine suffocatam, contra tribum Beniamin procedentes [2]), geminata strage et devictione, propter praecedentes transgressiones et scelera, usque ad numerum quadraginta quatuor millium fuerunt conflicti [3]), et post ieiunium et humiliationem extiterunt victores, ut et urbes Beniamitarum disrumperent, et univarsam tribum Beniamin, etiam impuberibus et mulieribus non parcendo, praeter sexingentos viros, delerent; his et illos clamores Demosthenis adiungens, quibus plenum exultabat apud Athenas theatrum, eos, qui in Marathone, in Artemisio, in Salamina, pro patria ceciderant, singulari extollentis commendatione. At ego, inquit episcopus Cracoviensis, non assevero iniustam nos causam habere, paratus in conspectu cuiuscunque catholici Concilii eam ostendere iustissimam; sed induco scelera nostra et animos et eventus felices, consummationemque coeptarum rerum nobis ademisse, et nos multis gravissimis incommodis involvisse. Quibus argumentationibus finitis, ad provisionem, qua moles superimpendentium rerum resolvi posset, ventum est: et post multos variosque tractatus conclusio capta est, ut de singulis bonis, tam regalibus, quam nobilium, tam ecclesiasticorum, quam saecularium, etiam de officiis et dignitatibus, omnium censuum pro anno tunc currente daretur vera medietas; civitates et oppida a qualibet marca bonorum suorum mobilium et immobilium duos grossos, kmethones et homines ruri [4]) dediti, de quolibot capite utriusque sexus unum grossum contribuant; nobiles, kmethones non habentes, mediam marcam exsolvant [5]). Haec conclusio et a Praelatis, baronibus et nobilibus, universaque communitate terrarum Maioris Poloniae accepta est. Barones vero terrarum Cracoviensium et Russiae, etsi pro se quisque consentiebat, communitatem tamen ad id obligare, cum res nova gravisque esset, nullo modo audebant: unde aliam conventionem in Nova Civitate Korczin pro die Sanctae Hedvigis agi placuit, praesertim propter terras Russiae, ex quibus notabile suffragium, si in huiusmodi conclusionem consentirent, erat proventurum. Petebatur posthaec magna instantia ab episcopis et clero, omnium Decimarum vera medietas et verus valor: ad quod nemo erat, qui flecti posset, et non solum dura, sed et impos-

---

[1]) et vindicandum *Ed. Lips.* [2]) procedendo *Ed. Lips.* [3]) profligati *Ed. Lips.* [4]) iuri *Ed. Lips.* [5]) persolvant. *Ed. Lips.*

sibilis, haec conditio tam episcopis, quam Capitulis eorum, quae ad hoc vocata convenerant, videbatur. Quatuor itaque diebus in altercationibus consumptis, medietas taxae Papalis in subsidium huiusmodi oblata est ex singulis beneficiis. Episcopi tamen ultro medietatem censuum, etiam medietatem Decimarum pecunialium se daturos obtulerunt, praeter episcopum Cracoviensem, qui nihilominus ad medietatem censuum tertiam partem, quarta sibi duntaxat remanente, adiecit. Et his taliter compositis, vasa aurea et argentea ab episcopo et Capitulo, diocesique Cracoviensi petebantur, non in conflationem, ut superiora, sed in commodationem, quatenus obligari possent, et tandem pecuniis suffragiorum redimi. Episcopus autem Cracoviensis, etsi diu constanter se id facturum negasset, fatigatus tamen multis instantiis, non posse se aliquid in tam grandi materia [1]) decernere sine plena sui Capituli deliberatione, respondit, et rem omnem ad Capitulum, quod in festo Sancti Stanislai agi solet, reiecit. Hac quoque occasione Rex [2]), qui ex Pyotrkow in Lithuaniam ire disposuerat, consiliis baronum impulsus, Cracoviam non sine singulari fastidio divertit, commodationem vasorum ecclesiae Cracoviensis, et consensum ad suffragium de terris Cracoviensibus et Russiae, in conventione Novae Civitatis, pro die Sanctae Hedvigis, sua praesentia et solicitudine facilius obtenturus. Tunc quoque, consiliariis Maioris Poloniae consulentibus et instantibus, Iohannes episcopus Wladislaviensis in partium [3]) Maioris Poloniae, quo res Prussiae felicius dirigi possent, gubernatorem [4]) designatus est, et cura negotiorum Prussiae, caeterarumque publicarum rerum partium illarum, sibi mandata. Quibus peractis, conventio illa, quae quindecim durabat diebus, soluta [5]).

Episcopus Cracoviensis cum suo Capitulo sacrorum vasorum commodationem Kazimiro Regi constanter denegat, sed cautionem fideiussoriam se facturum ad mutuum sex millium florenorum, cum abbatibus promittit.

Feria quarta, in die Sancti Matthaei Evangelistae, Kazimirus Rex [6]) ex Pyotrkow discedens, Cracoviam die Dominico ante festum Sancti Stanislai est ingressus, et feria quarta, in die Sancti Michaelis, locum capitularem adiens, expositis rei publicae necessitatibus et angustiis, coepit non tam precibus, quam lacrimis rogare, ut tam maioris, quam omnium ecclesiarum vasa et clenodia aurea et argentea, quatenus ea sibi impignorare liceret, commodarentur: promittens eorum plenam et salvam restitutionem.

---

[1]) in tam grandi malo *Cod. Lis.* [2]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [3]) in partibus *Ed. Lips.* [4]) gubernator *Ed. Lips.* [5]) soluta est. *Ed. Lips.* [6]) Rex Poloniae *Ed. Lips.*

Qua quidem petitione per Thomam episcopum [1]) et suum Capitulum digesta, etsi angustiae in utralibet parte occurrerent, indignum tamen et quodammodo impossibile, in commodationem vasorum, ex qua multi fletus et gemitus secuturi essent et indignatio divina, unusquisque iudicabat. Ne tamen rem publicam periclitatum iri [2]) contingeret, tam episcopus, quam caeteri abbates et Canonici, summam sex millium florenorum se fideiussuros apud eos mercatores, qui Regi facturi erant mutuum, obtulerunt, gratiusque mercatores cautionem, quam vasa ecclesiae pro pignore suscepturos, ut eo modo et rei publicae fieret provisio, et Divinitas vasorum alienatione non irritaretur. De commodatione vero vasorum Dei, Regi responsum est: ut omnem spem [3]), curamque Rex omitteret; prius se exilium, mortemque, et quaeque extrema episcopum et Capitulares subituros, quam vasa Dei commodaturos, evidentissimis rationibus eos stringentibus, cum in vasis sortis divinae nulla esset eis relicta potestas disponendi, et praesertim, ne mortuorum, quorum devotione largita erant, intentionem fraudarent, vivisque scandalo essent, aperte denuntiabant. Plus gratitudinis, quam molestiae [4]) haec responsio episcopi et Capitularium, tam apud Regem, quam consiliarios habuit, quippe et ipsi, paucis exceptis, amare ferebant, ecclesiam Cracoviensem suis ornamentis nudari. Unde non solum ulterior Regis et consiliariorum super commodatione quievit instantia, sed etiam episcopo et Capitularibus gratiae pro responso, et defectui rei publicae providenti, et commodationem vasorum Dei [5]) refellenti, a Rege [6]) et universis actae [7]).

Seditio in civitate Thorun, plexis defectionis authoribus, componitur.

Sub idem tempus civitas Thorun intestinis agitata motibus, et studio aliquorum de communitate ad rebellionem publice versa, consulibus non solum claves portarum, sed etiam gubernationem rerum, abstulerat, facilius in deditionem Magistri et Ordinis transitura. Sed Gdanenses periculo comperto, accersitis gentibus ex propinquis praesidiis regiis, in subsidium advenerunt, et ducentis ex communitate comprehensis, septuagintaque in die Sancti Michaelis, qui seditionis erant authores, publico gladio caesis, non solum Thorunensium, sed et aliarum quoque civitatum motus compresserunt; castigatisque factionum capitibus, caeteris parsum est.

---

[1]) per Thomam Strząpinski *Ed. Lips.* [2]) periclitari *Ed. Lips.* [3]) opem *Ed. Lips.* [4]) modestiae *Ed. Lips.* [5]) sacrorum vasorum *Ed. Lips.* [6]) a Rege Casimiro *Ed. Lips.* [7]) actae sunt. *Ed. Lips.*

Potestas disponendi de tributo quibusdam Senatoribus Regni ex conclusione conventionis generalis in Nova Civitate Korczin committitur.

Feria secunda ante festum Sanctae Hedvigis, Kazimirus Rex [1]) Cracovia egressus, in Nyepolomicze descendit. Abinde pro die Sanctae Hedvigis Novam Civitatem Korczin advenit, frequentemque numerum Praelatorum et baronum Cracoviensium et Russiae terrarum ibidem reperiens, decem diebus conventum celebravit. Plures enim resistentiae de ferendo subsidio in mediis censibus interpositae, conventionem illam ad tam diuturnum tempus extraxerant; capta tamen [2]) est finaliter conclusio, qualificatione rerum pro ea tempestate pensata: ut medietas censuum de singulis bonis regiis et terrestribus, pro rebus Prussiae expediendis et in posterum bene gerendis, tam de terris Cracoviensibus, quam Russiae, usque ad festum Sancti Nicolai conferatur, potestate Regi interdicta, ne aliquid de pecuniis colligendis mandet aut disponat; ea etiam conditione apposita: ut kmethones singuli de laneo unum fertonem, pro sorte medietatis, suos Dominos teneantur relevare. Episcopo Cracoviensi Thomae, Gregorio de Branicze castellano Radomiensi, Iohanne de Rithwyani capitaneo Sandomiriensi, Andrea de Thanczin, Iohanne de Melsthin et aliis de communitate lectis, potestas disponendarum pecuniarum, non in alios tamen, nisi in publicos, et praesertim Prussiae et terrae Oswanczimensis solutionem, usus commissa; in solvendo [3]) negligentes pro constituto tempore, pro prima [4]) negligentia pignoratio de quatuor bobus, pro secunda intromissio totius villae, non prius, nisi duplum solveret, reddenda poena, quo celerior proveniret solutio, adiecta.

Mittuntur nuntii in Podoliam ad exigendum nova iuramenta a capitaneis, de tenendis pro Regno Poloniae castris, et de non alienanda terra Oswanczimensi constitutio.

Missi sunt ex conventione illa [5]) Iohannes de Thanczin palatinus Cracoviensis, Iohannes Oleszki de Senno [6]) et Wnuczek in Podoliam, quibus [7]) iniunctum: ut a capitaneo Podoliae seu Kamyeneczensi [8]), caeterisque ca-

[1]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [2]) tandem *Ed. Lips.* [3]) in solutione vero *Ed. Lips* [4]) pro prima videlicet *Ed. Lips.* [5]) ex conventione illa Novae Civitatis Korczin *Ed. Lips.* [6]) Olesniczki de Senno *Cod. Lis.* Olyeski de Syenno *Ed. Lips.* [7]) quibus fuit *Ed. Lips.* [8]) Camenecense *Ed. Lips.*

strorum Podoliae capitaneis, nova exigant de tenendis pro Regno Poloniae fideliter castris, iuramenta, et ad ordinandum, ut castra ipsa, tum in aedificiis, tum in victualibus, adversus quoslibet hostes et signanter Lithuanos, sint sufficienter provisa. Petebatur etiam tunc a Rege [1]) generalis conventionis super iustitia cuilibet querenti administranda, celebratio, et ut in ea de differentiis quibuslibet, quae inter ecclesiam et laicos intervenire solent, poneretur decisio; sed celebrationem eius in Regis de Lithuania adventum placuit differri. Sancitum etiam tunc fuit, ne terram Oswanczimensem Rex quoquomodo alicui donet, alienet, obliget vel inscribat. Agebatur similis apud partes Maioris Poloniae in Kolo, pro die Sanctorum Simonis et Iudae [2]) conventio: et Praelatis, baronibusque partium illarum convenientibus, conclusio conventionis Pyotrkoviensis, de solvendis mediis censibus pro rebus Prussiae, innovata, et dispositio rerum praedictarum Prussiae, solutioque et expeditio stipendiariorum Prussiae, Iohanni episcopo Wladislaviensi gubernatori, collectis pecuniis, mandata.

Kazimirus Rex cum Elisabeth Regina in Lithuaniam proficiscitur.

Sabbato ante festum Sanctorum Simonis et Iudae [3]), Kazimirus Rex [4]) ex Nova Civitate Korczin cum Elisabeth Regina discedens, per Sandomiriam, Lublin et alia consueta loca, in Lithuaniam processit, et feria secunda ante festum Sancti Martini, ad fluvium Narew perveniens, ab episcopo Vilnensi et Boyaris Lithuaniae, catervatim illic congregatis, susceptus est.

Ulricus Czirwonka, seditione Gdanensium adventu suo compressa, a consiliariis Maiestatis Poloniae viginti quinque millia, et a Gdanensibus quadraginta millia aureorum pro dimissione castri Marienburg accipit.

Transitus autem regius in Lithuaniam, quem universi consiliarii nec suasu, nec prece inhibere poterant, attulit rebus publicis, et signanter Pruthenicis, quarum consummatio propter absentiam Regis [5]) differebatur, plurima dispendia et impedimenta. In Gdanensi enim civitate ab illis, qui partes Magistri clandestine sequebantur, vulgatum erat: Regem [6]) de rebus Pru-

---

[1]) a Rege Casimiro *Ed. Lips.* [2]) Simonis et Iudae Apostolorum *Ed. Lips.* [3]) Simonis et Iudae Apostolorum *Ed. Lips.* [4]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) Casimirum Regem *Ed. Lips.*

thenicis non facere aestimationem aut curam, et ex Lithuania difficulter et tarde rediturum. Consurgente autem seditione, Martino Koga [1]), homine parum noto sed industrio, et partes Magistri et Ordinis variis negotiis promovente, facile populares civitatis Gdanensis in suam perlicit opinionem, depositisque antiquis consulibus, se et eos, qui eadem secum sentiebant, in consules creari procurat. Timebaturqne gravis seditio, cum prudentiores, nihil his territi, ad discessionem trahi non poterant. Neque enim consilium unum, nec voluntas una, inter populares fuerat, sed dissensionis veluti quidam morbus iam horum, iam illorum pectora pervadebat [2]), resque in seditionem spectare coeperat, nisi Ulricus Czirwonka, audita novitate, advenisset, et tam principalibus, quam popularibus advocatis, longo et prudenti sermone concionatus, ne iuramenta Regi [3]) facta, nova praevaricatione foedarent, monuisset: astruens illos, discessione sua, non rebus regiis, quibus, castro Marienburg in suam ditionem redacto, longa periclitatio non posset accedere, dispendium, sed nihilominus suis perpetuam infamiam, et posteritati suae perpetuum dedecus inusturos. Tantumque concionatio Czirwonczae apud Gdanenses valuit, ut ex admodum tristi et deformi die, laetus, reunitis et conciliatis universorum animis, proveniret: missique extemplo a Gdanensibus in Lithuaniam nuntii ad Regem [4]), ut celerius adveniat et defensioni eorum, pacificationique terrarum Prussiae, iuxta ea, quae cum Czirwonka conventa sunt, intendat; offerentes se in pactorum complementum omnem pecuniae defectum suppleturos. Ab eo quoque tempore Ulricus Czirwonka studiosissimus rerum regiarum factus est solicitator, advocatus et patronus, maiori diligentia illas promovens, quam ante turbaverat; missoque ad consiliarios Maioris Poloniae, qui tunc apud Kolo secundum conventum agebant, speciali nuntio, carpebat illos vehementer, quod cum fortuna serenior illis proveniret, segniter res celeritatem expetentes administrarent, et nescirent opportunitate temporis uti. Consurgerent tandem et ad consummationem pactorum, sero licet intenderent, praeteritarum transgressionum memoriam de facili se obliteraturum. His verbis consiliarii Maioris Poloniae calefacti, Iohannem episcopum Wladislaviensem et Petrum Calissiensem et Iohannem Gnesnensem castellanos, in Thorun conventuros cum Czirwonka, transmittunt: qui in die Sanctorum Fabiani et Sebastiani convenientes, singula negotia, quae pro infectis habebantur, in hunc modum componunt. Tradunt siquidem Czirwonczae viginti quinque florenorum millia, ex terris Maioris Poloniae illic conducta: cui iam per Gdanenses quadraginta aureorum millia tradita erant eo pacto, ut ad fe-

---

[1]) Cotta *Cod. Przez.* (Kogge). [2]) percutebat *Cod. Lis.* [3]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [4]) ad Regem Casimirum *Ed. Lips.*

stum Paschae residua proteletur solutio; pro illoque tempore dimissio castri Marienburg et relaxatio captivorum expleatur, atque cum singulis aliis castris et munitionibus hostilibus treugas ad Dominicam Reminiscere duraturas, indicunt. Ad Regem quoque [1]) in Lithuaniam plures delegant nuntios, et inter alios Nicolaum Szarleyski [2]) palatinum Brestensem, persuasuros, ut quam celerrime redeat, rebus Pruthenicis adventu suo maximum adiumentum, et absentia maximam infectionem praebiturus. Non quieverat autem Martini Koga civis Gdanensis dolosa machinatio, sed assiduam seditionem moliebatur, in tantum audaciae progressus, ut totius civitatis tam administratio, quam status, ex illius penderet arbitrio. Verum ne latius, inclinatis semel ad Cruciferorum partem nonnullis Gdanensium animis, serperet defectio, Iohannes Czarnkowski castellanus Gnesnensis in Gdansk advenit, sub cuius praesentia consules antiqui, et signanter Reinaldus Nederoff [3]) et Iohannes Lindaw, audacia resumpta, Martinum Koga capite truncant: quo necato, omnis, quae sensim gliscebat, quievit seditio.

Iohannes de Capistrano in Hungaria moritur.

Sub iisdem temporibus, circa festum Sanctae Hedvigis, in Hungariae Regno Iohanne de Huniad gubernatore Regni eiusdem pestilentico morbo septima [4]) mensis Augusti absumpto, pater venerandus Iohannes de Capistrano, qui (ut in superioribus declaravimus) magnum ea aestate defendendo cum Cruce signatis castrum Albam Regalem, ex Turcis, qui cum omnibus copiis illud impugnabant, triumphum retulerat, coepit de morte eiusdem gubernatoris vehementer affligi, dolens tam providum et factivum ducem subtractum [5]), cuius operam ad reliquam contra Turcos, quam in aestate futura paraturum sese per Cruce signatos non dubitabat, expeditionem sibi multum accomodam et profuturam intelligebat, calculi, iliumque pressura, febribus quotidianis et dissenteriae languore correptus [6]). Tanta autem mentis afflictione pro rebus fidei angustiabatur, quod velut alter beatissimus Augustinus, ad extremam horam perveniens, vicesima tertia Octobris [7]) adeo lente et suaviter, iuxta acsi se sopori daret, in oppido Hungariae Ulak [8]) Christo spiritum reddidit, et in ecclesia conventuali Sanctae Mariae, ordinis Sancti Francisci, in praefato oppido Ulak accepit se-

---

[1]) Ad Regem quoque Casimirum *Ed. Lips.* [2]) Sarlieyski *Ed. Lips.* [3]) Rinoldus Menderoff *Cod. Lis.* (Reinholdus Niderhof). [4]) septima die *Ed. Lips.* [5]) subtractum esse *Ed. Lips.* [6]) correptus est. *Ed. Lips.* [7]) die mensis Octobris *Ed. Lips.* [8]) Vlak *Ed. Lips.* (Illok).

pulturam, cum iam annum vitae septuagesimum unum, in ordine et continua, diligentissimaque verbi Dei disseminatione quadragesimum, exegisset. Corpus suum post mortem adeo iucundum, clarumque apparebat, ut non exanime, sed vivum putaretur. Multi quoque mortales sunt testati, per merita ipsius tunc beneficia sanitatum a variis languoribus accepisse. Prius autem quam spiritum Domino redderet, die integro visus est, amaras lacrimas ubertim effudisse. Rogatus autem instantius a fratrum suorum, quorum aliquos ex nomine mortem suam praecessuros, aliquos vero (quemadmodum impletum est) subsecuturos, signaverat, comitatu: quidnam tam profundus fletus suus sibi haberet [1]), respondit: Tam ingentia mala se vidisse, quae Catholicis ob eorum scelera necesse est contingere, quae ob sui magnitudinem nemo librariorum posset in cute bovina exarare.

Ladislaus filius Iohannis de Huniad gubernatoris Hungariae, Ulricum Comitem Ciliae spectante Rege suo, occidit.

Dum autem Hungariae Rex Ladislaus versus Albam Regalem cum insigni exercitu, de proprio milite et Cruce signatis comparato, procederet, quoslibet motus, si qui per Turcos ex morte gubernatoris [2]) animatos fierent, compressurus: interim nuntiatum est, Turcos quietos consistere, et nihil de inferendo bello apud illos cogitari. Rex tamen Ladislaus versus Albam Regalem iter non remittit, Albam Regalem, destituto filio gubernatoris Ladislao, efficiente [3]) Ulrico Comite Ciliae (qui in aliis castrorum Hungariae cessionibus Hungarorum corda, committendo illa Almannis vel forensibus, quam maxime vulneraverat), aliis in tenutam, ut potentia filii gubernatoris, Ladislai, tanquam Regi et Comiti suspecta, diminueretur, commissurus. Ladislaus autem filius gubernatoris, horum omnium, quae contra illum gerebantur, non ignarus, simulque de nece Comitis Ciliae, quae fere omnium baronum Hungariae consilio et assensu dudum composita, sibique mandata erat, qualiter illam conficere posset, plura secum volvens, perlicit Regem et Comitem [4]) in dolo, ut exercitu universo, qui sub ducatu [5]) Comitis Ulrici militabat, consistere iusso, cum paucis navali itinere per Danubium Albam Regalem descenderet, astruens tantae multitudini in terra a proprio milite et ab hoste vexata, victualia nullatenus suffectura. Dum autem Albam Regalem perventum esset, altero die filius gubernatoris La-

---

[1]) fletus necessarius esset *Ed. Lips.* [2]) Ioannis de Hunyad Hungariae gubernatoris *Ed. Lips.* [3]) id efficiente *Ed. Lips.* [4]) Regem Ladislaum et Comitem Ulricum *Ed. Lips.* [5]) sub ductu *Ed. Lips.*

dislaus destinata animo exequitur, et Comitem [1]) Ulricum ex capella post Divinorum auditionem [2]) egressum, ad portam, quasi quaedam secreta secum tractaturus, eductum, cum armatis, quos sub gradibus occultaverat, invadens, Rege [3]) spectante et nullum avunculo, similem sortem pertimescendo [4]), ferente auxilium, obtruncat, simile scelus in Regem Ladislaum, nisi saniori consilio aversus et inhibitus fuisset, commissurus. Rex tamen [5]) providentia Bohemorum et Almannorum, qui curam illius gerebant, in camera obfirmatus, quadriduum illic, donec furor filii gubernatoris quiesceret, exegit. Exinde vero data securitate eductus, ex Alba Regali Budam venit, nihil habens liberi iuris aut arbitrii, sed singula iuxta ordinationem Ladislai filii gubernatoris agens, instituens atque decernens. Cadaver Comitis Ulrici Ciliam relatum, iusto honore tumulatum [6]), et gravis guerra [7]) inter Ciliae Comitatum et Hungariae Regnum eousque exorta est [8]), ut Cilienses collecto exercitu, Regnum Hungariae invaderent et castrum Theben conquirerent per continuam expugnationem; qua quiescente, Comitatus Ciliae Friderico Imperatori deditus est.

Pestis in Hungaria et Polonia.

Ad has etiam domesticas elades, epidimiae morbus et Budam et fere omnes Hungariae oras pervasit. Sed et Regni Poloniae regionem circa Krosnam, Zmigrod, Strzeszow et Rimanow, pestis similis ex contagione aliquanto tempore affligebat.

Terrae motus in Italia.

In Napulia [9]) tantus terrae tremor Sabbato ante festum Sancti Andreae [10]) accidit, ut Romae audiretur, et plura castra et castella, et signanter civitas Ascopolis, ruinarentur. Subversorum autem ex terrae motu castrorum et castellorum loca undae superingrediebantur.

---

[1]) Comitem Ciliae *Ed. Lips.* [2]) audientiam *Ed. Lips.* [3]) Rege Ladislao *Ed. Lips.* [4]) quod similem sortem pertimesceret *Ed. Lips.* [5]) Rex tamen Ladislaus *Ed. Lips.* [6]) tumulatum est *Ed. Lips.* [7]) grave bellum *Cod. Lis.* [8]) exortum est *Cod. Lis.* [9]) In Apulia *Cod. Lis.* [10]) Sancti Andreae Apostoli *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1457.

Canonisatio beati Osmundi episcopi Eboriensis.

Die prima Ianuarii [1]) beatus Osmundus [2]) episcopus Eboriensis [3]), de Regno Angliae, qui a trecentis et quinquaginta annis iacens in pulvere miraculis coruscabat, per Calixtum Papam tertium Romae in ecclesia Sancti Petri canonisatus est et catalogo Sanctorum adscriptus.

Kazimirus Rex in conventione generali Vilnae celebrata Lithuanos pro superba legatione ad se superiori anno missa, increpat.

Kazimirus Poloniae Rex, dum in Lithuania omne tempus hiemis exigeret, plura negotia Lithuaniae componebat, Lithuanos quoque novis rebus studentes et de substitutione alterius Magni Ducis [4]) varios et crebros agitantes sermones, compescuit. Conventione autem generali in Wilno pro die Nativitatis Christi celebrata, et singulis Boyaris convenientibus, Rex, dicendi opportunitate nacta [5]), gravissime Lithuanos de cruda legatione, fatuitatem et superbiam in se redolente, ad se in Lanciciam perlata, corripit et obiurgat. Quam cum universali acclamatione omnes inficiarentur se intimasse, sed nec de illa quicquam scivisse aut consensisse, deposcerentque authores tam foedae et superbae legationis ad poenam: omnis culpa in Gasthawdum [6]) relata, quasi ille unicus fuisset eius conflator. Qui cum se purgare de legationis temeritate iussus fuisset, in seditionem rem verti et aliquod gravius periculum exoriri Rex metuens, conventum dissolvit; sequentibus quoque diebus Rex more suo, scismata et novarum rerum motus non punitione aut coertione merita, sed tractatibus benevolis, largitione [7]) et benignitate, ex quibus gens illa plus furoris et audaciae expost ructandae, quam curae et sanae mentis concepit, sedat; nuntiis quoque ex Polonia et Prussia ad eum venientibus, remuneratis, Carnisprivii dies in Radom, et conventum consiliariorum in Pyotrkow pro Dominica prima Quadragesimae celebraturum, et exinde in Prussiam se diversurum respondit. In hunc mo-

[1]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [2]) Oswaldus *Cod. Lis.* Ossmandus *Ed. Lips.* [3]) Elberiensis *Cod. Lis.* (Eboracensis). [4]) Magni Ducis Lithuaniae *Ed. Lips.* [5]) opportunitatem nactus *Cod. Przez.* [6]) Gastoldum *Cod. Przez.* [7]) largitionibus *Ed. Lips.*

dum iubet literis et nuntiis, consiliariis, ut convenire pro die instituta in Pyotrkow [1]) non negligant.

Kazimirus Rex plurimis rebus in conventione Pyotrkoviensi compositis, ad aliam conventionem in Kolo accelerat, de rebus Prussiae consulturus.

Paritum est iussionibus regiis, et plerique consiliarii, non tamen in frequenti numero, pro die Dominica Oculi Pyotrkoviam [2]) convenerant. Rex tamen Kazimirus tardius nonnisi videlicet feria quarta post Oculi [3]), cum utraque Regina, matre videlicet et consorte [4]), Pyotrkoviam [5]), prohibente illum fluvio Wisla, tunc vehementius, quam cuiusquam ferebat memoria, aquis inflato, advenit. Et pluribus rebus conclusis et decretis, iterum alium conventum in Kolo pro Dominica Laetare tenuit: ubi ordinabatur, ut castra Szluchow, Swyeczie et Tucholya, non stipendiariis, cum aerarium Regis exhaustum esset, sed propriis gentibus locarentur, ut oppidum Choynicza graviori inedia et rerum omnium importatione premeretur. Ex Kolo Rex [6]) transiit in Brzesczye, exinde per Radzyeow, Wladislaviam iuniorem, venit feria tertia post Dominicam Iudica Bidgostiam.

Ladislaus Hungariae Rex, altero filiorum Iohannis de Huniad occiso, altero autem cum multis amicis in vincula coniecto, matris filiorum casum ulciscentis grave bellum in se excitat.

Sub eo autem [7]) tempore Rex Hungariae Ladislaus, nactus assistentiam primorum consiliariorum Hungariae, Ladislaum filium gubernatoris [8]) et Ulrici Comitis Ciliae interfectorem, et germanum suum [9]) Mathiam, item Iohannem episcopum Varadiensem, item Czanczilaczslaw [10]), Rozgon Sebastianum et plures commensales, necessarios et amicos gubernatoris captivat: et Ladislao filio gubernatoris capite Budae obtruncato, germanum suum Mathiam cum caeteris in ergastulis observabat. Iohannes Varadiensis episcopus Dionysio Strigoniensi Cardinali et archiepiscopo traditur iudicandus. Qua novitate mater filiorum gubernatoris perculsa, non ad muliebres re-

---

[1]) Piotrcoviam *Cod. Lis.* [2]) Petricoviam *Ed. Lips.* [3]) post Dominicam Oculi *Ed. Lips.* [4]) Zophia videlicet matre et Elisabeth consorte *Ed. Lips.* [5]) Petricoviam *Ed. Lips.* [6]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [7]) Sub quo quidem *Cod. Calv.* [8]) filium olim Ioannis de Hunyad Gubernatoris Hungariae *Ed. Lips.* [9]) eius *Cod. Lis.* [10]) Czanczilazław *Ed. Lips.* (de Canisa Ladislaum).

currit fletus, duobus pene die uno orbata filiis, sed ad arma, aerarioque viri pluribus annis congesto, incrassato, aperto, plura millia gentium ex Polonis, Bohemis, Hungaris, caeterisque nationibus conducit. Harum [1]) partem ad multorum castrorum, quae post obitum viri in ditione sua consistebant, reliquit custodiam, cum altera vero residuitate iustum etiam et copiosum faciente exercitum [2]), bellum Ladislao Regi Hungariae infert, et singula, quae potestatis regiae noverat, omni genere hostili vastat, adeoque vehementer grassatur, ut nisi Rex [3]) gentes ex Bohemia et Austria quam celerius advocasset, obsessura illum in Buda videbatur. Gentibus autem regiis venientibus, instauratum fuit magis, quam interceptum bellum, et aliquot conflictus utrinque habiti: in quibus iam haec, iam altera pars victoriam occupabat, furorque et animorum et belli continue intumescebat, multique mortales, praesertim ex Polonis, in gravi multitudine exercitum matris filiorum gubernatoris augebant. Miseraque erat Regni Hungariae conditio, quod nunquam superioribus annis tam crudeli et tyrannico bello premebatur: illud enim, quod tunc gerebatur, omnia transacta excedebat. Vastitatem autem ampliorem Regni eiusdem Primores pertimescentes, simulque ampliora mala veriti, quoniam et mater filiorum gubernatoris maximum quidem et pessimum, sed suae conditioni conveniens facinus, introductionem videlicet Turcorum in Hungariam, et aliquorum castrorum eisdem traditionem, ausura a certis nuntiabatur, de pace agendum, omisso bello decernunt, et tractatibus aliquot interpositis, pacem sub certis conditionibus componunt: quibus cavebatur, ut Rex [4]) filium gubernatoris Mathiam cum caeteris omnibus captivis, sibi reconciliatos, solvat; mater filiorum gubernatoris Regi de certis castris cedat. In hunc modum pace composita et posita in executionem, ingens bellum extinctum est.

Commissarii Regni Poloniae ad redimenda castra Prussiae destinati, summam pecuniarum mercenario militi pro cessione castri Marienburg persolvunt, praeter triginta millia florenorum, a Gdanensibus repromissa.

Stante autem Kazimiro Rege in Bidgostia, Gnesnensis archiepiscopus et Wladislaviensis, Posnaniensisque episcopi, pluresque barones, consiliarii, militesque et adolescentes ingenui, de universo Regno Poloniae, in armis et apparatibus pulcherrimis ad illum confluxerunt, Prussiam cum illo, ad recipiendam castri Marienburg possessionem, quae pro die Paschae pro-

---

[1]) Quarum *Ed. Lips.* [2]) conficit exercitum et *Ed. Lips.* [3]) nisi Rex celerius *Ed. Lips.* [4]) ut Rex Ladislaus *Ed. Lips.*

missa erat, processuri. Interim autem in Thorun solutio stipendiariis de Marienburg per Andream de Thanczin, Iohannem de Rithwyani, Iohannem Dlugosch Cracoviensem, et Magistrum Iacobum de Schadek Sandomiriensem, Canonicos, nomine Regni Poloniae et terrarum Cracoviensium praebebatur. Quae cum illis expleri non posset (non enim stipendiarii Marienburgenses ad tam longum spatium, ad recipiendam solutionem, praesertim cum illis in Gdansk promissa esset, poterant induci), coacti sunt commissarii Cracovienses ex Thorun descendere navibus in Gdansk per aquam: cum quibus et Ulricus Czirwonka, habitis cum Rege [1]) in Bidgostia pluribus et secretis tractatibus, facta Pruthenica firmantibus, et Iohannes Sepyenski [2]) iudex Posnaniensis, cui pecuniae terrarum Maioris Poloniae creditae fuerant, descendebant. Et quoniam finalis terminus solutionis perficiendae in festo Paschae, in cuius vigilia vix commissarii Regni cum pecuniis, adversantibus undis et ventis, advenire potuerant in Gdansk, labebatur, plura quoque solvenda restabant, quam quae fuerant soluta, et verisimile erat, et Almannos universos et aliquos ex Bohemis, lapso festo Paschae, solutionem per lapsum temporis infectam refutaturos: Ulricus Czirwonka [3]) cum Iohanne Rithwyenski in Marienburg descendens, inducias ad quindecim dies protelandas obtinuit. Sed cum hae quoque faciliter transiturae viderentur, ulteriores etiam concessae sunt: sub quibus tam ex parte Regis et Regni, quam ex parte nobilium et civitatum Prussiae, centum sexaginta millia stipendiariis Marienburgensibus persoluta. Verum, cum ultra soluta, restarent adhuc triginta millia florenorum solvenda, quoniam nec ex Polonia, nec ex Prussia conventa summa fuerat allata, quae etiam ultra iustum, in duodecim millibus florenorum excreverat, stipendiariis Marienburgensibus et equorum et damnorum numerum ponentibus excessivum; tantam autem summam pro complenda solutione, iuxta qualificationem negotiorum, impossibile erat sub brevi tempore reperire [4]): vehemens dolor et anxietas Petrum de Gay Calissiensem, Iohannem de Czarnkow Gnesnensem, castellanos, Andream de Thanczin, Iohannem de Rithwyani, Iohannem Dlugosch et Magistrum Iacobum, Canonicos Cracovienses, commissarios Regni [5]), cepit, ne ob defectum triginta millium [6]) omnia data in perditum et ruinam reciderent, et iuxta spem Almannorum, non sine magno et perpetuo dedecore, fabula et infamia Regis et Regni, sequeretur infectio negotii et accessorii principalis; nec iam de retinendis terris Prussiae, quam de defendendis aliis Poloniae terris insederat animis cura, Almannis ad vasta-

---

[1]) cum Rege Casimiro *Ed. Lips.* [2]) Sapienski *Ed. Lips.* [3]) Czerwonka *Ed. Lips.* [4]) conquirere *Ed. Lips.* [5]) commissarios superius nominatos *Cod. Przez.* [6]) triginta millium florenorum *Ed. Lips.*

tionem Poloniae suapte [1]) incensis, etiam hoc casu regio magis, quam clade ante Choyniczam accepta, inflammandis. Verebatur et divisio Regni intestina propter parum providam ordinationem cum Marienburgensibus stipendiariis factam, et pecuniarum in [2]) solutionem tam arduae rei collectarum, distractionem. Verebatur et Prussiae civitatum defectio, verebantur et plura alia, quae, ut fit in talibus rebus, pavor et suspicio suggerit, verisimili argumento concludebant eventura. In hac autem [3]) difficultate et pene desperatione, commissarii Regni animos non remittunt, sed a Gdanensibus civibus et communitate supplementum pecuniarum petunt, certificationem de solvendo offerentes, exponuntque multiplicia mala, eos pro maiori parte contingentia, in defectu solutionis emersura. Et quo magis animos eorum flectere possent, argenteam imaginem Dominae nostrae Virginis benedictae Mariae, et imaginem similem beatae Barbarae ossa continentem, quamprimum Rex possessionem Marienburgi nactus fuerit, se apud eos pro vade depossituros repromittunt: non prius repetendam, donec illis plena solutio fuerit impensa. Tam periculo, quam promisso Gdanenses moti, supplementum pecuniarum se facturos repromittunt, ad priores conditiones, de solvendo eis datas, ea apposita, ut Kazimirus Rex quam celeriter Gdansk adveniat, pavida, ambigua, claudicantia et infidelia aliquorum Gdanensium corda suo adventu sanaturus: astruendo triginta millium [4]) deficientium mutuationem nulla alia re, quam regio adventu, celerius secuturam. Commissarii autem deposita desperatione et moerore, plures nuntios ad Regem fatigant, et quantum periculum, si celerrime non advenerit, sibi et Regno immineat, declarant, orantque et obsecrant, ut nocti non parcendo, Gdansk adveniat, consummationem felicem et optatam suarum rerum habiturus.

Kazimirus Rex cum suo comitatu in Gdansk perveniens primum a Carolo Sueciae Rege, dein a civibus honorifice excipitur.

Kazimirus Rex denuntiatione sibi facta, non secus quam par erat, motus, cum in Bidgostia tres hebdomadas exegisset, sub quibus castrum Szluchow [5]) extrema fame, hostibus ex Choynicza quamlibet importationem prohibentibus, fessum et pene perditum, missa victualium copia, refecit, feria tertia post Conductum Paschae, exercitibus ordinatis, versus Gdansk processit, et in Swyeczie perveniens, duobus diebus illic quievit. Ex Swyeczie

---

[1]) suapte sponte *Ed. Lips.* [2]) ad *Ed. Lips.* [3]) igitur *Ed. Lips.* [4]) triginta millium florenorum *Ed. Lips.* [5]) Sluchow *Ed. Lips.*

vero feria quinta in Nowe, feria sexta in Stargard, Sabbato in villa quadam uno milliari distante [1]), nocturnavit. Die autem Dominica Sanctorum Philippi et Iacobi [2]), Tertiarum hora, Gdansk ingressuro, primum Carolus Sueciae Rex, qui recenter a suis expulsus, illuc se contulerat, cum omni familia sua, pedibus (navigio enim Gdansk advenerat) exivit. Processiones deinde omnium ecclesiarum, item omnium personarum, ordinum et statuum, conditionis atque sexus, ad extremum [3]) lapidem, visuri desideratum Regem, in ornamentis praestantioribus et fulgentibus egressi: pulcherrimus enim, gloriosus et magnificus, regius in tantam urbem ingressus, tanta militum caterva, tanta praecedentium et subsequentium multitudine spectabilis et decorus, praelianti accinctus munimine, ut multarum gentium et nationum animi, quarum illic, velut in civitate maritima et mercibus celebri et opulenta, consuevit esse grandis congeries, et signanter Bohemorum et Almannorum, qui ad huiusmodi spectaculum contemplandum, et ad videndum supellectilem exercitus regii convenerant, non in admirationem tantum, quantum in stuporem verterentur. Et Rex quidem Kazimirus omnibus sibi obviam egressis turmis favorabilem et benignum se praebuit, singulosque status et ordines, hilari tam vultu, quam gestu, exceptioneque tractavit. Ad Carolum autem Sueciae Regem ab equo exiliens et descendens, ipsum non ut exulem, sed sibi parem excepit, et equo regio ad id praeparato locatum associavit, miroque et mirando omnium favore per plateas urbis, quae ad cohonestandum ingressum suum variis ludis et spectaculis erant refertae, incedens, ad Sanctae Mariae ecclesiam pervenit. Et illic descendens, gratiarum actione [4]) in Deum et Sanctos, pro incolumi suo et sui exercitus [5]) adventu, et oblatione [6]) iuxta munificentiam regiam facta, licentiato Sueciae Rege Carolo, in praetorium, locum sibi pro hospitio praeparatum, divertit, diesque ille in magna laetitia et tripudiis a Gdanensibus absumptus est. Ingenti multitudinis favore exceptus Rex erat, et in decus adventus sui plures numero ludi instaurati et spectacula, in quibus [7]) aliis laetitia effusa ꜱoleat ostendi; in sequentibus vero diebus [8]) gladiatoria et hastiludiorum opera quam celerrime per milites regios, spectante populo universo et a laboribus suis averso, edebantur. Habuit autem Rex [9]) secum Iohannem episcopum Wladislaviensem, Ianussium Ducem Oswanczimensem [10]), Luthkonem de Brzezye [11]), protonotarium apostolicum et Regni Poloniae vicecancellarium, Stanislaum de Ostrorog Calissiensem, Derslaum

---

[1]) distante a Gdansk *Ed. Lips.* [2]) Philippi et Iacobi Apostolorum *Ed. Lips.* [3]) ad ultimum *Cod. Lis.* [4]) actiones *Ed. Lips.* [5]) et sui exercitis egit *Ed. Lips.* [6]) obligatione *Ed. Lips.* [7]) et quibus *Ed. Lips.* [8]) diebus *deest in Cod. Calv.* [9]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [10]) Osswyączimensem *Ed. Lips.* [11]) de Brzese *Cod. Calv.*

de Rithwyani Siradiensem, Stiborium Szarlyeyski [1]) Iuniwladislaviensem, palatinos [2]), Hinczam de Rogow Siradiensem, Iohannem de Labischino Wladislaviensem, Iohannem de Krethkow Brestensem, castellanos, Andream et Iohannem de Thanczin, filios Iohannis palatini Cracoviensis, Andream de Oleschnicza filium Iohannis palatini Sandomiriensis, Iohannem de Sczekoczini capitaneum Lublinensem, Iohannem Kuropathwa succamerarium Lublinensem, Petrum de Kurozwanki filium Krzeslai [3]) castellani Lublinensis, Krzeslaum Woyschik [4]) succamerarium Cracoviensem, Iohannem Swidwa [5]) de Schamotuli, Iacobum Dambyenski subpincernam Cracoviensem, Eustachium de Sprowa germanum Iohannis archiepiscopi Gnesnensis, Iohannem de Brzesze [6]), Iohannem Kobilyenski dapiferum Cracoviensem, Iacobum Slupowski, Iohannem Gorski, Iohannem Kosczyeleczki [7]), Nicolaum et Sbigneum Czaykas de Iawor, Iohannem Lubyeszowski [8]), Casparum Lesczinski, Albertum Kosthka de Posthupicze et Iohannem Slawatha [9]), Iohannem Kolda Bohemos, pluresque alios barones, militares et adolescentes ingenuos, quorum alius alterum [10]) in armorum et equitum genere excellere contendebat. Habebat et peditum aliquot turmas, qui suis ordinibus Regem sequebantur armati: aestimatusque est Rex [11]) sex millia gentium, tam in pedite, quam equestri milite secum habuisse.

Ex castro Marienburg Polonis tradito Magister Prussiae minitans et eiulans discedit.

Adventus regius in Gdansk sicut res Regni Poloniae plurimum auxit, firmavit et correxit, ita Magistri et Cruciferorum partes plurimum debilitavit et infecit. Nam ampliori ardore congerebantur pecuniae per Gdanenses, Rege instigante et consiliariis, ad explendam residuam solutionem. Propter quod Almanni et aliqui Bohemi, qui partibus Magistri favebant, ad dolos recurrunt: et Ulrico Czirwonka tunc absente et apud Regem in Gdansk agente, facto in Marienburg rumore, altius castrum Marienburg occupant et redigunt in suam potestatem, asserentes se pactis fecisse satis, et Regem in solutione pro constituto tempore defecisse, nec velle amplius aliquas concedere dilationes. Qua quidem novitate et ad Czirwonkam in Gdansk, et ad Bohemos principales, qui tunc in Tsczow manebant, perlata,

---

[1]) Sarleiski *Cod. Lis.* [2]) Ioannem de Krethkow Brzestensem palatinos *Ed. Lips.* [3]) Creslai *Ed. Lips.* [4]) Creslaum Woysik *Cod. Lis.* [5]) Ioannem et Ioannem Swidwas *Ed. Lips.* [6]) Brzezie *Cod. Lis.* [7]) Koscielecki *Cod. Lis.* [8]) Lyubiessowski *Ed. Lips.* [9]) Sławiata *Cod. Lis.* [10]) alium *Ed. Lips.* [11]) Rex Casimirus *Ed. Lips.*

omnes continuo advolant, et Bohemi quidem, quia porta non intromittebantur, navigiis ad castrum intrant et rumorem sedant. Czirwonka acceptis a Rege decem et octo florenorum millibus, liberius in Marienburg ingreditur. Et correptis Nicolao Wolsdorf [1]), Fridmano Panczerz [2]), Fricz et Wiszek, quos noverat illius turbationis fuisse authores [3]), eis primum debitum persolvit, et de castro altiori, impensa solutione, secedere coegit, asserens eos inique agere et crudeli vicissitudine benignitati regiae respondere: qui cum et castrum Marienburg et captivos, et multorum millium summam in eorum fidem et probitatem posuisset, non essent veriti tantum facinus et tradimentum in optimo et modesto Rege admittere, et propter exigui temporis moram, perpetuam sibi et caeteris innocentibus infamiam comparare. Rex autem Kazimirus nuntio Czirwonczae de dispulsione periculi, quod iam imminebat, certior factus, cum residuitate pecuniae Iohannem de Czarnkow castellanum Gnesnensem, Andream de Thanczin, Iohannem de Rithwyani, Iohannem Dlugosch, Stiborium de Baysen, Wilhelmum consulem Gdanensem, iungens illis nonnullos cives Gdanenses ex communitate, ad explendum coeptum negotium affectos, in Marienburg transmittit: qui illic tribus hebdomadis morati (multi enim interponebantur novi nodi et difficultates, sed et aliqui ex Bohemis et Almannis numerum equorum et damnorum plus iusto augebant: cum aliam pecuniam haberent in sua potestate, ex quo et principali summae duodecim millia addebantur), rem [4]) omnem pro voto expediunt. Sed nec tunc Almannorum odium quievit, qui principaliora sanctuaria ex ecclesia maiori castri Marienburg [5]), videlicet crucem argenteam, notabilem portionem ligni vitae habentem, imaginem beatae Mariae [6]) argenteam deauratam, caput Sanctae Barbarae et imaginem, et alia clandestino noctis tempore, paucis consciis, depromunt et currui ad hoc praeparato includunt, in Almanniae oras secum ista deportaturi. Qua re Iohanni de Czarnkow, Andreae de Thanczin, Stiborio de Baysen, patefacta, illico Polonis omnibus, qui iam tunc ex condicto castrum Marienburg ingressi, et Bohemis et Almannis superiores numero et robore erant, arma induere iussis, favente etiam magis, quam adiuvante Ulrico Czirwonka, celerrime accurrunt, et sanctuaria de potestate Almannorum, videlicet Andreae Gewald (Australis [7]) erat) eripiunt et in ecclesiam deponunt, quae postea Bohemi et Almanni, pluribus legationibus ad Regem factis, repetere conati minime potuerunt. Magister autem Prussiae Ludovicus, qui us-

---

[1]) Wolsdroff *Cod. Lis.* (de Wolfersdorf). [2]) Frisdman Panczerz *Ed. Lips.* (Friedeman Panzer). [3]) quos scivit principales authores fuisse, redarguit *Cod. Przez.* [4]) rem tamen *Ed. Lips.* [5]) Marienburgensis *Ed. Lips.* [6]) beatae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [7]) ex Austria is *Ed. Lips.*

que ad diem illam in Marienburg habitatione consueta, morabatur, omni sua domestica supellectili perprius in Pruszmork [1]) transmissa, quo et ipse, si permissus fuisset, descendere cogitabat, ex Marienburg in Tsczow, comitantibus eum Bohemis et Almannis, discessit. In ipso etiam suo discessu manu vibrata Polonis et Gdanensibus minitans, et infra breviusculum spatium se tantam iniuriam correcturum et ulturum, amplis et inflatis verbis significans, asserens, non habere Regem Poloniae tot lebetes et caldaria, qui sufficerent ad alendum eum exercitum, quem contra Poloniam ex Almannia adducturus esset in brevi. Hisque verbis, passione magis animi, quam libra rationis prolatis, e castro Marienburg et eius possessione cum omni familia sua, flens et eiulans discedebat, fortunam suam increpans, et Ulricum Czirwonkam, caeterosque Bohemos et Almannos, stipendiarios suos, culpans, quod eorum factionibus et proditione esset de terra Prussiae et de castro Marienburg eiectus.

Kazimirus Rex castrum Marienburg ingressus, Ulrici Czirwonczae fidem erga se praestitam amplissimis muneribus honestat.

Pentecostes festo Kazimirus Rex [2]) in Gdansk celebrato, dum iam ex denuntiatione Ulrici Czirwonka et baronum Poloniae intellexisset, de castro Marienburg Magistrum et stipendiarios descendisse, feria tertia Pentecostes cum gentibus suis ex Gdansk, ubi per cives per quinque hebdomadas fuit sufficienter necessariis procuratus, egressus, feria quarta Pentecostes, quae fuit octava dies Iunii [3]), Tertiarum hora in Marienburg pervenit, et castrum Marienburg feliciter intravit, quod sibi per Ulricum Czirwonkam et caeteros Bohemos et Almannos principaliores fuit resignatum: ubi etiam captivi, tam regii quam Cruciferorum, in Choyniczensi clade et expost in particularibus congressibus capti, fuerunt dimissi et liberati, et signa seu banderia ante Choyniczam capta, simul cum castro Marienburg reddita. In maxima quoque laetitia et hilaritate dies ille et sequentes absumpti sunt: nec immerito, cum constabat, die illa per castri Marienburg apprehensionem, foedam cladem ante Choyniczam receptam, correctam esse, et captivos ad libertatem rediisse, causamque Regis et Regni Poloniae instauratam, Magistri [4]) et Cruciferorum depressam et deiectam fuisse, animosque omnium rebellium, invidorum et hostilium, et horum praecipue, qui partes Magistri et Cruciferorum ex Almannia iuvare nitebantur, et omnem spem re-

---

[1]) Prusmorg *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [4]) Magistri vero *Ed. Lips.*

staurandi Ordinis concidisse. In Cracoviam autem novitas ipsa ad utramque Reginam et consiliarios illic praesentes veloci nuntio perlata, suspensa et formidolosa, fraudem per stipendiarios committendam expavescentia corda adeo reficit [1]), ut pulsibus campanarum, et focorum per universam urbem extructione, magnitudinem laetitiae testarentur. Bohemi autem et Almanni praefati, dum in Tsczow fuissent aliquot diebus commorati, resignatis Regi Kazimiro Gilawa et Tsczow oppidis (non enim plura loca hi, quibus solutio facta est, habuere in sua potestate; caeteri autem [2]), persuadentibus Bernhardo Schumborski et Commendatore Elbingensi, detrectavere observare conventa), feria secunda ante festum Sancti Viti, ex Tsczow una cum Magistro Cruciferorum, conducentibus eos Andrea Thanczinski et Iarando de Brudzewo capitaneo Brestensi, exeuntes, sine omni laesione et impedimento in oras suas divertunt. Et quamvis propensiora, cumulatioraque dona, quam meritus erat, Ulricus Czirwonka tribui sibi aequum censeret, milites vero Prussiae immoderata eum cupisse refellerent: Kazimirus tamen Rex, volens Ulrici Czirwonka fidem et constantiam praemiare, sibi castra Swyeczie, Golub, Pruszmork, Kowalow et Gnyew cum oppidis et villis ex antiquo ad illa pertinentibus, ad suum beneplacitum donat, et sibi in illis quinquaginta sex millia florenorum largitur et inscribit, castrique Swyeczie et Golub sibi realem tunc dat possessionem. Libet in praesenti facto occulta Dei iudicia et illius opera mirari: qui cum Reges et Principes Poloniae haereditate earum terrarum, videlicet Pomeraniae et Culmensis, promerentibus id eorum vitiis, permisisset per hostes leves et per eos in suffragium sui contra barbaros accitos, eiici et expelli, et in caeteris Regni partibus [3]), et equidem multipliciter affligi et vexari; tandem Regno Poloniae et populo eius repropitiatus, dudum ablatas terras mirabilius, quam abstulerat, reddidit [4]), declarans nubilum indignationis suae contra gentem Polonicam quievisse, et hostes illius [5]) Cruciferos, de terris per eos occupatis exclusisse: qui eas ad hoc unum videbantur possedisse, ut eas Polonis redderent post locationem multarum civitatum, castrorum et villarum, et instaurationem ad repellendam alluvionem aquarum, aggerum, meliores [6]). Quis insuper non miretur optimum Deum in contrariis successibus contrarios effectus produxisse? Nam cum Wladislao Regi, genitori moderni Kazimiri Regis, reportare de Magistro et Ordine in magno praelio, in die Divisionis Apostolorum, insignem et multis memorandam saeculis victoriam, universasque Prussiae terras sibi subiicere con-

---

[1]) corda omnium laetitia et gaudio perfudit *Cod. Przez.* [2]) caeteri enim *Cod. Calv.* [3]) terris Regni *Ed. Lips.* [4]) restituit *Cod. Przez.* [5]) eorum *Cod. Calv.* [6]) meliorum. *Ed. Lips.*

cessisset: castri tamen Marienburg, quod pene unicum Ordini restabat, et quod post quindecim dies, si coeptam obsidionem continuasset, sibi resignabatur, non poterat habere possessionem, de quo postea singula ad Ordinis ditionem sunt redacta; filio autem Regis Wladislai Kazimiro moderno Rege, per cladem apud Choyniczam acceptam castigato, illud idem [1]) castrum, patri negatum, habere et in suam plenam ditionem et possessionem redigere concessit, ut in ambiguum [2]) videatur relictum, paterne post triumphum a castro secretus [3]), an filius post cladem castro potitus, felicior existimandus sit: cum neutri potuit contingere utriusque boni largitio.

Cracoviensis terra a colluvie gentium, quae in Prussia militaverant, infestatur, et castrum Oswanczim in magnum periculum adducitur. Poloniae Minoris exercitus oppidum Myslowicze expugnare aggressus, cum magno dedecore solutus est.

In terris Cracoviensibus sub eodem tempore grandis bellorum stridor ex levi et faciliter, si Primoribus aliquod studium fuisset, sedabili procella coortus est, qui multifarias calamitates et damna oris illis subministravit. Quaedam enim gentium ex Bohemis, Polonis et Slesitis, quibus in Prussia stipendium solutum non erat, et quorum ductores, Kawka, homo obscurae sortis, et Swyeborowski, biduo [4]) fratres iamdudum Regno Poloniae occasione debitorum, quae se illis soluturum Wladislaus Hungariae Rex spoponderat, infesti, colluvies, monte, qui Zebracze vocatur, prope Oswanczim [5]) sito, incastellato, plurima damna Regno Poloniae praesertim in terra Oswanczimensi [6]), exustione et rapina coepit irrogare. Cuius insolentiam, centum equis rescindibilem, dum praesides sua dissimulatione et incuria magis nutrivissent, quam compressissent, adeo illorum, pluribus ob non solutum in Prussia stipendium ad eos dietim confluentibus, crevit congeries, ut loco Zebracze non contenti, oppidum Myslowicze [7]), et montem castro Dobschicze [8]) propinquum, vocatum Wapienna gora, nullis [9]) prohibentibus, incastellarent. In quorum etiam consortium Ianussius quondam Dux Oswanczimensis concessit, non quod aliqua iniuria aut debito Regnum Poloniae esset sibi obnoxium, sed quod sperabat, talium auxiliatorum contubernio ad restituendam sibi terram Oswanczimensem, pro qua iustum et plenum pretium acceperat, Regem et Regnum [10]) compulsum iri. Crebre-

---

[1]) eidem *Ed. Lips.* [2]) in ambiguo *Ed. Lips.* [3]) penitus seclusus *Cod. Lis.* [4]) duo *Ed. Lips.* [5]) Osswyączim *Ed. Lips.* [6]) Osswyączimense *Ed. Lips.* [7]) Myslenicze *Cod. Lis.* Mislimicze *Ed. Lips.* [8]) Dobczicze *Ed. Lips.* [9]) non *Cod. Przez.* [10]) Regnum Poloniae *Ed. Lips.*

scentibus itaque spoliis et incendiis, praesidium militum in castro Oswanczim [1]) positum est, quod [2]) hostium ad spolia Regni, quousque ex terris Cracoviensi, Sandomiriensi et Lublinensi, quibus expeditio iam ad id, licet multis contrarium suadentibus, indicta erat, gentes convenirent, arceret ingressum. Interim casus usque ad amissionem castri Oswanczim [3]) penetrans, quem in cautelam futurorum inserere huic operi placuit, ex levi (ut fit) accidit momento. Est castro Oswanczimensi ex coctis lateribus turris satis in altum et spissum porrecta, quae cum castro ab omni parte immineat, facile universum castrum in suam ditionem [4]) reducturus esset, quisquis illius sortiretur potestatem. In hanc dum octo captivi, per milites regios comprehensi, depositi fuissent, per funem, quo illis cibi mittebantur, non retractum, sed continuo dependentem, summitatem turris conscendunt, et aliquot hominibus, negligentius custodias observantibus, comprehensis, omnes ex turri vivos praecipitant, et regiis militibus non formidinem solum, sed desperationem, cum illos ad turrim accedere festinantes lapidibus, telisque, dum ipsi [5]) ab omni invasione et ictu tuti existerent, superne obruebant, ingerunt [6]). Quo novo hostes cognito, maxima spe potiundi castri concepta, hominum catervam, quae illuc accederet, et occupantibus turrim, aucto numero (facile enim quosque ad se levare funibus poterant) praesidium ferret, castrumque universum in suam ditionem redigeret, parabant, praesertim cum turris occupata, omnium necessariorum ad futuros casus per regios milites et Iohannem Sinowyecz illius tunc capitaneum, esset fulcimento provisa. Nec hostes spes illa fefellisset, nisi celeriter Iohannes Sinowyecz capitaneus, sano usus consilio, cum his, qui turrim occupabant, quique de auxilio per suos ferendo incerti erant, pacto inito, eos liberos, cum restitutione equorum et armorum, quos quoque [7]) dum capiebantur, amiserant, datis etiam ducentis florenis, se promisisset dimissuros. In hunc morem, dum pactorum eis promissorum accepto complemento, ad suos redirent, Catherina Wlodkowa [8]), Wlodkonis de Skrzin uxor, quae pro illa tempestate arma, bellaque tractabat, dum etiam tunc in Oswanczim [9]) personaliter consisteret, missis gentibus suis omnes illos octo, positis dissidiis, trucidari disposuit, et quodcunque illis in equis, armis et auro datum fuit, auferri. Ita castrum Oswanczim [10]) in diebus paucis pene perditum et servatum est. Armigeri autem et nobiles terrarum Cracoviensis, Sandomiriensis et Lublinensis, etsi illis tempestive et ante festum Sancti Iohannis Baptistae egressus in bellum mandatus fuisset, plu-

[1]) Osswyączim *Ed. Lips.* [2]) quod tantisper *Ed. Lips.* [3]) Osswyączim *Ed. Lips.* [4]) potestatem *Cod. Przez.* [5]) ibi *Cod. Calv.* [6]) ingerunt *deest in Cod. Calv.* [7]) quae *Ed. Lips.* [8]) Wlothowa *Cod. Lis.* [9]) Osswyączim *Ed. Lips.* [10]) Osswyączim *Ed. Lips.*

res quoque illorum, principales etiam, specialibus literis et nuntiis denuntiantibus, in quanto res publica versaretur periculo, avisati fuissent, nequicquam moti, magis ostentui et fabulae, quam compassioni singula nuntiata deputabant [1]), multis tandem comminationibus regiis et nuntiis pulsati, non nisi circa festum Assumptionis Sanctae Mariae [2]) egressi, tardissimo gressu, demoliendo quasque ecclesiarum et monasteriorum villas, possessiones et decimas, incedebant. Nec frugibus omnium generum, quae in horrea iam collectae erant, et pecoribus, quaeque aut remittebant in propria, aut venalitati exponebant, contenti, sed etiam rapacibus manibus quaeque interiora perscrutantes, omni genere iniuriae et rapinae in proprios sunt usi, ut non ad hostile, sed civile et domesticum bellum, eos crederes consurrexisse. Non deerat tamen ultio divina, quae pro tam crudeli spolio in eos, qui sorti suae dicati sunt, correspondentem tribueret [3]) vicissitudinem. Nam dum exercitus Polonicus, tot spoliis propriorum insignitus, ad oppidum Myslowicze [4]), in quo hostes se concluserant, obsidendum convenisset, et turpe videretur, longo tempore, numeroso exercitui, qui ad sexaginta millia poterat aestimari, uni vico magis, quam oppido, nec arte, nec natura munito, assidere: impetum contra oppidum facit, et illud viriliter expugnare [5]) coepit. Quo iam pene expugnato, dum hostes se magna voce dedisse succlamassent, repente adveniunt. Qui iussu primorum baronum eos ab expugnatione et oppidi occupatione, cum iam hostes non nisi proiectione panis et luti, telis et propugnaculis deficientibus, uterentur, segregant et abducunt, et victoriam de hostibus, non sine interitu multarum notabilium personarum (quadraginta enim nobiles terrigenae cum pluribus aliis minus insignibus desiderati sunt, centum vulnerati) iam adeptam, propriis eripiunt et hostibus concedunt. Hostes autem tanto metu liberati, nocte sequenti et ampliora valla iaciunt, et lapides, ruinata [6]) ecclesia, pro defendiculo conquirunt. Quam ob rem rumor magnus in exercitu in crastinum et deinceps coortus, barones, ne seditio in eos totius exercitus oriretur, fecit pavidos et suspectos, dum aliqui ex illis ex nomine et certis evidentibus coniecturis de proditione insimularentur. Itaque dum suspicionem in dies gliscentem, et plurima damna, quae hostes exercitui ad pabulandum eunti, inferebant, de quo nulla a Primoribus interponebatur provisio, succrescere viderent: obsidionem, nulla cogente necessitate, solvunt, et exercitum non sine gravissimis damnis collectum, circa festum Sancti Mathaei ad propria remittunt, ut pene ridiculum monstrosumque extiterit, exerci-

---

[1]) reputabant *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) redderet *Cod. Przez.* retribueret *Ed. Lips.* [4]) Mislenicze *Cod. Lis.* Mislimicze *Ed. Lips.* [5]) oppugnare *Ed. Lips.* [6]) diruta *Cod. Lis.*

tum tam copiosum et grandem, multo maiorem in rapinarum et spoliorum propriae terrae moram, quam in oppugnatione unius vilis vici, et defensione in hostes, fecisse, Deo, ut arbitror, Polonos, propter eorum viciosos excessus, rapinas, praedas et spolia, tali [1]) dedecore puniente. Exercitu autem Polonico ad propria discedente, crevit hostibus et animus, et ad spoliandum Regnum Poloniae ardor, libereque quaeque peragrantes, tam spoliis, quam incendiis villarum et oppidorum abutebantur. Sed et Dux [2]) Oswanczimensis [3]) Ianussius, collecta hostili manu, versus oppidum Klobuczko in festo Sanctae Hedvigis descendens, illud spoliatum igne conflagravit [4]), spoliaque illius et villarum vicinarum secum trahens, nullam resistentiam passus, discessit. Et quamvis durante circa Myslowicze [5]), obsidione [6]) hostes aequas pacis conditiones saepius obtulissent, et pro stipendio in Prussia emerito non dimidiam solum, sed etiam minorem partem se recepturos in placitis diebus, mediatore Conrado Duce Oleschnicensi, qui bellum illud, ne contagione sua ad interiora Slesiae serperet, providebat, paciscerentur: obsidione tamen soluta, in superbiam elati, universum sibi solvi stipendium exposcebant [7]). Quapropter barones Poloniae, pacis tractatu infecto, rursus ad opponendam defensionem hostibus conversi, munera belli taliter inter se partiti sunt: ut Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis in Skawina, Iohannes de Thanczin in Ilkusch, Przedborius de Konyeczpolye castellanus Sandomiriensis in Lelow cum gentibus et terrigenis terrarum observarent contra hostes excubias, et vastationem Regni prohiberent; et quod de Zupparum [8]) introitibus, quarum omnem dispositionem ditioni suae subegerant, cuilibet equestri militare in locis praedictis volenti, si tamen haberet arma competentia, duodecim grossi Polonicales singulis septimanis pro donativo largirentur, facto decreto, ut Zuppa [9]) utraque in solvendis debitis censibus et quibuscunque introitibus, solutione duntaxat psalteristis et castri Cracoviensis burgrabiis circumscripta, esset ab omnibus feriata: quo facilius eius introitus ad onera praesentis belli, cum caeteri proventus regii deessent, possent sufficere.

---

[1]) tali eos *Cod. Przez.* [2]) Dux olim *Ed. Lips.* [3]) Osswyączimensis *Ed. Lips.* [4]) consumpsit *Ed. Lips.* [5]) Mislenicze *Cod. Lis.* Mislimicze *Ed. Lips.* [6]) exercitu et obsidione *Ed. Lips.* [7]) deposcebant. *Ed. Lips.* [8]) fodinarum salis *Ed. Lips.* [9]) fodina salis *Ed. Lips.*

Hedvigis filia Kazimiro Regi nata.

Die Mercurii, vicesima prima Septembris [1]), Completorii hora, Elisabeth Poloniae iunior Regina apud Cracoviam agens, femineam prolem protulit [2]), quae in baptismo, in Cracoviensi ecclesia suscepto, Hedvigis nomen accepit.

Bartholomaeus Buczaczki et Iohannes Lascz in acie cadunt, non incruentam Thartaris relinquentes victoriam.

In beati Egidii confessoris, Iovis die, nova terris Russiae amaritudo accessit. Nam dum capitaneus Podoliae Bartholomaeus Buczaczki versus Pothilicze cum Iohanne Lascz succamerario Podoliae, viro in armis strenuo, familiaribus tantummodo continuis stipatus, pergeret, nec quicquam de hostibus pensi haberet, subito nuntiatur sibi Thartarorum agmen haud longe consistere, et praedandi gratia illic advenisse. Qui continuo, rusticanis hominibus ex villagiis proximis, operam suam ad id sponte et devote offerentibus, accersitis, nocte sequenti stationem Thartarorum, in qua plures, quam in altera viderat focos, quo facilius cum paucis plures vincat, invadit, existimans illa velut principali conflicta [3]), residuam, in qua non nisi plebem et impedimenta suspicabatur esse, in fugam converti. Et illam quidem stationem invadens, cum ibi tantummodo vulgus promiscuum praeter suam opinionem offendisset, faciliter dimicans prosternit, et omnibus fere interfectis (pauci enim noctis beneficio fugierant), se iam credebat plenarium victorem. Sed lucescente [4]) die, alia statio Thartarorum, in qua primi Thartarorum pugnatores, militesque erant, quae nocte illa fugisse se simulabat, apparuit. Quam si subito, iuxta consilium Lascz succamerarii, in bellis Thartaricis plurimum exercitati, Bartholomaeus Buczaczki, antequam paucitas Polonorum a Thartaris conspecta esset, invasisset, provenisset divino favore, sperata victoria. Cunctante autem Bartholomaeo Buczaczki, Thartari id quod erat, tenuem exercitum Polonorum rati, illum insuper ex agrestium fuga plurimum inermen videntes, turmis suis in circuli modum ambiunt, et in omnes partes telis corripiunt. Bartholomaeus Buczaczki, sero consilii a Lasczone praestiti poenitens, nihil tamen periculo [5]) motus, in hostes cum Lascz et familiaribus suis animose irruit, et omnes quosque

---

[1]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [2]) parit *Ed. Lips.* [3]) profligata *Ed. Lips.* [4]) illucescente *Ed. Lips.* [5]) periculo mortis *Ed. Lips.*

obvios devincit et prosternit. Thartarorum tamen abundante multitudine, et ab illis septus undique, ut sibi, generique suo dignum erat, cum suis omnibus cadit interfectus, hostibus non incruentam victoriam, dum ultima desperatione confectus, acerrime pugnans plures prostravisset, relinquens. Thartari etsi victoriam sibi cessisse viderent: multa tamen suorum strage perculsi, veriti etiam, ne illos fatigatos novus et recens hostis invaderet [1]), celeriori quo possunt passu diffugiunt, ab omni praeda et spolio abstinentes, satis spoliorum se habere rati, si incolumes in propria revertissent. Spectatam usque ad crudelissimam mortem Bartholomaei Buczaczki et Iohannis Lascz ideo retuli fidem et virtutem, ut constantia illorum in omni futuri temporis perennitate, singulari laude, cum aliorum incitamento, non careat.

Kazimiro Rege ex Marienburg in Poloniam redeunte, gentes suae ab obsidione oppidi Gnyew discedunt; propter quod Iohannes Chromno de Kurzdorff, auctor solvendae obsidionis, capite mulctatur.

Sed neque in Prussia benigniorem se Regi [2]) et genti suae praebuit fortuna. Nam licet Rex oppidum Gnyew, quod unicum inter oppida, quae Wislae [3]) imminent, in hostium potestate remanserat, circa festum Visitationis Sanctae Mariae [4]), per curienses [5]) suos obsidione terrestri cinxisset, Gdanenses navalia solatia [6]) praebuissent, ex Marienburg quoque Rex feria tertia ante festum Nativitatis Sanctae Mariae [7]) discedens et castrum Marienburg Ulrico Czirwonczae dans in tenutam, in supplementum militum et curiensium [8]) Gnyew obsidentium, cum quibus in Poloniam redibat, sufficientem gentium, quae et pecunia conductae, et ex Maiori Polonia transmissae erant, exercitum pro continuanda obsidione reliquisset, obsessique deficientibus victualibus, fame dietim morerentur spes etiam [9]) haud incerta restabat, infra dies septem civitatem dedi oportere: exercitus tamen regius propriae voluntati studens, et neque obedientiam, neque disciplinam militarem observans, Prandotae Lyubyeschowski capitanei nequicquam lacrimosis precibus inhibitus, discessit et obsidionem solvit, pluresque labores et impensas, propter septem dierum intervallum, quod perferre non poterat, recidere coegit in irritum. Secessionem autem ipsam Iohannes Chromno

---

[1]) hostilis invaderet exercitus *Ed. Lips.* [2]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [3]) Vistulae *Ed. Lips.* [4]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) per Aulicos *Ed. Lips.* [6]) auxilia *Ed. Lips.* [7]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [8]) Aulicorum *Ed. Lips.* [9]) quoque *Cod. Przez.*

de Kurzdorff [1]), terrigena de terra Wschoviensi, de domo Kothwicz, auro per capitaneum loci Gnyew, Fricz vocatum (ut asseritur) corruptus, caeteris persuasis, effecit: propter quod decreto Regis et baronum capite damnatus interiit. Dobrzinenses quoque milites, dum cum hostibus numero octingentis, exercitatis et arma portantibus, vastationem terrae Dobrzinensis prohibere volentes, pauci cum multis (erant enim tantummodo quadringenti, inter quos maior pars agrestium) confligunt, vincuntur, et plures aut occiduntur aut captivantur, et terra Dobrzinensis ab hostibus ex Dzyaldow descendentibus subiicitur partim incendiis, partim homagiis. Alius quoque exercitus regius ex Bohemis stipendiariis congregatus, solvere volens oppidi Sepelben, in partibus inferioribus [2]) siti, obsidionem, cum hostibus confligens, eandem fortunam expertus succubuit, et aliquot notabiles Bohemi capti.

Marienburgo, Chelmno et Gilawa oppidis per proditionem amissis, Kazimirus Rex sex millia hominum bene armatorum ex Maiori Polonia in Prussiam mittit.

His successibus dum hostibus animus praesertim regio discessu auctus esset, depressos erigunt animos, et ad occupandum castrum et oppidum Marienburg omnes conatus et studia convertunt, invitantibus et animantibus ad hoc illos proditoribus nonnullis terrigenis, qui in castro morabantur, et civibus Marienburgensibus, quibus Rex [3]) in ingressu suo in Marienburg, licet contrarium Gdanenses, caeteraeque civitates suasissent, precibus Ulrici Czirwonka devictus, ne inferfecti aut exiliati fuissent, pepercerat. Itaque feria quinta, Sancti Michaelis die, Bernhardus Schumborski ad oppidum Marienburg nocte veniens, a proditoribus intromissus, omnes turres et munitiones civitatis in suam redigit potestatem, praesidiumque militum regiorum in lectis decumbentium, nihilque minus quam irruptionem illorum verentium, aut captivat, aut obtruncat. Nonnulli proditione comperta, ad castrum refugientes, Ulricum Czirwonkam et eos, qui in castro erant, faciunt de tradimento avisatos: quo effectum est, ut et hostes, qui iam in fossata castrum ab oppido dividentia, irruperant, lapidibus obruti, depellerentur, et proditoribus terrigenis, qui in castro morabantur, omnis facultas de adimplendo, quod conceperant, adempta. Die illucescente, et caeteris subsequentibus diebus, ictibus bombardarum oppidum Marienburg et omnes illius plateae, adeo concussum est, ut nemo posset innocue in cir-

---

[1]) Cromno de Ruszdorff *Ed. Lips.* [2]) superioribus *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.*

culo et platea apparere; unus quoque ex proditoribus, bombarda, dum in oppido obequitat, ictus, temeritatis suae solvit poenam. Quapropter hostes in oppido inclusi, ne a fulmine bombardarum obtererentur, de una in aliam domum, ruptis parietibus, disponebant introitus. Sed neque illa cautela illis praestitit incolumitatem, dum dietim plures promiscui sexus a proiectione bombardarum expirarent. Veriti autem hostes, ne ex castro contra illos fieret irruptio, fossam cum vallo, quo possunt altiorem, ordinarunt. Bernhardus quoque Schumborski faventem sibi fortunam prosequi exaestuans, octingentos equites per fluvium Wislam [1]), qui in illo passu Nogath vocatur, navibus versus Zolawam traducit, ut sibi universam Zolawam faciat tributariam et homagialem. Fuissetque id, quod moliebatur, assecutus, nisi Prandota Lyubyeschowski, qui adhuc oppidi Gnyew obsidionem cum Gdanensibus et exercitus regii reliquiis, audita proditoria occupatione oppidi Marienburg, succurendum castro Marienburg optimum salubreque ratus, in Zolawam et ipse cum gentibus suis, vix ad quadringentos aestimatis, de adventu Bernhardi Schumborski [2]) ignarus, advenisset. Et licet pavor exercitum Prandotae [3]) Lyubyeschowski invasisset, et refugere plures ad naves, quibus ex Gdansk fuerunt advecti, tentavissent: Prandota tamen Lyubyeschowski acrius se in transfugam, quam in hostem, vibrato tunc gladio, usurum minitante, eos a fuga compescuit, et ut maximo animo, quem desperatio afferre solet in extremo, essent, induxit. Pauci tamen qui refugierant, a Gdanensibus capite caesi sunt. Ingenio autem Prandotae Lyubyeschowski, exercitus suus se ad aggerem, qui Tama vocatur, collocat, et in castelli speciem currus opponit. Bernhardus autem Schumborski, Prandotam Lubyeschowski et gentes, quae cum illo erant, praedam suam propter eorum paucitatem ratus, ipsos incunctanter invadit. In ipso autem pugnae initio, quadringenti armati ex Stargard Prandotae Lyubyeschowski venerunt in succursum: propter quod acerrime ab utrisque et concursum et pugnatum est. Et dum Bernhardus, prima et altera vice repulsus, plures ex suis amisisset, in vehementem furorem actus, quod eos, quos victos credidit, videbat victores, omni nisu, potentiaque virium suarum glomeratus, tergum exercitus Prandotae Lyubyeschowski, quod illic faciliorem irruptionem credebat, tam forti impetu invadit, ut currus obstantes prosterneret et viam suis aperiret. Sed dum exercitus Prandotae Lyubyeschowski, cognito periculo, non minori animo resisteret, octuaginta hastariis de exercitu Bernhardi occisis, ipso etiam vulnerato Bernhardo, fugatur, pelliturque omnis eius exercitus residuitas et in oppidum Neythich [4]) refugit, et

[1]) Istulam *Ed. Lips.* [2]) Bernhardi Sumborski *Ed. Lips.* (Bernhardi de Zinnenberg). [3]) Ioannis *Ed. Lips.* [4]) Mythych *Cod. Calv.* (Neuteich).

oppidum illud communire coepit, incolis et aliis agrestibus quaeque necessaria in lignis et pabulis certatim conferentibus. Sed dum animadverteret locum nec arte, nec natura munitum, ad oppidum Marienburg refugit, et ripas Wislae ponte ligneo, geminata vice, coniungere, ut faciliorem haberet in Zolawam descensum, parabat; omnes tamen sui conatus per Gdanenses Wislam observantes, elisi sunt. Comperta autem Magister Prussiae oppidi Marienburg per suos interceptione, illic quasi triumphans et gratulabundus advenit, sperans etiam Czirwonkam et eos, qui castrum tenebant, ob inopiam victualium ad deditionem posse perlici. Culmensis praeterea civitas sub iisdem temporibus, dolo unius Bohemi, vocati Morawa, qui per omne bellum stipendium regium merebatur, et accepta uxore, domicilium sibi in Chelm, Rege favente et fortunas suas promovente, Bernhardo prodita est [1]). Is enim cum aliquibus tenuis sortis civibus conspirans, hostibus nocte intempesta portam aperuit, et reliquos cives fidos, multitudine hostium territos, quamvis illis superiores facile esse potuissent, fugere, omnibus bonis derelictis, homo proditorius et infidus coegit. Oppidum etiam Gilawa, dum regius capitaneus Bistram [2]) Slesita ab hostibus, in quos inermis ex civitate prosilierat, interfectus esset, et gentes suae in hostilia loca praedatum ivissent, paucis, qui remanserant, exclusis, portas gentibus regiis claudunt, et hostile praesidium, in pauco tamen numero, quod expost [3]) facile eiicere possent, accipiunt. Nihil tamen Rex de diligentia, quamvis tum in fide [4]) sibi et suspecta aestimare [5]) poterat caetera, remisit: sed exercitum sex millium hominum tam in pedestri, quam in equestri milite, optime armis indutum, ex Maioris Poloniae terris lectum, versus Marienburg, praefecto eis pro ductore Stiborio de Chelm Maioris Poloniae capitaneo, transmittit. Tantum autem ac talem exercitum terrarum Maioris Poloniae nobilium et civium, iuxta quantitatem bonorum expedivit solicitudo et consensus. Conventum enim erat inter illos, ut qui centum marcas annui census haberet, unam lanceam bene falcatam [6]) expediret, civitates vero pedestres mitterent. Qua concordia effectum est, ut notabilis exercitus et ad omnia promptus, facilis et expeditus, sub brevi tempore ad explendam ingruentem necessitudinem consisteret [7]). Recensito Rex huiusmodi exercitu in Bidgostia, data instructione capitaneo et aliis ordinum ductoribus, animato etiam universo exercitu, illum licentiat. Qui per terram Pomeraniae, superato flumine Wisla circa oppidum Tsczow, in castrum Marienburg incolumis pervenit, et omne periculum, quod castro

---

[1]) prodita acceptaque est. *Ed. Lips.* [2]) Tristram *Cod. Calv.* [3]) postea *Ed. Lips.* [4]) tam infida *Ed. Lips.* [5]) existimare *Ed. Lips.* [6]) fulcitam *Ed. Lips.* [7]) necessitatem conflaretur. *Ed. Lips.*

Marienburgensi et Ulrico Czirwonczae, suisque in castro conclusis, imminebat, dispulit, ac hostium ferociam, de successuum felicitate gloriantem et exultantem, potenter perdomuit, castrumque Marienburgense sufficienti victualium provisione munivit.

Mors Ladislai Hungariae et Bohemiae Regis.

Ex Bidgostia Kazimirus Poloniae Rex discedens, pro festo Sanctae Catherinae Pyotrkoviam pervenit, et illic generalem tenuit conventionem: ubi ad suam Serenitatem tam mater, quam coniunx, pervenerunt. Et quamvis Praelati et barones ex terris Maioris Poloniae illic convenissent: ex terris tamen Cracoviensibus, biduo [1]) solum, videlicet Thomas episcopus et Iohannes de Cziszow castellanus, Cracovienses, venerant, caeteris ad custodiam metarum, ne per hostes amplius infestarentur, remanentibus. Et in ipsa quidem conventione etsi de his, qui ob non solutum eis in Prussia emeritum stipendium, Regnum ex tribus locis per eos incastellatis, videlicet Myslowicze [2]), Zebracze et Wapienna gora infestabant, multa fuissent dicta ventilataque, et cunctis imponere kmethonibus fertones, ex quibus solutio proveniret, placuisset: omnis tamen conclusio huiusce rei in conventionem in Kolo privatim tenendam, dilata est. Rege autem [3]) in praedicta conventione Pyotrkoviensi stante, tristis illi et suae consorti nuntius allatus est: Ladislaum videlicet Hungariae et Bohemiae Regem ac Ducem Austriae, in Praga tunc agentem, cui iam filia Caroli Regis Franciae, virgo Magdalena, in matrimonium fuerat desponsata, et qui ad solennitates nuptiarum futurarum, Pragae celebrandarum, Kazimirum Regem Poloniae per solennes nuntios invitaverat, in die beatae Caeciliae subito infirmatum esse, et in die beati Clementis, ex morbis etiam tunc latentibus, diem obiisse, ac in die beatae Catherinae, in ecclesia Pragensi, in sepulchro protavi sui Caroli Imperatoris Romanorum sepultum, et novam nuptam ex medio itinere reversam esse. Quae novitas maximo dolore pectus regium, simulque suae consortis concussit, et omnis regia luctu et fletibus plena, triste praebebat etiam his, ad quos non pertinebat, spectaculum. Dolebant enim se tam optimo consanguineo et affine orbatos, simulque gemebant omnem prolem masculinam illius optimi Regis Alberti extinctam. De morte autem sua [4]) varii ferebantur rumores. Et licet illum nonnulli ex peste diem obiisse astruerent; vulgatiori tamen et crassiori sermone, in annos etiam plures

[1]) duo *Ed. Lips.* [2]) Mislimicze *Ed. Lips.* [3]) Rege autem Casimiro *Ed. Lips.* [4]) De morte autem Ladislai Hungariae et Bohemiae Regis, ac Ducis Austriae *Ed. Lips.*

producto, Georgius de Poszdzebrad [1]), qui summam rerum Bohemicarum, cui annis multis praeerat, amare et cum singultibus et lacrimis, Rege Ladislao in Bohemiam veniente, scitus erat dimisisse, de morte sua, quasi illam veneno procurasset, a notabilibus et gravibus insimulabatur, idque quam maxime publica tenebat opinio. Occumbente autem prefato Rege Ladislao, Georgius ipse summae rerum Bohemicarum praesidere coepit, et se in Regem Bohemiae erigere, in animum induxit. Insimulabatur et de morte Ladislai Regis, Iohanna Georgii Poszdzebraczki [2]) uxor, quod eam in pomo Regi dato, veneno interlito, effecerit: omnisque culpa in Iohannam praefatam retorquebatur, quasi sellae regiae pro se et viro avida, veluti altera Tanaquil [3]), adolescentem optimum sustulisset.

Ad reprimendas incursiones praedonum ex Slesia, contributio fertonum in conventione Korczinensi indicitur, et Nicolaus Pyenyanszek in capitaneum Cracoviensem, destituto Iohanne de Cziszow, eligitur.

Ex Pyotrkow Rex [4]) Kazimirus discedens, per solita loca versus Sandomiriam ivit, et consorte illic cum parte impedimentorum relicta, venit in Novam Civitatem Korczin. Et die Dominico post festum Sanctae Luciae, terrarum Cracoviensium et Russiae tenuit aliam conventionem, ad quam etiam Iohannes episcopus Wladislaviensis et cancellarius Regni, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, et Petrus de Oporow Lanciciensis, palatini, a terris Maioris Poloniae missi, advenerant. Ibi cum diebus aliquot, continua Regni Poloniae periclitatio et ruina, sensim, dietimque ex malo regimine tam Regis, quam suorum officialium, longo latoque sermone deducta fuisset, Rex quoque ipse coram de inutili Regni administratione et de eius continua distractione, publico sermone carperetur: provisio tamen ad submovendum tantum malum stabilis et efficax reperiri non poterat; cum Rex in administratorem et gubernatorem Regni (prout quibusdam complacuerat) aliquem surrogari, omni morte amarius ducebat. Itaque illa tempestate aliud sanciri, concludique non potuit, nisi ut fertones per universum Regnum, ad solvendum stipendia Pruthenica his, qui Regnum lacessebant, imponerentur, et Cracoviae poneretur capitaneus introitibus regalibus provisus, qui contra subitos hostium insultus cum ducentis familiaribus suis et aliis auxiliariis vicinis occurreret. Quae conclusio illico effectui mandata est, et

---

[1]) Pozdziebrath *Ed. Lips.* [2]) Posdzyebracki *Ed. Lips.* [3]) Tanquam *Cod. Calv.* (Tanaquil uxor Tarquinii Prisci Romanorum Regis). [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.*

fertonum exactio collectoribus commissa [1]). Iohanne autem de Cziszow castellano Cracoviensi, a capitaneatu Cracoviensi, quem decem et septem annis rexerat, qui et ipse vacationem petebat, destituto, Nicolaus Pyenyanszek [2]) de Withowicze capitaneus Cracoviensis, aucto sibi salario, quo maiorem familiam tenere posset, creatus est.

Wenceslaus Rathiboriensis Dux moritur.

Wenceslaus Rathiboriensis Dux, filius Ianussii, ultima [3]) mensis Octobris apud Rathiboriam vita excedens, in monasterio sanctimonialium in Rathibor ordinis Praedicatorum sepelitur, unum filium Ianussium et tres filias, Catherinam, Helenam et Annam, ex Margaretha filia Vincentii de Schamotuli castellani Myedzirzeczensis et relicta Kazimiri Masoviae Ducis, susceptos, relinquens. Processu autem temporis Catherina Wladislao de Damoborz castellano Naklensi, Helena Iohanni de Ostrorog Decretorum Doctori, castellano Myedzirzeczensi nupsit.

Peregrinatio insolita puerorum utriusque sexus.

Puerorum ingens turba, de diversis regionibus coadunata, et Spiritu sancto, ut praesumebatur [4]), instructa [5]), peregrinationem longam, ad Sanctum Michaelem, magno zelo, ad mare Britanicum, laborioso conatu, in sexu utroque arripuit. Et licet parentes illos in aedibus, thalamisque, ne ad illam proficiscerentur, detinendo, concluderent: omnium tamen obliti, per fenestras, foramina et cancellos deorsum se praecipitabant, et invitis parentibus pergebant. Quod apud plerosque fuit horridum et prodigii loco, et qui verebantur illos malo agitari spiritu, et ad peregrinationem insolitam, nunquam alias vulgatam, statum tenerum et fragilem, per quietem visionibus quibusdam illis apparentibus, impelli. Commotio [6]) tamen illa pauco duravit tempore.

---

[1]) mandata. *Cod. Calv.* [2]) Pieniązek *Cod. Przez.* [3]) ultima die *Ed. Lips.* [4]) ut fertur *Cod. Przez.* [5]) instincta *Ed. Lips.* [6]) Convocatio *Cod. Przez.*

ANNUS DOMINI 1458.

Oppidum Myslowicze opera latronum inceditur.

Solennitatem Natalis Christi anni praefati, Kazimirus Rex Poloniae in Nova Civitate cum matre sua Sophia Regina seniore, Praelatisque et baronibus primoribus, celebravit. Neque enim expeditio rerum publicarum infra dies festum Christi praecedentes, provenire poterat, sed cogebantur ad illas in diebus festum Christi subsequentibus, invacare. Rebus autem publicis bono ordine compositis, Oswanczimensisque [1]) terrae nobilibus, qui per hostes plurimum attriti, depressique erant, congrua provisione et largitione erectis, Kazimirus Rex Cracoviam feria quinta, in crastino Innocentum, advenit. Sub cuius praesentia, dum hostes clandestinis itineribus ex locis incastellatis Zebracze et Wapienna gora, oppidum Myslowicze [2]) aggressi, incendissent, missi extemplo curienses [3]) regii aliquos ex illis comprehendunt, aliquos occidunt, caeteri in silvarum latibula dilabuntur, et praeda omnis illis est erepta.

Kazimirus Rex post obitum Ladislai Regis in Hungariam et Bohemiam legatos mittit, ambiens Regna illa.

Feria quarta ante [4]) Epiphaniarum diem, Kazimirus Rex [5]) Cracovia egressus, in Sandomiriam contendit, et illic Epiphaniae die celebrato, solutisque et actis exequiis in salutem, decus et memoriam Ladislai Hungariae et Bohemiae Regis, in Lithuaniam cum consorte Elisabeth transiit, et illic tempus omne hiemis exegit. Et quanquam prope abscissa res notabatur, tamen non ab re esse et Regi et consiliariis visum est, ut ad utrumque Regnum, Hungariae videlicet et Bohemiae, legati mitterentur. Iverunt itaque ad Hungaros Krzeslaus Woyschik succamerarius Cracoviensis, ad Bohemos vero Nicolaus Chrzanstowski [6]) tribunus Cracoviensis, admonituri utrosque, ut meminerint, nulli alii, quam Kazimiro Regi et filiis suis in Regnis ius competere. Ab utrisque [7]) parum aequis auditi auribus, cum utrique in alios mentem iniecissent.

---

[1]) Osswyązimensisque *Ed. Lips.* [2]) Mislimicze *Ed. Lips.* [3]) Aulici *Ed. Lips.* [4]) ante festum *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) Czarnkowszki *Cod. Calv.* [7]) Ab utrisque tamen *Ed. Lips.*

Hungari defuncto Ladislao Rege, Mathiam, Iohannis de Huniad filium, decimum tertium annum aetatis suae agentem, in captivitate existentem, in Regem sibi eligunt.

Die Dominico Sancti Vincentii, Hungariae [1]) Praelati, barones et nobiles, celebrato apud Budam pro eligendo Rege conventu, ad quem ex omni ordine frequens numerus Hungarorum convenerat, Mathiam filium olim Iohannis de Huniad gubernatoris Hungariae, in tredecimo aetatis anno constitutum, nondum ex captivitate, qua per [2]) Georgium de Poszdzebrad [3]) gubernatorem Bohemiae, detinebatur, solutum, nullo discrepante, in Regem, et Michaelem Szuladin [4]), avunculum suum germanum, qui cum quinque millibus gentium stipendio conductarum, quarum maior pars ex Polonis erat, advenerat, motus, si qui pro alterius, quam nepotis sui Mathiae, electione consurgerent, armis oppressurus, in gubernatorem Regni Hungariae eligunt. Et quo solidius electio huiusmodi procederet, pro liberatione electi Regis congeruntur quinquaginta aureorum millia, et castrum Budense per Ladislaum de Gara palatinum Hungariae, castrum vero Wischegrod per Nicolaum Fristaczki [5]) palatinum Transylvaniae, in potestatem Michaelis Szuladin resignatur; ad fluenta quoque Danubii patibuli terror, funem [6]) et asciam continens, erectus, eos qui Mathiae in Regem, et Michaelis Szuladin in gubernatorem, electioni contravenirent, puniturus. Fridericus Romanorum Imperator et Austriae Dux, aut discordem, aut ineptam electionem veritus, persuadere Hungaris et literis et nuntiis conatus est: quatenus in eligendo futuro Rege, omnem in Kazimirum Poloniae Regem, cui propter uxorem Regni Hungariae debetur successio, respectum verterent, omnem aliam electionem, etiam si illam de se, aut fratre suo Alberto Duce Austriae, et quocunque alio Principe, celebrari contingeret, ad irritum, non sine profluvio sanguinis christiani, et Regni totius Hungariae collisione, recisuram. Hungari tamen nihil eorum, de quibus saluberrime admonebantur, pensi habentes, non solum iniustam, sed etiam infamem sibi electionem conficere non sunt veriti, ut satis mirandum sit, Hungaros eo dementiae progressos, hominem obscurae stirpis, nulla adhuc probitatis dantem signa, et captivum, servumque, nondum liberatione eius ordinata, cuius germanum Ladislaum, vix uno anno exacto, parentando Ulrici Ciliae Comitis sanguini, in cuius necem se conspirasse, per huiusmodi electionem

---

[1]) Regni Hungariae *Ed. Lips.* [2]) apud *Ed. Lips.* [3]) Posdzyebrath *Ed. Lips.* [4]) Schnlodini *Cod. Przez.* Zuladin *Ed. Lips.* (Szilagyi). [5]) Frysthaczki *Ed. Lips.* (Nicolaus de Ujlak sive Illok haeres oppidi Freistat aut Galgocz). [6]) funem *deest in Cod. Calv*,

declararunt, occiderant, spreta illustri propagine, pronis et concordibus votis, quod raro apud gentem illam contigisse quis meminerit, pro Rege elegisse, et gubernacula Regni avunculo suo mandasse.

Bohemi, Ladislao Rege eorum veneno extincto, omissis christianis Principibus, Georgium Poszdzebraczki scismaticum in Regem Bohemiae eligunt.

Sed nec Bohemis sanior mens, quam Hungaris inerat, sive fato id accidebat, sive Coelestium dispositio rectum auferebat. Celebrato enim apud Pragam pro Quatuortemporibus Cinerum conventu, baronibus et civitatum nuntiis praesentibus, Georgius Poszdzebraczki [1]) gubernator Bohemiae, vir alioquin nobilis, et in administrandis publicis Regni providus et idoneus, sed in fide recta, sequendo errores Viclephisticos, ab Ecclesia damnatos, plurimum depravatus et erroneus, factione conspirationeque eorum, qui vetusta haeresi Viclephistica infecti erant, caeteris baronibus fidelibus aut corruptis, aut metu compressis [2]), sequentibus magis quam probantibus, in Regem Bohemiae feria quinta ante Dominicam Oculi, quae secunda dies fuit mensis Martii, eligitur, contempta christianissimi Regis Franciae Caroli oblatione, qui per solennes oratores suos tunc Pragae praesentes, affinis et filii sui Ladislai 'Regis immatura morte se vehementer afflictum declarans, hortabatur Bohemos, quatenus unum ex filiis suis in Regis mortui surrogarent locum, offerens eorum benevolentiam liberalissimo pacto (stolidis et haeresi damnatis mentibus, immerito unquam illis de caetero proventuro, et quod illis [3]) omni quaerendum et optandum conatu erat et studio), restitutione videlicet Comitatus Lucemburgensis per Ducem Burgundiae occupati, et omnium bonorum, tam ecclesiasticorum, quam regalium, in quibuscunque summis obligatorum, redemptione, non tam pro sui filii, in crastinum forsitan post expletas oblationes morituri, Principatu, sed [4]) pro bono Christianitatis, repensurum. Et ne quid in huiusmodi petitione includeretur a iustitia alienum, etiam id adiectum est: Scire se Regem Franciae, neminem in Regno Bohemiae, nisi Kazimirum Poloniae Regem, ratione consortis suae, ius habere, idque sibi salvum fieri, et velle et debere, etiam Regis Franciae petitione per Bohemiae barones admissa. Regis enim Poloniae filio, si illum regnare in Bohemiae Regno decerneret, filiam suam, si vero Rex Poloniae, filio proprio neglecto, mallet filiam in Bohemia regnare, se filium illi iuncturum, et oblatas condi-

---

[1]) Pozdzyebraczki *Ed. Lips.* [2]) expressis *Ed. Lips.* [3]) pacto repensurum, quod nunquam illis de caetero esset proventurum: et quod illis (si non fuissent stolidis mentibus, et depravatis haeresi) *Ed. Lips.* [4]) quam *Ed. Lips.*

tiones impleturum, spopondebat. Hac itaque saluberrima et sibi et toti Christianitati oblatione, pro qua Rex ipse Franciae christianissimus maximum meretur laudis praeconium, contempta, Marchionis insuper Missnensis, qui alteram et seniorem sororem Regis Ladislai habebat consortem, per notabilem ambasiatam [1]), ne in iure suo postergaretur, admonentis, precibus repulsis, Bohemorum Proceres veriti, ne perfidum et profanum ritum deserere, ne ecclesiastica et regalia bona, longo tempore per eos occupata resignare, ne vitiosis moribus abdicare sub Principatu novi Regis cogerentur, personam pro substituendo Rege, quamvis bonis et timoratis baronibus, et in recta fide nunquam titubantibus, id quam maxime perosis, talem quaesiverunt repereruntque, qui eorum detestando ritui, moribus et vitae conveniret. Tunc quoque manifesta in Regis Ladislai necem conspiratio detecta est, et pro comperto habitum, quod Rex ipse et adolescens ingenuus veneno, in pomo sibi, Gyrzikonis Poszdzebraczki [2]), ut asseritur, calliditate et dolo propinato, quod et illum infestum suo ritui plurimum videbat, et se sibi successurum in Regno Bohemiae portendebat, fuerit sublatus. Insimulatus est et Ulricus Eczinger [3]) Australis baro et praecipuus Regis Ladislai consiliarius, quasi et ipse cum Gyrzikone Poszdzebraczki [4]), et Mathia filio Iohannis de Huniad, Electo Hungariae, conspirationis de venenando Ladislao Rege Hungariae et Bohemiae conscius fuerit, et quod practica ipsa per tres gubernatores praedictos notabili tempore fabricata fuerit, et tandem per Gyrzikonem Poszdzebraczki [5]) executioni mandata. Unde et ipse Ulricus Eczinger per Albertum Ducem Austriae, germanum Friderici Imperatoris, et consules Viennenses captus, adhibitis tormentis, singulas calliditates, tractatus et ingenia, quibus venenatio huiusmodi per eos practicabatur, detexisse assertus est. Pro magno id certe apud Orbem catholicum habitum monstro, ut duo insignes populi, duoque Regna, Hungariae videlicet et Bohemiae, quasi ex composito ad insaniam versa, spretis haeredibus, catholicisque Principibus, id dementiae assumerent, ut unum ephebum, alterum haereticum, utrumque obscurae sortis hominem, sibi pro Rege devoverent. Gyrzikonem [6]) enim constabat, etsi in gubernando Bohemico Regno solertem et decorum, pestifero tamen et haereticali dogmate dudum putrefactum, ad quod insimulatio de venenato illustri Rege Ladislao accesserat. Id quoque movebet et scandalisabat plurimos, quod Gyrzik ipse, cognomento Snopek, a parentibus haereseos in perfidia ortus, cum lacte matris virus hauserat erroris, hostiliorem se et infestiorem orthodoxae religioni et eius cultoribus (quemadmodum processu temporis con-

[1]) legationem *Ed. Lips.* [2]) Posdzyebraczki *Ed. Lips.* [3]) Enczigier *Cod. Przez.* (Eyzinger). [4]) Posdzyebraczki *Ed. Lips.* [5]) Posdzyebracki *Ed. Lips.* [6]) Irzikonem *Cod. Przez.*

tigit) monstrare debuisset. Ad acceptandum, vel potius occupandum, Bohemiae Regnum, animos Gyrzikoni faciebat, praeter naturalem insitam cupidinem Regni, Kazimirum Poloniae Regem bello Pruthenico implicitum esse, filios quoque illius, quibus iusta Regni Bohemici debebatur successio, nondum aetatem debitam attigisse, favor popularium et praesertim haereticorum, avaritia Bohemorum, quorum principales auro dato fascinaverat, vulgatus, in unum solum Iohannem Roszemberski [1]) decem et septem millia aureorum effudisse.

Slesiae Principibus, civitatibusque et Moravis invitis, Georgius Poszdzebraczki in Regem, et Iohanna uxor sua in Reginam Bohemiae coronantur.

Slesiae Principes et civitates, electione Gyrzikonis [2]) in Bohemiae Regem sibi nuntiata, gravi eam, ut par erat, ferre coeperunt animo, tum quod ad electionem Regis vocati non fuerant, tum quod non solum natu et conditione minori, sed haeretico etiam homini, parere cogerentur, duos agunt, et primum quidem in Legnicza feria secunda post Dominicam Iudica, alterum Wratislaviae pro die Sancti Adalberti, conventus: ubi et se contemptos, et hominem sibi indignum praelatum, pluribus sermonibus et ingeminationibus accusationum queruntur. Et quamvis in Legniczensi Theodoricus Humlowski [3]), et in Wratislaviensi Zdenyek Konopniczki, diaetis, nomine Gyrzikonis [4]) Poszdzebraczki missi, lenire dolorem exacerbatorum Principum et civitatum Slesiae, et eorum animos ad consensum electionis, et in obedientiam Gyrzikonis [5]) inclinare, pluribus mediis, oblationibus et persuasionibus tentavissent: pari tamen voto et unanimi Iodocus episcopus cum Capitulo et clero Wratislaviensi, universique Principes et civitates Slesiae eam captaverunt conclusionem: malle omnia extrema subire et perpeti, quam haeretico parere Regi. Ne tamen patriam Slesiae bellis a Gyrzikone [6]) movendis involverent, et nuntiis insignibus Arnesti Marchionis Missnensis ius, quod sibi in terris Slesiae ratione consortis competebat, servari, et nulli alteri, nisi sibi, obedientiam praestari, postulantibus, et Zdenkoni Konopniczki suspensivum responsum datum: velle episcopum, Principes et civitates, altiori calculo et deliberatione de iure et Marchionis Missnensis et Gyrzikonis [7]), facere scrutinium et indaginem, et tandem responsionem facere limitatam. Ut tamen ad omnes casus parati consisterent [8]), decernunt,

[1]) Roszembarski *Cod. Calv.* [2]) Georgii *Ed. Lips.* [3]) Hunkowski *Cod. Przez.* [4]) Georgii *Ed. Lips.* [5]) Georgii *Ed. Lips.* [6]) a Georgio *Ed. Lips.* [7]) Georgii *Ed. Lips.* [8]) existerent *Ed. Lips.*

et cuilibet Principi et civitati numerum armatorum in pedite et equite imponunt, in eoque omnes conveniunt: ut quilibet habens in facultatibus mille florenos, unum peditem salariet et teneat, mutuoque auxilio Principes et civitates quamlibet hostilitatem supervenientem excipiant. Moraviae civitates exemplum Slesitarum secutae, Principatum Gyrzikonis [1]) expresse abnnunt: licet barones Moraviae pro comperto habuerint, in illius regimen consensisse. Eo tamen non obstante, die Dominico post festum Sancti Georgii, quae fuit ultima [2]) Aprilis, Gyrzik [3]) per Augustinum episcopum Iavriensem, assistentibus sibi Vincentio Vaciensi episcopo et Prothasio electo Olomunczensi (eos enim duos, Iavriensem et Vaciensem episcopos, caeteris execrantibus, Hungari venire illic iusserant), in Regem, Iohanna [4]) consors in Reginam [5]) coronantur. Mathiae vero [6]) in Hungariae Regem electi coronatio in annos plures protelata est. In plures autem [7]) annos et tempora, coronatione utriusque secuta, nunquam Mathiam Hungariae, aut Georgium pro Bohemiae Rege scribi aut nominari placuit: ne filiorum Kazimiri Poloniae Regis iusta et haereditaria in utrumque Regnum successio pro praeiudicato posset censeri.

Kazimiri Regis exercitus oppidum Marienburg fame potius, quam vi expugnare instituit.

Praeterita hieme pauca in rebus Pruthenicis innovata sunt. Quamvis enim exercitus terrarum Maioris Poloniae de sex millibus armatorum in castrum Marienburg et civitatem Gdansk et Elbing, praesidiorumque regiorum auxilia illic convenissent: expugnationi tamen oppidi Marienburg, in quo hostes se pluribus vallis et subterraneis specubus firmaverant, non intendebant, importationem victualium tantummodo prohibere contenti. A qua illos avertere hostes cupientes, nimio rigore frigoris Wisla congelato, in Zolawam, quasi eam incendiis demolituri, in quatuor millibus armatorum descenderant, et aliquot villis incensis, gentes regias, ut de Marienburg castro egrederentur et secum decernerent, provocabant, ut interim importatio victualium oppido Marienburg fame laboranti proveniret. Gentes tamen regiae, licet essent robore superiores, Czirwonka et Stiborio Chelmski capitaneo prohibentibus et verentibus fraudem et dolum, a pugna se continebant, et praesertim ne importatio victualium oppidanis proveniret: cum spes haud am-

---

[1]) Georgii *Ed. Lips.* [2]) ultima dies mensis *Ed. Lips.* [3]) Georgius *Ed. Lips.* [4]) Ioanna vero *Ed. Lips.* [5]) in Reginam Bohemiae *Ed. Lips.* [6]) autem *Ed. Lips.* [7]) vero *Ed. Lips.*

bigua fuerit, oppidanos et hostes illic inclusos sola fame confici, et sedendo ad deditionem impelli. Et quamvis crebris vicibus et Magister Prussiae et Bernhardus Schumborski subvenire laborantibus fame tentassent: id tamen nullo pacto, gentibus regiis, qui omnes passus et omnia itinera atque loca occupaverant, prohibentibus, efficere potuerunt. Ad alia denique ingenia hostes conversi, exercitum versus Thorun deducunt, et feria quarta post Dominicam Palmarum, partem suburbanorum civitatis Thorunensis exurunt. Quam rem Thorunenses alto animo, quo minor hostibus cederet laetitia, ferentes, etiam residua suburbana sunt demoliti.

Kazimirum Regem in conventione Pyotrkoviensi bellum contra Prussiam decernentem, Iohannes Giskra ad prosequendum in Hungaria ius suum animat: quem Kazimirus Rex in Prussiam belli extinguendi gratia ablegat.

Feria secunda, in die Sanctorum Philippi et Iacobi [1]), Kazimirus Poloniae Rex ex Lithuania cum consorte sua Elisabeth Regina adveniens, generalem tenuit in Pyotrkow conventionem, ad quam et Sophia senior Regina, genitrix sua [2]), advenerat: ubi [3]) Ulrico Czirwonka capitaneo in Marienburg, et pluribus aliis regiis in Prussia capitaneis, advenientibus, et faciem, ordinemque rerum Prussiae declarantibus, expeditio generalis totius Regni Poloniae indicta, decretaque est, et dies Sancti Viti, locusque Gnyewkow, omnibus copiis ad veniendum consignata. Hostibus autem ex Myslowicze [4]), Wapienna gora et Zebracze, pro emerito stipendio in Prussia, Regnum Poloniae infestantibus, solutio ex fertonibus totius Regni et civitatum exactione, iuxta ordinationem et modificationem per Nicolaum de Brzeszo [5]) Regni Poloniae marsalcum, Nicolaum Pyenyanszek [6]) Cracoviensem et Iohannem Sinowyecz Oswanczimensem, capitaneos, conclusam, decreta: ad quam conficiendam Iohannes de Cziszow castellanus Cracoviensis, Cracoviam missus, quatenus expeditio Pruthenica cumulatius ageretur. Venerat ad conventionem ipsam Iohannes Giskra [7]) ex Hungaria, et obtenta audientia, multo longoque sermone persuadere Kazimiro Regi et consiliariis Poloniae nisus est, quatenus Regnum Hungariae, ratione consortis suae Elisabeth Reginae ad eum pertinens, occupari, detinerique per Mathiam de Huniad Electum non sineret, sed cum potenti exercitu suorum fidelium illud quoque celerius intraret, plenam possessionem illius sub brevi tempore ha-

[1]) Sanctorum Philippi et Iacobi Apostolorum *Ed. Lips.* [2]) genitrix Casimiri *Ed. Lips.* [3]) Quo *Ed. Lips.* [4]) Mislimicze *Ed. Lips.* [5]) de Brzezye *Ed. Lips.* [6]) Pyeniązek *Ed. Lips.* [7]) Iskra *Cod. Przez.*

biturus, operam suam et fidem, qua partes Ladislai olim Regis Hungariae adiuverat, in Kazimirum Regem, consortemque suam et prolem de caetero translaturus; subiungens: plures barones Hungariae sibi adhaesuros, castra quoque in Hungaria quam plurima, quae per ipsum aut suos tenerentur, extare, quae in ditionem Regis Kazimiri, una cum civitatibus singulis Regni Hungariae, in obedientiam suam proclivae et devotae sunt, eo in Hungariam adveniente, sponte accessura [1]. Super qua re dum longa habita fuisset deliberatio, tandem ei per organum Iohannis de Thanczin palatini Cracoviensis in hanc sententiam responsum est: Gratum quidem, vir spectabilis, habemus tuae propositum diligentiae, qui sinceram fidem, nulla vacillatione permixtam, quam praeterito tempore uxoris nostrae germano, illustrissimo Ladislao Hungariae et Bohemiae Regi, exhibuisti, in nos conferendo, ad apprehendendam Regni Hungariae possessionem nos inducis et animas; pro qua re fideque tua et devotione meritus es, ut te singulari favore et beneficentia prosequamur. Et quamvis pro morte Ladislai Hungariae et Bohemiae Regis, affinis nostri, plures dolores et anxietates perferimus, in eo tamen magis affligimur et cruciamur, quod illum fama communi, quae universam Christianitatem complet, referente, audimus veneno extinctum: de quo non aliis magis, quam baronibus Bohemiae, quibus ipse se in totum, propriis etiam Australibns praetermissis, permiserat, negligentius vitam suam providentibus, succensemus. Petere autem Regni Hungariae possessionem, quamvis multiplici iure nobis debitam, duo nos vetant. Primum, nostra modestia, qua de Regno Poloniae et aliis Dominiis, in qua iure paterno successimus, contenti, a caeteris vellemus nostrum avertere appetitum, praesertim pensata fide Praelatorum, Principum, baronum et subditorum nostrorum, quibus coram te agimus gratias, et in posterum acturi sumus, qui et parentem meum, germanumque et me, magna integritatis suae coluerunt, coluntque devotione, et in eum statum, in quo me vides, conduxerunt. Alterum, bellum Pruthenicum, quod pro recuperandis naturalibus Regni Poloniae terris, per Magistrum et Ordinem Cruciferorum per longa saecula occupatis, gerendum iustissima ex causa suscepi, quodque nullatenus possum deserere. Non ob id tamen aliquis autumet, me ius vacantium Regnorum, quod mihi et consorti meae et natis competit, quod et christianissimus Rex Franciae in legatione [2]) ad Bohemos facta non tacuit, neglectum velle iri: cum [3]) si Praelati et barones Hungariae [4]) sententiam suam meliori ordinatione non correxerint, opportunitate temporis nacta, et bello Pruthenico feliciter, dante Domino, perfecto, ea agam, quae

---

[1]) accessura sunt. *Ed. Lips.* [2]) in legatione sua *Ed. Lips.* [3]) Quin *Ed. Lips.*
[4]) Regni Hungariae *Ed. Lips.*

et Divinitas iustas causas adiuvans, inspiraverit, et tu cum caeteris fidelibus meis consulueris. Ad haec Iohannes Giskra: Si, inquit, bellum Pruthenicum tuae Maiestati obstaculum [1]) est, si permittis, in Prussiam vado, illud, qua potero arte (omnes enim Bohemi, qui in altera militant parte, familiares mei sunt), cum tuo tamen et Regni tui profectu extincturus. Annuit Rex desiderio suo, et provisum viatico, Prussiam ire iubet; praesertim cum et per plures alias intermedias personas spes haud dubia Regi facta fuerit, Magistrum et Ordinem summo aestu concordiam flagitare. Quibus sic peractis, Kazimirus Rex cum consorte sua versus Kalisch processit, ea, quae pro futuro bello in Prussia gerendo necessaria sunt, expediturus. Iohannes autem Giskra sub conductu et viatico regio Prussiam perveniens, varios de pace tractatus cum Magistro et Ordine, Bernhardo Schumborski, caeterisque partis adversae stipendiariis nullum profectum afferentibus, agitare coepit: magnos enim magis, quam utiles Magister et Ordo, suique stipendiarii habebant spiritus, successuum felicitate assumptos, qui illis rectum et sanum consilium auferebant.

Exercitus Polonorum in Prussiam tendens, castrum Pampow per aurigas interceptum, incendit.

Succedente tempore, dum tractatus Iohanis Giskra pacem non afferrent, Kazimirus Rex Poloniae, copiis omnium terrarum ad illum in Gnyewkow congregatis, in terras Prussiae procedit, et circa Thorun ponte ex navibus constructo, Wisla amne superato, ad castrum Pampow [2]), quod hostes fraude, depulso regio praesidio, interceperant, et ex quo Thorunenses variis afficiebant incommodis, feria sexta, in vigilia Sanctae Mariae Magdalenae, pervenit. Nemo erat, qui illius expugnationem tentandam consuleret: altis enim muris et profundis, aquosisque fossatis undique cinctum, spem expugnationis non faciebat. Familiares [3]) tamen militum, et nobilium agasones ac aurigae, nullo hortante ad id commoniti [4]), neque aliquo signo aut imperio accepto [5]), sed suapte [6]) glomeratim et quasi ex composito, ad muros castri accurunt, et pertinaci diligentia muros suffodere coeperunt. Quorum ausum omnis exercitus comprobans, armis correptis, bombardisque appositis, impugnationem coeptam instauravit. Erant autem omnes ad illius conquisitionem tanto studio incensi, ut defensoribus castri, in muris consistendi

[1]) obstaculo *Ed. Lips.* [2]) Pempow *Cod. Przez.* Papow *Ed. Lips.* [3]) Famuli *Ed. Lips.* [4]) vel commoniti *Ed. Lips.* [5]) nullo imperante *Cod. Przez.* [6]) suapte sponte *Ed. Lips.*

et defensionem opponendi, omnem prohiberent, imbre missilium quoslibet feriendo, potestatem: qui cum se extrema passuros non dubitarent, vociferatione magna miserationem precabantur. Ex authoritate itaque Regis [1]) et baronum, Petrus de Schamotuli castellanus Posnaniensis (is enim creatus erat per Regem princeps militiae) accurrens, hostes ex castro, quod iam Polonorum milites, porta effracta, intraverant, ne ab iratis militibus trucidarentur, per alteram minorem portam educit. Ex qua re tantam bilem milites Poloniae hauserant, ut expugnatione castri intermissa, Petrum de Schamotuli principem militiae, et cum captivis, nisi alteram viam tenens, eorum conatus fefellisset, occidendum statuerent. Cecidit tunc insignis adolescens Sbigneus Czayka de Iawor, de domo Dambno, pixide caput rumpente, et cum illo duo, Dobrziczki Polonus et David Bohemus ductor curruum. Sed et vulnerati plures extabant, quibus, quia subductis captivis parentari non poterat, omnis exercitus in Regem fremebat et barones. Iustae quoque irae, alia iustior accessit. Nonnulli siquidem barones, castrum videntes expugnatum, familiam immittunt, promptuariaque et cellaria, omnium victualium abundantia referta, occupant [2]), et ne caetera multitudo ex illis participaret, prohibent. Duplici itaque iniuria permota multitudo, antequam victualium e castro fieret exportatio, faces castro iniicit [3]), igneque grassante, non victualia tantummodo, quibus notabilis pars exercitus refici poterat, sed et hi, qui ea diutius occupare praesumpserant, conflagravere. Rex [4]) tribus diebus stativa illic tenuit, sub quibus castrum praedictum cum muris et aedificiis suis, Rege mandante, dirutum et solo aequatum est. Adiunctus insuper in ea expeditione Petro de Schamotuli castellano Posnaniensi ad regendum exercitum regium, et in capitaneum exercituum praefectus fuerat Petrus Schaffranyecz de Pyeskowa Skala succamerarius Cracoviensis. Id quoque utrum ad avertendum hominem a perfidia, ab eo [5]) cum Cruciferis inita, factum sit, an ut invisus suspectusque Magistro et Ordini redderetur, cur neutrum affirmem, habeo [6]).

Bernhardus Schumborski et praesidium ex Chelm deductum amittit, et ipse turpi fuga vix saluti suae consulit, a Polonis insecutus.

Feria secunda, in vigilia Sancti Iacobi Apostoli, Kazimirus Rex Poloniae, motis exercitibus et aciebus ordinatis, a Pampow [7]) discedens, ver-

---

[1]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [2]) oppugnant *Cod. Przez.* [3]) iniiciunt *Cod. Calv.* [4]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [5]) per eum *Ed. Lips.* [6]) cur utrumque affirmem non habeo. *Ed. Lips.* [7]) Pempow *Cod. Przez.* Papow *Ed. Lips.*

sus Chelm civitatem procedebat; ad cuius defensionem et Bernhardus Schumborski et caeteri omnes Cruciferorum duces illuc confluxerant, expugnationem illius omni nisu prohibituri: nimis enim spatiosa est, neque loci situ, neque arte munita [1]), facilem expugnationem sui, nisi multitudine defensorum muniretur, prae se ferens. Reliquit autem illam Rex inexpugnatam, et iuxta illam agens iter, hostibus se in illa continentibus et nullam eruptionem facientibus, versus Ossam fluvium processit. Quo superato, ad Laschin [2]) oppidum advenit. Id impetu primo a militibus capi poterat, nullos enim tunc habebat defensores; sed periculum, casumque militum Rex veritus, expugnationem illius fieri vetuit, non sine militum dolore et stomachatione. Abinde Rex versus Marienburg castrum exercitum ducebat, cum subito sibi nuntiatur, Bernhardus Schumborski cum suis copiis ex Chelm egressum versus Sthum tendere. Id avisamentum dum tardius Rex vulgasset, milites Polonorum more impatientes, insequi illum statuunt. Et Bernhardus quidem in tanta mora, facile quo tendebat pervenisset, sed universa fere nocte, tanto viae detinebatur errore, ut parum abfuerit, ne in exercitum regium errabundus incideret. Periculum itaque imminens volens declinare, ordines suarum copiarum dissolvit, et ut quisque sibi prospiceret per fugam, mandavit. Plures itaque ex suis per Polonos occisi, plures capti. Ipse tamen equos mutando, pluribus clenodiis et pecuniis, quas secum deferebat, amissis, militibus Polonorum circa spolia occupatis, se parum diligenter persequentibus, in Novam Civitatem, quindecim milliarium eo die confecto itinere, persequentium manus effugit. Ex eo autem tempore victus reparare se nunquam in reliquum [3]) poterat, abiectisque armis, fuga turpi mortem evadens, ex hoste supplicem se praestitit, ex triumphatore fugitivum. Et quamvis simulasset audaciam, apud plerosque casus sui ignaros, speciem magnanimitatis praetexens, ut supra aerumnam irrogatam mentem habere videretur, animum tamen solicitudine et anxietate turpis fugae distringebat.

Kazimirus Rex oppidum Marienburg obsidione cingit.

Feria quinta in die Sancti Laurentii, Kazimirus Rex [4]) ad Marienburg perveniens, oppidum, quod fraude oppidanorum defecerat, obsidione vallavit: brevis enim et facilis oppidi praedicti aestimabatur [5]), sperabaturque expugnatio. Venerunt illuc et Gdanenses, Elbingensesque cives, et populo

---

[1]) neque natura munitum *Ed. Lips.* [2]) Lyschyn *Cod. Calv.* Lassin *Ed. Lips.* [3]) nunquam deinceps *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) existimabatur *Ed. Lips.*

et bombardis, telisque et aliis necessariis pro expugnando oppido bene fulciti, bombardisque admotis, turres et muri civitatis primum ex castro superne, deinde terra, a quacunque crebra percussione feriebantur. Interponebantur autem mediatore [1]) Iohanne Giskra, plures tractatus pacis. Et licet magna vafricies, doloque, quibus hostes Regem et consiliarios per huiusmodi tractatus, ne ad ulteriora exercitum recentem promoveret, distinerent, suspenderentque, probe noscitarentur: permisit tamen Rex, se tractatibus huiusmodi, spe pacis, in hebdomadas plures ludificari. Dum autem conquisitio oppidi Marienburg secus quam speratum est, procederet, optimo, sanoque consilio persuadetur Regi, ut oppidum, aedificatis turribus et propugnaculis, sepibusque, quae infra octo dies et celerius poterant provenire, in coronae modum cingeret, et relictis illic Gdanensibus, Elbingensibusque, qui ad militiam huiusmodi et obsidionem continuandam pronos se offerebant, ad terras inferiores et ad civitatem [2]) Kinsberg alias Krolowgrod, cum potentia exercituum suorum pergeret: hostiles possessiones igne vastando, et praefatae civitatis Kinsberg, caeterarumque civitatum deditionem, quam se indubie Regi facturas, si illuc cum exercitu accederet, missis crebro nuntiis significabant, accipiendo. Probabatur id consilium ab omnibus; sed spes potiundi oppidi Marienburg per conquisitionem, tractatusque de pace concludenda, saluberrimum conceptum damnabat. Interim et oppidi Nowe in terra Pomeraniae defectio nuntiata est, quod regiis stipendiariis illic descendentibus, certificato Rege, quod propriis viribus sibi prospicerent et civitatem Regi servarent, hostile praesidium accepit. Exercitus insuper regius pluribus incommodis, Rege et consiliariis nulla remedia providentibus, affligi ex longa et diuturna mora, odore videlicet et pabuli egestate, coepit: siquidem omnibus victualium necessariis in circuitu a frequenti exercitu consumptis, fames primum equos, deinde homines macerare coepit, pluresque mendicantium turbae in castris conspectae, nec Regem, nec consiliarios, ad provisionem flectere potuerunt. Magno itaque equorum interitu secuto, languor, pestis speciem praeseferens, hominibus tum ex fame, tum ex contagione, iniectus est [3]). Sed neque hoc incommodo Rex et consiliarii moveri poterant. Agmine ergo facto, saepe milites et ad tabernaculum regium, ubi consilium agebatur, irrumpebant, petitionibus plurimis obsecrando Regem, consiliariosque, ne tam nobilem et fortem exercitum, proprio sumptu militantem, inutili et ridiculosa, sibique infami sessione, ad internicionem usque conficeret; paratos se esse, muris praesertim oppidi Marienburg ruinatis, fossisque repletis, et impugnare oppidum, et obsidione soluta, sequi, quocunque duceret. Fatigareque Regem prece

---

[1]) autore *Cod. Przez.* [2]) ad castrum *Cod. Przez.* [3]) invectus est. *Ed. Lips.*

multa, ne tempus aestivum, favoremque aurae, eorum proposito plurimum faventem, perditum iri sineret. Rex autem [1]), consiliis se super his provisurum, respondebat. Provisio tamen huiusmodi, consiliariis discordantibus, aliis quidem impugnationem oppidi semidiruti probantibus, aliis ne strages militum proveniret, dissuadentibus, non proveniebat. Crescebat ex his, aliisque multis, obsessis audacia, quoniam neque more militari vigiliae ducebantur, uti cuique libebat, a custodia bombardarum aberat. Eruptione hostes facta, quatuor bombardas regias exterminare ausi sunt. Propter quod exercitus in arma consurgens, iam ad impugnandum oppidum suapte [2]) et iniussu [3]) Regis descendebat; sed illico Regis et consiliariorum mandato, receptui signum datum est. Quod exercitus moleste ferens, saepe clandestinis conspirationibus impugnandum oppidum concludebat; sed regio mandato, conclusio [4]) dissolvebatur, militesque ne urbem aggrederentur, prohibebantur. Iohannes de Baysen Prussiae gubernator, vir solertis et perspicacis ingenii, frequentibus Kazimirum Regem et consiliarios pulsabat monitis, ut robore tam validissimi, quem coram ostentabat, exercitus, et blanda facie uteretur temporis, nec sineret per desidiam res suas collapsum, et exercitus vires et potentiam elanguidatum iri; idque animo et intellectu metiretur et prospiceret, nullam diem naturalem labi, in qua exercitus regius, tam frequens, ut erat, et numerosus, centum millia florenorum, referendo singula, sine quorum usu esse non possit, ad iustam stateram absumere, non posset convinci. Provideret itaque et tot sumptus, qui ab exercitu suo, quot [5]) diebus aguntur, evacuatum et incassum iri non sineret. Omnia tamen et sua et aliorum saluberrima consilia in aspernationem trahebantur. Iohannes Luthek Regni Poloniae vicecancellarius, quasi clandestinis consiliis Regem a profectibus rerum publicarum abstraheret, insimulatus, parum abfuit, ne violaretur, nisi sibi fuga consuluisset.

Polonicus exercitus, factis induciis, invito Rege ac Senatu, ab obsidione oppidi Marienburg discedit, non sine sua ignominia et insultatione hostium.

In suspicionem tam diuturna obsessio, impugnandique prohibitio, apud militum animos verti coepit, pluresque barones ambitus rei insimulati sunt. Aliqui insuper clandestine obsessos frequentantes, capti sunt, et quis illuc eos cum mandatis et instructionibus misisset, professi publice, suspicionem huiusmodi vehementer auxerunt; audiebatur insuper [6]) hostilis ex muris

---

[1]) Rex autem Casimirus *Ed. Lips.* [2]) suapte sponte *Ed. Lips.* [3]) et sine consensu *Cod. Przez.* [4]) conclusio huiusmodi *Ed. Lips.* [5]) tot *Ed. Lips.* [6]) praeterea *Ed. Lips.*

vociferatio, impugnationem suam auro redemisse. Flagitare itaque, crebrioribus vicibus milites Regem adeuntes, missionem coeperunt, tabem non equorum solum, quae et ipsa miseranda et gravis erat, sed et hominum ostentantes; orare insuper supplici et continua prece, adiectis interdum probris, Regem et consiliarios non destitere, ut ad impugnandum obsessos permitterentur accedere: satius secum agi demonstrando, si in expugnando oppido, vi hostili, quam fame aut morbo occiderent. Concludebatur ad hos rumores militum, impugnatio, sed subsequenti die retractabatur. Quam ob rem militum animi magis, ob indignam belli administrationem, quam ob famem tabescebant. Extractum est novem hebdomadarum in huiusmodi obsidione sine fructu aliquo, tempus; omnis tamen regio et districtus Chelmensis interim incendiis absumpta est, passimque et propriis et hostilibus possessionibus flammae a Polonis et Thartaris, quorum quadringenti tunc cum Rege militabant, iniiciebantur. Post multos deinde tractatus, super conficienda pace tentos, treuga [1]) ad diem beatae Margarethae, mediante Iohanne Giskra, conclusa et firmata est [2]), ea tamen modificata conditione [3]): ut interim oppidi Marienburg apud Iohannem Giskra consistat possessio, sedecim in Chelm pro medio Quadragesimae locentur in pari numero a [4]) parte utraque arbitri, bellum decisione sua extincturi. Quae si conformis sequi non posset, Albertus Austriae Dux a parte utraque superarbiter electus; quo renuente, Iohannes Giskra in vicem eius surrogatus [5]), cuius decreto pars utraque se staturam astrinxit. Morari diutius Rex in obsidionis loco, donec literarum super conclusis robur perveniret, decreverat; universus tamen exercitus, sive praedam multiplici suo incommodo oppidi semidiruti Marienburgensis per treugam [6]) eripi dolens, sive quod famem suam et equorum non poterat diutius tolerare, praesertim cum discessio sibi a Rege amplius quam vicibus viginti fuisset promissa, nunquam praestita, feria secunda ante festum Sancti Francisci, iniussu Regis et consiliariorum, castris motis, et his quae relicturus erat, incensis, discedebat [7]): iam enim ad famem, imbrium, pluviarumque algor et intemperies accesserat. Quem dum Rex frustra revocare tentasset, et ipse exercitum sequi cogebatur, castro Marienburg in manus Stiborii Chelmski commisso, et Ulrico Czirwonka destituto. Consulebatur insuper Regi, ut in castro Marienburg residentiam faceret personalem, multaque per cives Gdanenses, qui ea aestate prosperrima in pelago fortuna usi [8]), de hostibus et piratarum navibus aliquoties triumphaverant, in subsidium, quibus quatuor millia militum stipendiari [9])

---

[1]) induciae *Ed. Lips.* [2]) conclusae et firmatae sunt *Ed. Lips.* [3]) conclusione *Ed. Lips.* [4]) pro *Ed. Lips.* [5]) surrogatus est *Ed. Lips.* [6]) per inducias *Ed. Lips.* [7]) discedebat *deest in Cod. Calv.* [8]) usi sunt *Ed. Lips.* [9]) conduci *Ed. Lips.*

possent, offerebantur. Rex tamen desiderio videndi Poloniam et liberos et parentem et coniugem, ad remanendum non poterat induci. Discessionem autem exercitus iniussu suo factam, adeo Rex moleste tulit, ut voveret se nunquam cum tam inobediente milite bella gesturum; exercitus vero regimine suo gravatus, pari execratione devoveret se nunquam suo ductu et auspiciis sine donativo militaturum. Nusquam in aliquo superiori bello plus iacturae acceptum: septingenti homines fame et peste extincti, septem equorum millia fame tabefacta; sed nec minus ignominiae: insultabant enim obsidentibus [1]) obsessi, ipsas sues dolabris oppidum [2]), quod dimittebatur inexpugnatum, non tot milites armis expugnare potuisse; insultabant et plures alii cometanei [3]) Polonorum segnitiei, .quod bellum sustinerent potius, quam inferrent. Discessionem autem exercitus et motum castrorum, et omnem culpam in Iohannem Naschian [4]) de Ostrowcze, de domo Bipennium, congerebant singuli, quod eius currus primi ad iter se accinxissent, ipseque discessionis autor fuisset primarius.

Kazimirus Rex Cracoviam redit et baptismalia filio suo Kazimiro nato, celebrat.

In primis stativis, quae Rex [5]) post discessionem a Marienburg habuit, circa Szthum, Bernhardus Schumborski Commendator maior et Elbingensis, ad illum convenerunt, stipulationeque manuum, quae conclusa fuerant, servaturos se obligarunt. Inde Rex et exercitus lento passu (vix enim animalia fame attrita movebantur) ad Thorun rediit, ubi per pontem ex navibus compactum, exercitus transvectus in propria ferebatur. Rex autem per Lanciciam, ubi ad eum Praelati et barones Maioris Poloniae in frequenti numero convenerant, transitum faciens, feria secunda ante festum Omnium Sanctorum Cracoviam pervenit. Ubi honore omnium processionum exceptus, die Dominico post festum Omnium Sanctorum, filium secundum, quem Regina Elisabeth feria quinta in vigilia [6]) Sancti Francisci, alias die Iovis, tertia Octobris [7]), in diluculo in aurora progenuerat, Kazimirus ei nomen imponens, per Thomam Cracoviensem episcopum baptisari procuravit, solennitatem baptismalium eo et subsequentibus diebus celebrando [8]). Expost [9]) vero dispositioni rerum publicarum invacabat, providendo: ut stipendiariis, qui anno transacto Regnum vexaverant, undecim millium [10]) pro

---

[1]) hostibus obsidentibus *Ed. Lips.* [2]) non armis modo, ut milites, sed vel ipsas sues rostris oppidum *Ed. Lips.* [3]) vicini *Ed. Lips.* [4]) Nasthyan *Ed. Lips.* [5]) Rex Poloniae Casimirus *Ed. Lips.* [6]) in die *Ed. Lips.* [7]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [8]) celebrantibus. *Ed. Lips.* [9]) Postea *Ed. Lips.* [10]) undecim millium florenorum *Ed. Lips.*

festo Sancti Martini promissa obveniret solutio, quae et tunc iuxta repromissum fuerunt illis persoluta.

Legatio Regis Bohemiae Georgii ad Kazimirum Regem in negotio succedendi deinceps in Regno Bohemiae stirpis Kazimiri, et obligatio eiusdem Georgii ad ferenda auxilia Kazimiro.

Tentae insuper sunt pro festo Sancti Andreae particulares conventiones, Rege [1]) absente et Cracoviae agente: in quibus id primum in deliberationem ponebatur, ne militares crebris expeditionibus et suffragiis, quae ex suis introitibus pro re publica conferre cogebantur, penitus exhaurirentur. Adveniunt et tunc Albertus Kosthka et Boczek Puklicza, a Girzikone [2]) Rege Bohemiae missi, et Kazimiro Poloniae Regi legationem exponunt, cuius haec summa fuit. Novisse Girzikonem [3]) et nosse, ad Kazimirum Poloniae Regem, prolemque suam, post mortem Ladislai, Bohemiae Regnum recidisse, et tandem ex morte Girzikonis [4]) devolvendum fore; posuisse quoque Girzikonem [5]) ordinem, ut ex filiis suis, iam propterea emancipatis, nemo sibi in Regno Bohemiae succedat, sed Kazimiro Poloniae Regi et proli suae servetur Regnum. Non ignorare insuper Girzikonem [6]), se stirpis regiae non esse, neque illam velle vendicare; quodsi diadema imponi sibi permiserit, bono animo et respectu, baronum Bohemiae victus precibus, id fecisse. Orare, ut secum amico more Kazimirus Poloniae Rex vivat, et magis illum adiutorem rerum suarum, quam hostem sola benevolentia efficiat: omnibus enim copiis, viribusque, iturum illum personaliter Prussiam, et adnisurum, ut integram pacificamque possessionem illius, exterminatis inde Cruciferis, Rex Kazimirus habeat; sed et Slesiae latrocinia castigaturum, ut ne minima offensa Regno Poloniae exinde proveniat. Cui legationi etiam preces, persuasionesque privatae, per utrumque legatum adiectae. Kazimirus Poloniae Rex, generali potius, quam singulari scemate [7]) in responsione danda utendum ratus: Gratam sibi inprimis asseruit veritatis et sui iuris recognitionem esse, praesertim, si virtus verbis data fuerit; se semper eo animo fuisse [8]), ut cum Regno Bohemiae amicitiam fovere maluerit, quam guerram [9]). Scire se nullum in Bohemos commisisse scelus, propter quod a iure Regni Bohemiae, sibi et proli suae competenti, excludi debeat,

---

[1]) Rege Casimiro *Ed. Lips.* [2]) a Georgio *Ed. Lips.* [3]) Georgium *Ed. Lips.* [4]) Georgii *Ed. Lips.* [5]) Georgium *Ed. Lips.* [6]) Georgium *Ed. Lips.* [7]) scommate *Ed. Lips.* [8]) praesertim, si virtus verbis data fuerit, se semper eo animo fuisse *desunt in Cod. Calv.* [9]) bellum. *Ed. Lips.*

sed et iniuriam suam aequo animo hactenus tolerasse: si quae fides aut amicitia ab eis praestita sibi fuerit, eam se merito officio repensurum. Nosse insuper probe, divinam et humanam legem ingeniis et calliditatibus humanis collidi posse, evacuari non posse; Girzikonem [1]) Regem bene fecisse, si Regnum Bohemiae bono respectu usurpatum, non filiis, sed iustis haeredibus et successoribus tradendum curaverit.

Calixto Papae tertio Pius secundus succedit.

Sexta mensis Augusti Calixtus Papa tertius, vir grandaevus, moritur, et in ecclesia Sancti [2]) Petri tam miserabiliter et pannose sepelitur, ut corpus sepulturae mandandum, non nisi quatuor presbyteri cum totidem cereis comitarentur, omnibus nepotibus, amicis, familiaribus et necessariis suis, quos extulerat, promoverat, ditaverat, et quod maiorem admirationem parit, ipsis etiam Cardinalibus, quorum aliquos ea dignitate insigniverat, a funeris officio aversis. Successit autem sibi Aeneas de Senis de Picolominibus [3]), tituli Sanctae Sabinae Presbyter Cardinalis, episcopus Senensis, natione Italus, in arte poetica et oratoria plurimum eruditus, qui Pius secundus vocatus est. Hic primum Felicis quinti Papae cum Eugenio quarto de Papatu contendentis, expost Friderici Imperatoris secretarius, tandem per Calixtum Papam tertium et suum immediatum praecessorem Cardinalis creatus, Summum Pontificatum sorte (Iohannes enim Cardinalis Rotomagensis paribus votis secum concurrerat) est adeptus. Vir parvae staturae, sed acuti [4]) ingenii, in Almannos propensum favorem gerens, in Polonos parum propitius; qui in Cardinalatus dignitate consistens, stilo suo, quo plurimum valuit, corpus historiae Bohemicae contexens, singula gloriosa et heroica de Polonis in Cronica Bohemorum notata, silentio absolvit [5]), ignominiosa vero et genus Polonicum [6]) dedecorantia, plus iusto extulit. Vir eloquens, orator et poeta laureatus: qui in Concilio Basiliensi, privatus consistens [7]), a Felice quinto [8]) in secretarium assumptus, edidit Tractatum de potestate Concilii et Ecclesiae, concludens fortissimis rationibus, Concilium esse supra Papam: quem postea factus Papa retractavit, et alterum de superioritate Papae edidit. Caput beati Andreae Apostoli, postquam Constantinopolis a Turcorum Caesare Machumeto capta est, in Urbem sua opera intulit; ad ipsum quoque Turcorum Caesarem Machumet, invitans illum ad fidei chri-

---

[1]) Georgium *Ed. Lips.* [2]) beati *Ed. Lips.* [3]) Picolhomineus *Ed. Lips.* [4]) magni *Cod. Przez.* [5]) praetermisit *Ed. Lips.* [6]) Polonorum *Ed. Lips.* [7]) existens *Ed. Lips.* [8]) a Felice quinto Papa *Ed. Lips.*

stianae, multis rationibus, multis persuasionibus, susceptionem, specialem et pulcherrimum Tractatum scripsit.

In Hungaria, Bohemia et Austria ardet bellum.

Premebatur eo anno Hungaria bellis intestinis, quae illi a Polonis et Bohemis, superioribus annis illic degentibus, inferebantur. In omnibus tamen conflictibus Hungari secundo favore fortunae usi, victoria contra Nicołaum Komorowski et Telephus [1]) potiti, Iohannem Giskra et Petrum Rathkowyecz [2]) certis castris et munitionibus exuerunt. Die quoque Dominico Pentecostes, circa Pothok oppidum Hungariae cum Telephus [3]) congressi, omnes eius copias conflixerunt [4]): ubi notabiles ex Polonia adolescentes prope sexingenti, adversis ceciderunt vulneribus, pulcherrima dixissem morte, si pro patria occubuissent [5]). Pressit etiam Georgius Bohemiae Rex Austriam bello. Dum enim gentes suae, duplici clade perpessa [6]), turpiter ab Alberto Austriae Duce conflictae [7]) refugissent, personaliter ipse cum forti exercitu, conducta quaedam Polonorum habens secum solatia [8]), in Austriam venit, eamque aliquanto tempore igne, caedibus et spoliis vastavit: nec prius destitit, donec certis factis pactis, per quae illi Ulricus Eczinger de venenatione Ladislai Regis insimulatus, et ut aliquorum ferebat relatio, confessus, cum certa pecuniae quantitate, et Austriae Ducatus ex morte Ladislai Regis vacans, Friderico Imperatori, in cuius suggestionem et favorem bellum gerebatur, redditus est. Multa eo bello, ecclesiis et ministris earum, imaginibusque Sanctorum, per Bohemos probra contumeliosa illata sunt. Circa festum autem Sancti Martini, Henricus de Lyppa Marsalcus Bohemiae, cum mille sexingentis hominibus Austriam invadens, ab Australibus usque ad internicionem conflictus est [9]). Ab eo quoque tempore Australes, audacia sumpta, adeo igne, spoliis et caedibus in Bohemiam et Moraviam grassati, ut Girzikone [10]) Rege nequicquam ferente opem, vicos singulos et suburbana principalium civitatum in Moravia, videlicet Olomuncz, Brunae et aliarum adurerent. Neque enim tanti fuit Bohemica potentia, quanti ferebatur. Compertum siquidem fuit, quod et pudet scribere, Girzikonem [11]) non nisi duobus equitum et sedecim peditum millibus ex proprio et mercenario milite, bellum contra Australes gessisse [12]), saepius-

---

[1]) Thelephum *Ed. Lips.* [2]) Rithkowicz *Cod. Przez.* [3]) cum Thelepho *Ed. Lips.* [4]) profligarunt *Ed. Lips.* [5]) cecidissent. *Ed. Lips.* [6]) bello perpesso *Ed. Lips.* [7]) profligatae *Ed. Lips.* [8]) auxilia *Ed. Lips.* [9]) profligatus est. *Ed. Lips.* [10]) Georgio *Ed. Lips.* [11]) Georgium *Ed. Lips.* [12]) egisse *Ed. Lips.*

que suorum paucitate inspecta [1]), ne ab Australibus opprimeretur, grandi pavore timuisse.

ANNUS DOMINI 1459.

In conventione Pyotrkoviensi, variatis sententiis, bellum tandem, reiectis conditionibus pacis per Magistrum Cruciferorum oblatis, decernitur in Pruthenos.

Natale Christi Kazimirus Poloniae Rex una cum consorte sua Elisabeth Regina, ex Cracovia feria tertia post festum Sancti Thomae Apostoli egressus, Sandomiriae celebravit. Quo peracto, ad tenendam conventionem generalem feria secunda ante festum Sancti Marcelli, Pyotrkow [2]) venit, et sub frequenti Praelatorum, baronum et nobilium numero, diebus tredecim conventum illic tenuit, exquirendo varias vias, quibus Pruthenicum bellum compositione aut armis promoveri possit: ad difficultatem enim grandem singula reciderant, nobilitate universa, tam pecuniaria, quam personalia suffragia conferre, propter male administratum praeterita aestate bellum, abnuente. Advenerant illuc et militarium et civium ex Prussia quinque nuntii, et hi ad consilium introducti, declarant Regi Kazimiro per organum Ramsz [3]) militis, qui legationis illius erat princeps: Magistrum Cruciferorum per literas, in terras Almanniae directas, vulgasse, quod singulas terras, quas ante motam guerram [4]) habuerat, decisione arbitrorum esset certitudinaliter rehabiturus. Alium quoque disseminasse rumorem, quod non solum priores terras Prussiae, sed omnes regiones, terras et Regna, usque ad Syriam et Terram Sanctam, esset ipse et Ordo suus, iuxta vaticinium dudum fatatum [5]), possessurus: quibus rumoribus Almanniae Principes et homines, qui rebus suis velut perditis et collapsis auxiliari destiterant, in spem erigit, et eos, qui in fide regia continentur, terret et avertit. Tenuisse insuper gubernatorem Prussiae, Iohannem de Baysen, cum militaribus et civitatibus in Elbing conventionem, et novis iuramentis, pactis et inscriptionibus fidem semel Regi promissam, firmasse et innovasse, eam quoque constantiam induisse, ut omnia extrema prius subire et experire maluerit, quam ditioni Magistri et Ordinis subesse. Orare Regem provideret, ne aut arbitrorum, aut superarbitri decisione eos a suo iusto et legitimo scindi permitteret imperio, scissionem huiusmodi nullatenus tolleraturos. His primum gratiae actae sunt, quod tam pura fide et constantia

---

[1]) conspecta *Ed. Lips.* [2]) Pyotrcoviam *Ed. Lips.* [3]) Ranisz *Cod. Przez.* [4]) ante motum bellum *Ed. Lips.* [5]) aeditum *Ed. Lips.*

pacta et iuramenta custodirent; certificatisque [1]) deinde amplis verbis, Regem eos nullo pacto aut conditione deserturos [2]), digestum insuper fuit tractatu [3]): an in futuro arbitramento in Chelm aut Bidgostia tenendo, sub conditionibus per Magistrum et Ordinem oblatis, pax componi deberet. Offerebat enim Magister et Ordo Regi centum florenorum millia pro damnis; item singulis annis, perpetuis temporibus, tributum viginti millium florenorum; item pro qualibet guerra [4]) duorum banderiorum servitutem; item homagium et fidelitatis iuramentum per quemlibet Magistrum praestandum, ita tamen, quod omnium terrarum, quas ante guerram [5]) habuerat, sibi plena fieret redditio. Videbatur haec oblatio quibusdam consiliariis crassa [6]), maiusque emolumentum et Regno et Regi, quam si Rex terras ipsas proprias haberet, allatura. Verum dum pericula, quibus militares et cives Pruthenici, fidem Regis secuti, et crudelitatis, quam Magister et Ordo in civibus de Choszczno [7]) tempore belli Choyniczensis, Regi deditis, et pace reformata Magistro et Ordini restitutis, egerant; altera quoque, quam in cives de Krolowgrod alias Kinsberg, quibus omnem impunitatem, dum illis, Rege deserto, civitatis obsessae deditionem facere consenserant, pollicebantur, monstraverant, fuisset recensita; sanguis quoque innocentum amicorum et sociorum fusus, fundendusque, ante oculos Regis et consiliariorum obversaretur: quamlibet Magistri et Ordinis oblationem, ea etiam quae offerebatur, crassiorem [8]), sociis et civibus desertis, perniciosam et detestabilem esse decernebant, nec in aliquas pacis conditiones condescendendum, nisi quas Pruthenici milites et cives probarent. Minoris partis sententia erat: perseverandum in bello esse, et recuperandum ablata, nec deserendos militares et cives Prussiae, fidem suam sequentes. Satiusque fuisse multo, non moveri bellum, nec praeberi foedus, quam omitti motum, et in periculum extremum detrudi susceptos, omnemque spem ad rehabendum terras occupatas claudi, turpibus consultationibus ac sententiis [9]), Regni Poloniae omnem gloriam et expectationem de recuperandis occupatis terris subversum iri. Nunquam fore, ut Prutheni se Polonorum permittant fidei, si tam sacrosanctae suscepti, abiectos se viderint. Nunquam Regem et Regnum habiturum recuperandi occupatas a Cruciferis terras occasionem, si eam, quae tum esset, praetermisisset. Nunquam aliter tutam pacem fore, minusque succensendum militibus, qui per fugam ad Choyniczam pugnam omiserint, quam Regi et consiliariis subditos fideles omittentibus, quod illos vis hostilis fugere compellebat, Rex et consiliarii, nulla vi pressi, quod

[1]) Certificatique *Ed. Lips.* [2]) deserturum *Ed. Lips.* [3]) longo tractatu *Ed. Lips.* [4]) pro quolibet bello *Ed. Lips.* [5]) bellum *Ed. Lips.* [6]) ampla satis et bona *Ed. Lips.* [7]) Thosczno *Ed. Lips.* [8]) ampliorem *Ed. Lips.* [9]) sententiis *deest in Cod. Calv.*

ferociter spoponderant, leviter omittunt. Nondum ad extrema, viros, equos, arma, sumptus, commeatus, habentibus ventum esse: quo si veniretur, tum Prutheni accersendi, avisandique, ut sibi provideant, et non pecorum more deserendi. Nimis delicatos Polonos esse, et patriae charitatis parum memores, si ob detrimenta leviter ferenda, et Pruthenos prodiderint, et quae iuris Regni Polonici terrae sunt, illis se perpetuo abdicaverint. Et quamvis Regis animus inclinatior ad pacem fuerit, illumque maior pars consiliariorum secuta fuerit, eorum praesertim, qui enixius deditionem Pruthenicam acceptandam superiori tempore concludebant: sed ad consultationem tam fidam partis minoris, quae maiori et ratione et pietate nitebatur, et Rex et caeteri suas sententias retractando dirigunt, intelligentes non finiri guerram [1]), nec hostes amoveri, si desisterent, sed maiorem [2]) exoriri, et tam Cruciferos, quam alios ad se impugnandum invitari. Ea sententia stabilita et ab omnibus laudata, arbitris, qui pro parte Regis in futura diaeta, pro Dominica Laetare tenenda, arbitrio praeessent, quique causam Regis advocarent, iustificarent, proponerentque, designatis, rebusque aliis Regni ordinatis, dissoluto conventu, die Dominico ante festum Purificationis Sanctae Mariae, qui in Septuagesimam eo anno cadebat, ex Pyotrkow discedens, in Lithuaniam, quo iam Elisabeth Reginam praemiserat, per Opoczno, Radom, Lublin, Parczow et Brzeszczye processit, ac residuum hiemis, verisque tempus illic exegit. Gerendi belli qualitas et conditio ad terrestres et particulares conventiones reiecta est, quatenus communitas nobilium, quae et in militiam ire et subsidia pecuniaria conferre detrectabat, ad saniorem mentem reduci possit, ne hoste ingravescente, et sociis periclitatis et amissis, maiori suo dispendio cogatur bellum repellere, quam nunc inferre.

Literis salvi conductus arbitris Polonorum a Cruciferis denegatis, arbitrium pacis utrinque tractandae rescinditur.

Dominica Laetare superveniente, Thomas Cracoviensis, Iohannes Wladislaviensis, episcopi, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, Stiborius Elbingensis, Iohannes Gdanensis Palatini, et Iohannes de Senno [3]) castellanus Leopoliensis, Magistri quoque civium de Gdansk, Thorun et Elbing, tempestive in Nyeszow et Thorun superveniunt, pro parte Regis et Regni Poloniae arbitrium expedituri. Tardius pars Magistri, propter subitam dissolutionem aquarum et nivium, et fluviorum, qui non nisi navibus transiri poterant, inflationem, in Chelm supervenit, in qua hi fuere principales:

---

[1]) bellum *Ed. Lips.* [2]) maius *Ed. Lips.* [3]) Sienno *Cod. Przez.*

Nicolaus episcopus Curoniensis [1]) de Livonia, duo Commendatores de Almannia, Elbingensis olim Commendator vocatus Plawenski Henricus [2]), magnus Commendator Bernhardus Schumborski, nuntii Friderici Bavariae, Friderici Saxoniae et Friderici Brandeburgensis, Electorum Imperii, Ducum. Praemiserat autem Kazimirus Poloniae Rex Vincentium Kyelbassa notarium ad Ludovicum Ordinis Magistrum, ut propter maiorem securitatem et rerum fertilitatem, ex Chelm in Nyeszow suae partis arbitri convenirent, faciliorem rebus tractandis conclusionem reperturi. Verum Magister requisitioni regiae in nullo se delaturum, respondit, neque locum designatum mutaturum. Ea superba Magistri responsio nihil movit arbitros Regis, sed hebdomadis tribus fatigando in Chelm nuntios, instabant, ut pars Magistri ad illos in Nyeszowam aut Bidgostiam descendisset. Quod cum nullatenus obtinere possent, Cracoviensi et Wladislaviensi episcopis in Nyeszowa [3]) relictis, in Chelm ire consenserunt: dummodo salvus conductus illis plenarius concederetnr. Is etsi praestitus fuisset, plures tamen vitiosos defectus continebat. Quibus nihilipensis, altero nuntio fatigato, ut plenior salvus conductus praestaretur, omnes arbitri Regis, pontificibus exceptis, et Iohanne Dlugosch Canonico Cracoviensi, qui causam Regis et Regni advocandam, defendendamque coram duodecim arbitris susceperat, navali itinere feria secunda Paschae in Chelm processerunt, communes securitatis literas in debita forma, partem Magistri eis, nullatenus dubitantibus, negaturam. His in Solecz [4]) nocturnantibus, velox, quem in Chelm fatigaverant, nuntius allatus, deferens literas, quibus pars Magistri denuntiabat, se nullas alias salvi conductus literas, praeter eas, quas destinaverat, truncas et defectuosas, concessuram. Itaque ex Solecz in Nyeszowa et Thorun reditum est: magnam bilem omnibus de parte Magistri contra Henricum Plawenski evomentibus, quod is autor fuit, plenam securitatem arbitris regiis non concedendi.

Thomas Cracoviensis episcopus iustitiam Kazimiri Poloniae Regis in negotio Pruthenico publice Thorunii declarat, et bellum iuste eum movisse demonstrat.

Feria sexta Paschae in Thorun, in praetorii loco, omnibus militaribus et civitatibus, quorum frequens tunc confluxerat numerus, iustitia Kazimiri Regis et Regni Poloniae per organum Thomae Cracoviensis episcopi

---

[1]) Culmensis *Ed. Lips.* (*rectius* Nicolaus episcopus Sambiensis et Paulus episcopus Curoniensis). [2]) Henricus Plawienski *Ed. Lips.* (Henricus Reuss de Plauen). [3]) Niessewa *Ed. Lips.* [4]) Solyecz *Ed. Lips.*

multifario et sententioso sermone declarata [1]): qui omnibus, quibus Cruciferi se tuuntur, commemoratis, eorum omnes allegationes, ex Canonibus et legibus, iureque divino, naturali et humano confutavit, et Regem atque Regnum Poloniae iustum bellum movisse et movere Cruciferis, clarissime monstravit: se virum grandaevum et pontificem, atque iuris divini et humani Magistrum, in ea fide moriturum. Magnum in singulis Pruthenicalium terrarum hominibus sermo suus fructum effecit, pluribusque fletus resolvit, et omnium in eam usque diem pectora vacillantia stabilivit et sanavit. Decisione itaque arbitraria ex huiusmodi causa abrogata, amplior decisio ad superarbitrum partium, Albertum Austriae Ducem, reiecta est: qui et Kazimiri Poloniae Regis et Ludovici Magistri nuntiis solicitatus, onus superarbitri, Almannorum Principum inescatus consiliis et promissis, susceperat.

Lucas Slupeczki propter scelera et rapinas a daemone annis duodecim tortus, in vita tamen restituere ablata noluit.

Praevaricationibus et transgressionibus nefariis et detestabilibus, armiger et miles Cracoviensis diocesis, Lucas de Slupcza, terrigena Sandomiriensis, tempore diuturno in omne scelus violentiae, concussionis et iniuriae, in colonos suarum villarum, et in vicinos, sibi et suis villis cometaneos [2]), nobiles et plebeios, ad resistendum sibi languidos, grassabatur. Erat autem stirpe nobilis, ex familia [3]) Rawitarum genus ducens: cuius parens Groth de Slupcza, dum ob scelus homicidii (militem enim insignem, Iohannem Ossolinski castellanum Visliciensem, de domo Bipennium, bona et villam ecclesiae et praebendae Sandomiriensis dictam Dwyekozy [4]), cuius agrum sibi Groth usurpabat nomine et vice filii sui Iohannis, tunc eiusdem praebendae Canonici, defendentem, in fundo villae Dwyekozy violenter et studiose irruens, necaverat), ob alia quoque facinora in Regnum et patriam commissa, bannitus, castrumque suum Konari a Wladislao Poloniae Rege secundo expugnatum, et in perpetuam suae iniquitatis ultionem disruptum foret: hunc non solum bonorum, sed et scelerum reliquerat haereditarium successorem, in quo parentis sui Grothonis, quamvis mortui, vivebat tamen impietas. In conspectu itaque primum Wladislai tertii, deinde Kazimiri etiam tertii sibi succedentis, Poloniae Regum, et suorum satraparum, propter actiones suas violentas habebatur ipse Lucas odiosus, suis quoque concussionibus, in exitium et necem se protendentibus, resi-

[1]) declarata est *Ed. Lips.* [2]) confines *Ed. Lips.* [3]) de domo et familia *Ed. Lips.* [4]) Dzwyekozy *Cod. Calv.*

stere audebat nemo, ab omnipotente Deo dilatus longo tempore ad vindictam, ut pro tarditate durius feriretur. Itaque cum nobile, accipiendo Sbigneam, filiam Sbignei de Brzesze [1]) Regni Poloniae marsalci, sortitus fuisset coniugium, filiosque procreasset et filias, et substantia sua ex spoliis inopum, in bobus, equis, ovibus, caeterisque armentis, crevisset in terra, blandiebaturque sibi in delictis suis ut pullus onagri, lasciviens et incrassatus, impinguatus, dilatatus, indurabatur cor eius, quia non statim percutiebatur, sed differebatur ad poenam, Contra cuius impietates, in caput eius relatura supplicia Divinitas consurrexit, tradens illum in interitum Satanae, ut plagis suis afflictus, a sordibus suis quandoque resipisceret, et propitiationem quaereret divinae pietatis. Anno itaque Domini Millesimo Quadringentesimo quinquagesimo nono, die vicesima octava mensis Decembris, invasit illum Spiritus nequam, et permittente Deo, gravi tortura exagitabat eum. Nec uxor sua, filiusque suus Iohannes, caeterique cognati, servitores et necessarii, terrores daemonum poterant ferre, sed in alias fugiebant, perculsi furore nimio, domos: ipsum vero daemonium liberius, illis fugientibus, verberabat. Voces quidem daemonum insultantium et exprobrantium illi facinora sua, et sonitus verberum, a circumstantibus audiebantur: nemo tamen loquens, sed nec verberans videbatur. Quo malo et ipse Lucas, et coniunx atque filius, caeterique necessarii, attoniti, quippe qui et ipsi assidua formidine et vigilia adeo, ut nec somnum capere possent, torrebantur, mittunt, et Iohannem Warssii Kazimirski [2]) sacerdotem, Praepositum Chelmensem, quod et eiusdem generis ac familiae esset, et energuminos exorcismis curare intrepide solitus erat, accersunt: sperabant enim expulso per eum, iuxta atque a caeteris, daemone, plenam liberationem illum consecuturum. Is, cum et proximi et fratris calamitate permotus, advenisset, in daemonis expulsionem, ieiuniis et orationibus totus ferebatur, frequenterque [3]) ab aegro diffugientibus, solus cum illo remanebat: nihili pendens strepitus et fragores terribiles [4]) daemonum, quos plus solito cadentibus tenebris commovebant, dispellebatque virtute exorcismorum ab aegro exagitationes, flagella et verbera, quibus a daemone cruciabatur, leviusque daemonicam passionem ferebat. Nec daemon tacitus eripi sibi suum mancipium, in quod saeviendi acceperat potestatem, querebatur; sed vociferans, quod minus in Luca explebat verberationis, significabat se expleturum poena aliorum. Nec verbis minatoriis defuit effectus. Puerum enim duodennem [5]), qui aegro ministrare consueverat, cum solitarium in stuba, cuius furnus iam incensus fuerat, offendisset, arreptum et contortum, ca-

---

[1]) Brzezie *Cod. Przez.* [2]) Caszymyrszki *Cod. Calv.* [3]) frequenterque omnibus *Ed. Lips.* [4]) horribiles *Ed. Lips.* [5]) duodenum *Cod. Przez.* duodecim annorum *Ed. Lips.*

put eius in foramen furni flammam cientis, valde angustum inclusit. Cumque casus hic omnes lateret, nidore [1]) ad universos pertingente et singulorum narès implente, intellectum est, otiosum non esse, quod tantam oliditatem ad universorum palatum infudisset, daemonisque opus aliquod (ut erat) portendi autumabant. Tandem discursione per omnes aedes curiae facta, reperiunt puerum furni foramini inclusum, cuius caput igni torrebatur. Hunc et ex igne et foramine conati extrahere, diu nequicquam luctati, tandem summa vi adnisi, exanimem, testa capitis in dimidia parte disrupta, aegre extrahunt, nimia admiratione capti, quali arte, exiguo foramini caput [2]) multo angustius daemon inclusisset [3]): qui etiam nec ministris praefati Iohannis Kazimirski pepercit, sed illos luto, pice et stercore suffundebat. Omnes tamen has et plurimas molestias daemonis Iohannes Kazimirski aequo animo sex hebdomadis ferebat, omni studio intendens ad praefati aegri curationem, ducebatque cum eo noctes insomnes, quoniam sub illis aeger durius a daemone, quam interdiu, torquebatur. Persuadebat aegro [4]) lucida intervalla habenti, si iniuste et per vim rapta restitueret, ad bonam illum valetudinem facile rediturum, longo et assiduo sermone in auribus aegri disserens, lustrari illum a peccatorum labe, et unicuique ablata reddi oportere, et sic illum consequi gratiam liberationis: pro re certissima habiturus, quod nequam Spiritus, ut mundetur a culpis, sibi in conflatorium datus sit; a vexatione procul dubio cessaturus, si post poenitentiae dignos fructus conflator non repererit, quod abstergat. His persuasionibus Lucas de Slupcza, et ut poenas daemonis evaderet, motus, pollicetur se omnia, quae suis et alienis subditis abstulerat, ad integrum resarturum. Ad quam rem exequendam cum dies dicta fuisset, et spoliationem passi accersiti, ad tollendum sua venissent, boum, vaccarum, ovium, equorum, caeterorumque pecorum et armentorum iussu Lucae grex appulsus est, et procuratoribus, factoribusque et villicis, districtius a Luca mandatum, ut omni metu circumscripto, recognitione fideli facta, purum separarent ab impuro et haereditarium a violento. Id cum illi impigre exequendo, inter pecora et armenta perperam et iniuria [5]) ablata, et quae iuris Lucae erant, iustum fecissent sequestrum, apparuit omnem illum boum, equorum, ovium et armentorum gregem alienum, et propriis atque finitimis colonis per vim aut calumniose fuisse ereptum, et diuturno iam tempore detentum, praeter duas macillentas vaccas, unum bovem et quinque oves, quas duntaxat sequestratores ad Lucam pertinere affirmabant. Stabant autem spolium et iniuriam passi a longe, spe bona pleni, quasi extemplo

---

[1]) odore *Ed. Lips.* [2]) capite *Ed. Lips.* [3]) puerum inclusisset *Ed. Lips.* [4]) ergo *Ed. Lips.* [5]) et per iniuriam *Ed. Lips.*

sua animalia recepturi. Id Lucas Slupeczki cum vidisset, aegre atque graviter ferens, se tanta possessione fructuque spoliari, inhibente daemone, quo agebatur, sententiam sui promissi, passione eum tunc deserente, retractat, et hominibus singulis, qui ad tollenda sua venerant, gravi opprobrio et improperio minaci inflicto, mandat tolli sequestrum, et omnia pecora et armenta confundi, et in suae curiae caulas reduci. Cuius obstinata duritia Iohannes Kazimirski Praepositus Chelmensis animadversa, et intelligens illum sorti suae destinatum, nec Aethiopem pellem suam depositurum, eo deserto, in domum suam abiit, nec apposuit ultra, quamvis solicitatus, ad illum reverti. Vixit autem Lucas Slupeczki post hanc plagam et passionem annis [1]) duodecim: infra quos, certis temporibus, non tamen continuis, recisiori et lentiori flagello quam ante, agebatur. Non tamen per tam spatiosum et extensum tempus, ad percutientem se curavit reverti, nec attendebat se, obumbrante daemone eius sensus, ad districtum Dei iudicium perventurum. Itaque cum patientiam et longanimitatem Dei per tot annos duxisset in abusum, Anno Domini Millesimo Quadringentesimo septuagesimo primo, die Mercurii, decima octava mensis Iunii, facta confessione et salutari sumpto viatico, nulli tamen eorum, quos rapinis concusserat, substantia reformata, filio Iohanni et coniugi Sbigneae illam demandans, expirat. Huius funus dum apud monasterium Sancti Iacobi fratrum Praedicatorum extra muros Sandomirienses, sepultum fuisset, horrendis strepitibus, terroribus et infestationibus clamorosis daemoniacis, per noctes singulas ecclesia et monasterium complebantur, adeo ut ecclesia et monasterium continenti incendio putarentur flagrare, et vicini finitimi ad extinguendam flammam, facto concursu, ostiis ecclesiae clausis repertis, quid portenti intercessisset, per rimas exploraturi, viderunt ex sepulchro Lucae Slupeczki igneam columnam consurgere, et in universam ecclesiam flamma sua, quasi illam devoratura, grassari; fratres insuper monasterii ad solvendum matutinale officium, frequentibus terroribus acti, nunquam audebant consurgere, cogebanturque per menses plures ab ingressu ecclesiae sub nocturnali tempore abstinere. Quodam insuper tempore, Prior monasterii Andreas Ribka, dum ab officio destitutus, novo Priore Nicolao de Sandomiria cum caeteris fratribus in stuba remanente, ad quiescendum absque comite, lucernam ardentem praeferens in manibus, in dormitorium transisset, facies Lucae Slupeczki tota ardens et ignea, cum magno sonitu et fragore illum transeuntem coepit consectari, vociferans: Monache! redde equum meum, quem in funeralibus meis sustulisti. Qua visione et voce frater Ribka attonitus, cecidit semianimis in terram. Ubi cum, spiritu coangustato et

---

[1]) prope annis *Ed. Lips.*

incluso, per horae spatium unius iacuisset, a Priore et fratribus, omnium, quae circa Ribkam agebantur, ignaris, supervenientibus, reperitur, et pro mortuo habitus, in stubam cum moerore reportatur. Ubi cum post longum [1]) tempus spiritum et memoriam resumpsisset, Priori et fratribus suis casum suum ex ordine enarravit. Alio insuper tempore Lucas ipse [2]) ad sacrarium, in quo unus fratrum clausus dormiebat, sub intempesta nocte accedens, triplicem edidit ad ostia pulsum. Sacristiano autem quaerente, quisnam esset, aut qua ex [3]) causa pulsaret: Ego sum, inquit, Slupeczki Lucas; vade quaeso, a me monitus, ad consortem olim meam Sbigneam, et ad filium Iohannem, requisiturus utrumque, ut singula quae pauperibus et divitibus abstuli, de substantia illis a me relicta quanto celerius restituant, supplicia horrendissima, quae patior, si secus egerint, incisuri. Sacristianus autem plagam, quam sibi loquens minabatur, nisi sua mandata ad coniugem et ad filium deferret, evitaturus trucem denuntiationem sibi demandatam ad uxorem et filium deportavit, restitutionemque ablatorum persuasit. Quae pro deliramento accepta est, ut verificarentur Patrum sanctorum monita et scripta, per quos memoriae proditum est, post mortem divitis, litem inter necessarios, daemones et ranas consurgere super derelictis, allegantibus necessariis, non se aliquam [4]) curam habere de anima, aut de corpore, sed solum de terrena substantia, ut illis integra remaneat; daemonibus, ut animam solam tollant; ranis, ut cadavere ad vescendum potiantur: sub his quoque conditionibus pax componitur inter dissidentes, ut filiis et consanguineis terrena cedat substantia, ranis cadaver, daemonibus anima. Cuius contentionis evidentem figuram in Testamento veteri constat praecessisse, dicente Rege Sodomorum ad Abraham: „Da mihi animas, caetera tibi tolle [5])“. Morosiorem forsan me gessi in referendo casu tam tetro et terribili, quam sat fuit, Polonorum proceres ab insita eis rapina et concussione aversurus, dum animadverterunt sui generis atque gentis satrapam, Lucam Slupeczki, quamvis poena gehennali, dum viveret, a daemonibus tortum, vitam suam per annos tredecim salutari poenitentia non emendasse, reformationem vero iniuste ablatorum, neque filium, neque uxorem, quamvis in vita et post mortem demandatam, curae habuisse.

---

[1]) post multum *Ed. Lips.* [2]) Lucas ipse Slupeczki *Ed. Lips.* [3]) de *Ed. Lips.* [4]) non esse aliquem *Ed. Lips.* [5]) Genes. Cap. XIV. v. 21.

Venti validissimi et inundatio aquarum damna et caristiam producunt.

In Dominica Laetare et tribus diebus sequentibus, tam validissimus flatus borealis venti supervenit, ut robustissimas turres, domos et arbores a suis fundamentis ruinando deiiceret. Fruges hiemales, praesertim siligineae, a nivium multitudine depastae; inundatio aquarum duobus mensibus continue durans, annonae caristiam effecit.

Mathias a Friderico Imperatore victus, tandem pacis conditionibus secutis, Rex Hungariae creatur.

In Hungaria novi motus: quidam enim barones, quorum princeps Nicolaus Fristaczki erat, Mathia reiecto, Fridericum Imperatorem et Austriae Ducem, in Regem assumunt, qui electioni a paucis de se factae consentiens, totam Hungariam novo et civili bellorum fremitu convolvit [1]). Omnis tamen motus exinde coortus, Friderico Imperatore impensam quamlibet ad prosecutionem negotii facere fastidiente, brevi refriguit. Exercitibus tamen utriusque Regis invicem convenientibus, fit atrox et crudelis hinc inde pugna. Et quamvis dimicationem ipsam praesentia Mathiae Hungariae Regis adiuvaret plurimum (praesens enim et spectator pugnae atque adhortator militum aderat) et labantem pugnam, fessis novos substituendo, in locis aliquot restituisset: ad extremum Caesarianis militibus, bellum Friderici nomine administrantibus, victoria cessit. Hungari et eorum auxiliares magna clade obruti, et fere omnibus aut captis aut interfectis, omnis exercitus Mathiae Regis Hungariae deletus. Rex ipse Mathias, ornamentis regiis, ne proderetur, abiectis, cum paucis fugiendo, persequentium manus et captivitatem evasit, et in Budam perveniens, meticulositate et pusillanimitate ingenti, renuntiare et cedere Regno in animo suo firmaverat, et Friderico Caesari victori supplicem se facere destinabat, rogaturus illum, ut de iure Regni Hungariae universo excedens, liceret sibi circa patrimonium tantummodo et haereditates et castra a patre quaesita, remanere. Ab hoc autem proposito Michaelis Szuladin [2]) avunculi sui, aliorumque amicorum consiliis, pusillanimem animum suum meliora sperare iubentibus, aegre revocatum, missis nuntiis notabilibus, ecclesiasticis et saecularibus, in Viennam, pacem cum Friderico Caesare sub his conditionibus perpetuam componit: ut Caesar Fridericus, titulo Regni Hungariae sibi et suis successo-

---

[1]) involvit. *Ed. Lips.* [2]) Zeladin *Ed. Lips.* (Szilagyi).

ribus retento, coronam materialem Hungarici [1]) Regni, ab Elisabeth Regina Hungariae, Alberti [2]), relicta, apud illum in manus fideles depositam, reddat; de administratione quoque Regni Hungariae ad vitam duntaxat Mathiae cedat, post mortem Mathiae, etiamsi pignus susceperit Mathias, sibi successurus; pro restitutione quoque coronae Hungariae Mathias Rex Friderico Caesari octuaginta aureorum millia solvat, et de successione Regni Hungariae, morte sua secuta, per suas literas et omnium consiliariorum, et per corporale sacramentum, operis effectu per Regem et consiliarios praestandum, Caesarem certum [3]) faciat. Sub his conditionibus dum pax, earum complemento secuto, convenisset, Mathias Hungariae Rex etiam a Caesare in filium susceptus, tum primum se coronari in Alba Regali corona huiusmodi obtinuit, et contra omnem spem suam Regno Hungariae potitus, haeredibus etiam, filiis Kazimiri Regis Poloniae extantibus, insolentius se erga Caesarem Fridericum, erga Michaelem Szuladin [4]) avunculum suum, quem processu temporis in miserabilem captivitatem coniecerat, gerere coepit.

Polonis non satis concordibus, aliquis tamen exercitus in Prussiam mittitur, qui nulla re memorabili edita, domos rediit; praesidia tamen castrorum regia insignem referunt ex Ludovico Prussiae Magistro triumphum.

Festo Paschae lapso, Kazimirus Rex [5]) ex Lithuania reverti coepit, et feria quarta in vigilia Corporis Christi, in Radom, excipiente eum illic Sophia genitrice sua, supervenit. Feria secunda ex Radom discedens, in terras Maioris Poloniae divertit. Agebantur interim particulares conventiones super expeditione Cruciferis inferenda [6]): et baronibus quidem Maioris Poloniae, qui in Kolo convenerant, visum est expeditionem instaurari, aut saltem militibus, iuxta facultatum possessiones expediendis, bellum geri. Cracovienses negarunt aut militiae aut bellis vacare, donec deformata et collapsa erigerentur, et res publica, quae pessimo ordine et Regis Kazimiri facilitate [7]), pene perierat, reformaretur. Unde petebant conventionem generalem in Pyotrkow pro die Sanctorum Petri et Pauli [8]) teneri. Eam rem adeo moleste Kazimirus Rex tulit, ut precibus Cracoviensium baronum repudiatis, et conventionem teneri negaret, et plerosque barones, quasi regi-

---

[1]) Hungariae *Ed. Lips.* [2]) Alberti olim Hungariae Regis *Ed. Lips.* [3]) certiorem *Ed. Lips.* [4]) Zoladin *Cod. Przez.* Zeladin *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) super expeditione bellica, Cruciferis in Prussia inferenda *Ed. Lips.* [7]) factivitate *Ed. Lips.* [8]) Petri et Pauli Apostolorum *Ed. Lips.*

men Regni erepturi sibi forent, assentatoribus suspicionem augentibus, pro hostibus duceret. Habiti proinde sunt particulares in terris Cracoviensibus conventus: in quibus dum Cracovienses pertinacius perseverandum in proposito censuissent, conventio generalis pro die Sancti Egidii in Pyotrkow indicta est. Ne tamen Prussiae res periclitatum iri contingeret, a Maioris Poloniae terris, collatione bonorum facta, ut is, qui centum marcas redditus haberet, lanceam unam mitteret, et civitates, oppidaque regia, pedites iuxta facultatem mitterent, exercitus congestus est, et in Prussiam, treugis [1]), quae labente Sanctae Margarethae die expirabant, missus. Nihil tamen illic memorabile egit, neque ad expugnationem hostilium munitionum intendit, ne duntaxat hostes in regios grassarentur, hinc et inde gyrando, providit. Postremo in Thorun se recepit, vexationem, quam Bernhardus Schumborski et hostes ex Chelmno Thorunensibus inferebant, prohibiturus. Exinde quoque, cum iam tempus hiemis appeteret, iniussu Regis et baronum, dum nemo esset, qui discessuros castigaret, in domos defluxit. Milites regii in inferiori terra praesidia castrorum et civitatum obtinentes, etsi particularem, insignem tamen de Ludovico Magistro Prussiae retulerunt triumphum, nec multum abfuit, quin et ipse Ludovicus Magister caperetur. Ducenti et amplius equestres capti, totidem et plures interfecti, spoliorum maior, quam pro numero, copia: in singulos regios milites viginti [2]) aureorum numerus spolium divisum.

Oppidum Lubow ad Cruciferos deficit; inducias vero toties tentatas, mercenarius miles Cruciferorum disturbat.

Oppidum Lubow, quod partium regiarum in eandem diem erat, ne in blado suo ab hostibus pateretur detrimentum, in partes Magistri concessit et praesidium suum suscepit. Agitabantur et pro pace, aut pacis sufferentia [3]), inter Kazimirum Poloniae Regem et Ordinem plures tractatus. Dum quoque spes de firmanda treuga per Henricum Plawenski facta fuisset, missi usque in Marienburg duo barones, Stanislaus Ostrorog palatinus Calissiensis et Iohannes Czarnkowski castellanus Gnesnensis, quamvis [4]) cum Magistro et Henrico Plawenski plures agitassent tractatus: non tamen pacis modus, aut eius sufferentia [5]), Bernhardo Schumborski et stipendiariis partis adversae illam inficientibus, poterat dari. Propter quod Magister et Plawenski inverecunde renuntiarunt Regi: omnem sibi a stipendiariis po-

---

[1]) induciis *Ed. Lips.* [2]) viginti millium *Ed. Lips.* [3]) pacis induciis *Ed. Lips.* [4]) Ii quamvis *Ed. Lips.* [5]) induciae *Ed. Lips.*

testatem ereptam, neque in suo arbitrio, pacis aut belli ius consistere; agi proinde dignaretur clementia, et tam sibi, quam Ordini, ne prorsus interiret, prospicere. Plures naves onerariae, frumentum et ligna in Gdansk portantes, treuga temerata [1]), a Fricz, qui in Gnyew praeerat, captae fuere, dum ad Gnyew appulissent. Quarum restitutionem Rege expetente, a Magistro Prussiae responsum [2]) editum est: Friczonem sua temeritate usum, praedam illam fecisse, suum quoque imperium, si restitutionem mandare vellet, pro nihilo penditurum [3]). Ita sub pace et eius induciis plus detrimenti ab hostibus, quam sub bello acceptum [4]), hostibus ad dolos et fraudes se convertentibus, postquam se in viribus [5]) vidissent assidue deficere.

Wratislaviensis et Namisloviensis civitates Georgium Bohemiae Regem non agnoscunt: quamvis earum deditio a Kazimiro Poloniae Rege non sit accepta.

Feria sexta in die Sancti Bartholomaei Apostoli, Kazimiro Rege [6]) Lanciciae agente, consules et primores civitatis Wratislaviensis venerunt, qui tam suo, quam totius civitatis suae et Namisloviensium nomine, quae sola [7]) in fide cum Wratislaviensibus stabat [8]), petebant: ut quoniam Ladislao Hungariae et Bohemiae Rege mortuo, utriusque Regni ius ad ipsum recidisset, ipsi quoque ea mente stabiliti essent, ut Georgium Poszdzebraczki, et hominem haereticum, et iniustum Regni Bohemiae occupatorem, nullatenus pro Rege habituri forent, dignaretur personaliter venire aut mittere, et Wratislaviensis et Namisloviensis civitatis suscipere plenam possessionem et regimen. Iam enim praefatum Georgium Poszdzebraczki, Bohemiae assertum Regem, audierant in armis esse, et omnes Slesiae Principes, eos etiam, qui secum alias sentiebant, imperium suum acceptasse, et secum una pro sui aut desolatione aut expugnatione adventasse. His a Kazimiro Rege commendatis, quod in tempore tam periculoso et aspero, soli, quod iustum et sanctum esset, et facerent et sentirent, responsum est: Deditionem quidem eorum sibi gratam fore, se tamen et res suas sic [9]) qualificatum, et Pruthenico bello implicatum esse, ut eam nullatenus possit suscipere. Redirent proinde, et tam sibi, quam suis civitatibus, utcunque possent, prospicerent; id unum tamen caverent, ne fidei catholicae depravarent puritatem. Eo responso Wratislavienses et Namisloviensen, quamvis sibi molesto, magis soliditati, quam perculsi (sciebant enim, Kazimirum Poloniae Regem

[1]) induciis temeratis *Ed. Lips.* [2]) per responsum *Cod. Przez.* [3]) habiturum. *Ed Lips.* [4]) acceptum est *Ed. Lips.* [5]) in iuribus *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [7]) qui soli *Ed. Lips.* [8]) stabant *Ed. Lips.* [9]) ita *Ed. Lips.*

sincerum sibi responsum edidisse), Girzikoni [1]), civitati suae imminenti, resistentiam parabant.

In conventione Pyotrkoviensi Kazimirus Rex a Iohanne Rithwyenski acri oratione de multis arguitur; ibique de rebus Pruthenicis fit consultatio, et stipendium militi ex indictione sex grossorum solvitur, atque legatus ad Papam mittitur.

Die Sancti Egidii, qui in Sabbatum cadebat, adveniente, cum Kazimirus Rex [2]) et frequens Praelatorum et baronum Poloniae numerus in Pyotrkow advenisset, Cracoviensium terrarum nuntii, quorum Iohannes Rithwyenski capitaneus Sandomiriensis, Iohannes Tharnowski et Iohannes Melsthinski, capita et principes erant, cum ad propinquum constitissent, negarunt se locum sine Regis et consiliariorum securitate intraturos. Curienses [3]) enim et familiares regii, et plerique barones, de quibus Rex fidebat, regio iussu constricti, in armis erant, et in frequentiori quam unquam agmine illuc convenerant: iniectus enim erat Kazimiro Regi scrupulus, destitutionem suam, velut prave Regnum administrantis, nonnullos barones moliri. Ea res, cum et insoliti et perniciosi esset exempli, non sine amaritudine et irritatione animorum, ut malum, quod serpebat, rescindi posset, admissa est, et nuntii Cracoviensium terrarum, armis et ipsi vestiti, adveniunt, quasi cerneres, non domesticos fratres et amicos, sed hostes et forenses, convenisse. Rege, consiliariis [4]) et magna multitudine locum consilii ingressis, Iohannes Rithwyenski capitaneus Sandomiriensis, in lingua et animo promptus, non pro Cracoviensibus tantummodo terris, sed pro universo Regno, in hunc modum disseruit. Indigna, inquit, sors, serenissime Rex, et notoria calamitas, in quam te feriente prolapsi sumus, et nisi propitiatio divina genus nostrum inspexerit, usque ad interitum et perniciem prolapsuri sumus, nos impulit, ut praesentem conventum agi deposceremus, publicarum rerum a te, tuisque consiliariis reformationem et stabilimentum petituri. Qui licet aegre concessus fuerit, antequam tamen conveniret, terrae Chelmensis nobiles, Sigismundus de Lathiczyn et Wyrzbyanta [5]) de Schennicza, qui et ipsi nobiscum causam agunt, per praefectum tuum Iohannem Kuropathwa violati et captivitate atque vulneribus affecti sunt. Sed et nos caeteros, qui causam publicam, Praelatis et baronibus dissimulantibus, agimus, exosos et invisos habes, tuos semper appellas hostes: cuius rei gratia, tantam copiam hominum in armis con-

---

[1]) Georgio *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) Aulici *Ed. Lips.* [4]) Rege autem Casimiro, consiliariisque *Ed. Lips.* [5]) Wyerzbyątha *Ed. Lips.*

venire iussisti. Nos vero ingenue profitemur, tuos subditos, subiectos et amicissimos esse; sed ingemiscimus, miramur et querimur, te infestum nobis et Regno nostro hostem fore [1]), qui terram Regni insignem Luczensem et villas numero plures, prope Brzesczye consistentes, a Regno Poloniae alienasti et ditioni Lithuanorum adiecisti, nobisque pulsis et exclusis, terram notabilem et villagia ipsa iniustis dominis concessisti. Neque his contentus, conaris et aestuas, ut et terram Podoliae a Regno sequestres et Lithuanis subiicias, pro gratoque munere accipis, si Lithuani castra, munitiones et possessiones in ipsa terra Podoliae et alias a Polonis surripiant: qui a Ducibus Masoviae, tuis et Regni Poloniae feudalibus et vasallis, Ducatibusque eorum, duos districtus, Gonyandz [2]) videlicet et Wangrowyecz, per vim et iniuriam ereptos, Lithuaniae Ducatui applicasti. Sed et ipsos Lithuanos, Regno Poloniae feudales et subiectos, in tam superbam mentem erexisti, ut neque arma contra hostes nostros communes Cruciferos ferre, neque imperiis tuis obedire vellint. Cussione levissimae et iniustae monetae, quasi quodam vulgari incendio, nos consumis; furum, praedonum, raptorum, caeterorumque maleficorum, et eorum praesertim, qui monetam falsificant, malitiam grassari sinis; neque in hostes, Regnum devorantes, neque in sceleratos animum advertis. Bona regalia et introitus inutiliter consumis; vectigalibus et stationibus adeo Regnum exhauris et oneras, ut perpetuam civitatum et villarum videamus desolationem. Viduarum, pupillorum et oppressorum querelis et fletibus non moveris, ut administratio quoque iustitiae sub tuo regimine perierit. Armis, equis, auro argento et quibusque pretiosis Lithuaniam exornas, Poloniam nudas: cum tam genitor tuus, quam frater tuus Wladislaus Hungariae et Poloniae Rex, quam [3]) tu ipse, omnia decora, omnia ornamenta, omnes denique honores et plurima beneficia a Polonia accepistis. Et cum genitor tuus, unius districtus exigui in Lithuania Dux, expost [4]) favore Polonorum, et Regni Poloniae et totius Ducatus Lithuaniae Dominus effectus fuerit, et ignotus, obscurus atque gentilis, per Polonos in notitiam Christianitatis totius, et in fidei lumen atque claritatem amplissimam pervenerit, Lithuaniae insuper et Samagittiae terras, a Cruciferis occupatas, brachio Polonorum ereptas, Lithuanis reddiderit, et victores suos armis Polonicis vicerit; quo in longaeva aetate absumpto, fratrem tuum Wladislaum, non in Poloniae solum [5]), sed et in Hungariae Regnum proveximus: quo felici et gloriosa morte obeunte, te et corona regali et splendido matrimonio insignivimus; bella cum Cruciferis agentem, non armis solum et corporibus, sed aere nostro et sin-

---

[1]) esse *Ed. Lips.* [2]) Gonyącz *Ed. Lips.* [3]) quam etiam *Ed. Lips.* [4]) esset in Lithuania Dux, postea *Ed. Lips.* [5]) tantum *Ed. Lips.*

gulis substantiis in eam diem adiuvimus. Propter quod magno dolore afflictamur et conficimur, postquam pro tot nostris in genitorem, in germanum tuos [1]), et postremo in te ornamentis, honoribus, excellentiis et decoris praestitis, Lithuanicam gentem, nihil de te, patreque tuo meritam, et si verum oportet fateri, patri et tibi parum fidam, nobis anteponis, et iniuriis, oppressionibus et gravaminibus nos vexas, conficis et usque ad perniciem consumis. Oratum igitur venimus, et oramus, ut terram Luczensem et villas Parczovienses, terrae insuper Podoliae portionem, per te nobis iniuste adempta, restituas; monetam tenuem, futilem et Regno damnosam, cudere desinas; onerosas stationes et vectigalia subducas; petentibus iustitiam et patrocinium tuum, te exorabilem et benignum praestes, et pro defensione Regni, deposita segnitie, te animosum et virum ostentes; Regem quoque Poloniae, imo parentem te memineris, non vitricum. Id si impetramus, obedienter et iussionibus tuis parebimus, et pro tuis, Regnique necessitatibus liberaliter substantias nostras conferemus, et pro utilitatibus excubabimus: sin minus, neque de privatis nostris possessionibus quicquam collaturos, neque in militiam, nisi donativo accepto, nos, certus sis, ituros. Magno favore singulorum Iohannes Rithwyenski auditus est, verissimaque illum dixisse, iustissima deprecatum fuisse, omnis concio, etsi non assertione sermonis (plerique enim iram Regis verebantur), silentii tamen aut laudis confessione fatebatur. Huic propositioni et querelae Kazimirus Rex [2]) responsurus, primum, quod terra Luczensis, villae Parczovienses et portio terrae Podoliae, non a se, sed a Lithuanis occupata et possessa sit, purgare nisus est; sed convenienter sibi a Iohanne Rithwyenski audivit replicatum: non alium, quam ipsum Ducem Magnum Lithuaniae fore [3]), et ex suo arbitrio et iussu, et Luczensem terram et caetera, quae Lithuani occupassent, pendere. Sed nec Lithuanos Luczensem terram, nisi eo iubente et permittente, occupasse: quam, eo Rege Poloniae non extante, nusquam occupare ausuros. Monetae deinde cussionem a consiliariis sibi deduxit esse permissam, ab ea quoque se cessaturum affirmavit. Stationibus vero et vectigalibus non aliis se uti, quam pater suus utebatur; et Polonos iuxta ac Lithuanos diligere, omnibusque petentibus iustitiam administrare, defensionem Regni sibi quidem curae esse: sed aerario Regni obligato et deficiente nulli rei satis prospicere posse, respondit. Agerent, ut bona regalia sibi redderentur: opportune se singulis Regni necessitatibus provisurum. Ad res deinde Pruthenicas, quoniam militarium et civitatum Prussiae legati illis consuli urgebant, omnis cura conversa. Et Stiborio de Chelm a castri Marienburg tennta destituto, gubernatio illius Iohanni Kosczyelyeczki palatino

---

[1]) et germanum tuum *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) esse *Ed. Lips.*

Iuniwladislaviensi de armis Powala, et Prandotae Lubyeschowski [1]) de armis Wyenyawa, commissa, plerisque armigeris, qui in Prussia militabant, pecunia per Regem soluta, nonnullis promissa; ad cuius solutionem perficiendam, sex grossorum solutio cuilibet laneo imposita: quam Cracovienses barones et nobiles non acceptarunt, donec pro festo Sanctae Catherinae particularem in Nova Civitate conventum agerent. Pontifices insuper cum clero obtulerunt se aliquam modestam subventionem facturos, ad praestandam novo Papae Pio secundo, qui altero anno electus fuerat, obedientiam, et ad interessendum congregationi Mantuanae. Praefatus enim Papa Pius, recuperationi urbis Constantinopolis provisurus, ex Roma die Lunae vicesima secunda Ianuarii [2]) discedens et Mantuam se conferens, quid facto opus esset, vocatis Regibus et Principibus catholicis, consultabat. Iacobus de Senno [3]) apostolicus Protonotarius, et Gnesnensis ac Cracoviensis ecclesiae Praepositus, in Mantuam missus: cui specialiter commissum, ut res Pruthenicas, contra Cruciferos, et ad cautelam pro civitatibus Prussiae excommunicationem generalem, per Calixtum Papam latam, tolli obtineat.

Crucifericae militiae robur in oppido Paschenheim Polonorum stratagemate occiditur.

Circa Sancti Michaelis festum, cives et oppidani de oppido Paschenheim, in inferioribus partibus Prussiae sito, quod partium regiarum erat, a Magistro Prussiae Ludovico de Erlichusen, de deditione oppidi sibi facienda, et expulsione praesidii regii, crebris nuntiis et adhortationibus, promissisque solicitati, rem cum Michaele de Sromothni, oppidi et praesidii capitaneo, communicant; quo annuente, deditio ab oppidanis promittitur. Cumque ad diem compositam exercitus Magistri, in quo quingenti equites et omne robur militiae suae erat, oppidum possesuri, advenissent, Michael capitaneus, qui et ipse ad diem ipsam frequentem militum regiorum numerum acciverat, trecentos tantummodo praestantiores et insigniores intromittit, ducentos extra [4]) portam stare iussit, ne si universi ingressi forent, res ad periculum recidisset. Trecentis autem intrantibus, portae clauduntur, et omnes resistere ausi, occiduntur, caeteri cum armis, equisque comprehensi. Duo germani Sliwyensczi [5]) Georgius et Iohannes, qui partes Magistri et Ordinis enixius in eam diem adiuverant, vulnerati; item unus Commendator et plures alii occisi; milites regii magna praeda potiti.

---

[1]) Lyubieschowski *Ed. Lips.* [2]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [3]) de Syenno *Ed. Lips.* [4]) ante *Ed. Lips.* [5]) Szliwinsci *Cod. Przez.* (de Schlieben).

Wratislavienses, Romani Pontificis adhortatione, Georgii Bohemiae Regis, quem clade ingenti affecerant, imperium suscepturos se promittunt, acceptis in triennium induciis.

Girzik Poszdzebraczki [1]) pro Rege Bohemiae se gerens, dum in Slesiam cum exercitu advenisset, a Ducibus Slesiae omnibus, Zeganensibus duntaxat exceptis, caeteri enim fluxam se habuisse fidem, et foedera de non suscipiendo Girzikone [2]), cum Wratislaviensibus inita, temerasse demonstrarunt, item a civitatibus susceptus est. Sola Wratislaviensis civitas, et Namisloviensis illi adherens, hominis per haeresim Viclephisticam depravati imperium perosa, illum suscipere contradixit. Cuius expugnationem dum sibi impossibilem videret, multis oppidis, vicis, villisque, quae Wratislaviensium iuris erant, exustis, spoliatis et direptis, in Psyepolye et pluribus aliis locis, positis praesidiis, in Bohemiam redibat. Praesidia autem huiusmodi et Bohemorum et Ducum Slesiae gentes observabant, continuoque studio, qualiter Wratislavienses ad deditionem impellere possent, consultabant. Wratislavienses e contra eorum molitiones et praesidia nihil pendere, et impetus frangere gentium, quas pretio conduxerant, robore non cessabant. Girzikonis [3]) et Ducum Slesiae milites ex praesidiis glomerati, triumphalem gloriam quaesituri, ad occupandum monasterium Sancti Vincentii extra Wratislaviam situm, descendunt, occupato monasterio, ex loci propinquitate amplius Wratislavienses oppressuri. Wratislavienses de eorum adventu non ignari, positis in plerisque locis insidiis, obviam illis eunt: et congressu inito, dum hi, qui in insidiis latebant, prosiliissent, et Girzikonis [4]) gentes et a fronte et a tergo urgerentur, parvo negotio funduntur [5]). Caesi plures sunt; alii vivi in manus venere Wratislaviensium, nonnulli in flumine Odra suffocati, pauci fuga elapsi. Hac clade exercitus Girzikonis [6]), qui residuus in Psyepolye fuerat, perculsus, concito gradu in Bohemiam diffugit. Wratislavienses, nullo de caetero lacessere illos audente, et praesidium in Psyepolye, et villas Ducum, nobiliumque Slesiae, flammis exurunt, vicinis quoque Slesiae Ducibus treugam [7]) petentibus, respondent, nullas se cum dolosis et infidis vicinis treugas [8]) inituros. Itaque incendiis continuis Slesiae Principatus, Georgio Poszdzebraczki suis deditis ferre auxilium negligente, vexabantur. Fracti tandem Ducum precibus, treugam [9]) ad festum Circumcisionis Domini conficiunt. Interim duo Summi Pon-

---

[1]) Georgius Posdzyebraczki *Ed. Lips.* [2]) Georgio *Ed. Lips.* [3]) Georgii *Ed. Lips.* [4]) et Georgii *Ed. Lips.* [5]) vincuntur. *Ed. Lips.* [6]) Georgii *Ed. Lips.* [7]) inducias *Ed. Lips.* [8]) inducias *Ed. Lips.* [9]) inducias *Ed. Lips.*

tificis Pii Papae Nuntii, videlicet Hieronymus Cretensis archiepiscopus, et Franciscus Decretorum Doctor, natione Hispanus, in favorem Girzikonis [1]) Bohemiae Regis missi, Wratislaviam adveniunt, persuadentque Wratislaviensibus, Girzikonem [2]) Regem Bohemiae Papae obedientem fore, et pro unienda Bohemia, eiiciendisque erroribus, intentum esse, nec indignum, cui obedientia, velut Regi communionem ecclesiae catholicae habenti, ab eis praestetur. Wratislavienses pacis avidi, conditionibns nonnullis, ne eorum rebellio unquam eis detrimento foret, et ne capitaneus illis, quem non probarent, constitueretur, appositis, in Girzikonis [3]) obedientiam, obtenta treuga [4]) in triennium, si Girzikonem [5]) interim fidelem et catholicum esse constiterit, obtulerunt se itures, satis industriosa usi solertia, quoniam neque haeretico Regi obedire cautum rebantur, neque reluctari sine periculo, postquam universum Regnum Bohemiae, singuli quoque Slesiae Duces in suam obedientiam concessissent.

Kazimiro Rege conventionem generalem in Pyotrkow agente, viginti ex Primoribus ad tractanda publica negotia delecti, qui et Regem carpserant et contributionem pro solutione stipendii militaris instituerant.

In feste Sancti Nicolai confessoris, generalis conventio in Pyotrkow habita est. In quam cum Kazimirus Rex Poloniae cum frequenti Praelatorum et baronum numero advenisset, viginti personas ex Primoribus eligi, qui caeteris omnibus exclusis, res publicas tractarent et stabilirent, placuit. Ibi primum Kazimirus Rex [6]) de duodecim articulis, quibus rei publicae partes pessundabat, argutus est: qui ad singulos convenienti dato responso, se de caetero non ab his solum, sed et aliis quibuscunque rei publicae perniciem afferentibus, temperaturum spopondit. Ad providendum rebus Pruthenicis, quae eo anno a militibus regiis prospere magis quam unquam gestae sunt, gabella [7]) mercatoribus et civibus, caeterisque lucra sectantibus, in annum tantummodo imposita, fertones ex singulis laneis decreti, et octava pars censuum Regi pro solvendis stipendiariis, per ecclesiasticos et saeculares promissa. Quo quidem decreto animi omnium in Prussia militantium adeo exhilarati sunt, ut in spem futurae solutionis, et prorogaturos se terminos emeriti stipendii, et vivacius, quo possent, de caetero militaturos ultro offerrent.

---

[1]) Georgii *Ed. Lips.* [2]) Georgium *Ed. Lips.* [3]) Georgii *Ed. Lips.* [4]) pace *Ed. Lips.* [5]) Georgium *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [7]) vectigalia *Ed. Lips.*

Iacobus de Senno missus ad Pium Papam secundum, frustra de Cruciferorum ex Prussia in insulam Tenedon translatione sollicitat.

Iacobus de Senno [1]) Protonotarius apostolicus, Gnesnensis et Cracoviensis Praepositus, a Kazimiro Poloniae Rege ad Pium Papam secundum missus, dum illum Mantuae conventum Regum et Principum, pro bello Turco indicendo et Constantinopolis recuperatione, agentem offendisset, obedientiam illi Regis et Regni nomine, ut iussus erat, praestitit: eo primum per tractatus intermedios extracto, quod Papa militares et cives Prussiae, quos sub Censuris in Magistri et Ordinis obedientiam redire iusserat, absolvit, et in quantum indigerent, pro absolutis declaravit. Et quamvis se verbis Regi et Regno favere astrueret, Cruciferorum tamen partem quam maxime promovebat, Almannicae nationi, apud quam in curia Friderici Imperatoris longo tempore conversatus fuerat, adeo deditus, ut etiam omnes alios, de quo illi collegium Cardinalium et Principum, Regumque oratores, plurimum succensebant, negligeret: omnem suam fiduciam reponens, quod Almannorum potentia et Turcus Europa pelli, et Constantinopolis recuperari deberet. Maximo insuper studio et cura praefati Iacobi de Senno [2]) regii nuntii laboratum et certatum est, ut Ordo Cruciferorum de Prussia penitus inde tolleretur, ne Reges catholicos, quibus confinabat [3]), domestico bello involveret, et transferetur ad insulam Tenedon [4]), ut illic, iuxta suae professionem regulae, militiae in barbaros vacans, Turcos bello lacesseret. Translationem autem huiusmodi, non solum Iacobus de Senno [5]) regius nuntius, sed [6]) omnium Regum et Principum oratores fervidissime promovebant, et solicitis urgebant [7]) Apostolicum studiis, ut translatio ipsa, et Ecclesiae Dei et Christianorum paci necessaria, solis Almannis in adversum nitentibus, universali consensu decretaretur [8]): Papa tamen Cruciferorum partem maxime adiuvante, decretum huiusmodi tunc obtineri non potuit. Decretum autem in eo conventu fuit, ne cui a processibus et mandatis apostolicis ad futurum Concilium impune appellare liceret. Respondendo insuper Summus Pontifex Pius [9]) oratoris Regis Iacobi de Senno, Praepositi Cracoviensis [10]), venustae, per quam obedientiam nomine Regis et Regni Poloniae praestabat publice, orationi, Kazimirum Poloniae Regem de potentia Gdanensis civitatis, quae quadraginta millia militum armare posset, suae

---

[1]) de Syenno *Ed. Lips.* [2]) de Syenno *Ed. Lips.* [3]) confinis est *Ed. Lips.* [4]) Tenedum *Ed. Lips.* [5]) de Syenno *Ed. Lips.* [6]) sed etiam *Ed. Lips.* [7]) rogabant *Cod. Przez.* [8]) decerneretur *Ed. Lips.* [9]) Pius secundus *Ed. Lips.* [10]) Gnesnensis et Cracoviensis *Ed. Lips.*

ditioni parentis, praeteritis universis aliis regiis virtutibus, potentiisque, commendavit, innuens illa vafra commendatione, alia illum commendatione, magis propria, magisque antiqua indignum. De annuentia quoque et speciali consensu Papae, et ut quibusdam asserere placuit, subordinatione, in eodem consistorio Cruciferorum procurator, et ipse habitu et religione Crucifer, assurgens, orationem in Kazimirum Regem Poloniae et eius oratorem Iacobum de Senno [1], parum lotam [2], et ut plerique sensere, ab ipso Pio Papa formatam, pronuntiavit: carpens Kazimirum Poloniae Regem, quod sibi Prussiam et eius titulum, contra ius fasque, in praeiudicium et Summi Pontificis et Romanae Ecclesiae et Imperii et Ordinis, oratore regio Iacobo de Senno [3]) nihil opponente, carpebat.

ANNUS DOMINI 1460.

De foedere inter Kazimirum Poloniae et Georgium Bohemiae Reges ineundo tractatur.

Integro fere biennio Kazimirus Polonorum [4]) Rex per insignes et graves personas crebro solicitatus, quatenus cum Girzikone Poszdzebraczki [5]), qui post mortem Ladislai Hungariae et Bohemiae Regis et Austriae Ducis, in Bohemiae Regem per factionem baronum spe aut pretio [6]) corruptorum, ut nonnullorum assertio habebat, suffectus erat, ligam et amicitiae vinculum iniret, et Kazimirus Poloniae Rex ex bonis respectibus ligam ipsam cunctando differet: Przemislaus Theschnensis Dux, foederis praedicti inter Reges, caeteris Bohemiae et Moraviae baronibus, qui ideo munus summopere deposcebant, resilientibus, tractator, pro Circumcisionis Domini die in Bythomiensi oppido diaetam tenendam concludit: ut in ea communes consiliarii convenientes, et obstacula, difficultatesque tam ortas, quam orituras dissolverent, et de conditionibus, quibus foedus inter Reges sanciri, componique deberet, primum concordarent. In eam itaque diaetam dum Kazimirus Poloniae Rex Stanislaum de Ostrorog palatinum Calissiensem, Nicolaum Pyenyanszek de Withowicze [7]) succamerarium et capitaneum Cracoviensem, et Iohannem Dlugosch Custodem Visliciensem et Canonicum Cracoviensem, cum certis instructionibus transmisisset: affuerunt et ex parte Regis Bohemiae Girzikonis [8]), Przemislaus Dux Theschnensis praedictus, Zdenyek Ko-

---

[1]) de Syenno *Ed. Lips.* [2]) parum honestam *Ed. Lips.* [3]) de Syenno *Ed. Lips.* [4]) Poloniae *Ed. Lips.* [5]) cum Georgio Posdzyebraczki *Ed. Lips.* [6]) pretio aut precibus *Ed. Lips.* [7]) Pyeniązek de Vithouice *Ed. Lips.* [8]) Georgii *Ed. Lips.*

nopniczki de Sthembarg [1]) supremus Pragensis burgrabius, et Iohannes Zayacz [2]) de Kunstat, Regis Girzikonis patruelis. Inter quos dum ad tractatus mutuos ventum esset, nuntii quoque Kazimiri Polonorum Regis, quemadmodum par erat, singulas obstantias, et eam primum, ut ius successionis et haereditarium Reginae Polonorum Elisabeth ad Regnum Bohemiae, avitum, paternum et fraternum, non aboleretur, iustum solvi censerent; Bohemici nuntii etsi id parumper refellerent, et nedum feminam, sed neque masculum posse in Regno Bohemiae haereditare, astruerent: negabant tamen se super ea, aut quacunque alia obstantia decidenda, sed tantummodo ad ineundam amicitiam atque ligam, a Rege suo mandata accepisse pro eo, quod Dux Przemislaus Theschnensis utrarumque partium mediator, nulla obstantiarum huiusce [3]), aut aliorum facta mentione, amicitiae tantummodo foedus commemorans, superficietenus rem absolvisset. Instabant itaque Bohemici nuntii, brevem aliam diaetam, in qua personaliter Reges foedus sanciturі convenirent, indici: quo inito [4]), maximus profectus utrique Regno, Pruthenici belli finem provenire, et singularum difficultatum nodos dissolvi, furta quoque et clandestinas invasiones ex Slesia posse conquiescere, amplo sermone monstrabant, abnuentibus nuntiis Polonicis, et nondum maturam personalem conventionem Regum, evidentibus rationibus docentibus; cum et conditiones, quibus foedus inter Reges et Regna feriendum foret [5]), limari, stabilirique, et super damnis a Ducibus Slesiae, et signanter Duce Bolkone illatis, ius dici primum, etiamsi alia consopita essent, oporteat [6]). Ea tandem conclusio ab utrisque capta est: ut in eodem Bythomiensi oppido, in festo Sancti Iohannis Baptistae, consiliarii Regni utriusque, conditiones foederis moderaturi, diaetam teneant, et illic quo Reges personaliter conventuri, foedusque firmaturi, instituant [7]).

Iohannes Albertus Kazimiro Regi filius nascitur.

Huius anni Nativitatis Christi diem cum subsequentibus, Kazimirus Poloniae Rex apud Cracoviam exegit. Die autem Iovis, vicesima septima mensis Decembris, in die beati Iohannis Evangelistae, filius illi tertius apud Cracoviam ex Elisabeth Regina, hora duodecima natus est, qui in die Dominico subsequenti in Cracoviensi ecclesia per Georgium Laodicensem epis-

---

[1]) Schtenbarg *Ed. Lips.* (Sternberg). [2]) Zaymacz *Ed. Lips.* [3]) huiusmodi *Ed. Lips.* [4]) habito *Cod. Przez.* [5]) esset *Ed. Lips.* [6]) oportere. *Cod. Przez.* [7]) firmaturi essent constituant. *Ed. Lips.*

copum, suffraganeum Cracoviensem baptisatus, Iohannes Albertus, nomen binomium accepit.

Kazimirus Rex Nuntiis Romani Pontificis ad se non admissis, Albertum Austriae Ducem in arbitrum accipit, pacis inter se et Cruciferos componendae causa.

Sabbato infra Epiphaniarum Octavam, venerunt Cracoviam ad Kazimirum Poloniae Regem Wilhelmus Comes in Tierstayn [1]), Georgius de Lapide cancellarius et Wenceslaus Cuszel [2]) camerarius, per Albertum Archiducem Austriae in pulchra comitiva destinati. His cum die Solis subsequenti audientia data fuisset, commemoratis pluribus officiis, quibus Archidux Albertus praefatus in Kazimirum Polonorum [3]) Regem uti solitus est, offerebant illum ad omnem fatigam, impensam et laborem, per quam posset inter Kazimirum Poloniae Regem et Cruciferos pax et concordia perpetua firmari. Quod ut facilius sequi posset, persuadebant: ut Rex [4]) in Ducem Albertum de novo, de alto et basso [5]) compromitteret, nihilque dubitaret, causam suam credere fideli amico, commodum suum et filiorum suorum, potius quam damnum, semper zelanti, per arbitramentum huiusmodi, dante Domino, effecturum. His responsum est: Compromissum simile in Sigismundum tunc Romanorum et Hungariae Regem, in causa eadem Cruciferorum per Wladislaum Regem, patrem Regis moderni, factum, horrenda bella et christiani sanguinis profluvia, atque inter Reges tam detestanda odia excivisse, ut unus alterius capiti, famae et Principatibus, usque ad mortem insidiari non destiterit; vereri igitur Polonorum [6]) Regem, ne ex optimo et charo amico, infestum sibi hostem, si per pronuntiationem iniustam terras naturales Regi et Regno, quod constabat Sigismundum Romanorum Regem fecisse, abiudicaverit, constituat; vereri, ne in alteram muscipulam cadat. Proinde, placere quidem Regi Poloniae, ut Archidux Albertus arbiter sit, non omnem, sed modificatam habens potestatem, et ut pro medio Quadragesimae in Wratislaviam, aut alio competenti die, descendat, et partibus auditis, partes in fori modum componere tentet. Et si quidem difficiliora et principaliora, concordata per eum fuerint, non abnuiturum Poloniae Regem, ut super minus difficilibus et accessoriis in Archiducem compromittat. Eo accepto nuntii responso, gratulabundi (quilibet enim eorum quatuor nobiles vestes de sabellinis aut mardurinis pellibus [7]), donatione Regis in-

[1]) Theyrstan *Cod. Przez.* Tiersthan *Ed. Lips.* (Thierstein). [2]) Cussel *Ed. Lips.* (Gusel). [3]) Poloniae *Ed. Lips.* [4]) ut Rex Casimirus *Ed. Lips.* [5]) de novo omnino *Ed. Lips.* [6]) Poloniae *Ed. Lips.* [7]) pellibus *deest in Cod. Calv.*

duerat) in Austriam revertuntur. Quibus discedentibus, Ludovici Bavariae Ducis, qui Reginam Poloniae Elisabeth propinqua linea contingebat, nuntius, miles Barthfoldus Eimpach [1]) advenit, et interpositionem pro pace inter Regem et Cruciferos offerens, et foedus secum feriri [2]) petens. Et foedus quidem tunc, quoniam iustum et honestum petere rebatur, cum Duce ictum est; de interpositione gratiae habitae, neque recusaturum fuisse Regem tam fidum arbitrum, si id munus Duci Alberto Austriae non demandasset. Sed et Nuntii apostolici, Hieronymus Cretensis archiepiscopus, natione Venetus, et Franciscus de Toleto Sacrae Theologiae Doctor, Archidiaconus de Astigia, natione Hispanus, dum per plures fatigas et tractatus, bellum inter Girzikonem [3]) pro Bohemiae Rege se gerentem, et Wratislavienses cives, hactenus gestum, ea conditione, ut per triennium Wratislavienses iuris sui in singulis essent, lapso vero triennio, Girzikoni [4]) ut Regi, si se fidelem et Romanae Ecclesiae obedientem, errore veteri abrogato (ut in superioribus praemisimus), praestiterit, parerent, extinxissent: ad extinguendum quoque bellum Pruthenicum, iuxta mandatum, quod a Summo Pontifice acceperant, se in Poloniae Regnum ituros disponebant, Regemque Kazimirum solicitabant de securitatis conductu. Sed is illos ad se (iam enim quales viri essent, didicerat: Venetus enim ex mercatura noviter in sacerdotium translatus, etiam apud suos propter quoddam scelus censebatur infamis; Hispanus vero plurimis ante annis Romae causas Cruciferorum adiuvabat [5]) venire, velut suae parti suspectos, vetuit. Pro Summi tamen Pontificis et eorum honestate, Ducem Austriae Albertum, arbitramentum futurae inter se et Cruciferos concordiae praeoccupasse, se insuper in remotas Russiae et Valachiae partes, ad providendum rebus tam fidei, quam Regni sui, publicis, discessurum, rescripsit. Quo responso habito, praefati apostolici Nuntii in Italiam Senas, ubi se Papa, conventione Mantuana absoluta, contulerat, ex Wratislavia remearunt.

Walcz castrum et oppidum a Cruciferis intercipitur; terra Oswanczimensis, monte Thurza et Zywyecz in potestatem Regis Kazimiri redactis, a praedonibus purgatur.

Paranti Kazimiro Regi [6]) ex Cracovia in Ruthenicalem oram discedere, duo tristes afferuntur nuntii. Et unus quidem denuntiabat, castrum et oppidum Walcz, negligentius a suo tenutario Iohanne Wedelski (Saxo hic

---

[1]) Bartosoldus Empach *Cod. Przez.* (Bartholdus Einpach). [2]) inire *Cod. Przez.* [3]) Georgium *Ed. Lips.* [4]) Georgio *Ed. Lips.* [5]) promovebat sive adiuvabat *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Regi *Ed. Lips.*

genere erat, in obsequiis tamen Poloniae Regum adoleverat) custoditum, per Casparum Nosthwicz Slesitam, qui in parte Cruciferorum versabatur, interceptum [1]): quod Maioris Poloniae militibus Rex obsidere illico mandavit; sed illi licet iussionibus paruissent, non conquisito castro, solvunt obsidionem, nulla eos premente necessitate. Alter vero, Borziwoy de Skrzin, Polonus de Cygnorum domo, montem Thurza, fortem situ et natura, prope Dobszicze [2]) in terris Cracoviensibus situm, incastellasse, et hostilia tam ex illo, quam ex Zywyecz agere. Et Rex quidem rebus Russiae [3]), quarum etiam provisio nullatenus negligenda erat, provisurus, ex Cracovia, in qua duos cum dimidio menses absumpserat, Sabbato ante Dominicam Reminiscere, quae fuit octava Martii [4]), recessit. Nicolaum tamen Pyenyanszkonem [5]) de Withowicze succamerarium et capitaneum Cracoviensem, et Petrum Komorowski, ad obsidendum montem Thurza et Zywyecz cum curiensibus [6]) suis et Czirziczensibus [7]) terrigenis misit: et mons quidem Thurza, feria quinta ante Dominicam Palmarum, conquisitus et exustus est, et praeda omnis militi concessa. Abinde vero versus Zywyecz processum est et arctius fortalitium illud obsideri coeptum, quod post unum mensem, forti militum brachio, quinque tamen desideratis et quinquaginta vulneratis, Sabbato in in die Inventionis Sanctae Crucis obtentum est, et regio Oswanczimensis [8]) a furibus et praedonibus erepta et purgata [9]).

Polonis a Bohemis indictum esse bellum nuntiatur, ob quasdam civitates, quasi iussu Poloniae Regis Kazimiri incensas.

Russiae terris peragratis, pro Dominica Ramis palmarum Kazimirus Rex [10]) in Brzesczye Ruthenicale venit, et octo illic diebus cum Lithuaniae Primoribus tam conventum, quam consilium tenuit: infra quos, infectas Lithuanorum fere omnium mentes, et ad movendum Poloniae Regno bellum, quo facilius terram Regni Podoliam occupare possent, asserentium: nullum tempus aptius ad inferendum a se Polonis bellum, affuturum, dum bello Pruthenico distenti essent, proclives, avertit et sanavit. Ex Brzesczye, feria secunda ante festum Sanctorum Philippi et Iacobi [11]), Sandomiriam venit. Ubi Rege de progressu futuri belli Pruthenici cum Praelatis et baronibus consultanti, plures literae Ducum Slesiae allatae sunt, denun-

---

[1]) esse interceptum *Ed. Lips.* [2]) Dobczicze *Ed. Lips.* [3]) Prussiae *Ed. Lips.* [4]) octava dies mensis Martii *Ed. Lips.* [5]) Pieniązek *Cod. Przez.* [6]) cum Aulicis *Ed. Lips.* [7]) Sciricensibus *Ed. Lips.* [8]) Osswyaczimensis *Ed. Lips.* [9]) purgata est *Ed. Lips.* [10]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [11]) Philippi et Iacobi Apostolorum *Ed. Lips.*

tiantes, Girzikonem Regem [1]) bellum contra Poloniae Regnum magno fremitu et apparatu, propter quarundam Bohemiae civitatum notabilium exustionem, quae incensoribus captivis comprehensis, ordinatione Regis Kazimiri et consortis suae Elisabeth Reginae attentata fuisse, false licet, narrabatur, indixisse. Nihil hac denuntiatione Kazimirus Rex et sui consiliarii moti, bellum et inferendum contra Prussiam, et resistendum contra Bohemum apparabant, crescebatque militibus animus, pro tam notoria iniuria et calumnia in Regem et Reginam commentata, quam vix de uno impostore et nebulone credere fas erat, facilem se victoriam de Bohemis, propitiatione divina, arbitrantibus obtenturos. Ad Thartarorum Imperatorem Eczigeri et ad Valachiae Woyewodam Stephanum nuntii missi, ut cum potentiis suis, si quod cum Bohemis bellum agendum esset, solatium Regi [2]) ferrent. Coniecturatum autem fuit a prudentibus et solertibus viris, coniectura efficaci et probabili, quod Prussiae Magister Ludovicus et Ordo, et Bernhardus Schumborski, cum suae partis Almannicis et Bohemicis stipendiariis, callidissimo et doloso ingenio incendia, quae Bohemico inferebantur Regno, fuerant commentati: videntes enim se ad extrema redactos, et propediem ad maiora redigendos, magno incensoribus, vice et nomine Regis et Reginae Poloniae, dato salario, urbium et vicorum Bohemiae procuraverant incendia ea spe et intentione, ut Georgio Rege et Bohemis ex confessione incendiariorum irritatis, et in bellum contra Poloniae Regnum ob istiusmodi iniuriam consurgentibus, bellum Pruthenicum conquiesceret, aut saltem retardationem et interceptionem acciperet.

Kazimirus Rex suam et consortis suae suggilationem de exustione quorundam civitatum Bohemiae, missis duobus militibus, qui dolo rem confictam esse declaraverant et duello probaturos se obtulerant, apud Georgium Regem Bohemiae purgat.

In Maiorem Poloniam ex Sandomiria Kazimirus Rex [3]) iturus, feria quarta in vigilia Sancti Stanislai in Maio discedens, per Opathow, visitato monasterio Sanctae Crucis in Calvo Monte, per Opoczno, caeteraque loca in Lanciciam venit, ubi Praelatorum et baronum Maioris Poloniae tribus hebdomadis conventum tenuit: sub quibus plures provisiones et de traducendo exercitu in Prussiam, et de obsidione castri [4]) Walcz in metis Saxoniae siti, quod ab hostibus interceptum tenebatur, fecit. Misit et ex Lancicia in Bohemiam duos milites, Iacobum Dambyenski [5]) et Albertum Gor-

[1]) Georgium Regem Bohemiae *Ed. Lips.* [2]) auxilium Regi Casimiro *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [4]) de obsidendo castro *Ed. Lips.* [5]) Dąbienski *Ed. Lips.*

ski, suam et consortis suae Reginae Elisabeth famam callide, vafre et false de procurata exustione civitatum Bohemiae insimulatam, etiam duello et pugna, licet missio ipsa plerisque displiceret consiliariis, purgaturos, non tam Georgii Bohemiae Regis gratia, sed ne incendiorum huiusmodi commentata calumnia Kazimiro Regi et Elisabeth Reginae apud ignaros et improbos suggillationem afferret. Qui Pragam advenientes, a Bohemiae Rege Girzikone [1]) benignius tractati, quam suscepti sunt. Deinde, cum famam Poloniae Regis et Reginae plurimo sermone, data audientia, purgarent, et duellum assertoribus offerent, astruentes Kazimirum Poloniae Regem et suam consortem Elisabeth, non extra noxam modo, sed [2]) extra noxae suspicionem fore; habere Regem Poloniae et gladios et arma, caeteraque generis bellorum, quibus prosequeretur non licitamine, neque clanculo, sed propalam suas hostilitates; si quis aliud refellere audeat, se Regis sui et Reginae innocentiam duello ostensuros: Rex ipse Bohemiae Girzik [3]), famae huiusmodi, velut fictae et mendaci nunquam se credidisse, sed eam (ut erat) ab invidis conflatam, semper pro falsa tenuisse, omnibus baronibus Bohemiae certatim in eius sententiam sermones multifarios fundentibus, deducens, Iacobum Dambyenski [4]) et Albertum Gorski muneratos dimittens, etiam conventionem per barones utriusque Regni communiter in festo Sancti Martini agendam, excusans se, quod propter ortam simultatem, barones ad diem transactam Sancti Iohannis Baptistae non miserat, militibus Poloniae suscipientibus, condictavit [5]).

Oppidum Marienburg capitur a Polonis; Gdanenses per hostem affliguntur; oppidum Golub hosti proditur; Ericus Stetinensis Dux cum nonnullis aliis oppidis ad hostem deficit; castrum Swyeczie gentes regiae recuperant.

Oppidum interea Marienburg, quod per gentes regias obsidione premebatur, dum quatuor prope mensibus obsidionem tolerasset, tandem tredecima Augusti [6]), irruptionem per specus subterraneos, quae iam maturata erat, veritum, famem enim adhuc in sex menses poterat tolerare, in manus Iohannis Kosczyelyeczki palatini Wladislaviensis et capitanei Marienburgensis deditum est. In deditos nihil saevitum. Sed Iohanne Bluma [7]) et duobus aliis civibus, qui tradimenti [8]) erant capita, in quatuor partes dismembratis, stipendiariis vero Magistri illic militantibus, in vincula con-

[1]) a Georgio Bohemiae Rege *Ed. Lips.* [2]) sed etiam *Ed. Lips.* [3]) Georgius *Ed. Lips.* [4]) Dąbienski *Ed. Lips.* [5]) condixit *Ed. Lips.* [6]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [7]) Gliman *Cod. Przez.* (Blume). [8]) qui tradimenti causa *Ed. Lips.*

iectis, caeterae omni multitudini parsum est. Sub eodem tempore Bernhardus Schumborski ex Moravia advenit, ducens secum ex Bohemis et Almannis non contemnendam cohortem, ad tria millia in peditibus et equitibus aestimatam. Quae cum usque Frankfordiam supra Odram, ubi hostile erat receptaculum, Friderico Brandeburgense Marchione fortunae Polonorum invidente, pervenisset [1]), deditione Marienburg audita, duce deserto, retrorsum abiit: praeter quingentos, quos Bernhardus vanis promissionibus et figmentis aegre retinuit. Obsidebatur et tunc a gentibus regiis castrum et oppidum Walcz, fama quoque vulgatum erat, illuc primum Bernhardum cum copiis perventurum et obsessis liberationem daturum. Dux exercitus regii Iacobus Dambyenski [2]) castellanus Malogostensis, de domo Odrowansz, obsidione soluta, in locum aequum, cum Bernhardo conflicturus, secessit, magnaque spe exercitus tenebatur certaminis futuri. Sed Bernhardus calliditate usus, obliquam viam tenens, et nocte una atque interdiu duodecim milliaria superans, exercitum regium et ducem fallens, Choyniczam, centum equis amissis, pervenit. Quo cognito hostes ex Walcz magna trepidatione, castro deserto atque incenso, Bernhardum secuti sunt. Sed neque illos Iacobus Dambyenski [3]) persequi valuit: cum nocte discessionem fecissent. Itaque uterque hostis de manibus emissus. Bernhardus ex Choynicza, maioribus copiis auctus, versus Gdansk processit, et insidiis collocatis, Gdanensium munitionem uno milliari ante Gdansk sitam et praesidio militum firmam, lacessere coepit. Gdanenses, non praevisis insidiis, tumultuario more, sine ordine, sine lege, dum ex Gdansk incompositi decurrunt, in insidias incidunt: sexaginta caesi, ducenti capti, inter quos duo viri consulares numerabantur. Ea clades animos hostium erexit, occasionemque dedit Gdanensibus carpendi Regem, quod Bernhardum confligere [4]) tardasset. Oppidum insuper Golub, civium tradimento, Bernhardo proditum est [5]): in quo plures Dobrzinenses terrae nobiles capti, et fortunae eorum illic conditae, ab hostibus interceptae. Castrum, quod ab Ulrico Czirwonka et suo burgrabio Puszkarz pro Rege Kazimiro tenebatur, oppido superimminens, et gentibus et fulcimentis necessariis per Regem refectum est. Ab eo autem tempore Pruthenicae res in evidentem vacillationem conversae sunt, et terra Dobrzinensis hostibus pendebat tributa. Dux quoque Stetinensis Ericus, foederatus, Regis propinquus et affinis, in quem et eius insigniores familiares Rex, dum apud illum in Kalisch pridem ageret, regalia dona effuderat, nullo verbo laesus, nulla iniuria offensus, fide temerata et foedere, duas civitates suae fidei a Rege commendatas, videlicet Lemberg et Bythow [6]),

---

[1]) advenisset *Ed. Lips.* [2]) Dąbienski *Ed. Lips.* [3]) Dąbienski *Ed. Lips.* [4]) profligare *Ed. Lips.* [5]) traditum est *Ed. Lips.* [6]) Wythow *Cod. Calv.*

hostibus sponte tradidit: tertia Puczkow, quae a Sueciae Rege in pecuniis Poloniae Regi mutuatis, tenebatur, intercepta. Veniebant ad Ericum Stetinensem Ducem primum cives, deinde coniugatae et matronae, ultimo virgines et pueri de Lemberg, et flexis genibus eo adorato, ne se et oppidum eorum Lemberg Cruciferis proderet, ne illos a corpore Regni Poloniae distraheret, plus fletibus, quam vocibus orabant, offerentes collatione pecuniaria facta, se tredecim suos captivos, gratia quorum illud tradimentum se fingebat facturum, redempturos: sed nulla re animus suus, sive largitione, sive spe corruptus, poterat pervinci. Oppidum insuper Byelawi [1]), quia non ferebatur obsessis subsidium, item altera civitas ei [2]) vicina Barthelsteyn [3]), hostibus se dedit. Oppidum Kwidzin [4]) per gentes regias nocte occupatum, spoliatum et exustum est. Varmiensis civitas, quae a Paulo Legendorff Varmiensi episcopo, Rege de ea cedente, tenebatur, a regiis et hostilibus stipendiariis nocte invasa, conquisita et direpta: ubi tantae opes repertae, ut cuilibet capiti ducenti floreni cederent. Duobus maximis praeliis hostes per gentes regias, quae in monasterio Paradisiensi morabantur, fusi. In utroque certamine multi de hostibus desiderati, plures capti. In nocte die Sancti Martini, quae in feriam cadebat tertiam, castrum superius Swyeczie [5]), quod nomine regio ab Ulrico Czirwonka et eius burgrabio Puszkarz tenebatur, unius Prutheni, qui in illo servabatur [6]), fraude, ab hostibus centum numero, per casses in supremum tractos, occupatum. Sed periculo intellecto, milites Cuyavienses et Bidgostienses, item Gdanenses cives, qui navibus in Thorun venerant, item Thorunenses cives, certatim adveniunt, et tam terra, quam aqua hostes in superiori castro circumsidendo [7]), oppugnant et continua cum illis gerunt certamina, castrumque Swyeczie de manibus hostium potenter eripiunt.

Foedus conclusum inter Kazimirum Poloniae et Georgium Bohemiae Reges per communes eorum nuntios.

Pro die Sanctae Catherinae in feriam tertiam cadente, diaeta in oppido Bythomiensi per Iohannem de Thanczin castellanum Cracoviensem, Stanislaum de Ostrorog palatinum Calissiensem, Iohannem Luthkonis Regni Poloniae vicecancellarium, Nicolaum de Withowicze [8]) succamerarium

---

[1]) Byeldan *Cod. Calv.* Byelani *Ed. Lips.* (Wehlau). [2]) et *Ed. Lips.* [3]) Berthelsteyn *Cod. Calv.* (Bartenstein). [4]) Quiedzin *Cod. Przez.* [5]) Swyecze *Ed. Lips.* [6]) tenebatur *Ed. Lips.* [7]) circumsidentes *Ed. Lips.* [8]) Nicolaum Pyeniązek de Vithouicze *Ed. Lips.*

et capitaneum Cracoviensem, et Iohannem Dlugosch Canonicum Cracoviensem, cum nuntiis Georgii Bohemiae Regis, videlicet Zdenkone Konopniczki de Sternbarg [1]) supremo burgrabio Pragensi, Gwilhelmo Roszembarski de Rabye, et Iohanne Giczynski [2]) tenta est. Ubi post plures tractatus sex diebus agitatos, foedus inter Reges aequis conditionibus sancitum et conclusum est: ut videlicet Reges puram et inviolabilem amicitiam inter se observent, nec unus adversetur alteri per se aut gentes suas, nec ferat subsidium cuicunque personae ecclesiasticae aut mundanae, solo Romano Pontifice excepto; et ut Reges personaliter post unum annum, in festo Circumcisionis Domini, aut si impedimentum legitimum interveniret, expost [3]) prima die Maii, in Maiori Glogovia conveniant, foedus conclusum personaliter icturi.

Turcis Hungariam igne et spoliis vastantibus, Mathias Rex Hungariae in Georgium Bohemiae Regem compromittit, in causa Iohannis Giskrae.

Hungariae Rex Mathias, conquisitis plurimis castris et munitionibus, quae a Iohanne Giskra, aut sub suo nomine tenebantur, a castris Scharisch et Richnawa, quae obsidebat, nuntiis Bohemiae Regis Georgii instantibus, discessionem fecit: castris, quae obsidebantur, primum in Ladislai de Paloncz Hungari, et Alberti Kostka Bohemi, manus resignatis, compromisitque in Bohemiae Regem, obligantem se, pro die Circumcisionis Domini venturum in oppidum Tranczyn, inter eum et Giskram finalem pronuntiaturum decisionem. Hostilis [4]) Turcorum in Hungariae Regnum pro eo tempore ingressus, ut minus cunctanter in conditiones huiusmodi Mathias Hungariae Rex consentiret, effecit, qui avunculo suo [5]) Michaele Szuladin conflicto [6]), usque ad Sermiensem provinciam caedibus et spoliis grassati sunt.

Thomas Strzampinski episcopus Cracoviensis moritur; post cuius obitum fit inter tres contentio de episcopatu Cracoviensi.

Vicesima secunda Septembris [7]) Thomas Cracoviensis episcopus, in quo memoriae naturalis tanta erat tenacitas, ut quae semel in pectus commendata descenderant, in promptu haberet: quapropter Bibliam metricam a fra-

---

[1]) Sztembarg *Cod. Przez.* Stenbarg *Ed. Lips.* [2]) Wyczynyski *Cod. Calv.* Niczymski *Ed. Lips.* [3]) tum *Ed. Lips.* [4]) Hostilis exercitus *Ed. Lips.* [5]) eius *Ed. Lips.* [6]) Zeladin profligato *Ed. Lips.* [7]) mensis Septembris *Ed. Lips.*

tre Petro de Mellico compositam, cursu velocissimo, ita ut nullo unquam tempore in eius serie falleretur, reddebat, lustro tantummodo uno in pontificatu exacto, in castro suo Ilza, ter sacratissimo [1]) procuratus viatico, moritur, postquam sexta mensis eiusdem, languorem paralysis et deinde calculi incurrisset; ultima vero mensis Septembris, in ecclesia Cravoviensi prope ostium sacristiae sepelitur. Vir magnae devotionis et religionis: reliquit ecclesiae Cracoviensi calicem aureum, duas pelves argenteas, duos calices deauratos et aliquos libros, casulam axamenti rubei cum auro, et humerale margaritis contextum, infulam parvam valoris centum florenorum, et quadringentas marcas pro anniversario; ecclesiae Collegiatae Lowiczensi mille videlicet florenos pro fundandis mansionariis; theologicales libros in ecclesias, Gnesnensem, Posnaniensem, Unyeoviensem [2]) et Lowiczensem, canonicales in Universitatem Cracoviensem, distribuit. Biduo nuntii capitulares, Paulus de Glowna decanus et Iohannes Tharnowski Canonicus Cracovienses, ad Kazimirum Regem iu Lithuaniam missi, orabant: ne per gratiam regiam cuiquam pontificatus tribueretur Cracoviensis, sed illius functio Spiritus Sancti permitteretur substitutioni et consilio. Praefatus autem Thomas episcopus Cracoviensis in omni sui pontificatus vita, cum caeteros pontifices Polonicae Ecclesiae, et nonnullos alios ecclesiasticos viros, monstruoso quodam abusu, in contumeliam Iesu Christi purpura illusi, purpureas vestes, saturatas murice et ostro superbas, colorum rutilantium, gestare [3]) videret, fuscam ipse et humilem gessit. Rogabat autem in electionis die, requirebat et mandabat Kazimirus Poloniae Rex per nuntios suos, Albertum de Zichlin Praepositum Calissiensem, et Stanislaum Wisliczki gladiferum Cracoviensem, ut nemo alius in Cracoviensem episcopum, quam Iohannes Wladislaviensis [4]), postularetur: cum forsan indignum visum est corpus Cracoviensis ecclesiae, licet in eô fuerint viri tunc spectatae virtutis, ut ex illo ad moderamen Cracoviensis ecclesiae aliquis assumeretur. Festo Conceptionis Sanctae Mariae [5]) ad eligendum futurum episcopum designato, adveniente, post processiones, obsecrationes, abstinentias et ieiunia, quae apud diocesim Cracoviensem fuere indicta, Iohannes Luthkonis de Brzezie Utriusque Iuris Doctor, archidiaconus Gnesnensis, Canonicus Cracoviensis et Regni Poloniae vicecancellarius, a viginti duobus Praelatis et Canonicis electus est; Iohannes episcopus Wladislaviensis tantummodo a tribus praesentibus, a tribus vero absentibus, quamvis Rex Kazimirus efficaces requisitiones per Albertum Zichlinski Praepositum Calissiensem, et Stanislaum Wisliczki gladiferum Cracoviensem interposuerit, postulatus: iusssioni etenim Regis at-

---

[1]) sacramento *Cod. Calv.* [2]) Vnieiouiensem *Ed. Lips.* [3]) illustrare *Cod. Przez.* [4]) Wladislaviensis Episcopus *Ed. Lips.* [5]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

que favori, conscientia et legum libertas praelata est. Duobus autem praedictis, videlicet Wladislaviensi episcopo Iohanne, et Iohanne de Brzezie vicecancellario, in conventione generali Pyotrkoviae [1]) pro die Sancti Nicolai habita, gravi concertatione altercantibus, Iohannes de Brzezie electus vicecancellarius [2]), dum sibi et suis exiliatio et bonorum occupatio, caeterique terrores iniicerentur, a iure electionis, regia et consiliariorum interpositione, ut Wladislaviensis episcopus in Cracoviensem, vicecancellarius [3]) in Wladislaviensem, promoveantur, cedere coactus est. Iamque Iohanne episcopo Wladislaviensi plenam certitudinem de adeptione [4]) episcopatus Cracoviensis tenente, Summus Pontifex [5]) Pius secundus Iacobo de Senno [6]), filio Dobeslai de Oleschnicza palatini Sandomiriensis, apostolico Protonotario, Gnesnensi et Cracoviensi Praeposito, Sbignei olim Cracoviensis episcopi et Cardinalis fratri germano patrueli, de domo Dambno, cui ob suorum meritorum praestantiam Thomas episcopus Cracoviensis de episcopatu duxerat cedendum, procuratoresque pro cessione constituerat; cui quoque et ipse Sbigneus Cardinalis de [7]) Cracoviensi episcopatu, nisi morte subtractus fuisset, cedere statuerat, regiis nuntiis et advocatis nequicquam impedire valentibus, de episcopatu praefato Cracoviensi, de potestatis plenitudine, in Sancti Chrisogoni die, anticipando Capitularium electionem diebus quindecim, et cassando illam et omnia ex eo secuta et secutura, providit. Contentio quoque [8]) minime apto tempore, cum Pruthenicum bellum ferveret, non sine rei publicae pernicie, inter tres: provisum videlicet apostolicum, nominatum Regis [9]), et capitularem electum, erupit.

Post mortem Boleslai Opoliensis Ducis contentio de Ducatu oritur inter fratrem suum Nicolaum et Ianussium olim Oswanczimensem Ducem, nec non Regem Bohemiae Georgium.

Vicesima nona Maii [10]), Boleslaus Opoliensis Dux, filius Boleslai, prave sentiens in fide et religione christiana, multa in Deum et ecclesias Dei, quas de temporalibus bonis spoliaverat, impietate, multa insuper et in homines subditosque tyrannide insignis, nec confessione, ab annis pluribus per illum intermissa, neque salutari viatico percepto, nulla prole relicta, utpote qui uxore legitima Elisabeth de Pilcza, ex qua unicum filium

---

[1]) Pyotrcoviensi *Ed. Lips.* [2]) Vicecancellarius Regni *Ed. Lips.* [3]) Vicecancellarius vero *Ed. Lips.* [4]) de acceptione *Ed. Lips.* [5]) Pontifex Papa *Ed. Lips.* [6]) de Syenno *Ed. Lips.* [7]) de eodem *Ed. Lips.* [8]) itaque *Ed. Lips.* [9]) Regium *Ed. Lips.* [10]) Vigesima mensis Maii *Ed. Lips.*

Wenceslaum, immature mortuum, susceperat, repudiata, Hedvigi filia Adae Besz de Kuyawy [1]), pro concubina utebatur, apud Minorem Glogoviam moritur, et in ecclesia Glogoviensi Collegiata, ex qua, occupatis bonis, Canonicos eiecerat, sepelitur. Cui frater suus germanus Nicolaus, simplicis et recti vir ingenii, successit; sed illico gravi bello a Ianussio olim Oswanczimensi [2]) Duce, qui Opoliensis Ducatus successionem sibi asserebat, ratione aviae suae, licet praeter veritatem, deberi, lacessitus, solutis mille videlicet florenis, quos communes arbitri solvendos decreverant, pacificatus est, amplissimo vexatus damno: cum ducentarum et amplius villarum hostilem conflagrationem pertulerit. Petebat et Georgius Bohemiae Rex Opoliensis Ducatus, velut ad se, ratione feudi, devoluti, possessionem. Cessit tandem petitioni, Oppaviensis oppidi medietate et villarum ad illam spectantium, quam Boleslaus Opoliensis [3]) pro quadraginta millibus florenorum coemerat, item castri et oppidi Czigenholcz resignatione a Nicolao Duce Opoliensi, item aliquot scutellarum de auro fabricatarum donatione contentatus.

ANNUS DOMINI 1461.

Kazimirus Rex dum a Summo Pontifice cassationem provisionis de episcopatu Cracoviensi Iacobo Syennyenski factae, obtinere non valet, eum cum amicis eius proscribit.

Festo Natalis Christi Kazimirus Poloniae Rex apud Lanciciam exacto, in Brzescze [4]) Cuyaviense se cum omni transfert curia et militia: Cuyaviensem terram et eius confinia ab invasione hostium (hiems enim valida erat et Wislam suo frigore permeabilem fecerat), cum solatio [5]) Maioris Poloniae, qui omnes in campestribus armati morabantur, defensurus. Moleste autem ferens, contra suum nominatum, Iohannem Wladislaviensem episcopum, alterum iure apostolico, Iacobum Syennyenski [6]), pro ecclesia Cracoviensi provisum esse, diaetam in oppido Pyotrkow pro die Dominico Septuagesimae instituit, quam tandem in Brzescze [7]), discessionem militum Maioris Poloniae ex terra Cuyaviensi, si ipse in conventionem Pyotrkoviensem procederet, veritus, transponit. Ibi Gnesnensi archiepiscopo Iohanne ex valetudine adversa absente, paucis autem admodum ex Maiori Polonia consi-

---

[1]) Adae Beszde de Knyarii *Cod. Przez.* Adae Gess de Cuiavia *Ed. Lips.* [2]) Oswyączimensi *Ed. Lips.* [3]) Dux Oppoliensis *Ed. Lips.* [4]) Brzescie *Cod. Przes.* [5]) cum militibus *Ed. Lips* [6]) Sienienski *Cod. Przez.* Syennenski *Ed. Lips.* [7]) Brzescie *Cod. Przez.*

liariis, paucioribus ex terris Cracoviensibus, praesentibus, quid agendum sit in Cracoviensis ecclesiae causa, deliberat, Doctoresque Universitatis Cracoviensis et Capitula cathedralium ecclesiarum, ad iussum suum illic advenientes, quid facto opus sit, consultat. Suadentibus autem concordi sententia omnibus doctis et peritis, quatenus Rex [1]) ius electi Iohannis de Brzezie Regni Poloniae vicecancellarii, suis nuntiis, suaque intercessione promoveat, et provisionem Iacobi Syennyenski [2]) rescindi postulet, facilius post electo vincente ius patronatus regium retenturus: Doctorum et peritorum virorum consultatione neglecta, ad Summum quidem Pontificem nuntios, Iohannem de Rithwyani Sandomiriensem capitaneum, et Iohannem de Raczansch [3]) Canonicum Cracoviensem, Decretorum Doctorem, transmittendos decernit [4]), non ius electionis vicecancellarii, sed ius nominationis Iohannis episcopi Wladislaviensis prosecuturos. Repudiatis deinde humilibus precibus Iacobi Syennyenski provisi apostolici, quibus se ad possessionem ecclesiae Cracoviensis admitti, per solennes suos nuntios, Iohannem de Thanczin [5]), Iohannem de Melsthin, Iohannem Raphael de Tharnow Canonicum Cracoviensem, Andream de Oleschnicza, Iacobum Birowo, altera iam vice admitti, petebat, prefatum Iacobum Syennyenski et omnes suos fratres, amicos, consanguineos, fautores et adhaerentes, proscribit et exiliat: omnibus illum foventibus, receptantibus, et consilio, favore et auxilio adiuvantibus, capitis [6]) poenam et bonorum confiscationem publica praeconis voce interminatus. Circa deinde tempus Carnisprivii ex Brzescze [7]) discedens et versus Lithuaniam tendens, in Radom oppidum ad genitricem suam Sophiam venit. Gravissime quoque Iacobo Syennyenski, quod illuc per eum [8]) accersitus, venire, magis extrema, quam quae contra illum et suos edita erant, veritus, non poterat, honestam tamen excusationem miserat [9]), offensus [10]), proscriptionis decretum contra illum in urbibus Regni insignioribus innovat: sed et duos Canonicos Cracovienses, Iohannem Dlugosch seniorem et Iohannem Dlugosch iuniorem, quod partes Iacobi Syennyenski apostolici provisi, enixius adiuvabant, bannit et proscribit. Paulum de Glowino [11]) decanum Cracoviensem, praefati Iacobi Syennyenski apud Sedem Apostolicam dirigentem negotia, sui decanatus Cracoviensis privat possessione. Mandat deinde Cracoviensi Capitulo, ut praefatum Iohannem Wladislaviensem episcopum in Cracoviensem episcopum acceptent, et sibi in omnibus pareant, omnium bonorum episcopalium possessione assignata. Quo renuente, Iohan-

[1]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [2]) Syennenski *Ed. Lips.* [3]) Raciąz *Cod. Przez.* Raczyasch *Ed. Lips.* [4]) decrevit *Ed. Lips.* [5]) Andream de Thączin *Ed. Lips.* [6]) captivis *Ed. Lips.* [7]) Brzescie *Cod. Przez.* [8]) per illum *Cod. Przez.* [9]) accersitus non venerat, honesta excusatione praetensa, magis extrema veritus, quam quae contra illum et suos aedita erat *Ed. Lips.* [10]) infensus *Ed. Lips.* [11]) de Glowno *Ed. Lips.*

nes de Rithwyani Sandomiriensis capitaneus castrum Ilza, quod tunc Iacobo Grocholski, Rege mandante, destituto a Iohanne Woyschik [1]), Custode Cracoviensi tenebatur, occupat, et occupatum factoribus episcopi [2]) Wladislaviensis tradit, burgrabio castri eiusdem Raczslawski sibi illius deditionem spontanee faciente: ad quod Iohannis de Pnyow archidiaconi et administratoris Cracoviensis, etiam tunc praesentis, intervenisse consensum et mandatum, gravium virorum relatio vulgaverat. Ab eo itaque tempore et castrum Ilzense, et Claves Kunoviensis et Zlothensis, cum villis et decimis, per Petrum et Stanislaum de Kurozwanki, nomine episcopi [3]) Wladislaviensis detinebantur occupata, non sine hominum pauperum oppressione et gravium exactione tributorum.

Lithuani petunt in conventione Vilnensi, ut Rex in Lithuania resideat, aut Simonem Olelkowicz pro Duce Magno illis assignet. Kazimirus Rex cognito, quod Iacobus Syennyenski in episcopum Cracoviensem consecrari se procuravit, relegato suffraganeo Cracoviensi in exilium, nuntios ad Summum Pontificem pro irritanda provisione Iacobi Syennyenski cum muneribus mittit.

Ex Radom Kazimirus Rex [4]) in Lithuaniam cum Elisabeth Regina coniuge sua divertit: ubi Quadragesimali tempore exacto, pro die festo Paschae Vilnae conventum terrarum Lithuaniae et Russiae [5]) tenuit. A quo uniformi sententia rogatus, quatenus vel in Lithuania personaliter et assidue resideret, vel Simonem Olelkowicz [6]) Ducem Kyoviensem, illis pro Duce Magno Lithuaniae constitueret: petitione ea in aliud tempus, velut sibi perniciosa et molesta, suspensa, in Regnum Poloniae ingrediebatur, et intelligens Iacobum Syennyenski, provisum apostolicum, omnimoda potestate pontificali fulcitum esse, feria quinta ante festum Pentecostes, quae fuit vicesima prima Maii [7]), Sandomiriam ingressus, conventum illic ad providendum de obstaculo, agere instituit, consiliariis vero, qui accersiti fuerant, varias excusationes suae absentiae allegantibus. Rex [8]), festo Pentecostes apud Sandomiriam exacto, feria quarta, vicesima septima Maii ex Sandomiria discedens, in Cracoviam ire coepit, et futuri belli contra Prussiam gerendi [9]) progressum et ordinem, et causam ecclesiae Cracoviensis multiplici differentia et dissensione, propter trium contendentium rixas, ve-

---

[1]) Wężyk *Cod. Przez.* Woyssik *Ed. Lips.* [2]) Ioannis Episcopi *Ed. Lips.* [3]) Ioannis Episcopi *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) Prussiae *Ed. Lips.* [6]) Oleskowicz *Cod. Przez.* [7]) mensis Maii *Ed. Lips.* [8]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [9]) agendi *Ed. Lips.*

xatam, diffiniturus, aliquantis diebus apud Nyepolomicze captioni ferarum dans operam, feria secunda ante festum Corporis Christi, die videlicet prima Iunii [1]), Cracoviensem urbem feliciter intravit. Intelligens autem Iacobum Syennyenski die transacta, festo videlicet Sanctae Trinitatis, in episcopum Cracoviensem apud castrum Pyandziczoviense [2]) consecratum esse, nova anxietate, novoque dolore exacerbatus, agendum de pacificatione et quiete Cracoviensis ecclesiae, et praefati Iacobi Syennyenski episcopi repulsa, duxit, Iohanne episcopo Wladislaviensi illum ad pleraque parum regio officio convenientia instigante. Et primum quidem Georgium Laodicensem episcopum, Sedis Cracoviensis suffraganeum, fratrem ordinis Minorum, virum rarae religionis et sanctitatis, quod praefato Iacobo Syennyenski, cum aliis duobus episcopis ecclesiarum, videlicet Gnesnensis et Wratislaviensis, suffraganeis, consecrationis munus impendit, de Cracovia mandavit propelli [3]) et banniri: qui inde, non sine multorum mortalium, charo affectu illum diligentium, gemitu, disgressus, in Opoliensi oppido, monasterio sui ordinis receptus, gradum fixit, illicque in magna charitate hominum, ob religionem illum colentium, degens, mortuus, in ecclesia Minorum requiescit. Praelatos deinde et Canonicos Cracovienses, appellationi, quam Iohannes Luthek vicecancellarius a provisione Iacobi Syennyenski episcopi interposuerat, adhaerere, iusque suum regium defendere, et castra episcopatus Cracoviensis non nisi ei, qui cum suo regio consensu episcopus Cracoviensis fieret, resignare, polliceri iureiurando astrinxit. Processus insuper, mandata et literas Iacobi Syennyenski episcopi acceptare, aut illis vel quibuscunque promoventibus rem, parere prohibuit, confiscationem bonorum ecclesiasticorum et bannitionem singulis minatus; executionemque sui decreti Nicolao Pyenyanszek [4]) de Withowicze succamerario et capitaneo Cracoviensi delegavit, nullo ex Praelatis et Canonicis Cracoviensibus mutire audente. Ad Summum quoque Pontificem Pium secundum nuntios, videlicet Iohannem Rithwyanski capitaneum Sandomiriensem, Mathiam de Raczansch [5]) Canonicum Wladislaviensem, Decretorum Doctorem, dudum decretos, tum primum mittit, rogaturos, praesentatis regiis et magnificis muneribus, quatenus suam provisionem de Iacobo Syennyenski et Cracoviensi ecclesia factam, rescindat et Iohanni Gruszczinski episcopo Wladislaviensi, de Cracoviensi ecclesia, Iohanni vero Luthek Regni Poloniae vicecancellario, de Wladislaviensi provideat; ubi id minus dignum censeret, saltem Iacobum Syennyenski in Wladislaviensem transferret, Iohanne Gruszczinski ad Cracoviensem promoto.

---

[1]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [2]) Pinczouiensem *Ed. Lips.* [3]) expelli *Ed. Lips.*
[4]) Pyeniazek *Ed. Lips.* [5]) Raczyasch *Ed. Lips.*

Nuntiis quoque praefatis mandatum [1]), ad Imperatorem Romanorum Fridericum, apud Viennam se continentem, et Georgium Bohemiae Regem descendere, causisque itineris expositis, precari Reges, quatenus legationi regiae sua intercessione atque ope suffragentur.

Cum in Prussiam Kazimirus Rex traduceret exercitum, praesidium regium in obsidentes erumpens de Schempepel et Rostemburg, nec non de castro Morung, se obsidione liberat.

In Cruciferos de Prussia eo anno expeditionem acturus Kazimirus Poloniae Rex, Sabbato post festum Sancti Iohannis Baptistae, quae fuit vicesima septima Iunii [2]), de Cracovia egressus est, et per Myechow, Przedborz, Pyotrkow, Lanciciam, primum in Brzescze [3]), deinde Iuniwladislaviam contendit, et illic copias gentium suarum, non nisi circa Assumptionis Sanctae Mariae [4]) festum ad eum convenientes, anxius praestolabatur, duobus oppidis, videlicet Schempepel [5]) et Rostemburg [6]), et tertio castro Morung [7]), a Cruciferis obsessis, eius interpellantibus succursum [8]). Verum etsi Kazimirus Poloniae Rex, obsessis bene sperare iussis, auxilium se propediem polliceretur laturum: obsessis tamen omnis celeritas tardior visa. Quapropter regio non praestolato succursu, gentes regiae, quae apud Schempepel [9]) in praesidio erant, facto agmine, animis mori vel vincere destinatis, irruunt in obsidentes, magnaque caede edita, fugere compulsos, castris omnibus eorum potiuntur, solvuntque obsidionem, quae post paucos dies maiori vi, maiorique exercitu reintegrata est. Alterius oppidi Rostemburg civium magister, doloso pacto cum Prussiae Magistro per internuntios acto, quasi illi traditurus civitatem, diem constituerat et horam tradimenti. Quo adveniente, nihil doli Magister suspicatus, deditionem accepturus, advenerat, et ante portam oppidi a civium magistro exceptus, ingredi civitatem disponebat. Unus tamen ex suis militibus Sliwyenski, dolum illico coniectans, gladio magistro civium transfosso, Magistrum ne in paratum sibi laqueum incideret, avertit: praecipitique fuga, caetera obsidio et illius oppidi et castri Morung [10]) soluta est. Gentes deinde regiae, quae in praesidiis castrorum et civitatum inferiorum partium morabantur, aliquali exercitu, cuius Iohannes Skalski Bohemus Dux erat, in terram quae Zemlanth ap-

[1]) mandatum est *Ed. Lips.* [2]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [3]) Brzescie *Cod. Przez.* [4]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) Szympelpel *Cod. Calv.* Sempepel *Ed. Lips.* (Schippenbeil). [6]) Rosthembarg *Ed. Lips.* (Rastenburg). [7]) Morang *Cod. Przez.* (Mohrungen). [8]) auxilium. *Ed. Lips.* [9]) Sempepel *Ed. Lips.* [10]) Morag *Ed. Lips.*

pellatur, cum civibus Elbingensibus navali itinere descendunt, et pluribus vicis [1]) atque villagiis depopulatis et exustis, praedas etiam pecorum et spoliorum magnam supellectilem inde abducunt.

Andreas Thanczinski a furente populo Gracoviae in ecclesia Sancti Francisci occiditur.

Kazimiro Rege Poloniae in Pruthenicam expeditionem profecto, et iam tunc apud Iuniwladislaviam agente, civitatem Cracoviensem casus nefandissimus cepit, longo aevo inter illam et militares, praecipue tamen domum Bipennium, execranda odia, simultatesque ingesturus. Die siquidem Iovis, sexta decima Iulii [2]), miles insignis Andreas de Thanczin, quod parum tempestive, parumque legaliter arma illi in bellum profecturo, Clemens armifex paraverat, iratus, Clementem obiurgat et durius respondentem leviter vapulat [3]): qui ad Consules in praetorium profectus, quod caesus graviter fuerit, in Andream Thanczinski, querebatur. Revertenti [4]) ex praetorio, ante aedem Nicolai Kridlar [5]) Regum sculptas imagines in se habentem, Andreas Thanczinski cum praefato Nicolao Kridlar et Waltero Kesling [6]) Consulibus Cracoviensibus contubernium agens, occurrebat: in quem Clemens armifex graviter, quod se cecidisset, invectus, melius multo se illum brevi caesurum, manu protensa, sive id rabies ex bili concepta, sive spes de vindicando per Consules praestita, ingerebat, minabatur. Eam comminationem Andreas de Thanczin parum modeste ferens, crassiora in Clementem per se et familiares suos verbera ingeminat. Quae res ad Consulatum et per Clementem armificem et eos, qui coram aderant, Nicolaum Kridlar et Walterum Kesling [7]), delata, indignissime accepta est, omniumque Consulum animi in bilem, plus quam iustam et necessariam, commoti, non tam de sedanda, sensim iam apud mechanicos, caeterosque populares gliscente seditione, quam de accendenda, agitabant. Omnium itaque portis valvarum quam firmissime obseratis, ad Elisabeth Poloniae iuniorem Reginam rem deferunt: quae vadio octoginta millium marcarum interposito, utrosque pacificos esse iubens, in diem alteram (iam enim hora diei tarda, vicesima videlicet secunda, appetebat) se causam ipsam decisuram respondebat. Eo responso Reginae, quamvis concinno et limato, Consules offensi magis, quam quietati, in praetorium descendentes, quos in arce retinere, donec Andreas

[1]) locis *Ed. Lips.* [2]) sedecima Iulii mensis *Ed. Lips.* [3]) verberat *Ed. Lips.* [4]) Revertenti autem *Ed. Lips.* [5]) Tridler *Cod. Przez.* [6]) Kiezlink *Ed. Lips.* [7]) Kyzlink *Ed. Lips.*

Thanczinski in arcem rediret, nonnulli sano consilio, sed a Regina spreto, persuadebant, armatos ex omnibus urbis aedibus adesse in praetorium iubent. Convenit [1]) illico frequens armatorum numerus, consulari edicto pariturus. Monebatur interim Andreas Thanczinski et a Reginae Elisabeth nuntiis et ab amicis, certatim illi adhaerentibus, illumque comitantibus, quatenus furiae populari cedens, ex civitate, in qua libere, civibus inspectantibus et id graviter et iniquo animo ferentibus, deambulabat, disgressus, in arcem se reciperet: qui salutari consilio, ne meticulosus putaretur, obaudito, apud [2]) domum Nicolai Kesling, ea in medietate plateae [3]), quae Fraterna appellatur, sita [4]), cum fratribus, amicis et necessariis se obcludens, resistere illic cuilibet impetui civili destinabat. Signum deinde, sive Consulum sive eorum, qui in praetorium convenerant, mandato, pulsata apud Sanctam Mariam in partem unam campana, datum, orientem seditionem, quam Consulatus ipse, si quid sensus, si quid maturitatis, si quid prudentiae et gravitatis, si quid denique [5]) humanitatis et civilitatis in eo fuerat, merito censebatur extincturus, vehementius commovit, omnesque armati, sed et universum vulgus promiscuum, quod operibus derelictis concurrebat, non furia tantummodo, sed [6]) ebrietate refertum, in necem Andreae Thanczinski certatim et tumultuarie ferebantur. Mota quoque semel et in seditionem incensa multitudo et frequens hominum colluvies, variae conditionis, variaeque artis, dum illam frenaret nemo, modum servare non potuit. Quo Andreas Thanczinski viso, fragilem aedem, in qua constiterat, ad resistendum tantae multitudini ratus, in monasterium Sancti Francisci, Nicolao Sanczignyewski [7]), Spithkone Melsthinski, Iohanne filio suo, et paucis quibusdam familiaribus, illum comitantibus, diffugit [8]): in turrimque monasterii se recipit, incolumitatem habiturus, si illic constitisset. Sed iam sorti suae destinatus, et turrim quoque sibi parum munimenti praestare credens, ex illa se, comitibus in ea remanentibus et nequicquam illum retinere valentibus, evolvit, in sacristiaque se occultavit, filio suo Iohanne in gazam monasterio vicinam et furnum mulieris viduae divertente. Sed monasterii foribus violenter perfractis, post longam disquisitionem, dum eum in sacristiam descendisse coniectatum est, sacristiae fores disruptae, et Andreas Thanczinski illic, Iohanne Doyszwon [9]), qui ducentos florenos, conservandae rei gratia, ab eo acceperat, ut facilius aurum fidei suae commendatum apud eum remaneret, illum proditorie demonstrante, repertus, ab irruente rabida et furiosa multitudine, ante corporis Christi praesentiam in monstrantia

---

[1]) Convenit itaque *Ed. Lips.* [2]) ad *Ed. Lips.* [3]) Kiezlink, quae in media platea *Ed. Lips.* [4]) sita est *Ed. Lips.* [5]) deinde *Ed. Lips.* [6]) sed etiam *Ed. Lips.* [7]) Seczigniewski *Ed. Lips.* [8]) refugit *Ed. Lips.* [9]) Dosziwoi *Cod. Przez.*

locatam, nefarie invasus, testa capitis (diu enim restiterat) rupta et cerebro effuso, occisus est. In cadaver quoque mortuum saevitum: quod de ecclesia usque ad praetorium per plateae canale luto oblitum, tractum, pluribus pugionibus in singulis pene locis confoderant, barbamque et capitis crines adusserant. Biduo corpus in praetorio habitum, tertia die demum ad Sancti Adalberti ecclesiam illatum, quarta amicis redditum, et in magna Xyansch [1]) sepulturae iusto quidem honore, sed lamentis referto, mandatum. Iohannes filius unicus Andreae Thanczinski, cum a populo in patris odium ad necem quaereretur, per aedem Iohannis Dlugosch canonicalem acialem et arci viciniorem effugit. Ad quintam et amplius horam noctis, turris expugnatio, Nicolao Sanczignyewski [2]) et Spithkone Melsthinski, eorumque familiaribus animose resistentibus, tentata, altera demum die, cum vulgus nihilominus eos nocte et interdiu obsideret, ex turri in praetorium, pacti, quod incolumes eos esse sinerent, deducti, et tertia die reconciliatione cum Consulatu et popularibus habita, dimissi sunt. Infecturus casus tam horrendus Pruthenicam expeditionem videbatur, militibus Cracoviensibus et Sandomiriensibus in ultionem facinoris se ultro devoventibus, expeditione omissa. Rege tamen per crebros nuntios ad Iohannem de Thanczin castellanum Cracoviensem ultum iri scelus pollicente, destinatos, infectio conquievit.

Alexander filius Kazimiro Regi nascitur.

Die Mercurii, quinta Augusti [3]), apud Cracoviam Elisabeth Regina iunior quartum filium enixa est. Qui apud Cracoviensem ecclesiam a Iohanne Pnyowski archidiacono et administratore Cracoviensis ecclesiae [4]) baptisatus, Alexander vocitatus est, tenui solennitate baptisteriorum, propter absentiam Regis [5]) et casum super nece Andreae Thanczinski intervenientem, celebrata.

---

[1]) Xiąsz *Cod. Przez.* [2]) Seczignyewski *Ed. Lips.* [3]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [4]) episcopatus *Cod. Przez.* [5]) Regis Casimiri *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex contra decretum sui Senatus in aliam partem Prussiae non satis feliciter exercitum ducit, et milites necem Andreae Thanczinski expetunt ultum iri.

Regiorum exercituum copiis in festo Assumptionis Sanctae Mariae [1]) ad oppidum Iuniwladislaviense tarde et segniter nimis (iam enim hostium munitiones, civitates et praesidia, herbas et frumenta validam perniciem, si ab exercitu regio depasta forent, hostibus illatura, tuto invexerant), sed neque in tanto numero, tantaque multitudine, quanta consueverant [2]), magna parte militum aut egestate laborante, aut in domibus remanente, convenientibus, Kazimirus Polonorum Rex, quanam parte ad hostes exercitum duceret, cunctabundus, sive ingeniorum tenuitas, sive aliquod latens numen faciebat, deliberabat; quamvis dudum omnium communi sententia stabilitum erat, Regem in inferiores partes Prussiae processurum, et régione Zemlanth [3]), ex qua Cruciferi, eorumque milites reficiebantur, praeda et incendiis vexata, depopulataque, etiam castrorum et oppidorum Morung [4]), Schempepel et Rostemburg, obsidionem soluturum. Ea tamen deliberatione, quamvis sibi et suae causae plurimum salutari, neglecta, omisso itinere versus Thorun, ubi illi ad transfretandum exercitum pons ex navibus cura Thorunensium paratus erat, consilio nonnullorum baronum, qui a Cruciferis largitione corrupti ferebantur, id maxime suadentium, in Pomeraniae terram, versus Fridlanth et Choyniczam et oppida, quod praesidiis nuda, facile in deditionem ventura fingebantur, abinde versus Stetinensem oram, infidam Erici Stetinensis Ducis defectionem ulturus, omnibus militaribus et civitatibus Prussiae, qui partium regiarum erant, progressum suum, velut quandam pestem, vehementer carpentibus, ire pergit. Castra et oppida Morung, Schempepel et Rostemburg, a gentibus Cruciferorum maiori fiducia obsideri coepta, ludibriumque ab obsidentibus de obsessis habitum, denuntiantibus illis, se non ferro, sed auro effecisse, quod ad solvendam eorum obsidionem, Poloniae Regem non sint visuri [5]). Clausae erant in Regis exercitu ad iocos, ad risus, ad solatia militarium, et ob indignam Andreae Thanczinski recentem necem, et ob belli, quod tunc gerebatur, parum sensatam administrationem, aures et corda totius fere exercitus nutantia, singula sibi infeliciter proventura sub auspiciis parum felicis Regis ominabantur. Periti quoque rerum militarium, maxime Regem et eos, quorum consilio utebatur, deliquisse astruebant, quod hostiles munitiones adire [6]),

---

[1]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) consueverant milites convenerunt *Ed. Lips.* [3]) Zemletis *Cod. Przez.* (Samland). [4]) Morag *Ed. Lips.* [5]) non essent visuri. *Ed. Lips.* [6]) adire mallet *Ed. Lips.*

quorum incerta et periculosa futura foret expugnatio, quam suis laborantibus certam opem ferre, et obsidionem diutius speratam [1]) solvere, minus fidei apud suos, plus dedecoris apud hostes proinde habiturus [2]), statuisset: quod, quam fideliter, quam probe et sincere assererent, etiam rei, ut in sequentibus narrabimus, probavit effectus. Mandato deinde regio, in quartis stativis, postquam a Iuniwladislavia discessum est, apud flumen et vicum Kamyen exercitus Polonicus ordinatus est et in signa tantummodo regia seu terrestria distributus: nemo enim ex omnibus Poloniae baronibus signa seu banderia propria in ea expeditione erexisse visus est, praeter Derslaum de Rithwyani palatinum Sandomiriensem et Eustachium de Sprowa castellanum Radomiensem, Iohannis Gnesnensis archiepiscopi germanum. Rex [3]), dum consulto signum principale et primarium, aquilam albam, extendere, et propter paucitatem exercitus, et ut etiam caetera signa militum numero refertiora essent, distulisset, moleste [4]) id a Primoribus et insignioribus militum, qui sub illo militare consueverant, latum est; erigere quoque sibi proprium banderium, omni signo carens, nisi Rex erigere illis albam aquilam festinasset, concluserunt. Biduo deinde barones in principes militiae ad regendum universum exercitum, videlicet Petrus de Schamotuli castellanus Posnaniensis et capitaneus Maioris Poloniae, Iohannes Zaramba castellanus Siradiensis et capitaneus Weluniensis [5]), aliis id munus detrectantibus, singuli vero duces ad singula signa creati sunt, et in castris [6]) apud tabernaculum regium per universum omnium terrarum exercitum, per organum Iohannis Amor [7]) de Tharnow castellani Sandeczensis, querela super indigna et crudeli Andreae Thanczinski [8]) nece, contra Consules et cives Cracovienses gravi cum indignatione proposita est, ultio quoque, fremente et deplorante universo exercitu, et se in illo violatum esse querente, maxima cum vociferatione expetita. Post tersas lacrimas, quas et Regi et consiliariis commiseratio excusserat, silentio indicto, respondit Rex [9]), se de occisione Andreae Thanczinski, non secus, quam alicuius ex propinquis suis, afflictum et anxiatum [10]) existere, neque unquam necem suam secus, quam sibi et Regno perniciosam, quamvis aliter a nonnullis insimulatum iri se non ignoret, doluisse; et nisi illum Pruthenica distineret expeditio, dudum iam scelus nefandum digna ultione vindicasset [11]). Se deinde magnopere astruit discruciari, quod omnes pessimos casus quosque et eventus, omnia pericula, omnes infelices successus, in sui regiminis temporibus,

---

[1]) praeparatam *Cod. Przez.* [2]) propterea habiturus esset *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) moleste ferens *Ed. Lips.* [5]) Wyelunensis *Ed. Lips.* [6]) Quintis castris *Ed. Lips.* [7]) Maior *Ed. Lips.* [8]) Andreae de Thaczin *Ed. Lips.* [9]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [10]) anxium *Ed. Lips.* [11]) vindicasse. *Ed. Lips.*

transgressionibus forte suis id causantibus, videret [1]) incidisse. Quam primum tamen Pruthenica expeditione obita, in Regnum redierit, nulli rei primum se pollicetur, quam de ulciscenda eius morte vacaturum. Satisfactum suis ratus exercitus desideriis, gratiis actis Regi [2]), in papiliones se recepit.

Naklensis regio, quamvis propria, a Rege Kazimiro vastatur et oppidum Fridlanth conquiritur. Ericus Dux Stetinensis per milites Polonos iniussu Regis, incendiis et spoliis afflictus, per uxorem pacem et veniam defectionis suae ad hostes sceleri impetrat.

Ordinato in hunc modum exercitu, Kazimirus Rex [3]) cuneum unum ex Polonorum, Lithuanorum et Thartarorum militibus sibi retinens, in Pomeraniam procedebat: et transitum per regionem Naklensem faciens, eam quamvis propriam, quod hostibus in Choyniczam gravia tributa, ad quinquaginta marcarum extimata millia [4]), annis singulis penderet, conflagratione ignis delevit, acerbiore vastationis et incendiorum genere in propria, quam in hostilia tecta usus. Tandem feria tertia, in crastino Sancti Bartholomaei [5]), vicesima quinta Augusti [6]), ad Fridlanth [7]) perveniens, ipsam obsidione coartat. Octava demum die, dum ad illius expugnationem universus consurgeret iussu regio exercitus, obsessi extrema veriti, si conquisitio fieret, missis caduceatoribus, pacti, ne quid hostile paterentur, ut quoque liceret his, qui in praesidio oppidi erant, cum singulis rebus egredi, oppidum Regi dedunt, quod Rex in tenutam Wlodkoni Naklensi capitaneo, praesidio imposito, committit, motisque exercitibus [8]) versus Choyniczam, stativa illic ad quartale milliaris ab oppido, diebus quindecim, nulla extante necessitate, et non sine grandi totius exercitus incommodo, cum pabulatores frumentum passim et sine ordine atque excubiis egressi, ab hostibus aut caperentur, aut trucidarentur, tenuit. Milites nonnulli voluntarii, etiam iniussu Regis, ne nihil agere viderentur, Thartarorum globo, qui sexingentos pugnatores tantummodo habere existimatus est, assumpto, in terram Stetinensem Ducis Erici facto descensu, eam spoliis et incendiis vastant, Minorique Stetin oppido, caeterisque oppidis expugnatis, praeda ingenti potiuntur. Quam cum in castra regia referrent, gentes Ducis Erici

---

[1]) videt *Ed. Lips.* [2]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [4]) millia *deest in Cod. Calv.* [5]) Sancti Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [6]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [7]) Fridlandum *Ed. Lips.* [8]) Motis ab oppido Fridlanth Casimirus Rex Poloniae castris *Ed. Lips.*

Saxones in magna multitudine eos invadunt: ubi congressu inito, Saxones gravi caede confliguntur, pluresque ex illis capti, Regi oblati, et praeda omnis in castra adducta et venundata est. Ea clade, eoque damno, Sophia Erici Ducis consors perculsa, in castra regia, vicesima secunda Septembris [1]) pervenit; apud Regem quoque verba faciens, coniugem suum Ericum Stetinensem Ducem gravi in Regem et Regnum scelere, gravique perfidia profitetur deliquisse. Se quoque perfidiae ipsius expertem, et a toro suo diebus plurimis abstinuisse, et natos communes ad [2]) conspectum perductos patris, ut illos enecaret, ne in ludibrium humanum vitae reliquae superessent, obsecrasse. Orat deinde, ut Rex [3]) magnitudine clementiae suae, non tam Erico Duci, quam sibi et natis suis, ex cuius sanguine trahunt originem, propitiatus, perfidiam indulgeat et scelus remittat, pollicens se et virum suum, fideliter et enixe causam Regis contra Cruciferos de caetero adiuturos. Aequis auribus tam a Rege, quam consiliariis, quod et facundia praestaret et forma, in petenda quoque venia submisse se gereret, audita est, et post plures tractatus in ea re habitos, post exprobata quoque in Ducem Ericum collata beneficia, perfidiae facinus ea conditione parsum est, ut Dux Ericus, praeteritae culpam perfidiae sinceritate fidei erga Regem et Regnum, ingeminans, expiet. Ad quod se praefatus Ericus et iureiurando et nova sponsione, tam literali, quam verbali astrinxit. Ferunt Kazimirum Poloniae Regem, Ducissae praefatae Sophiae solertiam et formam animo et cogitatione volventem, saepius non tacitum poenituisse, quod procatam sibi sponsam sortitus non fuerit: cum rarae venustati, qua pollebat, etiam auri grandis quantitas ab Erico seniore Daciae Rege sibi, velut nepti, in morte praestita, et terrarum Stetinensium devolutio, dotem haud spernendam conficiens, accessisset. Eam tamen poenitudinem, quoties animum regium subibat charitas et modestia sponsae suae Elisabeth, ex alto sanguine Caesarum satae, et prole quinaria iam suscepta, Regnorum quoque et terrarum iusta et legitima devolutio, ad illum et natos suos divinitate propitia perventura, dispellebat.

---

[1]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [2]) in *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex concitatus monitorio papali circa electionem Iacobi Syennyenski in episcopum Cracoviensem, bona omnium monitorio parentium sequestrari, ipsosque proscribi iubet, Nicolao Pyenyanszek capitaneo Cracoviensi faciente executionem.

Foris Kazimiro Rege [1]) materiale tractante bellum, spirituale intus erupit. Iacobus enim Syennyenski [2]) Cracoviensis episcopus, qui a Rege exiliatus et bannitus, in Pyandziczoviensem [3]) arcem se receperat, horrendo poenali monitorio, a Summo Pontifice Pio secundo sub plumbo emanato, Administratorem et Capitulares Cracovienses primum, deinde Iohannem Luthkonis de Brzezie vicecancellarium Regni, pro electo Cracoviensi se gerentem, ut sibi obediant, possessionemque bonorum episcopalium consignent; item Iohannem episcopum Wladislaviensem, ut illum in possessione [4]) episcopatus Cracoviensis non infestet [5]), et occupata restituat; ad extremum, Iohannem Gnesnensem archiepiscopum provinciali honore, quantum ad Cracoviensem ecclesiam, privat, et Cracoviensem ecclesiam ab illius subiectione in perpetuum absolvit, caeteros omnes gravibus Censuris, excommunicationibus, inhabilitationis, privationis, interdicti et degradationis sententiis irretit. De qua re cum magnus rumor per omnem diocesim Cracoviensem et per Regnum Poloniae manasset, et non facile malo imminenti, cum hinc metus regius, hinc urgeret conscientia, remediari [6]) posset, et iurisperiti parendum apostolicis mandatis, non parentes in sententias incisuros, censerent, a Capitularibus Cracoviensibus Kazimirus Rex, misso Iohanne Rzeschowski Canonico Cracoviensi, in Podwodis [7]), qui illum in stativis apud Choyniczam habitis offendit, consultus est: qui ea novitate [8]) ad magnam choleram provocatus, Petrum Kurowski Lublinensem, et Dobeslaum Kmitha Woynicensem, castellanos, e castris versus Cracoviam transmittens, Administratorem et Capitulares a monitorio poenali provocare, bona vero omnium monitorio parentium occupari, parentes quoque et parituros ex Cracovia et aliis eorum sedibus propelli, castrum vero Pyandziczoviense [9]), una cum Iacobo [10]) episcopo, obsidione vallari iubet. Capitularibus Cracoviensibus pro voto regio ad Papam [11]), ea conditione apposita, ut si oppressione cleri, quam in appellatione non sine ignominia regiae dignitatis deducebant, cognita, parere suo monitorio iuberet, parituros se offerebant, appellantibus, Pauli decani, Iohannis senioris Dlugosch, Derslai Krzizanowski, Nicolai

[1]) Rege Poloniae *Ed. Lips.* [2]) Syennenski *Ed. Lips.* [3]) Pincouiensem *Ed. Lips.* [4]) in possessionem *Ed. Lips.* [5]) admittat, nec eum infestet *Ed. Lips.* [6]) mederi *Ed. Lips.* [7]) in equis velocibus *Ed. Lips.* [8]) Qua novitate Rex *Ed. Lips.* [9]) Pynczouiense *Ed. Lips.* [10]) Iacobo Syennenski *Ed. Lips.* [11]) ad Papam appellantes *Ed. Lips.*

plebani in Proschowicze, Demetrii de Senno Praepositi Scarbimiriensis, Canonicorum Cracoviensium; item Iohannis Regula [1]) Scholastici Scarbimiriensis, bona dignitatum et praebendarum per Nicolaum Pyenyanszek [2]) de Withowicze succamerarium et capitaneum Cracoviensem, quod hi, caeteris appellatione se tuentibus, a profanatione abstinebant, occupantur et distrahuntur; Praeposituræ etiam Gnesnensis Iacobo episcopo Cracoviensi per Petrum de Schamotuli capitaneum Maioris Poloniae, iussu regio, possessio aufertur, quam expost [3]) Lucas Posnaniensis palatinus pro filio occupavit. Praefatus insuper Derslaus Krzizanowski Praepositus Visliciensis et Canonicus Cracoviensis, ex aede sua canonicali, in platea Legati sita, per familiares capitanei Cracoviensis, de Cracovia egredi compulsus, superpellicio et almutio [4]), ut dinosceretur, se vestiens, comitante eum Lictorum turba, item Nicolaus Bogdan Iohannis senioris Dlugosch, item Iohannes Byalek Iacobi Leloviensis plebani, canonicales vicarii, item Martinus Rincza mansionarius, in superpelliciis ex media ecclesiae processione per Nicolaum Pyenyanszek [5]) capitaneum extracti et extra portas civitatis educti, regressu eis interdicto, vulgo communi ingemiscente et illacrimante, cum nonnulli ecclesiastici iucundarentur, depulsi sunt. Item Bartholomaeus in Modlibozicze, Mathias in Pkanow [6]), Nicolaus in Tczow, Michael in Wyrzbiecza [7]), plebani, singuli singulis rebus exuti et spoliati sunt. Iohanni de Brzeesznicza, nobili presbytero, tenutario Kyelczensi, tenuta Kyelczensis, item Mathiae de Bug Praeposito Sandeczensi, villicatio Sandeczensis, per Nicolaum Pyenyanszek capitaneum Cracoviensem ereptae. Kazimirus Rex, dum a timoratis viris de ea saevitia in ministros Dei, neque citatos, neque convictos, deprompta argueretur, omnis truculentiae molem in Iohannem Wladislaviensem episcopum retorquebat, asserens eam ad illius nutum et libitum, se ignorante et parum conscio, patratam. Iacobus [8]) Cracoviensis episcopus, ne occasione sui, patria intestino laboraret bello, quod indubie rebatur ab universis, si castrum Pyandziczow [9]) obsideretur, secuturum, ex castro praefato descendens, in Thanczin ad Iohannem de Thanczin castellanum Cracoviensem, fidelem suum et suae causae suffragatorem, se conferens, Romam abinde discedere, rebusque suis in praesentia oratorum regiorum [10]), Iohannis Rithwyenski et Magistri Mathiae Raczanszki [11]), providere festinabat; sed ab adolescente ingenuo, parem pro ea tempestate suae legalitatis non habente, Iohanne Melsthinski, licet et publicatio bonorum, exilium, mors, propone-

---

[1]) Rogalya *Ed. Lips.* [2]) Pyeniazek *Ed. Lips.* [3]) postea *Ed. Lips.* [4]) dalmutio *Cod. Przez.* [5]) Pieniązek *Cod. Przez.* [6]) Ptanow *Cod. Calv.* [7]) Wierzbica *Cod. Przez.* [8]) Iacobus Syennenski *Ed. Lips.* [9]) Pinczow *Cod. Przez.* [10]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [11]) Raczyąski *Ed. Lips.*

retur receptatori, exceptus et una cum Iohanne seniore Dlugosch Canonico Cracoviensi, cui varias insidias constabat instructas, anno plus quam integro in castro Melsthin omnibus necessariis liberaliter, splendide et iucunde tractatus, fotusque est, appellatione capitulari non obstante. Nemo virorum timoratorum et peritorum, Divinis se miscere audens, profanationis et irregularitatis labe se pollui abhorrebat. Quapropter missae maiores, caeterae res divinae, Praelatis et Canonicis Cracoviensibus illaqueatum se iri irregularitate verentibus et a Divinis abstinentibus, per vicarios tum aegre [1]) explebantur: plerique enim ex illis viri timorati, quamvis mors et exiliatio proponerentur, nullatenus ad rem divinam exequendam induci poterant. Arguebatur et Iohannes episcopus Wladislaviensis a plerisque timoratis viris, quod tantam saevitiam in viros ecclesiasticos, nulli facinori obnoxios, non sine memorabili scandalo, in multa scandala traducendo depromeret. At ipse omnem culpam in Iohannem Luthkonis vicecancellarium [2]), quod omnium foret artifex, commentator et suggestor, quae agebantur, malorum, retorquebat.

Kazimirus Rex militum indignatione, atque ingenti seditione contra Petrum de Schamotuli castellanum Posnaniensem exorta perculsus, licentiat exercitum.

Stativa ad Choyniczam Kazimiro Rege in dies quindecim producente, militum animos gravis, sed iusta indignatio incessit, querentium se ad torporem non militiam, ad ludibrium non ad bellum, ductos esse, eaque expeditione longo gravius se ipsos grandi impensa et fatiga, quam hostes contudisse. Sed et a garcionibus valida [3]) vociferatione consilium regium carpentibus, plus quam indigna vox et exprobratio exaudiebatur, nocte et interdiu: Zla rada [4]). Rex ipse Kazimirus, quo gradum verteret, satis anxiebatur, cum et autumnus appeteret, et coeli intemperies pluviam nive mixtam diebus aliquot producens, exercitum suum adeo, ut nonnulli vi algoris extinguerentur, fatigaret, et pudor non subveniendi obsessis, ad quod unum indicta erat expeditio, pectus regium lacesseret. Sero tandem consilii, quod sibi Cracoviae agenti Iohannes Thanczinski castellanus Cracoviensis praestiterat, quatenus ea aestate, generali expeditione terrarum suarum omissa, fertonibus ab universo Regno receptis, bellum per mercenarios milites administraret, recordatus, omnem processum expeditionis praesentis damnabat. Subventionem tandem pecuniariam ab universo exercitu, qua duo

---

[1]) aegre tamen *Ed. Lips.* [2]) Vicecancellarium Regni *Ed. Lips.* [3]) a pueris grandi *Ed. Lips.* [4]) vulgari lingua Zła rada. *Ed. Lips.*

millia pugnatorum, ad dissolvendum castrorum et opidorum, in terra inferiori laborantium, obsidionem, conduci possent, eo pacto, ut a quolibet milite centum marcas in annuis redditibus habente, quinque marcae conferrentur, expetere coepit. Quod cum pene omnes milites, maioribus baronibus magnopere detrectantibus et onus dandi variis ingeniis excutientibus, implevissent: duo millia pugnatorum, praeposito eis Petro Dunin de Prawkow succamerario Sandomiriensi, de Cygnorum genere, in capitaneum, plerisque baronibus de solvendo stipendio fidem militibus dantibus, in terras inferiores transmittuntur. Sub quo [1]) tempore intestina seditio in exercitu [2]) contra Petrum de Schamotuli castellanum Posnaniensem a militibus Maioris Poloniae concitata, quod capitaneatum Maioris Poloniae, magistratum castellaniae Posnaniensis gerens, contra iura communia et severe et avare administraret, sensim gliscens, pene universum exercitum, Petro [3]) de Schamotuli cum fratribus et necessariis ad dimicandum ex castris in magna multitudine contra seditionis authores egresso, in arma commoverat. Kazimirus Rex grassantem seditionem militum absque armis restricturus, solerti usus consilio, in die Sancti Michaelis, a stativis Choyniczensibus discessione facta, exercitu illum usque in Bidgostiam comitante, pervenit. Ubi exercitu licentiato et in propria digresso, apud Bidgostiam, diebus aliquot rebus necessariis, et praecipue transmissioni militum in terras inferiores, navando operam, quievit. Sed et Thartarorum cuneo donativum largitus, redire eum in Lithuaniam iussit [4]); ut vero in partes inferiores cum aliis Polonorum pugnatoribus mitterentur [5]) (quod unum a Rege per consiliarios [6]) ingenti studio petebatur, et ipsi Thartari pronos se exhiberent), nullo pacto poterat obtineri. Sex tantummodo hebdomadis in ea expeditione, grandi instaurato sumptu et exiguo gesta fructu, immoratus [7]); nullumque ea expeditio belli finem afferre, nihilque ad pacem conducere visa est.

Sophia Poloniae senior Regina, mater Kazimiri Regis, moritur.

Sophia Poloniae senior Regina, Wladislai Lithuani Poloniae Regis relicta, ex nimia satietate melonum [8]), febri acuta contracta, omnes medicinas, rata morbum superaturam naturam, perosa, ad extremum aegritudine invalescente, tacta paralysi, in castro Cracoviensi, die Lunae vicesima prima

---

[1]) Sub eo autem *Ed. Lips.* [2]) in exercitu Regis Casimiri *Ed. Lips.* [3]) Petro vero [4]) redire in Lithuaniam iusso *Cod. Calv.* [5]) ad mittendum bellum in partes inferiores cum aliis Polonorum pugnatoribus *Cod. Calv.* [6]) a consiliariis *Cod. Calv.* [7]) immoratus est *Ed. Lips.* [8]) medonum *Cod. Przez.*

Septembris [1]), hora Vesperarum, omnibus Sacramentis religiose perfuncta, moritur, et diebus octo apud ecclesiam Sancti Michaelis, donec Kazimirus Poloniae Rex filius suus consuleretur, et opportuna in funus [2]) compararentur, asservata, die Lunae, vicesima octava Septembris [3]), apud maiorem Cracoviensem ecclesiam, in capella Sanctae Trinitatis, quam a fundamentis quadrata petra erexerat, et octonario ministrorum numero, clenodiisque et indumentis regiis, splendide dotaverat, celebri apparatu et honore funeris sepelitur, uno et quadraginta exactis annis, ex quo Wladislao Regi coniugio iuncta, in Poloniae Regnum advenerat. Femina rarae liberalitatis et in ecclesias et in miserabiles personas, praesertim tamen in Cracoviensem ecclesiam, cui ornatum et capam, margaritis gravem et auro insignem, caeteraque clenodia contulerat, benefica; cordis alti et magnifici, sed in bilem proni, atque versatilis: profusius, quam ampla dos sua ferre poterat, expendere, largiri et vestiri solita; multorum aere alieno vita excedens, et Kazimiro Regi filio illius solutionem demandans, extitit irretita, benignum fortunae favorem per omnem fere aetatem, praeter tempus exiguum, quo criminationem pertulit, experta. In catholicum ritum, quamvis a Ruthenis et schismaticis parentibus oriunda extiterit, devotissima. Carmine infra scripto nomen eius celebratum extat:

Sanguine clara [4]) Ducum Russiae, clarissima quondam
Laudibus ipsa meis, gloria summa fui:
Iuncta Polonorum divino foedere Regi,
Contraxi populos in mea vota meos.
His nati vixere duo, duo fulmina belli,
Iustitia clarus, clarus uterque fide:
Alter enim multis insignis ad astra triumphis
Procubuit [5]), Christi fortiter arma tenens;
Quem si fata vivum [6]) servassent, robore Martis
Turcorum rabies iam lacerata foret.
Alter, ut ingratos expellat finibus hostes,
Horrida pro patria fortis in arma ruit [7]).
Ast ego dilecto [8]) iuvenis viduata marito,
Turturis exemplo, foedera nulla tuli.
Cunctorum tandem senio confecta dolorum [9]),
Anno Milleno quadringeno sexies deno,
His uno adiuncto, in sacro Mathaei festo
Occubui: locus hic corpora nostra tegit,
Quem, celebrem petra, dotisque fulgore raro

[1]) prima Septembris die *Ed. Lips.* [2]) in tempus funeris *Ed. Lips.* [3]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [4]) claro *Ed. Lips.* [5]) Prosiluit *Ed. Lips.* [6]) si facta virum *Ed. Lips.* [7]) furit *Ed. Lips.* [8]) delicto *Ed. Lips.* [9]) dolore *Ed. Lips.*

Condidi, ut fieret salus aeterna [1]) mihi,
Institui laudes aevo Trinitati canendas. [2])
Reddite, qui legitis, Christo pia vota Sophiae
Dicere nec [3]) taedeat, spiritus astra petat.

Defectio nonnullorum castrorum et oppidorum Pruthenicorum a Rege Kazimiro ad Cruciferos.

Absumptis apud Bidgostiam Kazimirus Rex [4]), super matris obitu tardius illi patefacto, diebus luctus, funeri iusta persolvens, et generalem conventum apud Novam Civitatem Korczin pro die Sancti Nicolai indicens, in Lanciciam discedit, et illic atque in Pisdri, Konin, caeterisque oppidis regiis tempus autumni absumit. Petrus Dunin de Prawkow succamerarius Sandomiriensis, cum exercitu duorum millium pugnatorum obsessis apud inferiores partes castris et oppidis opem laturus, primum in Swyeczie pervenit, et obsidentibus castra, superiorem partem, quam dudum hostes interceperant, seiungens, brevi obsessos ad deditionem, miseranda macie tabefactos, coegit. Exinde, dum suorum paucitate pensata, ad hostium multitudinem, quos etiam agrestium ex diuturno bello pugnare assuetae comitabantur catervae, ducere veritus, cunctatius rem gereret, et fortioris exercitus supplementum sibi mitti postularet, castrum insigne Morung cum oppido, per Iohannem filium Stiborii palatini Gdanensis, nulla necessitate cogente, item oppida Rostemburg et Schempepel [5]), item oppidum Byelawi, quod uno anno obsidionem pertulerat, per praesides regios res et salutem pactos, Magistro deduntur. Oppidum Brunszberg episcopi Varmiensis, quod Iohannes Skalski Bohemus, singularis probitatis et fidelitatis miles, tenebat, praesidio regio per iniuriam eiecto, in suam se vendicans potestatem, Paulum episcopum Varmiensem recepit. Id dum Iohannes Skalski, sub opaca nocte muros conscendens, recuperare nititur, parum abfuit, ne [6]) in oppidanorum manus, pluribus suorum rem segniter et timide agentibus, veniret. Nonnulli tamen ex gentibus regiis, qui illuc advenerant, et signanter Iohannes Nosal de Thurza, adolescens probatae audaciae, de Cancrorum domo, qui primas ca-

---

[1]) laus peraeterna *Ed. Lips.* [2]) *Exemplar eiusdem carminis ex veteri Codice manuscripto in libro* Vesp. Kochowski: Hypomnema Reginarum Poloniae. Cracoviae 1672, *pag.* 98, *typis impressum, subiungit hic pentametrum in omnibus Codd. Annalium Dlugosii desideratum:* Coelicolae spiritum ferte ad Astra meum. [3]) ne *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) Schemperbuc *Cod. Calv.* Sempepel *Ed. Lips.* (Schippenbeil). [6]) quin *Ed. Lips.*

piendi oppidi enixe navaverat partes, deserti a suis, per oppidanos obtriti sunt. His successibus oppidani in Fridlanth permoti, cum vicibus aliquot praesidium regium eiicere tentavissent, ad extremum opportunitatem nacti, hostium globo una porta in diluculo intromisso, milites regios, aut in muris, aut in aedibus consistentes occupant et miserabiliter magna ex parte, paucis vitae reservatis, trucidant; omnis quoque expeditionis transactae fructus, tenuis quidem et exiguus, in perniciem conversus [1]. Oppidum Brodnicza in Culmensi terra, dum negligenter [2]) a Nicolao de Kosczelyecz palatino Iuniwladislaviensi et filio suo, Iohanne succamerario, asservaretur, hostibus nocte in illud per fossata aquea, nullo prohibente, sed nec vigilante quidem, irrumpentibus, interceptum; universoque hostium robore in Brodnicza confluente, arx propugnaculis in circuitu, ne aliquid in illam importari posset, constructis, obsideri coepta. Cui taliter angustiatae et tam defensoribus, quam victualibus parum fulcitae, Petrus Dunin capitaneus regius, succamerarius Sandomiriensis, succurrens [3]), per medias hostium stationes, aliquot de suis desideratis, et victualia, parvo tamen suffectura tempore, et milites immisit, occupationemque arcis aegre prohibuit. Cives de oppido Fridlanth, apud inferiores partes in Prussia sito, dum proditio per eos contra praesidium regium saepius tentata, secus, militibus insidias eorum deprehendentibus et authores proditionis capite plectentibus, cederet, muro civitatis, qui ab aedibus tegebatur, pro maiori parte effracto, Henricum Plawyenski Cruciferum cum gentibus nocte immittunt, et ducentos quinquaginta regii praesidii milites in lectis trucidant. Oppidum Stargard a tribus Consulibus hostibus proditum est. Apud Gdanenses quoque et Thorunenses urbes tumultus nonnulli et inclinatio ad Cruciferos fieri coeptae. Per practicam siquidem Friczonis et Casparis Nosthwicz, quam clandestine per Martinum Suelle Priorem, natione Gdanensem, et David Ruger, natione Thorunensem, fratres ordinis Carthusiensis, de Paradiso Monte, solis tantummodo duobus civibus Gdanensibus, Nicolao Iunther sutore et Hermanno Szambeg [4]), consciis, civitas Gdanensis hostibus prodi debuerat, quodsi ad constitutum diem hostes advenissent, omnis eorum multitudo, insidiis per Gdanenses ordinatis, qui iam suum periculum agnoverant, fuisset intercepta. Carthusienses, dum negarent, propria manu de tradimento convicti et in carcerem Officialis [5]) Gdanensis trusi, nec prius dimissi, nisi per propriae manus apodixam [6]) facinus suum recognovissent. Advenientibus autem visitatoribus, ducebantur perpetuis carceribus tradendi; sed per Fricz et gen-

---

[1]) conversus est. *Ed. Lips.* [2]) dum negligeretur *Ed. Lips.* [3]) succurrens *deest in Cod. Calv.* [4]) Zambek *Ed. Lips.* [5]) officii *Cod. Przez.* [6]) demonstrationem *Ed. Lips.*

tes suas circa Puczki fuerunt de manu visitatorum [1]) erepti: abinde vero Martinus Prior ad Magistrum Prussiae in Kinsberg se conferens, David vero versus Lubik [2]) divertens, uterque per apostasiam carceri se subtraxit.

Kazimirus Rex de castro Brodnicza solicitus, in audiendis variis legationibus tempus terit in conventione Novae Civitatis Korczin.

Castrum Brodnicza, cum cura et vigilia hostium immensa constaret in coronae modum septum esse, et sedendo, propter paucitatem victualium, expugnari posse: nihil tamen salutare pro illius defensione, quamvis imminens periculum Regem et consiliarios non lateret, providebatur. Petrus enim Dunin cum gentibus suis parum validus erat, qui se opponeret [3]) hosti, Brodniczam tuto in oppido et in bastis obsidenti; universalem autem expeditionem Regni hibernum tempus prohibebat. Rex itaque [4]) satis tristis et gemebundus, autumno apud Maiorem Poloniam exacto, feria tertia ante festum Sanctae Elisabeth, in Schadek perveniens, exinde per Wolborz, Chanczini, caeteraque solita loca, pro die Dominico Sancti Nicolai, ad tenendam conventionem, Novam Civitatem Korczin [5]) pervenit. Ubi multifariae legationes nonnullorum Principum, primum autem legati Eczigeri Imperatoris Thartarorum, qui dudum advenerant et apud Radom continebantur, auditi sunt. Qui camelo uno, puniceo panno vestito, item aliquot insignibus purpuris, Regi [6]) praesentatis, offerebant Caesarem ad omnes expeditiones et bella, cum quibuscunque hostibus gerenda, solatia [7]) Regi laturum; cum Rege quoque et omnibus terris Dominiorum suorum sinceram pacem servaturum, et omnia in amici fidelis morem gesturum, nec impetiturum Podoliam, nec expugnaturum Kamyenyecz, quod Lithuani crebro ab eo per multifarios nuntios deposcebant. Commendata Caesaris devotione erga se, respondit Rex [8]): Caesarem solerter, in abnuendo precationes temerarias Lithuanorum, egisse: cum nihil iuris Lithuanis in Podoliae terras competat, et se, velut utriusque Dominii Principem, litigium iure potius quam armis diremturum; expetereque, ut in ea devotione et sinceritate Caesar consistens, ad ferendum Regi, gentium subsidia, dum avisatus fuerit, se praeparet. Remissis quoque Caesari regiis donis, et muneratis nuntiis atque licentiatis, Borzutha Marsalcus et Ienik [9]) Bohemorum Regis

---

[1]) insidiatorum *Ed. Lips.* [2]) Lubek *Cod. Przez.* Lubing *Ed. Lips.* [3]) qui exponeretur *Ed. Lips.* [4]) Rex itaque Casimirus *Ed. Lips.* [5]) Novam Civitatem Korczin *desunt in Cod. Calv.* [6]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [7]) auxilia *Ed. Lips.* [8]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [9]) Gienik *Cod. Przez.*

nuntii audiebantur. Hi rogabant, ut Rex [1]) iuxta conventa, cum Bohemiae Rege [2]) in Glogovia maiori pro prima die Maii [3]) conveniat; item super omnibus differentiis cum Cruciferorum Ordine et Magistro, qui se in omnibus iudicio et decreto Regis Bohemiae [4]) staturum astrinxit, in Regem, aequum et gratum iudicium, sibi suoque Regno [5]) propitium, compromittat. Utrique rei Poloniae Rex [6]) se per proprios nuntios responsurum, respondit. Friderici deinde Marchionis Brandeburgensis unicus quidam nuntius, sed sensatus, auditus est. Is rogabat, ne quid Rex [7]) de eo suggestione prava narratum vel narrandum, crederet, nec hostem se illi monstraret: se eo animo semper fuisse erga Regem et Regnum [8]), ut nihil illi, nisi felix et faustum optaret. Et si qua hostes aut invidi contra illum commentarentur, se omnibus iusta purgatione satisfacturum. Si quoque Regi Kazimiro cum Cruciferis pax placeret, neminem eo fidelius pacem aequis conditionibus tractaturum. In danda responsione, compluribus iniuriis, quae Regno a Marchione illata fuere, commemoratis, Rex [9]) nihilominus, quamvis multipliciter vexatus a Friderico [10]) irritatusque, nunquam tamen illi hostilia dixit se retulisse; sed neque cum hostibus suis, Bohemiae Rege et Ludovico Bavariae Duce, quamvis id ab eo crebrius fuisset expetitum, sensisse. Si quoque Bohemiae Rex [11]) desinat, qui id praeoccupavit munus, licere Marchioni [12]) ad compositionem pacis cum Cruciferis intendere.

Consules Cracovienses ob necem Andreae Thanczinski bis in Novam Civitatem Korczin citati, dum absunt, ad poenam capitis et solutionem vadii octoginta millium condemnantur.

Feria quarta post festum Sancti Nicolai, super indigna Andreae Thanczinski nece, Rege Kazimiro in iudicio praesidente, iudicium ventilabatur. Et Consulibus Cracoviensibus in eum diem, ad instantiam Iohannis Thanczinski castellani Cracoviensis, germani, et Iohannis Rabsthinski, filii, occisi, citatis, quamvis plerique eorum in Novam Civitatem advenerant, consulto comparere negligentibus, Iohannes Oraczowski [13]), genere hic Srzenyawa nobilis erat, Consulum absentiam excusans [14]) et literam secundi Kazimiri Regis [15]), quibus illos et quemlibet eorum non nisi Cracoviae co-

---

[1]) ut Rex Casimirus *Ed. Lips.* [2]) cum Georgio Rege Bohemiae *Ed. Lips.* [3]) mensis Maii *Ed. Lips.* [4]) Regis Bohemiae Georgii *Ed. Lips.* [5]) sibi quoque et Regno *Ed. Lips.* [6]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [7]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [8]) Regnum Poloniae *Ed. Lips.* [9]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [10]) a Frederico Marchione *Ed. Lips.* [11]) Rex Georgius *Ed. Lips.* [12]) Marchioni Brandeburgensi Frederico *Ed. Lips.* [13]) Oraczewski *Ed. Lips.* [14]) excusante *Cod. Calv.* [15]) Poloniae Regis *Ed. Lips.*

ram se responsuros privilegiat, producens [1]), dum procuratorium [2]) non monstraret, poenam trium marcarum incurrisse, decretus [3]): quam cum e vestigio non solveret, in carcerem duci iussus, prope, nisi Rex subvenisset, discerptus esset. Alter deinde terminus peremptorius Consulibus [4]) ad Octavam, ad respondendum assignatus. Sed cum neque in illo comparerent, ad punitionem capitis et solutionem vadii octoginta millium, actoribus petentibus, condemnantur. Pluribus deinde diebus Rex [5]), publicis rebus provisurus, consilium agitans, et se atque aerarium suum exhaustum bello Pruthenico monstrans, obtinuit, ut iterum gabella [6]) civitatibus et colonis fertones indicerentur.

Iohannis Dlugosch Canonici Cracoviensis aedes effringuntur.

Sabbato ante festum Sancti Thomae, Kazimirus Poloniae Rex ex Nova Civitate Korczin discedens, feria secunda Cracoviam intravit. In cuius quoque praesentia et conspectu, aedes Iohannis Dlugosch canonicalis per Stanislaum et Dobeslaum de Kurozwanki effracta et omnibus rebus nudata, querela quoque super his ad Kazimirum Regem delata, surdis (ut aiunt) auribus a Rege excepta est: maioribus enim contumeliis et probris, quam his, quae perferret, Iohannem Dlugosch, quod iustitiam Iacobi Syennyenski episcopi Cracoviensis enixius promovebat, dignum respondebat.

Pax in Russia, Bohemia, Podolia, Lithuania et Hungaria.

Apud Russiam, Bohemiam, Podoliam et Lithuaniam res eo anno quietae; apud Hungariam praedonibus expulsis, aut magna parte [7]) trucidatis, pax redire cura Emerici Dyak coepit, qui industria et factivitate inter Hungaros pollens, ex admodum tenui homine in celebrem evaserat.

---

[1]) producente *Cod. Calv.* [2]) procuratorium mandatum *Ed. Lips.* [3]) decretus est *Ed. Lips.* [4]) Consulibus Cracoviensibus *Ed. Lips.* [5]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [6]) tributum *Ed. Lips.* [7]) magna ex parte *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1462.

De occisoribus Andreae Thanczinski supplicium sumitur.

Natali Dominico, Kazimirus Rex Polonorum, apud Cracoviensem ecclesiam celebrato, processum iudiciarium contra Consules et cives Cracovienses, Iohanne de Thanczin castellano Cracoviensi, maxima quoque militarium turba instante, resumit. Qui dum tertia citatione vocati, in castrum Cracoviense sub salvo Regis conductu ad terminum feria tertia in vigilia Epiphaniae, venissent, petebant se in eorum iuribus et privilegiis servari, et iudicium de se non in arce, sed in urbe, non coram Rege, neque iure Polonico, sed coram Advocato et iure Maydeburgensi fieri. Sed cum per Regem et barones in iudicio praesidentes interlocutum fuisset, eos hanc conditionem in primo Novae Civitatis termino neglexisse, privilegiaque eorum tunc lecta, eam illis praerogativam non conferre [1]): condemnantur ad vadium et ad capitis poenam; illis quoque ex castro recedentibus, pignoratio et executio sententiae decreta. Sabbato deinde infra Octavas Epiphaniarum, Nicolaus Skora de Gay castellanus Calissiensis et Nicolaus Pyenyanszek [2]) succamerarius et capitaneus Cracoviensis, a Rege [3]) missi, in praetorium, sententiam executuri, adveniunt: et Consules ac communitatem simul congregatos, reperientes, quatuor ex Consulibus, videlicet Conradum Lang, Stanislaum Leymither, Iaroslaum Scharley et Martinum Belsze, item ex communitate Iohannem Theschnar, Iohannem Wolfram pellificem, Albertum Pictorem, Nicolaum Scherlang [4]) calcarificem et Nicolaum magistrum Lictorum, ad poenam deposcunt. Qui, ut reliquum corpus civitatis salvum fieret, dediti sunt, et ea quidem die in praetorio asservati, altera vero mane in castrum deducti et in turris partem demissiorem trusi sunt. Ubi quinque diebus commorati, sacra confessione, sacroque perfuncti viatico, die Veneris, quindecima Ianuarii [5]), ad aedem Andreae Thanczinski, quae Sancti Michaelis basilicae proxima est, perducti, Petro de Waschumunthow iudice Sandomiriensi decernente, sex tantummodo ex deditis, videlicet Conradus Lang, Stanislaus Leymither, Iaroslaus Scharley, Albertus Pictor, Nicolaus Scherlang et Nicolaus Lictorum magister, Iohanne Rabsthinski, filio Andreae Thanczinski, per iuramentum corporale et iudicio regali delatum, de occisione genitoris sui illos convincente, publico gladio

[1]) non conferrebant *Ed. Lips.* [2]) Pyeniazek de Vithouice *Ed. Lips.* [3]) a Rege Casimiro *Ed. Lips.* [4]) Scharlang *Ed. Lips.* [5]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.*

in castro Cracoviensi sub turri, quae Thinczinensis intitulatur [1]), ad evitandam seditionem, si in civitatis circulo executio iustitiae fieret, damnati sunt, et in ecclesia Sanctae Mariae ante sacrarium in uno tumulo, non sine universae civitatis grandi comploratu et lamento, sepulti. Tres residui, videlicet Martinus Belsze, cum pro eo universitas fratrum Minorum de Sancto Bernardino, magis fletibus, quam precibus obsecraret, item Iohannes Theschnar et Iohannes Wolfram [2]), Iohanni Rabsthinski, iuxta ac condemnati, in potestatem traditi, altera die in Rabszthin deducti, primum quidem in tetro carcere, deinde, ubi ira defluxit, in honesta custodia, habiti sunt. Intercessiones variae [3]) pro Iaroslao Scharley a gravibus personis, ut in captivorum potius quam occidendorum transferretur sortem, innocentiam eius iudicio verisimili astruentibus, sed neque Elisabeth Reginae personalis ad exorandum Iohannem Rabsthinski usque in domum suam accessio, quadrare quicquam valuerunt: magna siquidem supplicii sumendi aviditate, magna hauriendi sanguinis consularis siti, et Iohannis Rabsthinski et amicorum suorum animi incensi [4]), preces Elisabeth Reginae aspernabantur. Fuisset acrius in Clementem armificem, velut principalem necis Andreae Thanczinski excitatorem, et Iohannem Doyszwon, qui in illius necem, quem celare spoponderat, a se aliis in sacristia proditum, ferocius grassabatur: sed uterque post patratum facinus illico effugerat. Consulatus Wratislaviensis Clementem ad se perfugientem, exprobrato illi teterrimo seditionis scelere, de civitate eiecit: qui in Zeganum se conferens, ab immensa pectoris et spiritus anxietate vexatus et attritus, diem obiit. Nicolaus Kridlar [5]) vir consularis, deposci ad capitis poenam veritus, in Melsthin se contulerat: pro quo a nonnullis de Consulatu, quasi nocens et timidus, parum iuste carptus est. Suffragiis tandem Iacobi [6]) Cracoviensis episcopi et Iohannis Melsthinski, ne culparetur, neve deposceretur ereptus, haud paucos post dies a lethargico morbo ex transacto pavore concepto invasus, aliquot hebdomadis ab eo vexatus est, sed clementia tandem divina solutus.

Semovitus filius Wladislai Ploczensis et Masoviae Ducis moritur.

Quarta Ianuarii [7]), Semovitus, maior natu Wladislai Ploczensis et Masoviae Ducis filius, in villa et curia sua ducali Sanniki [8]) immatura morte

[1]) quae Thinciensis appellatur *Ed. Lips.* [2]) Wolfgang *Cod. Przez.* Volphram *Ed. Lips.* [3]) Intercessiones variae factae *Ed. Lips.* [4]) incensi *deest in Cod. Calv.* [5]) Cridlyar *Ed. Lips.* [6]) Suffragiis tamen Iacobi Syennenski *Ed. Lips.* [7]) Quarta die mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [8]) Sannicze *Cod. Calv.* Samice *Cod. Przez.*

defunctus, in Ploczensi ecclesia sepelitur. Sensere nonnulli, falsene, an vere nescitur [1]), illum fuisse veneno sublatum.

Legati Kazimiri Regis amotionem ab episcopatu Cracoviensi Iacobi de Senno variis criminationibus apud Papam impetrare nituntur.

Sexta decima Ianuarii [2]), Iohannes Rithwyenski capitaneus Sandomiriensis, et Magister Mathias de Raczansch [3]) Decretorum Doctor, Canonicus Wladislaviensis, a Kazimiro Rege [4]) et consiliariis, magna spe praestolati (praemisso etenim veloci nuntio, omnia se pro nutu Regis in causa episcopatus Cracoviensis ordinasse vulgaverant) ex Urbe reversi, Cracoviam adveniunt, tribus prope mensibus Romae immorati, quod Papa Pius [5]), ex Urbe Tiburtum secedens [6]) et se nuntiis regiis apud Urbem opperiri iubens, tardius Romam redierat [7]). Qui Regi [8]) in consiliariorum et Iohannis Wladislaviensis episcopi, cuius sumptibus legationem obibant, praesentia relationem facturi, duas bullas apostolicas, unam, qua Iacobo Cracoviensi episcopo administrandi auferebatur, et Iohanni Pnyowski archidiacono Cracoviensi conferebatur facultas, donec apostolicus Legatus Poloniam adeat [9]); alteram, qua Papa Regi Kazimiro se omnia pro voto suo, quantum cum Deo poterit, facturum et Legatum, Hieronymum videlicet archiepiscopum Cretensem, ad inspiciendum criminationes et defectus Iacobi episcopi Cracoviensis, provisi sui, per nuntios regios obiectas, et ad demendum litem Cracoviensis ecclesiae multipliciter vexatae, missurum, volens, ut eiusdem Legati pareatur ordinationi, pollicetur, exhibuerunt, in adventu quoque Legati consecuturum Regem singula, quae a Papa per eos expetierat, certo certius repromittunt. Praefati enim regii nuntii variis probris et criminationibus in Iacobum Cracoviensem episcopum usi, virum illum ambitionis notoriae, Regi, clero et populo ingratum, seditiones cientem, cum propinquus suus Andreas Thanczinski, occupare episcopatum [10]) contendens, populari indignatione necatus fuerit, et corpus eius in plateis divisum. Ob seditiones quoque suas multi de Regno proscripti; renuntiationem insuper a Thoma episcopo agonizante extorsisse deducebant. Magnificentius his in auribus Papae et Cardinalium iactatis, quam verius, et a factoribus Iacobi episcopi Cracoviensis, Demetrio de Senno [11]) Praeposito Scarbimiriensi, ger-

---

[1]) nescitur *deest in Cod. Calv.* [2]) Sedecima die mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [3]) Racziąsz *Cod. Przez.* [4]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [5]) Pius secundus *Ed. Lips.* [6]) discedens *Ed. Lips.* [7]) advenerat. *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [9]) in Poloniam veniat *Ed. Lips.* [10]) Episcopatum Cracoviensem *Ed. Lips.* [11]) Syenno *Ed. Lips.*

mano episcopali, et Antonio de Forlivio Decretorum Doctore, ad purum dilutis, nova arte nuntii regii provisionem Iacobi episcopi inficere conati, literas praedicti Iacobi episcopi Kazimiro Regi ex conventu Mantuano scriptas, quibus avisabat [1]), Papae Pio Almannicae nationi vehementer affecto, sed et Legatis suis, quos mittebat in Pruthenica causa, fidendum non esse, originaliter producunt, magnoque suasu astruunt, Iacobum episcopum his literis devotionem Regis in Papam alienatum iri contendisse, et talem Iacobi episcopi infidam mentem non ferendam, a Papa mulctari oportere. Maximum has literas oratores regii suae exauditionis nervum rati, infamatum, fuscatumque tum legationis authoritate, tum accusationis forti quidem, sed parum Regi, parum sibi, iusto genere, Iacobum episcopum a sede Cracoviensi deiiciendum iri posse crediderant: de quo saepius non taciti gloriabantur. Verum Summus Pontifex etsi, ut nuntii regii futurum rebantur, non parum delatione huiusmodi irritatus fuerit, et Iacobo episcopo infensus: tempus tamen, locum et causam delationis solerter pensans, facile Iacobo episcopo, humano quidem, sed pio in Regem et patriam errore prolapso, singula quae didicerat, perscribenti ignovit: ne Iacobum deiiciendo, et Ioanni episcopo Wladislaviensi de Cracoviensi ecclesia providendo, Romanae Ecclesiae authoritate pessundata, non suae potestatis dispensator, sed alienae tantummodo voluntatis nudus haberetur minister. Plurimae tunc in Kazimirum Poloniae Regem a gravibus et sensatis viris exaudiebantur suggillationes, quod oratorem suum, quem paulo ante mirificis laudibus extulerat, ornaveratque, pro fide sincerissima, praemianda magis, quam prodenda, in poenam deferebat, segniores in posterum nuntios, servosque, dum huiusmodi egregium facinus iratus propalat, habiturus. Rex [2]) oratorum suorum relatione audita, altam spem suam in irritum recidisse, et oratores suos, quamvis operosius se omnia pro libito Regis effecisse, affirmantes, nihil solidum, nihil efficax retulisse, gravesque sumptus et munera perditum esse, querebatur; nihil tamen de superiori severitate, quam illum Iohannes de Thanczin castellanus Cracoviensis deponere, neque deinceps blanda et vana repromittentibus fidere, sagaci suggestione suadebat, remittens, etiam Iohannem Melsthinski per Petrum Braniczski et Iohannem Gorski, ne hostem suum et Regni, Iacobum Cracoviensem episcopum, in arce Melsthinensi foveat, requirit, Iohanne Melsthinski respondente: Hostem censeri non posse, qui quiete vivens ac modeste, Regis se gratiam, nullo scelere inquinatus, adepturum non desperat, nihil indignum, arduum aut difficile a Rege hactenus, praeter solam iustitiam, deprecatus.

---

[1]) avisabat Regem *Ed. Lips.* [2]) Rex Casimirus *Ed. Lips.*

Castro Brodnicza per praesidium Kazimiri Regis Cruciferis dedito, melius sperant hostes.

Periculo, quod castro Brodniczensi renuntiatum crebro Regi est imminere, Kazimirum Regem [1]) impulsum, ex Cracovia discessum maturante, stipendiariorum vero caterva, emeriti stipendii solutionem deposcentium, illum distinente, duo barones, Gabriel de Baysen palatinus Culmensis [2]) et Otto [3]) Machwicz, item duo Gdanensium Consules, Philippus Bischof et Iohannes Marburg, nomine militarium et civitatum Prussiae missi, Cracoviam adveniunt, et exposito Regi in quantis periculis atque discrimine res Pruthenicae versentur, rogant illum, ut ad tuitionem, correctionemque illarum, praesertim tamen ad solvendam obsidionem Brodniczensis castri, cuius amissio maximam rebus suis iacturam, defensio vero decus et stabilimentum, allatura foret, consurgat, in terrisque Prussiae cum robore militum et gentium suarum observando, apud castrum Marienburg domicilium ponat: se pro salariandis et manutenendis militibus suis, si Prussiam personali praesentia defendere, et in Marienburg residentiam figere, voluerit, medietatem Cziszae [4]) et aliorum suorum introituum, thesauros quoque in eam diem congestos, et postremo omnes fortunas suas effusuros. Tam humana et liberali legatione Kazimirus Rex permotus, missis ad Georgium Bohemiae Regem duobus baronibus, Stanislao Ostrorog palatino Calissiensi et Iohanne Tharnowski castellano Sandeczensi, se cum illo apud Glogoviam pro quindecima die Maii [5]) conventurum, arbitrioque suo super rebus Pruthenicis, dum tamen se terras naturales, Chelmensem [6]), Pomeraniae et Michaloviensem Regi Kazimiro polliceatur adiudicaturum, respondit. A Consulibus deinde et communitate civitatis Cracoviensis, Cziszae seu gabellae solutione [7]) crebrius expetita, nec obtenta (recenti enim privilegio, quo Rex Kazimirus cives Cracovienses anno uno, quo gabellae [8]) solutio exigebatur, elapso, nunquam se vexaturum astrinxerat, se tuebantur), decima Februarii [9]) die ex Cracovia cum Elisabeth Regina, cui tunc omnia castra et civitates, possessiones et villas, a Sophia Regina in dote habitas, priori dote, quod aere magno tenebatur, circumscripta, in dotem dat et inscribit, et primogenito [10]) Wladislao primum tum equitaturae applicato, gabellae [11]) exactione Nicolao Pyenyanszek succamerario et capitaneo

---

[1]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [2]) Chelmensis *Cod. Przez.* [3]) Otha *Cod. Przez.* [4]) tributi *Ed. Lips.* [5]) mensis Maii *Ed. Lips.* [6]) Chelmensem videlicet *Ed. Lips.* [7]) tributi solutione *Ed. Lips.* [8]) tributi *Ed. Lips.* [9]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [10]) Et cum primogenito *Ed. Lips.* [11]) tributi tamen *Ed. Lips.*

Cracoviensi demandata, discedit, multis [1]) florenorum millibus, salariando milites et stipendiarios, erogatis, et per Myechow, Malogoszcz, Przedborz transitum faciens, in Lanciciam, aliqualem moram illic facturus, pervenit. Quamvis autem Kazimirus Rex Petro Dunin succamerario Sandomiriensi et exercitui, quem ducebat, plures ex curiensibus [2]) suis, item nonnullos stipendiarios de novo conductos, item gentes apud Iohannem Kosczyeleczki [3]) palatinum Brzestensem militantes, adiecisset, exercitus quoque regius huiusmodi supplemento auctus, versus Brodniczam, laturus illi subsidium, processisset: cum hostibus tamen, qui se in oppidum ex omnibus praesidiis conglobaverant, propter sui paucitatem et hostium multitudinem dimicare veritus, nulla re memorabili tentata, retrocessit. Ea desperatione milites, qui in Brodniczensi praesidio erant, adducti, nondum ipsi extrema perpessi, cum hostibus de vita et rebus pacti, illis [4]) castrum Brodnicza, decima octava Februarii [5]) produnt potius quam dedunt. Nemo ex Polónis erat, quem castri tam fortis et nobilis execranda deditio gravi moerore non torsisset, fortunamque suam et Regis sui, segniter et cunctanter omnia agentis, quam adversa et parum propitia illis esse coepisset, metiebantur. Poterat enim Kazimirus Poloniae Rex, si oppidum Brodnicza forti obsidione tempestive, quod illi crebrius a disciplinae militaris gnaris suggerebatur, cinxisset, hostium suorum omne robur sedendo confecisse, et sola obsidione unius oppidi, de quo et apud hostes ingens habebatur pavor et admiratio, de universis hostibus absque dimicatione et bello, fortuna hanc illi optimam offerente occasionem, triumphasse. Verum divae fortunae munus negligens, felicitatem, quam sibi retinere [6]) potuit, ad hostes transmigrare permisit. Hostes enim Brodniczensi castro et oppido potiti, non secus, quam si debellatum foret [7]), et arcem Marienburg laetati cepissent, singula sibi deinceps prospere cessura, omnem etiam pacis mentionem, cuius hactenus ante obtentam Brodniczam avidi fuerant, perosi, ominabantur. In his autem fortunae varietatibus, Kazimirus Poloniae Rex firmis viribus medium occupans, neque a prospero flatu eius correptus est, neque a tristi oppressus.

---

[1]) multorum *Cod. Calv.* [2]) ex Aulicis *Ed. Lips.* [3]) Koscielecki *Cod. Przez.* [4]) hostibus *Cod. Calv.* [5]) octava die mensis Februarii *Ed. Lips.* [6]) obtinere *Ed. Lips.* [7]) esset *Ed. Lips.*

Decedente Wladislao Duce Masoviae, Regno Poloniae Ducatus Belszensis accedit, de Ploczensi vero controvertitur.

Nondum luctus diebus super immatura spectabilis adolescentis, Semoviti Ducis Masoviae et Ploczensis, morte, expirantibus, residuus filius Wladislai Masoviae Ducis Wladislaus, apud Rawam, die Saturni, sexta [1]) mensis Februarii, immature decedit (Gothardus [2]) de Ribna castellanus Sochaczeviensis, nobilis de domo Wyerzbowa alias Radwan, quasi utrumque Ducem, quod auferre illi villam Ribna disponebant, veneno insimulatus est sustulisse) et apud maiorem Ploczensem ecclesiam tumulatus, non exiguam super Principatibus avitis et paternis, a se hactenus possessis, Ploczensi videlicet et Belszensi, disceptationis materiam competitoribus reliquit. Hinc enim Kazimirus Polonorum [3]) Rex iure illos deposcebat feudi; hinc Conradus, Kazimirus, Boleslaus et Ianussius, filii Boleslai olim Masoviae et Warszoviensis Ducis, ex una stirpe cum mortuis procedentes, in quarta tamen linea constituti; hinc defunctorum Ducum matertera Catherina, Ducis Michaluskonis [4]) Lithuaniae relicta; hinc Theschnenses Duces, Wenceslaus et Przemislaus, ex altera matertera Offka geniti; hinc Margaretha Ducis Conradi Kanthner Olesniczensis [5]) consors et Semoviti Ducis Masoviae unica filia, defunctorum Ducum soror patruelis germana, iure successionis. Et Belszenses milites quidem, ab Andrea Odrowansz palatino et capitaneo Leopoliensi, Iohanne Kuropathwa succamerario Lublinensi et capitaneo Chelmensi, regiis nuntiis, de praestanda obedientia requisiti, quod terra Belszensis non successione, sed donatione Wladislai secundi Polonorum Regis, Masoviae Ducibus provenerat, futura competitorum litigia nihil ad se pertinere rati, missis ad Kazimirum Regem quatuor baronibus, videlicet Czamborio de Likossin [6]) succamerario Belszensi, Iohanne Maldrzik de Chodiwancze [7]), Dobeslao Bissowski [8]) nobili de domo et familia Nyeczuya et Swantoslao Labunski [9]), castrum et terram Belszensem Kazimiro dedunt Regi: quam Rex Iohanni Lyasynyowski [10]), qui capitaneus illius hactenus fuerat, tradit in tenutam. Ploczensibus, apud quos Paulus episcopus Ploczensis et eius sententia plurimum valebat, longe alius sensus, alia voluntas erat [11]), qui et Kazimiro Regi, propter parum utilem administra-

---

[1]) sexta die *Ed. Lips.* [2]) Gothardus vero *Ed. Lips.* [3]) Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Michaelis *Ed. Lips.* [5]) Olyeschniczensis *Ed. Lips.* [6]) Lekiesan *Cod. Przez.* [7]) Chodirawcze *Cod. Przez.* Chodziwancze *Ed. Lips.* [8]) Bussowski *Cod. Przez.* Bisthowski *Ed. Lips.* [9]) Labunysky *Cod. Calv.* [10]) Lassiowski *Cod. Przez.* Lyasnowski *Ed. Lips.* [11]) erat *deest in Cod. Calv.*

tionem Regni, inaffecti [1]), et eadem Ducum Masoviae prosapia, Principatum Ploczensem summopere satagentes continuari, primum Catherinam, Ducis Michaluskonis [2]) Lithuaniae relictam, in castrum Ploczense admittunt. Sed cum muliebris conditio successorem (sterilis enim fuerat) non relictura [3]), maius illis dissidium quam profectum allatura videretur: ea amota et aliquibus haereditatibus provisa, Duce Warszoviense Conrado, qui inter fratres maior natu erat, accersito, castrum illi Ploczense et terram dedunt, subiectionemque faciunt. Seiunxerat se ab hac deditione et subiectione Rawa et Gostinin castra, quae a Grothone Czesnik de Nova Civitate supra Pilczam, post Ducum Ploczensium obitum possessa, etsi quadam neutralitate, donec Praelatorum et baronum, tam Regni Poloniae, quam Ducatus Masoviae, aequa decisione, quis iustior Principatus Ploczensis successor censeri deberet, decerneretur, tenerentur; in partem tamen regiam constabat ea procliviora esse. Quapropter Ducissa Catherina, Michaluskonis [4]) relicta, cum nonnullis Ploczensium baronibus, gentibusque ex Ploczko Rawam adveniens, castra ipsa occupare vi aut deditione voluntaria moliebatur. Sed dum a Grothone Czesnik et militibus cum illo sentientibus, deditio spontanea negaretur, vis quoque repulsa, et aliquot ex familia Ducissae occisi forent [5]): ulteriori castrorum praedictorum expugnatione omissa (quoniam et regii nuntii, qui advenientes denuntiabant, ut a vi et armis Ducissa abstineret, pavorem illi non mediocrem incusserant), in Ploczkam rediit. Kazimirus interim [6]) Polonorum Rex, ad Ploczensem Ducatum consequendum aspirans, in Lowicz cum Praelatis et baronibus Regni pro vicesima prima die mensis Martii advenit, per nuntios quoque tam ecclesiasticos, quam saeculares, Iohannem Wladislaviensem, Andream Posnaniensem, episcopos, Lucam Posnaniensem, Petrum Lanciciensem, palatinos, Iohannem Tharnowski castellanum Sandeczensem, in Ploczkam destinatos, apud Ploczenses egit, ut sibi castro Ploczensi, aliisque munitionibus eiusdem sortis redditis, fides et subiectio per Ploczenses praestaretur, cum nemo illo superior posset iure, literis etiam [7]) et privilegiis illustrando, censeri; si [8]) quid in adversum nitantur Ploczenses, parum probe suo honori consulturos. Purgantibus Ploczensibus suum facinus, et nihil se aut indignum, aut inofficiosum egisse astruentibus, diaeta apud Lanciciense oppidum, ad sedandum huiusmodi dissidium, pro secunda die Maii [9]), per partem utramque accepta est. In quam cum, Casimiro Rege cum consiliariis suis praesente [10]), Barbara, Bo-

---

[1]) non affecti *Ed. Lips.* [2]) Michaelis *Ed. Lips.* [3]) derelictura *Ed. Lips.* [4]) Michaelis *Ed. Lips.* [5]) essent *Ed. Lips.* [6]) autem *Ed. Lips.* [7]) hoc ipsum etiam literis *Ed. Lips.* [8]) Sed *Ed. Lips.* [9]) mensis Maii *Ed. Lips.* [10]) Casimirus Poloniae Rex, et Consiliarii sui, praesente *Ed. Lips.*

leslai Ducis Warszoviensis relicta, cum Vincentio de Gizicze Masoviae marsalco et paucis aliis consiliariis (Paulo episcopo Ploczensi et Primoribus Masoviae venire negligentibus) advenisset, Nicolaus de Myerzenyecz Decretorum Doctor, Canonicus Ploczensis, verba [1]) pro Ducibus Masoviae faciens, petit per Kazimirum Regem literas et munimenta super successionis in Principatum Ploczensem iure monstrari. Kazimirus autem Rex moleste ferens Ploczenses natu maiores in praesentem conventum, eis expetentibus institutum, non venisse, et feminam, cum qua nihil transigi, transactum vero infirmari posse, misisse, adhaec insuper productionem iurium, pro exploranda magis causae conditione, quam dirimenda [2]) quaestione, flagitatam, nihil se acturum cum ea paucitate, quae advenisset, respondit; alium quoque diem, apud Pyotrkoviam pro festo Sancti Martini, in Ploczensem episcopum et barones, quod se, vero et naturali Domino, deserto, Warszovienses Duces in Ploczkam, causa indecisa [3]), admisissent, graviter invectus constituit, ad illumque principales ex Ploczensibus venire iussit: quo [4]) Ducissa Barbara et baronibus secum praesentibus, secus quam speraverant, rem incidisse dolentibus, non sine quadam cunctatione accepto, conventus dimissus est.

Cracoviae magna pars, mox deinde Lancicia cum arce conflagrat.

Vicesima septima Aprilis [5]) die Martis, Cracoviensis civitas alteram calamitatem, altera necdum transacta, perferrens, igne immenso arsit, qui ex interioribus monasterii Praedicatorum Sanctae Trinitatis, alchimiae opera certis fratribus laborantibus, ex levissimis initiis ortus, tectum ecclesiae subita celeritate corripiens et absorbens, in proximas plateas potestate irrevocabili desaevire coepit, lateque manante incendio, et nulla humana ope restringi valente, monasterium et aedem Sancti Francisci, item Curiam episcopalem, item Castrensem, Argentariorum, Laxorum [6]), Legati, Fraternitatis, Columbarum, Pistorum et Iudaeorum, plateas conflagrat [7]), fereque media pars civitatis igne horrendo et usque in noctis horam secundam, cum hora Vesperorum coepisset, continuato, absumpta [8]). Plaga ingens et vix ducentis florenorum millibus instauranda, cum superiore collata, vehementer Deum praevaricationibus humanis iratum [9]) monstrabat, a nonnullis ob indignam episcopalem, sacerdotalemque exiliationem, propulsionem, spoliationem et

---

[1]) verba *deest in Cod. Calv.* [2]) decernenda *Cod. Przez.* [3]) non decisa *Ed. Lips.* [4]) Ubi tandem *Ed. Lips.* [5]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [6]) lixarum *Ed. Lips.* [7]) comburit *Ed. Lips.* [8]) absumpta est *Ed. Lips.* [9]) iratum esse *Ed. Lips.*

verberationem, a plerisque ob indignam Andreae Thanczinski necem, divinissimo Sacramento inhonorato, patratam, et aedis beati Francisci violationem, accidisse credita. Castri [1]) et oppidi Lanciciensis conflagratio, ex castro habens ortum, Cracoviensis civitatis vicesima tertia Maii [2]) secuta est. Duo, anno nondum revoluto, apud Cracoviam accidisse, mihi monstra visa sunt: Andreae Thanczinski occisio voluntaria, et conflagratio urbis violenta. Illam, cum inhibere singulis licuisset, singuli ad patrandum eam maluerunt grassari; hanc, cum restringere cuncti conarentur, omnibus tamen a flammigero vomitu adimebatur facultas: ut satis mirandum sit, prioris qualitatem facinoris, casum subsequentem relatione opposita compensasse.

Kazimirus Poloniae et Georgius Bohemiae Reges Glogoviae congressi, foedus inter se feriunt, et Ludovicus Bavariae Dux contra Marchionem Brandeburgensem Poloniae Regem solicitat.

Conventu Lanciciensi transacto, Kazimirus Polonorum Rex in Glogoviense oppidum tendens (iam enim nuntii sui, facto in Bohemiae Regem [3]), super rebus Pruthenicis, explorata primum mente eius, compromisso plenario, redierant), quarta Maii [4]) in Kolo ex Lancicia, abinde vero in Wschowa quindecima Maii, frequenti caterva pervenit, comitantibus illum [5]) Iohanne Gnesnensi archiepiscopo, Iohanne Wladislaviensi, Andrea Posnaniensi, episcopis, Iohanne castellano Cracoviensi, Luca Posnaniensi palatino, aliisque dignitariis et militibus ex Polonia, Lithuania et Prussia, accersitis. Instantibus autem Zdenkone Konopniczki burgrabio Pragensi et Wilhelmo Zayacz, a Rege Bohemiae Georgio, qui die Veneris, quarta decima Maii [6]), in Glogoviam, Iodoco Wratislaviensi, Protasio Olomunczensi episcopis, Conrado nigro et Conrado albo Olesniczensibus, Henrico Glogoviensi et Ianussio Zeganensi, Ducibus, caeteraque Bohemorum multitudine stipatus, pervenerat, ad conducendum [7]) Kazimirum Regem missis, Kazimirus Polonorum Rex deliberatione, qua volvebatur, an satius foret consiliarios utriusque Regis pro dirigendis rebus perprius convenire, quam Reges, et quae illum apud Wschowam tribus diebus distinebat, omissa, die Martis, decima

---

[1]) Castri deinde *Ed. Lips.* [2]) vigesima tertia die mensis Maii *Ed. Lips.* [3]) Georgium Bohemiae Regem *Ed. Lips.* [4]) quarta die mensis Maii *Ed. Lips.* [5]) comitantibus videlicet illum *Ed. Lips.* [6]) Iam enim Rex Bohemiae Georgius, die Veneris, quarta decima mensis Maii *Ed. Lips.* [7]) Constantibus autem Zdenkone Conopniczki Burgrabio Pragense, et Wilhelmo Zaiącz a Rege Bohemiae Georgio ad conducendum *Ed. Lips.*

octava Maii [1]) ex Wschowa, gentibus suis in sex agmina dispartitis, in pulcherrimo, maximoque tam apparatu, quam splendore, quinque agminibus praecedentibus, Kazimiro Rege cum Praelatis et baronibus in sexto subsequente, egressus, a Georgio Bohemiae Rege, episcopisque, Principibus et baronibus suis ad unum milliare, dum Glogoviam appropinquasset, illi occurrentibus et in equis sese mutuo salutantibus, exceptus, atque in arcem Glogoviensem, Bohemiae Rege in praetorii aede hospitato, deductus est. Superaturum se [2]) Rex Bohemiae Georgius tam apparatu et numero, quam robore gentium, Kazimirum Poloniae Regem magnopere, quo potentiae suae fama apud Almanniae Principes celebrior foret, existimans [3]), ad conventionem Glogoviensem venturus, maiores quo poterat copias solita vanitate, spem illius Alberto Kostka demulcente, contraxerat; sed Polonorum robur, armorum quoque, gemmarum, equorum, auri, argentique ideam, tantosque apparatus offendens, quantos nunquam fuerat arbitratus, Zdenkone Konopniczki se sibi minora, quam oculis coram cerneret, praedixisse asseverante, miratus ad [4]) Albertum Kostka, vires et fortunam Polonici regis apud aures eius extenuare solitum, conversus, et non parum illi, vinci se omnifariam et plus quam triplicato numero cernens excedi, pro mendacio iratus: Quantum probe (inquit) mentiri [5]) mihi et assentari gestiens, non satis ad liquidum Polonorum, licet apud illos diutius moratus es, potentiam aestimasti. Altera die per consiliariorum duntaxat utriusque Regis tractatus absumpta, tertia in epulis et hilaritate (Polonorum enim Rex Kazimirus Bohemicum Regem et omnes suos prandio sumptuoso, magnifico et splendido, Bohemiae Rege, dum etiam in hoc genere vinci metuit, nullam reddente vicem, tractaverat) traducta, novem diebus deinceps consiliis vacatum, et foedus inter Reges, in [6]) mortem tantummodo utriusque duraturum, sub conditionibus apud Bithomiensem diaetam digestis, sancitum est. Quibus has adiicere, quo foedus honestius, validiusque esset, placuit: ut Turco terras et Dominia Regni Poloniae invadente, Bohemiae Rex solatium Regi [7]) Poloniae omnibus potentiis ferat, par suffragium, si Bohemia invasa a Turco fuerit, a Poloniae Rege habiturus; ut super castris Oswanczim [8]), Wolek, Zathor, Zywyecz, Szyewior, Berwalt, Regem Poloniae Bohemicus non inquietet, et super dote Poloniae Regi a Ladislao Hungariae et Bohemiae Rege [9]) inscripta, Bohemiae Regem, dum vivit, Polonicus non admoneat [10]); ut diaeta, si eam inter Reges teneri contigerit, in civitate Regni Poloniae

---

[1]) mensis Maii *Ed. Lips.* [2]) Superare *Ed. Lips.* [3]) exaestuans *Ed. Lips.* [4]) Atque ad *Ed. Lips.* [5]) mentiri tantum *Ed. Lips.* [6]) ad *Ed. Lips.* [7]) auxilium Regno et Regi *Ed. Lips.* [8]) Osswiącim *Ed. Lips.* [9]) olim Rege *Ed. Lips.* [10]) non amoveat *Cod. Calv.*

fiat. Super rebus Pruthenicis, gratia quarum militares et cives Prussiae cum Kazimiro Poloniae Rege Glogoviam accesserant, nulla ordinatio habita [1]), quod Magister et Ordo Cruciferorum, iuxta sponsionem Georgio Regi factam, venire fefellerant, castri et oppidi Brodniczensis conquisitione pacis desiderium in eis variante. Missa tamen litera [2]), petebant rem in Sancti Iacobi diem, quod apud utrumque Regem pro ludibrio acceptum est, differri. Ludovicus Bavariae Dux, missis in diaetam huiusmodi nuntiis, Poloniae Regem [3]) de inferendo Friderico Marchioni Brandeburgensi bello precabatur, offerens se omnibus potentiis suis contra Cruciferos solatia [4]) Regi Poloniae laturum.

Paluki regio a Cruciferis vastatur.

Datis ad invicem muneribus, Kazimirus Poloniae et Georgius Bohemiae Reges ex Glogovia, penultima Maii [5]) discedunt, et Bohemico divertente in Lusatiam (tunc primum enim illius consecutus est, Friderico Marchione Brandeburgensi de ea excedente, possesionem), Polonicus in Posnaniam pervenit. Quo illic tribus hebdomadis [6]) immorante, hostes ex Choynicza usque in regionem, quae Paluki agnominari [7]) consuevit, grassati, sex villis exustis, Mathiam Slupski cum aliquot aliis militaribus in curiis eorum captivant. De quo malo Wladislaus de Domaborzs castellanus et capitaneus Naklensis, quasi eo instigante et suffragante patratum fuerit, a plerisque insimulatus est: cuius pro eodem tempore gentes, numero quadringenti, apud Saxones praedas agentes, hostibus ex Choynicza Saxones adiuvantibus, conflictae [8]) sunt, et paucioribus evadentibus, plures desiderati. Ex Posnania Kazimirus Rex discedens, pro festo Visitationis Sanctae Mariae [9]) Iuniwladislaviam venit, et curienses [10]) suos, adiuncta illis agrestium falces gestantium grandi caterva, versus Chelmno destinavit, a quibus omnia in circuitu blada, ne profectui hostium accederent, succisa sunt.

---

[1]) habita est *Ed. Lips.* [2]) Missis tamen literis *Ed. Lips.* [3]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [4]) auxilia *Ed. Lips.* [5]) mensis Maii *Ed. Lips.* [6]) tribus diebus *Ed. Lips.* [7]) cognominari *Ed. Lips.* [8]) profligatae *Ed. Lips.* [9]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [10]) Aulicos *Ed. Lips.*

Summus Pontifex Pius secundus Wratislaviensibus pro fidelitate in Ecclesiam, Iubilaei gratiam ad quinque annos concedit.

Pro festo Sancti Iohannis Baptistae die, secundus Iubilaei apud Wratislavienses agebatur annus: Wratislaviensium enim civium fidei zelum et sinceritatem, quod Georgium Bohemiae Regem, haereseos labe inquinatum suscipere, extrema etiam perprius toleraturi, detrectaverant, Summus Pontifex Papa Pius [1]), Irzikone [2]) (quod crebra pollicitatione Papae firmaverat) non abdicante errores, praemiaturus, in annos quinque Iubilaei gratiam, a primis duntaxat Vesperis pro die Sancti Iohannis Baptistae, ad secundas duraturam, concessit, ordinans, ut pecuniae pro arbitrio, consequi indulgentiam volentium, in capsas reponendae, duabus partibus in aedificationes ecclesiarum, hospitalium et pontium, sustentationemque egenorum reservatis, pars tertia Collectori apostolico in aedificationem Basilicae Sancti Petri de Urbe convertenda, consignaretur. Propinquitate itaque loci et facilitate impensae Christi fideles permoti, in multitudine adeo frequenti Wratislaviam ex regionibus vicinis, praecipue tamen ex Poloniae Regno convenerant, ut vicis et plateis repletis, sine pressura non pateretur cuiquam incessus.

Iohannes Kraska episcopus Chelmensis moritur.

Iohannes cognominatus Kraska, episcopus Chelmensis, de domo Bilinarum, cum in Sabbato Paschae sacris ordinibus, in oppido Krasnistaw celebratis, in Hrubyeszow [3]) Pascha Domini, quod tunc in undecimam Aprilis cadebat [4]), et duos dies sequentes incolumis et alacer exegisset, quarto [5]) aegritudine correptus, Sacramentis omnibus procuratus, et ultimae voluntatis dispositione expleta, in Sabbato ante Conductum Paschae, quae fuit decima septima Aprilis [6]), annis decem in pontificatu Chelmensi exactis, apud Kumowo [7]), vicum sui episcopatus, infirmitate corripitur. Qua tandem ingravescente [8]), ex cubili in posticum curiae egressus per somnum, moritur et in ecclesiam suam Chelmensem relatus, in ea sepelitur: vir mansueti ingenii, pacificus et modestus, obesus corpore et crassus, capite calvus [9]).

---

[1]) Pius secundus *Ed. Lips.* [2]) Georgio Bohemiae Rege *Ed. Lips.* [3]) Rubyeschow *Ed. Lips.* [4]) in undecimam mensis Aprilis cadebat diem *Ed. Lips.* [5]) quarto die *Ed. Lips.* [6]) decima septima dies mensis Aprilis *Ed. Lips.* [7]) Komowo *Cod. Przez.* [8]) invalescente *Ed. Lips.* [9]) *In Edit. Lips. legitur hicce ineptum additamentum:* priapo magnus. *quod in omnibus Codd. deest.*

Georgius Bohemiae Rex simulatione religionis confirmato prius sibi Regno, Viclephistarum haeresim profitetur et defendit.

Vafris suis pollicitationibus, quibus et Summum Pontificem Pium [1]) et Imperatorem Romanorum Fridericum, caeterosque Principes, ad favendum sibi Georgius Bohemiae Rex devinxerat, satisfacturus, Procopium Rabstein [2]) Cancellarium Bohemiae, Fantinum de Ragusio Decretorum Doctorem, genere Dalmatam, et Albertum Kostkam, ad Pium Papam transmittit. Qui Papa apud Romam offenso, et in publico Consistorio data audientia, duo exponunt. Praestant enim Papae et Apostolicae Sedi nomine Regis [3]) obedientiam, et usum Communionis Eucharistiae sub utraque specie, Regno Bohemiae et Marchionatui Moraviae, petunt, iuxta Basiliensis Concilii compactata, quorum etiam tunc producebant exempla, concedi. Summus autem Pontifex Pius [4]) cum primum dolosis promissionibus Irzikonis [5]) Regis circumventum se deprehendens, in altera publica audientia, die Mercuri ultima mensis Martii tenta, irritatum se potius praestatione huiusmodi obedientiae, quam placatum ostendens, respondet: obedientiam insufficientem fore, nisi tollantur omnes novi ritus, et reducantur omnia ad pristinam vivendi formam, et fore indigna [6]), quae a Romano Pontifice debeant [7]) acceptari. Ad secundum vero petitionis articulum responsurus, Communionem utriusque speciei ad laicalem populum, et ex Scripturis sacris et Decretis duorum Conciliorum generalium, Constantiensis [8]) et Basiliensis, deduxit esse erroneam, nec necessariam ad salutem; compactata vero Basiliensis Concilii nihil pro eorum desiderio conducere monstravit: cum illa Communio calicis, usum illius tantummodo habentibus et unionem recipientibus ecclesiasticam, permissa sit; quam conditionem Bohemiae sacerdotes violando, pueros et dementes sub utraque specie communicando, et resistentes variis modis compellendo, non fuerunt eius capaces. Concludendo autem decrevit: sacerdotes Bohemorum, absque ulla pietate, populum laicalem ad Communionem calicis admittendo, plurimum desipere, plebes [9]) decipere, et graviter peccare, dignosque gravi animadversione, et nisi resipuerint, se ac populum eos sequentem perditum iri. Multas insuper nationes et Regna, et praesertim Bohemis vicina, videlicet Polonos, Hungaros, Almannos et plurimos ex Bohemis et Moravis, qui usum calicis execrantur et horrent, si a Summo Pontifice concederetur, vehementer scandalizari, et Bohemis per-

---

[1]) Pium secundum *Ed. Lips.* [2]) Rabschten *Ed. Lips.* [3]) Regis Bohemiae Georgii *Ed. Lips.* [4]) Pius secundus *Ed. Lips.* [5]) Georgii *Ed. Lips.* [6]) et indignam *Ed. Lips.* [7]) debeat *Ed. Lips.* [8]) Constantiensis videlicet *Ed. Lips.* [9]) plebem *Ed. Lips.*

petuo infestos reddi, nec desisterent Bohemos usum calicis practicantes, quemadmodum in eam diem faciunt, nominare et tenere haereticos, etiamsi nulla apostolica extarent mandata [1]). Repellendo tandem eorum petitionem, dixit: eos fumum quendam et inanis gloriae ventum quaerere, et animarum suarum damnationem potius, quam salutem optare; hortatus postremo illos, ut non pluris esse velint, quam hi [2]) duo discipuli euntes in Emaus, qui Dominum in fractione panis cognoverunt, nec plus sapere, quam sapiebant patres eorum in Christo mortui, sub una specie communicando, et ut se reliquae conforment Christianitati, pro turpi parte habituri, quae a suo discrepabit universo. Eam responsionem cum ambasiatores Irzikonis [3]) Regis retulissent, generalem conventum, tam Catholicorum quam Viclephistarum [4]), Rex apud Pragam pro die Martis Sancti Laurentii indicit. Quo cum Iodocus Wratislaviensis, Protasius Olomunczensis episcopi cum catholicorum baronum caterva accessissent, plures Iodoco Wratislaviensi episcopo a Viclephistis, quorum maior quam pro numero multitudo convenerat, contumeliae illatae sunt, et in portis hospitii sui libelli famosi affixi. Responsione autem apostolica audita, Georgius Rex tum primum virus suum, quod in eam diem occultaverat, evomens, declarat se, gratificante Viclephistarum turba, ritum Communionis utriusque speciei, in quo genitor suus obierat, et ipse nutritus fuerat, cum consorte sua, liberis et universis Principatibus et Dominiis suis, ad [5]) cerebri effusionem tenturum, observaturum et defensurum, nullatenus quo ad hoc apostolicis monitis pariturum; eam quoque declarationem iubet praeconali voce in Pragensi civitate vulgari. Pontificibus autem et Catholicis, qui aderant, nihil in adversum, ne extrema pati cogerentur, mutire audentibus, unus ex amabasiatoribus [6]) regiis Fantinus Dalmata, qui a primordio promotionis Irzikonis [7]) in Regem, procuratoris vice nomine regio in Curia Romana fungebatur, zelo fidei incensus, pluribus salibus in Regem publice invectus, non convenire regiae excellentiae, astruit, ut contra Ecclesiam, a qua ipsam excellentiam accepit, contemptis eius mandatis et instructionibus, calcitret, et nomen regium labe haereseos et mendacii reatu polluat: saepius enim suo iussu, ad puritatem fidei ipsum rediturum et caeteros reducturum, Papae respondisse; sed et grandes hostilitates et odia sibi et apud Romanorum Pontificem et apud Reges et Principes, quos multiplici spe ac expectatione fefellerat, conflaturus. Haec cum Fantinus libera fronte et voce, Procopio Rabstein [8]) Cancellario illius, aliqua ex parte adiuvante sermonem, cecinisset, Rex in magnam bilem ver-

---

[1]) indulta. *Cod. Calv.* [2]) illi *Ed. Lips.* [3]) Oratores Georgii *Ed. Lips.* [4]) tam Viclephistarum, quam Ecclesiasticorum *Ed. Lips.* [5]) usque ad *Ed. Lips.* [6]) ex Oratoribus *Ed. Lips.* [7]) Georgii *Ed. Lips.* [8]) Rabschten *Ed. Lips.*

sus, altera die apud pontifices et barones catholicos gravem questionem de Fantino facit, quod parum honesto Regem in publico carpsisset sermone: petens in illum eorum decreto, si quid pensi sacrosancta regia in pectoribus eorum valeret maiestas, animadverti. Sed cum pontifices et barones catholici Fantinum purgarent, et nihil illum indigne, nihil inhoneste, sed singula fideliter, et quemadmodum homini catholico conveniens erat, dixisse astruerent: Rex in vehementem iram excandescens, tam Fantinum, quam Procopium Rabstein capit. Et Procopium quidem, Regina intercedente, in alteram diem solvit; Fantinum vero ex curia sua in praetorium Pragense deductum, die tertia ex Praga in Karstein [1]) castrum deportatum, captivitati includit, et anno prope medio tentum relaxat. Laetis auribus id facinus Wratislaviensis excepit civitas, plurimum commendationis apud universam Christianitatem habitura, quod Principibus et civibus Bohemiae, Slesiae et Moraviae, in obedientiam Irzikonis [2]) ruentibus, nonnullis vero Principibus Almanniae affinitatem cum illo [3]) iungentibus, sola curvare genua detrectans, solerter in futurum, non tam sibi quam fidei et religioni orthodoxae prospexerit. Persecutionis quoque tempus, quod coeperat, non censebatur novum, sed memoriam quodammodo renovabat antiquam, plures animas sub pestifera pace, quam sub bello iugulaturum. Astuta enim versutia Regis, largitione insuper, favore, spe et promissis, plures ex Bohemis illecti, catholicae veritatis puritate relicta, haereticae impietatis sorbebant fecem, depravati vero secta haereseos, in suo perverso dogmate confirmabantur. Accedebat insuper et consortis Irzikonis [4]) callida vafricies, non tam sibi, coniugio, quam erroribus et ritu profano coniuncta, quae et ipsa pestifera dogmata haereseos radicare et diffundere non desistebat, Georgiusque ipse Rex verum se filium, verum haeredem Boczkonis [5]) haeretici primarii tunc et usque in mortem monstravit.

Kazimirus Rex decimas quarundam personarum ecclesiasticarum vi occupat, propterea que prodigia secuta sunt.

Coeptam superiori anno severitatem Kazimirus Poloniae Rex in Iacobum Cracoviensem episcopum, caeterasque ecclesiasticas personas, quae ad profanandum induci, et cum Rege, suoque nominato Iohanne Wladislaviensi episcopo sentire turpe putabant, instigatione tamen magis consiliariorum,

---

[1]) Capsten *Cod Calv.* Carsthen *Ed. Lips.* (Karlstein). [2]) Georgii Bohemiae Regis *Ed. Lips.* [3]) cum illis *Ed. Lips.* [4]) Georgii *Ed. Lips.* [5]) Girzikonis *Cod. Calv.*

Iohannis [1]) Wladislaviensis episcopi, Iohannis Luthek vicecancellarii, Iohannis de Pilcza Cracoviensis, Lucae de Gorka Posnaniensis, palatinorum, Stanislai Ostrorog palatini Calissiensis et Iohannis Rithwyenski marsalci Regni et capitanei Sandomiriensis, quam arbitrio proprio, ingeminaturus, quod se anno transacto, divinam veritus irritare maiestatem, facturum negaverat, ad occupandas decimas, censum soli Deo praestari debitum, animum intendit, et Stanislao Wantrobka de Strzelcze, de domo Oksza, ministerium occupationis, quod sibi a Rege demandabatur, execrante, Iacobus Obulyccz de Gori subpincerna Cracoviensis, de domo Odrowansch, illud acceptans, decimas beneficiorum praefati Iacobi episcopi in Praepositura Cracoviensi, item decimas beneficiorum Pauli Decani, Derslai de Krzizanowicze Praepositi Visliciensis, Iohannis Dlugosch senioris, Nicolai et Demetrii de Senno [2]), Iohannis Dlugosch iunioris, Canonicorum Cracoviensium, item Iohannis Regula [3]) Scholastici Scarbimiriensis, occupat et distrahit. Ipso autem ministerium huiusmodi exequente, feria quarta in die Sancti Bartholomaei, in Proschowicze, plerisque aliis locis, sole vergente ad occiduum, imago Crucifixi rubra primum, deinde pallida, ad extremum nigra, gladium habens exertum, in aere apparuit, et horis plus quam duabus, ab occidente in meridiem tendendo, magnum spectantibus miraculum praebuit. Testa insuper beati Stanislai aliquoties sudasse, et dum a Iohanne archidiacono et administratore in processione portata siccaretur, non destitisse sudorem emittere visa [4]). Quibus prodigiis persecutionis ecclesiae Cracoviensis et suorum ministrorum magnitudo signari aestimabatur.

Oswanczimensis terra a praedonibus duce Borziwoy de Skrzin et Wlodkone vastata, per capitaneum Cracoviensem liberatur.

Sub idem quoque tempus Borziwoy de Skrzin ex Bithcza, et Wlodek filius Wlodkonis ex Lethawa, castris, cum mille videlicet hominibus rapto vivere assuetis, in Regnum Poloniae advenientes, in terra Oswanczimensi [5]) petram situ et natura firmissimam, quam fluvius Sola abluit, prope Wolek et Zari sitam, spoliato oppido Zari, incastellant, Bukowyeczque appellant, et fere universam Oswanczimensem terram flammis et spoliis, Nicolao Pyenyanszek succamerario et capitaneo Cracoviensi, cum gentibus de Cziricensi [6]) regione et aliis pretio conductis, ne in ulteriora grassentur, resistente [7]),

---

[1]) videlicet Ioannis *Ed. Lips.* [2]) de Sienno *Cod. Przez.* [3]) Rogalya *Ed. Lips.* [4]) visa est. *Ed. Lips.* [5]) Osswiączimensi *Ed. Lips.* [6]) Sciricensi *Ed. Lips.* [7]) etiam resistente *Ed. Lips.*

devastant. Ampliori tandem stipendiariorum numero conducto, petra et fortalitium praedictum a Nicolao Pyenyanszek capitaneo Cracoviensi feria quarta post festum Sancti Mathaei Apostoli, obsidione coartata [1]), et Petro Komorowski cum gentibus propriis ex Hungaria, et Przeczslao de Dmoszicze ex Sczepusia advenientibus, hostibus praedatio et pabulatio prohibita [2]). Fame autem gravissima premente obsessos, dum a Borziwoy in Ostrowa [3]) consistente nullus praestaretur succursus, munitionis, quam Bukowyecz appellaverant, et omnium armorum, supellectiliumque deditionem feria quarta, in vigilia Sanctorum Simonis et Iudae Apostolorum, facere compulsi, vitam tantummodo et vestimenta paciscuntur.

Nyeschowam oppidum hostes, nec impune tamen, incendunt.

Aliquot hebdomadis apud Cuyaviensem [4]) regionem Kazimirus Rex [5]) immoratus, in Thorun divertit. Ubi a civibus Thorunensibus expensis procuratus, et aestatis et autumni tempus, una cum Elisabeth Regina, quae in castro Nyeschoviensi immorabatur, exegit: gentesque, quae sub Petro Dunin succamerario Sandomiriensi militabant, et nonnullos curienses [6]) suos, ad ferendum Iohanni Skalski et suis, in castro Varmiensi a Magistro et suis obsessis, remedium, et ad vastandum vicos et villas in terra Pomeraniae, circa oppida Puczki, Stargard, Bithow et Lemberg, quae in ditionem Crucifericam [7]) concesserant, transmittit. Bernhardus interim Schumborski apud Chelm oppidum agens, Kazimirum Regem propter propinquitatem lacessiturus, impositis in naves militibus, eos versus Nyeschowam transmittit: de quorum adventu Rex avisatus, nihil quod salubre foret, providendum duxit. Itaque hostes fluvio Wisla vecti, in crepusculo, quemadmodum destinaverant, ad Nyeschowam perveniunt. Iam oppidum Nyeschowa eo anno, iussu Regis [8]), ut fides Thorunensibus promissa servaretur, dissolutum, et ex veteri loco motum, in superiorem Wislae ripam transactum [9]), unam tantummodo plateam, ad Wislam spectantem, habebat relictam. Hanc hostes ex navibus egressi, et aliquanto tempore inter Regis curienses [10]) conversati, dum nonnulli damna, quae in comprehendendis hominibus et equis inferre tentaverant, non succederent, iam prope lucanum tempus incendunt, maioremque, quam pro effectu, et Regi in castro Nyeschowa

[1]) coartata est *Ed. Lips.* [2]) prohibita est. *Ed. Lips.* [3]) Osthrawa *Ed. Lips.* [4]) apud Cracoviensem *Ed. Lips.* [5]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [6]) aulicos *Ed. Lips.* [7]) Cruciferorum *Ed. Lips.* [8]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [9]) translatum *Ed. Lips.* [10]) Aulicos *Ed. Lips.*

quiescenti et suis terrorem incutiunt, statimque in naves diffugiunt. Pavore discusso, curienses Regis [1]) et Thartarorum caterva, equis velocissime conscensis, hostes insectantur. Qui etsi undarum latitudine se sperarent evasuros, fluvii tamen profunditatem sectari coacti, et ad alterum litus saepius appulsi, a gentibus regiis sagittis ad unum fere omnes, sex tantummodo exceptis, confecti sunt, duabusque tantummodo navibus cum sauciis et occisis evadentibus, caeterae a militibus [2]) regiis comprehensae [3]).

Exercitus Kazimiri Regis cum hostibus confligere paratus, Cruciferos fugere et obsidionem arcis Varmiensis solvere cogit; atque terra Semlanth ferro et igne vastatur per Gdanenses.

Exercitus regius ex proprio et mercenario milite conductus, dum in terras Prussiae, laturus his, qui in Varmiensi munitione, de ecclesia cathedrali incastellata, hebdomadis aliquot obsidebantur, auxilium, Petro Dunin succamerario Sandomiriensi duce, advenisset, et cum Magistro Prussiae eiusque exercitu Varmiam [4]) obsidente, fortunam belli experiri decrevisset: aciebus ordinatis, quasi in conspectu hostis foret, procedebat, iamque haud procul a Varmiensi munitione stativa figens, in diem alteram, cum hoste dimicaturus, arma expediebat. Magister autem Crucifericus [5]) Ludovicus, si decerneret, vinci metuens, cum exercitum suum maiori ex parte agrestium colluvione nosset refertum, et si clades sibi accideret, sciret se a civitatibus, quae illi parebant, excludendum, obsidione soluta, fugit magis quam discessit, castraque omnibus commeatibus plena reliquit. In quae exercitus regius ingressus, ea diripuit [6]), populationemque et exustionem agrorum et vicorum hostilium latius, quo potuit, extendit. Sub idem tempus Gdanensium exercitus terram Semlanth, in eam usque diem intactam et multo pecore refertam, colonis absentibus et in exercitu Magistri militantibus, freto ingressus, omnibus fortunis et quadrupedibus spoliatam incendit, spoliaque singula in Gdansk retulit. Cuius conflagratione ad exercitum Magistri perlata, agrestium copiae nulla arte et ingenio inhiberi poterant, quin e vestigio de castris, uxoribus et pignoribus subventuri, diffugerent.

---

[1]) Aulici regii *Ed Lips.* [2]) a gentibus *Ed. Lips.* [3]) comprehensae sunt *Ed. Lips.* [4]) Varmnitam *Cod. Calv.* [5]) Cruciferorum *Ed. Lips.* [6]) dirupit *Ed. Lips.*

Poloni parva manu imparem Pruthenorum exercitum tum apud Puczki, tum alibi fundunt, fugantque.

Obsidione munitionis Varmiensis depulsa, et terra Prussiae pro magna parte circa Milimlin et Szekyerka vastata, Petrus Dunin succamerarius Sandomiriensis, cum Magistrum ad pugnam elicere non posset, exercitum in terram Pomeranicam ducit, Gdanensibus, qui ab hostibus ex vicinis praesidiis vehementibus afficiebantur incommodis, solatia [1]) praebiturus, hostesque qui ad Gdanensium usque grassabantur suburbia, repressurus. Gdanensium autem urbem praetergressus, in agros et vicos hostiles flammis et spoliis saeviebat, iamque adeo processerat, ut ad extrema terrae Pomeraniae perveniens, etiam ea loca, quae Oceano et stagnis, lacubusque inclusa erant, ureret. Ad fremitum usque ea populatio hostes impulerat, et militibus ex omnibus fere praesidiis deductis, nonnullis vero ex Slesia in supplementum clanculo per literas et nuntios accersitis, Friczone Rawnekke [2]) Australi et Casparo Nosthwicz Slesita, ducibus, exercitum de pedite et equite ad quinque millia pugnatorum habentem, adiunctis etiam nonnullis agrestibus arma ferre et dimicare assuetis, conficiunt, illumque ad locorum angustias, per quas exercitui regio redeundum erat, deducunt, exercitumque regium, qui vix dimidium illius, quot hostis habuerat, robore et numero, iniquitateque locorum, facili (ut rebantur) negotio fusuri [3]). Petrus Dunin dux exercitus regii, hostes adversum se congregari exploratum habens, variis nuntiis Kazimirum Poloniae Regem expetit [4]), quatenus illi novo et forti exercitu, denuntiato periculo in quo esset, subveniret: quem ex curiensibus [5]) propriis, duce Alberto Gorski comparatum, Rex illico mittendum curavit. De quorum adventu hostes certiores facti, opprimere illum prius, quam cum altero exercitu regio coniungeretur, in passibus fluminis Wislae statuerant, faciliorem dimicationem cum Petro Dunin et suis copiis, si Albertum Gorski et suas copias oppressissent, habituri. Sed cum Albertus Gorski avisatus de periculo ab hostibus comparato, insidiosos passus declinans, obliquis passibus et itineribus traducto exercitu, Vistulam superasset: Fricz Rawnekke et Caspar Nosthwicz, hostiles duces, quam celerrime ad castra sua redeuntes, decernere in diem alterum cum Petro Dunin, coniunctionem exercituum anticipaturi, constituunt, castraque eo die versus exercituum Petri Dunin promovent. Robore exercitus hostilis ab exploratoribus sibi denuntiato, et de crastina dimicatione Petrus Dunin perterritus,

[1]) auxilia *Ed. Lips.* [2]) Rawniczko *Cod. Przez.* (de Raueneck). [3]) superaturi. *Cod. Przez.* [4]) expetit *deest in Cod. Calv.* [5]) ex Aulicis *Ed. Lips.*

periculum ingens propter exercitus sui paucitatem veritus, fallere hostes secessione nocturna, et iungere se exercitui Alberti Gorski disponebat. Quod cum efficere nequiret (hostes enim itinera omnia arborum detruncatione sepiverant), colloquium cum hostibus nonnulli ex regiis militibus poscendum suadebant; sed cum haec conditio turpis censeretur, ferro iter aperiendum caeteri impellebant. Qua sententia ab omnibus comprobata, Petrus Dunin exercitum ad hostium castra ducit, et prope oppidum Puczki hostes offendens, die Veneris, decima septima mensis Septembris, cum illis confligit. Equite autem peditem velans, non prius illum, quam ad congressum veniretur, detexit. Fricz Rawnekke et Caspar Nosthwicz, hostium duces, maxima spe suos in id praelium animaverant, et Casparo Nosthwicz autore, eo se pacto constrinxerant, ut potius mortem oppeterent, quam fugam [1]; et si quis profugeret, Poloniae Regis extunc fieret captivus, nec secus quam captus in regiam captivitatem se sistere teneretur. Ab utraque itaque parte maximo animorum ardore, maximaque vincendi spe praelium initum est. Ubi in ipso congressionis acierum articulo Paulus Iassyenski (curiensis [2]) hic regius erat, de domo Gozdawa) in protensas hostium iam lanceas per transversum velocissime impingens et lanceas hostiles dispellens, omnes ictus earum frustravit: quapropter milites regii, in prima locati acie, facile hostium primos ordines, deiectis his, qui eos ducebant, et in terram usque prostratis, perfringunt. Nihil hostes eo vulnere permoti, in pugnam ruunt. Certamine quoque a parte utraque instaurato, tribus et amplius horis acerrime, pluribus hinc inde cadentibus, decertatum [3], donec uterque exercitus fatigatus, quasi ex composito pugna omissa, in currus, quos utraque pars pro castris reliquerat, se recepit: ubi paululum immoratus, non ad pugnam, sed ad persequendum hostem (debellatum etenim uterque exercitus et pro victo alterum secessisse crediderat) regrediebatur. Illic maior quam pro numero, temerarie magis, quam strenue, alteris in alteros ruentibus, caedes edita est; et Friczone Rawnekke capitaneo Crucifericae partis sauciato, hostilis acies retrocedere [4] coacta, deteriori loco esse coepit. Multitudine tamen freta, propelli ad plenum non potuit, sed in pugna ad horae unius spatium fortissime dimicans, a Polonorum peditatu, in latus suum dextrum per balistarum sagittas incurrente, pluribus vulneribus confecta, sustinere impetum Polonicum, hinc equitis a fronte, illinc peditis a latere, non valens, in fugam se vertit. Collecto deinde equite et pedite, per fugam primam hinc et hinc sparso, verbisque ad instaurandam pugnam animato, ad tentandum de integro certamen Fricz Rawnekke rediit. Sed pri-

---

[1]) quam fugerent *Ed. Lips.* [2]) Aulicus *Ed. Lips.* [3]) decertatum est *Ed. Lips* [4]) introcedere *Ed. Lips.*

mis et his, qui in acie constiterant, obtritis, ipso quoque Fricz occiso, facile caeteri pecudum more agebantur. Erant inter hostium agmina milites pluribus bellis exercitati, qui non honoris tantummodo, sed et pacti ante pugnam initi memores, capi maluerunt, quam fugere. Caspar Nosthwicz, alter hostilis partis capitaneus, et qui autor pacti de non fugiendo fuerat, primus in fugam se recipiens, plures exemplum suum secutos in fugam concitavit. Peditum copiae, quibus etiam hostilis refertus erat exercitus, parum remedii ponentes in fuga, quippe, quae ab equitatu Polonico facile consequerentur, et nonnulli equites in [1]) currus pro castris relictos, quorum unum latus tegebat stagnum, frons vero verubus praeacutis et partim ferro, partim igne duratis, consepta erat, divertunt, pugnamque bombardarum fulmine et proiectione et sagittarum emissione reintegrant. Poloni si spatium hostibus metu perculsis, ad recolligendum se darent, victoriam suam et illius diei sudores recidere rati in irritum, audacissime equis concitatis, in verum spicula invehuntur, multisque equis usque ad interemptionem confossis, verubusque confractis, castris et curribus potiuntur hostilibus, et plures ex hostibus resistere etiam tunc ausos trucidant, aliquos, qui se undis crediderant, praeter paucos nandi peritos, suffocant, reliquos comprehendunt, triumphoque ad extremum potiuntur. Sed dum haec castrorum expugnatio ageretur, fere omnis eques fugiens amissus est, praeter turmam unam, quae in silvam densis arboribus a se septam, inciderat: illa enim impediente, effugere non valens, venire in captivitatem Polonicam coacta est. Ducentis curribus et quindecim bombardis, et omni castrorum armatura Poloni potiti [2]); caesa eo praelio duo hostium millia, sexingenti capti referuntur. Ex Polonis nemo, praeter Hectorem Chodoroski [3]) de domo Acervorum, ex ordine militum desideratus, et centum alii sine nomine, tam ex equite, quam ex peditatu [4]). Non tamen caeteris incruenta fuit victoria, quippe, inter quos rarus poterat, non nisi saucius, reperiri; sed et ductor exercitus Petrus Dunin in palma gravi, non tamen letali confossus vulnere, et in femore violatus impetu bombardae, armis aliquantulum concussus. Tribus diebus in praelii loco stativa habita sunt, infra quos alter regius exercitus, duce Alberto Gorski, advenit, et victorem exercitum, aut curantem viva corpora, aut humantem extincta, offendens, se illi coniunxit. Stolpensis Dux Ericus, qui Kazimiro Rege deserto, cuius neptem prope germanam habebat in coniugio, in partem Cruciferícam, nulla provocatus iniuria, biennio prope exacto, transierat, et qui per eandem coniugem se Regi pridem reconciliaverat, fidem iterum frangens, Cruciferico exercitui

[1]) ad *Ed. Lips.* [2]) potiti sunt *Ed. Lips.* [3]) Chodorski *Ed. Lips.* [4]) pedite. *Ed. Lips.*

cum sexingentis equitibus in solatium [1]) veniebat, sed a fugientibus de clade suorum edoctus, et ipse ad propria citato agmine perfugit, pluribus tamen de suis per gentes regias aut captis, aut occisis. Caspar Nosthwicz et reliqui fugaces literis eorum, qui in regiam venere captivitatem, monentur, ut pacti memores, se in captivitatem Polonorum Regi repraesentent. Kazimirus Rex milites, qui enixius in huiusmodi congressu pugnaverant, honoraturus, Petrum Dunin succamerarium Sandomiriensem, capitaneum exercitus, de domo Cygnorum, Paulum Iassyenski (quem in superioribus nominavi), Wenceslaum Nyeborski [2]), Nicolaum Wilkanowski de domo Prawditarum, Tomkonem [3]) de domo Odrowansch, Ianussium [4]) Dlugosch de domo Wyenyawa, et alios triginta decoris insignibus militaribus insignivit. Felicibus auspiciis dies haec decima septima mensis Septembris [5]) Polonis provenerat: eo siquidem die in tribus aliis locis, videlicet circa villam Iassyenyecz [6]) in Masovia per Nicolaum de Poderayow capitaneum Ploczensem, item circa Swyecze per gentes Wlodkonis ex Nakyel, item circa fluvium Pisch hostes, qui ex Chelmno, Golub et Brodnicza egressi, spolia in Masoviae Ducatu et alibi agebant, gravi caede conflicti sunt.

Ulricus Czirwonka captivitate, quam biennio a Rege Bohemiae pertulit, opera Kazimiri Poloniae Regis solutus, oppidum Golub fraude civium amissum, recuperat.

Nec multo post, videlicet vicesima quinta Octobris [7]), Ulricus Czirwonka, per Kazimirum Poloniae Regem ab iniusta captivitate, quam apud Georgium Bohemiae Regem plus quam biennio pertulerat, solutus, ex castro regio Golub, duodecim satellitibus suis, quos Mikyesch [8]) Bohemus ducebat, in oppidum Golub, quod hostium frequenti tenebatur praesidio, in nocte opaca silenter ex castro intromissis, qui [9]) vigilibus occisis, portas illi aperiunt [10]), cum gentibus ingressus, oppidum fraude civium sibi interceptum recuperat, et hostium [11]) praesidium partim necat, partim captivat; nonnullos, qui in duas turres fugerant, igne adhibito contrahit [12]); defectionis quoque authoribus securi percussis, oppidum in regiam vendicat potestatem, multis spoliis hostilibus potitus. Victoria autem apud Puczki obtenta cum sequentibus [13]), rursum in Kazimirum Poloniae Regem pluri-

---

[1]) in auxilium *Ed. Lips.* [2]) Niebawski *Cod. Przez.* [3]) Thunczonem *Cod. Calv.* Hinczonem *Cod. Przez.* [4]) Ioannem *Ed. Lips.* [5]) Decembris *Cod. Calv.* [6]) Iaszenyck *Cod. Calv.* [7]) vigesima octava mensis Octobris *Ed. Lips.* [8]) Mikosch *Ed. Lips.* [9]) ac *Ed. Lips.* [10]) aperientibus *Ed. Lips.* [11]) hostile *Ed. Lips.* [12]) extrahit *Ed. Lips.* [13]) cum caeteris consequentibus *Ed. Lips.*

morum intra Prussiam conversa sunt studia, renovataque belli negotia: per illam enim et cladem ad [1]) Choyniczam acceptam, magna ex parte constabat detersam esse et Crucifericam obscuratam victoriam, et illius gloriam sequenti clade defloratam. Ab eo siquidem tempore Cruciferi, primum terrestri praelio apud Puczki, et mox apud Elbing navali victi, declinare et ad ruinam tendere coeperunt.

Viginti grossos Gnesnensis, sex Cracoviensis dioceses a marca contribuunt in subsidium Kazimiro Regi et militibus terrae Dobrzinensis.

Quinta Septembris [2]) Iohannes Gnesnensis archiepiscopus Synodum provincialem apud oppidum Kalisch, super subsidio Kazimiro Poloniae Regi et militaribus [3]) terrae Dobrzinensis, per hostes expulsis et gravatis, ferendo, celebrat. Ad quam, cum non nisi hi duo episcopi provinciales, Iohannes Wladislaviensis, Andreas Posnaniensis, et tertius Administrator ecclesiae Cracoviensis Iohannes Pnyowski [4]), cum suis Capitularibus, et pauci quidam abbates convenissent (alios enim episcopos sub ditione exterorum Principum consistentes vocari non placuit), post varios tractatus super petitione regia, quam etiam tunc per nuntios resumebat, habitos, subsidium charitativum decretum est, et in Gnesnensi diocesi viginti grossi a marca, in Cracoviensi vero sex grossi a marca, iuxta taxam veterem instituti. Rogatus illic Gnesnensis archiepiscopus Iohannes a Praelatis Gnesnensibus et Canonicis Cracoviensibus, spolium regio mandato passis, ut processus contra occupatores decernerentur, abnuendo petitioni, illos ad Administratorem Cracoviensem, qui et ipse ob metum regium allegabatur Censuras negavisse, remittebat. Ita utroque non succurrente, spolia liberius continuabantur.

Masoviae et Olesniczensi Ducibus reiectis, Ploczensis Ducatus Kazimiro Regi et Regno Poloniae adiudicatur.

Quinta feria, in die Sancti Martini, generalis conventio apud Pyotrkoviam tenta est. Ad quam Kazimiro Poloniae Rege ex Thorun per Przedecz, Klodawam et Lanciciam veniente, frequens etiam Praelatorum et baronum Maioris Poloniae numerus, baronibus Cracoviensibus fere omnibus

---

[1]) apud *Ed. Lips.* [2]) Quinta die mensis Septembris *Ed. Lips.* [3]) militibus *Ed. Lips.* [4]) Pniewski *Ed. Lips.*

detrectantibus ad eam accedere, illuc confluxit. Venerunt et Dux Conradus Masoviae cum genitrice sua Barbara, Boleslai relicta, et matertera sua Catherina, Michaluskonis [1]) Lithuaniae Ducis relicta, Paulo Ploczensi episcopo, baronumque et militarium Masoviae multitudine gravi, ad octingentos equites aestimata, comitatus; item Conradus niger Olesniczensis Dux cum suis consiliariis, uterque Ducatum Masoviae Ploczensem, ex morte Semoviti et Wladislai, filiorum olim Wladislai [2]), Masoviae Ducum, petiturus: Conradus quidem niger Dux Olesniczensis ratione consortis suae Margarethae, filiae unicae Semoviti, Conradus vero Masoviae [3]) iure successionis; cum Kazimirus Poloniae Rex etiam eum ad se et Regnum suum Poloniae iure feudi devolutum astrueret. Omnibus autem de suo iure vehementer confidentibus, etiam studia sua ad vincendum partes intenderant. Kazimirus Rex [4]) a Praelatis et baronibus suis, et a tribus Canonum Doctoribus, Iohanne de Dambrowka, Nicolao de Kalisch et Iacobo de Schadek, quos ad diaetam acciverat, edoctus, se caeteris competitoribus iure potiorem fore [5]), iudicio dissidium dirimi malebat, locatisque Stanislao de Ostrorog palatino Calissiensi pro iudice, Grothone Kazimirski pro subiudice, caeteris vero palatinis et castellanis pro assessoribus adhibitis, tredecima Novembris [6]) die iudicium instaurat. Et tribus procuratoribus creatis, Iohanne Rithwyenski Regni Poloniae marsalco, capitaneo Sandomiriensi, Iacobo de Schadek et Iohanne de Ostrorog, Decretorum Doctoribus, querelam apud iudices per organum Iohannis Rithwyenski marsalci contra Conradum Masoviae Ducem, tunc cum genitrice sua et consiliariis Masoviae praesentem, deponit, quod Ploczensem terram et districtus illi subiectos, ad eum et Regnum suum feudi iure devolutam, occupasset: petens eum ad redditionem compelli, et ius feudi, si a quoquam inficiaretur, offerens se probaturum. Duci Conrado Masoviae et suis omnis concertatio per viam iuris, praesertim coram iudicibus per Regem datis, suspectior duriorque visa est: propter quod petebat rem non iudicio, sed placitatione per communes consiliarios componi, subinferens, se non ad subeundum iudicium, sed decisionem communium baronum, in diaetam accessisse. Cum autem haec conditio a Kazimiro Rege sibi negaretur, per Nicolaum de Myerzenyecz [7]) Canonicum Ploczensem, Swantoslaum de Woyczeschino [8]) archidiaconum Warschoviensem [9]), et Paulum, Decretorum Doctores, quos causae suae adhibuerat, non quidem respondendo regiae querelae, sed contradicendo, refellebat, astruens Duces et Du-

---

[1]) Michaelis *Ed. Lips.* [2]) olim Masoviae Ducis Wladislai *Ed. Lips.* [3]) Masoviae Dux *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) esse *Ed. Lips.* [6]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [7]) Mirzenicze *Ed. Lips.* [8]) Woyczieszino *Cod. Przez.* [9]) Varschoviensem, in Ecclesia Posnaniensi *Ed. Lips.*

catus Masoviae a Kazimiro secundo Polonorum Rege per literas, quas ostentabant originaliter, solutos esse, et feudum extinctum et damnatum fore. Iacobo autem de Schadek Doctore, procuratore regio, oppositionem allegatam extenuante et asserente [1]), Kazimirum secundum Poloniae Regem solutionem ipsam facere, et tam insignem Ducatum a corpore Regni scindere et libertare cum praeiudicio notabili Regni non potuisse: cum omnis notabilis et enormis alienatio sit cuilibet Regi, ne Regnum per ademptionem partium defluere contingat, iure quolibet interdicta; Kazimiri insuper secundi Regis privilegium, actu contrario, per Semovitum, Kazimirum, Ianussium et Wladislaum, Masoviae Duces, praestito Regi Poloniae Wladislao homagio, penitus, licet in se nullum fuerit, emarcuisse: Ducis Masoviae Conradi procurator, Doctor Malik [2]), allegationem Doctoris Iacobi confutaturus, alienationem quidem notabilem facere Regem non posse, assensus est, sed solutionem feudi a Kazimiro secundo Rege de Ducatibus Masoviae factam, notabilem non posse censeri. Quae responsio parum sensata concionem totam in murmur commovit, uno quoque perstrepente: procuratorem ducalem se sua responsione damnasse, nemine ignorante, Ducatum Masoviae portionem Regni grandem fore [3]). Sedato murmure, a Nicolao Boglewski [4]) palatino Warschoviensi, nomine Conradi Masoviae Ducis [5]), contra iudices a Rege locatos exceptum est: quod parum idonei forent [6]), causam, Regem contingentem, cuius subditi essent, iudicare; petebatque propter Cracoviensium baronum absentiam, in causa non procedi. Sed cum haec exceptio repelleretur, Conradus Masoviae Dux cum suis omnibus ex aede, in qua iudicium huiusmodi agebatur, se festinus proripuit, et nocte insequenti, relictis aliquibus, qui Regem secum mansuetius agere inducerent, aut si minus, a suorum iudicum decreto provocarent, in Masoviam discessit. Iudices autem causae, cum Ducem Conradum Masoviae pro nonparitione contumacem decrevissent, in diem octavam illum et procuratores suos evocarunt. Quo nec per se, nec per procuratores, parente, petentibus procuratoribus regiis, vicesima Novembris [7]) diffinitivam sententiam proferunt: per quam Regi et Regno Poloniae Ploczensem Ducatum adiudicant, et illum in possessionem Ducatus praefati mittendum decernunt. Cumque ab illa procuratores Conradi Masoviae Ducis ad Summum Pontificem, vel ad eum, qui sciret, posset et vellet Duci Conrado Masoviae iustitiam ministrare [8]), provocassent, et a iudicibus appellatione insinuata, apostolos petissent, refutatorii tantummodo illis concessi sunt. Competitor alter Con-

---

[1]) allegante *Ed. Lips.* [2]) Nicolaus *Cod. Przez.* Nakel *Ed. Lips.* [3]) esse. *Ed. Lips.* [4]) Boglowski *Ed. Lips.* [5]) nomine Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) essent *Ed. Lips.* [7]) vigesima mensis Novembris die *Ed. Lips.* [8]) administrare *Ed. Lips.*

radus niger Olesniczensis Dux pro iure consortis suae Margarethae, videns principalem competitorem, Conradum Masoviae Ducem, parum in causa sua prosperatum fuisse, nihil agendum duxit, nullaque via iuris aut facti tentata, in propria, a Kazimiro Rege ducentis florenis et duplici Schuba [1]) de sabellinis [2]) pellibus remuneratus, omne ius, quod sibi et suae consorti Margarethae competebat, in Kazimirum Poloniae Regem et suum Regnum transfusurum se pollicens, regressus est. In barones Cracovienses, quod venire ad conventionem neglexerant, aliqui ex consiliariis iram exacuendo Regis, invecti sunt, quod sine illis ad caetera rei publicae providenda concludendaque negotia procedi non liceat.

Legatus Papae missus frustra nititur Iacobum de Senno episcopum Cracoviensem in gratiam Kazimiri Regis reponere.

Maturanti Regi [3]) ex diaeta Pyotrkoviensi in Lithuaniam discessum (Lithuanis enim certo certius spoponderat, se, conventu Pyotrkoviensi concluso, illuc quam celerius venturum, Reginamque Elisabeth in Radom cum impedimentis subsecuturus propediem praemiserat), denuntiatum est, Hieronymum Cretensem archiepiscopum, apostolicum Legatum, integro fere anno praestolatum, advenire. Hic etsi a Papa Pio [4]) ad sedandam turbationem in Cracoviensi ecclesia exortam, et guerram Pruthenicam [5]) extinguendam, missus, tempestive de [6]) Urbe exivisset: in componenda tamen pace inter Fridericum Imperatorem [7]) et Mathiam Hungariae Regem, atque Iohannem Giskram, quae aequis conditionibus secuta est, item inter eundem Imperatorem Fridericum et germanum suum Albertum Ducem [8]), quam conficere non valuit, item in rescindendis quibusdam motibus per Electores Imperii et Almanniae Principes contra Fridericum Imperatorem sensim gliscentibus, anno prope uno apud Germanos et Pannonios versatus, Regnum Poloniae adire non potuit. Tardius itaque venientem Kazimirus Rex avidius excepit: cui Pyotrkoviam feria sexta in crastino Sanctae Catherinae ingredienti, ab omnibus Praelatis et baronibus Poloniae obviam itum est. Qui Sabbato subsequenti, audientiam nactus, suo more enarratis obstantiis, et quali, quantoque Papa Pius in Kazimirum Regem et Regnum suum Poloniae, quod Christianitatis scutum sit, et brachio suo illud a Thartaris protegendo, censeatur christianae fidei murus et antemurale, feratur affectione et amore,

---

[1]) veste *Ed. Lips.* [2]) de schebellionibus *Cod. Calv.* [3]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [4]) Pio secundo *Ed. Lips.* [5]) bellum Pruthenicum *Ed. Lips.* [6]) ex *Ed. Lips.* [7]) Romanorum Imperatorem *Ed. Lips.* [8]) Austriae Ducem *Ed. Lips.*

disserens, ad tria se principaliter commemoravit missum: ad pacificandam [1]) Cracoviensem ecclesiam, ad bellum Pruthenicum intercipiendum, ad animandum Regem in bellum Turco inferendum. Et causam quidem ecclesiae Cracoviensis in tempus aliud differens, pacem cum Magistro et Ordine Cruciferorum, armis depositis, ut ferocius, cumulatiusque bellum cum Turco agi posset, multiplici ratione persuasit, in eaque re persuadenda tempus haud breve absumpsit. Altera die videlicet Dominico, honore mensae per Regem [2]) exceptus, reliquum diei illius, sed et sequentem integram diem, in colloquiis secretis cum Rege, Iohanne tantummodo Gnesnensi archiepiscopo pro interprete adhibito, absumpsit: in quibus omni conatu, virtute atque nisu, iuxta quod a Summo Pontifice instructus fuerat, Iacobum Cracoviensem episcopum laboravit efficere pacificum, multisque evidentibus rationibus ad eius pacificationem et ad emolliendum animum regium usus, certificat, provisionem Iacobi episcopi Cracoviensis etiam per Summum Pontificem, eo dissentiente, rescindi non posse. Non tenuit Kazimirus Rex, hac denuntiatione audita (spes enim suas impleturum Legatum apostolicum advenisse crediderat) choleram; sed et dolore altae suae ad irritum cadentis spei, et ira incensus, satius Regnum Poloniae perditum iri, quam Iacobum ad possessionem episcopatus Cracoviensis admittere, deduxit: Legato vero replicante, minus fore iacturae, si etiam tria Regna depereant, quam Sedes Apostolica iura sua confundat, cum magna animorum hinc inde exacerbatione discessum est, et ira regia cum improperiis in Iohannem Rithwyenski, qui se capitis [3]) adiiciebat periculo, si secus, quam ipse praedixerat, rem verti contingeret, versa. Feria tertia, modestiori sermone Rex usus, eam cum Legato conclusionem captat: ut alia in Pyotrkow pro sedecima Ianuarii [4]) die teneatur conventio, ad quam Iacobus Cracoviensis vocetur episcopus et administrator cum Capitularibus, et illic agatur de pace; Rex interim [5]), novo et veloci nuntio ad diaetam Pyotrkoviensem reversuro, Papam precibus conveniat, ut si Iacobi episcopi Cracoviensis provisionem cassare non dignetur, saltem illum ad Wladislaviensem transmittat [6]). Familiaris Legati Nicolaus Merbothi [7]), Canonicus Wratislaviensis, cum regiis et Legati literis, translationem huiusmodi suadentibus, extemplo missus, et Iacobus Cracoviensis episcopus literis Legati, dato ei in equos triginta salvo conductu, accersitus est.

---

[1]) ad pacificandam videlicet *Ed. Lips.* [2]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [3]) captivitatis *Cod. Przez.* [4]) pro sedecima die mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [5]) Rex interim Casimirus *Ed. Lips.* [6]) transferrat. *Ed. Lips.* [7]) Herborth *Cod. Przez.* Merboth *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex Rawae et Gostinin castrorum Ploczensium possessionem recipiens, iuramentum fidelitatis ab utroque districtu exigit.

Ducatus Ploczensis et Cracoviensis ecclesiae rebus eo ordine, ut praemisimus, ordinatis, Hieronymo Cretensi archiepiscopo, Legato apostolico, in Brzesczye ad practicandum pacem Pruthenicam divertente, Kazimirus Rex ad Rawam et Gostinin castra, quae pro eo tenebantur, comitantibus eum Iohanne Gnesnensi archiepiscopo et Iohanne Wladislaviensi episcopo, pluribusque militaribus, Sabbato in die Sanctae Barbarae ex Pyotrkow discedens, processit, et in die Sancti Nicolai Rawam perveniens, castri Rawensis a Grothone Czesnik, deinde in Gostinin progrediens, a Nicolao Kuczenski [1]) sibi traditam possessionem, a militaribus quoque districtus utriusque fidelitatis recepit iuramentum. Fide autem Grothonis Czesnik et Nicolai Kuczenski donatione perpetua aliquarum villarum munerata, etiam ea castra, quae Regi tradiderant, dat illis ad vitam in tenutam; Iohanne quoque Gnesnensi archiepiscopo rogante, marcam auri, quam Gnesnenses archiepiscopi Ducibus Masoviae ratione Lowiczensis dominii solvere et apud Sochaczow reponere obligabantur, perpetuo remittit et indulget.

Viennenses cives Fridericum Imperatorem in arce Viennensi obsident et tandem discedere cogunt, suscepto in Dominum eius filio Maximiliano.

Viennenses cives a Friderico Imperatore [2]) de dandis sibi sex florenorum millibus, ad conducendum mercenarios milites, quibus et civitas et patria tueri, et emerita stipendia militibus, qui illa infestabant, exsolvi possint, requisiti, dum quatuor ex Consulatu, ferentes excusationis tenorem, ad Imperatorem in castro Viennensi agentem transmisissent, et Fridericus Imperator, tam illos quatuor, quam alios duos, dum primi non comparerent, destinatos, in vincula coniecisset, in seditionem versa civitas, illum in castro Viennensi, Sabbato in crastino Sanctae Hedvigis, usque ad festum Conceptionis Sanctae Mariae [3]), obsidere coepit; Albertum quoque Ducem, germanum Imperatoris, cum viginti navibus Danubio venientem, excipiens, omnium rerum potestatem illi fecit. Georgius interim Bohemiae Rex, nomen suum et conditionem amplificaturus, suis velociter in arma coactis, primum in Kornborg [4]), deinde Danubio navibus illic superato, Klo-

[1]) Kuczienski *Ed. Lips.* [2]) Romanorum Imperatore *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) Cremborg *Cod. Przez.* (Korneuburg).

sternburg applicuit. Feria deinde sexta, in crastino Sanctae Catherinae, Viennam latenter accedens, Imperatorem [1]) de obsidione erepturus, gentes in suburbia Viennensia immisit, quae ad insidias dudum praeparatas (capto enim Regis exploratore, illum ea die venturum praesciverant) praecipitatae, mille numero [2]) perierant. Filius regius Victorinus, oppidum Eczinsdorf conquirere volens, quingentos de suis amisit. Ea clade secuta, pax his conditionibus convenit: Viennenses filium Imperatoris, Maximilianum, acceperunt in Dominum, cuius curator Dux Albertus constitutus; Imperator Fridericus ad sua abire permissus, bellumque atrox et publicum aequo [3]) sublatum extinctumque medio [4]). Adeo instabilis est humanae felicitatis, qua hactenus Fridericus Imperator splendescere videbatur, conditio: qui etsi infamia intactus, invidia tamen gloriam suam moleste ferentium urgebatur fuscatus; maximum etenim, et quod in aetate qualibet potest aestimari, fortunae ludibrium Friderici Imperatoris [5]) constat factum fuisse: qui et Imperator et Augustus, primum in obsidionis angustias periculose toleratas detrusus, deinde clade suorum perculsus defensorum, ad extremum a possessione Viennae excedere coactus est.

ANNUS DOMINI 1463.

Iacobus de Senno episcopus Cracoviensis, videns in causa sua Legatum apostolicum nihil apud Regem interpositione pro se facta, proficere, iuri et liti occasione episcopatus Cracoviensis sub certis conditionibus cedit.

Die Solis decima sexta mensis Ianuarii [6]) adveniente, diaeta Pyotrkoviensis agi coepta est. Ad quam cum Kazimirus Rex [7]) ex oppido Radom, in quo Natalis Christi dies cum Regina Elisabeth [8]) exegerat, et consiliarii [9]) de statu utroque, ecclesiastico videlicet et saeculari, Iohanne duntaxat de Thanczin castellano Cracoviensi venire detrectante, causas tamen suae absentiae per literam declarante, convenissent; Hieronymus quoque Cretensis archiepiscopus et apostolicus Orator, ex Cuyaviensi Brzesczye, in quo hebdomadis aliquot immoratus et non ultra progressus, Magistrum Cruciferorum Ludovicum, Ordinemque suum et militares Prussiae, civesque Gda-

---

[1]) Imperatorem Fredericum *Ed. Lips.* [2]) numero *deest in Cod. Calv.* [3]) aequo et pulchro *Ed. Lips.* [4]) extinctumque est *Ed. Lips.* [5]) Frederico Imperatori *Ed. Lips.* [6]) Die Solis XXII. Ianuarii *Cod. Przez.* Die Solis XVII. die mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8]) Elisabeth consorte sua *Ed. Lips.* [9]) et Consiliarii, tractatum *Ed. Lips.*

nenses, Elbingenses et Thorunenses literis et nuntiis solicitaverat de pace, tempestive reversus, ut provisus apostolicus Iacobus de Senno [1]), Cracoviensis episcopus ad possessionem pacificam rerum episcopalium admitteretur, multa de potestate et praeeminentia Summi Pontificis, et quod ecclesiarum cathedralium apud illum solum consistat ordinatio, per Scripturas et exempla disseruit, multa insuper de favore, charitate et benevolentia Papae Pii in Regem et Regnum Poloniae commemoravit. Advenit interim Cracoviensis episcopus [2]), non nisi triginta equos, in sua, fratrum et amicorum comitiva, et unam tantum domum pro hospitio habere permissus. Sub cuius praesentia apostolicus Legatus Hieronymus ferocius corripiendo interdum et Regem et consiliarios, pacem suam solicitavit. Verum cum per dies plures omnes sui conatus et labores recidissent in irritum, et ex consiliariis inveniretur nemo, qui factum et iustitiam Iacobi Cracoviensis episcopi relevandam auderet, maior quoque turbatio Cracoviensis ecclesiae et personarum subsequi, Rege a proposito recedere nolente, timeretur: pacis suae et suorum Iacobus Cracoviensis episcopus, qui in eam diem affligebantur spoliis, consulturus, et velut legitimus pater et pontifex, calamitatem filiorum, quorum in dies multiplicabatur sectio et collisio, per clementiam aversurus, Wladislaviensi ecclesia, quae sibi [3]) offerebatur, et pluribus aliis conditionibus repudiatis, de consilio et assensu Legati apostolici, cedendum regiae voluntati [4]) duxit, et audientia, sub praesentia Legati et consiliariorum frequentia, obtenta, primum de facinoribus, quae illi ab oratoribus regiis apud Summum Pontificem obiiciebantur, multa disserens, purum se et minime de illis reum fore [5]) monstraret, et si quis quid sibi opponere velit, non alium se iudicem, quam Kazimirum Regem praesentem, quamvis sibi infestum et iratum, et Legatum apostolicum, et Gnesnensem archiepiscopum Iohannem, habere [6]), dixit. Et dum virum innoxium accusare vellet nemo [7]), admitti se ad possessionem rerum episcopalium flexis genibus expetit, subinferens, plures ante se episcopos in Polonicis ecclesiis, quos et per nomen et per genus expressit, absque iuris regii offensa, per solam apostolicam provisionem praefuisse. Sed dum hanc sibi conditionem negari videret, in hunc modum orsus, ad Regem verba facit. Quando, inquit, Rex illustrissime, nec apostolico moveris suffragio, nec mea humili supplicatione placaris, audes quoque cum consiliariis tuis, exclusionis meae de sede mea dedecus in conscientiam et animam tuam assumere; Iohanni quoque Wladislaviensi episcopo de sua sede parum contento, meam, ad

---

[1]) de Syenno *Ed. Lips.* [2]) Iacobus Cracoviensis episcopus *Ed. Lips.* [3]) ei *Ed. Lips.* [4]) Regiae maiestatis voluntati *Ed. Lips.* [5]) esse *Ed. Lips.* [6]) habere velle *Ed. Lips.* [7]) nemo accusaret *Ed. Lips.*

quam divina et humana vocatione promotus sum, dulcescit occupare: non adversabor amplius brachio tuo, maloque pontificatum Cracoviensem, etsi legitime mihi quaesitum, deponere, quam cum virorum ecclesiasticorum, qui nihil deliquerunt, vexatione gerere, sciens iustum Deum unicuique nostrum opus suum repensurum. Oborto deinde lacrimarum imbre, quae plurimos auditores in fletum resolverant, cessurum se de sede sua, et illam in Papae manibus resignaturum promittit, procuratoresque ad renuntiandum constituit, duabus tamen conditionibus perprius sibi servatis et impletis: ut omnes sibi solvantur expensae et sumptus; utque pro statu pontificali, quem linquere nisi per mortem poterat, sibi de Cracoviensis episcopatus mensa fiat provisio. In hunc modum vir alioquin innocens, qui biennio cum suis adhaerentibus spolia gravia et bannitionem pertulerat, sponsam suam legitimam, Cracoviensem ecclesiam, relinquere coactus est, et in reconciliationis gratiam cum Iohanne Melsthinski, Andrea Oleschniczki, et Iohanne Dlugosch seniore et iuniore, et Demetrio de Senno [1]), Canonicis Cracoviensibus, qui illi in omni agone, in finem usque astiterant, admissus, beneficiorumque extunc sub ea conditione, ut non repetantur ablata, reddita possessio, novique nuntii Romam, supplicaturi Summo Pontifici, ut Iohanne Wladislaviensi episcopo in Cracoviensem translato, Iohanni de Brzezye Regni Poloniae vicecancellario, de Wladislaviensi fieret provisio, transmissi. Sub hoc quoque modo, post plures procellas et turbines, tranquillitas revocata est Cracoviensi ecclesiae. Non deerant et tunc inter barones viri timorati, qui dicerent [2]), Iacobi Cracoviensis episcopi gravamen, pudorem et lacrimas, Deum non post multum tempus inspecturum; nec illum certitudo optimi iuris sui erexit, nec depressit violentaria [3]), nobilitate sua, moribus, episcopatu dignus, hoc tamen uno, quia contempsit, dignior.

Conradus Masoviae Dux cum fratribus Regem Kazimirum de Ploczensi Ducatu per nuntios solicitat.

Affuerunt et in hac Pyotrkoviensi conventione Conradi et germanorum suorum Ducum Masoviae nuntii, Nicolaus Boglewski palatinus Warschoviensis, Vincentius de Gizicze marsalcus, Nicolaus de Myerzenyecz [4]) et Nicolaus Malik [5]) Decretorum Doctores, petentes, ne Kazimirus Rex [6]) Ducatum Ploczensem, ad Conradum et fratres suos devolutum, appropriare sibi contenderet, quemque appropriaverat redderet, et de iure feudi coram non

---

[1]) de Syenno *Ed. Lips.* [2]) dicebant *Ed. Lips.* [3]) violentatio *Ed. Lips.* [4]) Myrzeniecz *Ed. Lips.* [5]) Małek *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rex *Ed. Lips.*

suspectis iudicibus, videlicet aut Friderico Brandeburgensi Marchione, aut Alberto Austriae, aut Ludovico Bavariae Ducibus experiretur. Responsum: Non velle [1]) Kazimirum Regem ponere causam suam in manibus peregrinorum iudicum, cum aeque iustos et legum peritos habeat proprios; neque causam semel decisam revocare in dubium. Duces quoque Masoviae parum solerter agere, nitentes Kazimirum Regem prece et instantia sua a Ducatus Ploczensis submovere possessione: non sibi sed Margarethae, filiae Semoviti Masoviae Ducis, et consorti Conradi Kanthner Oleschnicensis Ducis, si feudi ius quieverit, quaesiturus.

Lithuani iterum per nuntios repetunt terram Podoliae, Belszensem, Oleszko et Rathno.

Venerunt et Lithuanorum nuntii, Thothwil [2]) et Kuczek, petentes, ut illis terra Podoliae, item terra Belszensis, item districtus Oleszko [3]) et Rathno redderentur, ne profluvia christiani sanguinis, bello consurgente, provenirent. Ad quam legationem diffidationis speciem redolentem, placuit propriis nuntiis responderi, extemploque decreti nuntii, Stanislaus de Ostrorog palatinus Calissiensis et Iohannes Rithwyenski Regni Poloniae marsalcus, in Lithuaniam pro die Dominico Ramispalmarum, ad conventum generalem illic tenendum ituri, qui petitionem Lithuanorum [4]) nihil aequitatis aut iuris habentem, refellant, terasque et districtus per Lithuanos petitos, ad ius, proprietatem et dominium Regni Poloniae dudum et semper pertinuisse, Lithuanosque nihil iuris in eis habuisse, doceant.

Legatus Summi Pontificis cum Cruciferis agit de pace componenda.

His et aliis pluribus publicis rebus eo ordine compositis, expeditione quoque generali contra Prussiam consensu universali pronuntiata et decreta, capitaneis quoque et armigeris in Prussia militantibus per donativum salariatis, Kazimirus Poloniae Rex in Radom, ubi Elisabeth Reginam reliquerat, ex Pyotrkow vicesima nona [5]) Ianuarii [6]) egressus, rediit, et abinde cum eadem Elisabeth Regina in Lithuaniam divertit, diesque Quadragesimae illic egit. Apostolicus Legatus Hieronymus Cretensis archiepiscopus,

---

[1]) His responsum est, nolle *Ed. Lips.* [2]) Thethphil *Ed. Lips.* (Totiwił). [3]) Olyeschko *Ed. Lips.* [4]) Lithuanicam *Ed. Lips.* [5]) vigesima octava *Cod. Przez.* [6]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.*

a Ludovico Cruciferorum Magistro et Ordine crebris nuntiis et literis, ut ad se veniret, rogatus, ex Pyotrkow, datis per Regem armigeris, qui illum conducerent, Prussiam [1]) per Masoviae oram petiit, et usque Kinsberg, ubi Ludovicus Magister cum primoribus Ordinis morabatur, pervenit, bellum Pruthenicum pace perpetua aut sufferentiis [2]), ut vires suas Poloniae Rex in Turcorum Machometum, qui etiam eo anno Macellina [3]) insula conquisita, maximum Graecorum gregem captivum duxerat, cum caeteris catholicis Regibus converteret, compositurus: praesertim cum et Prussiae Magister, Ordoque Cruciferorum, propter clades recenter a militia Regis in se suisque eo anno et transacto susceptas, ad suscipiendam pacem ferebatur flagravisse. Gentes siquidem Pauli Varmiensis episcopi, qui iureiurando Regi praestito, in Magistri et Ordinis partes transierant, dum oppidum Varmith [4]) partium regiarum, solatio curiensium [5]) Magistri fretae, proditorie sub noctis caligine occupare pertentant, eodem proditore, qui spem hostibus oppidi dedendi fecerat, prodente, a Iohanne Skalski pro maiori parte oppidum intrare permissi, ad unum omnes, qui intraverant, aut capiuntur, aut trucidantur; plures qui fraude visa, diffugierant, in lacubus oppido vicinis, fragiles glacies ingressi, suffocantur. Trecenti insuper equestres [6]), qui ex Brodnicza in terram Dobrzinensem praedatum descenderant, ab Ulrico Czirwonka, ex Golub egresso prius quam gentes regiae [7]), quae in praesidio apud Brzesczye, Petro Dunin succamerario Sandomiriensi, capitaneo, morabantur, apud oppidum Skampe duodecima Ianuarii conflictae sunt [8]), et paucis evadentibus, octoginta capti, caeteri occisi [9]).

Iurga de Zrzuczewo scultetus hostibus castrum Slochow proditurus, in carcerem coniicitur.

Versabatur et castrum Slochow superioribus annis in magno periculo, et parum abfuit, quin in hostium veniret ditionem. Iurga siquidem de Zrzuczewo [10]) scultetus, nobilis de domo Bipennium Polonus, cum illud, velut burgrabius, a Wlodkone castellano et capitaneo Naklensi administrandum accepisset, fraudem et in patriam et in Dominum suum molitus, omnibus his, quos in facinus fraudis perlicere non poterat, sub specie hostes lacessendi et spolia ex eorum terris agendi, exire iussis, castrum occupat, frau-

[1]) in Prussiam *Ed. Lips.* [2]) induciis *Ed. Lips.* [3]) Macillena *Ed. Lips.* [4]) Varmiense *Cod. Przez.* Varmunth *Ed. Lips.* (Wormdit). [5]) auxilio Aulicorum *Ed. Lips.* [6]) equites *Ed. Lips.* [7]) quam gentes Regiae moverentur *Ed. Lips.* [8]) duodecima die mensis Ianuarii profligatae sunt *Ed. Lips.* [9]) caesi. *Ed. Lips.* [10]) Zruczewo *Ed. Lips.*

disque suae facinus (fictene an vere, parum constabat) coloraturus, asserit se literas sui domini Wladislai Nakyelski, in quibus castrensibus sua mandabatur captivatio et in turrim trusio, intercepisse et [1]) castri occupationem iuste patravisse. Tentabat Kazimirus Poloniae Rex, dum in terra Pomeraniae apud Fridlanth ageret, praefatum Iurgam sibi reconciliare, qui ab occupationis castri tempore scitus fuerat cum hostibus sensisse, et datis notabilibus obsidibus, cum aliter venire detrectaret, omne se facinus praesenti indulsurum, si castrum redderet, promittebat. Verum mens aegra et spectans in avaritiam et turpe lucrum, nulla poterat Regis clementia aut facilitate sanari. Satellites deinde sui, qui ex parte maiori terrigenae Pomeranici erant, moleste ferentes fortunas eius [2]) augeri, conspiratione inita, eum capiunt, et in fundum turris detrusum, castrum in suam ditionem redactum, nomine Kazimiri Regis gubernant. Ex quibus duodecim, securitate data, Wladislaus Naklensis capitaneus cepit, et horrendo mortis genere, palis infixos, enecavit.

Paulus episcopus Ploczensis moritur; in cuius locum Rex Iacobum de Senno nominat, Capitulum vero Ploczense Stiborium de Goszaczicze eligit.

Die Iovis, vicesima septima Ianuarii [3]), apud oppidum Pulthowsko Paulus Ploczensis episcopus, dum viginti tres annos in pontificatu exegisset, a scabie, quae diutius illi inhaeserat, vexatus, divinissimae Eucharistiae sumpto viatico, moritur et in ecclesia Sanctae Mariae collegiata in Pulthowsko, quam fundaverat, murisque erexerat, sepelitur, insigne litigium inter Kazimirum Poloniae Regem et Conradum, fratresque suos, Masoviae Duces, super iure consentiendi relinquens. Capitulum Ploczense, Nicolao de Myerzenyecz Decretorum Doctore in administratorem assumpto, et sexta die Martii [4]) pro eligendo futuro pontifice indicta, quamvis literas Kazimiri Poloniae Regis, ne ad electionem, nisi perprius voluntate sua cognita, procederent (praeficere enim ecclesiae illi, et suapte [5]) et plurimorum consiliariorum impulsu, Iacobum de Senno [6]) episcopum Cracoviensem aestuabat), accepissent; nuntiis quoque regiis, Martino Wroczimowski milite et Iacobo Handa notario, ad diem electionis Ploczkam venientibus, ut praefatum Iacobum de Senno Cracoviensem episcopum elegissent, monentibus, Stiborium de Goszaczicze [7]) Canonicum Ploczensem, de domo Prussi, admonitione re-

---

[1]) propterea *Ed. Lips.* [2]) suas *Ed. Lips.* [3]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [4]) mensis Martii *Ed. Lips.* [5]) sua sponte *Ed. Lips.* [6]) de Syenno *Ed. Lips.* [7]) Gozazicze *Ed. Lips.* (Gościenczyce).

gia spreta, per viam [1]) compromissi, facto in tres, videlicet Paulum de Ostroleka [2]) Decretorum Doctorem, Petrum de Radzimino et ipsum Stiborium de Goszaczicze, compromisso, eligunt.

Cracovienses Consules ob necem Andreae Thanczinski, ultra sex decapitatos, adhuc sex millia et ducentos florenos solvere coguntur.

Derslao de Rithwyani palatino Sandomiriense, et Iacobo de Dambno Regni Poloniae vicethesaurario, Cracoviam in nonam Martii [3]) diem, pro componendo litigio grandi, quod inter Iohannem de Thanczin castellanum Cracoviensem et Consules Cracovienses, pro quadraginta millibus florenorum, in quibus illos vadii occasione iudicialiter condemnaverat [4]), iussu regio advenientibus, casso labore omnis mediatio pluribus diebus tentata, Iohanne castellano octo millia florenorum, quoniam de tanto sibi spes fuerat facta, exigente, Consulibus vero non nisi sex millia dare se submittentibus. Iacobi deinde Cracoviensis episcopi interventu Iohannes castellanus Cracoviensis placatus, duobus millibus remissis, sex tantummodo millia florenorum et ducentos florenos, in certis terminis sibi solvenda, cum nepote suo Iohanne Rabsthinski acceptat, et cum Consulibus, civitateque Cracoviensi, reconciliatione inita, fratricidii scelus illis remittit, captivosque Martinum Belsze [5]) Consulem, Iohannem Theschnar et Iohannem Wolfram, cives Cracovienses, quos in castro Rabsthin anno uno et hebdomadis octo tenuerat, dissolvens libertate donat.

Cruciferos Legatus apostolicus dum ad pacem hortari debuisset, ad bellum concitat: propter quod diaeta tenta est in Brzesczye Cuyaviensi.

Cretensis archiepiscopus et apostolicus Legatus Hieronymus in Kinsberg perveniens, et illic Ludovicum Magistrum et aliquos de Ordine Cruciferos cum his, qui apud eos militabant, offendens, plura cum illis de pace conficienda, non tam precibus, quam fletibus universae civitatis Kinsberg, et signanter matronarum et virginum, quae se fame et inedia contabuisse, et nĩ pax reddatur, perituras vociferabantur, exoratus disseruit, Ordinis et causae Crucifericae se amicissimum (prout erat) demonstrans, Magistrum et Ordinem et omnes militares suae partis, qui illuc in frequenti

---

[1]) Capitulares per viam *Ed. Lips.* [2]) Ostrałąka *Ed. Lips.* [3]) mensis Martii *Ed. Lips.* [4]) constabat esse condemnatos *Ed. Lips.* [5]) Belsz *Ed. Lips.*

numero convenerant, de constantia laudans et ad perseverantiam multiplici persuasione animans, Kazimirum vero [1]) Regem, ferocius tamen consiliarios suos, de iniquitate causae carpens, gentemque Polonicam periculosam et metus Dei ignaram asseverabat. Quae iniquitas et dolus de [2]) Legato apo stolico iam tunc communi rumore vulgata, latius inpost binis literis suis, quas Magistro Cruciferico mittebat, interceptis, illustrata sunt. Magistro itaque Cruciferico et suis animatis, et in spes novas et magnas, magis quam utiles, erectis, per viam, qua venerat, in Poloniam rediit, ducens secum nuntios Crucifericos, plebanum de Kinsberg, unum Doctorem et unum Cruciferum, Magistro et Ordini pollicitus, aut se pacem perpetuam ordinaturum, aut si perpetua provenire non posset, treugas [3]) in annos duodecim confecturum; ob eamque rem diaetam in Brzesczye Cuyaviensi ad diem primam Maii [4]) indicit. Ad quam cum iussu Regis Iohannes Wladislaviensis, Andreas de Bnin Posnaniensis, episcopi, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, Petrus de Oporow Lanciciensis, Nicolaus de Kosczyelyecz Brzestensis, palatini, item Sandivogius de Czechel Praepositus fratrum regularium ordinis Sancti Augustini de Klodawa, Iohannes de Dambrowka, Iacobus de Schadek, Mathias de Raczansch [5]), Doctores divini et humani Iuris, causam Regis et Regni per literas et iura, quas et quae secum detulerant, fulcituri, accessissent, antequam ad tractatum [6]) de pace ventum foret [7]), acerba inter Legatum apostolicum et consiliarios regios, Doctoresque, qui convenerant, de interdicto, quod in praesentia civium Gdanensium, Thorunensium et Elbingensium, illuc venturorum, Legatus servandum decernebat, contentio suborta, rem omnem et pacis tractatum irritat, Doctoribus regiis causas et rationes confutantibus et refellentibus Legati. Civibus deinde Gdasensibus, Elbingensibus et Thorunensibus in diaetam huiusmodi Brzestennem, quamvis illos non admitti Legatus apostolicus expetiisset, venientibus, stipendiarii regii, iam plurimum Legato infensi, facto in ecclesias concursu, campanas sonare et Te Deum laudamus cantare, clericis se ab hoc munere retrahentibus, coeperunt, specie quidem exultandi, quod sub iisdem diebus Iohannes Skalski oppidum hostile in Prussia Swiatha Szyekirka [8]) intercipiens, spoliatum incenderat, et plures illic captivos et spolia tulerat, revera autem mandata Legati contemnendo. Eo opprobrio Legatus irritatus, queritur, non se tantummodo, sed [9]) Summum Pontificem confusum et contumeliose tractatum; in altiorem quoque bilem accenditur, dum diebus sequentibus res divinae in basilicis contra suam prohibitionem in prae-

---

[1]) tamen *Ed. Lips.* [2]) in *Ed. Lips.* [3]) inducias *Ed. Lips.* [4]) mensis Maii *Ed. Lips.* [5]) Raciąsz *Cod. Przez.* [6]) tractandum *Ed. Lips.* [7]) esset *Ed. Lips.* [8]) Swiątha Syekierka *Ed. Lips.* (Heiligenbeil). [9]) sed etiam *Ed. Lips.*

sentia civium Gdanensium, Elbingensium et Thorunensium agerentur. Consiliarii quoque [1]) regii in Legatum per organum Stanislai de Ostrorog palatini Calissiensis gravius invecti, non pacem illum, pro qua a Summo Pontifice conficienda missus fuerat, sed ignem et gladium iecisse, disserebant. In hunc quoque modum rebus turbatis, pacis tractatum, pro quo diaeta indicta erat, omittens, petebat se Legatus in Cracoviam remitti, circa Cracoviensem ecclesiam, cuius erat administrator, sub tempore, quo Kazimirus Rex ex Lithuania in Poloniam rediret, mansurus. Sed cum quoque conditio haec sibi a consiliariis regiis denegata fuisset, non iam irasci, sed fremere in consiliarios, praecipue tamen in Iohannem Wladislaviensem episcopum, vehementius coepit, et ex Brzesczye se festine evolvens, in Wratislaviam divertit, et illic mansionem mensibus aliquot continuans, ad Regem Kazimirum literas dedit, quibus se parum honeste apud Brzesczye tractatum et pene violatum, omnem culpam in Iohannem Wladislaviensem episcopum retorquens, querebatur, offerens se, post multiplices contumeliosas iniurias, si ingratum Regi non esset [2]), et locus securus dabitur, cum Cruciferi omnem locum ditionis regiae, postquam apud Brzesczye parum fuissent tuti, haberent suspectum, pro pace fideliter laboraturum. Non tamen post has literas se continuit, sed homines utriusque sexus ex Pomerania et Prussia in Wratislaviam, pro die Sancti Iohannis Baptistae, ad merendum indulgentiam anni Iubilaei venientes, in suum cubile introductos, ut Poloniae Rege deserto, in obedientiam Magistri Prussiae et Ordinis tam persuasione quam terrore admonuit, mulieribus quoque, quae viros in obedientiam Magistri et Ordinis perlicere non possent, connubia eorum deserere iniunxit; sed et Summi Pontificis aures querelis de Iohanne Wladislaviensi episcopo, carpens illum et multifarie accusans, implevit. Tum quoque primum etiam ab invidis et obtrectatoribus compertum et intellectum est, et multorum sermonibus celebratum, quam fidelis, sincera et efficax Iacobi de Senno Cracoviensis episcopi fuerat persuasio, qui illum in causa Prussiae nullatenus in arbitrum assumendum monuit, et quam fidei suae parum probe, dum literae illius ad irritandum Papae et Legati animos fuissent originaliter ostensae, fuerit responsum.

---

[1]) etiam *Ed. Lips.* [2]) non erit *Ed. Lips.*

Lithuanis et Polonis communis conventus in Parczow indicitur. Quingenti Poloni, Caffensibus contra Turcos in auxilium missi, in fluvio Bug, a Michaele Duce Czarthoryski dolis irretiti, conciduntur.

Poloniae Rege Kazimiro apud Lithuaniam cum consorte sua Elisabeth Regina tempus veris commorante, multorum vicinorum Principum legationes ad illum fuere perlatae. Nec Regni Poloniae nuntii, Stanislaus de Ostrorog palatinus Calissiensis et Iohannes de Rithwyani Regni Poloniae marsalcus, negligendum duxerunt, sed in Regis praesentia iure clarissimo, quod Regno Poloniae in terris Podoliae, Belszensi, Oleszko [1]) et Rathno competit, ostenso, etiam instantiam Lithuanicam super terris praedictis, efficacibus demonstrationibus confutarunt. Rege deinde mediante inter utrosque, placuit placitationis diem super huiusmodi differentia assumi, et in oppido Parczow pro die Sancti Michaelis, aut festo Purificatonis Sanctae Mariae [2]), conventionem mutuam teneri. Affuerunt et civium de Caffa nuntii, qui exposito periculo, in quo eorum civitas, si a Teucro [3]) invasa foret, versaretur, rogarunt, ut permissione Regis, liceret eis donativum in Polonos distribuere, et pro tuenda civitate Caffensi a Teucro [4]), gentes Polonicas in Caffam transire. Rege autem Kazimiro annuente, quingenti milites ex terris Russiae, omnes Polonici generis, per Galeaczer civem et nobilem Caffensem, mercede, de qua inter illos et Galeaczer convenerat, conducti [5]), in Caffam laevo sidere procedebant. In oppidum autem Braczslaw, quod in ditione tunc Lithuanorum per Michaelem Ducem Czarthoryski Ruthenum tenebatur, pervenientes, contentione cum oppidanis exorta, unum ex oppidanis interimunt, oppidumque (graviorem enim oppidanorum in se verebantur invasionem) incendunt. Quos inde progressos Michael Czarthoryski, suorum civium et oppidi conflagrationem ultum iri satagens, quater illos invadens, et totiens ab illis victus et fugatus, causas maiores pro suis, qui ceciderant, incurrens, dolis et insidiis rem committit, et ad fluvium Bug, pluribus agrestibus sibi parentibus, coactis, fluvium, quem Poloni declinare non poterant, truncis arboribus complet, et Polonos superare fluvium volentes, quasi rete comprehensos, crudeliter, plus quam barbarice, omnes passim, quinque tantummodo diffugientibus, cive Caffensi Galeaczer et septem de suis vitae reservatis, occidit, et spoliis atque fortunis, ad triginta millia florenorum aestimatis, potitur.

---

[1]) Olyeschko *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) a Turco *Ed. Lips.* [4]) a Turco *Ed. Lips.* [5]) conducti *deest in Cod. Calv.*

Expeditione in Prussiam indicta, de pace tamen interim acturi, legati Polonorum Wratislaviam veniunt, unde exprobrata Legato apostolico fraude, infecta re domum redeunt.

Pruthenicam expeditionem in eum annum, quamvis nonnullis consiliariis improbantibus, Kazimirus Poloniae Rex acturus, Lithuanica ora relicta, in Poloniam rediit, et feria quinta ante festum Sanctae Trinitatis, quae fuit secunda Iunii [1]), in Radom venit, septimaque Iunii abinde discedens, in Lanciciam divertit, armarique omnes et procedere in bellum iussit. Sed dum consiliariis, tam ecclesiasticis quam saecularibus, qui ad Regem Lanciciam confluxerant, parum eo anno utilis expeditio videretur; frequentia insuper murmura militarium, querentium se non ad bella, sed in depactationes trahi, et contra quosdam consiliarios huiusmodi depactationes suadentes, frementium personarent voces: conventionem generalem in Nova Civitate Korczin pro die quinta mensis Iulii indictam, illuc personaliter adveniens, diebus octo tenuit [2]): in qua, expeditione in aliud tempus reiecta, universale subsidium de singulis laneis, molendinis et tabernis, per sex grossos, pro die Sancti Bartholomaei solvendos, et in milites, qui apud Prussiam merebantur, conferre, pacis quoque tractatum cum Magistro et Ordine resumere, per medium Legati apostolici placuit, pro quo ex Wratislavia reducendo Iohannes Rithwyenski Regni Poloniae marsalcus (si tamen illum affectum, quem in Cruciferorum causam ostendebat, deposuisse compertus fuerit) defatigatus [3]). Generalis insuper diaeta pro die Sanctae Hedvigis apud Pyotrkow, ad providendum rebus Regni instituta. Feria tertia ante festum Sanctae Margarethae, Rex de Nova Civitate egressus, venatoriam apud Nyepolomicze diebus aliquot exercuit; Cracoviam [4]) die Veneris sedecima Iulii [5]) ingressus, sedecim diebus illic stetit, et expost [6]) secunda die Augusti ex Cracovia egressus, per solita loca in oram Maioris Poloniae divertit, Iohanne de Rithwyani Regni Poloniae marsalco et Iacobo de Schadek Canonico Sandomiriensi, ad Hieronymum Cretensem archiepiscopum, apostolicum Legatum, in Wratislaviam (illic enim tunc agebat) transmissis, qui hortarentur illum et requirerent, ut sententias excommunicationis, quas contra militares et cives Pruthenicos innovaverat, revocaret: cum Summus Pontifex in Conventu Mantuano illas dudum sustulisset, et generalitas censurarum in Pruthenicos populos non vocatos, non convictos, pro-

---

[1]) secunda dies mensis Iunii *Ed. Lips.* [2]) conventum tenuit *Cod. Calv.* [3]) defatigatus est. *Ed. Lips.* [4]) Cracoviam vero *Ed. Lips.* [5]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [6]) et postea *Ed. Lips.*

lata, neminem in specie et nomine afficeret; ut quoque neutralem se in tractanda pace Pruthenica praestaret: cum ex literis suis Magistro Prussiae scriptis et per regios homines interceptis, sibique ostendendis, virum se partialem monstrasset, et parum sincere officium legationis exercuisset. Cum itaque praefati nuntii regii Wratislaviam applicuissent, a Wratislaviensibus magnus illis honos impensus est. Legatus vero apostolicus Hieronymus, legatione regia audita, intelligens actus suos patefactos, rubore perfusus, satis erubuit, plerasque [1]) carptiones suas et a nuntiis ingestas regiis, vel silentio absolvit, vel inficiatione diluit. Super principali autem negotio responsum edens, astruxit sibi et suo honori non convenire, ut latas sententias in Pruthenicos populos revocaret; obtulit tamen se censuras omnes pacis durante tractatu, quem se sincerissime et amicissime, non ut Italus, Gallus aut Almannus, sed ut Polonus, acturum repromittebat, sublaturum. Nuntiis autem regiis conditionem oblatam improbantibus, et avisamentum, quod de suis moribus Iacobus de Senno [2]) Mantua perscripserat, impletum esse et verificatum deducentibus, in molestia et amaricatione animorum discessum hinc inde ex Wratislavia faciunt.

Castrum et oppidum Gnyew per gentes regias obsidetur.

Militarium et civium Prussiae, Gdanensium tamen praecipue et Thorunensium, quod eorum ab his, qui Gnyew detinebant, classica per Wislam impediebatur navigatio, Kazimirus Poloniae Rex multipliciter solicitatus instantia et querela, exercitum de mercenariis militibus collectum, ad obsidendum castrum et oppidum Gnyew, quod a quingentorum militum egregia tuebatur manu, transmittit. Et quamvis militibus regiis obsidionem exequentibus, Gdanensium copiae tam terrestres, quam navales, in solatium supervenissent [3]): fiebant tamen ab obsessis crebrae in obsidentes particularium certaminum excursiones, nec militibus regiis obsidentibus spes restabat, Gnyew per vim, propter situm loci, sed per famem et inopiam rerum, expugnandi; propter quod sepibus et bastis [4]), argilla circumlitis, obsessis nequicquam impedientibus, castrum et oppidum consepta sunt, et omnis importatio rerum atque irruptio hostilis prohibita.

---

[1]) plerasque etiam *Ed. Lips.* [2]) de Syenno *Ed. Lips.* [3]) in auxilium pervenissent *Ed. Lips.* [4]) propugnaculis *Ed. Lips.*

Gdanensium civitas proditores suos in partem Magistri Cruciferorum proclivos, punit.

Sub hoc autem rerum progressu, Gdanensium urbs in arduum, nisi miseratione divina servaretur, traiiciebatur periculum. Duodecim siquidem ex communitate haud contemnendi cives, per practicam, inductionem atque persuasionem Mathiae Szuman [1]) Licentiati in Decretis, natione Gdanensis, et Gregorii Koch [2]) civis Gdanensis, conspiratione facta, civitatem in manus Magistri tradere concluserant. Verum dum praefatus Mathias Szuman Licentiatus, de intromittendo Magistro, et opprimendis [3]), qui Regi faverent, cum pluribus sibi idoneis collocutus, vires assidue proposito suo adiiceret, effecit, ut propalaretur. Nam ad ipsam rem conficiendam cum dies tredecima Iulii [4]) instituta foret, et Magister Crucifericus non longe cum mille quingentis equestribus abesset, coniurati quoque insigni forensium militum, qui sub specie merces ferentium, navali itinere per Pelagus, civitatem in numero et quantitate notabili ingressi fuerant, qui Schewkindrowye [5]) vocantur, praesidio tutarentur: uno ex coniuratis proditionem prodente, coniuratis in praetorium sub specie consultandi pro re publica venire iussis et captis, coniuratio et ingens totius civitatis periclitatio facile oppressa est, et coniurati facinus suum profiteri coacti, gladio cum nonnullis auxiliatoribus percussi, caeteri undis suffocati, aut poenas diuturnas carceris coacti perferre. Mathias Szuman captus, circumfuso undique pavore ita obtorpuit, ut nec dicere, quod in rem esset, nec audire posset, nec inops modo consilii, sed nec mentis compos foret. Deinde in vincula carceris Officialis Gdanensis trusus, et illinc ad petitionem Iohannis episcopi Wladislaviensis exceptus, in Magistri se obsequia et contubernium transtulit [6]). Difficile siquidem dictu est, quantum homines Pruthenicam oram habitantes, ad novandum res sunt proclivi, morboque quodam eos pervadente, neque una voluntas, neque unum manet popularibus consilium. Interdum enim Regi [7]) favebant, interdum partes Crucifericas sibi existimabant potiores, callidoque et vafro usi ingenio, in varias strages et difficultates se ipsos coniiciebant.

---

[1]) Zymni *Cod. Przez.* Szimman *Ed. Lips.* [2]) Goch *Ed. Lips.* [3]) et opprimendis his *Ed. Lips.* [4]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [5]) Sckewkindrowie *Ed. Lips.* (Schiffkinder). [6]) contulit. *Ed. Lips.* [7]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.*

Livonitarum classis in auxilium Magistro Prussiae adveniens, bis certamine navali per gentes regias vincitur.

Clandestino tradimento spei Magistri Cruciferici non respondente [1], in apertam hostilitatem conversus, viginti naves apud Kinsberg armat, et magis praestantibus militibus impositis, versus Gnyew ad opprimendum classem regiam transmittit. Sed Gdanensium classe, in quam milites regii, futurum aversuri periculum, conscenderant, decima octava Augusti [2], uno milliari ab oppido Elbing, in duodecim navibus tantummodo occurrente, certamen navale durum geritur inter utrosque, tandem aliquot navibus Crucifericis victis et confractis, plena de hostibus relata est victoria, et mille desideratis, sexingenti cum navibus et universis armis et fortunis comprehensi, in Gdansk deducuntur; obsidio Gnyewensium durius agi coepta. Advenit et posthaec Livonitarum classis, priorem suorum casum correctura. Sed haec quoque a regiis militibus, ex praesidiis Nidborg, Passenheym et Vormith coadunatis, auxilio insuper Elbingensium freti, septima Octobris die in Pelago prope Elbingum devicta est, et pluribus Livonitis [3]) occisis, duae naves grossae, et ducenti Livonitae cum centum equis et plurimis fortunis interceptae. Sub tempore autem, quo navale praelium prope Elbing inter gentes Regis et Magistri gerebatur, Henricus de Plawen Commendator Elbingensis et Bernhardus de Schumborg cum exercitu in Zolawam advenerant, classem suam, si vinceret, itinere terrestri pro dissolvenda obsidione Gnyew conducturus [4]): cui obstaculum ingesturus Stiborius de Baysen gubernator Prussiae, cum altero exercitu decernere parato, obvius stabat. Clade tandem suorum a veloci nuntio audita, uterque festinanti fuga abiit.

Iohannes episcopus Wladislaviensis in episcopatum Cracoviensem transfertur, reservata Iacobo de Senno pensione annua duorum millium florenorum ex clave Sandeczensi.

Vacationi, vexationique diuturnae Cracoviensis ecclesiae, per triennium prope protelatae, Summus Pontifex Pius secundus finem impositurus, cum constaret Iacobum de Senno [5]) Cracoviensem episcopum, vexationi ecclesia-

---

[1]) civitatis Gdanensis non respondente *Ed. Lips.* [2]) decima octava die mensis Augusti *Ed. Lips.* [3]) Livonibus *Ed. Lips.* [4]) conducturi *Ed. Lips.* [5]) de Syenno *Ed. Lips.*

sticae et personarum compassum, pontificale diadema gerere nolle, sed potius in humilitate frangere superbiam, et alteram verberanti se offerre maxillam, Regis insuper intercessionibns morem gesturus, renuntiatione Iacobi de Senno Cracoviensis episcopi admissa, die Lunae sexta mensis Iulii, Iohannem Wladislaviensem episcopum in Cracoviensem transfert ecclesiam; Iohanni vero Luthkonis de Brzezye Regni Poloniae vicecancellario, de ecclesia Wladislaviensi providet, et tam provisionem suam apostolicam de Iacobo Syennenski, quam electionem capitularem et canonicam de Iohanne Luthkonis factam temerat et confundit, et Iohannem Wladislaviensem episcopum de suo proviso apostolico et electo capitulari triumphare permittit: ea tamen conditione apposita, ut Iacobus de Senno olim Cracoviensis legitimus pastor et episcopus, duo millia florenorum pro pensione annua ad vitam, in episcopatu Cracoviensi et clave Sandeczensi, omniumque decimarum et introituum [1]) retineat, et quatuor millia florenorum pro sumptibus et impensis habeat soluta: de quo factores Iohannis episcopi Wladislaviensis coacti sunt in Curia Romana ad solvendum dare campsores, et de pensione annua solvenda corporale, nomine Iohannis episcopi, praestare iuramentum. Et quamvis Iacobo Syennenski Ploczensis ecclesia multipliciter per Summum Pontificem et Cardinales oblata fuisset, detrectavit tamen multifarie rogatus illam suscipere, mallens opprobrium suae deiectionis in humilitate perferre, quam Stiborium electum Ploczensem in suo iure impedire, magisque pendens duorum millium clavis Sandeczensis pensionem, quam et eum, a quo deiectus fuerat, Cracoviensem, et quemcunque alium Polonicae ecclesiae pontificatum, intelligensque pontificatum violentia quaesitum, nec sibi, nec cuiquam alteri posse salutarem fieri, sed nec diuturnum. Spretus ab eo pontificalis honor et per humilitatem [2]) depositus, gloriosiorem illum, quam si universali consensu ipsum adeptus foret, reddidit: pro quo facto haud immeritam laudem a plurimis tulit. Sedit annis duobus, mensibus sex, diebus tredecim, ex patre Dobeslao palatino Sandomiriensi, et matre Dorothea, filia Demetrii de Goray Regni Poloniae vicethesaurarii.

Turcorum Caesar Bosnae Regnum occupat, Regemque Bosnae in castro Iaycze cum immenso thesauro per deditionem captum, necat; Mathias vero Hungariae Rex, aliquot castris rursus in suam ditionem redactis, Regem Bosnensem creat.

In primordio aestatis huius anni Mahumeth Turcorum Caesar, maximo et forti collecto exercitu ex gentibus et nationibus, quas sibi subiecerat,

[1]) et introituum ex clave Sandeczensi *Ed. Lips.* [2]) per humiliationem *Ed. Lips.*

in cuius collectione propositum sui animi tam callide, tamque tenaciter servavit, ut nemo ex amicis et consiliariis suis ad aperiendum, quid moliretur, illum perlicere potuit, primum insulam Lesbum cepit, deinde in Regnum Bosnae linguagii Slavonici, cuius indigenae sectam Iacobitarum a catholica Ecclesia damnatam, servantes, Christianos se profitentur, quod nullius, quantumcunque perspicacissimi, poterat coniecturari suspicio, advenit, et incautos adeo oppressit, ut fama victoriae eius famam belli praeveniret. Omnes autem arces et civitates Regni eiusdem, quantumcunque arte et natura munitas, facili negotio cepit, et in suam redigens celerrime ditionem, sex tantummodo castris, quae fortiora conspexerat, servatis, et valido praesidio illis imposito, caetera omnia tam castra quam oppida comminuit. Cepit et Regem Bosnae in castro Iaycze fortissimo, qui salutem pactus sese dederat cum patruo suo, Mahumetes ipse humano sanguine insatiabilis: in quo tantam auri et argenti, quorum metallorum Bosna ferax est, molem reperit, ut humanis sensibus parum credibile videretur. Et thesauros quidem sibi servavit aut in milites distribuit, Regem vero Bosnae et homines utriusque generis [1]) Bosnenses, ad centum millia aestimatos [2]), in captivitatem deducens, triginta millia ex illis, quod iuvenili pollerent robore, in Ianczaros redegit; nudum terrae infixum, prius tamen increpitum, quod tam inaestimabili praeditus thesauro [3]), in sui solatium [4]) gentes non conduxisset, sagittis militum obrui et enecari iussit. Hungariae Rex Mathias, cuius coniunx filia Georgii Bohemiae Regis, ex puerperio fatis absumpta est, occupationem Regni Bosnae moleste ferens, quinque arces, et Turcorum in illis praesidium expugnans, Emericum Diak, qui expugnationis praedictae fuerat author, hominem magnae factivitatis, magnarumque opum, Regem Bosnensem constituit; arcem vero Iaycze, quam septem millia egregie tuebantur, longa obsidione macerans, tandem per deditionem recepit.

Turcorum multitudinem Hungariam vastantem et agentem praedas, paucitas Polonorum ab Hungaris deserta, fundit, fugatque ac praedam eripit. Propter quod Poloni a Rege Hungariae Mathia praemio et honore, Hungari vero ignominia et dedecore afficiuntur.

Sub tempore autem illo, quo haec Bosnensis Regni fiebat per Turcum conquisitio, misit praefatus Mahumeth Turcorum Caesar quatuor gentium millia, ex omni suo exercitu de principalioribus electa, ad Regnum Hun-

---

[1]) utriusque sexus *Ed. Lips.* [2]) aestimatis *Ed. Lips.* [3]) auro et thesauro *Ed. Lips.* [4]) auxilium *Ed. Lips.*

gariae populandum, qui populatione latius extensa, decem et septem animarum utriusque sexus ex Hungaris millia, caetera praeda neglecta, in captivitatem ducebant. Sensit tam ingentem suorum perniciem et cladem, qui tunc apud Futhak et Zaslon, futuram invasionem Regni sui a Turcis veritus, cum omni exercitu suo agebat stativa, Mathias Hungariae Rex, quingentos equestres, qui apud illum militabant ex Polonis, quorum Felix de Panyow [1]) genere Godzyamba, et Iohannes albus de Srzeczkow genere Doliwa, erant ductores, septingentos equestres ex Hungaris, quorum Sokolipeter [2]) ductor erat, ad prohibendum populationem transmittit: qui etsi excutere praedam, et congredi cum Turcis tentavissent, facile tamen pauci, ab ingenti Turcorum multitudine deterriti, in oppidum munitum, quod Sanctus Gregorius [3]) appellatur, nulla congressione facta, se ante hostes recipiunt. Urgebat ingens Polonos dolor, mirumque in modum quatiebantur pro abductione Catholicorum, illorum praecordia: quapropter omnes ad unum destinarunt, aut mori aut vincere. Vespere itaque facto et tenebris iam exortis, arma sumunt, faciliorem se de multitudine Turcorum rati sub caligine, quam sub lumine, victoriam obtenturos. Quos cum vidissent Hungari obstinata audacia ad evidens periculum parari, desertis commilitonibus suis, omnes ad castra regia secedunt. Solus Pannonicus dux Sokolipeter deserere socios, pro gente, pro Regno, pro focis suis pugnaturos, turpissimum (ut erat) ducens, ipsos cum familiaribus suis sedecim tantummodo comitabatur. Iam Turcorum exercitus simul cum captivorum praeda ad fluenta Sawae, nulla pausa facta, invasionem veritus, pervenerat, navesque quibus superaret Sawam, frequentibus nuntiis transmissis, sibi in alteram ripam adduci deposcebat: interim Polonus adveniens, illum animose nocte, octava die Iunii [4]) invadit. Sed cum Turcus multitudine fretus, novos pro desideratis et sauciis submitteret: Polonus paucitate sua probe nota, ingeniis magis, quam viribus utens, quinquies pugnam insiliendo in hostem, confertissime conseruit, et quinquies post defatigationem nimiam, ut vegetatior iterum fieret, remisit. Universa autem nocte pugnando absumpta, dum terris redditus foret dies, Turcus tum primum dinoscens, a quam parva manu stragem ingentem pertulisset, rubore insuper nimio, quod ante tenuem hostem, plura stadia retrogradando, secessisset: cohortari se et appropinquari [5]), atque in duas turmas, quarum una a fronte, altera a tergo Polonum [6]) urgeret, dividere ad reintegrandum pugnam coepit. Stabat inter haec captivorum ex Hungaris, marium, feminarum et parvulorum frequens turba,

---

[1]) de Prenyow *Cod. Calv.* [2]) Petrus de Zokol comes Temesiensis. [3]) Sanctus Georgius *Ed. Lips.* [4]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [5]) aproximari *Cod. Przez.* [6]) Poloniam *Ed. Lips.*

variis locis assignata, et ne illa posset excutere, Polonoque auxilium ferre, a Turcis scrupulosius id prohibentibus custodita, magis vincendi suos, quam Pannonios crediderat, quam in spe solvendi tabefacta. Polonus itaque, ne undique a Turco circumveniretur, nihil cunctandum ratus, cantum paterno ritu et voce sonora, precando a Christo Domino praestari victoriam, sustulit. Tum quoque primum frequens illorum captivorum numerus, non Hungarum, sed Polonum illic adesse intelligens, deliberatione sua melius sperare coepit. Sublato et a Turcorum exercitu valido clamore, quo se a tam immani barbarorum manu defendi precabatur, uterque congreditur exercitus: et durissima caede fervente, Polonus, quoniam hastas in superioribus dimicationibus attriverat [1]), gladiis et missilibus sagittarum utebatur, ex quibus multi Turcorum facile emortui, caeteri pavore perculsi, omissa pugna, ad naves, quas advenisse in sui transnatationem conspexerant, diffugiunt. Et quoniam in Polonos non poterant, in captivos saeviendo rabie barbarica, plures obtruncant. Sequebatur Polonus fugientes, et instando metu perculsis caedem maiorem, quam pro numero edidit. Ubi vero ad naves ventum est, equis desertis, naves glomeratim, Polono in tergis haerente, insiliunt: quae cum a ripa praepropere solvissent, singulae fere, pondere nimio praegravatae, sub conspectu Poloni in fundum perierunt demersae. Solus Bassa, Turcorum exercitus dux, quoniam prior naves fugiendo intraverat, evasit. Spectabat ex loco paludinoso, silvestri et iniquo, Rascianorum cohors pugnam, et Turcos, quod saepenumero alias contingere solebat, vincere rata, iungere se Turcis, praedarum, spoliorum et captivorum potiundi gratia, parabat. Verum Polonis cessisse victoriam videns, desertis Turcis, in quorum partem secesserat, Polonis, circa quos stetit victoria, se iunxit, et fugientes Turcos persequi, stragemque ingentem edere coepit: quibus tamen non secus, quam ab initio in periculum [2]) advenissent, Polonus de praedis et spoliis et captivis participare permisit. Hungariae Rex Mathias, dum Polonorum exercitum in stativa sua et incolumem et victorem, ferentem [3]) multiplicia manubia, et maximam Turcorum captivorum, Hungarorum quoque, quos de Turcorum captivitate solverat, multitudinem, contra omnem spem suam (periisse enim Polonos, simul et ducem Hungarorum Sokolipeter, et a Turcorum maximo et forti exercitu contritos fuisse extrema internicione crediderat) reversum videret, gaudio exhilaratus est immenso, et in laudem Polonorum et Sokolipeter Hungari concionatus, singulos specialibus praemiis donavit; Hungaros autem, qui socios deseruerant periculi metu, plurimum obiurgatos, universo Hungarico inspectante exercitu, capitibus eorum braccis impositis, et vultibus velatis, extra castra,

---

[1]) contriverat *Cod. Przez.* [2]) si in periculum *Ed. Lips.* [3]) frequentem *Ed. Lips.*

non nisi post triduum reversuros, causa ignominiae, ut caeteris forent in exemplum, propulit.

In conventione generali Pyotrkoviensi de Ploczensi Ducatu inter competitores ambigitur; Legatus apostolicus nulla pace inter Kazimirum Regem et Cruciferos confecta, repudiatur; civitati Lubek facultas tractandi de pace inter Poloniae Regem et Cruciferos data, atque Iacobo Syennenski de episcopatu Cracoviensi pensio denegata.

Generalis diaeta apud Pyotrkoviam Sabbato in die Sanctae Hedvigis agi coepta est: ad quam Kazimirus Rex [1]) ex Brzesczye, in qua rebus Pruthenicis providendo, aliquantisper steterat, die Dominico, decima sexta [2]) Octobris, cum consorte [3]) Elisabeth Regina advenit. Causa Masoviae et Ploczensis Ducatuum credebatur non parum et temporis et negotii habitura: citatus enim ad illam fuit Conradus cum fratribus suis, Warschovienses et Masoviae Duces [4]), iustitiam per iudicium accepturus. Sed is, missis suo more Nicolao Boglewski palatino Warschoviensi, Vincentio Gisziczki [5]) marsalco Masoviae, et Nicolao de Myerzenyecz Decretorum Doctore, Canonico Ploczensi, petebat causam, datis ab utraque parte arbitris, compositione potius, quam iustitia transigi. Quod aliquoties tentatum, dum secus quam spes ferebat, cessisset, petebat neutrales iudices adhiberi: aut conditionibus et meritis causae conscriptis, ad aliquam Italiae Universitatem rem deferri, et decisionem illius pro sententia perpetua haberi. Sed dum neque super [6]) ea oblatione uniforme decretum accipi posset, ducalibus nuntiis, vera infirmitate citatos Duces oppressos fore [7]) allegantibus, in conventionem generalem de proximo celebrandam terminus dilatus et continuatus est. Duci altero, Conrado nigro, Coslensi et Oleschnicensi, qui personaliter adveniens, nomine consortis suae Margarethae, filiae olim Semoviti Ducis Masoviae, Ducatus vacationem petebat, administratio oblata, iudicii [8]) ex baronibus Regni, qui pro veteri consuetudine ex iure praesidere in eo soliti sunt, collocandi. Moleste id detulit Conradus Dux, et periculosum sibi respondit, causam in consiliariorum Regis, cum quo iure decertandum erat, manibus deponere: consiliariis Poloniae refellentibus, Regi suo Poloniae, qui superiorem non recognoscit, non convenire, ut quisquam alius illum, quam sui barones, quoties iudicato opus est, diiudicent; stomachatus deinde

---

[1]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [2]) decima septima *Ed. Lips.* [3]) cum consorte sua *Ed. Lips.* [4]) Varschoviensi et Masoviae Ducibus *Ed. Lips.* [5]) Giciczki *Ed. Lips.* [6]) pro *Ed. Lips.* [7]) esse *Ed. Lips.* [8]) iudices *Cod. Przez.*

et gravatum se querens, discessit. Apostolico Legato Hieronymo Cretensi archiepiscopo, per Balthasar Doctorem, et secretarium suum Iohannem, ad pacem Pruthenicam, pro qua principaliter a Summo Pontifice se missum commemorabat, expetenti, per Iacobum de Schadek Decretorum Doctorem, Canonicum Sandomiriensem, et Iohannem Sapyenski, ad eum Wratislaviam missos, responsum est: Favere Regem sibi de eo honore et sorte, dummodo singulos militares et cives Prussiae, suae ditioni subiectos, neque vitet, neque excommunicatos censeat, et id nitatur, atque efficere omni conatu satagat, ut terrae naturales Poloniae Regni, Pomeraniae, Chelmensis et Michaloviensis, a Cruciferis quondam per vim et iniquitatem occupatae, in perpetua possessione Regni remaneant; super terra Prussiae et damnis, sumptibusque hinc inde factis, potestas arbitrandi apud illum consistat; ad pacem tractandam, Posnaniensis civitatis locum eligat: si haec detrectaverit, intelligat se, velut suspectum, repudiatum iri. Qui, cum haec illi denuntiata a regiis nuntiis fuissent, in singulas conditiones consentiens, Prussiae populos sentire atque asserere excommunicatos non fuisse, sibi illicitum respondit; atque propterea repudiatus, ex Wratislavia discedens, negotiis singulis, pro quibus missus fuerat, infectis, Romam rediit. Civitati maritimae Lubek, quae in Polonico Bukowyecz (sortis enim aliquando Polonicalis erat) appellatur, per Iohannem notarium suum, ad intercipiendum bellum Pruthenicum, et ad componendam aequis conditionibus pacem, se admitti petenti, et mandatum plenarium Magistri et Ordinis Cruciferorum ostentanti, potestas facta est rem aggrediendi, consignatusque Bidgostiensis oppidi locus pro Rege, Chelmensis pro Magistro, tempus festi Pentecostes, licet civitas venire in Elbingum Regem supplicaverit, ne Magister egredi Kinsberg cogeretur. Petitio Iacobi Syennenski olim episcopi Cracoviensis, qui ad possessionem pensionis clavis Sandeczensis, per Sedem Apostolicam sibi factae, per Iohannem de Melsthin et Andream de Senno [1]) germanum suum se admitti deposcebat, consiliariis nequicquam improbantibus, reiecta [2]), allegante Rege [3]), scindi episcopatum Cracoviensem non convenire. Hinc et appellatio a processibus pensionis huiusmodi [4]), quibus Iohannes episcopus Cracoviensis monebatur, per praefatum Iohannem episcopum Cracoviensem interposita, allegante, se in huiusmodi pensionem, sibi et ecclesiae suae gravem, neque per se, neque per procuratores consensisse. Appellationi suae per Capitulares Cracovienses adhaesum, Iacoboque Syennenski compositio secum acta, parum sincere servata, necessitasque imposita, ut Summum Pontificem adire personaliter cogeretur.

---

[1]) de Syenno *Ed. Lips.* [2]) reiecta est *Ed. Lips.* [3]) Rege Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [4]) eiusdem *Ed. Lips.*

Holanth oppidum per proditionem a Cruciferis fere captum, Poloni recuperant.

Sub conventionis Pyotrkoviensis tempore, gentibus regiis ex praesidio oppidi Holanth praedatum egressis, oppidani portas claudunt, et Magistro Cruciferico per celerem nuntium avisato, gentes suas, quarum Henricus Plawyenski ductor fuerat, in oppidum recipiunt. Arx tamen a reliquo gentium regiarum praesidio, et porta ad castrum spectans, et duae turres portae proximiores servatae. Quod ubi Petro Dunin succamerario Sandomiriensi et capitaneo gentium regiarum, quae Gnyew obsidebant, nuntiatum est, ad obsidionem urgendam in propugnaculis, pedite relicto, eques fere omnis effusus, Holanth oppidum obsidere coepit; qui, quoniam nocte illuc (ita enim doctus erat) pervenerat, speciem multo maiorem exercitus, quam pro numero praebuit: itaque toto oppido trepidatum, ne porta, quae facultatis suae erat, irruens, Henricum Plawyenski et suos occupans, foede prosterneret. Oppido itaque Henricus Plawyenski in aliquot locis incenso, inde se cum omnibus suis tumultuarie evolvens, diffugit. Gentes regiae, oppidum illico ingressae, et flammam grassantem restinguunt, et oppido facile potiti, in eos, qui proditionis fuerunt capita, animadversionem exercent.

Arx et civitas Kamyenyecz ex obligatione pecuniali solvitur et muris reficitur.

Pluribus salubribus decretis, Kazimirus Rex apud diaetam Pyotrkoviensem sancitis, Iohanne de Thanczin castellano Cracoviensi, Derslao de Rithwyani Sandomiriensi, et Andrea Odrowansz Leopoliensi, palatinis, in Podoliam transmissis, ut eorum ope et opera arx et civitas Kamyenyecz solveretur de obligatione pecuniali Theodorico olim Buczacki inscripta, et muris quanto firmioribus posset, adversus Turcorum, quae suspicionem et metum non mediocrem iniecerant, vires, reficeretur, tutiorque ad omnem casum et invasionem consisteret; et quoniam ex aerario regio, quod nullum ea tempestate fuerat, impensa ad fabricam et redemptionem huiusmodi dari non poterat, per militares Podoliae, de quolibet laneo et kmethone unum bovem se praestare obligantes, liberaliter collata est. Rex ex Pyotrkovia, apud quam diebus decem et octo steterat, versus Posnaniam et Kalisch contendit, et aliquot hebdomadis illic commoratus, die Dominico ante festum Sanctae Luciae Radom venit, abindeque Lithuaniam processurus, feria tertia, in die Sanctae Luciae, per Iedlnam et Koszyenicze [1]), caeteraque loca discessit.

---

[1]) Kozienice *Cod. Przez.*

ANNUS DOMINI 1464.

Oppidum et castrum Gnyew ac Holsztin per gentes regias capta sunt.

Obsidione castri et oppidi Gnyew in annum alterum producta, et omni belli mole ad illorum conquisitionem conversa, expectatio ingens tam Polonos, quam Cruciferos tenuit, in quem finem longae obsidionis res foret casura, militibus regiis obsidentibus illa potius, quam oppugnantibus. Eiicere tandem obsessi contenderant servitia et plebes, quas prae inopia constabat famem non toleraturas, obsidentibus illas retrudentibus ad obsessos. Concessere plurimi interim in arcem, quasi locum fortioris praesidii. Sed cum illic commeatus vix ad quindecimum diem notarentur suffecturi, obsessis insuper opitularetur nemo, arcis et oppidi deditio per Commendatorem magnum Ulricum Eyszenowen [1]) et Nicolaum Wischenbach [2]) Bavarum, qui obsessis praeerant, feria secunda in die Sancti Stephani Protomartyris, in manus Petri Dunin Sandomiriensis succamerarii et capitanei exercitus regii, ea conditione, ut obsessis salvis abire et quatuordecim quadrigis tantummodo res suas educere, liceret, facta est: iniecta enim erat obsessis formido, ne vi captis inferrent victores extrema. Quadringenti quoque milites Crucifericae partis, cum suo duce Magno Commendatore, usque in Kinsberg ad Magistrum incolumes deducti, cives omnes clementia Polonorum servati. Magister tantummodo civium cum uno Consule eiecti, quod hi procliviores in partem Crucifericam notabantur, concessa tamen licentia, ut infra mensem bona immobilia venundari liceret. Arx Thomczoni [3]), civitas Gothardo commissa; militibus stipendium solutum. Iohannes Skalski Bohemus, unus ex capitaneis partium regiarum, oppido magno Holsztin per ingressum clandestinum potitus, singulis spoliatum rebus, incendit.

Cives de Kolberg hostem magna clade afficiunt; oppidum Fridlanth a milite suo spoliatum inceditur; Bernhardo Schumborski certis conditionibus pax conceditur.

Oppidum suae ditionis atque episcopatus, Kamyenensis [4]) episcopus in Pomerania Henningus [5]), vocatum Kolberg, recuperaturus (multo enim tem-

---

[1]) Lissonovii *Cod. Przez.* (Isenhofen). [2]) Viscembach *Ed. Lips.* (Weissenbach). [3]) Thomconi *Ed. Lips.* [4]) Caminensis *Ed. Lips.* [5]) Heymingus *Ed. Lips.*

pore rebellionem adversus eum praestiterat), quingentos habens de [1]) propria gente armatos, cui Iurgilibel Slesita, unus ex capitaneis Crucifericis, cum gentibus de Choynicza, quae numerum septingentorum equorum explebant, in solatium [2]) advenerat, ad praefatum oppidum Kolberg clandestinis itineribus, noctu illud intercepturus, accessit. Nec spes illum fefellisset, nisi cives de Kolberg beneficio civium Gdanensium de periculo in illos comparato avisati, introductis gentibus pretio conductis, omnem potentiam episcopalem, quam ante murum et antemurale conscendere permiserant, crudeliter obtrivissent, et caeteros, qui evaserant insecuti, aut occidissent, aut captivassent. Accidisse suis tam tristem sortem, Cruciferici milites, qui obsidionem in Gnyew toleraverant, nec taciti quidem laetabantur, quod novas civitates conquirere, quam dudum quaesitis et sibi ferre suffragia maluissent. Milites Cruciferici in praesidio oppidi Fridlanth constituti, dum ad extremam se indignarentur, propter non soluta stipendia, pervenisse egestatem, oppido Fridlanth tyrannice spoliato et incenso, discedunt. Bernhardo Schumborski obsidionem suorum castrorum vehementer pertimescenti, et propter hoc foedus sibi praestari a Kazimiro Rege expetenti (noverat enim vires Magistri exangues fore [3]), foedus his conditionibus concessum est: ut oppidum Chelmense et castrum antiquum, item castrum et oppidum Brodnicza, absque impetitione regiae partis teneat, Regi omnia, bello finito et terrä Pruthenica conquisita, recepta competenti mercede, redditurus; interim ab omni hostilitate in Regem et suos se contineat, regios milites, mercatores et quoscunque subditos, in suas tenutas receptet et foveat, Crucifericos propulset [4]).

Iniquum Lithuanorum in Polonos animum Rex Kazimirus avertit. Georgio episcopo Myedniczensi mortuo, Mathias de Topolya succedit.

Kazimirus Polonorum Rex in Lithuaniae Ducatum cum consorte sua [5]) adveniens, dies festos Natalis Christi apud Grodno egit, et nonnullos Lithuaniae barones, novis rebus studentes, compescuit. Diaetam insuper Parczoviensem [6]) pro die Purificationis (quoniam verisimiliter inter Polonos et Lithuanos seminarium alicuius litis aut odii excitura pro terris Podoliae et Luczsko, quas alterutrim [7]) repetebant, videbatur), in diem Nativitatis Sanctae Mariae [8]) transposuit. Spectatores se quidem Lithuani in eam diem

---

[1]) in *Ed. Lips.* [2]) auxilium *Ed. Lips.* [3]) esse *Ed. Lips.* [4]) Cruciferis propulsis. *Ed. Lips.* [5]) cum consorte sua Elisabeth Regina *Ed. Lips.* [6]) Pyothrcoviensem *Cod. Calv.* [7]) quas utrinque *Ed. Lips.* [8]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

Pruthenici belli magis, quam adiutores praebuerant, nec conditionibus iustis, quibus illis aliqua pars terrae Prussiae in Samagittiam spectans, per Regem et Regnum debebatur, perlici poterant ad solatia [1]) Polonis contra Cruciferos ferenda, et quonam belli Pruthenici, decennio iam continuati, res evasurae forent, quieti usque in id tempus opperiebantur, rati ex discrimine tam Polonicarum, quam Crucifericarum rerum, suis accedere profectum. Nec ultra dilationibus usuri [2]), bellum Polonis inferre interim, quo [3]) Pruthenico distinerentur, concludebant, nisi Rex eos ab huiusmodi proposito deterruisset: quo facto, in Lithuania hiemis et veris tempore perseverans, plurium Principum legationes audiebat. Sub cuius praesentia Georgius episcopus Myedniczensis sive Samagittiae, genere Lithuanus, de Vilna civitate ortus, die Saturni, vicesima quinta [4]) Februarii [5]), procedendo Vilnam, in itinere, dum vix trium milliarium restaret iter, moritur, et relatus, in ecclesia sua Myedniczensi sepelitur. Cui Mathias de Topolya, Lancicita, Polonus genere de domo Powala, succedit.

Pius secundus Summus Pontifex generalem expeditionem contra Turcos indicit, adiutoribus gratiam Iubilaei concedens; ad quam cum et Polonorum plura millia se cruce signassent, conspiratione facta, Cracoviae in Iudaeos et bona eorum desaeviunt. Iohannes archiepiscopus Gnesnensis moritur.

Exacto autem Kazimirus Rex apud Ruthenicale Brzescze [6]) festo Paschae, in Poloniam rediit, et Cracoviam vicesima Aprilis [7]) intravit, duplicem sortem, parum gratam et blandam, expertus. Unam, quod Summus tunc Romanorum Pontifex Pius Papa secundus, Christianitatis, quae a Turcorum Caesare Mahumete, post Constantinopolitani et Trapesuntini Imperiorum miseram interceptionem [8]) et cladem, graviter opprimebatur, opprobrium et gravamen aversurus, generale passagium [9]) contra illum eo anno instituit, et Philippo Burgundiorum Duce, quamvis veterano et sene, et Venetiarum Duce Christophoro Mauro, classe, Mathia vero Hungariae Rege exercitu terrestri, illum adiuvante, personaliter in expeditionem huiusmodi ire decrevit, omnibus quoque rem huiusmodi adiuvantibus, anni Iubilaei donavit gratiam. Quae cum etiam apostolico apud Cracoviam essent [10]) vulgata et praedicata praecepto, et plura ex Polonis hominum millia Crucem,

---

[1]) auxilia *Ed. Lips.* [2]) usuri rati *Cod. Calv.* [3]) dum *Ed. Lips.* [4]) vigesima septima *Cod. Przez.* [5]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [6]) Brzescie *Cod. Przez.* [7]) vigesima Aprilis mensis die *Ed. Lips.* [8]) interemptionem *Ed. Lips.* [9]) generalem expeditionem *Ed. Lips.* [10]) fuisset *Ed. Lips.*

contra Turcos pugnaturi, assumpsissent: feria tertia Paschae, quae in tertiam Aprilis [1]) cadebat diem, conspiratione facta, in Iudaeos et eorum domos ad vesperam irruunt, et tam illis, quam Synagoga Iudaica confractis, substantias eorum universas diripiunt. Triginta insuper Iudaeos de sexu utroque trucidant, cum se caetera multitudo Iudaeorum in aedem Iohannis de Thanczin castellani Cracoviensis, habitationibus eorum contiguam, recepissent. Et cum in crastinum ampliori seditione gliscente, omnis illa Iudaeorum caterva apud domum Iohannis de Thanczin a Cruciferis, trucidationem eorum vehementer sitientibus, fuisset invasa, vix tandem et aegre per armigeros Iohannis episcopi Cracoviensis, Iacobi de Dambno vicethesaurarii Regni Poloniae et capitanei, Consulumque et civium Cracoviensium, defensa et in arcem Cracoviensem deducta est. Invasisset eadem sors caeteros Iudaeos in aliis oppidis et urbibus apud Poloniam habitantes, nisi in arces et loca tutiora diffugissent. Alteram, quod Iohannes Gnesnensis archiepiscopus, vir pro ea tempestate rei publicae et utilis et necessarius, cum aliquandiu scabie, quam ab adolescentia pertulit, vexatus languisset, die Saturni quarta decima Aprilis [2]), in curia sua apud Unyeyow diem obiit, in ecclesia Gnesnensi, in choro ante maius altare, sub urna aerea, eiusdem mensis vicesima die sepultus, annis decem, mensibus quatuor, in pontificio exactis. Donavit ecclesiae Gnesnensi duas pelves argenteas pulcherrimas, tiaram pontificalem margaritis intextam, tres partes Vincentii Speculi historialis; caeteros omnes thesauros Eustachio fratri germano, castellano Radomiensi reliquit. Muravit ex cocto latere capellam in ecclesia Gnesnensi, in parte septemtrionali, et eandem de bonis mensae archiepiscopalis dotavit.

Iohannes Grusczinski in episcopatu Cracoviensi succedit et Iohannes Luthkonis de Brzezye in episcopum Wladislaviensem consecratur.

Iohannes Grusczinski Cracoviensis episcopus, etsi dudum, videlicet sexta mensis Iunii [3]) anni praecedentis, in Cracoviensem sedem, Iacobo Syennenski cedente, fuisset pronuntiatus: propter tardam tamen literarum suarum [4]) expeditionem, non nisi vicesima septima [5]) Martii [6]) die Cracoviam adveniens, honore processionum omnium exceptus, se episcopum Cracoviensem gerere coepit. Iohannes Luthkonis de Brzezye in eadem sexta Iunii die, in episcopum Wladislaviensem promotus, die Dominico Laetare, quae fuit

[1]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [2]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [3]) sexta mensis Iunii die *Ed. Lips.* [4]) literarum sacrae *Ed. Lips.* [5]) vigesima *Ed. Lips.* [6]) mensis Martii *Ed. Lips.*

quarta Martii [1]), in episcopum apud ecclesiam Sanctae Mariae Lanciciensem per Audream Bninski Posnaniensem episcopum consecratus, sedem suam Wladislaviensem extunc obtinuit.

Consules Cracovienses ob stragem Iudaicam puniuntur.

Consulatus Cracoviensis, ob stragem Iudaicam, quod illam non avertisset, correptus, pecunia etiam trium millium florenorum inquisitus [2]): quem nec inclementi verbo (nihil enim occasionis ad stragem contulerat) carpere oportuisset.

Kazimirus Rex, retractata expeditione bellica in Prussiam, contributionem fertonum pro salariandis militibus instituit.

Moratus aliquot diebus Kazimirus Poloniae Rex apud Cracoviam, in Novam Civitatem Korczin transiens, conventum illic terrarum Cracoviensis, Sandomiriensis et Russiae, die Dominico ante festum Sanctorum Philippi et Iacobi Apostolorum, diebus aliquot tenuit. Ubi expeditionem generalem, quae in Prussiam fuit dudum in generali diaeta Pyotrkoviensi decreta, retractat, quoniam gravis nimis et onerosa pro ea aestate censebatur; fertones per universum Regnum laneis, tabernis, molendinis, ad solvendum mercenarios milites apud Prussiam militantes, impositi. Molesta plurimum ea retractatio et consiliariis Maioris Poloniae et militibus, civibusque Prussiae videbatur, quoniam per illam bellum trahi, quod ea finitum iri speraverant, querebantur. Ex Novae Civitatis conventu Kazimirus Rex Cracoviam revertens, metus nonnullos ex Moravia et Pannonia gliscentes, quos nonnulli latrunculi suscipere [3]) moliebantur, compescuit. Sub cuius praesentia frequens Cruce signatorum numerus, duntaxat ex terris Dominiorum suorum congregatus, ad duodecim aestimatus millia, pulcherrimo armorum apparatu in Turcorum exterminium ex Cracovia processit.

---

[1]) mensis Martii *Ed. Lips.* [2]) inquisitus est *Ed. Lips.* [3]) suscitare *Ed. Lips.*

Kazimiro Regi filia Sophia nascitur.

Regina Elisabeth consors Kazimiri Regis [1]), sexta Maii [2]), hora prima noctis filiam effudit: quae die Solis, quarta decima mensis Iunii, in Cracoviensi ecclesia per Iohannem Cracoviensem episcopum baptisata, Sophia nomen accepit. Ludi deinde in decus novae filiae habiti, et praemia victoribus proposita atque data [3]),

Kazimirus Rex de rebus Pruthenicis consilium capit; tandem advenientibus civibus Lubiczensibus, arbitris utrinque assumptis, in Thorun iudicio arbitrario cum Cruciferis de Prussia contendit.

Vicesima deinde mensis Iunii [4]) Kazimirus Rex [5]) ex Cracovia, solicitantibus illum Maioris Poloniae consiliariis, egressus, celeri cursu per Myechow, Pyotrkoviam et Lanciciam in Kolo pervenit, et die Dominico Sancti Iohannis Baptistae, conventum habuit, expeditionem contra Prussiam, saltem ex militibus terrarum Maioris Poloniae, instauraturus. Sed cum illi quoque propter Cracoviensium militum absentiam sumere arma detrectarent, fertones aeque terris eorum impositi, sancitumque, ut Rex eo anno bellum contra Cruciferos tantummodo per curienses [6]) et mercenarios milites agat. Ea autem belli in eum annum dilatio militares et cives Pruthenicos grandi molestia perculit, ingeminabanturque per nonnullos detrectatores murmura, quod ignavia, imperitiaque Polonorum, res Pruthenicae segniter, ridiculoseque gererentur, sustinerentque potius bellum, quam inferrent. Ex Kolo Rex discedens, pervenit in Brzesczye: ubi usque ad diem Lunae post festum Exaltationis Sanctae Crucis, quae fuit decima septima mensis Septembris [7]), sub frequentia consiliariorum secum illic morantium stetit, providendo rebus Pruthenicis, quae armis et arbitrio agebantur. Iam siquidem episcopus Lubiczensis [8]) Arnoldus cum duobus Canonicis suae Lubiczensis ecclesiae, videlicet Alberto Rechem [9]) Rostocensi, Alberto Kromendik [10]) Ripensi, archidiaconis, item cives de Lubek, Henricus Kastorp [11]) Proconsul, Henricus Liperode Camerarius, et Henricus Hachten Legum Doctor, Consu-

---

[1]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [2]) sexta die mensis Maii *Ed. Lips.* [3]) data sunt. *Ed. Lips.* [4]) Vigesima mensis Iunii die *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) per Aulicos *Ed. Lips.* [7]) decima septima mensis Septembris die *Ed. Lips.* [8]) Lubucensis *Ed. Lips.* [9]) de Rechen *Ed. Lips.* [10]) Cremendak *Cod. Przez.* Cromendnik *Ed. Lips.* [11]) Kasthorp *Ed. Lips.*

les Lubiczenses, cives de Lubek, in quos tam a Rege [1]), quam a Cruciferis compromissum fuit, pacem tractaturi, licet tardius, quam pro prima die Maii [2]), quemadmodum constitutum fuerat, advenerant in Thorun ex Gdansk, itinere terrestri vecti, dum illuc classe adnavigassent. Traxerant insuper secum quinque aliarum civitatum de Hanza [3]), videlicet de Rostok, de Vissmar, de Luneburg, de Riga et de Darbath, Consules, videlicet Stephanum Slorff [4]) Rostocensem, Ulricum Machin [5]) Vissmariensem, Conradum Schelepepar Lunenburgensem, Iohannem Szoltrap [6]) et Conradum Barthman [7]), Rigenses, Gotfridum Wanschede et Henricum Beringhow Darbatenses Consules, faciliorem consummationem pacis rati, si illorum quoque praesentia adiuvarentur. Et quamvis praefati Lubiczenses arbitri ad constitutam diem, primam videlicet Maii [8]), venire in Bidgostiam neglexissent, regiis consiliariis praesentibus et tempestive venientibus, delatum tamen fuit eorum conditioni; Cruciferica tamen pars plurimum culpata et carpta, quae nec miserat, nec venerat. Ostensurus autem Kazimirus Rex clarissimam suam iustitiam coram praefatis Lubiczensibus arbitris, duos Doctores, Iohannem de Dambrowka Canonicum Sancti Floriani, et Iacobum de Schadek Sandomiriensem Canonicum, item Iohannem Dlugosch seniorem, Canonicum Cracoviensem, transmisit. Misit et consiliarios, Iohannem Wladislaviensem episcopum, Regni Poloniae vicecancellarium, Lucam de Gorka Posnaniensem, Stanislaum de Ostrorog Calissiensem, Sandivogium de Lanschenicze Siradiensem, Petrum de Oporow Lanciciensem, Nicolaum de Kosczyelyecz Brzestensem, Iohannem de Kosczyelyecz Iuniwladislaviensem, Stiborium de Baysen Elbingensem et Prussiae gubernatorem, Gabrielem de Baysen Chelmensem, palatinos, Hinczam de Rogow Sandomiriensem, Nicolaum de Czarnkow Gnesnensem, castellanos; item militares Prussiae, Otham Machwicz, Mathiam Tholk [9]), Nicolaum Pilawski, Nicolaum Dzyalowski; item magistros civium et Consules trium civitatum, videlicet Conradum Thendek [10]), Rudgerum de Birgen, Mathiam Theschnar et Iohannem Rewschen [11]), Thorunenses; item Augustinum Thirgarth plebanum Gdanensem, Licentiatum in Decretis, Reynoldum Nederoff [12]), Iohannem Mandenburg [13]), Iohannem Angerinum [14]), Iohannem Lindow, Gdanenses; item Iohannem Wethlen [15]) et Henricum Bilanth, Elbingenses, pacem ordinaturos, et sub aequis conditionibus pacem perpetuam conclusuros. Prussiae quoque Magister Ludovicus de Herlich-

---

[1]) a Rege Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [2]) mensis Maii *Ed. Lips.* [3]) de Ansa *Ed. Lips.* [4]) Sklarph *Cod. Przez.* [5]) Malchin *Ed. Lips.* [6]) Stolrab *Ed. Lips.* [7]) Barthiman *Ed. Lips.* [8]) mensis Maii *Ed. Lips.* [9]) Tołhk *Ed. Lips.* (Tolcke). [10]) Thenderi *Cod. Calv.* (Todenkuss). [11]) Kowschen *Ed. Lips.* (Rause). [12]) Nideroff *Ed. Lips.* [13]) Mandeburg *Ed. Lips.* [14]) Augerinum *Ed. Lips.* [15]) Vedler *Ed. Lips.*

haussen suos consiliarios mittendum curavit, videlicet Iodocum episcopum Osiliensem ex Livonia, Ordinis Cruciferorum [1]), Henricum Rewsze de Plauen [2]) olim Elbingensem Commendatorem, Gerhardum [3]) Molingrade Marsalcum Livoniae, Georgium Comitem Hennebergensem, Andream Peper Decanum Derbatensem, Iohannem Winkeler [4]), Nicolaum Thechant Decanum Pomesaniensem, Decretorum Doctores, Wilhelmum de Eppingen Osterodensem, Wilhelmum Schumdil Ascherodensem [5]) in Livonia Commendatores, Hulricum [6]) de Kinsberg Gilaviensem, Ludovicum de Helhin Lubaviensem tenutarios, Georgium Steynhoubth [7]) Michaelem [8]) Kromer Antiquae Civitatis Kinsberg, item Iohannem Welthuszen [9]) et Heidenricum de Richeln [10]), civitatis Revaliensis de Livonia Consules. Partibus itaque praedictis apud Thorun convenientibus, propositio primum pro parte Kazimiri Regis et Regni Poloniae, coram arbitris per organum unius ex Doctoribus, Iacobi de Schadek, sub praesentia omnium consiliariorum regiorum, die Martis, tertia mensis Iulii, in praetorio Thorunensi facta est, in quindecim articulos divisa. Quorum primus continebat, quod terrae Pomeraniae, Culmensis et Michaloviensis locatae et possessae sunt per linguam et genus Polonicum, quod civitatibus, montibus, fluviis et locis nomina imposuit, priusquam Ordo Crucifericus esset in rerum natura. Secundus, quod terras praedictas primus parens et Princeps Polonorum Lech et sui nepotes, in plurimas aetates populavit et possedit, et terrae praedictae fuerunt semper sub Monarchia Polonica. Tertius, quod terrae praedictae et terra Prussiae, sitae et locatae sunt infra limites Monarchiae et Regni Poloniae. Quartus, quod Reges et Principes Poloniae possidebant terras praedictas usque ad tempus spolii, cum omni dominio, mero et mixto, creando et conferendo officia et magistratus. Quintus, quod Reges et Principes Poloniae [11]) fundaverunt in terris praedictis ecclesias cathedrales et collegiatas, conventuales et parochiales, videlicet Wladislaviensem, Chelmensem, Kamenensem, et plura monasteria, de quo habentur plurima originalia privilegia. Sextus, quod omnes terrae praedictae solvunt Denarium Sancti Petri, quemadmodum caeterae terrae sub Monarchia Regni Poloniae constitutae. Septimus et octavus, quod de terris praedictis Magister et Ordo Crucifericus per violentiam spoliavit Regem et Regnum Poloniae. Nonus et decimus, quod authoritate duorum Summorum Pontificum, videlicet Iohannis vigesimi secundi et Benedicti duodecimi, latae sunt

---

[1]) ordine Crucifericum *Ed. Lips.* [2]) Riewsche de Plawen *Ed. Lips.* (Reuss de Plauen). [3]) Gothardum *Ed. Lips.* [4]) Umbeler *Ed. Lips.* [5]) Ostherodensem *Ed. Lips.* [6]) Henricum *Ed. Lips.* [7]) Stemholth *Ed. Lips.* [8]) Nicolaum *Ed. Lips.* [9]) Wernschen *Cod. Przez.* Veltuszen *Ed. Lips.* [10]) Henricum de Richnern *Ed. Lips.* [11]) Poloniae *deest in Cod. Calv.*

duae sententiae diffinitivae, quae in iudicatam rem transiverunt, per iudices apostolicos, quibus terrae praedictae Regi et Regno Poloniae adiudicantur. Undecimus, quod terra Prussiae et terrae maritimae eidem adhaerentes, infra fines Regni Poloniae consistebant, et eidem Regno pendebant datias, servitia et tributa. Duodecimus, quod Magister Crucifericus, occupata terra Prussiae, non solum recusavit solvere solita tributa, sed etiam Regnum Poloniae et per se et mercenarios milites vastabat, eo praesertim tempore, dum Rex Poloniae bellis contra barbaros [1]) occupabatur. Tredecimus, quod milites et cives, et quique subditi terrarum praedictarum, non valentes ferre superbum, tyrannicum et usurpatum imperium Magistri et sui Ordinis, redierunt ad legitimum et naturale, divino et humano iure [2]) authoritatem illis subministrante. Quartus decimus, quod Magister Crucifericus modernus Ludovicus de Herlichhaussen subditos terrarum praedictarum in ditionem iustam et naturalem reversos, multipliciter bellis vexavit et impugnavit, et Regem Poloniae in possessione terrarum praedictarum impedivit. Quintus decimus, quod ius vetus et originarium, quod Rex Poloniae in terra Prussiae habuit, aucturus et illustraturus, apud stipendiarios Magistri et Ordinis Cruciferorum, plenam ad vendendum potestatem a Magistro et Ordine concessam habentes, pro quadringentis sexagenis latorum grossorum millibus, auro et argento parato, emit et comparavit, ipsaque emptione tam alti pretii ius sibi legitimum quaesivit. Responsum fuit post triduum articulis regiis per Crucifericam partem, sed debiliter et languide, nonnulli quoque articuli pro parte Magistri et Ordinis propositi; sed per Doctores et procuratores regios infra triduum aliae solennes replicationes, quae et responsa Cruciferorum confutabant et articulos, reproductae sunt. Quo facto, rogatu arbitrorum, omissis exceptionibus et replicationibus partis utriusque, ad pacis tractatum descensum est. Uno quoque mense et dimidio ad conficiendum super aequis conditionibus, ab arbitris laboratum, adeo varia spe partem utramque pervadente, ut se nonnunquam pacificandas, nonnunquam in arma retrudendas, aestimarent [3]).

---

[1]) contra barbaros susceptis *Ed. Lips.* [2]) iure *deest in Cod. Calv.* [3]) existimarent. *Ed. Lips.*

Causae, quibus tractatio pacis per Lubiczenses arbitros utrinque assumptos, inter Regem et Regnum Poloniae ac Magistrum et Ordinem Crucifericum conficiendae, dissipata sit.

Valuissent tam longi pro pace tractatus, partis utriusque pectoribus quam maxime in illam inclinatis, quoniam et Kazimirus Rex [1]), suique omnes, servandum, non delendum Ordinem Crucifericum, et terras Prussiae inferiores, Elbingensi terra et Marienburgensi castro cum suis districtibus et pertinentiis exceptis, Ordini relinquendas annuebant; pars quoque Cruciferica, terris Pomeraniae, Chelmensi, Michaloviensi et Elbingensi cum suis districtibus, perpetuo cedere et renuntiare, castrum vero Marienburg cum suis districtibus, in regia tenuta et potestate in annos triginta consistere, ut sub illis, iure vel concordia, cui cedere perpetuo deberet, ordinaretur, consentiebat. Verum Principes Almanniae, et signanter Fridericus Marchio Brandeburgensis cum germanis suis Alberto et Iohanne, item Marchiones Missnenses, bili et livore exagitati, quod pax Pruthenica per Lubiczenses [2]), eis neglectis, confici deberet, frequentibus nuntiis Cruciferos, qui pacem apud Thorun tractabant, monebant: ne in dedecus et in opprobrium omnium Almanniae Principum consummari pacem per arbitros Lubiczenses [3]) consentirent, Almanniae potius Principibus hunc honorem reservarent. Si secus agerent, pro iniusta ignominiae nota scirent se per Principes Almanniae ex universis locis et domibus Almanniae exterminandos. Accedebat et civitatis Thorunensis repromissa per nonnullos cives eius proditio, quam Henricus Plawyenski clandestina pactione, manendo in Thorun, confecerat: cuius spes adeo illum mulcebat, ut Thorunensi civitate in suam ditionem redacta, facile se totam Prussiam recuperaturum existimaret. Iniectae insuper fuerunt duae conditiones, una per partem regiam, altera per partem Crucifericam. Nam et Rex Poloniae cum suis non aliter pacem perpetuam volebat concludi, nisi ut Magister et Ordo Crucifericus in terris Prussiae perpetuo fierent Regi et Regno Poloniae homagiales et subiecti, asserens, non aliter pacem posse ratam consistere futuram. Et Magister et Ordo deposcebant, ut Kazimirus Poloniae Rex omnibus his, qui apud Ordinem per annos undecim militaverant, stipendiariis eis duntaxat, qui praesidia munitionum, quae in partem Regis cederent, observabant, stipendium ad plures milliones ascensurum persolveret, asserens se ad solvendum inopem esse. Utraque itaque parte alterius postulata abhorrente, Principibus insuper Almanniae impedimentum, quod retuli, iniicientibus, re infecta post multos sump-

[1]) Rex Poloniae et *Ed. Lips.* [2]) per Lubucenses *Ed. Lips.* [3]) Lubucenses *Ed. Lips.*

tus, fatigas et labores, non sine Lubiczensium [1]) grandi stomachatione et acerbitate, qui sibi gloriam et meritum finiendi Pruthenici per arbitrium suum', belli, ereptum iri dolebant, ex Thorun discessum est. In ipso autem discessionis articulo produxerunt Lubiczenses quatuor literas originales, unam [2]) Samborii, alteram [3]) Mestwini, Ducum Pomeraniae, tertiam Premislai primi Ducis, expost vero [4]) Regis Poloniae, quartam Wladislai primi Poloniae Regis, quibus in civitate Gdansk aedem Lubiczensi [5]) civitati, multis nobilitatam libertatibus, habere, et per totam Pomeraniam liberos eos a teloneis quibuslibet concedunt, petentes illas confirmari: quae exhibitio, iustissimam habere Regem causam, iustissimumque bellum, monstravit. Itaque etsi tunc pax perpetua provenire occulto Dei iudicio non potuit: ex deductione tamen iustitiae regiae, et ex literis per Lubiczenses exhibitis, omnium militarium et civium Prussiae animi in fide confirmati, clarissime quoque tunc cognitum et intellectum est a propriis et [6]) forensibus, Pomeraniae terras, veteres Regum et Principum Poloniae terras, et per iniquitatem et iniustitiam a Cruciferis occupatas fuisse. Id ne cui videatur incredibile, et memoriae possit succurrere, eas copias veras, ex originalibus sumptas, huic nostro operi inseruimus [7]).

„In nomine Sanctae et individuae Trinitatis, Amen. Samborius Dei gra„tia Dux Pomeraniae, universis Christi fidelibus, praesentem paginam ins„pecturis, salutem in Domino. Notum esse cupimus, tam praesentibus, quam „futuris, quod nos civitati Elbingensi propter servitia specialia, quibus no„bis saepius parata fuit, contulimus in perpetuum talem telonei libertatem, „quod unusquisque civium praedictae civitatis per totum Dominium nostrum „transeat, tam in terra, quam in aqua, absque omni telonei exactione. Ut „autem hoc factum a nostris posteris ratum maneat et inconcussum, praesens „scriptum nostri sigilli munimine roboravimus ad cautelam. Datum in Dirs„sowe, Anno Domini Millesimo CC°LV°, Decimo septimo Kalendas Iunii.“

„In nomine Domini, Amen. Memoriae oblivio novercatur, et longin„quitate temporis gestorum series obscuratur, nisi vivacibus literarum in„diciis propaletur. Quare praesentium et futurorum indagine declaramus, „quod nos Mestwinus [8]) Dei gratia Dux Pomeraniae, respectis fidelibus ser„vitiis civium de Elbingo, quae patri nostro, simul et nobis saepissime im„penderunt, contulimus eisdem pro quadam pecuniae summa, omnimodam

[1]) Lubucensium *Ed. Lips.* [2]) primam *Ed. Lips.* [3]) secundam *Ed. Lips.* [4]) et postea *Ed. Lips.* [5]) Lubucensi *Ed. Lips.* [6]) tam a propriis, quam a *Ed. Lips.* [7]) superius inseruimus. *Ed. Lips. in qua literae subsequentes improprie ad finem anni 1462 sunt appositae.* [8]) Vesimirus *Cod. Calv. et Ed. Lips.; in archetypo membranaceo huiusce privilegii, hucusque Elbingiae asservato, legitur perspicue:* Mestwinus. *(Vide:* J. Voigt: Geschichte Preussens *Tom. IV. pag. 101.)*

„libertatem tam in aquis, quam in aliis partibus nostris, quae ad nostrum „spectant Dominium, videlicet terram nostram intrandi, transeundi, merces „suas vendendi et emendi, quascunque voluerint, et nihilominus ad suas „provincias, unde veniunt, redeundi, sine omni exactione telonei et solu-„tione. Adiicientes autem ipsis burgensibus de nostra liberalitate, ne ali-„quis hominum nostrorum ipsos burgenses, si aliquis ipsorum a latere no-„stri Dominii, tempestate agitante (quod absit) naufragium pertulerit, gra-„vare praesumat in corpore, sive in rebus aliis quibuscunque, nec etiam „aliquam summam pecuniae extorquere audeat in tali periculo a burgensi-„bus supradictis [1]). Volumus insuper et inhibemus, ut nullus omnino nos-„trorum successorum, seu officialium nostrorum, hanc nostram rationabilem „donationem et factum infringere audeat, vel ei ausu temerario contraire. „Testes autem huius donationis sunt: dominus Henricus abbas de Polpelin, „dominus Vislaus ecclesiae Caminensis Custos, dominus Swencza [2]) pala-„tinus Danensis, dominus Paulus [3]) palatinus Sweczensis, dominus An-„dreas [4]) castellanus Danensis, dominus Stanislaus [5]) castellanus Sweczen-„sis, dominus Uneslaus [6]) succamerarius Danensis, et alii quam plures viri „fide digni. Ut autem haec nostra donatio omni aevo inviolabilis perseve-„ret, hanc paginam nostri sigilli munimine contulimus roboratam. Actum „et datum in Gdanczk [7]) per manus domini Theodrici capellani curiae et „notarii, Anno Domini Millesimo CC⁰ nonagesimo tertio.“

„In nomine Domini, Amen. Dum vivit litera [8]), vivit et actio literae [9]) „commissa, cuius assertio nutrit memoriam, et roborata suscipit incrementa. „Nos igitur secundus Premislaus [10]) Dei gratia Dux Maioris Poloniae no-„tum esse volumus universis tam praesentibus, quam futuris, praesentem „paginam inspecturis, quod dilectus patruus noster, magnificus dominus „Princeps Mscugius [11]) Dei gratia Dux Pomeraniae, inspectis fidelibus ser-„vitiis civium de Elbingo, quae sibi saepissime fideliter impenderunt et ad-„huc impendere non obmittunt, contulit eisdem civibus omnimodam liber-„tatem tam in aquis, quam in aliis partibus suis, quae spectant ad Do-„minium ipsius, videlicet terram suam intrandi, transeundi, mercesque suas „vendendi et emendi ibidem, quascunque voluerint, et nihilominus ad pro-„vincias suas, unde veniunt, redeundi, sine omni exactione telonei et so-„lutione; adiiciens ipsis burgensibus de ipsius [12]) mera liberalitate, ne ali-

---

[1]) praedictis. *Ed. Lips.* [2]) Pan Swenca *Cod. Calv.* [3]) Pan Paulus *Cod. Calv.* [4]) Pan Andreas *Cod. Calv.* [5]) Pan Stanislaus *Cod. Calv.* [6]) Pan Uneslaus *Cod. Calv.* Dominus Meslaus *Ed. Lips.* [7]) in Gdansk *Ed. Lips.* [8]) vivunt literae *Ed. Lips.* [9]) literis *Ed. Lips.* [10]) Przemislaus *Ed. Lips.* [11]) Vesimirus *Ed. Lips.* [12]) de ipsius patrui *Ed. Lips.*

„quis hominum ipsius ipsos burgenses, si aliquis ipsorum a latere sui Do-„minii, tempestate agitante (quod absit) naufragium pateretur, gravare „praesumat in corpore, sive in rebus aliis quibuscunque, nec etiam aliquam „summam pecuniae audeat extorquere in tali periculo a burgensibus su-„pradictis. Insuper voluntatis ipsius est et inhibet, ut nullus omnino suo-„rum successorum seu officialium suorum, rationabilem donationem, per „ipsum factam, infringere audeat, vel ei ausu temerario contraire. Prae-„terea nos, memoratos supra cives Elbingenses cupientes omni nostra pro-„sequi gratia, qua possumus, et favore, iam annotatam libertatis donatio-„nem, quam ipsis inclytus Princeps dominus Mscugius [1]), patruus noster, „Dux Pomeranorum, ut supra habetur, contulit, habito maturo baronum „nostrorum consilio, praesentibus confirmamus, volentes inviolabiliter tem-„pore procedenti per nos et nostros posterôs [2]) dictam libertatis plenitudi-„nem observari. In cuius rei testimonium praesens scriptum nostri sigilli „munimine fecimus roborari, Praesentibus his testibus, videlicet domino „Rudgero [3]) abbate de Oliwa, domino Henrico abbate de Polpelin, Fratre „Gerhardo de Cholbach, Fratre Conrado Rost [4]) dicto, Fratribus Ordinis Do-„mus Theutonicae, Domino Paulo palatino Sweczensi, domino Swencza pa-„latino Danensi, domino Andrea castellano Danensi, domino Stanislao ca-„stellano Sweczensi, domino Alberto castellano de Buthin, domino Boguslao „castellano de Usthe [5]) et succamerario Posnaniensi, domino Kelcone [6]) ca-„stellano de Santhok, et domino Swantomiro [7]) castellano de Bechow [8]), et „aliis quam plurimis fide dignis. Actum et datum in Danzich [9]), in die „beati Calixti Papae et martyris, Anno Domini Millesimo CC° nonagesimo „quarto, per manus domini Henrici capellani curiae nostrae."

„In nomine Domini, Amen. Quoniam facta mortalium oblivionem in-„ducunt, vel morte intercepta, sicut experientia docuit, solent annullari, si „non fuerint legitimo virorum ac proborum testimonio roborata: eapropter „nos Wladislaus Dei gratia Dominus Regni Poloniae, Dux Pomeraniae, Lan-„ciciae, Cuyaviae et Siradiae, notum esse volumus universis, tam praesen-„tibus, quam futuris, praesentem paginam inspecturis: quod magnifici Prin-„cipes, scilicet Mestwinus [10]) Dei gratia Dux Pomeraniae, et eadem Dei gra-„tia Przemislaus Rex Poloniae [11]) et Dominus eiusdem Pomeraniae, inspectis „fidelibus servitiis civium de Elbing [12]), quae eis saepissime fideliter im-

[1]) Vesimirus *Ed. Lips.* [2]) successores *Ed. Lips.* [3]) Ruthigero *Ed. Lips.* [4]) Post *Cod. Przez.* Roze *Ed. Lips.* [5]) Uszczye *Cod. Calv.* [6]) Bolkone *Cod. Przez.* Kelkone *Ed. Lips.* [7]) Swenthemiro *Ed. Lips.* [8]) Bechaw *Ed. Lips.* [9]) Dayrzich *Ed. Lips.* [10]) Vesimirus *Ed. Lips.* [11]) Dux maioris Poloniae Przemislaus *Ed. Lips.* [12]) de Elbingo *Ed. Lips.*

„penderant, contulerunt eisdem civibus de Elbing [1]), omnimodam liberta-
„tem tam in aquis, quam in aliis partibus, quae spectant ad eorum Do-
„minium, videlicet terras eorum intrandi, transeundi, mercesque vendendi
„et emendi ibidem, quascunque voluerint, et nihilominus ad partes, quas
„velint, sine omni exactione telonei et solutione, redeundi. Insuper adii-
„cientes de ipsorum mera liberalitate, si praedicti cives ad litus [2]) dicto-
„rum [3]) Dominiorum, hoc est ad litus Pomeraniae, tempestate agitante (quod
„absit) naufragando, pervenire contigerit, nullus omnino subditus fidelis me-
„moratos cives gravare praesumat in corpore sive in rebus aliis quibuscun-
„que, nec etiam aliquam summam pecuniae audeat extorquere in tali pe-
„riculo. Deinde etiam voluntatis ipsorum est, ut nullus omnino successo-
„rum eorum, seu [4]) officialium ipsorum, rationabilem donationem per ipsos
„factam infringere audeat, vel ausu temerario contraire. Praeterea nos Wla-
„dislaus Dei gratia nunc Dominus Regni Poloniae etc. memoratos cives de
„Elbing [5]) cupientes omni nostra prosequi gratia, qua possumus, et favore,
„iam annotatam libertatis donationem, quam inclyti Principes, felicis me-
„moriae antecessores nostri, superius memoratis [6]) civibus contulerunt, ha-
„bito baronum nostrorum maturo consilio, praesentibus confirmamus, vo-
„lentes per nos [7]) et nostros posteros inviolabiliter observari [8]), sigillorum
„nostrorum munimine roborando. Actum et datum in Danczk [9]), in Octava
„Epiphaniae Domini, Praesentibus his testibus, fratre Rudigero [10]) domino [11])
„abbate de Oliwa, fratre Henrico domino [12]) abbate de Polpelin, et do-
„mino [13]) Swencz castellano de Stolp [14]), domino [15]) Adamo castellano de
„Swecz [16]), comite Mathia iudice, comite Kelchone [17]) castellano Gnesnensi,
„comite Alberto dicto Gaska de Stwolna [18]), domino Rudigero vicecancel-
„lario Cuyaviensi, qui tenet sigillum Domini [19]), domino Ceslao [20]) succa-
„merario Pomeraniae. Sub Anno Incarnationis Domini M° CC° nonagesimo
„octavo."

---

[1]) de Elbingo *Ed. Lips.* [2]) ad latus *Ed. Lips.* [3]) ipsorum dictorum *Ed. Lips.* [4]) aut *Ed. Lips.* [5]) de Elbingo *Ed. Lips.* [6]) nominatis *Ed. Lips.* [7]) ut per nos *Ed. Lips.* [8]) observetur *Ed. Lips.* [9]) in Gdanczk *Cod. Calv.* [10]) Rudingero *Cod. Calv.* [11]) dicto *Ed. Lips.* [12]) dicto *Ed. Lips.* [13]) et Pan *Cod. Calv.* [14]) de Stholpen *Ed. Lips.* [15]) Pan *Cod. Calv.* [16]) Swattz *Ed. Lips.* [17]) Kalchone *Cod. Calv.* [18]) Gąska Densthwalna *Ed. Lips.* [19]) Dei *Ed. Lips.* [20]) Seslao *Cod. Przez.* Theslao *Ed. Lips.*

Pace infecta, Kazimirus Rex ad obsidendum oppidum Nowe peditatum duce Tomczone transmittit, qui ab hostibus ob paucitatem suorum confligitur.

Dissipato pacis tractatu, Lubiczenses [1]) per undas et Pelagus in Lubik [2]), quam gravissima epidimia constrictam, et omnes pene suos repererunt extinctos. Kazimirus Rex [3]) apud Brzesczye agens, spe pacis omissa, omnem curam ad belli apparatum intendit, et virum maioris animi, quam consilii, Thomczonem, ad obsidendum oppidum Nowe cum peditatu transmisit. Sed cum is, iniussu Regis, equitatu, qui ex Gnyew et ex aliis locis sub ducatu Petri Dunin succamerarii Sandomiriensis venturus prope horam erat, non expectato, Sabbato, vicesima octava Iulii [4]), Nowe circumvalasset, hostes, paucitate visa, ex omnibus praesidiis glomerati, post triduum in illum a tergo et a fronte irruunt, et multitudine freti, facile illum et suos confligunt [5]) et fugere ignominiose compellunt. Centum et amplius fuere gladio et undis desiderati, quoniam hostes etiam aetatem infirmam, pueros videlicet, quibus barbarus parcere consuevit, trucidabant. Provenisset amplior in peditatu regio clades, sed naves regiae in Wisla stantes, servaverunt reliquias. Fuit Thomyecz [6]) ipse de hostili invasione tempestive avisatus, sed tamen incaute agens, et hostilem manum nihili pendens, cladem ipsam, quam hostes pro summa vulgaverant victoria, admisit.

Adamus Wilkanowski tenutarios castri Sadlow ex Masovia praedam ducentes sternit; Kazimirus vero Rex Petrum Dunin cum mercenariis et Pruthenicis militibus ac curiensibus suis ad obsidendum denuo Nowe transmittit. Tractatus de pace nequicquam reintegratur.

In eadem vicesima octava Iulii [7]) die Adam Wilkanowski tenutarius regius in Nidborg, cum gentibus regiis ex praesidiis Sarnow et Nidborg deductis, Iohannem Skop et Limbacher, tenutarios castri Sadlow, magnam praedam ex Masovia ducentes, ante castrum Sadlow conflixit [8]), et pluribus caesis, caeteros cepit et fugere compulit. Cladem [9]) sui peditatus ad [10]) Nowe acceptam Kazimirus Rex correcturus (praedictum enim oppidum, quod se per fraudem contribuerat hostibus, primum placebat aggredi, ut navigatio Wislae, quae prope fluit moenia, libera esset regiis, hostibus vero

---

[1]) Lubucenses *Ed. Lips.* [2]) Lubek *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [4]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [5]) profligunt *Ed. Lips.* [6]) Thomek *Ed. Lips.* [7]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [8]) profligavit *Ed. Lips.* [9]) Cladem autem *Ed. Lips.* [10]) apud *Ed. Lips.*

inhibita, faciliusque hostes ad pacem cogi possent, dum non superesset locus, circa quem tute possent Wislam traiicere, in propinquo extabat copia materiae ad excitandos [1]) aggeres et caetera opera), Petrum Dunin succamerarium Sandomiriensem cum mercenariis et Pruthenicis militibus, Iohannem vero Sinowyecz de Koczina et Paulum Iasyenski cum curiensibus [2]) ad obsidendum Nowe transmittit. Itaque oppidum Nowe a Petro Dunin sexta Augusti [3]), a curiensibus [4]) vero regiis tredecima, obsideri coeptum est, et processu temporis turribus sive bastis ac sepibus in circuitum coangustatum. Et licet hostes, plures Principes pro ferendo gentium subsidio solicitassent, nec impetrare quicquam valuissent; licet insuper ex omnibus praesidiis peditatu et equitatu deducto, qualiter obsidionem Nowe, item obsidionem Puczki, quae et ipsa a Gdanensibus terra et mari tota illa aestate obsidebatur, item obsidionem castri Sadlow, quod a Conrado Masoviae Duce et gente sua, decima octava Septembris [5]) obsideri coeptum est, solverent, varios tractatus detorquerent: viribus tamen suae et regiae partis pensatis, non se manifesto committere periculo, sed ex insidiis lacessere obsidentes, censuerunt. Instabant posthaec Henricus de Plawen et alii Cruciferi, solicitabantque magna instantia militares et cives Prussiae, ut pacis tractatus resumerentur, quoniam et a stipendiariis et subditis suae partis increpati, quod pacem in Thorun sub conditionibus per Regem oblatis non acceptassent, de periculo status sui formidabant, denuntiantibus eis stipendiariis et subditis, se, etiam ipsis renitentibus et invitis, pacem confecturos. Missus ob id et ob alias res cum Gdanensibus conficiendas fuit in Gdansk Iohannes Dlugosch Canonicus Cracoviensis, et conventum cum gubernatore Prussiae et Gdanensibus, Thorunensibus et Elbingensibus apud Marienburg aliquot diebus tenuit. Verum quia loca illa pestis gravis invaserat, discedere coepto irrito coactus est. Habiti et expost [6]) fuerunt et apud Sthum et in campo prope Marienburg de pace concludenda tractatus, Cruciferis in conditiones, quae eis apud Thorun offerebantur, devoventibus se consensuros: propter quod deposcebatur Rex, ut in Marienburg de latere suos consiliarios, pacem tractaturos, transmitteret; peste tamen dietim apud Prussiam invalescente et plures absumente mortales, neque placitare de pace, neque aliquem mitti ad notorium periculum, placuit.

---

[1]) extruendos *Ed. Lips.* [2]) cum aulicis *Ed. Lips.* [3]) sexta die mensis Augusti *Ed. Lips.* [4]) ab aulicis *Ed. Lips.* [5]) decima octava die mensis Septembris *Ed. Lips.* [6]) postea *Ed. Lips.*

Iohannes Grusczinski de episcopatu Cracoviensi in archiepiscopatum Gnesnensem transfertur; Iohannes Luthkonis in episcopum Cracoviensem, Iacobus vero de Senno in Wladislaviensem a Rege eliguntur.

Gnesnenses Capitulares, tertia die mensis Iulii adveniente [1]) ad eligendum novum antistitem, Iohannem Grusczinski episcopum Cracoviensem et Regni Poloniae cancellarium, pro quo Kazimirus Rex [2]) literis et nuntiis, videlicet Nicolao Skora castellano Calissiensi et Emerico de Oporow Cantore Wladislaviensi et Utriusque Iuris Doctore, intercedebat, concorditer postularunt. Quam postulationem Rex, petentibus illum apud Brzesczye Capitularibus, admisit et Iohannem Luthkonis episcopum Wladislaviensem et Regni Poloniae vicecancellarium, ad Cracoviensem, Iacobum vero de Senno [3]) olim Cracoviensem episcopum, ad Wladislaviensem, ecclesias nominavit. Conrado Masoviae Duce cum genitrice sua Barbara pro die Sancti Bartholomaei, et Conrado nigro Olyesznicensi Duce pro festo Nativitatis Sanctae Mariae, in Brzesczye ad Kazimirum Regem venientibus, et pro se Belszensem, Gostinensem et Rawensem, terras expetentibus, dum res amicabili compositione transigi non posset, in diaetam Pyotrkoviensem pro die Sanctae Hedvigis dilata [4]).

Paulus Grabowski in episcopum Chelmensem consecratur.

Vicesima nona Iulii [5]), die Solis, in Brzesczye Cuyaviensi Paulus Grabowski ad ecclesiam Chelmensem confirmatus, per Iohannem Cracoviensem episcopum consecratur in ecclesia parochiali Brestensi, nobilis de domo et stirpe Powala: qui propter tenuitatem episcopatus, ecclesiam parochialem in Cuyaviensi Brzesczye usque ad mortem, dispensante secum Summo Pontifice Pio secundo, qui illum ad petitionem et nominationem Kazimiri Poloniae Regis in pontificatum promoverat [6]), detinebat.

---

[1]) veniente *Cod. Calv.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) Syenno *Ed. Lips.* [4]) est dilata. *Ed. Lips.* [5]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [6]) pronuntiaverat *Cod. Przez.*

Pio Papa secundo mortuo, Paulus secundus succedit.

Pius Papa secundus, dum in Ancona, quam de mense Iulii [1]), prosecuturus expeditionem et passagium contra Turcum, intraverat, ageret, quarta decima mensis Augusti moritur, et relatus Romam, in ecclesia Sancti Petri sepelitur: dum annos sex in Summo Pontificio exegisset. In cuius locum, Cardinales conclave apud Sanctum Petrum ingressi, Petrum tituli Sancti Marci Presbyterum Cardinalem, genere Venetum, Eugenii olim quarti ex sorore nepotem, unanimiter in Papam eligunt, qui Paulus secundus appellatus est, in die Exaltationis Sanctae Crucis, in ecclesia Sancti Petri consecratus.

Oppidi Nowe continuatur per Polonos obsidio; Puczki vero et Sadlow castra deduntur.

Serpente dietim in oppidum Brzesczye infectione, Kazimirus Rex [2]) inde discedens, in Klodawam venit: ubi [3]) cum Regina Elisabeth aliquot hebdomadis immoratus, per Lanciciam in Pyotrkow, in die Sanctae Hedvigis advenit: ubi et diaetam generalem diebus quindecim tenuit, sub quibus negotium, Ducatum Masoviae contingens, tam cum Conrado Warschoviensi, quam Conrado Olesznicensi Ducibus [4]), qui ambo personaliter advenerant, ventilatum est. Post plurimos autem tractatus in ea ipsa re interpositos, dum causa transactione amicabili, quae frequentius tentata est, consummari nequiret, transactio vero iudicialis plurimis dura et molesta videretur, bellum etiam domesticum, quod proprio Principi, si pro Rege et Regno pronuntiatum foret, in expugnationem castri et civitatis Ploczensis movendum foret, secum trahens, cum Conrado quidem Warschoviensi in diaetam usque aliam generalem, cum Conrado vero Olesznicensi ad festum Pentecostes, dilatione suspensa est: ad quam etiam pestis in pluribus locis Maioris Poloniae, videlicet Posnania, Wschowa [5]) et aliis circumiacentibus ferociter saeviens, in Pyotrkoviensi vero oppido, iam tunc ex adventu tam nonnullorum consiliariorum, ex locis infectis convenientium, quam curiensium, ex obsidione oppidi Nowe, ubi pestis valida, quae terras Pomeraniae, Culmensem et Prussiae premebat, illos vexaverat, redeuntium, aliquantulum gliscens, faciendam impellebat. Sed nec consultum videbatur, plurima bella assumere, Pruthenico bello nondum quietato, quod

[1]) Iulio *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) ubi *deest in Cod. Calv.* [4]) Ducibus *deest in Cod. Calv.* [5]) Schowa *Cod. Przez.* Varschovia *Ed. Lips.*

peste epidimica, quae regionem illam eo anno satis dire affligebat, non obstante, assidue gerebatur, oppidique Nowe, curiensibus [1]) regiis, dum illud bastis et sepibus coangustassent, discedentibus, per gentes Regis mercenarias, quarum Tomyecz et Gothardus fuerant capita, continuabatur obsidio. Oppidi vero Puczki, quod per Gdanenses viginti sex hebdomadis, item fortalitii Sadlow, quod a Duce Conrado Warschoviensi et nonnullis regiis gentibus sibi adiunctis obsidebatur, votiva expugnatio provenerat per deditionem.

Dum Poloni et Lithuani altercationibus tempus terunt, civitas Thorun pene in manus hostium venit, et castrum Czarneschin perditum, rursus hostibus eripitur.

Ex Pyotrkoviensi diaeta in aliam Parczoviensem, pro die Sancti Martini tenendam cum baronibus Lithuaniae, itum est. Ad quam etsi Kazimirus Rex [2]) in frequenti consiliariorum, tam ecclesiasticorum quam saecularium numero advenisset, Lithuanis tamen, qui et ipsi in Brzescze [3]) Ruthenicale advenerant, venire in Parczow detrectantibus, apud villagium Lomazy partialis quidam conventus utrorumque consiliariorum, Rege Kazimiro praesente, habitus [4]): in quo cum nihil omnino de terra [5]) Podoliae et terra Luczensi, quarum alteram Lithuani, alteram Poloni suam iure affirmabant, agi posset, tum propter loci ineptiam, tum propter aeris intemperiem, res in annum unum dilata est. Rex quoque Kazimirus cum consorte sua Regina Elisabeth processit in Lithuaniam, liberiorem acturus illic incolatum, cum tamen et Vilnam pestifer aer, contagione unius chlamydis ex Livonia, quae et ipsa peste premebatur, delatus, invaserat. Sub eo autem Parczoviensis diaetae tempore, Henricus Plawyenski cum nonnullis armigeris partis suae adunatus, clam noctu versus [6]) Thorun, civitatem intercepturus, advenerat, et per eam partem, quae insuspicabilis fuerat, a parte videlicet meridionali versus Nyeschowam, ubi piscatorum consistunt domicilia, antemuralibus impune et latenter, ut etiam omnes vigiles falleret, transcensis, scalas ad principaliores muros coeperat applicare; deventura quoque res videbatur in magnum discrimen, nisi interim tempus diluculi superveniens insidias, quae civitati imminebant, detexisset: quorum magnitudine vigiles commoti, denuntiato periculo, civitatem universam commoverunt in arma; hostes quoque vigilantium et pulsantium deterriti rumore, discedere coepto irrito, et velocius fugere scalis relictis, coacti sunt. Maior tamen, quam

---

[1]) Aulicis *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) Brzescie *Cod. Przez.* [4]) habitus est *Ed. Lips.* [5]) de terris *Ed. Lips.* [6]) reversus *Ed. Lips.*

pro numero trepidatio apud Thorunenses fuit, paucis admodum ad repellendum hostes insistentibus, reliquis vero metu compressis, iam iamque spectantibus in fugam, nonnullis in absconsionem. Post paucos denique dies, dum hostibus oppidi Thorunensis tentata interceptio parum prospere cessisset, castrum Czarnoschin in Masovia, quod per gentes Conradi Warschoviensis Ducis improvide servabatur, intercipiunt: quod illico a gentibus eiusdem Ducis, ne victualibus refici posset, obsidione vallatum est. Obsessi autem periculum capitis, si arx conquireretur, veriti, arcem, vitam tantummodo pacti, et fortunas dedunt.

Summus Pontifex Paulus secundus electionem Iohannis Grusczinski in archiepiscopum Gnesnensem, Iohannis Luthkonis in Cracoviensem et Iacobi de Senno in Wladislaviensem episcopos confirmat.

Quarto decimo Calendas Novembris, alias decima nona Octobris [1]), novus Summus Pontifex Paulus secundus, Kazimiri Poloniae Regis literis pulsatus et nuntiis, Iohanni Grusczinski episcopo Cracoviensi de Gnesnensi ecclesia, ad quam fuit conformiter postulatus, providet; Iohannem vero Luthkonis Wladislaviensem episcopum ad Cracoviensem ecclesiam transfert; Iacobum autem [2]) de Senno [3]) in universali Ecclesia episcopum, ad Wladislaviensem ecclesiam promovet, beneficiis, quae obtinebat, videlicet Praepositaris Gnesnensi et Cracoviensi, in ampliorem provisionem sibi reservatis. Sedit autem Iohannes Grusczinski in Cracoviensi ecclesia anno uno, mensibus quatuor, diebus undecim. Quem tum primum ingens poenitudo habuit, quod propter paucorum dierum, quibus in Cracoviensi ecclesia praefuit, accessionem, longam litem et periculosam, pluribus perniciosam, texuisset. In cuius locum Iohannes Luthkonis succedens, die Veneris, septima Decembris [4]), Cracoviae omnium ecclesiarum processionis honore exceptus [5]), nobilis de domo Doliwa et villa Brzezye prope Kalisch sita, ex patre Luthkone iudice Calissiensi et matre Dorothea.

Margaretha de Schamotuli relicta Wenceslai Ducis Rathiboriensis moritur.

Quinta Novembris [6]) Margaretha filia Vincentii de Schamotuli castellani Myedzirzeczensis, Kazimiri Masoviae Ducis primum, deinde Wen-

---

[1]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) vero *Cod. Przez.* [3]) de Syenno *Ed. Lips.* [4]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [5]) exceptus est *Ed. Lips.* [6]) mensis Novembris *Ed. Lips.*

ceslai [1]) Rathiboriensis Ducis relicta, in Rathibor moritur, et in monasterio sanctimonialium ordinis Praedicatorum sepelitur.

Kazimiri Regis in Hungaros mansuetudo.

Grandem iniuriam, grandiaque spolia, Kazimirus Poloniae Rex ab Emerico Diak gubernatore Hungariae eo anno passus, ad inferendum Hungaris bellum, bello graviori Turcorum occupatis, perlici non [2]) potuit, quamvis exacerbatus [3]), quod Sczepusiensis et omnis circumcirca Polonorum Regi subditus ager diriperetur, ferroque et igne in plerisque locis vastaretur.

ANNUS DOMINI 1465.

Oppidum Nowe Polonis deditur. Cruciferi Zolawam exurunt, praedam in Stargard convehentes.

Salvatoris nostri Christi diem natalem Kazimirus Poloniae Rex cum consorte sua Elisabeth Regina, in [4]) diebus subsequentibus apud Grodno tenuit: neque enim propter pestem, quae grassabatur Lithuaniae, Vilnensem civitatem aut alia cultiora loca poterat adire. Ex Grodno autem discedens, in Kowno se contulit, ubi non mediocre hiemis tempus exegit. In septem menses [5]) oppidi Nowe iam tendebatur obsidio, dum Caspar Nosthwicz, Slesita genere, et qui se in oppido Choynicza gerebat pro praeside, sexingentos equestres et quadringentos pedestres, exigua mercede, sed ampla placitatione, ex Almanniae partibus in Choyniczam conducit: illic se spondens largius donativum praestiturum, quatenus eorum brachio obsidionem Nowe tolleret. Qui ab hiemis asperitate, quae solito rigidior provenerat, itinerando et arma in corporibus ferendo, vehementer violati, in Choyniczam pervenientes, plures aut oppetebant mortem, aut diuturno conficiebantur languore; caeteri, quibus integrior vigor remanserat, cognoscentes se a Casparo Nosthwicz ludificatos, remearunt ad propria. Ad quorum repressionem, si accedere obsidentes perrexissent, ex omnibus regiae partis Pruthenicis [6]) praesidiis milites, a civitate quoque Gdansk equestrium ac pedestrium agmen, convenerant, cum hostibus manus et praelium conserturi. Obsessi itaque apud Nowe, intelligentes suos rigore brumali con-

[1]) Vincentii *Ed. Lips.* [2]) nulla ratione *Ed. Lips.* [3]) exacerbatus esset *Ed. Lips.* [4]) dum *Ed. Lips.* [5]) In sextum mensem *Ed. Lips.* [6]) Pruthenicis partibus vel *Ed. Lips.*

fectos esse, plerosque discessisse, reliquos in seditionem contra Casparum Nosthwicz, quod illos fefellerat, exarsisse, cum iam et alimoniae inopia illos incesserat, et frangi facile murum, si paululum adniterentur, obsidentes arbitrabantur, die Veneris, prima Februarii [1]), Magistro Cruciferico Ludovico nequicquam prohibente, et pollicente [2]) obsessis laturum subsidium, deditionem spontaneam, pacti vitam et fortunas, capitaneis obsessionis, videlicet Thomczoni [3]) et Iassyenski, faciunt, oppidumque tradunt: quod extunc Iohannes Iassyenski, de domo Rosae, in tenutam accepit, sub annuo salario mille sexingentorum florenorum, per Kazimirum Regem quotannis dando, illud administraturus, et qui [4]) praefata die, iam Sole infuso, iuxta conventum, cum frequenti regio praesidio oppidum intravit, et tam militibus Magistri Cruciferici, quorum primarii hi duo, Iohannes Meyssnar et Albertus Woyth, fuerant, quique obsidionem toleraverant, et nonnullis oppidanis, defectionis et proditionis in Regem authoribus, periculo capitis se adiiciendos, si remanerent, praefigurantibus [5]), in quinquaginta tribus quadrigis recedendi versus Stargard et Kwidzin licentiam permisit. Disponebat posthaec Magister Crucifericus cum aliqua suorum militum manu, quam ex praesidiis deduxerat, dum fluvius Wisla glaciatus consisteret, Zolawam ingressus, exurere, emolimenta castro Marienburg et commeatus adempturus. Verum intelligens, gentes regias ad Marienburg solatiis [6]) etiam Gdanensium auctas, convenisse, flagrareque decernendi studio, ex Nova Civitate, in qua consistebat, remissis militibus ad praesidia [7]) in Kinsberg retrorsum abiit. Ad deditionem autem extemplo faciendam, tam milites, quam oppidanos de Nowe, Gdanensium inclinavit legatio certos illos reddens [8]), veniabile fore, quicquid esset ab his commissum, si modo in reliquum, positis armis, sibi confiderent: sin minus, scirent non tam sibi, quam coniugibus, pignoribus et quibuscunque charis suis, extrema, capta vel expugnata urbe, imminere. Ne autem stipendiarii Magistri hiemis tempus defluere sinerent sine fructu, altera vice apud Stargard secretius, quo possunt, conveniunt, et exinde, quoniam Wisla adhuc glaciatus erat, minorem Zolawam, quae a Gdanensibus pro Rege tenebatur, ingressi, illam pro maiori parte exurunt, frumenta, pecora et victualia et singula, quae raptim congerere poterant, praedam in Stargard inferunt, obsidionis, quam sibi propediem a gentibus regiis imminere formidabant, difficultates et molestias facilius, provisi tot commeatibus, toleraturi.

---

[1]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [2]) et pollicente se in tempus *Ed. Lips.* [3]) Thomkoni *Ed. Lips.* [4]) Atque *Ed. Lips.* [5]) praesagientibus *Cod. Przez.* [6]) auxiliis *Ed. Lips.* [7]) praedia *Ed. Lips.* [8]) reddens illos certiores *Ed. Lips.*

Iacobus de Senno episcopatum Wladislaviensem ingressus, parvo auro ingens periculum a se et suis avertit.

Iacobus de Senno [1]) Wladislaviensis episcopus, ex Roma reversus, Cracoviam primum adveniens, et exinde in patrimonium suum divertens, non nisi die Veneris, vicesima prima Martii [2]) Wladislaviam advenit: ubi a clero et populo omni honore et gratitudine susceptus, adventus sui et ingressionis suae primitias, donando ecclesiae suae Wladislaviensi cappam choralem de adamasco rubeo, auro intexto, circumferentiis intextis nobiliter adornatam, item casulam adamasci alterius rubei, auro similiter intexti, item duas dalmaticas eiusdem adamasci, et alias duas Kythaiczae brunaticae, ad mille florenos aestimata, honestat. Post dies vero octo nova molestia ibi [3]) iniecta est. Nam Mikyesch [4]), Ulrici Czirwonka, qui nuper diem obierat, ex castro Golub capitaneus, descensu cum militibus armigeris, et his praesertim, qui se querebantur in stipendiis apud Nowe emeritis non solutos, facto, montem Dobrzinensem, qui Wislae supereminet, et in quo quondam arx regia habebatur, incastellat, specie [5]) quidem Ploczensibus et Masovitis nociturus, revera autem et Masoviae et Cuyaviae omnem oram, item omnia navigia sursum et deorsum cum mercibus per alveum Wislae transeuntia, in suam ditionem et tributum redacturus. Coegit itaque Iacobus Wladislaviensis episcopus, magnitudine periculi pensata, primum in Brzesczye pro die Dominica Iudica, quae erat ultima Martii [6]), consiliarios, deinde in Wladislaviam convenire, et Mikyeschone cum Senioribus accersito et in Wladislaviam veniente, cum Nicolao de Kosczyelyecz Brestensi, Iohanne de Kosczyelyecz Iuniwladislaviensi, palatinis, et aliis terrae Cuyaviensis baronibus, per tractatus varios, diebus aliquot factos, solerti ostensione et persuasione illum de loco incastellato, datis sibi centum quinquaginta florenis, cedere inducit, et ingens periculum parvo auro dispellit: quod nisi providus pontifex festinanter avertisset, fuisset ecclesia sua Wladislaviensis omnibus sanctuariis, calicibus, clenodiis, Praelati vero et ecclesiastici Wladislavienses omnibus fortunis, in die Veneris sancto, qui dies pro huiusmodi exequendo facinore constitutus fuerat, spoliati et captivitati addicti. Castrum praefatum, ne iterum hostes eo potirentur, Nicolao Dzialinski militi datum in tenutam, pecunia quoque et sumptus adiecta [7]): constabat enim hostes, qui in Nova Civitate Prussiae prope Brathian agebant

---

[1]) de Syenno *Ed. Lips.* [2]) mensis Martii *Ed. Lips.* [3]) sibi *Cod. Przez.* illi *Ed. Lips.* [4]) Mikusz *Cod. Przez.* [5]) in specie *Ed. Lips.* [6]) mensis Martii *Ed. Lips.* [7]) adiecta sunt *Ed. Lips.*

praesidium, quod montem praefatum incastellare neglexissent, mutua primum contentione refellendo culpam alter in alterum, deinde strage, usque quo duodecim ex illis caede mutua desiderarentur, gravi et vulgata seditione litigasse.

Ecclesiae Gnesnensi et monasterio Trzemeschno imminens a stipendiariis regiis periculum Andreas Posnaniensis episcopus, datis mille florenis, avertit.

Uno periculo ex Wladislaviensi ecclesia depulso, aliud in Gnesnensi consurgit. Ductores enim ordinum et capitanei [1]) stipendiariorum regiorum, Thomyecz, Iohannes Iassyenski, Nicolaus Schorcz [2]), Nicolaus Bukowski et alii plures numero, qui mille numerum equitum, praeter pedites, explebant, Labischin [3]) oppidum ingressi, Gnesnensem ecclesiam et monasterium Trzemeschno machinabantur ob non solutum eis stipendium incastellare. Quo rumore latius vulgato, et vasa, clenodiaque Gnesnensis ecclesiae in castrum Unyeoviense devecta sunt [4]), et universi Praelati et Canonici Gnesnenses ab ecclesia diffugierunt. Andreas tandem episcopus Posnaniensis incendium commune extincturus, conventu apud Gnesnam cum consiliariis habito [5]), et praefatos stipendiarios blandius alloquendo, datis illis mille florenis, quorum ducentos de propriis largitus est, machinationes illorum usque in felicem Regis ex Lithuania reditum, suspendit.

Miles Polonus ob non solutum stipendium Hungariam incommode afficit, et Stephanus Hungarus tenutarius in Keszmark civitates terrae Sczepusiensis spoliat, extortis septem millibus florenorum.

Affligebat Pannonicum Regnum tam spoliis quam incendiis societas quaedam et colluvies gentium armatarum, quae se Fratres appellabant, paucos aliarum nationum habentes homines, quam Polonos, cuius Felix quidam Polonus et nobilis genere, primarius capitaneus habebatur. Haec ob non soluta per Regem Hungaricum stipendia, aliquot locis incastellatis, Hungaros longe lateque tributis et depopulatione premebat, et pro quolibet quartuali anni frequens et notabile accipiebat ab Hungaris vectigal. Pannonici autem Regis capitaneus Stephanus tenutarius in Keszmark [6]) et Emerici Diak gubernatoris Hungariae germanus, dum aliquot praeliis per

---

[1]) capita *Ed. Lips.* [2]) Chorcz *Ed. Lips.* [3]) Lyabissin *Ed. Lips.* [4]) deducta sunt *Ed. Lips.* [5]) habuit *Ed. Lips.* [6]) in Kyeszmark *Ed. Lips.*

praefatam societatem fusus foret [1]), magna cholera excandescens, dum in praefatam societatem saevire non posset, tredecim civitates terrae Sczepusiensis ad Regnum et Regem Poloniae pertinentes [2]), primum hostiliter spoliando attrivit, deinde septem millia florenorum illos dare compulit. Vindicandam eam temeritatem plurimi Polonorum, et in primis Przeczslaus capitaneus in Lubowlya et Sczepusiensis [3]), deinde praefata Fratrum societas aestuabat. Iacobo tamen Dambyenski [4]) vicethesaurario Regni Poloniae et capitaneo Cracoviensi, caeterisque consiliariis Regni Poloniae, prohibentibus, ne cum vicino et amico Regno, ob unius insensati hominis temeritatem, bellum gereretur, cum a barbarico et Turcorum bello sufficienter vexaretur; Rege insuper Pannonico Mathia per literas et nuntios petente conventum, et si per suos paci communi derogatum foret [5]), satisfactionem offerente: omnis motus et stridor bellicus conquievit, et treuga interposita [6]), diaeta ad reformandum res per praefatum Stephanum deformatas, apud Bardyoviense oppidum condicta [7]).

Wlado Moldaviae superioris Principe per Mathiam Hungariae Regem capto, Radul illius germanus Moldaviam cum Kilia Turco subiicit; Stephanus Woyewoda Valachiae vero contra Turcum ob interceptam Kiliam armat militem, favore Kazimiri Regis Poloniae fretus.

Moldaviae superioris Principe, Wlado nomine, per Mathiam Hungariae Regem, quasi cum Turco contra illum sentiret, et clandestinis illum iuvaret et incitaret contra Pannonios suffragiis, capto, et in carcere superioribus annis macerato, alter germanus eiusdem Wladi, Radul nomine, ad Turcorum Caesarem Mahumethem se conferens, se illi feudalem et tributarium praestitit, et praefatam maiorem Moldaviam, ab illo regendam, sub tributo suscepit, oppidum quoque Kilia cum arce super Danubii litus situm, quod Graeci Lycostomos appellant, natura, situ et arte munitum, quod per deditionem spontaneam, Hungaris exclusis, ipse Radul occupaverat, pro Turco tenebat. Vastationem terrae Valachiae Stephanus Woyewoda [8]) Valachiae, ex tam propinqua vicinitate per Turcum fiendam, veritus, in tributum Turci et ipse, quamvis Regis et Regni Poloniae vasallus et feudalis, Kazimiro Rege nequicquam per literas et nuntios prohibente, concesserat, et tributum quotannis Turco reddebat. Tunc vero ipse Stepha-

---

[1]) esset *Ed. Lips.* [2]) pertinentes *deest in Cod. Calv.* [3]) in Lyubowka et Scepusienses *Ed. Lips.* [4]) Dabinski *Ed. Lips.* [5]) esset *Ed. Lips.* [6]) et induciae interpositae *Ed. Lips.* [7]) condicta est. *Ed. Lips.* [8]) Palatinus *Ed. Lips.*

nus Woyewoda [1]) Valachiae, intelligens animos civium de Kilia in Kazimiri Poloniae Regis ditionem et obedientiam proclivos et plurimum affectos, apud praefatum Kazimirum Poloniae Regem literis necessariis ad cives de Kilia obtentis, et intelligentia de civitate dedenda cum illis habita, dierum uno [2]) cum forti exercitu in Kiliam pervenit, et permissu civium, ne proditionis viderentur rei, porta una subserrata, civitatem praefatam sub noctis medio comprehendit, duosque arcis capitaneos, qui forte ad nuptiarum solennitatem invitati, delicatius epulati sunt, in oppido offendens, unum cepit; alter vero, etsi in arcem effugisset, terrore tamen mortis, quae sibi, dum arx interciperetur, imminebat, et spe vitae et munerum, quae offerebantur, perculsus, arcem in potestatem Stephani tradit. Maxima his auditis Turcorum Caesar frangebatur molestia et ira, animumque Caesaris, suapte furore plenum, Radul praesentia sua igniebat [3]), et celeriter Stephani perfidiam ulciscendam admonebat, qui nunquam fidus fuisset Caesari, et sub praetextu tributi, Polonorum serviebat Regi, eius quoque consilio et mandato Kiliam interceperat. Itaque Turcus armari exercitum contra Valachiam iusserat, et Stephanus omnibus, tam militaribus, quam agrestibus, ita ut solae feminae et pueri in aedibus remanerent, in arma coactis, obviam illi procedebat, mori cum suis universis, aut vincere paratus. Imperator itaque Turcorum, qui alias nuntium eiusdem Stephani, post interceptam Kiliam, cum tributo et muneribus ad se missum, et pro interceptione Kiliae aliquas satisfactiones asserentem, captivaverat, et potentiam Regis Polonorum expavescens, et cum homine mori parato periculosum decernere reputans, et nuntium Stephani, quem tenebat, honoratum remisit, et excusationes de interceptione Kiliae ad satisfactionem accepit.

Conflagratio oppidorum Stradomia penes Cracoviam, Klodawa et Wartha.

Septima Aprilis [4]) oppidum Stradomia, urbi Cracoviensi contiguum, ab igne, quem mulier coctis panibus parum provide servaverat, in nocte cum ecclesia Sanctae Hedvigis et hospitali conflagravit. Monasterium Sancti Bernardini cum ecclesia, propitiatione divina et fratrum devota invocatione servatum [5]). Sub eodem tempore Klodawa, Wartha in Maiori Polonia arsere.

[1]) Palatinus *Ed. Lips.* [2]) dierum octo *Ed. Lips.* [3]) incendebat *Ed. Lips.* [4]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [5]) servatum est. *Ed. Lips.*

Iohannes Odrowansch propter fratris mortui vim et rapinam, de castris Leopoli, Zidaczow et Glinyani amovetur.

Hibernum et Quadragesimale tempus Kazimirus Poloniae Rex apud Lithuaniae oram demoratus, festo Paschae apud Grodno exacto, in Brzesczye venit; et Elisabeth Regina Poloniae in Novam Civitatem Korczin cum impedimentis remissa, ipse cum paucis in Leopolim contendit. Ubi in Dominica Conductus Paschae perveniens, et frequentem ex terris Russiae [1]) et Podoliae baronum et militarium conventum offendens, querelas multiplices et atroces contra Andream Odrowansch nuper defunctum, palatinum et capitaneum Leopoliensem, sub praesentia Gregorii Leopoliensis archiepiscopi, Iohannis Cracoviensis, Iohannis Kamyenyeczensis [2]) episcoporum, Iohannis de Rithwyani Regni Poloniae marsalci, audivit, nulli tamen querentium administrata contra fratrem suum Iohannem, qui sibi in bonis successerat, et qui in trecentis citationibus impetebatur, iustitia. Neque enim prolixitas querelarum et magnitudo tam facinorum, quam iniuriarum, in longo tempore expeditionem suscepisset, cum ad alia Rex festinaret: praefatum Iohannem Odrowansch de castris Leopoli, Zidaczow, Szambor et aliis amovendum, et in locum suum, virum aliquem modestum et administratione iustitiae pollentem, substituendum decrevit. Quod ut facilius Rex efficeret, consensu unanimi terrarum Leopoliensis, Podoliae, Haliciensis et Belszensis, de universis laneis fertones, de singulis vero praefatarum terrarum habitatoribus, proprios focos et familias [3]) habentibus, boves, decreti sunt ad solvendas pecunias, in dictis castris quomodolibet per Regem inscriptas, decretumque in executionem positum: venditio boum ad viginti millia se extendentium, Iohanni Rzeschowski [4]) Canonico Cracoviensi et capitaneo Novae Civitatis mandata. Qui in hac re operose agens et fideliter, venditis bobus, terras Leopoliensem et Zidaczoviensem, et castrum Glinyani viginti millibus a praefato Iohanne Odrowansch liberavit.

In conventione generali apud Novam Civitatem Korczin instituta contributione fertonum, de bello Pruthenico et de obsidenda Choynicza consultatur.

Rebus Russiae cursim et perfunctorie expeditis, Kazimirus Poloniae Rex ad conventionem generalem, pro die Maii [5]) duodecima apud Novam

---

[1]) Prussiae *Ed. Lips.* [2]) Camenecensis *Ed. Lips.* [3]) familiam *Ed. Lips.* [4]) Rostowski *Cod. Calv.* Kozlowski *Cod. Przez.* [5]) Mensis Maii *Ed. Lips.*

Civitatem Korczin institutam, properanter in equis Podwodarum die Lunae sexta Maii advenit: quam diebus quindecim tenuit. Non solum enim ad illam consiliarii partium Cracoviensium et Russiae, et biduo [1]) episcopi, Iohannes Cracoviensis et Iacobus Wladislaviensis, sed et consiliarii quatuor Maioris Poloniae, cum plena potestate aliorum destinati, videlicet Lucas de Gorka Posnaniensis, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, Petrus de Oporow Lanciciensis, palatini, et Stiborius Chelmski succamerarius Posnaniensis, convenerant. Illic post multos [2]) tractatus, ad providendum rebus Prussiae digestos, decretum [3]), ut novi fertones instituantur, et usque ad diem Sanctae Margarethae solvantur; civitates et oppida, tam regia et ecclesiastica [4]), quam militaria, nullo excepto, exactionem quatuor grossorum ab una marca persolvant, cum his quoque [5]) pecuniis et emerita solvantur stipendiariorum obsequia, et bellum Pruthenicum continuetur. His adiectum [6]): ut terrae Maioris Poloniae consurgerent ad arma, et Choyniczam obsidione vallarent, vallatamque sepirent, et discederent, stipendiarii quoque regii illam continuarent: in quo casu terrae Maioris Poloniae non solverent, nisi sex grossos in stipendiarios, qui Choyniczensem obsidionem continuarent, convertendos.

Clypeus et turris monasterii Sancti Francisci in civitate Cracoviensi corruit.

Feria sexta post festum Sanctae Sophiae Kazimirus Poloniae Rex de Nova Civitate egressus, ivit in Nyepolomicze, et aliquot diebus illic exactis, feria quarta ante Pentecostes, quae erat dies vicesima nona [7]) Maii, intravit Cracoviam. Ante cuius ingressum, die Solis, vicesima sexta Maii, infra praedicationem ad populum, clypeus monasterii Sancti Francisci, inter chorum et corpus ecclesiae consistens, decidit. Post quem turris altissima eiusdem monasterii, a Boleslao pudico Duce Cracoviensi magnifico sumptu aedificata, quoniam et eidem clypeo adhaerebat, et pro magna parte innitebatur, et per incendium, quod urbs Cracoviensis vicesima septima [8]) Aprilis [9]) pertulerat, languidata fuerat, solotenus decidens corruit: neminem tamen ex hominibus laesit [10]), et columnas ac testudinem in corpore, testudinem vero in choro pro aliqua parte concussit.

---

[1]) iiduo *Cod. Przez.* [2]) post plures *Ed. Lips.* [3]) decretum est *Ed. Lips.* [4]) quam ecclesiastica *Ed. Lips.* [5]) atque his *Ed. Lips.* [6]) adiectum est *Ed. Lips.* [7]) vigesima octava *Cod. Przez.* [8]) vigesima sexta *Cod. Przez.* [9]) mensis Aprilis die *Ed. Lips.* [10]) laedens *Ed. Lips.*

Legatis Cruciferorum obnixe petentibus, spes pacis ex parte Kazimiri Poloniae Regis promittitur.

Venerunt autem ad Kazimirum Regem [1]) in Cracoviam Gabriel de Baysen palatinus Chelmensis, Iohannes Rewsen [2]) magister civium Thorunensium, Georgius Bolk [3]) Gdanensis, et Iohannes Elbingensis, Consules, exponentes suae Maiestati, quod prima die mensis Maii tenuissent in loco, qui dicitur Nerga, cum militaribus et civibus partem Magistri secutis, quorum magister civium de Kinsberg erat principalis, conventum: in quo [4]) post multos tractatus, nomine Magistri et Ordinis, consentiebant et summopere deprecabantur, ut iuxta conditiones anno transacto in Thorun Magistro et Ordini oblatas, pacis perpetuae celebraretur consummatio, et ut Magister et Ordo fieret perpetuus Regis et Regni Polonici Princeps, consiliarius et feudalis. Eam petitionem dum Stiborius de Baysen gubernator Prussiae, qui illuc personaliter advenerat, de consilio militarium et civitatum, qui secum erant, repudiasset, asserens se pacis conditiones per Lubiczenses [5]) oblatas penitus ignorare, sed nec convenire conditioni temporis, ut pax perpetua his articulis, quibus anno praeterito tractabatur, concluderetur, cum Rex expost [6]), renuentibus bonam pacem Magistro et Ordine, multos sumptus, pericula et impensas, subiisset: instare vehementius pars Magistri coepit, ne spe pacis perpetuae vacuos a se remitterent; ita se stabilitos fore [7]), ut nullam aequam conditionem pro consequenda pace fastidiant; nihil illis, nisi corpora, belli diuturnitas, reliqua fecisse. Petebantque in summa, ut pax aequis conditionibus, si minus tolerabilibus [8]), concederetur: cum omnium ad pacem habendam inclinatae et fixae sint sententiae. Quaerente deinde Stiborio gubernatore, an ad conficiendam pacem, Magistri et Ordinis haberent mandatum, responderunt: se quidem pro vice illa mandatum non habere, curare tamen velle, ut pleno fulciantur mandato. Et dum Stiborius gubernator iterum adiecisset, nihil se in tanta re iniussu Regis Poloniae facere ausuros, instabant, ut celerius adirent [9]) Regem, et potestate de tractanda pace obtenta, secum iterum convenirent. Orabant itaque praefati nuntii Regem [10]), ut placitandi illis de pace potestatem permitteret. Super qua re deliberatione habita, data est gubernatori et caeteris militaribus et civibus partium regiarum plena potestas, ut spem qui-

---

[1]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [2]) Rausen *Cod. Przez.* Kyewszen *Ed. Lips.* [3]) Belk *Ed. Lips.* [4]) In quo conventu *Ed. Lips.* [5]) Lubucenses *Ed. Lips.* [6]) postea *Ed. Lips.* [7]) esse *Ed. Lips.* [8]) tolerabilius *Ed. Lips.* [9]) avisarent *Cod. Przez.* [10]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.*

dem Magistro et Ordini et suae parti de pace habenda perpetua, sub aequis conditionibus, faciant, diem et locum ad concludendam [1]) pacem consignent; confirmationem [2]) tamen pacis, consiliariis a Rege mittendis reservant [3]). Grati ea responsione nuntii Pruthenici, honorati a Rege vestibus Sabellinis et mardurinis, in pluribus quoque suarum necessitatum auditi petitionibus, rediere.

Filia Elisabeth Kazimiro Regi nata mox moritur.

Die Solis, in festum Sanctae Trinitatis cadente, nona Maii [4]), sub missa maiori, Elisabeth Poloniae Regina in castro Cracoviensi filiam partu septimo effudit: quae in altero die Solis, sedecima Maii, in ecclesia Cracoviensi per Iohannem Cracoviensem et Iacobum Wladislaviensem, episcopos, in praesentia Przemislai Theschnensis, Ianussii Rathiboriensis, Przemkonis Thoszeczensis, Wenceslai Zathoriensis, Ianussii Gliwiczensis, et Iohannis Ribniczensis, Ducum baptisata, Elisabeth vocata est. Quae apud Sandomiriam eadem die, qua orta fuerat, anno subsequenti occidens, apud Cracoviensem ecclesiam sepulturam in tumulo materterae suae Hedvigis accepit.

Kazimirus Rex cum Conrado nigro Duce Olesniczensi super terris Masoviae concordaturum se spem facit.

Kazimirus Poloniae [5]) Rex, multorum Principum, sed et illorum, quos paulo ante nominavi, legationibus auditis et benigniter expeditis, largitus insuper in stipendiarios, qui ex omni Prussia convenerant, donativum insigne, ad plura millia marcarum se extendens, die Veneris quinta mensis Iulii ex Cracovia discedens, et per Myechow, Andrzeyow, Pyotrkow transitum faciens, in Lanciciam die undecima Iulii [6]) advenit: ubi cum consiliariis, qui convenerant [7]), rebus plurimis publicis compositis, et stipendiariis in Prussiam ituris, expeditis, in Kalisch divertit, ubi et diaetam pro festo Sancti Iacobi Apostoli, in diem Iovis vicesimam sextam Iulii [8]) cadentem, cum Conrado Kanthner nigro Duce Olesniczensi tenuit: in qua pro terris, Ploczensi, Belszensi, Sochaczoviensi, Ravensi et Gostinensi, quas nomine uxoris suae Margarethae, filiae olim Semoviti Ducis Masoviae, pete-

---

[1]) ad consignandam *Ed. Lips.* [2]) consumationem *Ed. Lips.* [3]) reservent. *Ed. Lips.* [4]) nona die mensis Maii *Ed. Lips.* [5]) Polonorum *Ed. Lips.* [6]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [7]) advenerant *Ed. Lips.* [8]) mensis Iulii *Ed. Lips.*

bat sibi reddi, licet diebus octo, variis tractatibus assidue fuisset placitatum: nulla tamen conclusio finalis, propter varietatem voluntatum subsequi potuit. Ad quam rescindendam, aliam diaetam in eodem loco, pro die Sancti Michaelis proxime subsecutura, agi, parte utraque consentiente, placuit, ea tamen conditione servata, ut duo consiliarii Bohemiae Regis Girsikonis [1]), a parte utraque mitti obtinendi, diaetae intersint, partes ipsas aequis conditionibus concordaturi. Missus extemplo Sbigneus de Gora castellanus Malogostensis Bohemiam, facile a Bohemiae Rege, quod quaesivit, obtinuit.

Wladislaum de Damoborz castellanum et capitaneum Naklensem cum caeteris, qui ob non solutum stipendium emeritum se patriae hostes professi sunt, Kazimirus Rex accipit in gratiam, et exercitum mittit in Prussiam ad obsidendum Stargard.

Kazimirus Rex ex Kalisch tertia die Augusti [2]) egressus, per Sthawiszin et Konin, in Brzesczye octava Augusti, rebus Prussiae provisurus, advenit [3]): ubi illum post triduum molesta excepit denuntiatio a pluribus intimata, quod videlicet Wladislaus de Damoborz castellanus et capitaneus Naklensis, altis quidem, sed confictis et simultaneis promissionibus, quingentos [4]) equites, quorum capita erant Nicolaus Pyothrowski [5]), Iacobus Kreza et Iohannes Bukowski, qui apud Regem annis pluribus militaverant, et quorum opera in variis conflictibus et conquisitionibus civitatum hostilium Rex feliciter usus fuerat, avertisset, et ad guerram [6]) Regi et Regno [7]) secum una pro emeritis stipendiis inferendam, dato tenui, videlicet medii floreni, donativo, licet Rex cuilibet tres florenos in parato auro offeret, stabilisset. Distinuit haec res Kazimirum Regem magna anxietate, quod et intestinum subeundum bellum, et ab externo Pruthenicoque cessandum, hostes quoque singulos in Prussia de dissensione civili constabat magno gaudio exultasse, magnosque animos sumpsisse. Propter quod frequenti pontificum et consiliariorum in Brzesczye coacto numero, omnis cura ad tollendum vel opprimendum bellum huiusmodi navata. Mittebantur autem ad praefatum Wlodkonem et gentes ab eo aversas, crebri nuntii, ipsos a proposito blandis et aequis conditionibus aversuri, denuntiaturi illis veniabile posse fieri, quicquid in Regem et Regnum deliquerunt, si modo

---

[1]) Georgii *Ed. Lips.* [2]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [3]) pervenit *Ed. Lips.* [4]) quinquaginta *Ed. Lips.* [5]) Pyothrkowski *Cod. Calv.* [6]) bellum *Ed. Lips.* [7]) Regno Poloniae *Ed. Lips.*

positis armis in militiam et ordines redirent. Sed cum omnes conatus reciderent in irritum, bellum, velut in hostes infestos, decretum, et in aliquot locis, et praesertim in Znena oppido archiepiscopali, forti locato ad resistendum illis praesidio, parabat se Kazimirus Rex propediem ad procedendum in bellum, obsessurus illos in utroque, videlicet Nakyel et Damoborz, praesidio, non prius obsidionem, nisi illis expugnatis aut deditis, soluturus. Terruit haec res Wlodkonem et omnes suos, gravissimumque iudicabant et amittere, quae meruerant, et in hostium deputari [1]) numero, illicoque de pace duxerunt, missis ultro ad Regem nuntiis, agendum. Ad quam componendam Kazimirus Rex cum consiliariis omnibus Iuniwladislaviam descendit. Ubi dum Wlodek praefatus cum principalioribus advenisset, de perfidia et hostilitate in Regem proprium et rem publicam, tam diro et crudeli sermone argutus et increpatus est, ut ante thronum regium in terram cum omnibus sequacibus corruens, veniam sibi humiliter praestari et facinora sua obliterari, flens et eiulans expeteret: pollicens se ausus tam temerarios nunquam amplius commissurum. Cui deprecanti facile Kazimirus Poloniae Rex clementia ignovit regia, et ipsum et favori suo atque participationi consilii restituit. Distributis vero in stipendiarios milites praefatos pecuniis, ipsos in Prussiam ad obsidendum oppidum Stargard, praefecto illis Paulo Iassyenski, milite de domo Goszdowitarum, in capitaneum, transmisit. Turbatio tamen ipsa, per ipsum Wlodkonem causata, multis rebus in Prussia ex rumore divulgato infectis, magnam confusionem attulerat.

Cladibus ultro citroque in locis diversis acceptis, Poloni cum Cruciferis ad tractandam pacem in Nerga conveniunt. Cruciferorum Magister suorum habens fidem suspectam, nonnullos cives Kinsbergenses capite mulctat.

Solicitatus Kazimirus Poloniae Rex per Stiborium de Baysen et militares ac cives Prussiae, eorumque nuntium Hieronymum presbyterum, quatenus ad diaetam in Nerga [2]) pro pace perpetua tenendam, pacis tractatores transmitteret, omnibus ecclesiasticis et saecularibus consiliariis ire illuc, et ob longitudinem viae et pestis saevientis periculum, quae omnia loca terrae inferioris pervaserat, se ab huiusmodi munere subtrahentibus, Iacobum de Schadek Decretorum Doctorem, et Iohannem Dlugosch seniorem, Canonicos Cracovienses, illuc transmittit, quamvis constabat, Prussiae Magistrum Ludovicum, ea aestate prospera fortuna usum, pacem aequis

---

[1]) reputari *Ed. Lips.* [2]) in Neria *Cod. Przez.* (Frische Nehring).

conditionibus abnuiturum. Nam et quinta decima Iulii [1]) milites et nobiles Masoviae, dum de sua multitudine et hostium paucitate confidentes, ante Czechanow incautius cum Manszikone [2]) de Dzialdow capitaneo, quem aliquando habentes captivum, inconsulto Rege, amicitiorem sibi illum effecturi, liberaliter solverunt, manus conserunt, in insidias lapsi, grandem cladem, multis desideratis, sed multo pluribus captis, pertulerant; navesque Gdanensium et Thorunensium multis fortunis onustae, prope Kwyedsin in Wisla, diffugientibus ab eis batarum conductoribus, per insidias hostiles sub frondibus arborum, tredecima mensis eiusdem Iulii, captae, multaque praeda hostes potiti [3]). Ultima insuper Iulii, milites et nobiles Prussiae in praesidio oppidi Tsczow demorati, et felici hactenus in congressione cum hostibus fortuna usi, dum in equitatum hostium ante valvas Tsczow animosius irruunt, ą peditibus, quos equites texerant, invasi, sex desiderati, octoginta vero capti sunt. Vicesima tertia denique die Saturni, mensis Augusti, dum ex regio castro Gnyew quinquaginta quinque satellites, Thomczone [4]) capitaneo Gnyewensi absente, praedatum egressi, villas amicorum diriperent, per hostes ex Stargard in excedenti numero descendentes, quos de paucitate Gnyewensium et numero coloni spoliati certiores effecerant, ante portas oppidi Gnyew illos opperientes, facili negotio fusi, atque ad unum omnes capti sunt. Altera vero die, Hanusz de Zal [5]) capitaneus de Stargard, intercepta litera [6]) oppidanorum de Gnyew, petentibus [7]) sibi a Gdanensibus mitti auxilia, et denuntiantibus et arcem et civitatem vacuam defensoribus fore [8]), cum omnibus copiis ad castrum Gnyew accedens, illud comprehendere, pluribus horis impugnans, nitebatur. Sed Martinus Brenszki [9]), unus ex militaribus Prussiae, cum paucis illud egregie defendit, et plures hostium lapidibus obruendo, aut vulneravit, aut extinxit, adeo ut desiderati et vulnerati in aliquot quadrigis traherentur. Quo periculo comperto, et ex Marienburg sexaginta equites, et ex Gdansk septuaginta pedites transmissi, in Gnyew adveniunt. Disparem aliquantum fortunam Henricus Stolpensis Dux partium regiarum adiutor habuit: qui hostes ex Choynicza, Bithow, Lemberg, Stargard, in trecentis equitibus terram suam praedatum ingressos, die Saturni decima mensis Augusti [10]) per curienses [11]) et agrestes, paucis notabilioribus captis, delevit potius quam profligavit, includens captos in carcerem, nec prius soluturus, donec illi Bithow et Lemberg castra redderentur. Ultima Augusti [12]), quemadmo-

[1]) decima mensis Iulii die *Ed. Lips.* [2]) Mązikone *Ed. Lips.* [3]) potiti sunt *Ed. Lips.* [4]) Thomcone *Ed. Lips.* [5]) Ioannes de Szal *Ed. Lips.* [6]) interceptis literis *Ed. Lips.* [7]) petentium *Ed. Lips.* [8]) esse *Ed. Lips.* [9]) Brzeski *Cod. Przez.* [10]) Augusti *desideratur in Cod. Calv.* [11]) per Aulicos *Ed. Lips.* [12]) Ultima die mensis Augusti *Ed. Lips.*

dum inter partes convenerat in Nerga villa, inter mare et lacum, quem fluvius Wisla ingressurus mare, conficit, sita, diaeta habita est: ad quam Stiborius de Baysen gubernator Prussiae, Gabriel palatinus Chelmensis, Iacobus de Schadek, Iohannes Dlugosch, Canonici Cracovienses, item Consules civitatum Gdanensis, Thorunensis et Elbingensis, pro parte regia; pro parte vero Cruciferica, Gerhardus Molingrade Marsalcus Livoniae, Lubertus de Forscheyn Commendator de Goldin, Livonita, cum duobus aliis Cruciferis, Flagronibus Prussiae de Balga et Ragneta, cum paucis quibusdam militaribus et civibus de Kinsberg advenerant, Wilhelmo Schindel Commendatore Hostherodensi [1]) de Livonia per pestem morte intercepto. Coepit autem pars Cruciferica evidentibus ambagibus et venenis in tractanda pace uti. Mathia siquidem Buchsze milite et Georgio Sthenepeth magistro civium de Kinsberg, qui in superioribus diaetis aequas conditiones ad pacem afferebant, et Cruciferos ad illas suscipiendas magnopere, denuntiato periculo, si abnuerent, coegerant, peste absumptis, apparebat Cruciferos nihil salubre ad pacem allaturos. Itaque in primordio tractatuum per organum Stephani presbyteri, olim Elbingensis plebani, longo sermone pars Cruciferica usa, persuadere parti regiae, sub praesentia Pauli Legendorff electi et confirmati Varmiensis, quem parti utrique pro mediatore, quo facilius partes confirmari possent, habere placuit, coepit: quatenus satietate belli aliquando expleti, pacem cogitarent, secessionemque a Rege Poloniae ad Magistrum et Ordinem facerent, nec paterentur terras, genus et linguagium Almannicum a Rege et gente Slavonica subpeditatum iri. Si quoque ipsis colliberet, non abnuere Magistrum et Ordinem, ut Poloniae Regi de aliqua terrarum fieret cessio. Refellentibus autem gubernatore et consiliariis aliis regiis conditionem tam callidam, et prius se mortem et omnia extrema passuros, quam Regem et Regnum Poloniae deserturos, unanimi vociferatione astruentibus, pars Cruciferica iterum offerre coepit: quatenus militares et cives Prussiae gubernationem Ordinis pro dimidietate [2]) assumerent; Fratres in Prussiam pro medietate ex terris Prussiae oriundi [3]) assumerentur; moderno quoque Magistro Ludovico obeunte, Pruthenicus Frater in Magistrum, quo absumpto, Almannicus, per vices alternatas perpetuo succederent. Qua oblatione repudiata, offerre itidem sustinuit, ut milites et cives Prussiae singula castra et civitates in ditionem suam perpetuam reciperent, Crucem tantummodo et habitum assumerent, et Magistro Ordinis nihilominus obedierent. Sed cum haec conditio a parte regia irrideretur, et intelligeret [4]) animos partis regiae constantes et infractos esse, conditiones

[1]) Ostherodensi *Ed. Lips.* [2]) pro medietate *Ed. Lips.* [3]) oriundis *Ed. Lips.* [4]) et intelligerent *Ed. Lips.*

aequiores coepit proponere, offerrens primum terras Chelmensem et Michaloviensem cum civitatibus Gdanensi et Elbingensi. Qua conditione non accepta, medietatem terrae Pomeraniae, in secunda oblatione, interea vero totam Pomeraniae terram integram, et subiectionem Prussiae et Livoniae offerebat, petens, ut et castrum Marienburg et tota terra Prussiae, sola civitate Elbingensi cum suo veteri districtu excepta, circa Magistrum et Ordinem remaneret, exhibens se nihilominus pars Cruciferica, notabilem summam, non pro vice una, sed in annos aliquot distribuendam, soluturam. Sed cum haec quoque oblatio multis sermonibus, a parte regia repudiata, improbaretur, allegante parte regia, quod Rex sexcentis millibus sexagenarum latorum grossorum castrum Marienburg et universam terram Prussiae a stipendiariis Crucifericis, mandatum sufficiens de vendendo a Magistro et Ordine per patentes literas habentibus, coemisset, nec tam immensam summam conveniret simpliciter remittere: re infecta, post quinque dies in tractatibus absumptos, ex Nerga discessum est. Petente deinde Gerhardo Marsalco Livoniae, alia diaeta in mensem unum, Ludovico vero Magistro Prussiae, longiorem [1]) expetente, in alterum mensem in Nerga, aut inter Marienburg et Sthum in campestribus tenenda, ea tamen conditione per regios nuntios per expressum interposita, assumpta est, ut Magister omnem spem de rehabendo castro Marienburg omittat. Sub quo tempore, dum nuntii regii, Gabriel de Baysen, Iacobus de Schadek et Iohannes Dlugosch, in Marienburg constitutam diem mensibus duobus praestolarentur, Magister Ludovicus, conventu suorum omnium Fratrum, militarium, stipendiariorum et civium, in Kinsberg habito, cum requisitae fuissent omnium voluntates, et omnes concorditer suaderent, terras quidem Pomeraniae, Chelmensem, Michaloviensem et Elbingensem Regi et Regno Poloniae integraliter restituere, castrum vero Marienburg et universam terram Prussiae pro Ordine retinere: Magister Prussiae militarium de Zemlanth [2]) et civium de Kinsberg habens fidem multipliciter suspectam (infecto enim pacis negotio, quod se illis, afflictionem suam apud illum deplorantibus, etiamsi de omnibus cedendum foret, confecturum repromittebat, capere illum et omnes suos, atque de castris et civitatibus excludere per initam conspirationem concluserant), accersito in Kinsberg stipendiariorum partis suae frequenti numero, militares et cives Kinsbergenses, subsidium pecuniarium sibi facere detrectantes, ad se in arcem venire iussos, die Veneris, quarta mensis Octobris, ad solutionem tributi compellit, et viginti sex ex eis potiores captivat, stipendiariisque suis per praesidia servandos et depactandos distribuit: quorum sex potiores in processu dierum gladio damnat, se quoque diaetam

---

[1]) longiore *Ed. Lips.* [2]) de Zemlyand *Ed. Lips.* (Samland).

aliquam pro pace tenere non posse, postquam omnis spes de rehabendo castro Marienburg sibi subtracta foret [1]), respondit.

Paulus Iassyenski ductor gentium regiarum stratagemate hostili cum duobus familiaribus circa Stargard capitur.

Antequam autem ex diaeta, quae in Nerga pro prima die Augusti [2]) tenebatur, discessum foret [3]), venit exercitus regius sub ductu Pauli Iassyenski in Pomeraniam, et suadentibus consiliariis Prussiae, oppidum Stargard, ad comprimendum impetum [4]) et ferocitatem hostium, qui in frequentiori numero sub ductu Iohannis de Zal [5]) et Hoyerz praesidium observantes, et suburbana oppidi Gdanensis, et arces regias Gnyew, Tsczow et Nowe vicesima prima Septembris [6]), duabus tantummodo bastis collocatis, obsidere coepit. Sub qua obsidione, dum obsessis, quoniam fere obsidentibus pares numero fuerant, liber ex oppido pateret nocte et interdiu egressus, die Martis, decima octava Octobris, sexaginta equites ex Stargard clanculo egressi, eos, qui intus remanserant, quasi hostes simultanee sub vesperum lacessebant. Cuius pugnae specie (nam ex civitate hostes egressi, pugnam cum propriis ex condicto, quasi cum hostibus conserebant) Paulus Iassyenski in equo obequitans, doli omnis, qui struebatur sibi, expers, admiratus, mittit unum de suis, interrogaturum qui forent [7]). At illi cum respondissent se Tsczovienses esse, et captis aliquot hostibus, ex terris hostilibus advenissent: Paulus Iassyenski vafrae eorum responsioni credens, congratulabundus eis se miscuit, et illico ab eis cum duobus satellitibus suis, qui illum associabant, videlicet Laurentio Schrank et Petro Schorcz capitur, et in Stargard deducitur captivus. De cuius captivitate hostes adeo magnam exceperant exultationem, ut campanis et tympanis longo resonarent tempore, credentes omnem ad se deinceps victoriam duce exercitus capto migraturam. Sed illico in locum eius Gothardus de domo Tharnawa successit, et hostes vano gaudio exultantes compescuit.

---

[1]) esset *Ed. Lips.* [2]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [3]) esset *Ed. Lips.* [4]) equitum impetum *Ed. Lips.* [5]) de Zald *Cod. Calv.* de Zalc *Cod. Przez.* [6]) vigesima prima mensis Septembris die *Ed. Lips.* [7]) qui essent. *Ed. Lips.*

Stolpenses foedera cum Polonis innovare intendunt. Conradus Olesniczensis Dux viginti millium aureorum promissione a Kazimiro Rege obtenta, omni suo iuri in terris Masoviae et Belszensi renuntiat.

Saturni die vicesima prima Septembris [1]), ad Kazimirum Poloniae Regem apud Iuniwladislaviam agentem, venerunt nuntii Ducis [2]) Stolpensis et episcopi Kamyenensis, et omnium militarium et civium terrae Stolpensis, videlicet Frater Ordinis Sancti Iohannis Commendator de Slawno, Hanusch [3]) Parehen magister civium in Stargard, et Mathias Guntherszberg [4]) de Rabstin miles, petentes innovari et suppleri foedera dudum inter Regnum Poloniae et Ducatum Stolpensem inita, et filios Ducis Henrici in contubernium filiorum Regis assumi. Hos Kazimirus Rex benigne tractatos et remuneratos, beneque de omnibus, quae petierant, sperare iussos, remisit, habita consultatione cum frequentiori consiliariorum numero, favorabile responsum editurus. Ex Iuniwladislavia autem in Kalisch pro die Sancti Michaelis reversurus, diaetam alteram cum Conrado nigro Duce Olesniczensi tenuit, et post varias difficultates, usque ad infectionem rei procedentes, ad supplicationem et interventionem Iodoci episcopi Wratislaviensis, Wilhelmi iunioris de Risemberg [5]) et Rabi militis, qui ex parte Bohemiae Regis ad mediandum inter partes destinati advenerant, hanc conclusionem finalem captavit: ut videlicet Margaretha Semoviti olim Ducis Masoviae filia, et consors suus praefatus Conradus Dux Olesniczensis, omni iuri in terris Masoviae et Belszensi sibi competenti, cedat et renuntiet, et post mortem Annae, relictae olim Wladislai Masoviae Ducis, Conradus ipse dotem ad se devolvendam non repetat [6]); Kazimirus autem Poloniae Rex praefatae Margarethae Ducissae et consorti suo Duci Conrado [7]) aureorum viginti millia, infra annos quatuor danda, primo anno pro festo Sancti Iacobi quinque millia, in aliis residuis [8]) tribus quindecim millia solvat. Ex Kalisch Kazimirus Rex in Posnaniam veniens et plures dies illic agens, Ducem Conradum Olesniczensem, cum consorte sua Ducissa Margaretha ad se venientem, et tam per literas patentes, quam voce viva, iuri, proprietati et titulo terrarum Masoviae et Belszensis renuntiantem, plurimis donis honoratos, ad propria remittit. Illic veniunt ad Kazimirum Regem nuntii militarium Prussiae, Gabriel de Baysen palatinus Chelmensis, Iohannes de Baysen filius Stiborii gubernatoris Prussiae, et Nicolaus Pilawski, petentes,

---

[1]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [2]) Henrici Ducis *Ed. Lips.* [3]) Ioannes *Ed. Lips.* [4]) Hunterzberg *Ed. Lips.* [5]) de Rozemberg *Ed. Lips.* [6]) repetat nunquam *Ed. Lips.* [7]) Conrado Duce Olyeschnicensi *Ed. Lips.* [8]) residuis annis *Ed. Lips.*

ut castrum Marienburg potestati et regimini gubernatoris et militarium Prussiae committat, plenioremque confidentiam, quam hactenus de ipsis habeat. His responsum est: non posse Regem, nisi in conventione generali, quam primum peste [1]) in pluribus locis grassante, quietata [2]), respondere; nec convenire, ut absque consilio civitatum Prussiae, de castro Marienburgensi debeat quicquam disponi, quorum opera maiori ex parte castri praefati provenit coemptio. Ex Posnania autem Rex [3]) die Veneris, quindecima mensis Novembris egressus, pro die Sanctae [4]) Elisabeth in Kolo advenit. Ubi conventu per dies quinque absoluto, die Solis in nocte, luna lucente [5]), Lanciciam advenit, et exinde per Radom et Kozyenicze in Lithuaniam processit, illicque tempus hiemis exegit.

Poloni obsidentes Stargard non minus obsidentur ipsi ab hostibus in numero superioribus, et strages utrinque editur.

Die Lunae, sedecima Decembris [6]), hostes apud Stargard obsessi, itinera omnia, ne quid a Polonos importari possit, infestabant. Ex hoc obsidentium durior magis, quam obsessorum conditio reddebatur, famesque haud dubia in castris Polonorum imminebat. Quam aversurus Gothardus capitaneus, ne res ad magis extremas difficultates et angustias perveniret, cum praestantioribus militibus in Tsczow ad expediendum commeatus abiit. At cum illis spes et animi ex captivitate Pauli Iassyenski, Laurentii Schrank et Petri Schorcz crevissent, intelligentes se plures, quam qui obsidebant, esse, et viribus adeo superiores, ut repugnare et vincere apti forent [7]) etiam in campestri certamine, omnibus auxiliariis ex universis praesidiis accersitis, invadere ipsi obsidentes constituunt. Comperto deinde per transfugam Gdanensium, quod Gothardus capitaneus gentium regiarum cum praestantioribus armigeris versus Tsczow, ad conducendum commeatus pro exercitu, discessisset, trecentis equestribus, campestria observantibus, gentes regias in duabus bastis consistentes, eruptione facta, in frequenti peditum multitudine glomerati invadunt, pluribusque horis illos impugnant non levi sed extrema impugnatione, rati sua multitudine paucitatem Polonorum facile victuros, cum ex septem praesidiis, videlicet Choynicza, Fridlanth, Hamersten, Bithow, Lemberg, Ossyek et Kischow, ad confundendum gentes regias convenissent, donec multis caesis, sed multo pluribus letaliter vul-

---

[1]) pestis *Ed. Lips.* [2]) grassans quieverit *Ed. Lips.* [3]) Rex Poloniae Casimirus *Ed. Lips.* [4]) beatae *Ed. Lips.* [5]) lucescente *Ed. Lips.* [6]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [7]) essent *Ed. Lips.*

neratis, refugere in oppidum sunt compulsi. Stans enim Polonus intra stationes, moenia sua egregie tuebatur, non equitatu, sed nec peditatu emisso, mirificumque accendebatur inter utrosque certamen, adeo, ut hostes magna multitudine freti, tabulata Polonorum iam conscenderent, et Poloni succisis ab imo tabulatis, illos deiicerent, et in tantam experientiam venirent, ut hostes ter repulsi, ter fortunam experturi, Polonos invaderent, et vix quarto repulsi, resilirent: quapropter non parva interfectorum et vulneratorum in parte hostili congeries secuta est, aliquot plaustris in oppidum, Polonis non prohibentibus, ad funerandum relata. Quamvis autem post hostilem repulsam hostes ad opprimendum Polonos constaret omni conatu et studio, cura et ingenio adnixos (nam Polonos longius a castris lignatum aut pabulatum progressos [1]), illico excipiebat hostis, et repentino incursu frequentius vexabat illorum castra, solis quoque mulierculis nocturna victualium importatione Polonos reficientibus, adempto fere omnium rerum libero usu, iustius Poloni obsidentes obsidebantur ab obsessis): subsistere [2]) tamen et obsidionem continuare in tanta [3]) rerum penuria et iniquitate Polonis placuit, inita ratione, ut quod viribus deerat, perseverantia quaereretur. Itaque quoties occasio suberat, praelium aeque pari impetu, quam perseverantia, committebatur ab hoste. Nec Polonus segnior fuit, tribuente necessitate vires.

Ludovicus Patriarcha Antiochenus Legatus Papae et Imperatoris Romanorum, ad Thartaros, ut bellum Turcis inferant, missus, legatione perfunctus, nihil certi refert.

Antiochenus Patriarcha Ludovicus de Bavaria [4]), frater ordinis Minorum, in comitiva duodecim equitum, per Summum Pontificem Paulum secundum et Fridericum Imperatorem et Austriae Ducem, ad Thartarorum Imperatorem Eczigeri [5]) pro obeunda legatione missus, superatis Pannoniorum terris, in Strig [6]), et abinde per Russiae terras Regno Poloniae subiectas, sub conductu Kazimiri Poloniae Regis, transitum agens, decima Augusti [7]) die ad praefatum Eczigeri Imperatorem et suum exercitum, stativa (ut moris illi genti est) in campestribus supra fluvium Elze agentem, qui paucis ante diebus, alterum Imperatorem Thartarorum Chiczimachmeth [8]), ultro Wolham fluvium habentem Imperium, maxima strage utrinque edita, conflixerat [9]) et omnibus terris, castris, civi-

---

[1]) egressos *Ed. Lips.* [2]) substitere *Ed. Lips.* [3]) etiam in tanta *Ed. Lips.* [4]) de Bononia *Ed. Lips.* [5]) Ezzieri *Cod. Calv.* Ezirei *Cod. Przez.* (Hadschi-Girai). [6]) Strigii *Ed. Lips.* (Stryi). [7]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [8]) Ticz Machmet *Cod. Przez.* Chczimachmeth *Ed. Lips.* [9]) profligaverat *Ed. Lips.*

tatibus, gentibus, uxoribus et omni ditissima supellectili potitus fuerat, pervenit. Apud quem comiter et benigne, et plusquam conveniret barbaro Regi, susceptus, exhibitis bullis et oblatis, quae secum detulerat, muneribus, in vim legationis exponit: quales et quantas strages [1]) Mahumeth [2]) Turcorum Caesar absque ulla causa Christianis intulerit, quam copiosum sanguinem frequentius catholicum fuderit et fundere nusquam cessaverit, quanta Regna, regiones et Imperia, dispulsis et exterminatis Catholicis, per vim et tyrannidem occupaverit: rogans, ut compassus tot malis, quae generi humano ab eodem Mahumethe inferuntur, sua persuasione atque denuntiatione ab effusione sanguinis et occupatione terrarum Christianorum illum coerceat; quodsi salubres suos monitus audire contempserit, bellum illi inferre, et ad eius exterminium vires potentiarum suarum conferre, non postponat, habiturus ab Omnipotente suffragium, et a Summo Pontifice Paulo et Imperatore Romanorum Friderico sumptus necessarios in id bellum. Eczigeri autem Thartarorum Imperator plurimum super huiusmodi legatione exhilaratus, rem in deliberationem detulit, et post hebdomadas aliquot ex stativis campestribus in castrum suae ditionis firmissimum, Kercher appellatum, adveniens, praefato Patriarchae Ludovico respondendo, dolere se primum de cladibus, quae Christianis per Turcum inferuntur, et de occupationibus terrarum, fideli compassione deduxit. Denuntiationem autem ad Turcum mittere, ne Christianos de caetero bello impetat, aut eorum terras occupet, neque suae conditioni, neque qualitati temporis convenire. Denuntiaturum tamen [3]) se illi extemplo ad illum nuntiis mittendis [4]), ut a bello, tam Valachiae, quam Regno Hungariae inferendo, abstineat. Bellum autem, an debeat vel ne Turco inferre, non in sua tantummodo, sed et in Kazimiri Poloniae Regis, quem dudum in fratris et Domini coleret loco, voluntate consistere: nec licere sibi, eo inconsulto, et re secum ad integrum non communicata, in utramvis partem quicquam dare responsi, sed omne arbitrium movendi a se Turco belli, Kazimiro Regi permittere. Et ne quicquam simultatis huic aestimaret inesse responso, iret ad Kazimirum Poloniae Regem, et literas, responsionem et voluntatem suam, sed et literas suas rasas secum ferret, ab eoque movendi in Turcum belli decretum peteret, se illius ordinationi promittens extunc in singulis staturum. Protinusque et scriptas literas, quibus id de se Kazimiro Regi promittebat, et alias rasas signo suo signatas, quibus Turco diffidatio et bellum intimaretur, Patriarchae tradit. Laetus hoc responso Patriarcha, ex Thartaria discedens, et Kazimirum Poloniae Regem in Lithuania apud Vil-

---

[1]) strages et clades *Ed. Lips.* [2]) Machumetus *Ed. Lips.* [3]) autem *Ed. Lips.* [4]) missuris *Cod. Calv.*

nam offendens, responsionem Eczigeri [1]), sibi insinuat, rogans, ut Catholicis, catholicus ipse Princeps, postquam in eum omnis Thartarorum relata foret [2]) potestas, succurreret, et opportunitatem, tam collatae potestatis, quam temporis non negligeret; abunde quoque se intelligeret felicem, postquam tam necessarii et christiano populo utilis belli in se videret recidisse arbitria, ingratitudinem in Deum et homines monstraturus, si se huius rei neglectorem gesserit. Respondit autem Kazimirus Rex, se quidem dudum stragem et exterminium Turci optavisse et optaturum semper fore, velut communis et privati hostis, qui suae ditionis terris occupandis inhiat; velle tamen rem ad Praelatos et consiliarios Regni Poloniae, et ad diaetam Pyotrkoviensem, pro sedecima die Martii [3]) tenendam, referre, atque ex eorum sententia respondere. Tulit in acceptum Patriarcha Antiochenus huiusmodi responsum [4]), atque a Kazimiro Rege pulcherrimis honoratus [5]) muneribus, in Cracoviam quindecima Februarii pervenit; abinde ad Summum Pontificem et Imperatorem Romanorum, nuntiaturus illi singula, quae apud Eczigeri Thartarorum Imperatorem et Kazimirum Poloniae Regem gesserat, rediit.

ANNUS DOMINI 1466.

Iacobus Boglewski quiescens in lecto, manu quidem Iohannis Pyenyanszek archidiaconi Gnesnensis et Lanciciensis decani, dolis vero uxoris suae, crudelissime occiditur.

Mansionis suae tempore, Kazimirus Poloniae Rex, pro diebus hiemis apud Lithuanicam oram stabilito, etiam sacratos illic natalitii Salvatoris nostri dies, una cum consorte sua Regina Elisabeth, apud Vilnam exegit, rebus Lithuanicis providendo, et nonnunquam pertractando ferarum venationes, Principumque orientalium et aquilonarium audiendo legationes. Contigit interim causa et casus horrendus et immanis, cuius magnitudo et raritas impulit me ad scribendum, cui par a tempore susceptae a Polonis sacrae fidei, per similitudinem exemplum non reor apud eos contigisse; et quanquam speciem praefati facinoris silere magis et supprimere quam proloqui delectet: in favorem [6]) iustitiae et in sceleris enormissimi execrationem, mandabo illud literis et annalibus. Lunae enim die sexta Ianuarii [7]) in Epiphaniarum festum cadente, Iacobus Boglewski de domo Koszlarogi [8]),

---

[1]) Eczigeri Tartarorum Imperatoris *Ed. Lips.* [2]) esset *Ed. Lips.* [3]) mensis Martii *Ed. Lips.* [4]) responsionem *Ed. Lips.* [5]) ornatus *Ed. Lips.* [6]) in favorem tamen *Ed. Lips.* [7]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [8]) Kozlyerogi *Ed. Lips.*

miles insignis, dum in villa sua ex fortalitio Lanczeszycze apud Masoviam sito, in lecto quiesceret, procurante uxore sua Dorothea, filia Iohannis Rogalya de Szuchoczin [1]) olim palatini Warschoviensis, quam tenerrimo et plus quam maritali diligebat affectu, et cuius forefacta [2]) publica et vulgaria, solus ipse, quamvis frequentius sibi a fide dignis relata, credere, sed nec insidias mortis, de quibus avisabatur, cavere renuebat, manibus [3]) Iohannis Pyenyanszek de Withowicze, presbyteri, archidiaconi Gnesnensis et decani Lanciciensis, filii vero Nicolai de Withowicze succamerarii Cracoviensis, quamvis eiusdem forent [4]) genealogiae et armorum, tres hastas pro insigni, et proclama Ielitha [5]) deferentium, adiuvantibus illum Iacobo Adae Iasczechowski, de domo Belina [6]), notario et familiari domestico praefati Iacobi Boglewski, et duobus familiaribus suis, Plichta et Komaski [7]), in conspectu praefatae Dorotheae, cum qua idem Iohannes Pyenyanszek stupri consuetudinem ferebatur habuisse, miserabiliter quiescens et in malis sibi comparatis indormiens, lanceis, gladiis, securibus, occisus et in plurimas partes, ita ut altera die conditio eius non posset dinosci, frustatim caesus atque sectus est. Quamvis autem die altera illucescente, germanus Iacobi militis occisi, Nicolaus Boglewski palatinus Warschoviensis [8]), cum magna multitudine vicinorum militum, sponte ad deplangendum huiusmodi scelus confluentium, praefatam infelicem feminam Dorotheam, dicti Iacobi occisi relictam, et pedisequam eius, omnium actionum foedarum dominae suae consciam, dictumque Iacobum notarium et familiarem, qui primus securi domini sui caput diviserat (Iohanne Pyenyanszek archidiacono cum duobus familiaribus suis, Plichta et Komaski, nocte illa per viginti prope milliaria versus Lanciciam, ut facilius inficiari scelus possit, diffugientibus), captivasset et iudicium contra illos instaurasset, damnationis quoque sententia et ex confessione facinoris, et ex literis, manu Iohannis Pyenyanszek archidiaconi praefatae feminae Dorotheae scriptis et apud ipsam repertis, quibus omnis ordo interfectionis praefati Iacobi militis compositus significabatur, deberet proferri: Nicolaus [9]) Boglewski palatinus praefatus, pietatis commiseratione et precibus fratrum Minorum de observantia ex monasterio Sancti Bernardini de Warschovia, incolumitatem feminis saltem dari supplicantibus, motus, praefatam Dorotheam et pedisequam eius virginem a damnatione, qua vivae in terram infodi debuerant, absolvit. Praedictum vero Iacobum [10]), sententia iudicum damnatum, extractis vivo vi-

---

[1]) de Sochaczow *Cod. Przez.* [2]) esse facta *Ed. Lips.* [3]) manibus quidem *Ed. Lips.* [4]) essent *Ed. Lips.* [5]) Gelita *Cod. Przez.* [6]) Bylina *Ed. Lips.* [7]) Komarski *Cod. Calv.* [8]) Palatinus Varschoviensis adveniens *Ed. Lips.* [9]) Nicolaus tamen *Ed. Lips.* [10]) Iacobum notarium *Ed. Lips.*

sceribus, in quatuor partes, vociferantem, ne quis suo exemplo, amore mulierum seducatur improbo, scindi mandavit.

Synodus provincialis Lanciciensis contributionem fertonum a clero, et facinus Iohannis Pyenyanszek archidiaconi Gnesnensis in occisione Iacobi Boglewski patratum, puniendum decernit, archiepiscopo Gnesnense tamen decretum non exequente.

Die Lunae, vicesima Ianuarii [1]), Iohannes Grusczinski archiepiscopus Gnesnensis in oppido Lanciciensi provincialem [2]) tenuit Synodum. In quam cum tam ipse, quam Iacobus Wladislaviensis, Andreas Posnaniensis, personaliter, Iohannes vero Cracoviensis, episcopi, per procuratores, videlicet Iohannem Dlugosch seniorem, Iacobum de Schadek et Stanislaum de Kobilino, Decretorum Doctores, cum Capitulis suis convenissent, tribus diebus de subveniendo Kazimiro Regi [3]) et rei publicae, petentibus et instantibus nuntiis, videlicet Sandivogio de Lanszenicze palatino Siradiensi, et Michaele Lassoczki [4]) capitaneo Lanciciensi, tractatus habiti sunt, et tandem uniformi conclusione consensum, ut Gnesnensis, Wladislaviensis et Posnaniensis, ecclesiae et dioceses cum suis pontificibus et clero per unum fertonem a marca taxae solitae, Cracoviensis vero pontifex et clerus, qui taxas habent excessivas, sex grossos a marca, pro relevanda re publica contribuendo, subventionem faciant. Deprompta est quoque in eadem Synodo Lanciciensi, organo Sandivogii de Lanszenicze palatini Siradiensis, nomine Nicolai Bolewski palatini Warschoviensis et omnium fratrum domus suae, contra Iohannem Pyenyanszek archidiaconum Gnesnensem, super crudeli nece Iacobi Boglewski, in domo sua irrogata, funesta, quam multi ecclesiastici publicis deplorabant lacrimis, querela, et literae originales, manu eiusdem Iohannis Pyenyanszek, quibus occisio praefati Iacobi significabatur, ostensae, et per multos recognitae, totiusque Synodi concordi voto decretum, ut Iohannes Gnesnensis archiepiscopus, processu iudiciario summarie contra Iohannem Pyenyanszek instaurato, si per depositiones testium facinus allegatum Iohannem Pyenyanszek patrasse compererit, et beneficiis illum privet habitis et habendis, et perpetuo carceri, acturum illic poenitentiam sui reatus, includat: ut privatione et damnatione sua primum placaretur Deus, effusurus iram suam in sacerdotum principes, si non fuerit placatus, et ut tollatur scandalum propterea inter militares et populares, propter conditiones facinus adiuvantes, exortum, et Pyenyanszek ipse in arctam

---

[1]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [2]) Provinciali *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Regi *Ed. Lips.* [4]) Lyassocki *Ed. Lips.*

tradendus poenitentiam, salvus fiat. Huic consultationi et decreto synodali cum et ipse Iohannes Gnesnensis archiepiscopus assensus fuisset et decretum probasset: debitae tamen illud mandare executioni dissimulavit, facinusque horrendum clericale et scandalum in sua diocesi et Polonica ecclesia, sub sui regiminis tempore impune grassari permisit.

Livonitae in subsidium Cruciferis Prussiam missi, insidiis Samagittarum, duobus tantummodo exceptis, pereunt.

Februarii [1]) prima die, et sequentibus diebus, Livonitarum gentes, quae septingentorum equitum et peditum explebant numerum, per Magistrum Livoniae Iohannem de Myengde [2]) dictum Osthow, expeditae, terrestri itinere, quoniam navali mari, ventis et hieme prohibentibus, non poterant, Samagittiam, exinde Prussiam transiturae et obsessis apud Stargard solatium [3]) laturae, adveniunt. Samagittae autem eorum adventu comperto, de quo dudum erant nuntiis et literis Kazimiri Poloniae Regis et Magni Ducis Lithuaniae avisati, contra illas egressi, ipsas incisis arboribus circumsepiunt, et pluribus diebus illas observabant inclusas, donec Livonitae fame excruciati, versus mare procederent, ubi in foveas, quas dudum ante Samagittae effoderant et sarmentis contexerant, cadendo, in manus Samagittarum sine praelio et Marte vivi venirent: quos omnes, praeter duos tantummodo vitae reservatos, gens Samagittica necavit, spoliis eorum, equis et pluribus concupiscibilibus, potita. Caeteri vero qui fovearum laqueos evaserant, dum avidius, mortem evasuri, lacum, quem fluvius miscendo se aequori, conficit, glacie tunc gelatum, transilire properant, glaciebus disruptis absorbentur. Relatione autem duorum praefatorum captivorum ex Livonia, indicatum [4]), quod paulo antequam haec clades contingeret, quadraginta naves, quae militibus ex Rheno onustae Cruciferis in subsidium Prussiam [5]) processerant, vi tempestatis confractae, perierunt.

---

[1]) Februarii mensis *Ed. Lips.* [2]) de Menyede *Ed. Lips.* (Mengden dictus Osthof). [3]) auxilium *Ed. Lips.* [4]) indicatum est *Ed. Lips.* [5]) subsidio Cruciferis in Prussiam *Ed. Lips.*

Paulus Legendorff episcopus Varmiensis ultro se atque sua dedens Kazimiro Regi, Magistrum Cruciferorum ad petendam pacem compulit.

Undecima Februarii [1]), Paulus Legendorff electus et confirmatus Varmiensis, qui se temporibus retroactis neutraliter, quatenus bona ecclesiae [2]) magis pacifica remanerent, gesserat, videns Magistrum Ordinis Ludovicum et Commendatores suos inaffectos esse ad pacem, nec aequis conditionibus per Kazimirum Poloniae Regem eis oblatis posse perlici ad pacem, deposita neutralitate, praefatum Ludovicum Magistrum et Ordinem suum, improperata eis eorum ad pacem duritia, per literas diffidat; gentes quoque regias ex Passenhen, Nidborg et Wormith, et capitaneos earum, videlicet Adam Wilkanowski, Georgium Thworkowski et Iohannem Szak [3]) accersiit, et illos in Ressel, Brunsberg, Elszberg, Szeburg, Warthemburg, Bischowsten, magnum Holsten et Frumborg, arces et civitates, intromisit, ipsis quoque ingrediendi et egrediendi illas, hostesque ex illis impugnandi, plenam potestatem fecit. Qua novitate Ludovicus Magister intellecta, quantum res ipsa nocitura [4]) sit, silendo uberrime ostendit, et missis duplicibus literis, dum adhuc Kazimirus Rex Poloniae in Lithuania ageret, ad Lithuaniae barones, pacem precari et de pace tum primum, quam alias ostentui habuit, agere coepit, precationemque ipsam, Kazimiro Rege ex Lithuania recedente, missis ad barones Lithuaniae specialibus nuntiis, repetiit. Sed et Paulum Varmiensem electum et confirmatum, quamvis hostem, ut se pro pace conficienda interponeret, multipliciter, antequam durioribus involveretur, expetiit. Propter quod ad Paulum electum Iohannes Sapyenski [5]), resciturus, si Magister aequas conditiones ad pacem offerat, fuit destinatus: ne in placitationem pacis simultaneae consentiendo, ludibrium Rex fieret.

In conventione generali Pyetrkoviensi Conradus Masoviae Dux Ploczensem, casterasque terras a Kazimiro Rege Poloniae repetit; Iohannes Pyenyanszek archidiaconus ratione occisionis Iacobi Boglewski ad carceres damnatur, et tributum in bellum Pruthenicum decernitur.

Die Solis quarta decima Martii [6]), in Dominicam Laetarae, Quadragesimae cadente, generalis conventio Regni Poloniae [7]) dudum instituta, te-

---

[1]) Undecima die mensis Februarii *Ed. Lips.* [2]) bona mensae *Cod. Calv.* [3]) Zak *Ed. Lips.* [4]) sibi nocitura *Ed. Lips.* [5]) Szapynszki *Cod. Calv.* [6]) mensis Martii *Ed. Lips.* [7]) Polonici *Ed. Lips.*

neri coepta est, ad quam Kazimirus Poloniae Rex, intemperie aeris et aquarum resolutione nequicquam obstante, tempestive et celeri equitatu, eadem quarta decima Martii die, Elisabeth Regina apud Radom relicta, advenit. In crastino vero magnus consiliariorum ecclesiastici et saecularis status, item militarium, civiumque frequens numerus confluxit. Tractata est autem in primis causa cum Conrado Masoviae Duce et genitrice sua Anna, et matertera sua Catherina, personaliter illic praesentibus, super terris Ploczensi, Wissnensi, Sochaczoviensi et aliis, quas occupant, et per dies septem ad liquidum digesta: ubi declaratum fuit, sive ius feudi, sive ius successionis, Duces Masoviae in terris Belszensi, Ploczensi, Wissnensi, Ravensi, Gostinensi, Sochaczoviensi allegent, non ipsos, sed Kazimirum Poloniae Regem contingere. Omisso autem Duces Masoviae tunc successionis iure, quod in aliis conventionibus pro se quam maxime allegabant, cum scirent illud plenarie per cessionem et renuntiationem Margarethae filiae Semoviti, haeredis unicae Ducatuum Masoviae, consortis Conradi nigri Ducis Olesniczensis, in Kazimirum Regem et Regnum suum [1]) recidisse, iure feudi, in quo se alias negabant extitisse, devolutionem petebant terrarum. Sed cum id quoque confutatum foret [2]), ad petitiones versi, petebant sibi ex favore et gratia terras omnes Masoviae relinqui, terra vero sola Belszensi Regem potiri. Negavit id Kazimirus Rex, asserens id aequum non esse, ut terras, quae ad illum legitimo iure reciderant, et pro quarum pacificatione viginti millia aureorum Margarethae Ducissae, consorti Conradi nigri Ducis Olesniczensis solvebat, deberet aliis donare. Offerebat se tamen terram Wissnensem, pro bono pacis, Ducibus Masoviae, si de Ploczensi excederent, donaturum. Sed dum oblatio ipsa neque Duci Conrado Masoviae, neque consiliariis suis grata foret [3]), (ad magnam enim deputabant ignominiam, cathedram episcopalem et arcem Ploczensem sibi ademptum iri) causae ipsius processus in aliam diaetam generalem Regni dilatus et inscriptus est. Tunc quoque per Nicolaum Boglewski palatinum Warschoviensem de occisione germani sui Iacobi, contra Iohannem Pyenyanszek archidiaconum Gnesnensem, audiente et praesente patre, Nicolao Pyenyanszek succamerario Cracoviensi, sed nihil praeter lacrimas opponente, ingeminata est, et universorum concordi decreto conclusum est: ut Iohannes Pyenyanszek archidiaconus captivatus per regios capitaneos repraesentetur Gnesnensi archiepiscopo Iohanni, recludendus carceribus et illic poenitentiandus [4]); Dorothea vero consors olim Iacobi Boglewski, et pedisequa eius, non obstante libertate eis concessa, capiantur et pro enormitate sceleris mulctentur. Mi-

---

[1]) et Regnum suum Poloniae *Ed. Lips.* [2]) constitutum esset *Ed. Lips.* [3]) esset *Ed. Lips.* [4]) ad poenitentiam *Ed. Lips.*

nus etenim crimine, licet teterrimo, quam absolutione deliquisse, indicatum est, et ob id adultera corripi et puniri iussa est una et cum pedisequa. Quarum rerum priusquam fieret executio, Dorothea relicta ad hostile in Prussiam praesidium Dzyaldow, tuitioni se Bohemi Manszik committens, aufugit, et Iohannes Pyenyanszek, apud cognatos latitando, manus comprehensorum evasit; archidiaconatu tamen Gnesnensi et decanatu Lanciciensi per Sedem Apostolicam privatus est. Creditum est a nonnullis, et illi, et propter sua propria et ob paterna scelera, quibus capitaneatui Cracoviensi praesidendo, durante scismate ecclesiae Cracoviensis, sacerdotio in persona et rebus vim, probra et spolia inferebat, qui et ipse (quod nunquam venturum speraverat) de capitaneatu Cracoviensi fuit destitutus, et tam ipse, quam filius, qui sacerdotium vexaverant, plagis pluribus percussi. Lentus quidem, sed certissimus humanarum praevaricationum vindex Deus, magno deterrendi caeteros exemplo, in caput decernentium et exequentium Dei ministrorum exiliationes, expulsionesque immeritas, regessit, ut iustissimo expiarent supplicio, quod per iniquas adinventiones aut intulerant, aut inferri mandaverant sacerdotio ab omni labe [1]) vacuo et alieno. Ad res deinde Pruthenicas, ad quas promovendas Gabriel de Baysen palatinus Culmensis, Nicolaus Pilawski, Iohannes de Baysen filius gubernatoris, et civitatum Thorun, Gdansk et Elbing nuntii advenerant, omnis cura versa. Pro quibus bene gerendis sancitum, ut Kazimirus Poloniae Rex cum ecclesiasticis et saecularibus consiliariis, et cum aliquot millibus gentium equestrium et pedestrium Prussiam vadat, et in Marienburg habitationem suam firmet, hostibus impressionem et bellum, subditis vero et auxiliaribus animum et relevamen praestiturus. Quod ut facilius perficere possit, fertones ex agris et molendinis, et nobilibus kmethones non habentibus, exactio vero duorum grossorum, et Czissa [2]) ad unum annum duratura, item subsidium contributionis ecclesiasticae, sibi decreta sunt. Qua conclusione ab omnibus approbata et accepta, conventio Pyotrkoviensis, quae diebus quindecim duravit, soluta est, et Kazimirus Rex, ut facilius et melius rebus Pruthenicis provideret, versus Lanciciam et Brzesczye ex Pyotrkow processit, et apud Lanciciam Pascha Domini cum contorali sua egit.

---

[1]) macula *Cod. Przez.* [2]) Cziza *Cod. Przez.* (accisa).

Melszak oppidum Iohannes Skalski ex parte Regis Kazimiri intercipit, et castrum Holand regium defensum.

Die Veneris, decima mensis Aprilis, Iohannes Skalski partium regiarum apud Prussiam maior capitaneus et in Frumborg tenutarius, coadunatis sibi ex aliis regiis praesidiis frequenti equite atque pedite, Melszak oppidum partium Crucifericarum, clam nocte ingressus, intercipit, et multis fortunis, quas illic agrestes ad tutandum invexerant, atque oppido potitus, sexaginta hostium armigeros, praesidium illic observantes (nox enim pavidiores hostes faciebat) captivat. Agebant tunc apud Kinsberg principales hostium capitanei et ductores ordinum, moram, quippe vocati a Cruciferico Magistro Ludovico, ut terram Sambiensem, quam classis Gdanensis, populatura illam, ingressura erat, tutarentur, illuc convenerant. Quae novitas super interceptione Melszak intellecta, non secus et Magistrum et suos, quam par erat, turbavit: obsidionis enim instar, capta a regiis gentibus Melszak, intelligebat se apud Kinsberg pressum iri. Et proinde Henricum de Plawen quinta die post interceptionem (ratus milites regios ex Melszak in praesidia solita defluxisse, et Melszak in languidato numero reliquisse) cum tribus millibus equestrium et pedestrium in Melszak mittit: qui advenientes [1]), a media nocte usque ad meridiei horam, in quatuor partibus oppidum aggressi, illud adeo forti invasione impugnabant, ut una disrupta porta [2]), recuperaturos se, quod amiserant, existimabant. Sed utrisque pro victoria adnitentibus, hostium ducenti in disrupta porta superne caesi, caeteri vulnerati et nonnulli capti. Henricus de Plawen Commendator olim Elbingensis, magna ira et dolore perculsus, quod et eo prohibente impugnationem oppidi aggressi fuerant, et plurès quam pro numero, règiis militibus salvis, ceciderant, graviter vulneratos ad castrum Holand spe impletos, quod illud facile interciperent et temerariam cladem apud Melszak acceptam meliori victoria corrigerent, ducit. Sed fortuna cum loco mutata non est: multo enim plures circa Holand, dum temerarius [3]) simulantes se pavidos et quasi resistere non ausos, milites regios oppugnant, occiderant. Ita Magister Prussiae Ludovicus unum dispendium satagens rescindere, altero, aeque magno, obrutus, geminum pertulit.

---

[1]) Qui in Melschak advenientes *Ed. Lips.* [2]) parte *Cod. Przez.* [3]) temere *Ed. Lips.*

Iohannes Iassyenski castrum Ossyek pro Kazimiro Rege capit et hostes in succursum castro venientes profligat.

Iohannes Iassyenski capitaneus regii praesidii in Nowe, constructo in faucibus castelli Ossyek [1]), quod ab hostibus tenebatur, propugnaculo alias Basta, gravi obsidione eos, qui Ossyek tenuerant, premebat. Quibus succursuri ex Choynicza et Stargard hostes adveniunt; sed cum Iohanne Iassyenski congressi, confliguntur [2]): ex quibus in certaminis loco plures fuere desiderati, caeteri apud villam Czarnilasz extincti et sepulti, armis, equis, bombardis hostium, quae fugiendo deseruerant, regii milites potiti. Visa autem hi, qui castellum Ossyek observabant, suorum clade, castello Ossyek [3]) incenso, et capitanei sui cadavere, qui a gentibus regiis fuerat per impugnationem interfectus, derelicto, undis se credentes, mortis et captivitatis evasere pericula; regii milites, castri Ossyek incendio facile restricto, etiam castello facilius potiti sunt. Sub idem tempus gentes regiae ex Ressel, cum hostili praesidio ex Warthemburg congressae, pluribus necatis, caeteros aut comprehendunt aut in fugam vertunt.

Elisabeth filia Kazimiri Regis moritur.

Die Veneris, in crastino Ascensionis Domini, Elisabeth iunior filia Kazimiri Regis [4]), pluribus aegritudinibus debilitata, in arce Novae Civitatis Korczin diem obiit. Cuius corpusculum Cracoviam relatum, in sepulchro Annae Reginae conditum est.

Kazimirus Rex in Marienburg profecturus, ad Legatum apostolicum Rudolphum episcopum Lavantinum Wratislaviam mittit, admonens, ne perfidiam Cretensis archiepiscopi itidem Legati apostolici, in conficienda cum Cruciferis pace imitetur.

Decima octava mensis Maii, Kazimirus Rex [5]) in Brzesczye Cuyaviense adveniens, dies Pentecostes et festum Corporis Christi illic exegit, assidua cum Iohanne Gnesnensi archiepiscopo, Iacobo Wladislaviensi episcopo, palatinis quoque et consiliariis Maioris Poloniae, qui cum sua Maiestate immorabantur, de suo in Marienburg et in Prussiam progressu agens consilia

---

[1]) Osiek *Cod. Przez.* [2]) profligantur *Ed. Lips.* [3]) Castello Ossegniczensi *Cod. Calv.* [4]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.*

legationes nonnullas conficiens [1]) et legationibus respondens [2]). Et quoniam intelligebat se ante diem Sancti Iohannis Baptistae in Marienburg venire iuxta constitutum non posse: frumentorum in hostili agro conculcationem, priusquam in urbes importari possent, effecturus, a suorum vero conculcatione hostes coerciturus, Adam Wilkanowski capitaneum in Nidborg cum quingentis equitibus, mercato conductis, in Nidborg praemittit, iubens illum, ut cum Iohanne Skalski in Frumborg, et Iohanne Szak [3]) in Wormith, capitaneis, illis quoque gentibus regiis, quae in Passenhen morabantur, et hostilia conculcaret et propria tutaretur. Recensens insuper Legato apostolico Rudolpho episcopo Lavantino, apud Wratislaviam residenti, qui nomine Sedis Apostolicae obtulerat se, specialiter eo missus et iussus, pro pace inter se et Cruciferos fidelem operam navaturum, non satis plene respondisse, Iohannem Dlugosch seniorem Canonicum Cracoviensem ad illum transmittit. Qui Wratislaviam adveniens, verba apud Legatum, omnibus arbitris exclusis, die Saturni, vicesima prima Iunii [4]) facit, et Regem quidem Kazimirum optime ad acceptandam cum Cruciferis pacem qualificatum disserit, quamvis et armis et fortuna superiorem. Vereri tamen se, ne et ipse Hieronymi archiepiscopi Cretensis, a Papa Pio secundo ad eandem rem conficiendam missi, aemuletur naturam, mores et itinera, qui quamvis non se aliter, quam si filius regius foret, pro pace admissurum depromeret, ad Magistrum tamen Prussiae Ludovicum in Kinsberg permissu et conductu regio veniens, calice aureo ab eo corruptus, disparem se et verum Cretensem gerere, atque in diaeta Brzestensi, pro pace instituta, quod primum, veluti pacis conclusionem infecturum, vitare debuerat, occupans, militares et cives Prussiae pro excommunicatis et interdictis habere, causam quoque Magistri contra Regem advocare coepit, iubens servari tunc Interdictum, in Regis dedecus et contumeliam [5]), et solus ipse dissolvendae pacis causas subministrans: cum potius evacuare debuerat materiam, homo callidus, versutus et vafer, quamvis eius actiones, parum sanas, nonnulli prudentiam vocitarent; qui bellum, quod extinguere venerat, accendit: quod finire se iactabat, in eam diem produxit: quieturum, nisi ipse praestitisset alimentum. Quicquid enim post eius discessum, ultro citroque sanguinis fusum, fundendumque est, quicquid telorum hinc inde volitat, quicquid irarum serpit, id totum ex illo optimo non pacis, sed belli sequestro et accensore, scaturivit in Sedem Apostolicam, quae ex suis operibus plus contumeliae, quam honoris retulit, et in Cruciferos, quos maiori bello, ut literis eorum deprehensis cognitum est, involvit, magis quam in Regem impius.

---

[1]) confecit *Ed. Lips.* [2]) respondit. *Ed. Lips.* [3]) Zak *Ed. Lips.* [4]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [5]) in Casimiri Regis dedecus et ignominiam vel contumeliam *Ed. Lips.*

Non recusaturum itaque Kazimirum Regem, illum mediatorem et Legatum apostolicum pro bello Pruthenico rescindendo suscipere, gratumque sibi in oras has adventum suum fore, nec ulli quam sibi amplius de honore finiendi belli et pacis conficiendae favere: nosse tamen se et certificatum iri ante omnia velle, sequi et ipse vellit nec ne Cretensis archiepiscopi in eam diem fumantes ineptias. Commendata Rudolphus apostolicus Legatus Kazimiri Regis solertia, respondit: Factiones omnes Hieronymi Cretensis archiepiscopi, quibus in re Pruthenica usus est, et illis maiores, deterioresque probe sensisse, precarique mentem a Deo praestari sibi, qua illarum inaemulator existeret; confecisse se pacem [1]) inter Fridericum Romanorum Imperatorem et Regem Pannonicum Mathiam commemorabat, et ab omni excusisse munere, licet sibi offerretur munus; ab Imperatore incusatum, quod Almannus pro Hungaris contra Almannos plus faverit. Gessisse insuper adolescentiam et virilem aetatem cum omni integritate, absque omni corruptelae labe, et iam in diebus suis processisse [2]): non tempori et aetati, dignitatique suae nunc convenire, ut quod adolescens fastidiebat, amplectatur senex. Se praeterea a moderno Summo Pontifice Paulo secundo admonitum esse, ut pacem Pruthenicam aggressurus conficere, osorem se non sectatorem munerum ostenderet. Proinde certum reddebat Regem [3]) et nuntium regium Iohannem Dlugosch: nihil se minus, quam dona sectaturum, nihil magis quam offensionem partium evitaturum, nec [4]) habiturum milites et cives Prussiae pro excommunicatis, remque divinam coram illis sincere acturum, daturumque brevi suae puritatis, si res in praxim venerit, experientiam, et non verbis, ut Cretensis, sed effectibus se usurum. Cum hac responsione Iohannes Dlugosch ex Wratislavia in Brzesczye reversus, et Kazimirum Regem et consiliarios bona spe de practicanda sincere a Legato Pruthenica pace implevit, animosque nonnullorum consiliariorum, Legati adventum iuxta ac pestem execrantium, mutavit.

Magister Prussiae omnia fere frumenta circumcirca oppida episcopi Varmiensis conculcans, hostem Polonum in se ac sua etiam vertit.

Ingenti anxietate et dolore super oppidi Melszak interceptione, et suorum, qui ceciderant ad illud, interemptione [5]), Ludovicus Prussiae Magister excruciatus, omnem sui pectoris et suorum bilem et indignationem in Paulum Varmiensem electum et confirmatum, quasi ex suae discessionis

---

[1]) se parum *Ed. Lips.* [2]) profecisse *Ed. Lips.* [3]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [4]) Non *Ed. Lips.* [5]) interemptione *deest in Cod. Calv.*

culpa haec omnia illi accidissent, vertit, publice questus, plura se ab illo, quam a Kazimiro Poloniae Rege, cum quo tot annis bellum gesserat, dispendia passum esse. Quapropter iras in eum conceptas continere non valens, in principio mensis Iunii cum sexingentis equitibus et totidem peditibus in campum progressus, habens in suo comitatu Henricum Plawyenski Commendatorem olim Elbingensem, Gerhardum Molingrade Livoniae Marsalcum, Georgium Sliwyenski [1]) et plures alios suarum partium auxiliarios, omnia frumentorum [2]) sata, vix dum in culmos pubescentia, circumcirca oppida episcopi Varmiensis, videlicet Brunsberg, Wormith, Elsberg, Ressel, Guthstad, Melszak, aut succidit, aut conculcat, et quod passurus ipse a gentibus regiis fuerat, pati regias coegit. Ex quo secuta est a civibus civitatum praedictarum magna in Paulum electum Varmiensem irritatio animorum, querentium se ex adhaesione sua Regi facta, vastatum et perditum iri: qui sub neutralitatis umbra, nisi praecipitatio Pauli electi causam praestitisset, latere incolumes poterant; adeoque gravius iusto frumentorum praefatorum destructionem ferebant, ut plerasque civitates, nisi gentes regiae illas ingredi praeocupassent, deditionem Magistro facturas, avertendae suarum segetum conculcationis causa, constabat [3]); Paulum quoque electum Varmiensem satis puduit, quod et suorum criminationes et probra pertulerit, et sui ac suorum defensionem iuxta constitutum a regiis militibus, non accepit. Nutabant enim Adam Wilkanowski, Iohannes Skalski, Iohannes Szak [4]), capitanei regiarum copiarum, nec tute posse se cum Magistro et suis decernere calculabant, cum propter civium ambiguam et suspectam fidem, plures ad praesidium civitatum relinquendo, tam equitatum suum, quam peditatum redderent [5]) diminutiorem. Literis tamen et nuntiis regiis ob huiusmodi nutationem carpti, tardiuscule et ipsi processerunt cum quanto maioribus poterant copiis in campum, rem fortunae, quam primum opportunitas daretur, commissuri. Verum Ludovicus Magister periculum ingens in summa rerum suarum, si congressione vinceretur, veritus, in oppidum ditionis suae Bartenstein cum omnibus suis se recepit. Quapropter gentes regiae, non faciente Magistro pugnandi copiam, liberius et ipsae conculcatione [6]) in frumenta et igne in tecta hostilia saeviebant.

---

[1]) Dziwienski *Cod. Przez.* (de Schlieben). [2]) omnium frumentum *Ed. Lips.* [3]) constaret *Ed. Lips.* [4]) Zak *Ed. Lips.* [5]) reddunt *Ed. Lips.* [6]) et ipsi pro conculcatione *Cod. Przez.*

Kazimirus Rex acerbiori Pruthenorum suae partis legatione commotus, qua castra et oppida suae fidei committi postulabant, versus Marienburg proficiscitur.

Duobus prope mensibus Kazimiro Poloniae Rege apud Brzesczye immorante, Stiborius de Baysen gubernator Prussiae, Gabriel de Baysen palatinus Chelmensis, cum pluribus militaribus et civitatum Thorunensis, Elbingensis et Gdanensis nuntiis adveniunt, et de pluribus suis oppressionibus, gravaminibus et extrema egestate questi, orant: ut Rex celerius cum fortitudine copiarum suarum adveniat, belloque admodum diuturno, quo se et omnia sua aut deletos, aut exinanitos et ad exiguum numerum, exiguamque substantiam redactos, astruebant, quandoque finem imponat. Futurum enim fore [1]), ut si iuxta condictum cum copiis advenerit, et Magistrum cum Kinsbergensi oppido obsidione vallaverit, et aliquot civitates hostiles iuxta pactum secreto cum gubernatore ictum, in suam potestatem deditum et pacem aequis conditionibus consecutum iri. Orabant deinde, ingeminando superiores preces: ut et castrum Marienburgense, et caetera castra atque civitates ditionis [2]) suae in Pomerania et Prussia, eorum potestati permittat: parum enim convenire suae fidei atque honori, ut ipsis neglectis, praefecti exteri in arcibus regiis praesideant, et segniter illas administrando, neque agris serendis, neque hostibus pellendis, dent operam, superbeque sibi et indigne, qui intrinseciores et magis fidi Regi esse debuerant, imperitent, assidueque fiscum Regis, paratum aes expetendo, nihil ipsi providendo, rodant. Mirari se, habere Regem tam inexhaustum aerarium, quod tantae rapacitati sufficiat: convenire, ut post tam diuturnam moram, et miserabilis ipsorum status, et sui aerarii, nullatenus in tam effusam largitionem suffecturi, Rex rationem habeat; se diutius, quod hactenus toleraverunt, toleraturos non esse, sed sibi utrumque, si aspernatum iri preces suas viderint, provisuros. In hanc autem asperam legationem, etiam gestus et vox aliquanto, quam apud conspectum Regis conveniebat, tetrior, ipsam exasperans, a Stiborio de Baysen gubernatore, legationis principe, et Gabriele germano suo, palatino Chelmensi, edebatur. Kazimirus autem Rex [3]), etsi cum omnibus consiliariis indigne ferebat, aspera se legatione altera vice iam peti ab his, in quorum liberationem, amplificationem et defensam, plurimum sanguinis et aerarii effuderat, ius succensendi atque iurgandi in aliud tempus aptius differens, militaribus et civibus Prussiae benigne pro tempore respondet, aliaque animo, alia ore volvens, edicit: se in Marienburg, quam primum copiae convenerint, tempestive adventurum.

[1]) esse *Ed. Lips.* [2]) ditioni *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.*

et tam de castro Marienburg, quam caeteris, iuxta eorum consilia opportune provisurum; neglectum transactae morae non sibi aut suis, sed tempori imputari debere, cuius caristia sine exemplo [1]), tam voluntarios, quam mercenarios milites, secum in Marienburg transituros (penuria enim panis et pabuli plus solito ubique invaluerat) venire prohibebat: assiduus quippe in anni transacti autumno imbrium descensus, inebriatis nimia humiditate terrae visceribus, frumentorum universi grani abortivos potius proiecit, quam edidit foetus. Ea spe legatos impletos, principalioribus donatis, remittens, et ipse nona die Iulii [2]) ex Brzesczye egressus, Iuniwladislaviam decima [3]) Iulii pervenit, egressione sua milites ad accelerandum post se transitum tracturus [4]).

Henrici Stolpensis Ducis ad Kazimirum Poloniae Regem vafra legatio, subsidium promittens contra Cruciferos.

Biduo [5]) nuntii Henrici Stolpensis Ducis, Henricus Schonebeken presbyter et Nicolaus Massowen [6]) miles, ad Kazimirum Regem [7]) apud Iuniwladislaviam offensum adveniunt. Summa legationis eorum haec erat: Ducem Henricum regio adventu exhilaratum, cum omnibus suis potentiis in armis esse, laturum Regi, sive in Marienburg, sive quocunque alias ierit, personalia solatia [8]), si et Rex in persona iverit, sin minus copias suas copiis regiis in omnem usum coniuncturus. Orare tamen, ut si Choyniczam, aut aliud oppidum hostile obsidendum Rex duxerit, donec conquirat, perseveret: ne consurgente regio exercitu, ipse et sui apud hostes irritatos reddatur odibilior. Quaerebant deinde, quid beneplaciti regii foret, et an hostibus Choyniczam detinentibus solvere Dux Henricus octo millia florenorum, cum captivis eorum, et possessionem ab eis Lemberg et Bithow, iuxta compactata, cum ad id suorum subiectorum, qui aurum contulerunt, stringatur prece, accipere [9]), an continere se debeat, astruentes continentiam, si per Regem optabitur, non posse fieri nisi abscissam. Adiiciebant postremo in fine, quasi sermone perfunctorio, ut tribuatur illi potestas per Regem, de oppidis Stargard, Choynicza et quibusvis aliis arcibus vel oppidis, in hostium ditione consistentibus, pactandi et in suam illas facultatem, datis pecuniis, quod propediem fieri speraret, traducendi, et traductas in sua pro-

---

[1]) magna ac propemodum sine exemplo *Ed. Lips.* [2]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [3]) duodecima *Cod. Przez.* [4]) tractaturus. *Ed. Lips.* [5]) Hi duo *Cod. Przez.* Duo *Ed. Lips.* [6]) Maszowey *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [8]) auxilia *Ed. Lips.* [9]) accipere ne *Ed. Lips.*

prietate retinendi, salvo Regis et Regni obsequio et feudo. Tulit et hanc legationem Kazimirus Rex cum suis omnibus satis indigne, vafram eam et callidam (ut erat), Henricum Stolpensem Ducem, de universa Pomerania occupanda et in suam proprietatem, permittente se, vendicanda, spem et ambitionem complexum, ratus, nuntiis nihil certi respondendo iniungit: ut Ducem Henricum ad se post dies quindecim in Bidgostiam personaliter venire ordinent, de singulis, quae postulaverat, amico more cum Rege transacturum. Interim tamen summopere caveat, ne hostibus pactum, in reddendo captivos et aurum, servet: dispendium potius non restituturum munitionum Lemberg et Bithow toleret, hostilem animum in Regem monstraturus, si secus egerit. Verebatur siquidem Kazimirus Rex [1]) et consiliarii sui, ne auro a Duce Stolpensi eis reddendo, novas ex Almannia copias, solutionem huiusmodi iam dudum in locis certis opperientes, hostes compararent et in Prussiam adducerent, progressum rerum regiarum votive provenientium aversuri: et propterea tam stricta prohibitione, ne solverentur aurum et captivi, nuntios Ducis et Ducem Stolpensem oneravit.

Castrum Slochow per Martinum Sziczowicz subditum Henrici Ducis Stolpensis dolo intercipitur, et captivatur Georgius Dambrowski capitaneus illius.

Altero posthac [2]) die Lunae, videlicet vicesima secunda Iulii [3]), Kazimirus Rex [4]) ex Iuniwladislavia, comitantibus eum nuntiis Ducis Stolpensis, egressus, in Bidgostiam (iam enim haud contemnendae copiae ad illum conveniebant) vicesima tertia Iulii [5]) pervenit, ubi illi velox quidem, sed parum laetus nuntius allatus est: castrum suum insigne Slochow, sub Georgio Dambrowski eius capitaneo, per Martinum Sziczowicz et germanos suos [6]) Iohannem et Petrum, de Stolpensi Ducatu, interceptum esse. Praefatus siquidem Martinus Sziczowicz in domo sua ab ipso Georgio Dambrowski et suis de Slochow captus et in vinculis tentus, cum inter suos opibus censeretur excellere, ad summam notabilem, pro liberatione sua solvendam. arctabatur. Cuius solutionem elusurus, multa se comitate et benevolentia Georgio Dambrowski insinuaverat: a quo indulgentius, quam sors captivi ferret, habitus [7]) et frequentius in domum, representaturus se viceversa, remissus, Duce Henrico Stolpensi vel instigante, vel permittente, incertum est, occupare castrum Slochow, videns illud parum vigilanter custodiri, in

---

[1]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) postea *Ed. Lips.* [3]) Mensis Iulii *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) vigesima tertia die mensis Iulii *Ed. Lips.* [6]) eius *Ed. Lips.* [7]) habitus est *Ed. Lips.*

animum inducit; et quo id facilius perficiat, offert se ad repraesentationis diem quatuor farinae currus pro castro Slochow, quod caristia frumenti laborabat, Georgio Dambrowski acceptante, adducturum. Itaque ad constitutum diem farinam in quadrigis adducens, cuilibet quadrigae quatuor expeditos pedites [1]) adiungens, castrum Slochow ingressus, et cum Saxonibus, qui in obsequiis Georgii in castro morabantur, proditionem pactus, facile occupavit, Georgiumque Dambrowski capitaneum et principaliores captos fundo turris retrusit. Turbatus Kazimirus Poloniae Rex hoc novo, cum suis omnibus primum vafriciem petitionis Ducis Henrici Stolpensis, qua se ad redemptionem oppidorum Stargard et Choyniczae, ac aliarum munitionum terrae Pomeraniae, admitti perseveranter expetebat, intelligere coepit, et castri Slochow interceptionem sub generalitate petitionis latuisse, accersitisque ducalibus nuntiis (nondum enim ex Bidgostia recesserant), non recte secum per Ducem [2]) Henricum agi, neque Ducem Henricum sua linquisse callide ingenia deducit: cum castrum regium a suis potioribus subditis sit interceptum. Turbatos se nuntii et moestos ostendunt, adnisurosque, ut quamprimum reddatur Regi, compromittunt, veriti (ut reor), ne pro eorum dolosa legatione aliquid in eos extremius Rex consuleret. Mittit et ad Ducem Henricum Stolpensem Rex Iohannem Marczinkowski capitaneum in Drahim, questurum hanc iniuriam, restitutionemque castri deposciturum. Mittit et ad Martinum Sziczowicz Iacobum Czyelholcz [3]) velut fecialem, pluribus verbis, quibus Martinum Sziczowicz convenire debeat, instructum, ut [4]) castrum interceptum restituat [5]). Veniunt ad illum Caspar Nosthwicz, Hanus [6]) de Zal, capitanei Choyniczenses, castrum Slochow ab eo certa pecuniae quantitate, in promptu danda, empturi. Venit et Dinisch [7]) Friderici Marchionis Brandeburgensis praecipuus consiliarius, in quadraginta equorum comitatu, astu et solertia, quibus pollebat, facile se credens in consortem castri assumendum, et Martinum procedente tempore, ex illius possessione detrusurum. Sed Martinus Sziczowicz Saxonica versutia et ipse refertus, et regio nuntio blandius respondens, offert se non pro alio, quam pro Poloniae Rege, idemptitatem cum suo Duce Stolpensi habente, castrum servaturum [8]); Choyniczenses cum bonaque spe remittens, in aliud tempus venire iussit: Dinisch vero nullatenus egere auxilia, satisque se virium habere ad castri custodiam et defensam, respondit.

---

[1]) pedites *desideratur in Cod. Calv.* [2]) per Ducem Stolpensem *Ed. Lips.* [3]) Czelbolcz *Ed. Lips.* [4]) ut *deest in Cod. Calv.* [5]) restituturum. *Cod. Calv.* [6]) Ioannes *Ed. Lips.* [7]) Diwisch *Cod. Przez.* [8]) Castrum servaturum Słochotiense *Ed. Lips.*

Omissa in Marienburg ex certis rationibus Kazimirus Rex profectione sua, exercitum gentium suarum ad obsidendum Choyniczam transmittit.

Perpendens Kazimirus Rex Poloniae a Martino Sziczowicz ambiguis responsis se deludi, frequenti coacto consilio, quid in tam periculoso casu agere expediat, consultat, multumque secum et cum consiliariis secretissimo consilio volvit, in Marienburg ne, an alibi ire pergeret: tumque primum, quod dudum animo tacitus volvebat, propositum suum aperit, ut transitu in Marienburg omisso, Choyniczam, portum et ingressum hostilem universae defectionis, et omnis belli hactenus durantis, et ni conquiratur, duraturi, caput petat. Cuius rei superiori bello utilis et necessaria, tentata potius, quam executa occasio fuerat, et non sine publica pernicie intermissa, cui tanto tempore sua temeritas impunita fuit, obsidione forti claudenda, auferendique ea obsidione hostibus frequentes, qui ex Polonia redduntur annis singulis, tam quaestus quam commeatus, conterendo fruges, quarum Choyniczenses gloriantur ubertate, hostibus venturis omnis opportunitas et spes adimenda. Terrendus et Martinus Sziczowicz, castri Slochow interceptor, qui et ipse [1]) Choynicza obsessa, iam se obsessum iri putabit parem tandem et in clade Choyniczensi obsessis et dedecus tunc acceptum, si aliud non urgeret, abolendum de frontibus. Probant omnes consiliarii multifariis suffragiis hanc Regis sententiam: soli militares et cives Prussiae, qui illuc ad consultandum acciti fuerant, aversionem a Marienburg et transitum in Choyniczam, et decretum Pyotrkoviensis conventionis et pollicitationem Regis frequentius factam, temerarie improbant. Verum cum illis maior utilitas ex obsidione Choyniczae, quam transitu in Marienburg, deducta fuisset, allegantibus consiliariis Regni Poloniae, transitum regium in Marienburg parvi commodi, maximi [2]) dispendii fore, et ob caristiam commeatuum tam Regem, quam milites, nullo memorabili opere edito, ex Prussia dilapsuros, et si perseverare illic velint, non aliud [3]) quam Kinsbergensis civitatis obsidionem acturos, latus quoque terrarum Maioris Poloniae, hostibus Choyniczam tenentibus, nudum, ut in illas igne et spoliis, quantum velint, grassari possint, relicturos; verum ex Choynicza obsessa, plurima commoda Regi, dispendia et terrorem hostibus proventura, et si illam expugnare contigerit, universam Prussiam de caetero clausam et obsessam teneri, et facilius in pacem et in Cruciferorum expulsionem, si pacem aspernabuntur, recepta Choynicza, posse pervenire, et maxime castri Slochow restitutionem; ob quod unum rehabendum, si caetera non urgerent,

[1]) et ipsa *Ed. Lips.* [2]) maximi vero *Ed. Lips.* [3]) non aliam *Ed. Lips.*

etiam Marienburgensis transitus negligendus fuerat: facile etiam ab ipsis tantorum commodorum ratio suscepta est. Omni itaque respectu, omni conatu, Kazimirus Poloniae Rex, iuxta id saluberrimum decretum, quod non tam ratione prudentius, quam eventu, fortuna illud prosperiori comprobante, fuit felicius, ad obsidionem Choyniczae animum intendens, primum copias mercenariorum militum, quorum ductor erat Felix de Panyow alias Sczesni, sexingentorum equitum numerum explentes [1]), ad maturandum et inchoandum obsidionem Choyniczae praemittit. Qui propter maiorem hostilem numerum in oppido consistentem, obsidionem principiare non ausi, in Tucholya se receperunt, donec Kazimirus Rex, hostium multitudine intellecta, copias curiensium [2]), praeficiens eis in capitaneos Petrum Dunin succamerarium Sandomiriensem et Iohannem Sinowyecz, transmisit. Die itaque Veneris, vicesima quinta Iulii [3]), exercitus regius sub ducatu [4]) praefatorum Petri Dunin et Iohannis Sinowyecz, quem Iohannis archiepiscopi Gnesnensis et Iacobi Wladislaviensis episcopi, Lucae Posnaniensis, Sandivogii Siradiensis, palatinorum, Petri de Gay Calissiensis castellani, Iohannis de Rithwyani Regni Poloniae marsalci, familiares coauxerant, ex Bidgostia egressus, et copiis Felicis alias Sczesni, mercenariorum capitanei, coniunctus, vicesima octava [5]) Iulii Choyniczam perveniens, eam obsidione, in una tantummodo parte, Bidgostiam versus spectante, obsidere coepit. Res primum Choyniczensibus parum credibilis et ludibriosa visa est; dum vero sepibus et fossatis, contra ac ipsi rati, se circumduci viderent, vanae existimationi vera successit, bombardisque et operibus machinarum tam frequenti proiectione, et ad dimicandum provocatione, usi sunt, ut nec nocte, nec interdiu quiescere obsidentes sinerent, pluresque in dies de exercitu Regis aut desiderabantur, aut vulnerabantur. Ducibus copiarum nulla castigatione suos, ne se pugnae insererent, valentibus avertere: pudore quodam concitatis Polonis, quod maior inesset animus ad certandum obsessis, quam obsidentibus: studio pugnae incensi, praecipitanter interdum ferebantur. Transmisit posthaec Kazimirus Rex exercitum ex Lithuanis et Thartaris comparatum, cuius Iwaschko Chodkowicz [6]) erat ductor, ad augendam Choyniczae obsidionem, ad subitas obsessorum ex oppido eruptiones arcendas opportunum. In furiam autem quandam et desperationem hostes, qui obsidebantur, versi, sagittis veneno interlitis Polonos appetebant, pluresque ex toxico moriebantur. Non tamen ea clades, quamvis crudelis et bar-

---

[1]) militum explentium *Ed. Lips.* [2]) aulicorum *Ed. Lips.* [3]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [4]) sub ductu *Ed. Lips.* [5]) vigesima octava die *Ed. Lips.* [6]) Iwasko Choydczowyez *Cod. Calv.*

bara, constantiam Polonorum imminuit: sed non secus [1]) amentes et coeci, morte nihili pensa, in periculosas sagittas ruebant.

Oppido Stargard dedito, acrius Choynicza obsidetur a Polonis.

Vicesima tertia die mensis Iulii, hostes apud Stargard longo tempore per gentes regias obsessi, quamvis pro minori medietate oppidum sepibus negligentius a Polonis absolutum foret [2]), desperatione concepta, fame insuper excruciante coacti, ne in Polonorum manus vivi venirent, haud ignari, quam languidos nacti essent in Choynicza propediem obsidenda defensores, sub noctis mediae caligine, adeo silenti agmine, ut etiam obsidentes fallerent, egressi, relictis bombardis et quibuslibet operibus, relictis et captivis, saevam [3]) et tertiam iam obsidionem secum tolerantem Ulricum Eysenowen, magnum olim Commendatorem, secum ducentes, ex Stargard diffugiunt. Et equitatus quidem in plures se turmas dividens, celeri cursu Choyniczam contendit, parumque abfuit, quin in manus Felicis alias Sczesni de Panyow, obsidionem Choyniczae iam tunc tentantis, incideret; peditatus vero retrorsum se egit, et in ecclesiam Szanthir supra Wislam sitam, ab Henrico Plawyenski ad impediendum navigationem et cogendum agrestes de maiori insula ad tributa, incastellatam, divertit. Poterant universae illae hostiles copiae deleri, si Polonus fugientes et pavidos insequi perseverasset: sed et equi apud Polonos ex fame lassiores, et noctis obscuritas, persequendi opportunitatem ademerant. Altero die urbs ab oppidanis defectionis insontibus (authores enim defectionis remanere non ausi, simul una cum hostibus perfugerant) Gothardo de Radlin capitaneo gentium regiarum dedita est. Cuius deditionem, quamvis ultima necessitate expressam, aspernari non placuit, quo ad caetera belli munera ea aestate agenda, vacari posset licentius. Kazimirus Poloniae Rex huius deditionis nuntio, dum exercitum Choyniczam obsessurum, extra portam Bidgostiensem lustrando conduceret, accepto [4]), laudes primum Deo in templo exsolvit, deinde omnes has copias, quae Stargard evicerant, paucis pro custodia oppidi cum Gothardo capitaneo relictis, ad urgendum Choyniczae obsidionem misit. Quibus advenientibus, a sex prope millibus gentium regiarum Choynicza obsessa, maioribus difficultatibus urgeri coepit.

---

[1]) non secus atque *Ed. Lips.* [2]) esset *Ed. Lips.* [3]) senem *Ed. Lips.* [4]) accepisset *Cod. Przez.*

Castrum Slochow paulo ante per Martinum Sziczowicz interceptum, auxilio duorum sacerdotum in potestatem Polonorum rursus venit, atque oppida Fridlanth et Emersten deduntur Regi.

Oppidi Stargard deditionem, castri etiam Slochow recuperatio (cuius interceptio Cruciferorum animos plurimum erexerat, gloriantibus se Cruciferis, quasi Slochow in eorum potestate consisteret, plus ex adeptione Slochow percepturos boni, quam ex amissione Stargard passuros mali) secuta est. Die namque Martis, antepenultima Iulii [1]), quadraginta pedites [2]) ex castro regio per Iohannem palatinum Wladislaviensem, dicti castri capitaneum, transmissi ad Slochow, fortunam recuperandi castri, aut si id non procederet, aliquid rapiendi, tentaturi, adventabant. Quos Martinus Sziczowicz [3]) advenire a longo conspiciens [4]), cum suis omnibus Saxonibus, nullum veritus castri discrimen, si illud vacuum relinqueret, contra illos extra ultimam castri portam prosiliit, a proposito illos deterriturus. Erant in castro duo sacerdotes, Pomerani genere, et scholae magister cum aliquot clericis, molestius [5]) ferentes, Kazimirum Poloniae Regem, fraude Saxonica, castro suo naturali Slochow fraudatum esse: hi animadvertentes Martinum Sziczowicz cum Petro et Iohanne germanis, familiaribusque universis ad opponendum resistentiam peditibus egressum esse, claudunt portam castri superioris, et fracto ostio turris carceralis, Georgium Dambrowski cum sedecim suis comitibus, submissis velociter ferarum cassibus usque in fundum carceris, extrahunt. Castro superiori potiti, in Saxones saxa superne iaciunt: qui tam subito periculo et casu consternati, et quid primum agerent, peditesne propellerent, aut superius castrum repetere tentarent, ignari, seminudi [6]) et discalceati de inferiori castro se evolventes, in Stolpensem regionem, Duci suo Henrico [7]), qui de castri Slochow interceptione et adeptione gloriabundus parum sane exultaverat, casum suum narrando, diffugiunt. Georgius Dambrowski utroque castro potitus, Kazimiro Regi per unum ex his, qui secum carcerales toleraverant angustias, novum id significat: quem Kazimirus Rex, et sacerdotes atque clericos, recuperandi castri [8]) authores, novis vestibus honoratos munerat. Oppida illico Fridlanth et Emersten [9]) obedienter se Regi dedunt, capitaneosque et gentes illius, hostilibus eiectis, suscipiunt: quae ob nimiam severitatem, truculentiamque

[1]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [2]) equites *Ed. Lips.* [3]) Siczouicz *Ed. Lips.* (Zitzwitz). [4]) a longe aspiciens *Ed. Lips.* [5]) Qui molestius *Ed. Lips.* [6]) conscensis quoque celerrime Georgii Dabrowski et suorum quos occupaverant, equis, seminudi *Ed. Lips.* [7]) Erico *potius.* [8]) recuperati castri Slochow *Ed. Lips.* [9]) Emersthein *Cod. Przez.* (Hamerstein).

Wladislai de Damoborz castellani Naklensis credebantur a Rege descivisse. Hae res apud Magistrum et Cruciferos, hostesque denuntiatae, in summam rerum illos desperationem traxere et discrimen, castroque Slochow, quod Marienburgo par destinabant, in ditionem Kazimiri Poloniae Regis concedente, nihil sibi boni poterant amplius ominari.

Cruciferorum Magister recuperata Slochow et obsessa Choynicza territus, a Kazimiro Rege pacem petit, mutuo prius ea de re consilio habito.

Die Veneris, prima Augusti [1]), venit ad Kazimirum Poloniae Regem in Bidgostiam Bernhardus de Schumborg capitaneus in Chelm et Brodnicza, et obtenta audientia, nomine Ludovici Magistri Prussiae et Ordinis pro caduceatore ad Regem missus, ad placitandum de pace petebat colloquium, colloquii quoque diem et locum. Magister siquidem Crucifericus obsideri et impugnari Choyniczam fortius in dies, et Slochow recuperatum, oppidaque Emersten, Fridlanth et Stargard, Regi dedita intelligens, Commendatoribus omnibus et partis suae militibus, etiam mercenariis, in Kinsberg convocatis, quid facto opus esset, consuluit, primus ipse sententiam edisserens, magnopere pacem suadebat. Nosse se, ait, probe Polonorum spiritus, nosse animos ingentes, iam diu iras pro ademptis sibi terris Pomeraniae et Chelmensi in pectore volventes, nec quieturos, nisi recuperent. Caeterorum omnium eo inclinabant sententiae sed et preces, ut pax si posset, aequis, si minus, tolerandis [2]) conditionibus acciperetur. Angebant siquidem [3]) tam Magistrum, quam omnes suos curae ingentes, in universum eventum summae belli distentum, et hostibus terra marique urgentibus, civitatum suarum Prussiae, ne ad Polonos deficerent, magno fluctuabat pavore: iam enim plerasque senserat novandi res habere cupidinem. His etiam et alia anxietas non mediocris accesserat: quoniam omnes Almanniae Principes a se et solatio [4]) sibi ferendo descivisse cognoverat, qui et ipsi propriis bellis intenti, suffragium suum, quamvis frequentibus legationibus fatigati, nisi verbotenus illis praestabant, favorem illis intelligentes fortunae non adesse. Distinebat et Kazimirum Poloniae Regem et consiliarios, quale Bernhardo Schumborski, colloquium ad pacem conficiendam petenti, daret responsum. Nam et abnuere tam supplicem petitionem pro pace, ad quam se Rex et apud Legatum apostolicum Rudolphum episcopum Lavantinum literis et nuntio, et apud alios Reges et Principes catholicos, benevolum

---

[1]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [2]) tolerabilibus *Ed. Lips.* [3]) enim *Ed. Lips.* [4]) et auxilio *Ed. Lips.*

exhibebat, et decori regio, et feliciter rebus, ne irritaretur Divinitas, gerendis, videbatur non conducere, neque militares et civitates Prussiae, diem et locum colloquii, ipsis inconsultis, dando, negligere, et ex Bidgostia, priusquam Choyniczam dedi vel expugnari contingeret, ad locum et diem placitandi discedere, et opportunitatem propellendi suos ab obsidione Choyniczae, Almanniae Principibus de ipsa obsidione frementibus, praebere: cum succurrendi suis, si qua necessitas ex adventu hostium ingrueret, in Bidgostia maxima ratione se locarit. Concludit inter haec absque militarium et civium Prussiae consilio et assensu, neque colloquium, neque diem et locum colloquii dare, Bernhardumque Schumborski moleste id ferentem, cum ambiguo responso, certum post quindenam daturus, remittit. Verum Bernhardo discedente, scrupulus magnus iniectus est, ne ea supplex Bernhardi submissio, militaribus et civitatibus Prussiae adversum nitentibus, perinde ac vana evaderet, et conclusa exequi pergit eo respectu, ut militares et cives Prussiae inficiendi, quod conclusum est, licentiam non haberent. Mittuntur itaque et ad Bernhardum Schumborski, et ad militares, civesque Prussiae, Iohannes Dlugosch senior Canonicus Cracoviensis, Iohannes Sepinski cum altero, diem et locum colloquii conclusuri, apud alteros, Regem et consiliarios, quod transitui Marienburgensi, velut parum utili, obsidionem Choyniczae praetulerint, excusaturi, et diem atque locum colloquii, quem concluserint, significaturi. Hi dum apud Swyecze quarta Augusti [1]) cum Bernhardo Schumborski convenissent, diem Nativitatis Dominae nostrae [2]), et locum civitatis Thorunensis pro Rege [3]), Chelm pro Magistro [4]), Chelmza pro pacis [5]) partis utriusque tractatoribus, intercapedine media inter Thorun et Chelm distantem (Swyecze enim et Elbing, ad quae Bernhardus Schumborski trahebat, parum videbantur Regi [6]) accomoda) constituunt, et conclusione Regi [7]) per literas significata, quatenus celerius speciali nuntio Rudolphum apostolicum Legatum ad diem constitutum venire hortaretur, ipsi in Marienburg contendunt, et militaribus, civitatibusque Prussiae ad eos confluentibus, sub praesentia Stiborii de Baysen gubernatoris Prussiae, causas obsessae Choyniczae et neglecti in Marienburg transitus, conclusionemque diei et loci, pro pace colloquii factam, exponunt, iubendo illos huiusmodi colloquio interesse. Commendata est ab omnibus Regis [8]) et consiliariorum praesentia, laetabanturque admodum et Choyniczam obsessam et Slochow recuperatum fore [9]): exhibentes se obedienter diaetae futurae, pro pace apud

---

[1]) quarta die mensis Augusti *Ed. Lips.* [2]) Dominae nostrae beatae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) pro Casimiro Rege Poloniae *Ed. Lips.* [4]) pro Ludovico Magistro Prussiae *Ed. Lips.* [5]) pro pacis vero *Ed. Lips.* [6]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [7]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [8]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [9]) esse *Ed. Lips.*

Thorun tenendae, interesse. Solus Stiborius [1]) Prussiae gubernator rem probare non videbatur, dolens, apud plerasque civitates Prussiae, quae deditionem, Rege [2]) in Marienburg veniente, repromiserant, fidem suam non respondisse. Sed cum a nuntiis regiis instructus esset, Choyniczae obsidionem et futuram, Deo propitio, conquisitionem, omnibus civitatibus Prussiae praestare: et ipse sua sententia retractata, in Regis [3]) et consiliariorum sententiam transiit.

Georgii Bohemiae Regis copiae sub ductu Stiborii Thowaczowski ad expugnandum Wratislaviam missae, monasterium Czanstochowa et villas circumcirca iacentes spoliant, Iohanne Buryan Puklicza Bohemo instigatore et authore.

Sub idem tempus, Georgius Bohemiae Rex, collecto ex pedite et equite exercitu, vix mille numerum explente, praefecto illi Stiborio Thowaczowski [4]) in capitaneum, ad obsidendum Wratislaviam illum transmittit, dum eos, qui se Fratres vocant, et ex Austria pulsi fuerant, ut secum una contra Wratislavienses irent, perlicere non potuit. Erat autem omnis ille exercitus pannosus et tenuis, et ex colluvione vespilionum [5]) et praeda vivere assuetorum collectus. Erat et inter eos Iohannes Buryan Puklicza minor de Stemberg [6]), Pukliczae Wilhelmi nepos, nonnullique alii, qui Regem Poloniae sibi fore [7]) debitorem nonnullarum summarum astruxerant. His morem gesturus, vel quoniam ita a Georgio Bohemiae Rege iussus erat, Stiborius Thowaczowski primum Poloniam applicat, et nulla diffidatione praemissa, oppidum et monasterium Czanstochowa cum aliquot villis spoliat. Poterat capitaneus Cracoviensis Iacobus Dambyenski Regni Poloniae vicethesaurarius, quem Rex [8]) ad custodiendum Regni et partium Cracoviensium fines reliquerat, facillime opprimere illum, utpote qui de illius adventu non ab exploratoribus modo didicerat [9]), sed et a nonnullis Moravis et Slesitis oppressionem suam affectantibus, qui [10]) copias gentium [11]) pro sua obtritione [12]) suffecturas, ex propriis et mercenariis collegerat: sed eas [13]) Przeczslao de Dmoszicze [14]) capitaneo Sczepusiensi committens, ut solus ipse in Oswyaczim consistens, terrori hostibus foret, pulcherrimi triumphi palmam neglexit. Przeczslaus autem se magis cunctatorem, quam persecu-

---

[1]) Stiborius de Bayssen *Ed. Lips.* [2]) Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [3]) in Regis Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Stiborio de Towaczow *Ed. Lips.* [5]) ex colluvie vespillonum *Ed. Lips.* [6]) Sthenberg *Ed. Lips.* [7]) sibi false *Cod. Calv.* [8]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [9]) didicerat *deest in Cod. Calv.* [10]) qui *deest in Cod. Calv.* [11]) copias suas *Cod. Calv.* [12]) obruitione *Cod. Przez.* [13]) sed copias *Cod. Calv.* [14]) Demoschice *Ed. Lips.*

torem agens, praeda Czanstochoviensi laetum Thowaczowski et facile in villa Dornyowicze, apud quam, egressus de Czanstochowa, nocturnabat, facili negotio etiam robore centum equitum oppressibilem (soporati enim ex itinere, fatiga et Baccho omnes sui, velut ligati accumbebant), si quis fuisset, qui invaderet, invadere distulit. Propter quod Stiborius ipse nullam repressionem sentiens, liberius versus Namisloviam cum praeda Polonica contendit, et Wratislaviam obsidere perosus, Namisloviam diebus quindecim obsedit. Verum cum sensisset, non Wratislavienses tantummodo, sed et Polonorum copias congregari (rogatus enim a Wratislaviensibus capitaneus Cracoviensis Iacobus Dambyenski, suas illis copias coniungere fuerat policitus), Namisloviensi districtu spoliato, congressum veritus, versus Welczin [1]) se receperat; abinde vero cum praeda rapta, superato apud oppidum Krapkowicze [2]) fluvio Odra, in Moraviam rediit, Wratislaviam ideo obsidere non ausus, quoniam Fridericus Brandeburgensis Marchio in solatium [3]) illi, iuxta pollicitationem Regi Bohemiae [4]) factam, non veniebat. Misit illico Kazimirus Poloniae Rex, his cognitis, ad Georgium Bohemiae Regem tunc in Kloczko pro die Sancti Iacobi Apostoli conventum agentem, fecialem suum Nicolaum Grzimala iudicem curiae; misit et capitaneus Cracoviensis Iacobus Dambyenski alium, Simonem notarium; uterque de violentia et rapina per Stiborium Thowaczowski contra foedus Glogoviae initum irrogata, questus, accepit responsum: Nihil suo iussu, sed iure Buryan Pukliczae [5]) actum per Thowaczowski esse. Proinde aut Poloniae Rex refundat, in quibus Buryano Pukliczae est obnoxius, aut si obnoxietatem abnuit, arbitrio suo decisionem quaestionis, aut saltem baronum communium permittat. Misso deinde Kazimirus Poloniae Rex Sbigneo de Gora castellano Malogostensi usque in Pragam, non Regis Bohemiae, sed communium baronum, acceptat arbitrium, diesque ob eam rem, pro festo [6]) Sancti Andreae Apostoli venturo, in Bithom dicta est, ob grassantem pestem usque in diem Sanctae Trinitatis, anni subsequentis expost [7]) prorogata: quae etiam post novos motus, iusto Dei iudicio, contra Georgium Bohemiae Regem, per bellum civile a catholicis Bohemis exortum, fuit abrupta [8]).

---

[1]) Wielzin *Cod. Przez.* [2]) Chrapkouice *Ed. Lips.* [3]) in auxilium *Ed. Lips.* [4]) Georgio Bohemiae Regi *Ed. Lips.* [5]) Burzian publice *Cod. Calv.* [6]) pro die *Cod. Przez.* [7]) postea *Ed. Lips.* [8]) abrupta est. *Ed. Lips.*

Henrici Ducis Stolpensis perfidus animus et simulata in Polonos amicitia, per capitaneos gentium regiarum deprehensa.

Die Solis, decima septima mensis Augusti, Henricus Dux Stolpensis in comitiva centum equorum in Bidgostiam ad Kazimirum Poloniae Regem advenit: ubi audientia obtenta, innovari secum vetera foedera, supplici instantia expetiit. Quod cum benevolo animo obtinuisset, obtulit cum omnibus suis copiis, si Rex aut sui Choyniczam obsidentes, a quoquam invaderentur, se Regem adiuturum; obtulit se deinde, quoad liberet Regi, pecunias pro Bithow et Lemberg hostibus dandas, retenturum; obtulit se postremo, Casparum Nosthwicz, Iohannem de Zal et Hoyerz [1]), capitaneos Choyniczensis oppidi, ad deditionem extemplo Regi faciendam de Choyniceza, facili negotio perlicitúrum, rogans, ut filium suum natu maiorem Rex [2]) filiis suis serviturum coniungeret. Actae sunt et a Rege et a consiliariis Duci Stolpensi gratiae, et filius suus applicandus regiorum filiorum obsequio et contubernio, acceptus, adiectumque in responsionis tenore: oblationem Ducis Stolpensis non novam, sed usitatam esse, mens vero, ut nova cum opere sit et oblationi ipsorum conveniat, id plurimum referre. Quo novam etiam et mentem repromittente, sex pulcherrimis Schubis [3]), pecuniis et equis in se suosque erogatis [4]), donatus, et omnibus procuratus necessariis, quarta die, ex quo ad Regem venerat, ex Bidgostia recedens, in Choyniczam pervenit. Ubi non per se, sed per Dinisch [5]) et cancellarium suum cum capitaneis Choyniczensibus colloquium perfunctorie agens, et deditionem magis inficiens, quam promovens, iniquiori in loco causam Regis relinquens, quam si illam promovendam non accepisset, in suum se recepit Principatum: ubi quiescere non valens, Henricum Schonebeke presbyterum in Choyniczam, brevi oblitus promissorum Regi factorum, ad capitaneos hostiles, de dedenda non Regi, sed sibi, accepta pecunia a se in promptu danda, pactaturum [6]) transmittit. Is tamen a capitaneis regiis, Petro Dunin et Iohanne Sinowyecz, obiurgationem et repulsam passus, cum dedecore rediit, Choyniczam intrare propter simultates et dolos, quibus uti Dux Stolpensis insueverat, non permissus.

---

[1]) Hoyerzcz *Cod. Calv.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) vestibus, pellibus subductis *Ed. Lips.* [4]) erogatis *deest in Cod. Calv.* [5]) Dziwisch *Cod. Przez.* [6]) pacturum *Ed. Lips.*

Choyniczam vallo et fossa cingit Polonus.

Postquam itaque ex magna spe, per Henricum Stolpensem Ducem, de dedenda sua opera Choynicza, Rex [1]) decidit (non enim capitanei tantummodo Choyniczenses, Caspar Nosthwicz, Iohannes de Zal et Iohannes Hoyerz, sed et caeteri fere omnes, praeter paucos Almannos, in praesidiis Choynicza, Bithow et Lemberg demorantes, Slesitae fuerant, omnem [2]) deditionem spontaneam Regi Poloniae fiendam, perosi [3]), minaciter de destituenda in tempus diuturnum obsidione, et ferociter loquebantur, magis inimice, quam Cruciferi et Almanni, cum quibus bellabatur, Polonis infesti, ne Poloniae Regnum, cuius se utero genitos meminerant, sublimius Bohemico, cui se perperam addixerant, non sine sua contumelia, relata de Cruciferis victoria, emineret: neque enim alterius gentis aut regionis tam prona contra Polonos, quam Slesitarum, ad invidiam sunt ingenia, quod Regnum Polonicum prosperatum iri dolent, vel quod generis proprii atque linguae, apostatarum more, magis quam alieni, bonum profectum oderint): maxima Kazimirum Poloniae Regem et consiliarios eius, secum Bidgostiae demorantes, habebat cura, intentos ad hoc unum, ne Choyniczae obsidio recideret ad irritum, expugnationem illius, non [4]) ignominiam modo cladis apud illam acceptae, obliteraturi, quam quod porta, qua Cruciferis adventare solebant ex Almanniae terris exercitualia solatia [5]), clausa et obserata, egregiorumque militum, quae illam tuebatur, manu, et animos Cruciferis, eorumque adhaerentibus faciebat, submota, liberior potiundae Prussiae facultas sequeretur. Unde et omnium civitatum et villarum et oppidorum Maioris Poloniae et Cuyaviae terrarum [6]), operarios et rusticos cum quadrigis et fossoriis, caeterisque instrumentis, convenire ad Choyniczam gravi edicto iussit, sepibus fossatis et vallis oppidum quanto celerius obstricturos. Paritumque est illico imperanti, et magna vis, frequensque numerus quadrigarum et operariorum conveniens, sepium in una parte oppidi, et fossatarum opus impigre exequebatur, obsessis magnum terrorem incutiens, quibus ante sepium aedificatio tardius a militibus absoluta, audaciam praestabat. Agrestibus autem laborantibus, nec milites feriati stabant: quippe et ipsi ad opus expediendum nunquam operam intermittebant. Accedebat et omnium rerum, avenae praesertim et potus, grandis caristia, quae illos et equos

---

[1]) Casimirus Poloniae Rex, de danda Henrici Ducis Stolpensis opera, Choynicza *Ed. Lips.* [2]) Slesitae omnes *Ed. Lips.* [3]) Regi Poloniae Casimiro fiendam fuerant perosi *Ed. Lips.* [4]) non tam *Ed. Lips.* [5]) auxilia *Ed. Lips.* [6]) terris *Ed. Lips.*

eorum magna [1]) maceratione vexabat. Tolerabilior quippe fuit oppugnatio apud Gnyew et Nowe, quam Stargard et Choynicza: non quod et apud has excitandas sepes lignorum in propinquo copia deesset, sed quod apud illos praeterfluebat Wisla, amnis ad omnia victualia et quaeque alia comportanda [2]) opportunus.

De pace, eiusque conditionibus inter Kazimirum Poloniae Regem atque Ludovicum Magistrum et Ordinem Prussiae, tractatur in Thorun, Rudolpho episcopo Lavantino, Apostolicae Sedis Legato, mediante.

Tempore, quo Thorunensis diaeta, pro pace tractanda instituta, teneri debebat, appetente, Kazimirus Poloniae Rex, relicta Bidgostia, mensibus prope duobus in illa, peste epidimiae, quae et in Cracovia et in pluribus Regni Poloniae locis invaluerat, illam quoque pervadente, moratus, die Saturni, sexta Septembris [3]), comitantibus illum Iohanne Gnesnensi archiepiscopo, Iacobo Wladislaviensi episcopo, Luca Posnaniensi, Stanislao de Ostrorog Calissiensi, Sandivogio de Lanszenicze [4]) Siradiensi, Petro de Oporow Lanciciensi, Iohanne de Kosczelyecz Iuniwladislaviensi, palatinis, pluribusque aliis ecclesiasticis et saecularibus dignitariis, in Nyeschowam pervenit, et altera die, septima videlicet Septembris, honore magno et gaudio populari immenso Thorun intravit: quo etiam die, sub vesperam Rudolphus episcopus Lavantinus, Legatus apostolicus, ex Wratislavia veniens, Lucam Consularem Wratislaviensem secum ducens, honore processionum exceptus, ingrediebatur. Is [5]) in die Nativitatis Dominae nostrae, sequenti, in Minorum ecclesia officium missae solenniter, sub conspectu Regis [6]), Praelatorum, baronum et populi, exegit, et in crastinum a Rege Kazimiro et consiliariis in praetorii loco auditus, pulchro sermone et suam per Summum Pontificem missionem, et operam fidam pro pacis consummatione Pruthenicae, excluso omni ambitu, odio et favore, interponendam, disseruit, Regem [7]) ad pacem magnopere cohortans, et pacem longo sermone suadens. Quem Rex respondendo certum reddidit: ut quamvis victoriam in manibus habeat, pacem se tamen non abnuere, daturus universis documentum evidentissimum, bella, quae gerenda iuste susceperat, modeste se finiturum, atque aequis usurum conditionibus, quamvis non parum sibi auscultet fortuna, et superiorem se et pene iam victorem norit; nec aliud, quam naturales terras, per vim et

---

[1]) maxima *Ed. Lips.* [2]) comparanda *Ed. Lips.* [3]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [4]) Lanizicze *Cod. Przez.* [5]) Qui *Cod. Calv.* [6]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [7]) Regem Casimirum *Ed. Lips.*

iniuriam sibi et Regno ereptas, et aliquam Prussiae portionem, in signum tituli et dominii (quamvis se universam Prussiam propediem habiturum consideret) petiturum. Tardius posthaec Ludovicus Magister Prussiae cum suis in Chelm advenit, ratus Rudolphum Legatum apostolicum, iuxta literas primas sibi directas, propter obsidionem Namisloviensis oppidi, et belli Wratislaviensis a Rege Bohemiae Georgio moti, ad diaetam Thorunensem (quas tandem secundis, serius Magistro redditis, correxerat) non venturum, multifarie a subditis suis, viaticum etiam (tanta pannositas habebat Magistrum [1]) conferentibus, quatenus sine pacis conclusione non rediret, rogatus. Et quoniam Chelmza ad conveniendum parti utrique locus electus, parum, propter diuturnam desolationem suam, aptus videbatur: apud [2]) Nyeszowam per Iacobum Wladislaviensem et Paulum Varmiensem, episcopos (qui consecrationis munus, die Solis, quarta decima Septembris [3]), a Iacobo Wladislaviensi episcopo, in ecclesia Sancti Iohannis Baptistae parochiali, sub praesentia Regis [4]) sibi impensum acceptat), item Lucam Posnaniensem, Stanislaum [5]) Calissiensem, Sandivogium [6]) Siradiensem, palatinos, Stiborium [7]) gubernatorem Prussiae, Gabrielem [8]) palatinum Chelmensem, Iohannem de Rithwyani Regni Poloniae marsalcum, Iacobum de Schadek Decretorum Doctorem, Iohannem Dlugosch seniorem, Canonicos Cracovienses, Thorunenses, Elbingenses et Gdanenses Consulares, pro parte Regis, et [9]) Gerhardum Molingrade Livoniae Marsalcum [10]), Ulricum Kinsberg capitaneum in Ilawa [11]), Iohannem Winckeler [12]) Decretorum Doctorem, Georgium Sliwyenski [13]), Iohannem Folmar [14]) et Michaelem Kromer, Consules de Kinsberg, pro parte Magistri Ludovici, directos, pacis tractatus, Rudolpho apostolico Legato mediante, sub tribus papilionibus in eam rem dispositis, gerebatur, cavente Rege [15]), ne si apud Thorun [16]) pacis tractatus fieret, seminarium fraudis, quod in superioribus diaetis hostes iniecerant, etiam in hac misceretur. Sub hoc quoque tempore hostes in Szanthir consistentes, per Petrum Rambyelinski burgrabium Marienburgensem et Thomczonem partim caesi, partim fugati, et ecclesia conflagrata [17]).

---

[1]) Magistrum Prussiae *Ed. Lips.* [2]) tum apud *Ed. Lips.* [3]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) Stanislaum de Ostrorog *Ed. Lips.* [6]) Sandiuogium de Lanzenicze *Ed. Lips.* [7]) Stiborium de Bayssen *Ed. Lips.* [8]) Gabrielem de Bayssen *Ed. Lips.* [9]) Regis Casimiri missos, et per *Ed. Lips.* [10]) Magistrum *Ed. Lips.* [11]) Gylawa *Cod. Calv.* [12]) Wintklier *Cod. Przez.* Vintheklyer *Ed. Lips.* [13]) Szlawyenszki *Cod. Calv.* (de Schlieben). [14]) Zolmar *Cod. Przez.* Fomlar *Ed. Lips.* (Volmer). [15]) Rege Casimiro *Ed. Lips.* [16]) apud Thorunium *Ed. Lips.* [17]) concremata est. *Ed. Lips.*

Poloni Choyniczam obsidentes, eruptione in se hostium, non sine eorum clade, bis reverti coacta, tandem oppidum succendunt, et hostibus ex pacto incolumibus cum fortunis dimissis, per deditionem capiunt, atque Paulum Iassyenski cum sociis ex captivitate liberant.

Singulis fere diebus inter obsidentes et obsessos apud Choyniczam certaminibus ferventibus, die Solis, quarta decima Septembris, hostes, quasi fortunam extremam tentaturi, sub hora Tertiarum in frequenti numero ex oppido ebullientes, pugnam coeperunt conserere. Qui a regiis victi militibus, et in oppidum secedere coacti, paulo post, Polonis prandentibus, maiori conatu, maiorique fremitu, pugnam resumunt: in qua, dum horis aliquot, neutra parte referente pedem, pluribus tamen hinc et inde aut cadentibus, aut vulneratis, tandem Choyniczenses iterum victi, terga vertunt, et Polono fugientibus instante, multi trucidati, nonnulli insuper in oppidum refugientes, portis clausis, ne simul Poloni irrumperent, aut caesi, aut capti, aut in fossata aquis plena praecipitati [1]), tanta tunc clade attriti [2]), ut in dies aliquot, obseratis portis, feriatum silentium agerent. Poloni interim geminas longe lateque sepes et fossas, sub hostium oculis inter infesta illorum tela, sub humidissimo et pluviali imbre, omnem subsidiorum spem et importationem [3]) adempturi, circumducebant. Quindecima deinde die Septembris [4]) milites regii, sub noctis caligine, frequenti ignitarum sagittarum proiectione in oppidum usi, obsessis nequicquam ope magna in extinctionem adnitentibus (Choyniczensia enim tecta constant ex culmis), oppidum incendunt; ex quo quarta pars oppidi cum commeatibus et substantiis conflagravit: conflagraturum universum, si modica vis venti illud infestare perseverasset. Sub tempore autem huiusmodi conflagrationis tantus obsessos pavor pervaserat, et formidinis cura omnium pectora, ne illa inflammatione absumerentur, et vivi in potestatem Polonorum venirent, eos urgebat, ut flexis genibus precarentur rescindi incendium, devoventes se quam primum de deditione oppidi pacturos, quod et in crastinum diem sunt (victa tum demum suae pertinacitatis, qua uti consueverant, ferocia) executi. Lenta tamen fuit tunc eorum pactatio, ut adumbrarent, non se illam ultima necessitate impulsos iniisse, donec parte media oppidi sepita, exercitus regius in partem se alteram sepiendam transposuit. Ab inflammationis siquidem die maior coepit Polonis esse ad premendam obsidione Choyniczam, et ad incendendum iterum eius tecta, pertinacia, quam obsessis pro illius defen-

---

[1]) praecipitati sunt *Ed. Lips.* [2]) fuerunt attriti *Ed. Lips.* [3]) importunitatem *Ed. Lips.* [4]) mensis Septembris *Ed. Lips.*

sione. Quae inflammatio [1]) nisi intervenisset, non prius, quam consumptis victualibus, ipsa sibi famis [2]) necessitate, et non aliter traditum iri Choyniczam destinabant. Tunc enim et captivitatis ludibrium et fortunarum amissionem veriti, dum renuntiatum eis foret [3]), nullam in ferenda obsessis ope spem habendam fore [4]), Ulricum Eysenowen [5]) magnum Commendatorem, Iohannem de Zal et nonnullos alios de oppido dedendo nuntios et capitaneos regios mittunt: qui [6]) deditionis conditionibus compositis, quibus cavebatur, ut obsessis incolumibus, cum fortunis et rebus omnibus propriis, relictis omnibus machinis et operibus, abire liceat, et in Regem Poloniae, Regnumque suum pro Cruciferis nunquam machinari hostilia, solutis hinc inde a parte utraque captivis (ubi etiam liberatio Pauli Iassyenski, Petri Schorcz et Laurentii Schrank, quos in dura carceris captivitate vinculis alligatos, usque ad obsidionem Choyniczae detinuerant, secuta est), die [7]) Solis, vicesima octava Septembris [8]), in manus capitaneorum regiorum oppidum, machinas, bombardas et quaelibet opera dedunt, et in continenti ascensis equis, magna multitudine lacrimarum suffusi, in caput Almanniae Principum, qui eis promissa non tulerant auxilia, imprecati hostilia, offerentes se etiam in eorum exterminium voluntaria suffragia, si quis illos impetere contendat, laturos, oppido excedunt. Et in verticem propinquiorem pergendo, aliquandiu versi fronte in oppidum, suae mutabilitatem fortunae speculando [9]), urbem execrati, tandem tuto, conducentibus eos militibus regiis, in Lemberg perveniunt: de qua et Bithow post dies quindecim Henrico Duci Stolpensi, receptis ab eo octò millibus florenorum, et relaxatis ex [10]) pacto captivis eorum nobilibus, quos in frequenti numero, dimicando ceperat, excedunt, in propriaque et in varias oras dilabuntur. Kazimirus [11]) Rex, deditionis [12]) novitate accepta, in hymnos et supplicationes divinas prorupit, et oppidanis Iohannem Puschkarz Bohemum (insignem enim et pro Choyniczae et pro Stargard conquisitione constabat illum navasse operam) pro capitaneo praefecit. Exercitus omnis tam ex curiensibus [13]), quam ex mercenariis militibus, a Choynicza victor ad Regem [14]) in Thorun reversus, usque quo pacis durabant tractatus cum Rege, mansit, ad veram meritorum aestimationem a Kazimiro Rege praemiatus.

---

[1]) inflammatio *deest in Cod. Calv.* [2]) videlicet famis *Ed. Lips.* [3]) esset *Ed. Lips.* [4]) esse *Ed. Lips.* [5]) Byssenowen *Ed. Lips.* [6]) Quae deditio *Ed. Lips.* [7]) Die autem *Ed. Lips.* [8]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [9]) spectaculo *Ed. Lips.* [10]) de *Ed. Lips.* [11]) Casimirus autem *Ed. Lips.* [12]) deditionis Choyniczae *Ed. Lips.* [13]) ex Aulicis *Ed. Lips.* [14]) ad Casimirum Regem *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex non sine multorum indignatione adduci non potest, ut dedita Choynicza penitus comburatur.

Choynicza dedita, Cruciferos apud Nyeschowam de pace placitantes magnus moeror affecerat, denuntiationemque illius confictam et ad terrendum se simulatam, donec Magistri literis certiores effecti, tenuerant. Nec dubium, quin recepta Choynicza, animos Cruciferorum ad pacis aequis conditionibus subeundae respectum inclinatura videbatur. Stimulabat autem Regem [1]) et consiliarios, viris gravibus et nonnullis exteris Principibus id quoque suadentibus, iusta in Choyniczam, quatenus deleretur, ira, in nullam unquam civitatem, pro defectione, hostiumque receptione et belli in annos prope tredecim productione, iustius deponenda; eiusque [2]) abrogatione notam acceptae cladis sublatum iri, et suis occisis parentare suggerebant. Non potuit tamen Rex clemens induci, ut etiam in maxime noxios et defectionis authores animadverteret, aut ruinis, incendiisque in tecta innocua saeviret: indignanter ferentibus plerisque, ei civitati parsum esse, quae sua defectione amplius deliquerat, quam cum ei debebat [3]) clementia regia ignosci; infestius enim in Regem et Regnum Poloniae, quam Cruciferi debacchata est.

De pace inter Cruciferos et Polonos opera Rudolphi episcopi Lavantini et apostolici Legati convenit.

Livoniae Marsalcus Molingrade et sui complices, auditis conditionibus, quae per partem regiam pro pacis perpetuae confectione petebantur, ad Ludovicum Magistrum Prussiae, suosque consiliarios, in Chelm reversi, expositis ex ordine singulis tractatibus, quae conditiones acceptandae, quaeve refutandae forent, consultant, pacemque sub quibuscunque Regi [4]) placeret conditionibus, accipere concludunt, haud ignari, quantum sibi virium ad omnia Choynicza evicta decessisset. Veriti insuper, ne circa se quoque in Prussia omnia ruerent, qui probe civium suorum animos, et stipendiarios suos ad exiguum numerum redactos, et hos ipsos in seditionem et rebellionem contra se spectare ob non solutum illis annis multis stipendium, nossent, in omnem seditionem defectionemque, quam primum occasio subesset, serpturos. Victricia insuper Polonorum arma veriti cumulatiori ordine

---

[1]) Stimulabant autem Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [2]) Eius enim *Ed. Lips.* [3]) ut ei debeat *Ed. Lips.* [4]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.*

in Prussiam deferri, et se ac suum Ordinem desciscentibus civitatibus, quarum singulas constabat ad defectionem inclinatas, exterminatum iri, validiorem occupaturi gratiam, se Regi et Regno Poloniae unire et dedere perpetuo, sero quidem, sed prudentissimo consilio, constituunt: meliorem fortunam, conditionem et statum, dediti, quam hostes, habituri. Rogatus autem Rudolphus apostolicus Legatus eorum nuntio speciali et literis, ad ipsos in Chelm processit: cui Kazimirus Poloniae Rex Vincentium Kyelbassa cancellarium Posnaniensem, secretarium suum, sufficienter de admittendis et reiiciendis conditionibus instructum, adiunxit, facilius illic in abscissiori numero super omnibus pacis mediis, quam in Thorun, transacturos. Plusquam gratus fuit Magistro et suis Rudolphi Legati et Vincentii Kyelbassa in Chelm adventus, et per dies aliquot de principalioribus pacis capitulis extitit concordatum. Rudolphus enim apostolicus Legatus ad componendum Pruthenicum bellum totis viribus incubuerat, maximaque illi, dum suaderet, a Magistro et Cruciferis pro conditione sua, quod et Almannus et apostolicus Legatus foret [1]), habebatur fides, ut Poloniae Regem Kazimirum, Pruthenico bello extincto, ad suscipiendum Bohemicum (quemadmodum in sequentibus narrabimus) posset facilius perlicere. Compendinata deinde apud Chelm pacis conclusione, Rudolpho Legato apostolico, et secum una Vincentio Kyelbassa in Thorun revertente, post factam per eum conclusionis de pace habitae relationem, nonnullis consiliariis conclusio ipsa parum videbatur militaribus et civibus Prussiae habere firmitatis et crassitudinis, neque illam posse fieri diuturnam, Pruthenici milites et cives (fere enim omnes per eius conditiones in sortem et ditionem Magistri et Ordinis redierant) astruebant, novaque gravedo et molestia apud Rudolphi Legati et aliorum, pacem summopere optantium, pectus incessit. Advenit posthaec Ludovicus Prussiae Magister, Henricus Plawyenski Hospitalarius, Gerhardus [2]) Marsalcus Livoniae, Wilhelmus [3]) de Epingen Commendator in [4]) Osterode, Ulricus Kinsberg in Ilawa [5]) capitaneus, Georgius Sliwyenski [6]), Bernhardus Schumborski, milites, et plures alii partium Crucifericarum de terra Sambiensi et Prussiae milites, nobiles, terrigenae et cives in Thorun: cum quibus per plures dies, Rudolpho apostolico Legato mediante, plures tractatus sub diversis, qui exiles putabantur, articulis, studiis partium in magnam extimationem versi, habiti sunt, omnique difficultatum succisa radice, in summam pacis perpetuae deventum est. Quam cum nonnulli, pauci tamen admodum, consiliarii Poloniae, omnes tamen fere militares Prussiae, Paulus Varmiensis episcopus et cives Prussiae carperent, floccique facerent,

---

[1]) esset *Ed. Lips.* [2]) Iarundus *Cod. Calv.* [3]) Wilhelmus *deest in Cod. Calv.* [4]) de *Ed. Lips.* [5]) Gylaw *Cod. Calv.* [6]) Sliwinski *Cod. Calv.*

molestius ferentes, quam sat erat, Prussiae Magistrum et Ordinem in omnem fere dominatum terrae Prussiae, a qua facile, si Rex, post conquisitam Choyniczam enixius bello instando, Kinsberg obsidione vallasset, repellendus fuerat, admissum: durius tamen ob id a pontificibus, caeterisque consiliariis Poloniae coarguti sunt, disserentibus, ne, quod omnibus votis expetendum fuerat et ultro offertur, fastidirent, nec occasionem, quae suberat, negligerent; non quemadmodum semper licere, quod nunc licet; acceptandamque, non aspernandam, tam favorabilis fortunae oblationem, in stultorum computandi ordine, si quod superiori tempore per arma et sanguinem, gravemque mortem petitum est, oblatum impediant suscipere: tandem et ipsi sanioris maiorisque partis sententiam aemulati, in pacis conditiones, studio Rudolphi Legati apostolici et limatas et digestas, consentiunt. Qui caste sincereque in partem utramque duobus prope mensibus versatus, fructum est amplissimum suae missionis consecutus: summa fide, probitate, continentia, puritate, modestissimis moribus, partis utriusque benevolentiam et extimationem consecutus [1]), talem se in pace conficienda, talem in dirimendis difficultatibus, talem in dissolvendis nodosis disceptationibus, talem insuper in admonendo et persuadendo gessit parti utrique integritate gratissima, ut ad rem ipsam optimo fine componendam, divinam illi affulsisse gratiam, non secus quam pacis angelo, mirarentur universi, gratias illi reddendo ingentes, quod bellum atrox, horrendum et diuturnum, consilio saluberrimo, integritate admiranda et virtute eximia, incendia et sanguinis humani profluvia restrinxerit, disiunctissimosque populos, odiis prope maioribus certantes, quam viribus, ad pulcherrimam et uniformem [2]) idemptitatem reduxerit, et solido [3]) consociaverit foedere atque glutinio. Quem dum gratificationis studium partes abdicasse prorsus viderant, facilius illius persuasionem acceptabant. Sed et pax ipsa Kazimirum Poloniae Regem mulcebat, qui etsi se arbitraretur et iure et victoriis superiorem, in meliori tamen [4]) sua fortuna videns de pace agi, atque in secundis rebus, satius quam in adversis, sapere solertissimum ducens, pacem acceptat: eo a Rege et consiliariis credita solidior, quo aequioribus conditionibus, Legato apostolico dictante, composita [5]): eo insuper ad componendum notatus fervere ardore, ut quamvis pestis epidimica etiam in Thorun irrepsisset, et plures ex militibus suis et interioribus [6]) consiliariis, caeterisque mortalibus, singulis diebus caderent, Sandivogius insuper de Lanszenicze palatinus Siradiensis, posteaquam a peste invasus, tertia die ceciderat, Iohannes Gnesnensis archiepiscopus periclitatus aegre evaserat: non se tamen

---

[1]) obtinuit *Ed. Lips.* [2]) conformem *Ed. Lips.* [3]) solito *Ed. Lips.* [4]) tamen *deest in Cod. Calv.* [5]) composita est *Ed. Lips.* [6]) inferioribus *Ed. Lips.*

torsit, quin [1]) suadentibus fugam consiliariis, donec pax omnis usque ad extremum perfecta fuit, subsistere in Thorun perseveravit, suoque huiusmodi mirabili duramento Praelatos et consiliarios, fugam pavore mortis assiduo grassantis meditantes, ne abirent, circa se continuit, virumque se heroicum, luem pestis nihilum pendendo, monstravit.

Hostis per milites Masoviae profligatur.

Vicesima quinta Septembris [2]), hostes ex monte Niczko [3]), quem Wkra abluit, prope Szarnow incastellato, dum in Masovia in numero quadraginta equitum spolia agerent, a Dadzibogo de Golathkow [4]), genere Iunoscha, et curiensibus [5]) Ducis Masoviae Conradi, profligati sunt; mons ipse, qui a Mischka et trecentis suis complicibus tenebatur, expugnatus, omnes, qui illum tutabantur, a militibus Masoviae aut occisi [6]), aut capti.

Pax perpetua ultro citroque iureiurando firmata, inter Polenos atque Cruciferos Thorunii consummatur.

Die Solis, decima nona Octobris [7]), pace perpetua in universis articulis, conditionibus atque punctis, per dies plures digesta, limata, concordata et in privilegium perpetui foederis, sub Latino idiomate, cum subscriptione manus propriae Rudolphi apostolici Legati et trium Notariorum publicorum, sigillis insuper Kazimiri Poloniae Regis et Ludovici Magistri Ordinis Prussiae, Praelatorum quoque et consiliariorum partis utriusque, redacta atque roborata, apud domum Gyeldae Thorunensis, uterque cum suis, Rex videlicet et Magister [8]), in magna multitudine personaliter convenit. Et post mutuas exceptiones, salutationes et amplexus, tum primum a Rege in Magistrum, et vicissitudinarie factas, silentio indicto, Rudolphus [9]) apostolicus Legatus pacem inter Kazimirum Poloniae Regem, suosque ex una, et Ludovicum Magistrum [10]) et Ordinem, suosque, partibus ex altera, feliciter initam, consummatam et conclusam publicat, et primum in idiomate Almannico, cum Polonicum ignoraret, deinde per organum Vincentii Kyel-

---

[1]) neque *Cod. Przez.* quin quamvis *Ed. Lips.* [2]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [3]) Hiczko *Ed. Lips.* [4]) de Golądkow *Cod. Przez.* [5]) Aulicis *Ed. Lips.* [6]) desiderati *Cod. Calv.* [7]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [8]) Rex videlicet Casimirus et Magister Ludovicus *Ed. Lips.* [9]) Rudolphus Episcopus Lauentinus *Ed. Lips.* [10]) Prussiae Magistrum *Ed. Lips.*

bassae secretarii, in Polonico, singulos eius articulos ex ordine enarrat. Quibus a parte utraque confessis et approbatis, primum Kazimirus Poloniae Rex, deinde Ludovicus Magister Prussiae, flexis genibus, in Rudolphi apostolici Legati manibus super lignum Crucis vivificae iureiurando astrinxit se pacem conclusam in omnibus clausulis, conditionibus atque punctis, custoditurum. Idem fecerunt Iohannes Gnesnensis archiepiscopus, Iacobus Wladislaviensis, Paulus Varmiensis episcopi, omnesque tam regii, quam Magistri consiliarii, palatini, Commendatores, officiales et dignitarii atque cives. Itum est deinde ex Gyelda in Sanctae Mariae fratrum Minorum basilicam, et hymnus Te Deum [1]) decantatus, missaque in honorem benedictae Trinitatis, Rudolpho Legato rem divinam explente, sub praesentia Regis et Magistri, solenniter acta; Magister cum omnibus suis honore mensae a Rege exceptus et splendide tractatus, diesque illa in magno gaudio, iucunditate et exultatione absumpta est.

Terrae Pomeraniae, Chelmensis et Michaloviensis Regno Poloniae, et archiepiscopatui Gnesnensi dioecesis Chelmensis accedit. Vaticinium beatae Brigittae de exterminio Cruciferorum.

Illo plane die, quantum omnipotens Deus cum gente et natione Polonica misericordiam suam mirificaverit [2]), ostendit, dum et provincias insignes, a Regno Poloniae diuturno tempore scissas et alienatas, restituit, hostem infestum pacatum et unitum reddidit, de iratis benevolos, de suspectis placatos, de austeris mites, de hostibus amicos et unitos, fecit, bella tumentia sedavit, pacificavit oram Pruthenicam, Pomeranicam et Dobrzinensem, caede et civili sanguine madentem. Nulla in parte orbis tamdiu civilis cruoris rabies debacchata, fines sui propagavit imperii, et plurimis illud apud longe [3]) et prope positos populos nobilitavit et extulit praeconiis, adeo, ut plerique Almanniae et cometanei Principes et populi super tam magnifica Regni Polonici sublimatione, singulari torquerentur invidia, et pacis calumniarentur conditiones. Wratislaviensis tamen populus et civitas haud mediocrem fidem, gratitudinem et devotionem in Regem [4]) et Regnum Poloniae tunc monstravit: quae, novitate conclusae pacis ad se literis Rudolphi Legati [5]) perlata, et laudes Domino per singulas aedas sacras alto clamore cum pulsu campanarum cecinit, et in noctem sequentem ignibus extructis, frequentius effusa, laetitia gaudioque carmina iubilavit, ma-

[1]) Te Deum laudamus *Ed. Lips.* [2]) suam mirificam *Cod. Przez.* [3]) a longe *Cod. Przez.* [4]) in Casimirum Regem *Ed. Lips.* [5]) Apostolici Legati *Ed. Lips.*

iorem ob id apud Georgium Bohemiae Regem livoris et indignationis contractura sarcinam, quem diversum dolor, livor, ira, moeror, quod se repudiato et neglecto, Poloniae [1]) Regis gratulabatur successibus, distrahebant; praecipiti in alieno occupando Regno gradiens via, et stabilem religionis nostrae orthodoxae deserens ordinem, peregrina et erronea sectatus dogmata, laetos non habiturus exitus, prosperitatis suae velocem cursum, quamvis, ut plerique rebantur, iniucundum et noxium, et excelsam suae potentiae machinam repentino atque insperato tandem fine amissurus. Illo insuper die Divinitas consuetudinem suam ostendit, quae non amovere initio pericula, sed multiplicare permisit, at tum demum, confractis pene et exterminatis omnibus rebus, opem tulit, ac praeter omnem spem, mirabili suae providentiae benignitate, bellum atrox et in annum prorogatum tredecimum, extinxit: in ipso necessitatis articulo, cum guerrae [2]) plus solito intimuissent, et bellantium rabies crudelia quaeque et extrema moliretur, magnitudinem virtutis suae indicans et mortalium tolerantiam clementer exercens. Vicitque tunc, licet multis saeculis caligine subfusa veritas, et id, quod Cruciferi multis ingeniis coloribus et astu, ambiguum fecerant, utrius populi Pomeraniae, Chelmensis et Michaloviensis terrae forent, illustratum est, terraeque ipsae, pro quibus annis centum quinquaginta certabatur, iuris Regni Polonici, ut erant, declaratae. Quarum recuperatione Kazimirus Poloniae Rex contentus, morigerum se apostolico Legato Rudolpho circa pacis confectionem gessit ad caetera: ostendens se victoria non insolevisse, et bello tam diuturno non nisi quae sua erant, quaesivisse. In hac autem re divinum Numen mortalibus quibusque, aliena per iniuriam occupantibus, formidandum est, quod iniustos rerum alienarum invasores, dum se magis tutos crediderint, solet ulcisci severius. Marienburgense autem castrum ideo in sua ditione Kazimirus Rex consistere et perpetuo Regno Polonico applicare voluit: veritus una cum consiliariis, ne situs bonitate et murorum magnitudine ac robore, in potentiam formidabilem, sibique periculosam evaderet, et ex castri tam celebris ditione ac nomine, Ordo quandoque, opportunitate conspecta, superbiret: succisurus [3]) ab Ordine omnem hostilitatis atque rebellionis occasionem atque materiam, ut fideles illos subditos et adiutores perpetuos haberet, quos annis multis hostes infestos pertulerat. Culmensis insuper ecclesia suae matrici et metropoli Gnesnensi ecclesiae tunc reunita est, quae a Lestkonis [4]) albi Cracoviensis, Sandomiriensis et Pomeraniae Ducis et Polonorum Monarchae, usque ad tempora moderni Regis Kazimiri tertii, per annos circiter ducentos, ab Ecclesia Polonica

---

[1]) Polonorum *Ed. Lips.* [2]) bella *Ed. Lips.* [3]) Succisurus eo pacto *Ed. Lips.*
[4]) Leschkonis *Ed. Lips.*

abstracta, Livonicae Rigensi, in rerum natura, dum Chelmensis fundaretur, nondum extanti, per longa, non terrarum modo, sed et marium spatia adiecta fuerat. Quo quidem callido et vafro ingenio Carolus quartus Romanorum Imperator et Bohemiae Rex in abstrahenda a Gnesnensi provincia, diocesi Wratislaviensi, ut diocesim iuxta ac dominium abstraxerat, ita et appropriando novo archiepiscopatui Pragensi [1]), uti quasi quodam novo praestigio visus est, nisi eius molitiones Kazimiri secundi Poloniae Regis scrupulosa cura repressisset. Conatus est insuper Magister [2]) et Ordo Cruciferieus Denarii Sancti Petri in diocesi Chelmensi vetustam redditionem, negata per annos quatuordecim Sedi Apostolicae debita eius solutione, et tolerando totidem annis censuras, extinguere, ius vetus et liquidum, quod terras et regiones Regni Poloniae, quoties usurpantur, iniuste detineri clamitat, obscuraturi: existimantibus callidis coniectoribus, quod ius Regno Polonico et provinciae Gnesnensi in terra et ecclesia Chelmensi competens, tot tantisque adumbrationibus tollere et perpetuo obliterare potuissent. Illo quoque die, beatae Brigittae Scotiae Reginae [3]) oracula in secundo revelationum libro, capitulo decimo nono versus finem, constat verificata esse: quorum et exemplar subnectimus. „Ostendi tibi supra de apibus, quae ha„bent triplex bonum de apiastro suo; dico tibi nunc, quod tales apes de„berent esse illi Cruciferi, quos in illis finibus Christianorum posui; sed „iam pugnant contra me: nam de animabus non curant, non compatiuntur „corporibus conversorum ad fidem catholicam, et ad me de errore. Oppri„munt enim eos laboribus, privant libertatibus, in fide eos non instruunt, „Sacramentis privant, et cum maiori dolore mittunt eos ad infernum, quam „si starent in suo consueto paganismo. Etiam non ob aliud pugnant, nisi „ut dilatent superbiam, et augeant cupiditatem suam. Ideo veniet eis tem„pus, quo confringentur dentes eorum, manus dextra [4]) mutilabitur, et sub„nervabitur dexter pes eorum, ut vivant, et se ipsos cognoscant, Amen.“ Ad prophetiam autem beatae Brigittae etiam coelestis Numinis accedebat ostentum: stella enim (ut in superioribus praemisimus) crinita per biennium exorta, quae et bellum atrox diuturnumque, et Cruciferorum ex terris, quas occupaverant, portendebat amotionem.

---

[1]) Archiepiscopatui Pragensi abstraheret *Ed. Lips.* [2]) Magister Prussiae *Ed. Lips.* [3]) *Potius* Sanctae Brigittae *sive* Birgittae de Suecia *viduae, filiae Birgeri Petersonii consiliarii regii, mortuae a. 1373, cuius* Revelationes coelestes, Lubecae a. 1492 *prodiere.* [4]) dextra *deest in Cod. Calv.*

Articuli seu conditiones initae pacis perpetuae inter Kazimirum Regem Poloniae et Ludovicum Magistrum Prussiae.

Conditionum autem perpetuae pacis Pruthenicae summa a me abscissius, quo poteram, compendinata, haec est: ut cessantibus omnibus bellis, rancoribus et infamiis, Rex et Regnum Poloniae terras suas naturales, Chelmensem, Michaloviensem et Pomeraniae, iuxta veteres limites cum omni integritate habeat; Magister et Ordo de illis et earum iure, quomodolibet competenti, perpetue et in aevum, tribus villis duntaxat in Nerga exceptis, quas de speciali gratia Kazimirus Rex Magistro et Ordini, ex terra Pomeraniae, propter commodiorem piscaturam in Hab, venatione sibi totius Nergiae reservata, largitus est. Item, castra et oppida Marienburg, Sthum et Cristburg, item civitatem Elbing novam et veterem, cum suo districtu, et oppido Tolkmith et suo districtu, et officio Waldampht [1]), et sex villis castri Holanth, et omnibus militibus vasallis, ad Regem et Regnum Poloniae perpetuo pertineant, et Magister et Ordo perpetuo illis renuntient. Item, quod tota terra Prussiae cum suis castris, civitatibus, oppidis, militibus et villis (Marienburgensi et Elbingensi castris, oppidis et districtibus, exceptis), et cum iure patronatus et ditione episcopatuum Pomesaniensis et Sambiensis, Magistro et Ordini perpetuo remaneat, in illorum iure et dominio perpetuo consistat. Item quod piscaturae cum Kewtel [2]) medietas cedat Regi et Regno, medietas Ordini et Magistro. Item, quod Ludovicus Magister et quilibet suus successor Magister Prussiae sit Princeps et consiliarius perpetuus Regni Poloniae, et Commendatores principaliores, a Magistro pro tempore deputandi, sint Regni eiusdem consiliarii, in Regis et Regni Poloniae protectionem, subiectionem et defensionem perpetuo duraturam assumpti, et ab eis affectione regia tractandi, honorandi et diligendi, et in iuribus eorum conservandi; tenebiturque quilibet Magister de novo in Magisterium assumptus, Regi Poloniae cuilibet pro tempore, post sex menses a [3]) die assumptionis se personaliter repraesentare, et tam pro se, quam Commendatoribus et terris Prussiae praestare Regi et Regno Poloniae, de observanda praesenti perpetua pace, et nunquam petenda absolutione aut relaxatione iuramenti, nec concessa aut concedenda uti, iuramentum, in sinistra Regum Poloniae habiturus locum primarium et sessionem. Item, quod Magister et Ordo ac terrae Prussiae, et quaecunque aliae per Magistrum et Ordinem sub barbaris conquirendae, sint perpetuo Regi et Regno

---

[1]) Woldanf *Cod. Przez.* Valdapht *Ed. Lips.* (Waldamt). [2]) piscaturarum Rewtel *Ed. Lips. (Keutel,* rete). [3]) in *Ed. Lips.*

Poloniae connexae, iunctae et unitae et inviseeratae, ita ut sint cum Regno Poloniae unum et individuum corpus, una gens, unus populus in amicitia, foedere et unione: nullum alium, quam Reges Poloniae, praeter Summum Pontificem, pro capite et superiore recogniturі, laturi insuper illis contra omnes hostes solatia [1]), et nunquam illos in prosperis aut adversis deserturi, nec sine eorum speciali scientia et consensu, celebraturi foedera, aut guerras [2]) Catholicis moturi. Item, quod Chelmensis ecclesia ad suam matricem et primitialem ecclesiam Gnesnensem redeat et illi reuniatur, ex regulari in saecularem transferenda, in ditione Regis et Regni Poloniae perpetuo duratura. Item, quod ecclesia Varmiensis cum suo Capitulo et omnibus castris et civitatibus in ditionem et ius Regis, Regnique Poloniae perpetuo transeat, renuntiantibus illis Magistro et Ordine. Item, quod ad ecclesiam Chelmensem praefatam promoveatur secretarius regius Vincentius Kyelbassa, habiturus et Pomesaniensem in commendam ad vitam; eius morte secuta, ad regularitatem et ditionem Magistri reditura. Item, quod castra, civitates, oppida, villae et quaelibet loca ecclesiastica reddantur per partem utramque eorum ecclesiis, solvantur hinc inde omnes captivi, stratae veterem habeant usum, abstineatur ab omni impositione novorum [3]) teloneorum et depositoriorum; ad Ordinem Sanctae Mariae Theutonicorum praedictum etiam de subditis Regni Poloniae personae assumantur, capaces Ordinis, ita tamen, quod non excedatur medietas, et in distribuendis Commendariis et officiis Ordinis habeatur etiam ad illos respectus; Magister eligatur idoneus, absque demerito et sine scientia Regis et Regni Poloniae non amovendus. Item, quod Rex, Regnum, Magister et Ordo, ad nullam potestatem ecclesiasticam vel mundanam recurret, et praesentis pacis solutionem petet, nec utetur impetrata, vel motu proprio concessa. Item, castrum, civitas, oppidum, munitio, in terris regiis Pomeraniae, Chelmensi, Michaloviensi, quomodolibet intercepta, vel Magistro tradita, debet Regi et Regno Poloniae restitui, aut cum assistentia Magistri expugnari, reddi, et e converso. Item, quod castra, civitates ad Regem et Regnum Poloniae, et vice reciproca ad Magistrum et Ordinem, ex foedere pertinentes, in festo Sancti Iohannis Baptistae cuilibet partium debent consignari et reddi, et civium et subditorum omnis hostilitas et rebellio perpetuo obliterari, vitaeque eorum et fortunis securitas plena haberi, et quod omnes donationes, venditiones et alienationes, hinc inde in bonis quibuslibet, in partem alteram cedendi, sub guerris [4]) factae, debeant cassum et retractum iri. Omnes profugi et exules, militares duntaxat et nobiles, ad bona sua reverti, de

---

[1]) auxilia *Ed. Lips.* [2]) bella *Ed. Lips.* [3]) omnium *Ed. Lips.* [4]) sub bello *Ed. Lips.*

illis pro beneplacito disposituri, et omnis bonorum eorum alienatio irritari; cives vero exiliati vel profugi, in omnia aeque bona, domos et agros, restitui, quae non forent [5]) vendita ante praesentis diaetae inchoationem; pro venditis quoque licebit eis dare pretium expositum per emptorem. Item, quod pacem ipsam omnes episcopi, Duces, Palatini, Dignitarii, Commendatores, militares, cives Regni Poloniae et Prussiae, iurabunt servare, renuntiando omnibus exceptionibus iuris et facti. Item, quod Kazimirus Poloniae Rex et Ludovicus Prussiae Magister, etsi firmam, ratamque pacem praesentem vel ex eo crediderint, quod a Legato apostolico Rudolpho episcopo Lavantino tractata, ordinata, approbata et confirmata sit: pro maiori tamen eius subsistentia et robore, per suos oratores instabunt, ut praesens pax, foedus et unio, ultronee per partem utramque celebrata, confirmetur per Summum Pontificem specialibus bullis, adiecta poena censurarum in transgressorem cum suppletione omnium defectuum, quacunque authoritate firmatorum, et specialiter cum cassatione allegationis, quae praetendi quomodolibet possit: cum et in diaetam utraque pars sponte venerit, et concordiam, foedus et unionem inierit ultronee, et initam in singulis conditionibus et articulis speciali et expressa voluntate emologaverit. Sic bellum atrox, in quatuordecim annos protractum, spe omnium propter cunctationem solam in rebus omnibus Principis, serius finitum est.

Pax inter Polonos et Cruciferos confecta displicuit Georgio Bohemiae Regi, Lithuanis et nonnullis Proceribus Poloniae ac militibus.

Tali itaque, quem, ut praescripsimus, modo, ordine et foedere, Prussia universa, postquam Polonos vario Marte, multoque cruore et sudore, annis prope tredecim exercuisset, Polonico Regno unita atque dedita est. Coepitque extunc area Regni Polonici diffusis oris protendi, et nominis sui illustre praeconium dilatari, salubri consilio, salubri arte, et magis divina quam humana providentia, victores victis, et nigrae Crucis osores, cultoribus illius post cruenta et sanguinaria bella, viribus copiarum et ingeniis callidis, terra marique gesta, post gravia odia, quae annis tredecim sanguis fusus vix explere potuerit, permixti, et pax optima, solida, terra marique composita [2]). Cuius compositionis maximam partem laudis atque aestimationis Rudolphus [3]) apostolicus Legatus tulit: quoniam illo authore atque agente, ab infestis armis, quae magnam turbationem Catholicis tan-

[1]) non essent *Ed. Lips.* [2]) composita est. *Ed. Lips.* [3]) Rudolphus Episcopus Lavantinus *Ed. Lips.*

topere attulerant, fuit discessum. Qui priusquam Wratislavia ad Thorunensem diaetam egrederetur, oraculo devotae et religiosae Veronicae virginis, de Cracovia ortae, sed circa Wratislaviensem multis iam annis demorantis ecclesiam, et frequentes habentis revelationes, ad liquidum edoctus, pacem Pruthenicam a se confectam iri: quemadmodum eidem Veronicae per visionem, qua in conspectu Altissimi Legatus ipse ab ea consistere, et acinacem a parte utraque acutum visus est confringere, Pruthenicum bellum confringendum ab eo, angelo interpretante, monstratum est. Et quamvis pax praefata, et ipsa sui natura et optimis aequisque conditionibus, suis laeta foret [1]), desiderabilis cunctis et iucunda, universi quoque viri pacifici et timorati Kazimirum Poloniae Regem, consiliarios suos, Rudolphum Legatum apostolicum, caeteros auctores illius, summis laudibus coelotenus [2]) efferrent: Georgius tamen Bohemiae Rex dolore ingenti cadentis suae ad irritum spei angebatur, quippe qui Polonos Pruthenico bello in multo longius tempus distineri atque exhaustum iri optaverat, et per dissidentias cum Cruciferis, mutuaque bella, Regnum Bohemiae sibi et filiis male quaesitum et quaerendum, diuturnum fore crediderat. Qui, cum iam [3]) primum ex rumore sonoro et precipiti, confectam audisset, dudum [4]) credere renuit, ne indolendum sibi vehementius foret, si crederet, asserens: ingeniis suis abunde providisse, ne pacem Pruthenicam confectum iri, et irarum atque bellorum flammas, largo hactenus cruoris mutui imbre productas, lentescere contingeret. Dum vero contra ac ipse ratus, pacis Pruthenicae multorum relationibus atque literis gloriosius confirmaretur exitus, stomachans et indignans, et livore sese excrucians, stabilem et diuturnam fieri non posse, apud suorum aures, et ex impedimento per Caesarem et Electores Imperii, Almanniaeque Principes dando, vel ex eo solo, quod mercenarii milites in parte utraque, in emerito stipendio negligendi, illam infecturi forent, deducebat; eoque uno respectu se et secum sentientes, in communi anxietate et livore quam maxime solabatur. Lithuanis quoque ipsa pax sciebatur parum grata, molestius ferentibus, quod Polonos bellis Pruthenicis occupatos facultatem nocendi nacti, bello pulsare, pro conferenda eis Podolia, et iure ac proprietate terrae Luczensis, quae Wolhinensis antiquitus dicebatur, abdicanda, omiserint, quam quod tempus expectaverint, quo [5]) Polonos et Prussiae accessione atque potentia auctos et caeterorum impedimentorum [6]) vacuos, tam opportune aggredi non potuerint [7]). Torsere denique se nonnulli Proceres Poloniae ex pacis praefatae prospero et inopi-

---

[1]) esset *Ed. Lips.* [2]) ad coelum *Ed. Lips.* [3]) cum illam *Ed. Lips.* [4]) diu *Ed. Lips.* [5]) et quod tempus expectatum amiserint, quae *Ed. Lips.* [6]) et caeteris impedimentis *Ed. Lips.* [7]) possent. *Ed. Lips.*

nato eventu, tum quod illis non adhibitis, foedus ictum fuerat, deputabant ignominiae, tum quod re publica bello exonerata, et ea, quae emungere solebant, rapturi non essent, et quae detinebant regalia, Rege pecuniarum abundantiam consecuto, amissuri. Nitebantur [1]) etiam per coecam invidiam, eorum, qui pacem non sine evidenti et manifesto propter pestem assidue grassantem periculo, tractaverant et confecerant, quod soli illa non assequebantur, honores corrumpere et praemia: potuisse confici pacem meliorem, pacisque conditiones feraciores, si praecipitatio non intervenisset, et rem integram ad conventionem generalem in Pyotrkow tenendam dilatum iri placuisset, astruendo; ignari rerum humanarum, quae fluxae ac mobiles, saepe in adversa, quoties moderatio et aequitas illas non rexerit, divino nutu vertuntur: cum potius clementissimo Deo gratiae immensae ab universis agendae forent, quod ad pacem aequis conditionibus ineundam, parti utrique animos, mentemque tribuerit. Mercenariis insuper militibus pax ipsa cordi non erat, pacisque non probabant capitula: qui veluti belli instrumenta, sub pace minus se pensum iri, et pretium suae aestimationis et militiae, ea secuta, sciebant casurum. De hac autem pace et victoria Polonis neque superbiendum, neque gloriandum est: utpote quae non eorum viribus, industria aut merito, sed sola provenit [2]) propitiatione divina; venerandumque ipsis et assidue glorificandum nomen divinum, fortunaeque expavescenda mutabilitas, et id maxime et ante omnia intelligendum, sentiendumque: Dominia et regiones facile amitti, quas contigerit, aut occupari per iniuriam, aut iure et iustitia non administrari.

Rudolphus Legatus apostolicus innata modestia, amplissima dona Regis Kazimiri renuit; Magister vero Ludovicus cum suis principalioribus honoratur illis. Legati ad Sedem Apostolicam pro confirmando foedere inter Polonos et Cruciferos icto mittuntur.

Honoraturus Kazimirus Poloniae Rex Rudolphum apostolicum Legatum, suum iam ex Thorun in Wratislaviam appropinquantem discessum, et labores, quos in conficienda pace mensibus prope duobus pertulerat, praemiaturus, quatuor illi argenteas scutellas et duas pelves, quadringentos florenos in auro, quatuor picarios deauratos [3]), vestes multiplices sabellinas et mardurinas, purpura nobili contextas, equos pulcherrimos, et nonnulla alia magnifica dona iuxta meritum transmittit. Quae pater ille, sua illa celebri modestia suscipere aspernatus, ne sibi probro haberetur, humiliter

---

[1]) Committendo *Cod. Przez.* [2]) pervenit *Ed. Lips.* [3]) pocula deaurata *Ed. Lips.*

a Rege [1]) expetiit, maius se donum ex recusatione, quam et natura sua et Sedes prohibet Apostolica, quam susceptione ratus ab ipsa Sede et Regis promotione, servato cultu modestiae, adepturum. Et quamvis ab insignibus et gravibus viris itidem a Rege [2]) ad illum destinatis, ut ex donis ipsis saltem aliqua grata accipere in animum induceret, iterum atque iterum, cum multipliciter vexaretur, aspernatus [3]) tamen omnia et petitionis frequentem instantiam, et petentium dignitatem, manus suas ab omni mundas [4]) servavit munere. Extendit et in Magistrum Prussiae Ludovicum suosque omnes Kazimirus Poloniae Rex suae munificentiae dextram, et vestibus triplicibus sabellinis, valde optimis, Magistrum vestiens, datis [5]) insuper pro viatico trecentis florenis, duabus scutellis et duabus pelvibus argenteis, duobus pulcherrimis equis [6]); in Henricum [7]) Plawyenski Hospitalarium, Gerhardum Molingrade Marsalcum Livoniae, Wilhelmum de Epingen Commendatorem in [8]) Osterode, Ulricum de Kinsberg in Ilawa tenutarium, duplicia vestimenta sabellina et mardurina, florenos et equos [9]); in Bernhardum [10]) de Schumborg capitaneum Chelmensem, Georgium Slywyenski, milites, qui cum Magistro [11]) advenerant, simplicia sabellina; in duos vero Fratres Cruciferos Magistro et cubiculo assistentes suo, qui appellantur Compani, mardurina contulit [12]): non computatis his, quae in Magistrum et omnes suos, dum apud Thorunensem diaetam staret, per omne tempus contulerat. Nec his omnibus Rex optimus contentus, nimia egestate et pauperie Magistri [13]) cognita, quo sibi et Regno illum et Ordinem suum fideliorem efficeret, quindecim millibus florenorum eum donat, quibus suos stipendiarios [14]) facilius solvat, et recedentibus mercenariis ex Prussia militibus, amoenitas pacis robustius ubique consurgat. Qua quidem liberalitate Ludovicum Magistrum Prussiae et omnes suos adeo Rex devinxit, ut pro custodiendo pacis foedere impensius etiam quam exigebatur, operam suam navaturos promitterent [15]), poenitentia gravi afflicti, quod Friderici Imperatoris, Ducis Austriae et Electorum Imperii vanis promissis delusi, in pacem perpetuam dudum ante cum Rege [16]) venire tardaverint, nec unquam alias privatim et publice Ordo Crucifericus Polonico Regno fuit coniunctior. Delegati posthaec nuntii ad Summum Pontificem Paulum secundum in Ur-

---

[1]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [2]) et a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [3]) aspernatus est *Ed. Lips.* [4]) incestas *Ed. Lips.* [5]) dat *Ed. Lips.* [6]) trecentos florenos, duas scutellas et duas pelves argenteas, duos pulcherrimos equos *Ed. Lips.* [7]) In Henricum vero *Ed. Lips.* [8]) de *Ed. Lips.* [9]) et equos contulit. *Ed. Lips.* [10]) In Bernhardum denique *Ed. Lips.* [11]) cum Magistro Ludovico *Ed. Lips.* [12]) distribuit *Ed. Lips.* [13]) Ludovici Magistri *Ed. Lips.* [14]) suis stipendiariis *Ed. Lips.* [15]) repromitterent *Ed. Lips.* [16]) cum Rege et Regno Poloniae *Ed. Lips.*

bem a Rege [1]), siquidem [2]) Vincentius Kyelbassa ad ecclesiam Chelmensem nominatus et Iohannes Ostrorog Iuris utriusque Doctor, castellanus Myedzirzeczensis, a Magistro vero [3]) Iohannes Winkeler Decretorum Doctor, sub una comitiva ituri, et post praestitam, praestandamque obedientiam, actas quoque in Papam gratiarum actiones, pro bello diuturno opera sui Legati [4]) summoto, confirmationem foederis, de certa scientia, aequo tenore petituri. Quibus quoque et hoc iniunctum est, ut Rudolphum episcopum Lavantinum in Cardinalem, pro suo merito, enarratis suis virtutibus et exactissima, quam in procuranda pace Pruthenica egit, cura, creari summo conatu exoptent et procurent: quem Kazimirus Poloniae Rex, dona sua abnuentem, in perpetuum, ipso acceptante, delegit consiliarium, et ducentos florenos in Zuppis Cracoviensibus pro annuo salario illi deputavit.

Kazimirus Rex nomine Summi Pontificis rogatur, ut Regnum Bohemiae pro se ipso, vel aliquo filio suscipiat, Georgium Regem haereticum ac una haeresim inde extirpaturus.

Orditurus [5]) apud Kazimirum Poloniae Regem rem fidei et Bohemicam (concretae enim erant) Rudolphus episcopus Lavantinus apostolicus Legatus, gratia quarum principaliter ad intercipiendum bellum Pruthenicum omni conatu aestuaverat, petita a Rege [6]) audientia, in Iohannis Gnesnensis archiepiscopi, Iacobi Wladislaviensis episcopi, Lucae Posnaniensis, Iohannis de Rithwyani Regni Poloniae marsalci, praesentia, Kazimirum Regem nomine Summi Pontificis Pauli secundi orat, rogat, requirit et hortatur: ne sacrae fidei rem in Regno Bohemiae ab improbo et callido haeretico Georgio Poszdzyebraczki diutius in opprobrium totius orthodoxae fidei conculcatum iri, et Regnum illud contra ius fasque ab eius iniusto occupatore, qui variis dolis, et ut fertur, etiam per venena, nobilissimo inter Principes adolescente, Ladislao Hungariae et Bohemiae Rege, enecato, quaesiverat, detineri sinat: eo maxime attento, quod Regnum illud pene eiusdem linguagii et nationis cum suo Polonico sit, et nulli alteri, quam sibi, ratione consortis Reginae Elisabeth, Regni illius ex patre, avo et protavo, unicae haeredis, et filiis suis, quos dono Dei frequentes in spem Regni eiusdem progenuit, debeatur. Sint praeterea [7]) in Regno illo plures in-

---

[1]) a Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) videlicet *Ed. Lips.* [3]) a Magistro vero Prussiae Ludovico *Ed. Lips.* [4]) Legati Rudolphi *Ed. Lips.* [5]) Orditurus autem *Ed. Lips.* [6]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [7]) Addidit praeterea esse *Ed. Lips.*

signes barones, fideles et orthodoxi, sint [1]) et plures numero civitates, et si caeterae deessent, civitas una Wratislaviensis; sint [2]) et Slesiae Principes, dominatum suum et susceptionem Regni Bohemiae magnopere expetentes [3]), non secus quam perniciosam pestem Georgium deserturi. Consurgeret itaque, et Regnum illud primum pro Dei honore et fidei sanctae exaltatione, deinde pro iure sibi debito et gentis ac linguagii idemptitate, a monstris haereseos ac detentione iniqua solveret, amplificaturus eo ipso praemium sibi apud Deum, et nomen apud posteros. Quodsi forte Regni Poloniae et caeterorum suorum Principatuum cura et charitas eum a suscipiendo distinerent: aut daret saltem pro Rege Bohemiae filium suum Wladislaum natu maiorem, aut, si id quoque molestum foret [4]), secundo genitum Kazimirum, aut tertio genitum Albertum, et ad extremum, ultimo genitum tunc Alexandrum, tutissimam Regni sedem apud Wratislaviam, donec caetera in ditionem accederent, sive solus praesidere vellet, sive filium aliquem instituere mallet, habiturus. Neque enim fas ducunt caeteri Principes, a Sede Apostolica de suscipiendo Regno et exterminanda haeresi [5]), sub Georgio plurimum virus suum diffundente [6]), Kazimiro Poloniae Rege, filiis [7]) suis superstitibus, Regnum illud [8]) assumere, Kazimirumque Regem, aut aliquem filium suum, et non alium, tam Summus Pontifex et Collegium Cardinalium, quam omnes Reges et Principes Orbis, iustum et legitimum ad assumendum Regni illius diadema destinant, facile Divinitate propitia, et pestiferum ritum, et iniquam Georgii dominationem, obtriturum. Ad quam rem operosius expediendam et Summi Pontificis praestabuntur favores amplissimi, et pecuniaria solatia [9]), et totius Slesiae ac Lusatiae ego ipse plenam possessionem polliceor. Brevi Kazimirus Rex [10]) cum suis deliberatione captata, respondit Legato apostolico: Legationis suae seriem continere ardua, nec super illa sub angustia temporis, et ab ipso et consiliariis suis, rerum Pruthenicarum [11]) expeditione fessis et in recessum ob grassantem in Thorun pestem festinantibus, posse quicquam bene transigi. Proinde ad diaetam Pyotrkoviensem, circa mensem [12]) Maii ab eo et frequentiori consiliariorum numero tenendam, personaliter veniret: responsionem suae legationis illic, favente Domino, accepturus.

---

[1]) et orthodoxos, esse *Ed. Lips.* [2]) praesertim vero Wratislaviensem, esse *Ed. Lips.* [3]) expetentes, et qui essent *Ed. Lips.* [4]) esset *Ed. Lips.* [5]) suscipiendi Regni Bohemici et exterminandae haeresis *Ed. Lips.* [6]) diffundentis *Ed. Lips.* [7]) filiisque *Ed. Lips.* [8]) regimen *Ed. Lips.* [9]) auxilia *Ed. Lips.* [10]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [11]) Pruthenicalium *Ed. Lips.* [12]) circa principium mensis *Ed. Lips.*

Mercenarius miles otii impatiens, Pelcznieczam oppidum Stolpensis Ducis occupat, quod castro Drahim Polonis restituto illico reddit.

Omnibus apud Thorunensem diaetam, propitia Divinitate, rite expeditis, mercenariis etiam militibus sui stipendii solutionem in diem usque beati Iohannis Baptistae protelantibus [1]), Rudolpho apostolico Legato in Wratislaviam, Ludovico vero Magistro cum omnibus suis in Prussiam divertentibus, Kazimirus Poloniae Rex, die Martis vicesima octava Octobris [2]), de Thorun in Nyeschowam egressus, per Raczyansch, Wiskithky [3]) et loca villarum abstracta, vitando auram infectam, die Solis octava mensis Novembris in Kozyenicze pervenit. Ubi extunc ordinandis, expediendisque plurimis rebus, nonnunquam etiam tractandis venationibus, intentus, usque ad vicesimam nonam Ianuarii [4]) cum consorte sua Elisabeth Regina mansit. Sub idem [5]) tempus mercenarii milites, tam regii, quam Magistri, ne sui stipendii solutionem sufferendo, cassas ferias viderentur agere, grege de duobus millibus in unum coacto, duce Iohanne Schrank, iniussu Regis et Magistri, in Stolpensem terram, quae ab Ulrico [6]) Stolpensi Duce tenebatur, transeuntes, oppidum Pelcznicza occupant, et omne tempus hiemis illic agunt: regiis iussibus non attentis, qui illos inde discedere, per Iohannem Riczerz cubicularium suum geminata vice, ut iussionis efficaciam iteratio testaretur, iussit [7]). Interceptum et tunc fuit castum regium Drahim sub Iohanne Marczinkowski [8]) per unum ex Stolpensibus, cuius erat Pelcznicza. Quapropter concordatum fuit, ut Polonus cederet de Pelcznicza, Saxo de Drahim: et in hunc modum pax reintegrata est inter Schrank et Ducem Stolpensem, qui personaliter Schrankum et suos in Pelcznicza cum quatuor millibus cinxerat.

Diaeta Norimbergae pro reprimendis insultibus Turcorum frustra habita, in qua nuntii Georgii Bohemiae Regis ut haeretici, ad consultationes non sunt admissi. Iohannes Rokyczan paralysi tactus, loquendi usum amisit.

Undecima Novembris [9]) apud Norimbergam generalis diaeta a Friderico Imperatore [10]) instituta, ad providendum rebus fidei et Catholicorum

[1]) prolongantibus *Ed. Lips.* [2]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [3]) Viskithi *Ed. Lips.* [4]) diem mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [5]) Sub idem autem *Ed. Lips.* [6]) Henrico *Ed. Lips.* (Erico). [7]) iussit. *deest in Cod. Calv.* [8]) Marczinkowski Cassubita *Ed. Lips.* [9]) Undecima die mensis Novembris *Ed. Lips.* [10]) Romanorum Imperatore *Ed. Lips.*

contra Turcos, in Catholicorum exterminium et terrarum eorundem occupationem assidue grassantes, habita est. Ad quam licet Summus Pontifex Paulus secundus Legatum suum Fantinum Auditorem, et Imperator Romanorum ambasiatorem [1]) suum, misissent, venisset insuper frequens numerus Principum Almanniae, et quadraginta quatuor civitatum et communitatum nuntii comparuissent, variisque tractatibus [2]) ingenia ad reprimendam Turci saevitiam varia suasissent [3]), singulis suam operam in opus tam necessarium pollicentibus: duce tamen idoneo, qui onus in se susciperet et susceptum gereret, non extante, omnis illa solicitudo, perinde ac radice non subnixa, evanuit. Nuntii Bohemiae Regis Georgii, Albertus Kostka et Benedictus Rithmulner [4]), licet in apparatu ducentorum et sexaginta equorum numero in diaetam huiusmodi venissent: Fantino tamen Legato apostolico, Georgium praefatum pro non Rege, sed haeretico, a Summo Pontifice deposito, privato, damnato, censurato et interdicto aestimante, neque fuerunt auditi, neque in colloquium aut consessum admissi sunt, sed per omne tempus diaetae praefatae conversatione orthodoxorum eis negata, magno ludibrio habiti, licet Regem suum cum omnibus Bohemiae potentiis in Turcorum bellum, callido satis ingenio, non quod praestare possent, sed ut aestimationem Regis sui apud ignaros efferrent et facinus suae haeresis adumbrarent, obtulissent. Qui deinde subnectendo petebant: ne Rex eorum [5]) denuntiaretur ut privatus, damnatus et haereticus; sed diaeta altera instituta, in fidei causa daretur sibi audientia et defensionis facultas. Ad hanc autem ignominiam Georgio praefato et suis alia accessit pernicies. Iohannes Rokyczan [6]), Bohemicae haeresis vertex, dolosus auriga et scelestus artifex, subita paralysi apud Pragam percussus, loquendi usum amiserat, iustissimo Dei iudicio id perpessus: ut qui pestifera lingua plurimos in errorem et damnationem, scorpionis more lingendo et virus infundendo, traxerat, in lingua ipse vivens adhuc mutilationis sentiret tormentum.

Thartarorum Imperator Eczigeri, maximus Christianorum et praesertim Polonorum fautor, moritur.

Circa medietatem mensis Augusti, Thartarorum Imperator Eczigeri absumptus est, et ut nonnulli ferunt, a suis venenatus. Qui sub omni tempore sui Imperii pacem optimam cum Regno Poloniae et terris Russiae [7])

---

[1]) Oratorem *Ed. Lips.* [2]) variique tractatus *Ed. Lips.* [3]) sudassent *Ed. Lips.* [4]) Rithimiler *Ed. Lips.* [5]) Rex eorum Georgius *Ed. Lips.* [6]) Rokiczian *Ed. Lips.* [7]) Prussiae *Ed. Lips.*

custodivit et tenuit: humanus, civilisque, et bene agendi cupidus, qui et suis potentiis Christianos contra Turcum, dummodo Kazimirus Poloniae Rex id sibi imperasset, enixius se iuvaturum obtulerat, qui [1]) Thartaros a praedis et rapinis abstrahens, agros colere, mechanicas artes agere, et laborato [2]) aut mercato coegerat vivere. In Polonos, qui frequenter apud illum agebant militiam, quod enixius in certaminibus pro eo susceptis, operam suam pro victoria navassent, et in omnes Christianos undecunque ad se venientes et in suo commorantes Imperio, adeo humanus, civilis et liberalis, ut nequaquam barbaro homini et in ritibus Mahumeticis educato, quamvis nihil attinet mores natione perpendi, convenire videbatur, maiori Christianorum, quam suo damno extinctus [3]).

Depravati mores Polonorum recensentur.

Tempus apud Polonos non anni [4]) tantummodo praesentis, sed et transactorum, omni genere malitiae quodammodo foecundum erat [5]), sive ex impunitate scelerum, sive ex diuturnitate vigentium assidue bellorum, sive ex Coelestium inclementia proveniens: capillum enim adversantem frangere et in circinos cogere, ad muliebres blanditias amictum expolire, caesariem peplis, foris et domi, nocte et interdiu obvolvere, mollitie corporis cum feminis certare, capillo ex caesarie permisso illas vincere, pectoris loca fasciis splendoris, quod alias vix feminis permittebatur, obvolvere, illorum temporum grande extabat specimen, et perversorum nequitia per dissolutam impunitatis licentiam supra solitum excrescente. Sic in annis illis scelerum diluvium inundavit, quod [6]) omnes facinorum terminos trascendisse videbatur [7]) et metas. Plerique nullam habendo patrimoniorum aestimationem, effuso censu, in furta dilabebantur et rapinas; in nonnullis enim Polonis notabatur avarus, superbus, tener et degener animus, iustissimis obluctans imperiis, et de ordine religionis christianae, et quod omnia superat facinora, de legibus divinis et ecclesiasticis male existimans, non se malebat et praevaricationes suas emendare, sed superos [8]). Ex superiorum suorum factis, virtutibus aut imaginibus superbiens, loquebatur grandia, totus tumebat, quasi alta et heroica ipsemet fecisset, et sine cultu virtuosae actionis, semper se in anteriora ridiculus Thrasonis imitator extendebat. Itaque ut non de singularibus personis, sed de universis iustius

---

[1]) et *Ed. Lips.* [2]) elaborato *Ed. Lips.* [3]) extinctus est. *Ed. Lips.* [4]) in anni *Ed. Lips.* [5]) erat *deest in Cod. Calv.* [6]) ut *Ed. Lips.* [7]) videretur *Ed. Lips.* [8]) superiores. *Ed. Lips.*

scribam: leges divinas et scita contemnendo irridemus et floccifacimus, nec satis scripturarum comminationibus credimus, nec divina imperia aperto pectore haurimus, levissimeque venturae vitae et salvationi perpetuae, iuxta ac semper hic victuri, insistimus, neque ad mortem et rerum omnium consumationem aspicimus, portum, ut nunquam recusandum, ita aliquando ingrediendum, optimos insuper nos et iustos, nostro vel assentatorum infatuati iudicio, rati existere, mutari et corrigi, dum tempus est, negligimus. In conferendis magistratibus et officiis venalitas et mercatura mutuas tunc exagitabant vices, nec plus honorato aut sensato, sed plus eroganti magistratus contingebant. Divinam evacuare nonnulli, ut suam statuerent, authoritatem nitebantur: morituri ob id scelus sine liberis, aut degeneres et ignavos illos relicturi, in se finaliter aut in sobole puniendi. Multos denique eum statum per vim et iniuriam divinam et humanam cepisse, qui diuturnus esse sine rerum mutatione non posset. Nec opperiuntur cum tremore diebus ac noctibus, quas in solatiis deducunt, quod reddituri sunt tandem districtam die novissimo de minimo quadrante rationem. Quod non ex alio reor provenire, quam quod non statim flagellum [1]) appropinquat eorum tabernaculis, nec cum hominibus verberari merentur aut flagellari, sed cum daemonibus [2]).

Pestis magna in Regno Poloniae. Georgius Bohemiae Rex a Summo Pontifice Paulo secundo privatus est omni honore regio, et subditi ab eius obedientia absoluti.

Annus hic apud Polonos plurimum insignis et memorabilis, in quo bellum Pruthenicum, annis prope tredecim assiduo vigente Marte, extinctum est, et aequis conditionibus firmata pace, terrae naturales, Michaloviensis [3]) Chelmensis et Pomeraniae, Regno Poloniae restitutae, Prussia coepit esse subiecta et unita, epidimiae peste regiones Poloniae fere universae, ora tamen Pruthenica, Pomeraniae, Russiae et Masoviae, excepta, quam graviter vexatae, et fere per universum Poloniae Regnum; in vicis, urbibus atque villis, discursione mirabili, dum nonnullas villas praeteriret, caeteras inficeret, per nota et ignota capita late vis morbi pervagata est. Tractatus [4]) enim coeli infectior pestem longo durantem tempore, non quidem omnia pervadentem loca, sed hinc et hinc, et primum in urbes, deinde in vicos et rura se diffundentem, causabat humiditate et inopia frugum. Singulis enim mensibus frequentes descendebant imbres; insuper et hieme calida,

---

[1]) flagellum Omnipotentis Dei *Ed. Lips.* [2]) cum daemonibus ipsis. *Ed. Lips.*
[3]) Michaloviensis videlicet *Ed. Lips.* [4]) Tractus *Ed. Lips.*

et fere sine exemplo, cuius calliditas pestem vehementius promovebat et usque in dies Quadragesimales produxerat, sub quibus propitiatione divina quievit lues. Opportunus et ipse annus ad rescindendam guerram Pruthenicam [1]), nec reconciliationis tempus aptius, eandem referens astrorum revolutionem, sub quibus bellorum stridor coeperat, et astronomorum iudicio, nisi praesenti favisset [2]), in multos futuros producendam [3]). Accedit his, quod ex dominio suo, annis multis supra mortales continuato, Saturnus, discordiarum, bellorum, rixarum et pestium sator, excessit, et Iovi, benigno planetae, dominium reliquit. Nec apud Polonos solum, sed et apud Bohemos, is annus insignem se Georgii Poszdzebraczki Regis Bohemiae depositione, privatione perpetua, per Summum Pontificem Paulum secundum facta, praestitit. Ubi enim ad liquidum, quod dolosa simulatione celatum iri sudaverat, cognitum deprehensumque est, qualis et quam vafra, quamque adulterina, iuramenti sui in coronatione, de tenenda fide orthodoxa praestiti, series extiterit, ex qua professionis et operis effectus foedus et scelestus [4]) erupit, praefatus Summus Pontifex Paulus secundus, praefatum Georgium Poszdzebraczki omni honore regio, ducali, ut et tanquam haereticum relapsum, vicesima tertia Decembris [5]), Romae privavit, et omnes subditos Regni Bohemiae ab eius obedientia et iurisdictione absolvit, ac ipsum et filios suos ac posteros, ad consequendas quaslibet dignitates et honores inhabilitavit.

ANNUS DOMINI 1467.

Autor huius operis laetatur, quod eo vivente, Prussia Regno Poloniae sit unita.

Cepit et me scribentem praesentia Annalia, non mediocris super finito bello Pruthenico, et restitutis terris abstractis dudum, Prussia quoque Regno unita, voluptas, utpote, qui molestius tuleram, Polonicum Regnum a variis nationibus et populis laceratum in dies iri [6]), fortunatum me et caeteros coaetaneos meos ratus, quibus reintegrationem ipsam post tot saecula videre contigit: crediturus fortunatiorem, si Slesiae, Lubuczensem [7]) et Stolpensem oras, in quibus tres episcopatus a Boleslao magno, Polonorum primo Rege, et patre suo Myeczslavo fundati, Wratislaviensis vi-

---

[1]) ad rescindendum bellum Pruthenicum *Ed. Lips.* [2]) nisi praesenti, rescissum fuisset bellum *Ed. Lips.* [3]) producendum. *Ed. Lips.* [4]) sceleratus *Ed. Lips.* [5]) vigesima tertia die mensis Decembris *Ed. Lips.* [6]) in eam diem fuisse *Ed. Lips.* [7]) Lubsensem *Cod. Przez.* Slupsensem *Ed. Lips.*

delicet, Lubuczensis et Kamyenensis consistunt, reddi quoque et reuniri Regno Poloniae per clementiam divinam, me inspectante, contingeret: laetior enim exhinc discederem, et in somno meo suavius, molliusque quiescendo accumberem.

Sigismundus filius Kazimiri Regis Poloniae in Kozyenicze nascitur.

In rure villae Kozyenicze, in Radomicnsi supra Wislam consistente districtu, Kazimirus Poloniae Rex huius anni Salvatoris natalem cum Regina Elisabeth egit diem, propter epidimiae pestem facilius devitandam. Die autem Iovis, prima mensis Iannarii, sub noctis medio, in diem succedentem, quintus filius, sed octava proles, Kazimiro Regi, per Elisabeth Reginam apud Kozyenicze productus est: fonte baptismi a Iohanne Cracoviensi episcopo, sub praesentia nonnullorum baronum, in loco eodem regeneratus est, geminati avi, Romanorum videlicet Imperatoris, et alterius Magni Ducis Lithuaniae, Sigismundi, cognominationem sortitus.

Georgius a Regno Bohemiae per Summum Pontificem depositus, misso nuntio, a Rege Kazimiro exquirit, an foedera secum inita sit observaturus.

Kazimiro autem Rege feria quinta ante festum Purificationis [1]) ex Kozyenicze in terras Lithuaniae processuro, Paulus Praepositus monasterii Sdyradiensis [2]) in Praga, sacri ordinis dominici Hierosolymitani de rubea Cruce, a Rege Bohemiae Georgio missus advenit, id in summa literis et voce a Kazimiro Rege petens: ut clericos suae ditionis, rumores, quibus Kazimirus Poloniae Rex Wratislavienses in suam protectionem suscepturus significabatur, disserentes [3]), cohiberet, certum quoque [4]) Georgium Bohemiae Regem faceret, observare velitne an non foedera secum in Glogovia inita. Iam siquidem praefatus Georgius cognoverat, se a Summo Pontifice Paulo secundo, solenni processu instaurato, a Regno Bohemiae depositum, et ut haereticum relapsum, damnatum et omni privatum honore habito et habendo; iam senserat Legatum apostolicum Rudolphum episcopum Lavantinum, de suscipiendo Regno Bohemico Kazimirum Regem magna cura et conatu Summi Pontificis nomine solicitasse, et omnium Catholicorum, tam baronum, quam civium et agrestium, in Regno Bohemiae consistentium, quorum Zdenyek

---

[1]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) Scheradensis *Ed. Lips.*
[3]) disseminantes *Ed. Lips.* [4]) certioremque *Ed. Lips.*

Konopniczki de Sternbarg [1]) burgrabius Pragensis erat princeps, animos a se alienatos esse, in bellum illi publice movendum spectare: propter quod Kazimiri Regis, vafra satis et callida legatione palpabat, explorabatque mentem. Literis insuper satis prolixis, et Kazimiro Regi et pluribus aliis Regibus catholicis destinatis, processum depositionis per Papam factum, infectum, causam vero suam iustificatum iri, contendebat. In quibus degenere et indecora vafricie dum se purgare et nobilitare exaestuat, maiori fuscamento denigrat: nonnullorum suorum consiliariorum, et signanter Gregorii de Hainberg [2]), temeritatem et insaniam suam cassis nutrientium praeconiis, ad vesanam mentem petractus. Depositionis autem suae tenor apostolicus [3]) talis extat.

„Paulus Episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. „Salvator noster Iesus Christus, vitis vera, et pater eius agricola, disci„pulos, caeterosque fideles suos illis [4]) instituens inquit: Si quis in me non „manserit, mittetur foras et arescet. Cuius summi Doctoris et Magistri doc„trinam imitantes et mandata [5]) exequentes, nos, qui licet immeriti, ipsius „vicem gerimus in terris, palmitem iam diu aridum et ab ipsa vera vite, „quae est Christus Salvator noster, a se ipso praecisum in vinea Domini Sa„baoth, Georgium alias Irzikum [6]) de Kunstath et Poszdzebrath, Regni „Bohemiae occupatorem, amplius ferre et inspicere non valentes, fama pu„blica nobis ipsius Georgii haereses et blasphemias et sacrilegia referente, „causam inquisitionis super his denuntiatis excessibus, venerabilibus fra„tribus nostris Visarioni Tusculensi, Iohanni Portuensi, et in ipsius Iohan„nis absentia, Guilermo Ostiensi [7]), Episcopis, ac Bernardo tituli Sanctae „Sabinae Presbytero, Sacrosanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, ex „certa nostra scientia commisimus examinandam, et successive coram ipsis „legitime constituto processu, citatione etiam personaliter decreta, cum pro„lixiori, quam expediens fuerit, ex benignitate praefixione termini, ad com„parendum et se de praedictis criminibus, de quibus infamatus et denun„tiatus fuerat, coram praefatis iudicibus excusandum, et ipsius non compa„rentis accusata contumacia, ac ipso ex nostra et Apostolicae Sedis clementia „et patientia, si forte resipisceret et ad cor rediret, etiam post lapsum dicti „prolixioris termini praefixi, de mandato nostro expectato, servatis terminis „et prolixiori cautela iudiciaria, quam ipsorum criminum evidentia et qua„litas exigeret, et in ipsis terminis, singulis citationibus emissis, exami„natis etiam diligenter per alterum ex dictis delegatis iudicibus, testibus

[1]) de Sterbarg *Ed. Lips.* [2]) de Hamberg *Ed. Lips.* (de Heimburg). [3]) literarum Apostolicarum *Ed. Lips.* [4]) in illis *Ed. Lips.* [5]) et eius mandata *Ed. Lips.* [6]) Girzikum *Ed. Lips.* [7]) Guilerino Hostiensi *Ed. Lips.*

„fide dignis, et ipsorum testimoniis et attestationibus fideliter in scriptis [1]) „redactis, et eorum omnium, quae deducta et probata sunt in processu, „ab ipsis a nobis delegatis iudicibus, habita in praesentia quam plurium „doctissimorum, venerabilium fratrum archiepiscoporum, episcoporum [2]), di-„vini et humani iuris doctrina, experientia peritorum, plenaria relatione, „et super his matura discussione, comperimus: praefatum Georgium Irzi-„kum fuisse et esse haereticum pertinacem, evidentem, et in deterius [3]) „semper prolabentem, haereticorum fautorem, haeresiumque in generali Con-„cilio Constantiensi damnatarum defensorem blasphemum, periurum, ipsum-„que in dictis iam diu damnatis haeresibus natum, nutritum et educatum, „Catholicorum in Regno Bohemiae persecutorem, et ut talem, notorie et „publice a Christi fidelibus, ibidem et alibi existentibus, habitum et pro „tali se ipsum publice profitentem. Idcirco nos, quibus ex officio curae pa-„storalis hoc praecipue onus humeris incumbit, ab his delegatis et aliis „quibuscunque iudicibus causam ipsam ad nos harum serie advocantes, de „venerabilium fratrum nostrorum, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, „et archiepiscoporum et episcoporum, aliorumque divini et humani iuris Ma-„gistrorum, nobis in his assistentium, unanimi consilio et assensu, prae-„fatum Georgium alias Irzikum, haereticum pertinacem, haereticorum fau-„torem, ac haeresium iam damnatarum defensorem, periurum, sacrilegum, „fuisse et esse; ipsumque dignitate regia, marchionali, ducali, aut quavis „alia, si qua praefulgeat, bonisque omnibus ac temporalibus, dominiis et „iuribus, privatum et ab ipsis amovendum, omnes et singulas poenas et „censuras, a iure contra relapsos in haeresim, periurium, ac fautores et „defensores eorum, incurrisse, in nomine Sanctae et individuae Trinitatis, „apostolica autoritate, tenore praesentium, decernimus, pronuntiamus et de-„claramus, ac ipsum ab huiusmodi dignitatibus, dominiis et bonis, pri-„vamus et amovemus, posterosque [4]), filios et liberos, inhabilitamus et „inhabiles fore declaramus, et a dicti Regni, Marchionatus, Ducatus et cu-„iuscunque dignitatis susceptione vel electione, absolventes omnes et sin-„gulos barones, civitatenses [5]) et subditos dicti Regni quoscunque, ab omni „subiectionis, homagii et fidelitatis iuramento, vinculo et obligatione qua-„cunque. Actum Romae in publico consistorio, vigesima tertia [6]) mensis „Decembris, Anno Domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto".

---

[1]) in scriptum *Ed. Lips.* [2]) Episcoporum et aliorum *Ed. Lips.* [3]) et in doctrinis *Cod. Calv.* [4]) posterosque suos *Ed. Lips.* [5]) cives *Ed. Lips.* [6]) vigesima tertia die *Ed. Lips.*

Ludovicus de Erlichaussen Prussiae Magister moritur non sine testatione amoris sui in Kazimirum Poloniae Regem.

Die Saturni quarta mensis Aprilis, alias Sabbato ante Conductum Paschae, Ludovicus de Erlichaussen, Prussiae Magister vicesimus nonus, stabilitis et compositis pulchro ordine Commendariis et officiis Ordinis, et in ipsas Commendarias et officia Fratribus ex Ordine, qui sedato bello superstites fuerant, suffectis, Pomerania et Culmensi [1]) ac Michaloviensi terris in corpus Regni Poloniae redeuntibus, novas Commendarias et officia in terra Prussiae, novamque sedem pro Magistro apud Kinsberg erigi et creari oportebat, tactus infirmitate, quae diebus quindecim illum maceravit, omnibus Sacramentis potitus, catholice et religiose apud Kinsberg moritur, et in ecclesia Sambiensi sepelitur, cum annos decem et octo in Magistratu exegisset. Vir modestus et linguae Latinae aliquantulum gnarus, in Bacchum tamen et Venerem parum asserebatur temperatus. Miro affectionis amore in Kazimirum Poloniae Regem, propter praestitam sibi a Rege in Thorun liberalitatem et benevolentiam, ardens, adeo ut frequentius languens ingeminaret: non ob aliud magis se propter imminentem e vita excessum, afflictum iri, nisi, quia diutius benignitate regia frui non valeret. Cui etiam grabato decumbenti Rex [2]) pulcherrima et insignia munera per Stanislaum Wisliczki transmiserat: quae cum maius vitae desiderium in eo accendissent, suprema ad Regem [3]) mandato dedit. Et tu, inquit, Rex perpetua Superum felicitate floreas; ego ex confecto foedere pacem Ordini meo relicturus, abunde caeteris laetus, hoc uno torqueor, quod praecipiti morte subducendus, diutius tua bonitate defungi non possum. Moribundus autem Ordinem meum [4]) in tuam defensionem dedo.

Acceptis et datis literis pacis inter se et Cruciferos factae, Kazimirus Rex novos creat in Prussia Magistratus.

Die Solis tertia Maii [5]), diaeta Pyotrkoviensis agi coepta est, ad quam Kazimirus Poloniae Rex ex Lithuania, in qua (ut in superioribus ostendimus) tempus hiemis absumpsit, per Drohiczin et Radom, Regina Elisabeth cum pignoribus et impedimentis in Novam Civitatem Korczin remissa, advenit. Et consiliariis tardius advenientibus, in legationibus au-

---

[1]) Chelmensi *Ed. Lips.* [2]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) ad Casimirum Regem *Ed. Lips.* [4]) suum *Ed. Lips.* [5]) mensis Maii *Ed. Lips.*

diendis aliquot dies absumpti. Advenerant etenim ex parte Cruciferorum de Prussia Ordinis, Henricus Rewschen de Plawen [1]) Hospitalarius supremus, et Conradus de Lichtenhayn [2]) Advocatus in Sthum, qui literas super pace perpetua in Thorun confecta, sigillis Magistri, Commendatorum, Ordinis militarium et civium Prussiae, plenas, reversales Regis et Regni Poloniae, sub simili plenitudine sigillorum exacturi, attulerant: sub quorum praesentia a Praelatis, baronibus et civibus Regni [3]), qui in Thorun adesse non poterant, iurisiurandi religio de pace tenenda praestita est. Venerant et militares, civesque Pomeraniae, Chelmenses et Elbingenses, apud quos etiam Kazimirus Rex [4]), statu rerum permutato, mutare officia et novos dignitarios instituere, inductus est. Creatoque palatinatu et castellanatu apud Marienburg, qui alias in Elbing creati fuerant, palatinatum Marienburgensem Stiborio de Baysen, qui se tunc gubernatoris officio abdicavit; castellanatum vero Fabiano de Maul [5]), contulit; in palatinatum [6]) Gdanensem Otham Machwicz, in castellanatum vero Nicolaum Pilawski suffecit. Contulit et castellanatum Chelmensem Ludovico de Mortangen, in palatinatu vero Gabriel de Baysen erat adhuc superstes.

Nurdulab Thartarorum Imperator per nuntium amicitiam suam Kazimiro Regi et Regno Poloniae declarat.

Advenerat et novi Imperatoris Thartarorum vocati Nurdulab [7]), qui patri suo Eczigero successerat [8]), nuntius [9]). Qui Eczigeri morte commemorata, hunc in Imperium, omnium Principum et Ulanorum unanimi consensu, sublatum [10]), caeterisque fratribus praelatum deduxit: offerens illum in pari liga, amicitia et foedere, iuxta ac pater [11]) Eczigeri manserat, cum Kazimiro Rege, Regno [12]) et Principatibus suis mansurum, et hostes et amicos regios et Regni, pro hostibus et amicis [13]) habiturum, et contra quemlibet hostem fidelia servitia Regi et Regno laturum. Huic responsum est: Regem et Regnum [14]) de morte Eczigeri sincere doluisse et dolere; de filii vero sui in solium paternum et imperium substitutione laetari convenire: existimantibus illum paternos mores, virtutes et vestigia sectaturum, et foedus et amicitiam Regis et Regni Poloniae non secus, imo et enixius quam

---

[1]) Rawstein de Plawen *Cod. Przez.* (Reuss von Plauen). [2]) Lichtenhaym *Ed. Lips.* [3]) Polonici Regni *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) de Nave *Cod. Calv.* de Maal *Ed. Lips.* [6]) In Palatinatum autem *Ed. Lips.* [7]) Nurduwlad *Ed. Lips.* [8]) in Imperio successerat *Ed. Lips.* [9]) Pyotrcoviam Nuntius. *Ed. Lips.* [10]) sublimatum *Ed. Lips.* [11]) pater suus *Ed. Lips.* [12]) et Regno Poloniae *Ed. Lips.* [13]) et amicis propriis *Ed. Lips.* [14]) Regnum Poloniae *Ed. Lips.*

genitorem, custoditurum; Regem vero et Regnum Poloniae eius solatiis [1]), si res unquam postulaverit, usurum.

Militibus, qui in Prussia militaverant, pars stipendii per Kazimirum Regem solvitur.

Ad res denique publicas expediendas et milites, qui annis tredecim apud Prussiam meruerunt, solvendos, qui in frequenti numero cum coniugibus et pueris pannosi Pyotrkoviam advenerant, gratia quorum diaeta ipsa principaliter noscitabatur instituta, omnis conversio facta est, pluresque dies in investigando modo, per quem solvi milites, cum aerarium nullum extaret, et privatorum sumptus, superioribus annis exinaniti, inopes forent [2]) absumpti, adeo ut diaeta ipsa in dies decem et septem protenderetur. Et quoniam in conventionibus particularibus apud Novam Civitatem Korczin et in Srzoda, decima octava Aprilis [3]) tentis, de ferendo subsidio, maiori militum parte renitente, statui non poterat quicquam, consiliarii quoque maiores a decernendo suffragio crediderant satius abstinendum, ne irritatis militum animis, qui collaturi erant suffragium, rem infectam iri contigisset: institutae sunt itaque novae conventiones, una pro militibus Maioris Poloniae in Kolo, pro die Sancti Iacobi Apostoli, altera pro militibus Cracoviensibus, pro festo Sancti Laurentii, in Nova Civitate Korczin, quatenus ex Kolensi in Novae Civitatis, cui solus Kazimirus Rex praeesse rogatus est, veniretur. In singulos deinde stipendiarios duo aurei collati sunt, quatuor infra mensem polliciti, quo aequius residui stipendii dilationem tolerarent.

Wladislaus de Domaborz castellanus et capitaneus Naklensis capite plectitur ob seditiones et bella intestina, quibus rem publicam Polonam frequenter turbabat.

Wladislao de Domaborz castellano et capitaneo Naklensi imperatum est, quatenus fideiussores daret, ne seditionibus et bello intestino rem publicam turbaret. Solicitaverat enim stipendiariorum animos, quod et postea libere professus est, ut ex Nakel et Domaborz, veteribus suae possessionis castris, ex Waugrowyecz quoque et Pakoscz [4]), de novo incastellandis, bellum secum una, qui sibi Regem [5]) in multis deberi, propter bellum su-

---

[1]) auxiliis *Ed. Lips.* [2]) et inopes essent *Ed. Lips.* [3]) decima octava die mensis Aprilis *Ed. Lips.* [4]) Pakosch *Ed. Lips.* [5]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.*

perioribus annis in Cruciferos gestum astruebat, Regno [1]) inferrent. Pace denique perpetua ubique parta, ipse in armis erat [2]), et Sluchow castrum fraude intercipere vel vi expugnare adortus, quoniam secus cesserat, Sluchoviensem regionem pecore, Naklensem, tributo imposito, pecunia mulctavit. Is cum, dissuadentibus sibi necessariis, dare vades negaret, tredecima Maii [3]) captus, et Petro de Schamotuli castellano et capitaneo Posnaniensi traditus, ac deinde in Kalisch ab eo ductus, quatuordecima Maii [4]) publico gladio truncatus est, et gliscens seditio extincta: singulorum enim iudicio, si solutus foret, non dubitabatur ad sua ingenia reversurus. Caesum illum iustissimo iure laetabantur fere omnes, quod et superiori tempore Sluchovienses milites ad eum, data securitate, venientes palo infixerat, plerosque tormento ex castro proiecerat. Gnesnensem ecclesiam multis [5]) spoliis afflixerat, sed et furtivam multarum monetarum officinam asserebatur fabricasse. Non genus illi [6]) suffragatum est, neque maiorum imagines: ex domo siquidem Bipennium trahens originem, Mathiam Iuniwladislaviensem palatinum parentem habuerat; sed nec splendidum coniugium, quod cum filia Wenceslai Ducis Rathiboriensis nactus erat; quod si eadem iustitia in caeteros extenderetur malignos, benigniori oculo Deus Polonicum Regnum et eius rem publicam intueretur.

Iohannes Rzeschowski Canonicus Cracoviensis et capitaneus Novae Civitatis a praedonibus captus et spoliatus, postea eorum manus effugit.

Captus est sub eodem die, quo et castellanus Naklensis, Iohannes Rzeschowski Canonicus Cracoviensis et capitaneus Novae Civitatis, dum ex Pyotrkow a Rege [7]) Novam Civitatem rediret, a vespilionibus et furibus stratas infestantibus, et multis pecuniis, vestibus et clenodiis regiis et suis exutus. Iohannes Nyemyecz propter furta proscriptus, habens coadiutores plures furto et rapto [8]) vivere assuetos, ex Regno, inter quos Iohannes Wlosczowski, de genere et domo Trzaski, qui Roch deferunt, huius facinoris asserebatur patrator. Captus tamen [9]), ex manibus ducentium se, media die, circa villam Konopiska prope Czanstochowa, suffragio divino et Sanctae Mariae [10]) et Sancti Stanislai patrocinio, quibus se frequenti oratione devoverat, incolumis, eodem fere die, quo castellanus Naklensis trun-

[1]) Regno Poloniae *Ed. Lips.* [2]) ubi partes ipsae in armis erant *Ed. Lips.* [3]) tredecima die mensis Maii *Ed. Lips.* [4]) quatuordecima die mensis Maii *Ed. Lips.* [5]) Gnesnenses etiam milites *Ed. Lips.* [6]) illi tunc *Ed. Lips.* [7]) a Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [8]) rapina *Ed. Lips.* [9]) Is tamen *Cod. Calv.* [10]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

catus est, evasit: et qui uno die capti fuerant, uno die [1]) pertulerunt destinata sibi a Deo stipendia, unus liberationis, alter truncationis.

Bohemiae Rex Georgius agit cum Rege Kazimiro de foedere servando, timens sibi a Polonis.

Advenerat et in diaetam ipsam [2]) Georgii de Poszdzebrath, pro Bohemiae Rege se gerentis, nuntius, Iohannes Hiczinsky de Schumborg [3]) Moraviae baro. Qui obtenta audientia, orabat: ut Kazimirus Poloniae Rex foedera apud Glogoviam inita, Bohemis et Regi eorum servaret, neque favorem rebellantibus sibi baronibus et Wratislaviensibus impenderet, ne se bellis eorum, factisque misceret. Si quibus iniuriis, damnis et praedis Poloniae Rex ex Dominiis suis lacessitus sit, curare velle, ut haec singula propediem tam restitutionem, quam reformationem accipiant, et omnis tam hostilitatis, quam invasionis succidatur respectus. Huic responsum est: Kazimirum Poloniae Regem foedera apud Glogoviam icta sincere in eam diem servasse, a Regno [4]) Bohemiae et suis frequentius violata fore; non abnuere [5]) Poloniae Regem, stare foederibus, si a Bohemis quoque et eorum Rege fuerint custodita, et spoliatis atque laesis debita satisfactio impensa. Laetus hoc responso Iohannes Hiczinsky ad dominum suum Georgium Bohemiae Regem [6]) redit: frequenti pollicitatione affirmans, se singula pro voto Regis Poloniae impleturum, et universas transgressiones extemplo correcturum. Multis siquidem et variis circumdatus bellis, et maioribus se circumdandum veritus, guerram [7]) sibi a Poloniae Rege movendam, non secus quam extremam status sui perniciem, exhorrebat, facile oppressurus caeteros, si duntaxat illi Poloniae Rex quietus foret.

Bohemiae barones catholici Kazimirum Poloniae Regem sollicitant, ne in Regno Bohemiae sibi et natis suis iure debito, Georgium Poszdzebraczki haereticum principari patiatur.

Conventione [8]) dissoluta, consiliariis quoque in aedes proprias redeuntibus, dum Kazimirus Rex [9]) expeditioni stipendiariorum [10]) intentus, apud

---

[1]) uno die etiam *Ed. Lips.* [2]) ipsam Pyotrcoviensem *Ed. Lips.* [3]) Sumberg *Ed. Lips.* (Cimburg). [4]) a Regno vero *Ed. Lips.* [5]) Non abnuere tamen Casimirum *Ed. Lips.* [6]) assertum Bohemiae Regem *Ed. Lips.* [7]) bellum *Ed. Lips.* [8]) Conventione Pyotrcoviensi *Ed. Lips.* [9]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [10]) stipendiariorum militum *Ed. Lips.*

Pyotrkoviam consisteret, nuntius baronum Bohemiae fidem catholicam tenentium, quorum Zdenko Konopniczki de Sternberg [1]) princeps erat, cum literis illi allatus est: quibus rogabatur obnixius, ne Rex ipse Kazimirus in Regno christiano Slavonici generis, quod nulli alteri, quam sibi et natis suis iure multiplici debetur, haereticum [2]) hominem principari et in fideles grassari, ac opprimere sineret, ferretque ipsis solatium [3]) laborantibus, quorum sex castra Georgius [4]) Poszdzebraczki obsidione coartaverat. His rescriptum est: abscessisse singulos ex Pyotrkow consiliarios, nec posse super re nodosa, non nisi illis accitis et consultis, decerni quicquam. Cavebat siquidem Kazimirus Rex, ne se quoquomodo bello Bohemico, quod Pruthenico sublato exarserat, misceret, quodque magnis utrinque tam viribus, quam odiis gerebatur, et aut dilationibus, aut ambiguis responsis ad partem utramque usus, exitum rerum Bohemicarum, in quem finem casurae forent, ocyus [5]) opperiebatur. Iam enim Wratislavienses in armis erant, collectumque, Rudolpho Legato apostolico exhortante, ex mercenario milite et urbano populo exercitum in campestria deduxerant, atque cum illo loca in Slesia, Irzikoni Poszdzebraczki parentia, quo illum facilius destinerent et ab obsidione castrorum in Bohemia distraherent, vastabant, expugnabantque munitiones et praesidia. Flagrabat et Bohemia intestino bello, caedibusque, igne et spoliis sese impetebat; Budzyeyowicze primum post Pragam oppidum, quinque Consulibus capite caesis, in partem Catholicorum accesserat.

Wratislavienses, collecto exercitu, oppidum Franksthen expugnant, ubi a gentibus Georgii Regis Bohemiae profligantur.

Singulis, quae ad [6]) Pyotrkoviam agenda erant, Kazimirus Poloniae Rex bono ordine compositis, feria secunda in crastino Sanctae Trinitatis, quae fuit decima octava Maii [7]), exivit de Pyotrkow, et per Przedborz et Chanczini, feria quarta in Vigilia Corporis Christi pervenit in [8]) Novam Civitatem Korczin: ubi diebus quindecim exactis, in Nyepolomicze transiit, et exinde Cracoviam Sabbato ante festum Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, quae fuit dies Saturni, vicesima quarta Iunii [9]), cum consorte sua Elisabeth Regina intravit. Interim autem dum Wratislavienses oppido et castro Franksthen per expugnationem potiti, in illo se inclusissent, Ge-

---

[1]) Stembarg *Ed. Lips.* [2]) Georgium haereticum *Ed. Lips.* [3]) auxilium *Ed. Lips.* [4]) Georgius ipse *Ed. Lips.* [5]) tacitus *Ed. Lips.* [6]) apud *Ed. Lips.* [7]) mensis Maii *Ed. Lips.* [8]) ac inde in *Ed. Lips.* [9]) mensis Iunii *Ed. Lips.*

orgii Poszdzebraczki exercitus advenit: quem Wratislavienses facile (superiores enim et robore et numero erant) si decernere non cunctassent, conflixissent [1]); verum propter literas indemnitatis confligere cunctati, crevit hostium robur. Nam et Wilhelmus Missnensis, et Thuringiae Dux mille equites, Albertus vero Brandeburgensis Marchio quingentos (uterque enim propter affinitatem, qua, Summo Pontifice per literas et nuntios prohibente, filias eorum [2]) filiis Irzikonis matrimonialiter coniunxerant, contractam) pro solatiis [3]) transmiserat: propter quod Wratislavienses confligere non ausi, prope iustam obsidionem apud Franksthen tolerabant, ad quam solvendam Wratislaviensis civitas novum comparabat exercitum. Verum sub iisdem temporibus seditio sub noctis medio, quindecima Iunii [4]), inter milites Wratislavienses apud Franksthen ferocissima coorta est: qua hostes excitati, oppidum per scalas et muros irrumpentes, in obvios quosque debacchantur, et evadente omni fere Wratislaviensi equitatu, pedites omnes, qui quatuor millia pugnatorum faciebant, per Bohemos caesi, aut capti, et tam civitate quam arce, et omnibus spoliis, et praesertim sexingentis machinis et operibus, quarum una caeteris praestabat, Bohemi potiti [5]).

Summus Pontifex Paulus secundus pacem perpetuam inter Polonos et Cruciferos confirmare distulit. Vincentius Kyelbassa in episcopum Culmensem Romae consecratur.

Stante autem Kazimiro Rege [6]) in Nyepolomicze, regii sui nuntii Vincentius Kyelbassa et Iohannes Ostrorog, nulla re, pro qua fatigabantur, votive disposita, redierunt: Summus enim Pontifex Paulus secundus, suspensiva responsione utens, et pacis Pruthenicae confirmationem, pro qua petebatur, et Censurarum contra militares et cives Prussiae latarum sublationem, in quam [7]) Ordo Crucifericus consenserat, Rudolpho episcopo Lavantino se commissurum respondebat. Promotus tamen fuit praefatus Vincentius Kyelbassa, dum Romae ageret, die Mercurii, octava Aprilis [8]), in episcopum Culmensem alias Thorunensem, et ecclesia Culmensis de regulari in capite et in membris in saecularem, iuxta capitula pacis perpetuae, per Papam translata, ecclesiaeque metropolitanae [9]) Gnesnensi reddita. Ipse quoque Vincentius Kyelbassa in episcopum Chelmensem, Romae in parochiali ecclesia Sanctae Luciae, per Iohannem episcopum Brixiensem, Vicarium Ur-

---

[1]) profligassent *Ed. Lips.* [2]) suas *Ed. Lips.* [3]) auxiliis *Ed. Lips.* [4]) quindecima die mensis Iunii *Ed. Lips.* [5]) potiti sunt. *Ed. Lips.* [6]) Rege Poloniae *Ed. Lips.* [7]) in quam iam *Ed. Lips.* [8]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [9]) metropolitanae *deest in Cod. Calv.*

bis, die Solis decima octava Aprilis [1]) consecratus: cui et tunc administratio ecclesiae Pomesaniensis ad vitam fuit commissa.

Kazimirus Rex a nuntiis Papae et baronum catholicorum ex Bohemia solicitatus, ut Regnum Bohemiae suscipiat, responsum dandum in conventionem generalem reiicit et interea ad Georgium in Bohemiam nuntios mittit, hortans illum, ut ad unitatem Ecclesiae redeat et Papae se humiliet.

Sabbato ante festum Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, quae fuit dies Saturni, vicesima septima Iunii [2]), Kazimirus Poloniae Rex ex Nyepolomicze cum Elisabeth [3]) Regina Cracoviam intravit; ad quem secunda Iulii [4]) venerunt Helias plebanus de Nova Domo, ecclesiae Lithomisliensis [5]) administrator, vice et nomine baronum Bohemiae catholicorum, quorum princeps Zdenko Konopniczki de Sternberg [6]) erat, et Iohannes Offman Licentiatus in Decretis, nomine Rudolphi episcopi Lavantini, apostolici Legati, et Lucas Consul Wratislaviensis, nomine civitatis Wratislaviensis, missi. Qui audientiam sortiti, petebant: ut Kazimirus Poloniae Rex Bohemiae Regnum, sibi iure iusto, naturali et legitimo, et proli suae ratione consortis Elisabeth debitum, a quo Georgius de Poszdzebrath sententia Summi Pontificis Pauli secundi depositus erat, vigore electionis de ipso, aut eo renuente, de filio suo per barones catholicos, cuius originale producebant decretum, factae, acceptaret, et plures causas, propter quas Georgius a Regno [7]) depositus sit, subnectentes, sed has praecipue, quod fidei et religioni christianae hostis infestissimus et haereticus, relapsus sit, ac Ladislaum Bohemiae et Hungariae Regem, tunc Dominum suum veneno sustulerit. Venit deinde feria tertia post festum Sancti Iacobi Apostoli, quae fuit dies Martis, vicesima octava Iulii [8]), Rudolphus episcopus Lavantinus, apostolicus Legatus, honore omnium processionum, et oratione organo Iohannis Dlugosch senioris, Canonici [9]) Cracoviensis pronuntiata, dum Cracoviam ingrederetur, exceptus. Quem frater Gabriel de Verona ordinis Minorum, haereticae pravitatis generalis Inquisitor, et Petrus Ercleus [10]) Decanus Aquensis, Leodicensis diocesis, cubicularius apostolicus, ex Urbe missi praecesserant: evitato maximo periculo, quod Georgius de Poszdzebrath illis, mandando unumquemque trucidari, et promittendo quatuor florenorum

---

[1]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [2]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [3]) cum Consorte sua Elisabeth *Ed. Lips.* [4]) secunda die mensis Iulii *Ed. Lips.* [5]) Luthomisliensis *Ed. Lips.* [6]) de Stenbarg *Ed. Lips.* [7]) a Regno Bohemiae *Ed. Lips.* [8]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [9]) Canonici *deest in Cod. Calv.* [10]) Ereleus *Ed. Lips.*

millia percussoribus, struxerat. Hi omnes, die Sabbati prima Augusti [1]), data audientia, variis dolis, iniquitatibus, astutiis, fraudibus et mendaciis, quibus Ecclesiam Dei et Summos Pontifices Georgius de Poszdzebrath, circumvenit, fefellit et decepit, enarratis, producto electionis decreto, petebant Pauli [2]) Summi Pontificis nomine: ut Kazimirus Poloniae Rex, iuxta unanimem electionem, de eo Iglaviae per barones Bohemiae de mandato Summi Pontificis celebratam, Regnum Bohemiae per se vel per filium suscipiat: solatia [3]) pro consequenda victoria, et Papae et Imperatoris, et omnium Principum Almanniae, item Principum Slesiae, item omnium Catholicorum [4]) Bohemiae, Moraviae et Lusatiae, qui Georgio [5]) ad imperium Papae deserto, Principatum Kazimiri Regis [6]) ardentissime desiderant, habiturus. Rogabant deinde, ut Kazimirus Rex [7]) Georgium de Poszdzebrath neque nominaret Regem, neque teneret, sed relapsum haereticum, et Censuras contra cum decretas exequi, Crucemque et passagium praedicari in Regno Poloniae et Dominiis ei subiectis permitteret. Produxit et tunc Rudolphus [8]) apostolicus Legatus duas apostolicas bullas: in quarum una, sibi pacis Pruthenicae confirmatio, in altera Censurarum et Interdicti contra militares et cives Prussiae, per Romanos Pontifices, quod ab obedientia Magistri et Ordinis desciverant, latarum, conditionaliter, si videlicet Kazimirus Poloniae Rex per se vel per filium Regnum Bohemiae susciperet, aut suscipientem effectualiter adiuvaret, mandabatur sublatio. Tulit moleste Kazimirus Rex [9]) et consiliarii conditionem in literis apostolicis appositam, intelligens ex illa et pacis Pruthenicae ordinem turbatum iri, et se in bellum Bohemicum, vixdum Pruthenico perfunctum, trahi; rem [10]) tamen consilio permisit. De qua ut maturior captari posset deliberatio, conventionem generalem, pro die Sancti Laurentii apud Novam Civitatem Korczin indictam, attendens loca vicina peste epidimiae infecta esse, Cracoviam transtulit, ubi et consiliarios Maioris Poloniae ad illam venientes accedere iussit. Qui, cum diutius praestolati, tredecima Augusti [11]) advenissent, et super acceptando Regno Bohemiae assiduum teneretur prope mense uno consilium, nec satis constaret, quali responso utendum esset, per quod ne Rex et [12]) filii sui a iure Regni excederent [13]), nec in manifestum belli, quod acceptatione facta [14]) imminebat, veniretur discrimen, tandem die Veneris, vi-

---

[1]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [2]) Pauli secundi *Ed. Lips.* [3]) auxilia *Ed. Lips.* [4]) Catholicorum Baronum *Ed. Lips.* [5]) Georgio Posdziebracki *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8]) Rudolphus episcopus Lavantinus *Ed. Lips.* [9]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [10]) Quem *Ed. Lips.* [11]) tredecima die mensis Augusti *Ed. Lips.* [12]) nec Casimirus Rex, nec *Ed. Lips.* [13]) Regni Bohemiae exciderent *Ed. Lips.* [14]) in acceptatione facienda *Ed. Lips.*

cesima octava Augusti [1]), Kazimirus Rex tali responso usus [2]): Agere se gratias immensas Summo Pontifici, agere baronibus Bohemiae, de oblatione Regni Bohemici, sibi iure divino et humano debiti, respondit; verum non convenire sibi, neque rei tam gravi, ut absque Praelatorum, Principum et baronum Regni sui, qui ad prosequendam Regni Bohemici susceptionem laturi sunt solatia [3]), possit plenaria responsio dari: sed diaetam generalem oportere institui, et deliberatione apud illam sumpta, quod universi comprobaverint, responderi. Obtulit deinde se Kazimirus Rex [4]) nuntios notabiles, videlicet Stanislaum de Ostrorog palatinum Calissiensem, Iacobum de Dambno Regni Poloniae vicethesaurarium, capitaneum Cracoviensem, et Iohannem Dlugosch seniorem Canonicum Cracoviensem, ad intercipiendum stridores belli Bohemici, et ad suadendum Georgio, ut ad unitatem fidei reversus, se Summo Pontifici humiliet, extemplo missurum, exoptans, ut interim neque publicatio Censurarum contra Georgium fieret, neque praedicatio Crucis: quo innocentius et liberius nuntii designati regia mandata exequi apud Georgium, nihil opponere habentem, possent. Cum eo responso Rudolphus Legatus apostolicus Wratislaviam, Petrus Ercleus [5]) Decanus Aquensis, Romam, adiuncto illi Iohanne Sapyenski [6]) milite, qui pacis Pruthenicae confirmationem et Censurarum sublationem solicitaret, remissi, et nuntii designati Bohemiam profecti [7]).

Kazimirus Rex certos barones in Prussiam mittit, obtenturus a civibus pecuniarium subsidium pro stipendiis militibus solvendis, quibus ducenta septuaginta millia aureorum debebantur.

In Prussiam autem quoniam ire Kazimirus Rex [8]) personaliter, licet arduitas frequens negotiorum suam praesentiam magnopere efflagitaret, non poterat, Iacobus Wratislaviensis, Vincentius Chelmensis episcopi, et Iohannes Kosczyeleczki palatinus Iuniwladislaviensis transmissi, et singulas res, quaestionesque curaturi, et civitates ad ferendum subsidium pecuniarium, quo debitorum nexus et stipendia solvi possent, pertracturi. Iam siquidem stipendiarii regii, qui annis tredecim apud Prussiam militaverant, benevolentia Regis [9]) devincti, eam conditionem acceperant, ut cuilibet equiti, et pro merito stipendio et pro singulis damnis, octo floreni in annos singulos,

---

[1]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [2]) usus est *Ed. Lips.* [3]) auxilia *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) Petrus vero Ereleus *Ed. Lips.* [6]) Sepinski *Cod. Przez.* [7]) in Bohemiam sunt profecti. *Ed. Lips.* [8]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [9]) Casimiri Regis *Ed. Lips.*

pediti [1]) medietas solveretur; et calculo cum illis ex conditione facto, ducenta septuaginta aureorum millia compertus est Rex [2]) illis debere: quorum etiam solutio in semis et biennium protelata.

Rudolphus apostolicus Legatus ex Cracovia in Wratislaviam redit.

Die Saturni, antepenultima Augusti [3]), Rudolphus apostolicus Legatus tristis et vultu atque habitu tristitiam praeferens, quoniam acceptatio Regni Bohemiae secus quam [4]) rebatur, cesserat, Cracovia [5]) egressus, in Wratislaviam rediit, filiorum regiorum sortem parum prosperam increpans, et tam Regem [6]), quam consiliarios carpens, quod parum prudenter filiis ipsis et Regno Poloniae in futurum prospexissent.

Nicolao episcopo Vilnensi mortuo Iohannes Lossowicz episcopus Luczensis, huic vero in Luczensem episcopatum Martinus Krzeczowicz succedit.

Penultima Septembris [7]), Nicolaus episcopus Vilnensis, paralytica valetudine aliquando tempore vexatus, nobilis Polonus de domo Wyenyawa, dum annos prope quatuordecim sedisset, moritur et in Vilnensi ecclesia sepelitur. Cui Iohannes Lossowicz [8]) civilis Vilnensis Lithuanus, episcopus Luczensis, per translationem succedit. In Luczensem vero Martinus dictus Krzeczowicz [9]), genere Lithuanus, nobilis de domo Gryphonum, provisus per Paulum Papam secundum, succedit.

Paulus Legendorff episcopus Varmiensis veneno perit; post cuius mortem Capitulum Varmiense Nicolaum Thungen in successorem eligit, Kazimirus vero Rex Vincentium Kyelbassa episcopum Culmensem promovet.

Die Iovis, vicesima sexta Iulii [10]), Paulus Legendorff episcopus Varmiensis, apud Brunsberg, ut communis ferebat opinio, de veneno moritur: in Thorunensi diaeta, quae pro pace anno superiori acta est, toxicatus, ab

---

[1]) pediti vero *Ed. Lips.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) antepenultima die mensis Augusti *Ed. Lips.* [4]) quam ipse *Ed. Lips.* [5]) Civitate Cracoviense *Ed. Lips.* [6]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [7]) Penultima die mensis Septembris *Ed. Lips.* [8]) Toczowic *Cod. Przez.* Jaczowicz *Ed. Lips.* (Łosowicz). [9]) Krzeczeuicz *Ed. Lips.* (Krzeszowski). [10]) mensis Iulii *Ed. Lips.*

illo [1]) tempore languidatus, incolumitatem resumere non potuit, sed et morte [2]) secuta, corpus exanime inflatum, et in latere et in pede crepuit; in ecclesia parochiali in Brunsberg sepultus. Capitulares electione indicta, feria secunda, in die Sancti Laurentii, Nicolaum Thungen, civilis generis de Wormith ortum, Decanum Varmiensem et literarum apostolicarum Scriptorem, Romae pro tunc agentem, eligunt. Kazimirus [3]) Poloniae Rex electionem huiusmodi parum probans, Vincentium Kyelbassa episcopum Chelmensem, consiliariis ecclesiasticis et saecularibus id probantibus, suadentibusque, nominavit, Iohanni quoque Sapyenski, nuntio suo Urbem ituro, dat in mandatis, quatenus illum ad Sedem Varmiensem transferri obtineat.

Kazimirus Rex partem stipendii emeriti militibus solvit, et partem se soluturum ad certum tempus inscribit. Iohannes Dlugosch senior institutor filiorum Kazimiri Regis designatur.

Iacobus Wladislaviensis et Vincentius Chelmensis, episcopi, cum Iohanne palatino Iuniwladislaviensi, in Prussiam ad petendum pro exsolvendis stipendiariis pecuniale subsidium, et ad decidendum nonnullas quaestiones, missi. Kazimirus Rex [4]), tribus mensibus apud Cracoviam, sub quibus notabiles summas auro et mercibus in stipendiarios distribuit, residuas [5]) in biennium a festo Christi computandum, anno uno et altero solvendas, ad ducenta millia florenorum [6]), praeter erogata, se extendentes inscripsit, commoratus, die Iovis, prima mensis Octobris, Cracovia egressus [7]), Iohanne Dlugosch seniore Canonico Cracoviensi, filiis suis in directorem et magistrum praefecto, per loca indirecta et abstracta, pestiferam fugiendo auram, in Lithuaniam se cum Elisabeth Regina transtulit, et illic omne tempus autumni, hiemis et veris, mansit. Filii quoque regii, ob suspicionem pestis ex Cracovia educti, apud Thinciense monasterium usque ad diem Sanctae Apolloniae Virginis immorabantur. Consulebatur insuper Kazimiro Poloniae Regi a notabilibus consiliariis, ut ad Varmiensem ecclesiam Rudolphum potius apostolicum Legatum, id postulantem, quam Vincentium Kyelbassam [8]) promoveret: plurimis malis, quae post secuta sunt, occasionem ad empturus.

---

[1]) Ab illo enim *Ed. Lips.* [2]) morte sua *Ed. Lips.* [3]) Casimirus vero *Ed. Lips.* [4]) Casimirus vero Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) residuas vero *Ed. Lips.* [6]) aureorum florenorum *Ed. Lips.* [7]) Casimirus Poloniae Rex Cracovia egressus *Ed. Lips.* [8]) Kyelbaszka *Ed. Lips.*

Nuntiorum Kazimiri Poloniae Regis authoritate, inter catholicos Bohemiae Proceres atque Regem Georgium, sublato bello, treuga icta est certis sub conditionibus.

Regii [1]) nuntii, Stanislaus de Ostrorog palatinus Calissiensis, Iacobus de Dambno Regni Poloniae vicethesaurius et capitaneus Cracoviensis, et Iohannes senior Dlugosch Canonicus Cracoviensis, Pragam vicesima prima Octobris [2]) ingressi, altera die legationem apud aures Georgii et suorum, non solum senatu spectante, sed et plebe, ornate et graviter exponunt. Cuius haec summa erat: ut pareret ipse et gens sua in singulis Romano Pontifici, et sublato inveterati dissidii errore, Regibus et Principibus catholicis se in ritu et religione conformaret, nec aliter crederet sibi et Bohemiae Regno tranquillitatem proventuram. Rescinderet item bellum, quod cum pontificibus, Principibus, baronibus, et civitatibus catholicis gerit, obsidionem quoque arcis Konopiscze, quoniam iam altera Sternberg, priusquam Pragam nuntii regii attigissent, fame et necessitate pressa, in ditionem suam concesserat, dissolveret, et in unionem atque pacem rediret. Plus Georgio, quam suis purpuratis, haec oratio displicebat. Catholica enim illi audire insueto, ferocior aliquanto oratio legatorum [3]) visa est, quam quae deberet apud suas aures exponi. Murmur quoque apud vulgum suboriebatur, nonnullis, pro varietate ingeniorum, legationem Regis Poloniae coelotenus efferentibus, caeteris [4]) improbantibus, quod illis denuntiatio ipsa, nomine Regis Poloniae proposita, in rebus fidem et ritum tangentibus, ius atque legem praescriberet. Frequenti deinde legatorum Regis Poloniae sermone pectus Georgii durum, callidum et difficillimum, forti et iusta persuasione emolitum est. Edendo enim responsum, totum se Regi Poloniae et eius decisioni atque arbitrio in his, quae ad quietandum Regnum Bohemiae spectant, permittebat: astruens priscos Bohemiae Reges honorem tantum nulli unquam Regi, sed nec Imperatori detulisse. In his vero, quae religionem contingunt, deducebat se, licet fallaciter, compactata observasse, nec ex obedientia Papae unquam excidisse, aut compactatis contraisse: correcturum se omnia astruens, quae in compactata deliquerit. Verum quoniam responsum suum conditione de castro Konopiscze sibi dedendo, constrinxerat, levi voluptate a nuntiis regiis susceptum est: qui ne partem alteram neglexisse viderentur, in Ilavam, tribus de viginti milliaribus a Praga distantem, se conferunt. Ubi apud Zdenkonem Konopniczki burgrabium supremum Pragensem, et Iohannem de Hassemburg iudicem Regni Bohemiae, quos so-

[1]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [2]) vigesima prima die mensis Octobris *Ed. Lips.* [3]) Legatorum Regis Poloniae *Ed. Lips.* [4]) nonnullis *Ed. Lips.*

los duos illic tantummodo offenderant, mandata regia exponunt, pacemque multipliciter persuadent. Regem Poloniae [1]) edocent impeditum, quod ex iustis et necessariis causis non possit Regnum Bohemiae per se, nec per filium, hactenus suscipere, nec bellum Bohemicum in se, qui [2]) nondum respiraverat, transferre. Hi duo autem barones praedicti non abnuebant se causam suam, dummodo et caeteri societatis suae Principes et barones conventum apud Wratislaviam pro die Sanctae Luciae habendo, id probarent, in potestatem Poloniae Regis depositaros, astruentes: nullum inter Reges Orbis extare, cui fidentius, quam Polonorum Regi, Principi christianissimo, illam committerent. Addebant et ipsi exceptionem, singula elidentem, ut videlicet arx Konopiscze foret libera, caetera quoque bona eis et caeteris Catholicis ablata redderentur (decem enim et octo arces et civitates ac munitiones ea aestate Georgius sub Catholicis conquisiverat); arce autem Konopiscze vel non soluta, vel expugnata, nullam praestare [3]) de pace spem, sed nec ad treugam [4]) locum. Cum denique nuntii regii Ilawa Pragam revertissent, et operas suas, quamvis fideles, a parte utraque viderent duris conditionibus circumlitas: magnopere contendere coeperunt, ut Georgium a proposito occupandi castri Konopiscze detraherent, ut malum ingens, quod ex deditione sequi verebantur, averterent. Et quamvis Georgius iniquum asseveraret, et parum sibi honestum, ut arx hostilis et eius obsidio, propediem in potestatem suam proventura, et pro qua conquirenda copiosus sanguis certatim fusus est, et plurimae impensae emunctae, solo sermonum vapore et fumo, de manu sua deberet rescindi: videns tamen animos legatorum [5]) infractos, et castrum Konopiscze (quod apud plerosque durum videbatur et impossibile) obsidione solvit, et treugam [6]) ad diem Conversionis Sancti Pauli duraturam, firmatam legatorum literis, accepit. Eius hae erant conditiones: ut treuga [7]) durante, omnia cessent homagia et vituperia, captivi ad sponsionem dimissionem habeant. Castrum Konopiscze obsidionem non tolleret, sed nec bastas [8]) violet, aut plura victualia, quam quae pro tempore [9]) sufficerent, inferat: subiturum, lapsa treuga, cum eisdem personis et rebus, quae fuerant in illo, obsidionem, si in diaeta Wratislaviensi, pro die Sanctae Luciae tenenda, treuga ulterior secuta [10]), et in Poloniae Regem per partem baronum, iuxta ac per Georgium, compromissum non fuerit. Parem quoque conditionem castrum Oswald [11]) in Lusatia a parte Catholicorum observabit. Catholicis autem in Poloniae Regem

---

[1]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [2]) quod *Ed. Lips.* [3]) restare *Ed. Lips.* [4]) de foedere *Ed. Lips.* [5]) Legatorum Poloniae Regis *Ed. Lips.* [6]) foedus *Ed. Lips.* [7]) foedere *Ed. Lips.* [8]) propugnacula *Ed. Lips.* [9]) pro tempore foederis *Ed. Lips.* [10]) induciae ulteriores secutae *Ed. Lips.* [11]) Oszwald *Cod. Praes.* (Hoierswerd).

compromittentibus, treuga [1]) a die Cinerum in annum unum duratura, de novo a nuntiis regiis inscribi debebit [2]), et pro die Circumcisionis anni futuri, diffinitiva per Poloniae Regem absque renuntiatione pronuntiari, nuntii quoque Georgii, ad roborandum praedicta, in Kloczko mitti. Honoraverat autem Georgius Regis Poloniae nuntios donis magnificis in auro et equis; omnia tamen ab illis spreta et Georgio remissa sunt: ne purissima eorum actio aliqua sugillatione incrustari vel leviter potuisset. Pro qua re et a Georgio et a Catholicis, haereticisque, maxima illis laus et commendatio tribuebatur, virtusque illorum ex huiusmodi continentia, et apud proprios et apud exteros plurima fama et gloria praeluxit.

Nuntii Kazimiri Poloniae Regis Wratislaviam Praga divertentes, diversis urgentur persuasionibus, ut nomine Kazimiri vel filii sui Regnum Bohemiae acceptent; quod cum facere renuunt, oratores proprii id ipsum petituri ad Kazimirum designantur.

Die Sanctae Luciae adveniente, dum et regii [3]) nuntii, Stanislaus de Ostrorog palatinus Calissiensis, Iacobus de Dambno vicethesaurarius Regni Poloniae, et Iohannes Dlugosch senior Canonicus Cracoviensis, a Zdenkone Konopniczki, caterisque baronibus Bohemïae, precibus pervicti [4]), in Wratislaviam advenissent, et apud pontifices, Principes, barones et cives Catholicorum, videlicet Rudolphum apostolicum Legatum, Prothasium Olomunczensem episcopum, Nicolaum Opoliensem, Henricum Glogoviensem, Balthasarum Zeganensem, Duces, Zdenkonem Konopniczki, Iohannem et Ulricum de Hassemburg, Swantoslaum Szwamberg [5]), Henricum Hradeczki [6]), caeterosque Bohemiae, Moraviae, Slesiae et Lusatiae barones, legationem regiam, quam apud Ilawam exposuerant, repetiissent, omnium concordi instantia diebus pluribus urgebantur, ut Regnum Bohemiae nomine Regis sui [7]) acceptarent, vel de acceptando certos eos redderent, iuvarentque Catholicos pro consequendo Regno, qui vice geminata, in spem dubiam consequendi Regni, annis superioribus haereticos adiuverant: consecuto Regno Bohemiae, quod propediem sperandum foret, Austriam etiam, Hungariae et Romanorum Regna, facile in potestatem Regis Poloniae et filiorum suorum accessura. Meminerint insuper, quinque filios Regem Poloniae, non in unius Regni, sed in plurimorum Regnorum spem, generasse. Caverent, ne intra unius Regni fines tot Principes concluderent, et haereditate iusta illos per

---

[1]) induciae *Ed. Lips.* [2]) debeant *Ed. Lips.* [3]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.*
[4]) devicti *Ed. Lips.* [5]) Swantoslaum Swanberg *Ed. Lips.* (Bohuslaum de Schwamberg).
[6]) Radzyeczky *Cod. Calv.* (de Hradec *sive* Neuhaus). [7]) Regis sui Casimiri *Ed. Lips.*

negligentiam privarent: bellum civile inter parietes proprios, dum externum detractent [1]), accepturi. Regiis [2]) nuntiis ad singula modeste respondentibus, et legitima excusatione Regem suum de non acceptatione Regni Bohemici purgantibus, impetebantur rursum, ut saltem primogenitus Regis Poloniae [3]) illis cum mille tantummodo equitibus traderetur: qui coronatione apud Wratislaviam de manibus Legati [4]) suscepta, summae rerum provideret. Sed cum Legati regii id quoque non apud se, sed apud Poloniae Regem quaerendum [5]) ostenderent: nuntii ad Kazimirum Poloniae Regem, id petituri decreti [6]). Legati vero regii, ab universo Wratislaviensi conventu rogati, Pragam iterum revertuntur, pacis sufferentias [7]) cum Georgio ad festum Sancti Adalberti ordinaturi. Quibus etsi omnis ille Wratislaviensis conventus elegantia dona in argento et equis misisset: eadem tamen modestia apud Wratislaviam, qua et in Praga, usi, ad acceptandum illa, nulla ratione poterant induci, maximam et singularem laudem ob id ab universis consecuti: satis se munerum accepisse rati, si eis authoribus, ab armis tam infestis foret discessum. Nemini autem Catholicorum satis placuit, compromisso in Poloniae Regem [8]) facto, exortum dissidium finiri: non quod de Rege Poloniae ambiguitas esset, sed quod oporteret, ad id consensum Summi Pontificis, cuius iussione bellum coeptum erat, adhiberi. Veniebat et in considerationem, quod Georgius rebus suis magis mendaciis et fallacia, quam aequitate et iustitia, consulere censuerit, nec eum decreti conditionibus usurum. Pragam autem nuntii [9]) reversi, licet plures difficultates pars utraque interposuerit: treugam [10]) tamen ad diem Ascensionis Domini duraturam conficiunt. Qua firmata, extemplo Georgius, misso filio suo Victorino cum gentibus, Imperatorem [11]) et Austriam gravi bello vexare coepit.

Henricus Dux Glogoviensis moritur.

Die Martis, undecima Novembris [12]), Henricus Dux Glogoviensis alias Kozuchoviensis, apud Kozuchow [13]) moritur, et in ecclesia parochiali in Kozuchow sepelitur, unicum relinquens filium, Henricum sui nominis, et duas filias, Annam et Elisabeth, ex Anna filia Conradi Ducis Olesniczensis,

---

[1]) detrectant *Ed. Lips.* [2]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [3]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [4]) Rudolphi Legati Apostolici *Ed. Lips.* [5]) quaerendum esse *Ed. Lips.* [6]) decreti sunt. *Ed. Lips.* [7]) inducias *Ed. Lips.* [8]) in Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [9]) Nuntii Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [10]) pacem *Ed. Lips.* [11]) Fredericum Romanorum Imperatorem *Ed. Lips.* [12]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [13]) Koszuchow *Ed. Lips.* (Freystadt).

susceptas. Quarum Anna nupsit Iohanni Roszemberski [1]) baroni de Bohemia, Elisabeth [2]) virgo extitit.

Iodoco episcopo Wratislaviensi mortuo, Rudolphus episcopus Lavantinus, Sedis Apostolicae Legatus, ad petitionem nuntiorum Regis Poloniae et baronum Bohemiae, per Capitulum Wratislaviense in episcopum eligitur.

Die Martis, quindecima Decembris [3]) in aurora, Iodocus episcopus Wratislaviensis, frater ordinis Sancti Iohannis Sepulchri Sancti Ierosolymitani, vir eloquentiae et literaturae atque prudentiae singularis, staturae altae, grandibus oculis ac capite, corpore vero crassus, nobilis de domo Roszembergensium ex Bohemia, rubeam rosam in campo albo deferentium, dum in pontificatu annos decem, menses sex, exegisset, in oppido sua Nissa, et in curia per ipsum splendide aedificata, religiose et devote, omnibus Sacramentis rite procuratus, ex calculo et crapula moritur. Et dum Wratislaviam relatus esset, baronibus Bohemiae, qui ad conventum Wratislaviensem conveniebant, comitantibus illum, commune Wratislaviense pro eo, quia Iohannem Praepositum Wratislaviensem ceperat aliquanto, ne intromitteretur, donec Praepositus in libertatem evaderet, obstitit. Inductus vero, in ecclesia maiori in choro, iusta funeri baronibus Poloniae et Bohemiae ac Praelatis et Canonicis Wratislaviensibus illi persolventibus, sepelitur. Die vero Sanctorum Fabiani et Sebastiani, pro eligendo futuro pontifice indicta, Rudolphus episcopus Lavantinus, Sedis Apostolicae tunc apud Wratislaviam Legatus, per viginti Capitulares in Capitulo electus concordi voto via scrutinii, postulatus est, precibus et persuasionibus Regis [4]) Poloniae nuntiorum et omnium baronum Bohemiae, Wratislaviae praesentium, expugnatos: in pontificem enim futurum, Przemislaum Ducem Oppaviae, Decanum Sanctae Crucis et Canonicum Wratislaviensem, eligere animis destinaverant. Cuius postulationem Paulus secundus Romae, die Lunae, vicesima quinta Aprilis [5]) confirmavit, et annatam plenarie indulsit, gratissimum habens, quod Nuntii ab eo in pacificationem provinciarum missi, in pontifices deposcerentur. Vir mansueti, periti et religiosi ingenii, Decretorum Doctor, genere nobilis, ex oppido Rukkersheim [6]) Maguntinae diocesis, de domo et familia, quae pro superiori parte clipei medietatem stellae septicornutae, in inferiori vero parte rosam albam in rubeo campo, et in medio pla-

---

[1]) Rozembarski *Ed. Lips.* (de Rosenberg). [2]) Elisabeth vero *Ed. Lips.* [3]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [5]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [6]) Rukkerschayn *Ed. Lips.* (Rüdesheim).

nitiem albam defert, ex patre Henrico et matre Catherina ortus, cuius genitor clarus inter Rhinenses habebatur. In anno vicesimo quarto aetatis Auditor Rotae, brevi post Camerae Auditor factus, duorum Summorum Pontificum, Pii secundi et Pauli secundi, Referendarius, deinde pontifex Lavantinus.

Nicolaus Labunski episcopus Camenecensis moritur, cui succedit Nicolaus Prochniczki.

Nicolaus Labunski Camenecensis episcopus in Podolia, cum cathedrae pontificali annis prope quatuordecim praesedisset, tredecima [1]) mensis Octobris in castro ecclesiae Czarnekozinicze de peste epidimiae moritur, et in Camenecensi ecclesia sepelitur, vir nobilis de domo Zagroba. Cui succedit in pontificatu Nicolaus Prochniczki Canonicus Przemisliensis, genere nobilis de domo et familia Ciphorum, quamvis Nicolaus Golambek, nobilis de genere Gryphonum, ad illam primum nominatus fuisset, sed a furibus, dum ex Szarzina [2]) in Laszensko [3]) iter faceret, priusquam promoveretur, occisus erat.

Animis militum mercenariorum in seditionem spectantibus, civitates Gdanensis, Elbingensis et Thorunensis ad persuasionem nuntiorum regiorum duodecim millia florenorum pro emeritis stipendiis solvere promittunt.

Destinati ad curandas res Pruthenicas nuntii, Iacobus Wladislaviensis, Vincentius Kyelbassa Culmensis, episcopi, Iohannes de Kosczyelyecz palatinus Iuniwladislaviensis et capitaneus in Marienburg, cum aliquot conventus in Gdansk, Elbing et Marienburg, cum militaribus et civitatibus tenuissent [4]), quibus et Henricus de Plawen Hospitalarius Ordinis et locum tenens Magistri, cum cunctis [5]) Commendatoribus et Fratribus Ordinis interfuisset; stipendiarii quoque, qui apud Ordinem militabant, emerita stipendia sibi solvi, importune exigerent; Henricus vero de Plawen et Commendatores reddi sibi ad solvendum stipendiariis quindecim millia, apud Thorun circa pactum perpetuae pacis promissa, requirerent; Gdanenses vero et Elbingenses a nuntiis regiis petiti, conferre huiusmodi quindecim millia, aere se alieno et egestate gravatos allegando, detrectarent; iamque res ite-

---

[1]) tredecima die *Ed. Lips.* [2]) Sarzina *Ed. Lips.* [3]) Lanzensko *Ed. Lips.* (Latzysko). [4]) tenuissent *deest in Cod. Calv.* [5]) cum caeteris *Ed. Lips.*

rum, stipendiariis Ordinis ob negatam solutionem furentibus, ad bellum spectare videretur, necesse quoque haberet Rex, iuxta foedus, tueri Ordinem, si a stipendiariis lacesseretur: magna tandem nuntiorum regiorum solicitudine et industria, Gdanenses, Elbingenses et Thorunenses, ad dandum duodecim millia florenorum, sex quidem pro festo Purificationis Sanctae Mariae [1]), alia vero sex residua in duabus post Pascham [2]) hebdomadis, se licet aegre, submittunt, ac sic et Ordini sponsio impleta est, stipendiarii Ordinis soluti et bellum serpens extinctum [3]).

Stephanus Woyewoda Valachiae per Kazimirum Regem designatus, Mathiam Hungariae Regem, Berendey in Principatum Valachiae substituere conantem, profligat.

Tribus de Woyewodatu Moldaviae, videlicet Stephano, Petro et Berendey [4]), annis aliquot contendentibus, et se de prosapia Principum Moldaviae, et signanter Alexandri, descendisse disserentibus, Stephanus, quoniam astu, factivitate, ingenio et solertia, vigebat, facile, duobus aliis exclusis, apud Valachos obtinuit Principatum. Quos etiam sua severitate et iustitia, nullum scelus patiens fore [5]) inultum, pronos et obedientes in omne suum imperium effecerat, et non militares modo et nobiles, sed et agrestes omnes in arma cogerat, docens quemlibet in patriae defensionem teneri. Si quem agrestem comperisset non habentem [6]) sagittas, arcum et gladium, aut in expeditionem calcariatum non accurrisse: absque ulla commiseratione capite damnabat. Hunc et Kazimirus Poloniae Rex Praesidem Valachis fecit, neglectis aliis duobus, Petro et Berendey, qui ad illum, ut in superioribus narravimus, pollicendo plurima, si Rex illos in sedem Valachicam restitueret, confugerant. Mathias itaque Hungariae Rex, qui Berendey ex Polonia discessionem facientem susceperat, et restituere illum in Principatum Valachiae spoponderat, moleste ferens, a Stephano in ditione Regis [7]) Poloniae consistente, se desertum et contemptum iri, congregato forti exercitu, Berendey habens in comitatu, et restituturus illum in sedem Valachicam Stephano propulsato, iusque Principatus Valachiae Regi et Regno Poloniae erepturus, circa medium Octobris [8]) cum proprio et mercenario milite Pannonias egressus, Iohanni Giskra de Brandis Bohemo, ordinatione exercitus et cura commissa, Valachiam ingreditur, et alpibus, silvisque,

---

[1]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) post festum Paschae *Ed. Lips.* [3]) extinctum est. *Ed. Lips.* [4]) Berenden *Ed. Lips.* [5]) esse *Ed. Lips.* [6]) non habere *Ed. Lips.* [7]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [8]) mensis Octobris *Ed. Lips.*

quas vulgo Plonini appellant, superatis, advenit in Chotrusch [1]). Quo exusto et in praedam dato, ibat de-prope alpes usque in Bakow [2]), Romanowthark [3]) et Nyemyecz: quae omnia et villas vicinas exurens, omnem terram possessam et utilem caede, igne et gladio, nulli parcendo aetati, conditioni vel sexui, vastabat. Et quamvis Stephanus Woyewoda Valachiae cum gentibus et potentiis suis circa Chotrusch [4]) illi occurrisset, potentiam tamen suam (habebat enim Hungariae Rex [5]) in suo exercitu circiter quadraginta millia), sed et suorum infida ingenia ob tyrannidem etiam illi (Primores enim [6]) fere omnes sustulerat) infensa veritus, in totius pugnae discrimen venire non substinuit, sed illum ex locis occultis insidiosis vehementer per dies quadraginta lacessivit, pabulationemqne et vastationem longiorem compressit. Cum autem Pannonicus Rex [7]) in oppidum Banya devenisset, et vallis, fossatis atque quadrigis, oppidum (irruptionem enim hostilem verebatur) communisset: Stephanus Woyewoda, qui se et exercitum suum inter duos fluvios Moldavam et Schamusch [8]) locaverat, tempus opportunum ratus, quo cum paucis contra multos congredi posset, equis et sarcinis apud stativa relictis, pedester et expeditus in Banya advenit, et praemissis, qui oppidum in aliquot locis incenderent, flamma erumpente, in Pannonios prima vespera, quindecima die Decembris [9]) irruit et certamen vario Marte usque in diluculum extraxit. Pluribus autem ex Hungaris cadentibus, pluribus flamma devoratis, Rex ipse [10]), ne vivus in potestatem Valachicam veniret, tribus vulneribus, non tamen letalibus, saucius, in lectica ex loco certaminis elatus est. Pars maior exercitus dum in alpes advenisset, et arboribus praecisis obstructum offendisset iter, quadrigis et aliis impedimentis crematis, quingentis vero bombardis in sabulum, ne hostes illis potirentur, immersis, fuga se salvavit: beneficio unius ex Valachis, ne Hungariae Rex aut caperetur, aut desideraretur, effectum, quem Stephanus Woyewoda, dolo comperto, capite truncavit. Decem millia eo praelio ex Hungaris occisa referuntur, signa militaria aliquot capta et ad Kazimirum Poloniae Regem, in Vilna agentem, in signum victoriae per nuntios Stephani Woyewodae delata; Stephanus ipse et suus exercitus magnis spoliis, tabernaculis, curribus et bombardis potitus. Effugierunt autem cum Rege una fere omnes Hungariae barones, videlicet Iohannes Lauthsloer [11])

---

[1]) Kotrusch. *Cod. Przez.* (Totrusz). [2]) Caleph *Cod. Przez.* [3]) Romanow Taurus *Cod. Przez.* Romanowtarg *Ed. Lips.* (Roman). [4]) Chotrucz *Ed. Lips.* [5]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [6]) quod Primores *Ed. Lips.* [7]) Mathias Pannonicus Rex *Ed. Lips.* [8]) Stanisch *Cod. Przez.* Samusch *Ed. Lips.* [9]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [10]) Rex ipse Mathias *Ed. Lips.* [11]) Landoslaer *Cod. Przez.* Lanthsloer *Ed. Lips.*

Quinque Ecclesiensis episcopus, Michael Orszak de Guth [1]) Regni Hungariae Palatinus, Iob de Gara, Ladislaus de Kanischa, Ludovicus de Walkew [2]), Andreas Czuper [3]), Iohannes Giskra de Brandis, Hardulath [4]) et alii quam plurimi; solus Iohannes de Daroch [5]) Woyewoda Transylvanus, ex maioribus, cum universo suo comitatu, qui ad quatuor millia pugnatorum aestimabatur habuisse, occisus et usque ad internicionem deletus [6]). In Pannonias autem Mathias Hungariae Rex reversus, Emricum [7]) Dyak gubernatorem sibi reconciliat; Transylvanienses autem militares et cives, quod ab eo discessissent et Iohanni Comiti se adiunxissent, in quadringentis millibus florenis, quae in auro [8]) dare coacti sunt, mulctat. Ex qua pecunia novum coepit et grandem, ex forensibus magis, quam propriis, apparare exercitum: in quo nullatenus Poloni se militaturos astruebant, si Regnum Poloniae aut eius feudales, et signanter Valachiae oram, vellet invadere: illam enim suspicione communi, pro detergenda ignominia, petere credebatur; quapropter Stephanus Moldaviae Woyewoda frequentibus nuntiis et literis, de ferendo sibi solatio [9]), Kazimirum Poloniae Regem interpellabat.

Pestis magna atque fames in plerisque Regni Poloniae et Slesiae partibus grassatur.

Annus hic in omnes fere regiones, Regno Poloniae subiectas, sed in regionem praecipue Maioris Poloniae, Masoviae, Russiae et Podoliae, sed et in partem Slesiae, pestiferum epidimiae virus usque in Ianuarium mensem diffundens, multos mortales extinxit, et plures villas et oppida in solitudinem redegit. Annonae insuper caritas regiones Polonicas pervaserat, pervasura amplius, nisi plures homines pestilentia absumpsisset. Eam insuper multitudo murium adiuvabat, qui sive ex hieme calida et sicca, nullas nives et paucos imbres fundente, sive ex constellatione coelesti, adeo ebulliverant, ut frugibus, quae in horreis condebantur, demolitis, in agros decurrerent, et hiemalia frumenta in superficie et radice delerent.

---

[1]) Ossak de Gruth *Ed. Lips.* [2]) Walkow *Cod. Przez.* [3]) Cuper *Ed. Lips.* (Chupor). [4]) Harduleth *Cod. Przez.* [5]) Goroch *Cod. Przez.* [6]) deletus est. *Ed. Lips.* [7]) Henricum *Ed. Lips.* [8]) in auro parato *Ed. Lips.* [9]) auxilio *Ed. Lips.*

Nicolaus Pyenyanszek succamerarius Cracoviensis filium suum Iohannem presbyterum praedas atque furticinia exercentem, capit et episcopo Cracoviensi castigandum tradit.

Duobus autem malis praedictis, pernicies tertia, aeque mala, in Cracoviensi duntaxat et Sandomiriensi terris accesserat. Nam nonnulli nobiles adolescentes ex insignibus parentibus orti, quorum Iohannes Pyenyanszek [1]) presbyter, archidiaconus olim Gnesnensis, primarius habebatur, absentia Iacobi de Dambno capitanei Cracoviensis eis subministrante audaciam, frequentibus furtis et spoliis regiones ipsas non in mercatoribus solum, sed in militaribus, affligebant. Patrimoniis enim suis nonnulli corrosis et effusis, supellectilem tamen fulgidam et raram in equis et vestibus et familiaribus, ne aliis contemptibiliores et inferiores censeri possent, habere conati, in varia furtorum facinora dilabebantur. Parens Iohannis Pyenyanszkonis [2]) presbyteri, Nicolaus Pyenyanszek succamerarius Cracoviensis, filii turpitudinem, ne ad se quoque et genus suum et caeteros natos penetraret, rescissurus (sciebat enim illum in omnia facinora, etiam dictu nefanda, et in blasphemias in Deum, et in profundum facinorum delapsum esse et amplius delabendum), blanda vocatione ad se accersitum, vincit, et vinctum Iohanni episcopo Cracoviensi tradidit, virum se bonum et misericordem agens patrem, filium satagens per arctam licet poenitentiam salvum non perditum iri, et a genere suo turpitudinis notam aboleri. A Iohanne autem Cracoviensi episcopo in carceres apud castrum ecclesiae Ilsza [3]) trusus, facinora sua annis tribus, mensibus sex, in tetro carcere et fundo obscuro turris expiabat. Captivitas autem praefati Iohannis Pyenyanszek et Iacobi de Dambno capitanei Cracoviensis ex Bohemia reditus, singulos fures terruit, et audaciam eorum (minabatur enim se praefatus Iacobus capitaneus unumquemque furum, nobilitate eorum non obstante, in patibulum acturum) restrinxit.

---

[1]) Pieniązek *Cod. Przez.* [2]) Pyeniązek *Ed. Lips.* [3]) Iszlsza *Cod. Calv.* Ilza *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1468.

Cives Gdanenses apud Kazimirum Regem per Henricum de Plawen Hospitalarium Ordinis Cruciferici, quasi ad Iohannem Burgundiae Ducem deficere voluissent, accusati se purgant.

Natali Domini nostri die cum sequentibus, Kazimirus Poloniae Rex cum Elisabeth Regina, apud Vilnam celebrato, etiam reliquam partem hiemis et principium veris in Lithuanica ora exegit, aut legationes expediendo Principum, aut interdum tractando venationes. Pro diebus autem Carnisprivii Henricus de Plawen Hospitalarius Ordinis Cruciferici, vices Magistri generalis tenens, cum Iohanne de Nerva [1]) Commendatore de Ragnetha, usque in Vilnam personaliter Regem Kazimirum adiverat, et benigne susceptus, benigneque habitus et tractatus, dies plures Vilnae absumpsit. Sub quibus liberiorem audientiam nactus, negotia Ordinis, quae promovenda susceperat, votive expedivit, secreta delatione cives Gdanenses apud Regem insimulans, quasi eius ditione reiecta, in Iohannis Burgundiae Ducis obedientiam, super quo copiae literarum per eos Duci praedicto Burgundiae scriptarum ostendebantur, forent concessuri. Sed eam criminationem Gdanenses magnum sui nominis (ut erat) dedecus rati, et extenuare et purgare non negligebant. Pluribus deinde donis tam ipse Henricus Plawyenski, quam comes suus Commendator de Ragnetha, a Rege [2]) honoratus, in Prussiam rediit. Rumor de Gdanensium defectione apud plures regiones vulgatus, apud nonnullos vicinos Principes et civitates, qui Polonorum felicitati invidebant, hilaritatem causavit: quasi rebus novatis, novum etiam ordiri apud Prussiam deberet bellum. Sed Gdanenses frequentibus literis et nuntiis ad Kazimirum Poloniae Regem missis, ostenderunt se efficaci testimonio et documento, non solum in culpa criminationis non esse, sed nec notam noxae unquam meditatos fuisse, et puro atque eodem tenore in obedientia et fide Kazimiri Regis atque Regni Poloniae perseverasse et perseveraturos fore [3]): rogantes fidem suam non ex falsis relationibus, sed ex fidelissimis eorum actibus pensatum iri.

---

[1]) de Nerua *Cod. Przez.* (von der Narbe). [2]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [3]) esse *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex cum consorte sua Elisabeth ex Lithuania Cracoviam advenit.

Linquens Kazimirus Poloniae Rex Lithuanicam oram, in Regnum suum Poloniae regrediebatur, et in Sandomiriam quidem pro Dominica Iudica, quae fuit dies Solis, tertia mensis Aprilis, perveniens, aliquot diebus illic substitit, et cum consiliariis suis, qui illic ad suam excellentiam confluxerant, pluribus rebus publicis expeditionem dabat. Divertens posthaec ex Sandomiria, itineribus solitis, Dominico Ramispalmarum apud Novam Civitatem Korczin exacto, feria quarta ante Pascham [1]), quae fuit dies Mercurii, tredecima Aprilis [2]), Cracoviam cum consorte sua Elisabeth Regina advenit, et rebus tantummodo salutaribus (altera enim die duodecim pauperum, quos novo amictu induerat, pedes lavit, altera Viaticum sumpsit) vacare coepit, et dies Paschae in arce Cracoviensi solenniter egit.

Prothasius Olomunczensis episcopus Kazimiro Poloniae Regi, et Mathiam Hungariae Regem contra Georgium de Poszdzebrath delectum habere exercitum narrat, et affinitatem cum Mathia Rege et Friderico Imperatore iungendam suadet.

Die Martis octava [3]) Aprilis [4]), Prothasius Olomunczensis episcopus in Cracoviam advenit. Qui die tertia, audientia obtenta, privato officio ad Kazimirum Regem [5]) se venisse primum, et a Mathia Hungariae Rege ex Posonio egressum esse, commemorans, praefatum Mathiam Hungariae Regem fidei causam pro Catholicis Bohemis contra Georgium de Poszdzebrath et sibi adhaerentes haereticos, mandato quidem apostolico, sua vero admonitione et persuasione, inductum, suscepisse, et speciali se litera, quam [6]) originaliter producebat, in bellum huiusmodi devovisse, et iam cum copiis insignibus, ex equite et pedite collectis, in armis esse. Turcorum Caesarem nuntios ad illum cum donis amplissimis usque Agriam misisse, et nuntios reversales Hungariae Regem, quorum Iohannes Giskra princeps erat, cum vicissitudinariis donis, ad conficiendum triennalem treugam, Turco remisisse. Fridericum deinde Romanorum Imperatorem, singularem exercitum contra Girzikonem instaurasse, solatia [7]) Hungariae Regi praestiturum. Magnam deinde multitudinem ex variis regionibus Crucem, quae contra Geor-

---

[1]) ante festum Paschae *Ed. Lips.* [2]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [3]) Die Martis octava *sic in Cod. Calv. et Ed. Lips. utique erronee;* Die Martis XIII Aprilis *Cod. Przez. etiam haud recte.* [4]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [6]) et specialibus se literis, quas *Ed. Lips.* [7]) auxilia *Ed. Lips.*

gium praedicabatur [1]), voluntarie assumpsisse, et propediem in subsidium Pannonico Regi [2]) venturam fore. Zdenkonem Konopniczki, catholicorum Bohemorum Capitaneum, cum caeteris Bohemicis baronibus et suffragiis iam in exercitu Regis Hungariae consistere, quem multifarie, non exercitatis solum gentibus, verum et bombardis, tormentisque, equis, armis, quadrigis et peritis ducibus, deducebat fulcitum esse, eo maxime flagrantem desiderio, ut sibi daretur opportunitas cum Georgio decernendi: rogans obnixius Poloniae Regem [3]), ut omni cunctatione omissa, cum suis potentiis consurgeret, et Regnum Bohemiae, sibi et suis filiis oblatum, ac haereditario iure sibi debitum, a tyrannide Girzikonis, Summi Pontificis et tot catholicorum Regum et Principum fretus solatiis [4]), solveret, et in Catholicorum ritum vendicaret: certus Mathiam Hungariae Regem in suum et filiorum suorum favorem, quo celerius Bohemiae Regnum illis accedat, arma induisse; multiplex dispendium et dedecus in se et filiis incursurus, si per desidiam thronum Regni Bohemiae, alium prehendere permiserit. Secretiori deinde audientia, ad quam non nisi quinque consiliarii adhibiti fuere, petita, Mathiam Hungariae Regem de pluribus virtutibus magna laude efferens, suadebat persuasione multiplici, ut Kazimirus Rex [5]), data ei filia seniore Hedvigi, filio vero Friderici Romanorum Imperatoris Maximiliano, iuniore Sophia, in consortes, affinitatem insignem et Regnis utilem et necessariam cum utroque, qui strictissimo foedere sibi invicem colligati sunt, iungeret: magno metu utrumque liberaturus, cum uterque ea destineatur suspicione, ne Poloniae Rex, Bohemiae Regnum adeptus, unum ex Pannonia, alterum [6]) ex Austria, iure filiorum naturali deturbet. Assumeret proinde Kazimirus Poloniae Rex ac meliorem duceret, certam per filias in Hungariae et Austriae Regna [7]), quam speratam per filios successionem, nec pluris penderet, haereditare filios quam filias: aeque ex filiabus iuxta ac filiis nepotes in Dominiis praedictis habiturus, insignibusque filias locaturus viris, quae ad alios nihilominus transiturae sunt, et incertum, an ad aeque insignes viros. Cogitaret insuper, non facile se Mathiam ex Pannoniae, nec Fridericum ex Austriae possessione, in quibus uterque magna se solidavit firmitate, detracturum; sed sciret utrumque aliorum quaesiturum affinitates et solatia [8]), quibus se tutiores, si qua vis ingruerit, efficiant, si se spretum iri adverterint. Foedere potius, quam armis, rem gerendam persuadens: plures fructus, omnis hostilitatis suspicione exclusa, habiturum: cum uterque Regum per foedus cavere contentus sit, ut prole eorum non extante,

---

[1]) practicabatur *Ed. Lips.* [2]) Pannonico Regi Mathiae *Ed. Lips.* [3]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [4]) auxiliis *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) alterum vero *Ed. Lips.* [7]) in Hungariae Regnum et Austriam *Ed. Lips.* [8]) auxilia *Ed. Lips.*

filii Kazimiri Regis in omnia Pannonica Dominia et Australia [1]) succedant. Nec in eam solum conditionem, sed in quamcunque aliam possibilem et Kazimiro Regi beneplacitam, Fridericum et Mathiam Reges ultro consensuros. Hungaricis postremo consiliariis id curae esse monstravit, ne inter Regna Poloniae et Hungariae foedus amicitiae sinant senescere, sed novis illud funiculis studeant roborare: quibus nihil gratius accidere posset, quam affinitatem huiusmodi, etiamsi Primores Poloniae Rex Cracoviam venire [2]) iubeat, confectum iri. Consilio frequentiori advocato et re digesta, Olomunczensi episcopo responsum est: Kazimirum Poloniae Regem non abiecisse Regnum Bohemiae sibi a Papa et baronibus oblatum, sed deliberationem suam, ex optimis respectibus in diaetam generalem, cuius pro die Sancti Bartholomaei [3]) appropinquabat celebratio, suspendisse. Ea non habita, et Principum et consiliariorum suorum voluntate non requisita, nihil illum posse in re tam grandi, in alteram partem responsi edere, nec tempori praefinito et suorum consilio praeiudicare. Si quis interim Regnum Bohemiae, ad illum et filios eius multiplici iure pertinens, occupare contenderit: iniuriam suam in iusti Dei et fidelium suorum defensam commissurum, adnixurumque maxime, ne ei occupatio violenta possit esse diuturna. Mathiam insuper Regem Hungariae communi foedere Regnorum primum neglecto, deinde temerato, pluribus damnis et hostilitate Regnum Poloniae affecisse, vice geminata terram Sczepusiensem praedasse, recenter insuper feudalem regionem Regni Poloniae, et eius Principem Stephanum Moldaviae, diffidatione non praemissa, bello et incendiis affecisse. Non esse itaque honestum, nec Kazimiri Regis Poloniae convenire conditioni, ut tam notabilibus iniuriis neglectis, ex hoste generum legat. Si Pannonico Regi et consiliariis [4]) cordi est Kazimiri Regis Poloniae affinitas, intelligat non posse super ea quicquam agi, donec communium Regni [5]) consiliariorum iudicio, conventu habito, singula ablata, reformata extiterint, et animorum irritatio successa. Ea responsione Prothasius episcopus Olomunczensis accepta, donis insignibus a Kazimiro Rege honoratus, in Hungariam molestus (magis enim super affinitate arbitrabatur se votivum responsum accepturum) regressus est.

---

[1]) Australica *Ed. Lips.* [2]) convenire *Ed. Lips.* [3]) Bartholomaei Apostolici *Ed. Lips.* [4]) Consiliariis suis *Ed. Lips.* [5]) Regnorum *Ed. Lips.*

Fridericus filius sextus Kazimiri Regis nascitur.

Die Iovis [1]), vicesima septima Aprilis [2]), post horam sedecimam, Elisabeth Poloniae Regina in castro Cracoviensi sextum filium, nonam vero prolem, parturiit. Qui in ecclesia Cracoviensi a Iohanne Cracoviensi episcopo ipso die Solis, octava Maii [3]) baptisatus, ad multiplices preces Prothasii episcopi Olomunczensis, illum levantis de sacro fonte, Fridericus appellatus est.

Nuntii Regis Poloniae Kazimiri ad petitionem Georgii Bohemiae Regis, pro intercipiendo bello ex Hungaria illi impendente, mittendi decernuntur.

Altero die, postquam Olomunczensis episcopus Prothasius ex Cracovia disgrediebatur, nuntius Girzikonis [4]) de Poszdzebrath olim Bohemiae Regis, Albertus Kostka de Postupicze, advenit. Qui sedecima Maii [5]) a Kazimiro Rege [6]) sub frequentia consiliariorum auditus, oratione extensa, magnas [7]) in Kazimirum Poloniae Regem gratias nomine Girzikonis [8]) et Regni Bohemiae cumulabat, quod in opportuno tempore nuntios misisset insignes, qui exortum intercepissent bellum et Regnum Bohemiae grandi damno solvissent, sincere inter utrasque partes versatos, commemorans, se fiducialiter in Kazimiri Regis [9]) potestatem, causam suam deposuisse: nunc quoque quamvis treuga [10]) a nuntiis regiis confecta, et ad diem Ascensionis Domini duratura, minus sincere a parte adversa servata sit, intrepide depositurum; orans enixe et suppliciter Kazimirum Regem, ne tenorem benevolentiae erga Girzikonem et [11]) Bohemiae Regem ceptum, remittat, sed missis novis nuntiis, bellum atrox, quod a Mathia Rege in Bohemia geritur, intercipiat, Summoque Pontifici Paulo secundo et Ecclesiae Romanae illum reconciliet: cum Georgius, data in loco competenti, ad quem ipse personaliter accedere possit, audientia, se de singulis obiectis purgaturum, et universa, in quibus in Sedem Romanam et contra compactata [12]) deliquisset, emendaturum ultro offerat, et benevolentiae magis, quam armis, in his, quae ad fidem et religionem pertinent, cessurum. Georgium praeterea

---

[1]) *Sic in omnibus Codd. et in Ed. Lips.* [2]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [3]) mensis Maii *Ed. Lips.* [4]) Georgii *Ed. Lips.* [5]) sedecima mensis Maii die *Ed. Lips.* [6]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [7]) acta Georgii iustificans, et depositionem illius a Sede Apostolica factam extenuans, magnas *Ed. Lips.* [8]) Georgii *Ed. Lips.* [9]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [10]) induciis *Ed. Lips.* [11]) Georgium *Ed. Lips.* [12]) depactata *Ed. Lips.*

praedictum in eam qualificationem omnium baronum, civium et subditorum Bohemiae sibi parentium, prece, consilio et persuasione pertractum esse deduxit, et ita rem consummasse, ut filiis propriis exclusis, non alium, quam filium Kazimiri Regis [1]), in Bohemiae Regnum ordinaverit et disposuerit successurum [2]), non quidem iure haereditario, quod in successione Regni Bohemiae propter libertates Regno datas locum vendicare non possit, sed sola Bohemorum in Regem Kazimirum et filios eius affectione et favore. Mitteret proinde Kazimirus Rex [3]) legatos in diaetam Regni Bohemiae futuram, sponsionem Georgii et suorum, de succedendo filio, publice et solenniter accepturos. Huic tam amicae in verbis legationi, quam constabat magna necessitate expressam, Georgium (ut in sequentibus narrabimus) intimasse, altera die responsum est: Amico animo Kazimirum Poloniae Regem et in Georgium et in Bohemiae Regnum, pro bello civili intercipiendo, et usum fuisse, et pro necessitate praesenti usurum esse, et eosdem vel alios nuntios, si tamen illis praestabitur securitas, ad extinguendum bellum, missurum; Georgium et Bohemos solerter agere et suae rei publicae optime consulturos fore, si pro Rege Bohemiae non alium, quam filium Poloniae Regis assumpserint, in quem iusta illius cadit successio: multas commoditates, si perfecta fuerit, multas guerras [4]), si neglecta, secum latura. Interpositionem quoque de reconciliando Georgio, Summo Pontifici et Ecclesiae, Kazimirum Poloniae Regem sincero animo non excusaturum [5]) fore, si tamen Georgius certa suae puritatis in Sedem Apostolicam [6]) monimenta de se fidei dederit et non facta errorum abdicatione (quemadmodum hactenus fecisse visus est) Papam et Principes orthodoxos lactaverit [7]). Alacer hoc responso Albertus Kostka in Bohemiam, regiis pulcherrimis donis sibi in hospitium transmissis, neglectis, ut virtutem et modestiam nuntiorum Regis Poloniae [8]), Pragae et Wratislaviae ostensam et per ora virum celebratam, aemularetur, regressus est, maximo pavore liberatus: verebatur enim, ne robore fortissimo militum suorum et gentium Kazimirus Rex Poloniae nudum aliquod Regni Bohemiae latus invaderet, et gravi bello a Rege Hungariae Mathia Regno Bohemiae et sibi moto (quod nunc expedire pergam), gravior hostis Polonus accederet. Nuntii pro intercipiendo bello Bohemico, priores, praeter Iohannem Dlugosch seniorem [9]), cui fas non erat legationem eam perferre, et in cuius locum Nicolaus Skop castellanus Oswanczimensis surrogatus est, decreti sunt.

---

[1]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [2]) se cessurum *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [4]) multa bella *Ed. Lips.* [5]) recusaturum *Ed. Lips.* [6]) in fidem Catholicam *Ed. Lips.* [7]) iactaverit. *Ed. Lips.* [8]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [9]) Dlugosz seniorem Canonicum Cracoviensem *Ed. Lips.*

Victorinus filius Georgii Poszdzebraczki Austriam gravi bello vexans, inde recedere in Moraviam per exercitum Friderici Romanorum Imperatoris et Austriae Ducis cogitur.

Hebdomadis aliquot Victorino, filio Georgii Poszdzebraczki, Austriae bellum grave (ut in superioribus commemoravimus), licet belli causae non extarent, inferenti, et ex monasterio Pulger [1]), ex quo sanctimoniales eiecerat, et illud in arcis modum muniverat, omnem oram Austriae usque ad Danubium praedis, spoliis et igne, ita ut omnis agricultura et mercatio conquiesceret, vexanti, aliquando tandem Fridericus Romanorum Imperator et Austriae Dux, suorum clamoribus et querelis expergefactus, collectum ex mercenariis militibus exercitum, pro expugnando et deiiciendo Victorino et eius praesidio, mittit. Quod Victorinus praesentiens et tardum auxilium in partis adventu ponens, uno die, priusquam Caesareus exercitus ad illum pertingeret, locatis in praesidio, qui illud ab Australibus tutarentur, quingentis militibus, solus ipse, praesidio relicto, Henrico germano, qui cum aliquantis copiis, ne ab hoste insecutus caperetur, sibi laturus suffragium [2]), se coniungens, in Moraviam ad castrum Spilberg, quod Brunnae imminet, secedens, grandi se periculo evolvit. Captivari tunc Victorinus ab exercitu Caesaris, qui magnam partem Cruciferorum habebat, poterat; sed saluti fuit Kiercher [3]) miles, qui illius liberationem procuravit. Caesariani autem milites, quorum Groffnecker [4]), Suevus genere, dux erat, ad monasterium praefatum accedentes, quassatis per bombardas propugnaculis et muris, illud animose conquirunt, et paucis Bohemis, praesidii defensoribus, vitae reservatis, caeteros omnes necant; nec expugnare praesidium contenti, traducto in Moraviam exercitu, Georgio et suis bellum inferunt. Quorum paucitate Victorinus perspecta, gentibus ex Bohemia auctus, illos invasurus, advenit: parumque abfuit, quin illos occupaturus videretur, nisi illos Znoyma civitas, contra sufferentiarum [5]) foedus ad se intromissos, tutasset.

---

[1]) Pulgyer *Ed. Lips.* (Pulgarn). [2]) auxilium *Ed. Lips.* [3]) Kyerchier *Cod. Calv.* [4]) Graffnekkar *Ed. Lips.* (Ulricus de Grafeneck). [5]) induciarium *Ed. Lips.*

Mathias Hungariae Rex ulturus captivitatem suam in Georgio Bohemiae Rege, exercitu comparato, bellum movet et Victorinum filium Georgii apud oppidum Moraviae Trzebiczow dura obsidione arctat.

Mathias interim Hungariae Rex vetus odium, quod in Georgium ob depactationem, qua illi, vindicaturus se in libertatem, septuaginta millia florenorum uno die persolverat, et quod per affinitatem (filiam enim Georgii in uxorem acceperat) credebatur extinctum, Friderici quoque Romanorum Imperatoris, confoederati sui, frequentibus nuntiis ipsum ad id exhortantis, iniuriam satagens ultum iri, requisitionibus insuper apostolicis et precibus Prothasii Olomunczensis episcopi, Zdenkonis Konopniczki, caeterorumque Bohemiae catholicorum baronum, qui a Georgio opprimebantur, persuasus, exercitum ex mercenario milite, Polono, Bohemo et Hungaro, collectum, curribus, bombardis, caeterisque bellicis apparatibus sufficienter instructum, in Austriam personaliter promovet, et circa oppidum Austriae Lawi [1]), prope flumen Dya [2]), in loco paludinoso et aquis septo, illum locat: Moraviae et Bohemiae exinde bellum illaturus, Zdenkonem Konopniczki cum trecentis equitibus, et Caesarianos, pluresque alios Polonorum et Bohemorum milites belli peritos, habens secum, ex quorum sententia, singula in bellum huiusmodi administrabantur [3]). Georgius Poszdzebraczki nihil Mathiae Hungariae Regis hostilitate et adventu deterritus, suos et ipse in arma cogens, exercitu haud mediocri, qui tamen plus pedite ex agrestibus, quam equite ex milite refertus erat, satis celeriter et propere comparato, solus illi, quamvis grandi et excessivo pressus abdomine, praestito ducatu, ad Lawi venit, et haud longe a stativis Pannonicis, Regem [4]) Hungariae et suum exercitum pabulatione prohibiturus, sua ponens, quadrigis et vallo communivit. Quatuor [5]) et amplius hebdomadis in tam propinquis castris uterque exercitus considens, neuter in dimicationem (Hungaricus enim peditatum Bohemicum, Bohemicus equitatum Hungaricum verebatur) venit. Bohemicus tamen munitionem propinquam Marthnicz, in qua praesidium ex frequenti milite Hungarus locaverat, Hungarico exercitu inspectante et nequicquam ferente opem, per deditionem, violentam conquisitionem deditione facta praesidii milites aversuri, conquirit. Agitabantur post haec per dies multos de pace tractatus plurimi, et iam pax triennalis inter utrumque convenerat. Quae mox, Georgio castra, fortalitia et bona anno transacto conquisita, iustis dominis cedere recusante, parte autem Bo-

---

[1]) Lawy *Ed. Lips.* (Laa). [2]) Dia *Ed. Lips.* (Thaja). [3]) subministrabantur. *Ed. Lips.* [4]) Mathiam Regem *Ed. Lips.* [5]) Quapropter quatuor *Ed. Lips.*

hemiae baronum, et signanter Zdenkone Konopniczki, qui plura amiserat, absque hac conditione quamlibet pacem detrectante, fuit infecta. Fame deinde Bohemum premente, et equis plurimis in suo exercitu tabefactis [1]) aut mortuis (liberam enim pabulationem exercitus Hungaricus magna ex parte illi ademerat), levat Bohemus Georgius campum, et nullo lacessente, nec invadere audente, Bohemiam rediit et in castro Poszdzebrath se locat; filium tamen Victorinum cum insigni parte equitatus apud oppidum Moraviae Trzebiczow suae ditionis, situ et munitione firmum, Hungarum lacessiturum, reliquit. Movit et illico Mathias Hungariae Rex sua castra, et oppido Trzebiczow illa applicat. Pro illius autem conquisitione omnem operam navaturus, suburbana incendit: ex quo incendium, vento validissimo ignem promovente, oppidum corripuit et latius manare coepit. Propter quod duplex periculum, incendii et captivitatis, Victorinus evitaturus, cum duobus millibus et quingentis equitibus se propere evolvit, et in monasterium, quod expulsis monachis, diu ante ab haereticis incastellatum fuerat, oppido Trzebiczow imminens, se recepit. Ingens multitudo hominum, equorum et armorum, conflagravit eo incendio, adeo ut nihil vorax flamma a cruenta clade distaret. Hungariae Rex [2]) mille quingentis captivis, qui sequi Victorinum, igne et hostibus praeoccupati, non poterant, potitus, Victorinum in monasterio obsidere et triplici sepe, praedam certam illum cum suis ratus, cingere coepit: fame premente, in suam ditionem illum cum omnibus, non ambiens, propediem venturum. Sed Victorinus turpe se et suos dedere ratus, obsidionem, quamvis multiplici fame premente, carnes equorum absque salis condimento coctas manducans, et lympham cum suis omnibus bibens, in dies plures extraxit: sub quibus per quotidianas dimicationes multi mortalium hinc inde cadebant.

Mathias Hungariae Rex, Victorino filio Georgii Bohemiae Regis fuga elapso, oppidum Trzebiczow non sine afflictione et concisione rerum Georgii ingenti, occupat.

Supervenit interim Henricus, alter filiorum Girzikonis [3]), cum novo Bohemorum suae partis exercitu quadrigis circumdato, et fratrem obsidione soluturus, in tam propinquo spatio ab exercitu Hungarico se locat, ut bombardae in alterutrum exercitum facile pertingerent. Ex adventu autem Henrici plures difficultates Hungariae Regi [4]) et suis illico creverunt: nam et frequentiores dietim oriebantur hinc inde particulares dimicationes, et se-

---

[1]) labefactatis *Ed. Lips.* [2]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [3]) Georgii *Ed. Lips.* [4]) Mathiae Hungariae Regi *Ed. Lips.*

pium consumatio intermissa, pabulatio quoque et victualium importatio magna ex parte impedita. Iam enim in circuitu cunctis vastatis ab utroque exercitu, non nisi in sex milliaria et amplius pabulationem ab Hungarico praecipue exercitu, in quo frequentior eques erat, oportebat extendi: haec quoque non nisi laboriose et periculose, propter insidias hinc inde structas, poterat provenire. Quapropter uterque exercitus, magna iactura in equis tabefactis ex fame, suscepta, ipse quoque inedia laborans, carne deficientium equorum grandem esuriem sustentabat: floreno enim uno panes tantummodo quatuor a ditioribus emebantur. Advenerat et Catholicis in auxilium Bavariae Dux Otto, habens secum Suevos et Szweyczeros [1]) Cruce signatos; hinc Bohuslaus Schwamberg [2]), Henricus Hradeczki [3]), Burzianus, Iohannes et Ulricus Zayecz de Kosti, caeterique catholici Bohemiae barones cum Pilsnensibus coniuncti, omnem oram circa Pilsno et Pragam, expugnatis vi pluribus fortalitiis, magnopere afflixerant: sed ii quoque per Iohannem Roszemberski, qui Catholicum se gerens, partes tamen Georgii et haereticorum enixius adiuvabat, et per Michaelem de Michalecz, caeterosque Bohemiae, partis Georgii barones, et Pragenses, Taboritasque fuere conflicti [4]). Victorinus interim perpendens, quod nec per tractatus, quos, personaliter petito colloquio cum Rege Hungariae, interponebat, et in quibus Rex Hungariae conditionem per Victorinum, de tradendo castro Spilberg, si illum cum paucis suis abire permitteret, oblatam respuens, Victorinum cum suis omnibus in deditionem exposcebat. Sed nec per adventum fratris sui Henrici, liberatio sua et suorum poterat provenire; extremis se circumdatum videns, in periculosam desperationem versus, extrema insuper aggredi, cogente necessitate, ausus [5]), nocte diem Pentecostes antecedente, quae fuit quinta Iunii [6]), cum mille trecentis peditibus [7]), qui omnes animos aut ad vincendum aut ad moriendum destinaverant, ex arce (pro praesidio tamen illius quingentos [8]) relinquens) egressus, et hostilem custodiam, quatuor millia armatorum habentem, disrumpens, obsidentium manus evadens, in propria castra Henrici confugit, et magna sui spe Hungariae Regem et suos inescatos fefellit. Magnum insuper ausum suis ex fuga huiusmodi praebens, Hungaricum exercitum in maiores difficultates coniecit, et post paucos dies, Hungariae Rege non persequente, ad patris castra, qui in Polna, quatuor milliaribus a Trzebiczow distante, et Victorinus et Henricus cum exercitu pervenit. Arx Trzebiczow, illis discedentibus, Regi Hungariae eo pacto dedita: ut liceret omnibus incolumibus, medietate armorum

---

[1]) Suiceros *Ed. Lips.* [2]) Dobeslaus Swamberg *Ed. Lips.* [3]) Rhadzyeczky *Cod. Calv.* [4]) profligati. *Ed. Lips.* [5]) ausus est *Ed. Lips.* [6]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [7]) equitibus *Ed. Lips.* [8]) quingentos pedites *Ed. Lips.*

et equorum relicta, discedere. Tam ingentem autem cladem Girzik circa Trzebiczow in viris, armis et equis pertulerat, ut unquam [1]) se potuerit, premente illum hominum et sumptuum penuria, reparare. Iohannes deinde Rossemberski, eo deserto, Catholicis se iunxit, et Michalecz de Michalicze [2]), Procopio Rabsten [3]) Cancellario Regni et Iohanne Tirczka morte absumptis, Zdenkone [4]) vero Kostka circa oppidum Mogilnicza, Georgii copias ducente, prostrato et fugato et ex vulnere mortuo. Tenebat autem uterque [5]) exercitus longo tempore in campestribus stativa, explorando congrediendi opportunitatem. Et licet dimicationum particularium aliquando gerebantur praeludia: in universae tamen congressionis sortem nunquam utraque pars venit. Clandestine deinde Georgius per Albertum Kostkam, cum Mathia Hungariae Rege conventurum se pactaverat; fuisset quoque reconciliatio ex huiusmodi privato conventu subsecuta, nisi consiliarii Hungariae, periculo intellecto, Regem suum in Olomunecz revocando, ingens periculum, quod Catholicis ex reconciliatione imminebat, avertissent.

Nuntii Kazimiri Poloniae Regis frustra pro pace inter Georgium Bohemiae et Mathiam Hungariae Reges laborant.

Supervenerunt interim [6]) Kazimiri Poloniae Regis nuntii, Stanislaus Ostrorog palatinus Calissiensis, Iacobus de Dambno Regni Poloniae thesaurarius, et Nicolaus Skop castellanus Oswanczimensis [7]): et primum apud Pragam Girzikone offenso (pluribus enim diebus apud Polna, deinde apud Pontem commoratus, et in pactis clandestine cum Hungariae Rege [8]) initis delusus, dissoluto ob famem magnam exercitu, Pragam redierat), multifarie illi, ut se Summo Pontifici reconciliet, errores relinquat, nomine Poloniae Regis suadent. Tentant insuper, ut de Regno Bohemiae [9]) alicui ex filiis Poloniae Regis cedat. Ille cessionem Regni interim quoad [10]) viveret, abnuens, a consiliariis suis persuasus, non filiis suis, sed Poloniae Regis, Bohemiae Regnum se relicturum pollicetur, idque iureiurando et literis firmaturum; orans, ut oratores Poloniae Regis treuga [11]) bellum intercipiant, audientiamque apud Papam ordinent. Illi Olomunecz, quo et Hungariae Rex Mathias cum omnibus consiliariis, copiisque, et hi duo Legati apostolici [12]),

---

[1]) nunquam *Ed. Lips.* [2]) Michaele de Michalyecz *Ed. Lips.* (Henrico Michalec de Michalowice). [3]) Rabschten *Ed. Lips.* (Rabstein). [4]) Szdanyekone *Cod. Calv.* [5]) Tenebant autem utrique *Ed. Lips.* [6]) interea *Ed. Lips.* [7]) Osswyaczimensis *Ed. Lips.* [8]) Hungariae Rege Mathia *Ed. Lips.* [9]) de Regno Poloniae *Ed. Lips.* [10]) dum *Ed. Lips.* [11]) induciis *Ed. Lips.* [12]) Legati Apostolici videlicet *Ed. Lips.*

Laurentius Ferrariensis et Rudolphus Wratislaviensis episcopi, convenerant, adeunt: ubi parum aequis auribus, pacem aut treugam [1]) persuadendo, auditi, re infecta, et animis multorum, et praecipue Legatorum, bellum contra Girzikonem aut geri, aut finiri exoptantium, offensis, casso labore revertuntur. Castra duo, Spilberg supra Brunnam et Hradisztze supra Olomuncz, diutius obsessa, famem non tolerando, Regi Hungariae deduntur. Deditur et castrum Konopiscze Girzikoni, fame urgente, cui victualia Zdenyek inferre saepius tentando, obstantibus bastis [2]), non poterat. Wratislavienses quoque Franksthen conquirunt, ruinantque oppidum: Bohemis ex Szambicze diffugientibus. Ita omnia circa Girzikonem ruebant, fatalemque annum illum habuit.

Kazimirus Poloniae Rex nuntios ad Stephanum Woyewodam Moldaviae mittit, diem praestando homagio dicturos, auxiliaque contra hostem quemlibet promissuros; ipse vero indictis conventionibus, petit a Polonis subsidium pecuniale pro exsolvendo militibus demerito in Prussia stipendio.

Hebdomadis decem, Kazimirus Poloniae Rex, apud Cracoviensem urbem exactis, certificatus per Iohannem Sapyenski [3]) militem, qui nuper ex Roma, nulla re, pro qua fatigabatur, apud Paulum [4]) Summum Pontificem obtenta, redierat, Pomeranis et Pruthenis de suo propinquo adventu illum enixius deposcentibus; missis quoque Dobeslao Byeszowski [5]) castellano Belszensi et Stanislao de Thanczin, Iohannis castellani Cracoviensis filio, in Valachiam, qui animo bono Stephanum Woyewodam Moldaviae esse iuberent, in omni necessitatis suae articulo, contra Hungariae Regem [6]) et quemlibet alium hostem, solatia [7]) Kazimiri Regis experturum, de praestando quoque per Stephanum [8]) homagio Kazimiro Poloniae Regi et suo Regno, diem et locum dicerent, Sabbato in crastino Sancti Iohannis Baptistae, de Cracovia cum consorte sua Regina Elisabeth egreditur, et in Visliciam perveniens, diaetam illic tenuit: deposcens pro solvendis stipendiariis sibi suffragium decerni. Qua re ad deliberationem reiecta, quamvis singuli militares et nobiles, rei publicae necessitate calculata, subveniendum decernerent, conclusionis tamen decretum in diaetam generalem Pyotrkoviensem, ne absque militibus Maioris Poloniae, rem [9]) arduam praepropere assensisse vi-

---

[1]) inducias *Ed. Lips.* [2]) propugnaculis *Ed. Lips.* [3]) Szapienszki *Cod. Calv.* [4]) Paulum secundum *Ed. Lips.* [5]) Bischowski *Ed. Lips.* [6]) contra Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [7]) auxilia *Ed. Lips.* [8]) per Stephanum Voieuodam *Ed. Lips.* [9]) in rem *Ed. Lips.*

derentur, differebant. Ex omnibus deinde districtibus duos legunt nuntios, potestatem ad consentiendum in modestum subsidium habituros. Die Veneris, prima Iulii [1]), Kazimirus Rex de Vislicia egressus, per Chanczini, caeteraque loca in Kolo pervenit: ubi aliam conventionem, pro die Sanctae Margarethae, cum militibus [2]) terrarum Maioris Poloniae, par ab illis deposcens suffragium, tenuit. Ibi quoque res in alteram diaetam octo diebus ante Sancti Michaelis festum in eodem loco tenendam, extracta est.

Aquarum magna inundatio. Kazimiro Poloniae Rege in Gdansk commorante, tributum pro solvendis stipendiis indicitur civitatibus Prussiae, et tres districtus obligati Regi restituuntur.

Ex Kolo Kazimirus Rex [3]) per solita loca in Bidgostiam processit: ubi diebus aliquot exactis, Iohanne archiepiscopo Gnesnensi (valetudinarius enim erat et paralytica aegritudine in latere sinistro, dum apud Bidgostiam staret [4]), percussus) in propria remisso, ipse cum caeteris Praelatis et baronibus atque militibus Regni in Prussiam processurus [5]), tertia die Augusti, Bidgostia egressus, Elisabeth Regina licentiata et in Nyeschoviam remissa, per Nowe, Gnyew, Stargard, feria quinta in crastino Sancti Laurentii, Tertiarum hora, cum magna gloria et in populi sui maxima multitudine, civitatem suam regiam Gdansk ingreditur: processione duorum episcoporum, Iacobi Wladislaviensis et Vincentii Culmensis, atque omnium ecclesiarum, plausuque et iubilo omnium Gdanensis civitatis populorum, obviam illi ad unum milliare euntium, exceptus est et omnium victualium provisione abunde administratus. Tenuit autem pro die Sancti Bartholomaei [6]) unam diaetam in Gdansk, alteram pro die Dominico post Sancti Egidii [7]) in Marienburg. Sub quo tempore, dum tertia mensis Augusti [8]), luna in domo Martis fuisset eclipsata, vis magna imbrium, nunquam antea visa, quae mortales, eorumque segetes et pecora multis affecit incommodis, secuta est, adeo intensa, ut oppidum Stradomia cum suis ecclesiis et domibus, alta inundatione compleret, et usque ad muros prope Cracovienses grassaretur: aquas inundationis piscinarum adiuvante ruptura. Interponebantur autem Rege stante in Gdansk, per dies triginta, per consiliarios regios [9]) varii tractatus, et suffragium pecuniale pro solvendis stipendiariis, a civitate Gdanensi in summa notabili petebatur. Quae cum recusata fuis-

[1]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [2]) Militaribus *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [4]) foret *Ed. Lips.* [5]) processit *Ed. Lips.* [6]) Sancti Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [7]) post festum Sancti Aegidii *Ed. Lips.* [8]) Augusti die *Ed. Lips.* [9]) Regis *Ed. Lips.*

set, allegantibus Gdanensibus, se aere alieno in noningentis millibus teneri, Czissa in annos octo per universas terras et civitates ditionis regiae, ad solvendum debita Regis [1]) et civitatum, consensu communi instituta est, ea conditione, ut per annos quatuor primos Rex [2]) illius tres partes habeat, quartam civitatibus tribus principalibus, Gdansk, Thorun et Elbing, relinquat; in residuis vero quatuor annis tres principales civitates praedictae omnem pecuniam, in eorum civitatibus ex Czissa provenientem, pro se tollant: omnium aliarum civitatum et oppidorum Czissae pecunia in usum regium cedente. Reddidit et tunc civitas Gdanensis Regi Kazimiro tres districtus, Gdansk, Puczki et Tsczow: liberum faciens Regem de summis, in quibus illos fecerat Gdanensibus obnoxios, se quoque absolutam iri impetrans de triginta florenorum millibus, ad quae per annos quindecim, guerra [3]) durante, singulis annis duo retinendo millia, solvenda obligabatur. Fecit et mutuum Regi [4]) de quinque millibus, in solutione Czissae illa repetitura: cuius summa pro parte regia ad quindecim florenorum millia ascensura credebatur.

Kazimiri Poloniae Regis cura pro solvendis mercibus Gdanensium per Anglicos occupatis, et studium pro intercipiendo bello inter Marchionem Brandeburgensem et Ducem Stolpensem exorto. Midberg oppidum Kazimirus Rex Cruciferis restituit. Duo Cometae apparent. Kazimirus Rex consilium Cruciferorum de acceptando Bohemiae Regno exquirit.

Fervebat et tunc inter Cristianum [5]) Daciae, et Carolum Sueciae, Reges grave bellum: contagione sua etiam Gdanensi civitati regiae incommodum afferens. Cristianus enim Daciae Rex, propria ad largiendum militibus non habens, Anglicorum navigia cum mercibus ad ducenta millia florenorum aestimatis, in Gdansk tendentia, rapuit, illisque donativum militibus persolvit; Anglici vero, cum in Daciae Regem saevire non possent, in Gdanenses saevitiam vertunt, et omnes merces eorum apud se consistentes occupant et arestant: ad quas solvendas Kasimiri Poloniae Regis sudabat labor et intentio. Agebatur et inter Fridericum Marchionem Brandeburgensem et Henricum Stolpensem Ducem rigidum guerrarum [6]) dissidium, supplicabatque Henricus Stolpensis Dux Kazimiro Poloniae Regi primum per nuntios, deinde per consortem suam Sophiam, usque in Gdansk missos, ut

---

[1]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) bello *Ed. Lips.* [4]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [5]) Cristinum *Ed. Lips.* [6]) bellorum *Ed. Lips.*

sibi laboranti, memor foederis, solatium [1]) contra Fridericum [2]) ferret (potentior enim illo erat propter solatia [3]), quae sibi Dux Missnensis, Duces de Mikyelburg [4]), episcopus Maydburgensis et Dux de Brunszwig tulerant); sin parum foedus duceret, homagium et subiectionem se facturum exhibebat. Dissolvisse autem Fridericum Marchionem Brandeburgensem campum, Kazimirus Rex [5]) intelligens, duos barones illuc mittit, Sbigneum Bank de Alto monte castellanum Rospergensem, et Stiborium Chelmski iudicem Posnaniensem, bellum aequis conditionibus, sin minus tolerabilibus, ad extremum treuga [6]), intercepturos. Pluribus iudiciis factis et rebus variis compositis, ex Gdansk feria quinta in die Nativitatis Sanctae Mariae, discedens, feria sexta in crastino in Marienburg advenit. Illicque prope mensem, tenendo alium conventum, moratus, Henricum de Plawen Magistri generalis vicem tenentem, cum Marsalco et Commendatoribus ad illum venientem, benigno vultu excipiens, auditis et magna ex parte impletis eorum petitionibus et necessitatibus, illos remuneratos et optime de se contentos, datis illis quinque millibus florenorum, et oppido Nidborg, quod in eam diem a praefecto regio tenebatur, reddito, remisit, hortatus illos, ut successorem Magistro celerius deligerent: cuius electionem tantopere propter Almanniae et Livoniae Magistrorum, qui de iure habent electioni interesse, absentiam, purgabant se distulisse; quibus et tunc ad illorum preces salvus conductus concessus est, pro acceleranda ipsa electione. Apparuit et tunc Cometes, circa finem Ursae et in Temone, inter Orientem et Septentrionem consistens. Quo post dies quindecim, quibus cursum suum continuavit, desinente, alius mox in Occidente, priore splendidior, et facem largiorem portendens, apparere coepit, qui etiam cursum suum aliis quindecim diebus explebat. Quorum apparitio plurimorum mortalium [7]) mentem perterruit, iam tunc aliquod malum, pestis, famis et regionum mutationis, vel obitus Principum, annuntiantium: non a doctis [8]) tantummodo viris, sed et a vulgo stellae crinitae potestatibus summis aut regionibus exitium putantur portendere. Consulti Commendatores et Ordo per Kazimirum Regem [9]) de Regni Bohemiae acceptatione, suaserunt illius acceptationem, si absque bello provenire poterit, sin minus abstinendum: ne illius acceptatio vires et opes Polonici Regni extenuet.

---

[1]) auxilium *Ed. Lips.* [2]) Fredericum Marchionem *Ed. Lips.* [3]) auxilia *Ed. Lips.* [4]) Mekelborg *Ed. Lips.* (Meklenburg). [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) induciis *Ed. Lips.* [7]) hominum *Ed. Lips.* [8]) a doctis enim *Ed. Lips.* [9]) Poloniae Regem *Ed. Lips.*

Gerhardus de Molingrade de officio Marsalcatus Livoniae a suis, quod Polonis esset affectus, deponitur. Kazimirus Rex novos magistratus, dignitates et officia Prussiae terrarum creat.

Instituta est et tunc diaeta in Elbingo pro die Purificationis [1]) quotannis tenenda, ut duodecim personae pro parte Regis et Regni [2]), et aliae duodecim pro parte Magistri et Ordinis [3]) locandae, singulas causas, querelas et quaestiones, utrinque definiant. Sub eodem tempore Livoniae Magister et sui Commendatores Gerhardum de Molingrade [4]) Marsalcum Livoniae, ab officio Marsalcatus, ablatis omnibus castris, deponunt, quod vir vegetioris esset ingenii, Pruthenico et Livonico pro sua factivitate dignus Magisterio, et qui ad pacem Pruthenicam ardentius operam suam navaverat, rem quoque apud Livonitas, ut et ipsi in regiam ditionem concederent, versabat: ob quae sibi illud malum Livonitae insimulabantur paravisse. Creat deinde, priori creationi innitendo, Kazimirus Poloniae Rex in Pomerania ac in Chelmensi et Elbingensi terris novos magistratus, dignitates et officia, videlicet palatinatum Marienburgensem, quem Stiborio de Baysen; palatinatum Culmensem, et hunc Gabrieli de Baysen; palatinatum Pomeraniae alias Gdanensem, quem Othae Machwicz; castellanatum Culmensem, quem Ludovico de Mortangen; castellanatum Gdanensem seu Pomeraniae, quem Nicolao Pilawski; castellanatum Elbingensem, quem Fabiano de Legendorff; succamerariatum Prussiae, quem Iohanni de Baysen; succamerariatum Gdanensem, quem Heykoni alias Hugoni de Smolang; succamerariatum Slochoviensem [5]), quem Georgio de Dambrowa [6]), contulit. Iudicium Chelmense, cuius iudicem Iohannem de Thargowicze [7]); Iudicium Marienburgense, cuius iudicem Paulum de Unscheyn; Iudicium Tsczoviense, cuius iudicem Iohannem Reyman; Iudicium Swecense, cuius iudicem Nicolaum Kawyeczniczki [8]); Iudicium Slochoviense, cuius iudicem Martinum Slesse; Iudicium Gdanense, cuius iudicem Christophorum de Wyanow [9]), constituit. Hisque et aliis pluribus rebus compositis, et terrarum Pomeraniae et Chelmensis ordinato statu, ex Marienburg, feria quarta in die Sancti Wenceslai discedens, et per Grudzancz in Thorun terrestri itinere feria sexta in die Sancti Hieronymi venit. Ubi aliquot diebus pausatis, per oram

---

[1]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [3]) Ordinis Prussiae *Ed. Lips.* [4]) Melligrade *Ed. Lips.* [5]) Schlogouiensem *Ed. Lips.* [6]) Drabowa *Ed. Lips.* [7]) Thargouiscze *Ed. Lips.* [8]) Kawyeczniki *Ed. Lips.* [9]) de Woynari *Ed. Lips.*

Cuyaviensem et Lanciciensem, die Dominico Sancti Dionysii in Pyotrkow cum consorte sua Elisabeth Regina advenit.

In conventione generali Pyotrkoviensi Wladislai de Domaborz castellani Naklensis uxor iniustam viri sui necem queritur; nuntii in negotio Bohemiae Regis Romam ituri nominantur, et alii conventus in Kolo et Nova civitate Korczin pro solvendis stipendiis militibus indicuntur.

Conventione generali Pyotrkoviensi pro die Solis, nona Octobris [1]), per adventum Kazimiri Regis [2]), Praelatorum et baronum instaurata, dies aliquot in querela per relictam olim Wladislai de Domaborz castellani [3]) Naklensis proposita, adiuvantibus illam pluribus baronibus et consiliariis, quibus stricta cognatione iunctus fuerat, absumpti sunt: quasi iniuste fuerit occisus. Et licet singuli consiliarii occisionem suam damnarent verbis, plerisque aliud mente, quam ore gerentibus: nemo tamen, qua ultione facinus suae decapitationis plectendum foret, sententiam dixit. Castellanus autem Posnaniensis Petrus de Schamotuli, qui vel publico vel privato incensus odio, illum praeter sententiam Regis asserebatur damnavisse, praesenti se conventioni studiose subtraxerat, nec quicquam lege communi in absentem poterat decerni non citatum. Itaque post multas fatigas, quibus cognatio sua sudare visa est, citationem contra Petrum Schamotulski castellanum Posnaniensem, in qua dies illi pro futura diaeta generali Pyotrkoviensi dicebatur, recepit, et omnis interea motus quievit et querela. Auditus est posthaec Balthasar Canonicus Wratislaviensis, qui a Rudolpho Wratislaviensi episcopo et Apostolicae Sedis Legato missus, petebat, ut Kazimirus Rex [4]) Censuras et Crucem contra Georgium Poszdzebraczki in Dominiis suis praedicari permitteret. Auditus autem [5]) et frater Paulus Praepositus Sdyradiensis [6]) in Praga, ordinis Sacri [7]) Sepulchri Hierosolymitani, a Girzikone [8]) Poszdzebraczki missus, qui iustitia Girzikonis, qua fultus est contra rebelles, et humili submissione, qua erga Papam usus est, ad extensum commemorata, subintulit: Res Girzikonis a suae felicitatis cursu per treugam, quam [9]) Girzik, precibus Poloniae Regis per nuntios anno transacto factis, motus concesserat, retardatas et infectas fuisse; rogans Poloniae Regem, ne pateretur Regnum amicum et sui idiomatis Slavonici, conculcatum

---

[1]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [3]) Castellani et Capitanei *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [5]) etiam *Ed. Lips.* [6]) Siradiensis *Cod. Przez.* [7]) Sancti *Ed. Lips.* [8]) a Georgio *Ed. Lips.* [9]) per inducias, quas *Ed. Lips.*

et direptum iri, sed ferret illi solatia [1]) et Summum Pontificem [2]) sibi faceret reconciliatum: redditurum enim se omnium, quae egit, rationem, si sibi concedatur licentia, et singulis, quae Summus Pontifex iusserit, obedienter pariturum. Utrique nuntio et Legati [3]) et Girzikonis responsum est: Nuntios notabiles ad Summum Pontificem missurum Poloniae Regem [4]), qui in Urbem eundo, descenderent ad Legatum in Wratislaviam, et ad Girzikonem Poszdzebraczki in Pragam, intentionem Regis [5]) utrique enodaturi [6]). Nominati autem ad id fuerant nuntii, Iacobus Dambyenski Regni Poloniae vicethesaurarius et capitaneus Cracoviensis, et Paulus de Glownya Decanus Cracoviensis. Conversis deinde tam Rege, quam consiliariis [7]), ad quaerendam viam, qua stipendia militibus possent persolvi: ob quam unam causam conventio ipsa fuerat instituta; verum nuntiis ex parte militarium et nobilium missis, allegantibus, se nullum mandatum ad consentiendum in aliquot subsidium accepisse; ea allegatione singulis turbatis, cum nihil praesentes decernere possent: duae conventiones, una in Kolo pro terris Maioris Poloniae, pro die Sancti Nicolai, altera pro die Conceptionis Sanctae Mariae [8]), in Nova Civitate Korczin, quatenus in illis consensus militarium de ferendo pecuniario subsidio posset obtineri, duae et alterae conventiones, in eisdem locis pro die Sancti Viti, pro decidendis differentiis inter spirituales et saeculares exortis, institutae.

In conventione Novae Civitatis Korczin contributio fertonis de laneo pro exsolvendo stipendio emerito militibus decernitur.

Feria sexta ante festum Sanctorum Simonis et Iudae [9]), ex diaeta Pyotrkoviensi Kazimirus Rex [10]) discedens, per Opoczno et Skrzin venit in Radom, et deinde in Iedlnam se conferrens, illic plus quam uno mense venationibus invacabat. Exinde pro die Conceptionis Sanctae Mariae [11]), in Novae Civitatis Korczin conventionem, visitato et adorato ligno vivificae Crucis in monasterio Calvi montis, venit. Ubi convenientibus Iohanne Cracoviensi, Iacobo Wladislaviensi, episcopis, et consiliariis et militibus terrarum Cracoviensium et Russiae, praeter Iohannem de Thanczin castellanum,

---

[1]) auxilia *Ed. Lips.* [2]) Summum Pontificem Paulum secundum *Ed. Lips.* [3]) Rudolphi Legati *Ed. Lips.* [4]) Casimirum Regem Poloniae *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [6]) in eo negotio enodaturi. *Ed. Lips.* [7]) Conversi deinde erant, tam Casimirus Rex Poloniae, quam Consiliarii *Ed. Lips.* [8]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [9]) Simonis et Iudae Apostolorum *Ed. Lips.* [10]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [11]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

et Iohannem de Pilcza palatinum Cracovienses, quos valitudo retraxerat, post multos et varios de ferendo Regi [1]) pro solvendis stipendiariis suffragio, tractatus, dum singuli et barones et militares de proprio censu, pro quo a Rege rogabantur, nihil vellent, allegando suas egestates et defectus, conferre: vix tandem et cum magna difficultate in kmethonibus fertones, nuntiis etiam Maioris Poloniae terrarum consentientibus, decreti, ea tamen conditione, ut medietatem fertonis, videlicet sex grossos, haeres et dominus villae solvat, alios residuos sex grossos kmetho laneum retinens, pendat. Rarus tamen ex militaribus eam conditionem servavit, sed omne onus solutionis in kmethones redactum: qui et ipsi maxima pauperie propter frumenta, quae aestate transacta ob imbres cadentes, steriliter provenerant, et imbres ipsi fere omnem in autumno impediverant sationem, pressi, aegre illam adimplebant. Kazimirus Rex [2]) rebus publicis in praefato conventu Novae Civitatis [3]) perfunctus, in Cracoviam pro diebus Nativitatis Christi, qui instabant, venire distulit: vexationes stipendiariorum, quibus pro Festis Christi solutio fuerat pollicita, et quorum iam multitudo in Cracoviam, diem constitutam anticipando, convenerat, evasurus; sed apud Novam Civitatem [4]) una cum consorte sua Elisabeth [5]) Natalitium Christi egit.

Mathias Hungariae Rex Valachicam cladem correcturus, Moraviam igne et ferro vastat. Leodium deficiens a Duce Burgundiorum solo aequatur.

Annus hic pluribus casibus raris et effusione ampla sanguinis christiani insignis: nam in singulis fere Regnis et regionibus, multiplicitate imbrium causante, et ea, quae in frugibus provenerant, fuere corrupta, et omnium frugum satio hiemalis impedita; ex quo in plerisque regionibus annonae caritas subsecuta est. In Valachiae regione, dum illam Mathias Hungariae Rex, a proprietate Regni Poloniae abstracturus, suae ditionis facere conaretur, clade ingenti a Stephano Woyewoda Valachiae (ut praescripsimus) obrutus, plurimis de suis desideratis, in Regnum Hungariae trepidus refugit. Mox autem Valachicam cladem novo bello correcturus, Girzikoni, damnato et deposito a Regno Bohemiae Regi, bellum inferens, circa oppidum Trzebiczow et alias, multos partis Irzikonis igne et gladio extinxit, multos ex suis desideravit. Burgundiorum Dux Carolus, defectionem Leodii, nobilis urbis, quae praefectos aut extinxerat aut expulerat,

---

[1]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [2]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [3]) novae Civitatis Korczin *Ed. Lips.* [4]) apud novam Civitatem Korczin *Ed. Lips.* [5]) Elisabeth Regina *Ed. Lips.*

ulturus in illius expugnatione, quam per dies tres, noctes duas, quadraginta millibus de suis amissis, conquirens, omnes puberes et impuberes, mares et feminas, nulli parcens sexui aut aetati, occidit, et civitatem et omnes munitiones, et domos eius solo aequando ruinavit, habitationemque illius mortalibus interdixit.

ANNUS DOMINI 1469.

Stephanus Woyewoda Moldaviae solenne homagium se Kazimiro Poloniae Regi praestiturum repromittit. Imperatoris Thartarorum Mengligerey nuntii auxilia offerunt.

Exactis apud Novam Civitatem Korczin, Kazimirus Rex Poloniae, Natalis Domini diebus, in Nyepolomicze descendit, et ferarum multitudine capta, et primum in filios, deinde in episcopos, Cracoviensem et Wladislaviensem, barones et consiliarios, Capitulum, Universitatem et Consulatum Cracoviensem distributa, feria quinta in vigilia Epiphaniarum, cum Elisabeth [1]) consorte sua feliciter Cracoviensem urbem intravit, a filiis suis quatuor, Wladislao, Kazimiro, Alberto et Alexandro, oratione pulcherrima per organum Wladislai primogeniti et natu maioris pronuntiata, exceptus. Stetit autem Cracoviae hebdomadis tribus, sub quibus a stipendiariis, qui ad percipiendum promissam eis solutionem convenerant, induciis usque in diem Paschae, ut fertones decreti interim colligi possent, impetratis, in singula eorum capita per unum florenum [2]) ad rationem debiti computandum [3]). distribuit; et Cracoviam [4]) die Solis antepenultima Ianuarii, linquens [5]) in terras Russiae cum consorte sua Elisabeth [6]) per solita loca et stationes processit, et apud Przemisliam Carnisprivio exacto, in Leopolim concedens, Quadragesimae tempus illic mansit, homagium et fidelitatis corporale iuramentum a Stephano Woyewoda Moldaviae, quod se per frequentes nuntios et literas praestiturum obtulerat, recepturus. At ille variis causis et impedimentis, et signanter, ne illo provincia egrediente, Turci illam, Hungari, vel Bessarabi occuparent, allegatis, venire per notabiles nuntios, videlicet Iohannem Muszilo palatinum Podoliae, et Spithkonem de Iaroslaw succamerarium Przemisliensem, ad eum usque missos, accersitus distulit, et verbo quidem hostilem invasionem pro sui excusatione opponebat, re vera autem captivitatem verebatur, quam se, ex nonnullorum consiliariorum re-

---

[1]) cum Elisabeth Regina *Ed. Lips.* [2]) singulos florenos *Ed. Lips.* [3]) computandos *Ed. Lips.* [4]) Cracoviam autem *Ed. Lips.* [5]) mensis Ianuarii Casimirus Poloniae Rex linquens *Ed. Lips.* [6]) Elisabeth Regina *Ed. Lips.*

giorum avisamento, incursurum, si veniret, formidabat. Ne tamen Kazimirum Poloniae Regem in iustam indignationem provocaret, in manibus nuntiorum regiorum praefatorum, Muszilonis et Spithkonis, homagium, sacramentumque fidelitatis praestitit: iureiurando se constringens, se ad praesentiam Kazimiri Poloniae Regis in Kamyenyecz, Kolomiam [1]) vel Snyathin, dummodo duobus mensibus prius ante avisaretur, venturum et solenne ac publicum homagium praestiturum. Advenerant illuc etiam Imperatoris novi Thartarorum Mengligerey [2]) nuntii, Caesarem [3]) Kazimiro Regi commendantes, et contra quemlibet hostem offerentes solatia [4]). Filium Eczigeri natu maiorem Nurdulab [5]), quem in patris locum substituerant, quod parum illis idoneus regimini videbatur, perosi expellunt et fratrem eius Mengligerem substituunt: quem aegre illis Caphenses, apud quos tunc hospitabatur, collisionem ingentem Thartarici Imperii veriti, restituerant.

Friderico Romanorum Imperatore voti solvendi causa Romam profecto, Bamkkircher familiaris illius, arcibus aliquot in Austria ex subordinatione Mathiae Hungariae Regis interceptis, bellum Imperatori movet.

Romanorum Imperator Fridericus, quingentos equos in comitatu habens, per Forum Iulii et Venetias, ubi illi magnus a Venetis impensus est honos, Romam in vigilia noctis Nativitatis Christi, quinta hora, Paulo Papa secundo iam tunc Matutinum in ecclesia Sancti Petri agente, solvendi voti gratia, quod, dum a germano Alberto Viennae obsideretur, voverat, advenit. Expleto Matutino, cum Paulo Papa primum pransus in Palatio papali quievit. Celebritati missae, quae in vesperum tendebatur, in Imperialibus Paulo Papae rem divinam exequenti assistens, Evangelium „Exiit edictum [6])“, ex more legit. Quindecim dies apud Urbem commoratus, sub quibus cum Paulo Papa et Cardinalibus Consistoria secreta agens, in vesperam extrahebat, in quibus vulgatum est illum duorum Regnorum, Hungariae et Bohemiae, successionem pro se et filio suo Maximiliano confirmationem petiisse, et ne pax Pruthenica confirmaretur, Summo Pontifice dilationibus uso, magnopere dissuadente [7]). Dum autem ex Urbe, quamplurimis donis per Papam, Venetos, Ducem Mediolani, caeterasque Italiae communitates et civitates, onustus, regrederetur, familiaris suus Bamkkircher [8]), a Mathia Hungariae Rege, cui iturus Romam Imperator tutelam commise-

[1]) Coloniam *Ed. Lips.* [2]) Mengligeren *Ed. Lips.* [3]) Caesarem suum *Ed. Lips.* [4]) auxilia. *Ed. Lips.* [5]) Nardulab *Ed. Lips.* [6]) Luc. Cap. II. v. 1. [7]) desudante *Ed. Lips.* [8]) Bankiercher *Cod. Przez.* (Andreas Baumkircher).

rat Austriae, et quem filiali et honore et nomine compellabat, subornatus, aliquot arces et civitates munitas, fraude, neglectum se in emerito stipendio allegans, intercipit, et in Iudaeos, quos Imperater speciali dignabatur favore, saevitiam exercens, omnes trucidat, fortunasque eorum longo in quiete quaesitas tempore, diripit, hisque gentes adversus Imperatorem conducit. Verum cum Imperator non secus quam par erat, pro tam indigna iniuria motus, magnum in Bamkkircher et alios rebelles, videlicet Groffniker [1]), Groff Sigmunth [2]) et Iohannem Wiszkowyecz [3]), qui se illi coniunxerant, pararet exercitum: Hungariae Rex Mathias clandestinam hostilitatem tegere amplius non valens, gentes suas illis in solatium [4]) transmittit, Austriam universam suae ditioni subacturus, ex filio crudelem privignum, et ex amico hostem infestum se constituens: ex quo et Austriae et Stiriae, Carinthiaeque partes, gravibus cladibus et bellis fuere involutae. Rediit tamen expost [5]) Hungariae Rex cum Imperatore in gratiam, et fidelibus solatiis [6]) illum iuvare coepit; parvo tamen [7]) tempore in fide perseveravit.

Mathias Hungariae Rex Moraviam suo imperio subiugat et Bohemiam vastat: tandem induciis cum Georgio Poszdzebraczki conclusis, in Regem Bohemiae electus, homagia a civitatibus et Ducibus Slesiae exigit.

Sub primo veris tempore Mathias Hungariae Rex exercitum ex decem millibus equitum et sex millibus peditum mercede conductum ducens [8]), cum iam omnem fere Moraviam suae ditionis fecisset, in Bohemiam versus montes Kuthne venit, feracioresque agros et vicos edacibus incendiis, per sedecim milliaria in longum et in latum, ad quadraginta villas cum pecoribus, iumentis et hominibus, in cinerem et favillam redegit, nonnullaque fortalitia diruit et evertit. Quae res tantum haereticis incussit pavorem, ut succlamarent, supremum diem et malorum imminere: cum nulla hominum memoria in Bohemia tam saeva calamitas audita fuerit. Habebat Georgius Poszdzebraczki haud longe in pratis monasterii Syedlecz suum exercitum, ad quinque millia equitum et decem et octo millia peditum aestimatum: congredi tamen, ne una dimicatione conflictus, perpetua cum suis omnibus obrueretur clade, non ausus aperto Marte, simulque suorum dolos et callida ingenia, ne ab illis proderetur, veritus, quos in diversas voluntates esse dilapsos agnoverat, per Albertum Kostkam internuntium suum,

[1]) Groffinker *Ed. Lips.* (Ulricus de Grafeneck). [2]) Sigismundum *Ed. Lips.* [3]) Viskowyeckz *Ed. Lips.* [4]) illi in auxilium *Ed. Lips.* [5]) postea *Ed. Lips.* [6]) auxiliis *Ed. Lips.* [7]) verum parvo *Ed. Lips.* [8]) habens *Ed. Lips.*

Hungariae Regis [1]) colloquium expetiit. Quo impetrato, dum apud villam Orszicza convenissent, omnibus arbitris exclusis, socer sic ad generum fertur locutus: Cur me, mi nate, tanta atrocitate insectaris? quid me vita ac Regno privare contendis, quod tantum meum in te facinus, qui multifariis beneficiis a me te exornatum inficiari non potes. Ex captivo te in Regnum amplissimum liberum dimisi [2]), filiam meam tuo connubio iunxi, omni te honore et affectione prosecutus. Summi, inquit Pannonius, Pontificis et Caesaris actus iussu, non privato odio, bellum in te gero. Haeretica enim infectus labe, per Summum Pontificem, velut putridum membrum in fide, omni honore et dignitate regia privatus, in Catholicos amplius debaccharis, et [3]) necesse fuit, Christi Vicarium in te Principes concitare; regium thronum praeter spem adeptus, religionem te christianam, non haereses, conveniebat promovere. At ego, respondit Bohemus, nunquam Summo Pontifici obedire tergiversatus sum, neque me hinc sine recta fide migraturum spero; proinde accerse Legatos, spondeo tibi eorum parere [4]) iussis et fidei satisfacere [5]) praescriptis. In hanc sponsionem bello [6]) suspenso, quarta dies Aprilis ad placitandum de pace constituitur. Qua adveniente, cum hi duo Legati, Laurentius Ferrariensis et Rudolphus Wratislaviensis, et fere omnes insigniores Hungariae pontifices et barones in Olomuncz accersiti, ad Regem convenissent, coepit socer, qui et ipse in propinquo apud Stembarg [7]) agebat, cum genero [8]) apud villam inter Olomuncz et Stembarg mediam, convenire, et omnibus arbitris remotis, frequenti et diuturno tempore agere de pace. Neque enim tutum uterque ducebat, licet utriusque copiae haud procul distarent, belli experiri fortunam: cum Pannonius superaret equite, Bohemus in pedite triplo excederet, perpetuam uterque sui perniciem et deiectionem secuturam ratus, quisquis ab altero vinceretur. Suspecta illico res tam clandestine agitata, Pannoniis consiliariis esse coepit, Legatis suspectior: unde et taciti se et fidem orthodoxam et Sedem Apostolicam a Pannonio proditam, moesti et corde consternati, ad ludibrium quoque se accitos, querebantur. Supervenerant et in Olmunczensem conventum oratores Kazimiri Poloniae Regis in Urbem destinati, Iacobus videlicet Dambyenski Regni Poloniae vicethesaurarius, et Paulus de Glownya [9]) Decanus Cracoviensis, et Hungariae Regem et Girzikonem [10]), ne quam conclusionem inirent, quam Poloniae Rex pro praeiudicato ferret, aversuri. Gratus fuit singulis Legatis, praesertim apostolicis, eorum adventus, oppe-

---

[1]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) remisi *Ed. Lips.* [3]) adeo, ut *Ed. Lips.* [4]) pariturum me *Ed. Lips.* [5]) satisfacturum *Ed. Lips.* [6]) bello inter Mathiam Hungariae Regem et Irzikonem *Ed. Lips.* [7]) Sthenbarg *Ed. Lips.* (Sternberg). [8]) cum genero suo *Ed. Lips.* [9]) de Glogovia *Cod. Calv.* de Glowina *Ed. Lips.* [10]) Georgium *Ed. Lips.*

ririque illos exitum rerum hortabantur. Sed dum conclusio pacis ex industria dolosa protraheretur in longum, oratores Polonici Regis [1]) ab apostolicis Legatis, ne tam perniciosae cunctationi interessent, admoniti, Romam petiere. Civitas inter haec Olomunczensis fortuito, insolentia ludentium in alea in praesentia Regis, nocte incensa, in sui medietate grave incendium, gravius [2]) spolium, dum non solum incensae domus, sed etiam integre per vim a gentibus regiis depilarentur, pertulit: infaustum fatum suo ardore illo portendens et spolio. Post varios deinde tractatus, non nisi treuga in diem [3]) Circumcisionis duratura, conclusa est et literis firmata [4]). Tum demum Mathias Rex Hungariae, a duobus episcopis, Rudolpho videlicet Wratislaviensi, et Prothasio Olomunczensi, et aliquot baronibus Bohemiae, videlicet Iohanne Roszemberski, Zdenkone Konopniczki, Iohanne et Ulrico Zayecz de Kosti [5]), Swantoslao Schwambergo [6]), Henrico de Hradecz et Burziano, in Bohemiae Regem, die Mercurii, tertia Maii [7]) electus, electionem de se factam, omni deliberatione circumscripta, acceptans, Olomuncz egressus, in Wratislaviam, a civibus et Ducibus Slesiae sumpturus homagium, die Veneris vicesima sexta Maii [8]), advenit. Ubi cum magna gratitudine et pompa et processionum honore susceptus est, ac tertia deinde die a civibus homagio publico accepto, etiam fere omnes Duces Slesiae, iam censuris, iam promissis, iam terroribus, ad praestandum sibi homagium conduxit. Comitabatur autem [9]) eum illuc Laurentius Ferrariensis episcopus, apostolicus Legatus, comitabatur et Iohannes Lavantinus [10]) episcopus, ab Imperatore Friderico cum uno comite destinatus; archiepiscopus praeterea Strigoniensis Iohannes cum Agriensi episcopo et nonnullis Hungariae Proceribus aderant: quorum praesentia Duces Slesiae ad homagium illi praestandum [11]) conducebat. Fridericus deinde Marchio Brandeburgensis, dum invitatus Wratislaviam advenisset, de duobus a Rege Hungariae [12]) rogatus, ut videlicet illi vocem pro imperio daret: quod se facile Marchio facturum respondit; item, ut secum foedus contra quemlibet hominem iungeret: quod ille plane negavit, asserens: Non convenire suae conditioni, in Poloniae Regem, ob cuius praecipue respectum illud foedus petebatur, arma sumi: cum Principatus sui Regno Poloniae cohaerentes, sub brevi tempore et prius, quam illi a Rege Hungariae posset succurri, totalem inciderent

---

[1]) Poloniae Regis Casimiri *Ed. Lips.* [2]) graveque *Ed. Lips.* [3]) induciae ad diem *Ed. Lips.* [4]) conclusae sunt et literis firmatae. *Ed. Lips.* [5]) Ulrico Zayącz de Koszthi *Ed. Lips.* [6]) Swyątoslao Swambergo *Ed. Lips.* (Bohuslao de Schwamberg). [7]) mensis Maii *Ed. Lips.* [8]) mensis Maii *Ed. Lips.* [9]) enim *Ed. Lips.* [10]) Ioannes Laurentinus *Cod. Przez.* (Ioannes Roth episcopus Lavantinus). [11]) illi a Ducibus Slesiae praestandum *Ed. Lips.* [12]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.*

vastationem. Abiens posthaec Hungariae Rex [1]) versus Legniczam et Swidniczam, homagium ab illis et caeteris Slesiae et Lusatiae civitatibus accepit, et Wratislaviam reversus, diebus aliquot illic commoratus, atque hastiludia, novis quotidie vacando, ut publice ferebatur, nuptiis, prospectans, dona quoque in plures largiens, quinta Iulii [2]) Wratislavia egressus, Brunam, conventum illic acturus, et deinde Austriam contendit, laturus Caesari, ab eo invitatus, solatium [3]), cuius pulcherrimae et validae gentes, ex Australibus, Missnensibus, Bavaris, Suevis, donativo collectae, a Bamkkircher [4]) et Groffonibus [5]) gravi caede pridem fuere conflictae, aut saltem bellum illud pactatione aliqua compositurus, quatenus si bellum cum Rege Poloniae immineat, facilius gentes ex Almannis, cessante bello, posset conducere.

Kazimirus Rex Leopoli Cracoviam veniens, militibus stipendiorum partem solvit, residuum postea soluturus.

Ex Leopoli Kazimirus Poloniae Rex, post festa Paschalia, die Martis undecima Aprilis [6]) egressus, iisdem itineribus, quibus illuc ierat, usus, die Iovis vicesima septima Aprilis, Cracoviam advenit, honore processionum, et oratione in vulgari Polonico per organum secundogeniti sui Kazimiri diserte pronuntiata, exceptus: ubi consiliariis Cracoviensium terrarum ad illum confluentibus, hebdomadis octo stetit, sub quibus milites, qui apud Prussiam meruerant, in centum quadraginta millibus florenorum, dato pro medietate auri, panno, de pecunia fertonum per kmethones datorum, et civili exactione, pro rata prima persolvit, et dilationem longiorem ad solvendam alteram et residuam partem, quae ad annum integrum a festo Nativitatis Christi venturo tenderetur, obtinuit.

Kazimirus Rex nuntios baronum Bohemiae et Slesiae super electione Mathiae Regis excusationem afferentes benigne absolvit, et mox de filii sui natu maioris in Bohemiae Regem electione novum accepit.

Veniunt ad Kazimirum Poloniae Regem in Cracoviam, sedecima die Iunii [7]), Prothasii Olomunczensis, Rudolphi Wratislaviensis, episcoporum,

---

[1]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [2]) quinta die mensis Iulii *Ed. Lips.* [3]) auxilium *Ed. Lips.* [4]) Bramkkircher *Ed. Lips.* [5]) Gryphonibus *Cod. Przez.* [6]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [7]) mensis Iunii *Ed. Lips.*

Zdenkonis Konopniczki et Iohannis Roszemberski, caeterorumque Bohemiae et Moraviae baronum catholicorum, nuntii, videlicet Iohannes Zayecz de Kosti Regni Bohemiae Cancellarius, et Dobeslaus Czarnohorski [1]). Qui audientiam nacti, primum facinus suum, quod Poloniae Rege et filiis suis, quos primum in Bohemiae Regem elegerant, desertis, Mathiam Hungariae Regem pro Rege elegissent, pluribus causis cunctationem Kazimiro Regi obiiciendo, et plures clades, quibus a Girzikone Poszdzebraczki premebantur, allegando, diluebant. Rogabant deinde, ut parti eorum Rex Polonicus favorem daret, haereticis subtraheret: fieri enim posse, Poloniae Rege ferente Catholicis solatium [2]), ut haeresis Bohemica facile finem accipiat; cum sit iam pro maiori parte attrita. Rogabant insuper, ut cum Rege eorum Mathia amice se gereret: plura commoda ostendendo, ex eorum amicitia rebus fidei et Regnorum proventura, seque et caeteros Bohemiae Proceres omnigene adnisuros, ut inter Reges stabilis amicitia proveniat. Kazimirus Poloniae Rex, quamvis variationem electionis de se et filiis ad Regnum Bohemiae factam et in Mathiam Hungariae Regem translatam, moleste ferret, probe quoque nosset, et Wratislaviensis et Lusatiensis civitatum, sed et omnium Slesiae Ducum, qui in Mathiae Hungariae Regis obedientiam transiverant, pectora terroris sui metum pervasisse, futurum et grave bellum a Poloniae Rege et filiis suis eis inferendum, iam tunc ominantium, id insuper metientium, quod sera in Hungariae Rege, Turcorum bello et aliis implicato, illis spes foret: nuntios tamen benigne habitos, etiam Schubis [3]) donavit. Ne quid tamen rebus suis, occasione Regni Bohemiae agendis, praescriberet, et legationem amicam flocci fecisse videretur: respondit se deliberatione consiliariorum, quorum tunc copiam non haberet, sumpta, legationi eorum tempestive responsurum. Subibat tunc Bohemorum animos poenitudo super electione de Mathia Hungariae Rege facta. Nec Iohannes Zayecz unus ex nuntiis, continere se poterat, quin filiis regiis conspectis, et eorum familiari commercio usus, dolere se cum lacrimis ait, quod electio a filiis regiis, veris Regni Bohemiae haeredibus, in Mathiam Hungariae Regem translata sit, seque in illam, non ex suo ingenio, sed aliorum persuasione pertractum magis, quam spontaneum consensisse. Illis autem nondum Cracovia excedentibus, venit rumor a vero non abhorens, Georgium [4]) pro Rege Bohemiae se tunc adhuc gerentem, et omnes partis suae barones, tam catholicos, quam peste haereseos infectos, nuntiis Kazimiri Regis Stanislao Marszalkowicz de Brzesze [5]) et Georgio Lubranski, quos sciscitatum

---

[1]) Tharnohorski *Cod. Calv.* [2]) auxilium *Ed. Lips.* [3]) vestibus pelliceis *Ed. Lips.* [4]) Georgium Posdzyebraczki *Ed. Lips.* [5]) de Brzezye *Ed. Lips.*

ad illum, sub quibus conditionibus treugam [1]) cum Rege Hungariae [2]) confecisset, miserat, praesentibus, filium Kazimiri Regis natu maiorem [3]) in Bohemiae Regem maxima gratitudine conclamasse et delegisse. Laetior hoc rumore Iohannes Zayecz, quam molestior, suadebat, si Georgius Poszdzebraczki, fallere solitus, de Praga et Karsten effectualiter excederet, electionem illam abnuendam non esse: posse enim conditionibus, et praecipue connubio filiae regiae, Mathiam Hungariae Regem a prosequendo iure Regni Bohemiae averti. Electionem autem illam, se vivente, ideo Georgius Poszdzebraczki, etiam filiis suis, Victorino, Henrico et Hinkone, praesentibus, quibus successionem [4]) maluisset destinasse, scitus est fecisse: quoniam et Mathias Hungariae Rex clandestina pacta, quae secum percusserat [5]), et hoc praecipue unum, gratia cuius in caetera se trahi permiserat: ut Georgio et suis omnibus usum communionis utriusque speciei retinere liceret, confirmarique illum Mathias Hungariae Rex a Summo Pontifice, Georgio et Bohemis obtineret, improbantibus Legatis apostolicis, et pacta illa execrantibus, denuntiavit se non posse implere [6]): ex quo uno caetera ruptum iri evenit, et treuga [7]) firmata, ad irritum recidente, bellum inter socerum et generum graviori odio, quam si unquam treuga intervenisset, reintegratum.

Stephanus Woyewoda Moldaviae Transylvaniam vastat, et Petrum competitorem suum dolo interceptum occidit.

Stephanus Woyewoda Moldaviae, iniuriam suam ultum iri satagens, dum Mathias Hungariae Rex apud Wratislaviam ageret, terram Transylvaniensem cum mille octingentis equitibus tantummodo ingressus et rapido cursu, quasi quaedam tempestas, singula caede et igne vastans, plura crudelia egit et onustus praeda rediit; missis quoque tunc ad Petrum literis et muneribus sub nomine Valachiae baronum, ut veniret et Principatum Valachiae acciperet, praefatum adversarium suum in Woyewodatu Petrum, qui patrem suum occiderat, et quem Hungariae Rex Mathias contra Stephanum fovebat, vivum intercipit, ac ad se usque perductum capite truncavit.

---

[1]) pacem *Ed. Lips.* [2]) cum Rege Hungariae Mathia *Ed. Lips.* [3]) natu maiorem Wladislaum *Ed. Lips.* [4]) successionem Regni *Ed. Lips.* [5]) fecerat *Ed. Lips.* [6]) se non posse impleturum *Cod. Przez.* [7]) Evenitque, ut pace *Ed. Lips.*

Legati Georgii Bohemiae Regis electionem de Wladislao factam ad Regnum Bohemicum, eiusque conditiones Kazimiro Regi declarant. Kazimirus Rex nuntios pro abrogatione intolerabilium conditionum electionis in Bohemiam, et pro compositione novorum motuum in Prussiam mittit.

Die Lunae decima nona mensis Iunii, Kazimirus Poloniae Rex de Cracovia egressus, per Novam Civitatem Korczin versus Radom contendit: ubi pro die Petri et Pauli Apostolorum, privatum conventum consiliariorum egit, de defensione Regni, si aliqua subita vis ab Hungariae Rege ingruerit, provisurus. Illic ad eum nuntii Georgii Poszdzebraczki et Bohemorum, diutius expectati, videlicet Stiborius Thowaczowski, Byenyassius Waythmiller [1]) et Paulus Praepositus Sdyradiensis, adierant [2]). Hi extensiori sermone per Byenyassii [3]) organum, cuius facundiae non conditioni a Stiborio Thowaczowski delatum est, in repetendo legationes et responsiones singulas inter Reges Poloniae, Hungariae et Bohemiae, quomodolibet actas, usi, ad extremum declararunt: Georgium et suos omnes, rerum qualitate et Georgii imbecillitate ex [4]) crassitudine proveniente, pensata, filium natu maiorem Wladislaum Kazimiri Poloniae Regis, in Bohemiae Regem concorditer delegisse, ea tamen conditione, ut Georgius ad mortem sceptra Bohemica teneat; Polonicus Rex illum a qualibet hostilitate defendat, audientiam sibi a Summo Pontifice impetret, et si impetrare nequiverit, illum in nulla necessitate deserat; nec prius nisi morte sua secuta, filius Poloniae Regis [5]) sibi in Regnum succedens, coniugem suam Iohannam in iure dotis, et filios suos in iure Principatuum, barones singulos in magistratibus, repulsis et damnatis his, in quos Hungariae Rex [6]) Bohemiae magistratus contulerat, conservet et distracta restauret. His suapte [7]) grandibus, una alia conditio grandior, et quae singulas alias foedabat, clandestina subornatione [8]) adiungebatur, ut videlicet filius Poloniae Regis [9]) Wladislaus, in Regem Bohemiae promovendus et coronandus, filiam Georgii Ludimillam, undecim annorum, sibi desponset: firmaturus huiusmodi connubio Regnum suum, electionem vero suam et omnia inde secuta rupturus, si abnuerit. Nulli enim satis praeter paucos, haec placebat conditio, ut Princeps nobilis haereticae se misceret feminae utriusque parentis abdomen fastidiendum redoliturae; cum autem consiliariorum sententiae non congruerent, et ad evidens peri-

---

[1]) Benedictus Vatnuller *Ed. Lips.* (Benesz de Weitmil). [2]) advenerunt. *Ed. Lips.* [3]) Benedicti *Ed. Lips.* [4]) et *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [6]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [7]) suapte natura *Ed. Lips.* [8]) subordinatione *Ed. Lips.* [9]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.*

culum, tam haeresis, quam belli, filium regium pars maior mitti non probaret, pauci sub oblatis conditionibus acceptandum Bohemicum Regnum censerent, in pontifices quoque et ecclesiasticos fremitus a laicis fieret, quod in praesentia praefatorum nuntiorum teneri Interdictum decrevissent, licet illud postea metu periculi, Iohannes videlicet Gnesnensis archiepiscopus, Iohannes Cracoviensis et Iacobus Wladislaviensis, episcopi, temerassent: novi nuntii, videlicet Iohannes Tharnowski Woynicensis, et Stanislaus Wantrobka Sandecensis, castellani, Bohemiam ituri et conditiones graves, et eam praecipue, quae matrimonium continebat, abrogaturi, destinantur. Conventio insuper generalis apud Pyotrkoviam pro festo Undecim millium Virginum, pro conditione rerum et temporis, his et aliis rebus, legatisque Regis, qui [1]) ex Urbe, Bohemia et diaeta Hungaricali, pro die Nativitatis Sanctae Mariae [2]) apud Podolinum et Kyeszmark celebrata, reverterentur [3]), provisura, instituta est. Hi duo episcopi, Iacobus Wladislaviensis, Vincentius Chelmensis, et Petrus Dunin succamerarius Sandomiriensis, Prussiam delegantur, iustum iudicium exhibituri querulantibus, et motus singulos, qui orituri referebantur, oppressuri: insimulabatur enim Ordo Pruthenicus, Imperatoris et Hungariae Regis [4]) suggestu, rupto foedere, in bellum spectare. Kazimirus Rex [5]), die Iovis vicesima Iulii [6]) ex Radom egressus, per Lublinensem et Chelmensem terras in Luczsko prima die [7]) mensis Augusti descendit; et abinde Lithuaniam petens, conventionem in Grodno pro die Nativitatis Sanctae Mariae [8]), feria tertia celebravit. In reversione Bohemorum ex Radom, Interdictum ecclesiasticum apud Cracoviam tentum, et Cracoviense Capitulum errorem, quem pontifices in Radom admiserant, correxit.

Mathias Hungariae Rex quasdam munitiones in Moravia intercipit et Victorinum filium Georgii Regis captivatum in Budam transmittit; sed ipse tandem circa oppidum Hradziszcze, dum suis opem ferre contendit, ab Henrico altero filio Georgii funditur, fugaturque.

Sub Regis Hungariae [9]) in Moraviam adventum, bellum quod paululum, ipso Wratislaviae degente, quieverat, iterum agi coeptum est, et quaedam munitiones ab eo obsessae [10]). Quas dum expugnare contendit, Victo-

---

[1]) Legatique regii *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) revertuntur *Ed. Lips.* [4]) Frederici Romanorum Imperatoris et Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [5]) Casimirus vero Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [7]) proxima die *Cod. Przez.* [8]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [9]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [10]) Etenim, quaedam munitiones ab Rege Mathia obsessae sunt. *Ed. Lips.*

rinus Georgii Poszdzebraczki filius cum mille equitibus in oppidum Wessele (partium enim suarum erat, et ab Henrico Lipski Marsalco Bohemiae, genero Girzikonis, tenebatur, assecuratus [1]) etiam a praefato Lipski, sororis marito, iam tunc in Partes Hungariae Regis spectante) venit: quem illic consistentem Hungariae Rex exercitu admoto circumvallat. Sic [2]) oppido in locis aliquot ex pacto incenso, dum Victorinus, negato sibi ab affine Lipski castri, quod oppido imminet, introitu, angustiatum se videns, de oppido erumpere nititur: a gentibus Hungariae Regis in ipsa eruptione, non sine suorum clade, captivatur; octingenti de suis aut occisi, aut flammis in oppido usti [3]), aut aquis suffocati. Corpore Victorini Hungariae Rex, quod unum solum longo tempore quaerebat, cum ille unus solus strenue patris gereret bella, potitus, ipsum in Buda, male ferentibus Bohemicis partis suae baronibus, quod Pannonicam fidem Bohemicae praeponeret, quo illic tutior consisteret [4]), transduxit. Girzik autem captivitate filii audita, non secus quam par erat, motus, exercitu non parvo ex militibus, civibus et agrestibus congregato, castra tria Iohannis Zayecz de Kosti [5]), in quorum uno ipse cum filio admodum parvulo praesens [6]) erat, dura obsidione constringit, et singula in expugnationem eorum ferocius administrando, Iohannem Zayecz capere, liberaturus illo filium, contendit. Sed Iohanne Zayecz evadente, castra eius fortius obsidebantur. Sub iisdem diebus Stephanus Woyewoda Moldaviae, misso exercitu in Regnum Hungariae, cuius Philippus Pop ductor erat, terram Transylvaniensem vastando, usque ad Rivulum depopulatur: ubi duobus praeliis Hungaris illum opprimere satagentibus, victor exercitum onustum praeda in Valachiam reducit [7]). Exercitus interim ex Wratislaviensibus, Lusatiensibus et sex civitatibus Slesiae, assidua prece Iohannis Zayecz pro suorum castrorum liberanda obsidione, iussu etiam Mathiae Hungariae Regis, collectus, Bohemiam processurus, apud Zithaviam convenit. Sed praesentiens Bohemos haereticos convenisse, et pactione cum his, qui obsidebantur, de dedendis castris, nisi sub certo tempore illis feratur defensio, inita, in multitudine quadrigarum montes Slesiam a Bohemia disterminantes superasse, pavidus in sua dilapsus est. Quo cognito Bohemorum exercitus ex civibus tantummodo et agrestibus, in duorum tantummodo millium numero, quorum maior pars peditatus erat, aggregatus, Zithaviam oppugnans, post trinum insultum, igne molendinum obtinuit, et centum civibus Zithaviensibus molendini defensoribus, captivatis, duodecim trucidavit. Deinde circa Laubin [8]) Slesiam ingressus, duos ha-

---

[1]) idque assecuratus *Ed. Lips.* [2]) Ac *Ed. Lips.* [3]) exusti *Ed. Lips.* [4]) esset *Ed. Lips.* [5]) Ioannis Zayącz de Kostki *Ed. Lips.* [6]) parens *Ed. Lips.* [7]) traducit. *Ed. Lips.* [8]) Lambin *Cod. Przez.* (Lauban).

bens duces, Samuelem Pragensem et Iohannem Czyarni [1]) Hradecensem, cives, omnem regionem circa montes impune, nullo ferente auxilium, quamvis Hungariae Rex frequentibus imploraretur nuntiis, igne, caedibus et spoliis populatur; et quamvis a militaribus Slesiae, rura et aedificia ab igne tantummodo, et non a spoliis redimendi, rogatus, potestatem fecerit, et duodecim millia florenorum a redimentibus emunxerit: bona tamen et rura ecclesiastica (vehementius spiritualibus, quam saecularibus offensus, et callido ingenio odium inter illos serturus) nullo pacto absolvi permittens, igne singula delevit. Adeoque metus tam imbecillis manus cunctos pervaserat, ut Wratislavienses obsidionis timore intra muros trepidarent, parumque a grandi seditione abfuit: vulgo omni, omnem incensae et depopulatae regionis culpam in episcopum Wratislaviensem Rudolphum et Iohannem Praepositum et Consulatum retorquente, quod Mathiae Hungariae Regis acceptandi, et in suam obedientiam transeundi, autores fuerunt. Mittit et Mathias Hungariae Rex ad Przemislaum Theschnensem, Wenceslaum Ribniczensem, Duces, auri mille florenos, pro conducendo milite: iubens, ut caeteros Duces Slesiae cogendo in arma, Oppaviam, ex qua altera ora Slesiae vehementius a Praefecto Girzikonis Birka [2]) infestabatur, obsidione cingerent. At illi de duobus praefatis Ducibus, quod ipsis quoque aurum non mittebatur, zelo concepto, mandatis regiis irrisis, contumaces se monstraverunt. Exercitus interea Bohemicus, praeda omni in Bohemiam in pecore, caeteraque supellectili relata, maioribus viribus auctus, sub ducatu [3]) Henrici filii Georgii Poszdzebraczki in Moraviam, oppidum Hradziszcze [4]), quod a gentibus Hungariae Regis longo iam tempore obsidebatur, liberaturus, advenit, et in vicina quaeque Regni Hungariae circumcirca Trenczin coepit spoliis et incendiis grassari. Agebat tunc Mathias Hungariae Rex cum Primoribus Pannoniae apud Posonium conventum, expostulans sibi, cumulatiori auro contra Bohemos succursum iri. At Hungari assiduis tributis gravati, tyrannidem quoque eius, quoniam plerisque castra et substantias abstulerat, simul quoque et petulantiam perosi, de expellendo eo variis studiis consultabant. Igitur [5]) dum Bohemicam populationem Mathias Rex persentiens, primum in Tarnaviam, deinde in Hungaricum Brod accurrit, et exercitu, qui tria millia pugnatorum implebat, contracto, contra Bohemos in expugnatione suorum, qui Hradziszcze per bastas [6]) obsidebant, occupatos, personaliter advenit, et die Martis ultima Octobris [7]), cum Henrico Girzikonis filio et exercitu eius congressus, victusque succumbit, trepidusque cum tri-

---

[1]) Cziarium *Cod. Przez.* (Czerny). [2]) Yurka *Cod. Calv.* (Bernardus Birka). [3]) sub ductu *Ed. Lips.* [4]) Hradiscze *Ed. Lips.* [5]) Igitur *deest in Cod. Calv.* [6]) per propugnacula *Ed. Lips.* [7]) mensis Octobris *Ed. Lips.*

bus tantummodo fugae comitibus in Hungaricum Brod perfugit, sed nec illic audens consistere, in Skaliczam se recepit. Bohemi insignibus tam spoliis quam captivis potiti, inter quos erant Iohannes Comes de Bessink [1]), Georgius filius Zdenkonis Konopniczki, Dobeslaus Czarnohorski, oppidum Hradziszcze longa obsidione per gentes Regis Hungariae [2]) angustiatum et fatigatum, aliquibus bastis [3]) expugnatis, solvere non poterant, et ab eo tempore animis resumptis, superiores etiam successibus esse coeperunt. Descivitque magna pars baronum Bohemiae catholicorum a Rege Hungariae, videlicet Burzian, Swantoslaus Schwamberg, et se Girzikoni coniunxit. Iohannes autem Roszemberski et Iohannes ac Ulricus Zayecz, quoniam publice desciscere fas non putaverant, sufferentia [4]) unius anni sibi duxerunt providendum.

Conventu instituto inter Hungaros et Polonos, Polonis comparentibus, Hungari non veniunt.

Nuntii Regis [5]) et Regni Poloniae, videlicet Iohannes Cracoviensis episcopus, Iohannes de Thanczin castellanus Cracoviensis, Derslaus de Rithwyani Sandomiriensis, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, palatini, et Iohannes Dlugosch senior Canonicus Cracoviensis, quamvis ad diaetam inter Regna Poloniae et Hungariae pro festo Nativitatis Sanctae Mariae [6]) tenendam, et per nuntios graves frequenter condictatam et conventam, in Podolyniecz advenissent, ac sumptus magnos et fatigas fecissent: Hungariae tamen Praelatis et baronibus studiose et ex proposito venire, moribus et levitatibus Regis sui offensis, dedignantibus, Polonici nuntii, bis sub unum annum de agenda diaeta illusi, frementes et indignabundi, quod nec illis evacuatio diaetae intimata fuerit, revertuntur.

Thartari praedam ex Lithuania agunt, in Poloniam propter exercitum paratum descendere non ausi. Valachiae Woyewoda Stephanus nihil territus, Thartarici Imperatoris filium neci tradit.

Kazimiro Poloniae Rege apud oram Lithuanicam cum Elisabeth Regina [7]) agente, frequens Thartarorum exercitus, ex fugitivis, praedonibus et exulibus, quos sua lingua Kozakos appellant, collectus, sub ductu Ma-

---

[1]) Gossynk *Cod. Przez.* Besnik *Ed. Lips.* (Pösing). [2]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [3]) propugnaculis *Ed. Lips.* [4]) induciis *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [7]) Regina consorte sua *Ed. Lips.*

niak Caesaris, ultra Wolham [1]), terras Regni Poloniae trifariam partitus irrupit, et una quidem pars districtus Wlodomiriensem, Krzemyeneczensem, Kuszminensem, Czudoviensem et Zithomiriensem [2]) gravi captura hominum, ad decem millia aestimata, expleti [3]), Lithuanis [4]), qui ad congrediendum cum eis expediti fuerant, defensionem, suae paucitatis et illorum multitudinis respectu, et agrestibus, caeterisque mortalibus fugam et diverticula in paludinosa, saltuosa et abdita loca, ob diuturnam pacem et frequentem Thartarorum perprius illis factam denuntiationem, ad irritum recidentem, non facientibus, in propria, nihil laesionis passi, cum captivis divertunt. Altera pars [5]), cum versus Trebowlya [6]) cursum direxisset, cognito Polonorum exercitu, in propinquo stativa agere, raptis tantummodo quadraginta hominibus, festinato cursu, ne sequeretur, abiit. Kazimirus enim Poloniae Rex de Thartarorum praefatorum irruptione a Caesare Thartarico Ciswolhano Mengligerey [7]), filio Eczigeri, amico et confoederato suo, tempestive veloci nuntio avisatus, omnes suos, tam de Poloniae Regno, quam de Lithuaniae Ducatu, tempestiva missione in arma coegerat: quapropter singulae terrae Russiae, Regni Poloniae, sub ducatu [8]) Raphaelis Iaroslawski Leopoliensis, et Pauli Iassyenski, Belzensis et Chelmensis capitaneorum, exercitu congesto, ad Trebowlya congregatae, adventum Thartarorum, decernere cum illis paratae, observabant. Residua autem Thartarorum pars in Valachiam divertens, bis a Valachis, locorum iniquitate adiutis, conflicta [9]) est; tertia autem [10]) congressione victrix mancipia mortalium plura cepit, filium vero Caesaris sui Maniak, vivum a Valachis captum, amisit: quem processu dierum Maniak minis recuperare posse ratus, centum legatis ad Stephanum Woyewodam Moldaviae missis, superbe illi denuntiat: ni filium suum libertati reddat, aut quicquam in eum gravius consulat, gravi ultione illum mulctaturum. Sed Stephanus Woyewoda, ingentis spiritus vir, ea legatione irritatus, quae forsitan alium terruisset, exprobrata fraude Maniak, quod indiffidato bellum ei intulisset, filium suum sub legatorum conspectu in quatuor peties [11]) dismembravit, omnes vero legatos, uno duntaxat excepto, cum naso abscisso et ad Maniak remisso, ut factum illi nuntiaret, in palo [12]) suffixit, suorumque ultus est manes.

---

[1]) ultra Volhin *Ed. Lips.* [2]) Wlodimiriensis, Krzemeneczensis, Kuzminensis, Czudoviensis et Zithomiriensis *Ed. Lips.* [3]) expleta, in propria, nihil laesionis passi, cum captivis divertunt. *Ed. Lips.* [4]) Lithuanos *Ed. Lips.* [5]) Altera vero pars *Ed. Lips.* [6]) Trabowlya *Ed. Lips.* [7]) Megligeren *Ed. Lips.* [8]) sub Ductu *Ed. Lips.* [9]) profligata *Ed. Lips.* [10]) tamen *Ed. Lips.* [11]) portiones *Ed. Lips.* [12]) in palis *Ed. Lips.*

Legati Kazimiri Poloniae Regis lacum Druszno Elbingensibus auferunt et tributum indicunt, ac pleraque alia conficiunt negotia. Henricus de Plawen in Magistrum Prussiae eligitur.

Legati regii, Iacobus Wladislaviensis et Vincentius Kyelbassa [1]) Culmensis, episcopi, ac Petrus Dunin succamerarius Sandomiriensis, Pomeraniam primum, deinde Prussiam ingressi, apud Gdansk et expost apud Elbingum conventus agunt. Stiborio de Baysen palatino Elbingensi, ne se amplius pro gubernatore [2]) gerat, interdicunt; villas quas in Zolawa obtinebat, sibi adimunt et castro Marienburg reuniunt; villas districtuum Gdanensis, Tsczoviensis et Puczkoviensis, eis suadentibus, per Gdanenses, quibus a Rege [3]) in certis summis obligatae fuerant, ultro redditas, partim in militares Pomeraniae et Prussiae, qui fidem non mutaverant, distribuunt, partim in regium fiscum reservant. Elbingensibus lacum Druszno auferunt, multiplicitate piscium foecundum, et castro Marienburgensi annectunt. Eisdemque Elbingensibus tributum singulis annis pro Poloniae Rege et Regno pendendum, duo millia Hungaricalium aureorum, ultro ab eis acceptatum constituunt, iura querentibus reddunt, privatos conventus singulis districtibus interdicunt. Rogati clandestinis precibus ab Henrico Plawyenski locum tenente Magistri, et a Marsalco, ut Rex [4]) Ordini de proprietate castri Marienburg et terrarum Pomeraniae, Chelmensis et Elbingensis, tributo annuo, per Ordinem dependendo, imposito, excederet: rem tam grandem non convenire, respondent, suo, sed solius Regis arbitrio. Admoniti quoque tunc, ne paterentur diutius vacare Magisterium, die Veneris vicesima Octobris [5]), apud Kinsberg Capitulo generali celebrato, sub praesentia Commendatorum a Magistro Almanniae [6]) missorum, Henricum de Plawen locum tenentem [7]) in Magisterium, semis supra biennium vacans, concorditer eligunt.

---

[1]) Ioannes Kyelbaszka *Ed. Lips.* [2]) pro Gubernatore Prussiae *Ed. Lips.* [3]) a Rege Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [6]) a Magistro Almanniae et a Rege *Cod. Calv.* [7]) Magistri in Prussia locum tenentem *Ed. Lips.*

Legationis apud Summum Pontificem nomine Regis et Regni Poloniae habitae in negotio Bohemico et Pruthenico, relatio in conventione Pyotrkoviensi fit per nuntios Roma reversos.

Vicesima die Octobris [1]) appetente, Kazimirus Poloniae Rex ex Lithuanica regione tempestive revertens, Regina Elisabeth [2]) cum impedimentis apud Radom relicta, die Lunae, vicesima tertia Octobris [3]), Pyotrkoviam ingressus est, generalem diaetam Regni acturus. Ad quam cum Iohannes Gnesnensis, Iohannes Cracoviensis, Iacobus Wladislaviensis, Andreas Posnaniensis, Vincentius Culmensis, Paulus Chelmensis, pontifices, Conradus Masoviae Dux, caeterique palatini et magistratus Regni [4]), in frequenti numero convenissent, Iohannem tamen de Thanczin castellanum, et Iohannem de Pilcza palatinum, Cracovienses, adversa valetudo distinuit: pluribus diebus non nisi in reddenda iustitia querulantibus vacatum est. Relatio quoque Iacobi de Dambno cancellarii Regni Poloniae et capitanei Cracoviensis, et Pauli de Wanschosche Decani Cracoviensis, ab Urbe reversorum, de rebus a se Romae gestis audiebatur: qui apud Romam oratoribus [5]) Mathiae Hungariae Regis, et Zdenkonis [6]) Konopniczki, caeterorumque Bohemiae baronum, qui Mathiae partes sequebantur, offensis, confirmationem Regni Bohemiae et missionem coronae deposcentibus, frequenti iurgio cum eis in Summi Pontificis et Cardinalium audientia, super Regni Bohemiae iure habito, contendentes, tumidas illorum rationes se refellere [7]), fratre Gabriele de Verona ordinis Minorum enixius partes Regis Hungariae adiuvante, referebant. Petiisse [8]) insuper Poloniae Regis oratores pacis confirmationem Pruthenicae, et de ecclesia Varmiensi pro persona Vincentii Kyelbassa Culmensis episcopi provisionem, et accusationem de Rege Poloniae, quasi favendo haereticis, neque censuras contra illos, neque praedicationem Crucis admitteret, purgasse [9]); ancipiti vero responso Paulum Papam utrosque expedientem, respondisse [10]): se ad inspiciendum iura et merita utriusque, episcopum aliquem pro Legato missurum; et si Kazimirus Poloniae Rex instructionibus et ordinationibus suis legitimis auscultaverit, pollicitum esse [11]) Papam singulis petitionibus regiis condescensurum. Sic oratores re-

---

[1]) Vigesima prima die mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) Elisabet Consorte sua *Ed. Lips.* [3]) vigesima secunda Octobris *Ed. Lips.* [4]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [5]) Qui cum Oratoribus *Ed. Lips.* [6]) Zdenkone *Ed. Lips.* [7]) oratoribus Poloniae tumidas illorum refellentibus rationes *Cod. Calv.* [8]) Petierunt *Cod. Calv.* [9]) purgarent *Cod. Calv.* [10]) Paulus Papa utrosque expediens respondit *Cod. Calv.* [11]) pollicitus est *Cod. Calv.*

gii, qui vulgaverant se omnia pro voto expedivisse, non nisi spem, et eam ipsam ambiguam pro re ostendebant.

Bohemorum nuntii iterum duriores conditiones prioribus addentes, Wladislao filio Regis Kazimiri Regnum Bohemiae offerunt: quibus non absurde responsum est.

Secunda posthaec mensis Novembris [1]), Iovis die Pyotrkoviam Regni Bohemici nuntii ingrediuntur in comitiva ducentorum equorum, videlicet Wilhelmus de Rissemberg [2]) et de Rabye camerarius Regni Bohemiae, Iohannes de Thowaczow et de Boleslaw, Albertus de Kolowrat [3]) et de Besdruschicz [4]), Slawuta [5]) de Chelm et de Roszemberg, Byenasius de Waythmeli [6]) burgrabius castri Karsthin, frater Paulus Praepositus Sderadiensis et Henricus de Smirzicz [7]), item nuntii Veteris et Novae Pragae, videlicet Nicolaus de Sulewicz, de Wintemberg [8]), Martinus Borzek de Hradek, Czenko de Barchow, Bogussius de Drahobudzicz, item nuntii Zathecz et Pontensis [9]) civitatum. Hi cum in secreto consilio, die Solis [10]), quinta Novembris [11]), auditi fuissent, prioribus articulis, quos in Radom attulerant, enuntiatis, id etiam singularius addiderunt: ut Georgius Poszdzebraczki plenum titulum ac Dominium Regni Bohemiae usque in diem obitus potitus obtineat; filius vero Poloniae Regis [12]) non nisi eo mortuo succedat, et pro qualibet ingruente necessitate suis copiis Girzikonem iuvet. In eam se fidem dare paratos esse et accipere. Cum autem conditiones per eos propositae, parum aequae, parumque tolerabiles viderentur, responsum his per Poloniae Regem est: omnia se ex arbitrio Summi Pontificis, et nihil eius iniussu, in acceptatione Regni Bohemiae acturum. Proinde se, adiecit, eius opperiri velle Legatum, et posthaec rebus Regni Bohemiae responsurum et provisurum negotiis. Donatos autem singulos Schubis [13]) sabellinis et mardurinis, phialis et equis, et per omne tempus, quo Pyotrkoviae stabant, omnibus abunde procuratos necessariis, licet ecclesiastico propter eorum praesentiam servato interdicto, moestos quidem et molestos (lenius [14]) enim se rebantur responsum accepturos) remisit. Qui etsi destinassent rectiori via Bohemiam reverti: visuri tamen filios Regis [15]) in Cracoviam divertunt [16]),

---

[1]) Octobris *Ed. Lips.* [2]) de Rischemberg *Ed. Lips.* (Riesenberg). [3]) Kotowroth *Ed. Lips.* [4]) de Besdwschic *Ed. Lips.* [5]) Sławutha *Ed. Lips.* [6]) Benedictus de Waythmieli *Ed. Lips.* [7]) Smirczic *Ed. Lips.* [8]) de Schulyeuicz et Vintenberg (Winterberg). *Ed. Lips.* [9]) Ponthensis *Cod. Calv.* (de Brtix). [10]) die Iovis *Ed. Lips.* [11]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [12]) Poloniae Regis Wladislai *Ed. Lips.* [13]) vestibus *Ed. Lips.* [14]) laetius *Ed. Lips.* [15]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [16]) divertunt. Ibi quoque sub eorum praesentia, tento per dies aliquot interdicto, allocuti filios regios *Ed. Lips.*

et primogeniti Wladislai prudenti responsione et animosa aedificati, superatis insidiis, quas illis Hungariae Rex [1]) instruxerat, Bohemiam revertuntur. Novi nuntii in Bohemiam videlicet Stanislaus Wantropka Sandeczensis, Nicolaus Skop Oswanczimensis [2]), castellani, ad Imperatorem Romanorum Fridericum Stanislaus Wisliczki, ad Pannoniorum Proceres Iohannes Wantropka Canonicus Cracoviensis, in Valachiam Iohannes de Rithwyani Regni Poloniae marsalcus, ad Thartarorum Caesarem Zborowski, legantur.

Compromissum factum in Kazimirum Regem super feudo inter Marchionem Brandeburgensem et Ducem Stolpensem.

Advenerant etiam ad praefatam diaetam [3]) Friderici Marchionis Brandeburgensis nuntii ab una, videlicet Fridericus episcopus Lubuczensis [4]), Nicolaus Pful miles, Laurentius de Schaumberg [5]), Iohannes Magister Curiae, Sigismundus de Rothemburg Advocatus in Kothusz [6]), Albertus Kliczink [7]) Canonicus Maydeburgensis, et Henrici Stolpensis Ducis ab altera, partibus, unicus nuntius, sed callidus et vafer, Dionysius de Osten miles: staturi super omnibus differentiis, inter eos per bellum et arma dudum occasione feudi, quod Fridericus Marchio Brandeburgensis ab Henrico Duce Stolpensi requirebat, exortis, Kazimiri Regis Poloniae iuridico decreto, aut amicabili arbitrio. Cumque oratores Friderici Marchionis plures scripturas et privilegia Romanorum Imperatorum et Regum, quibus feudum huiusmodi stabiliebatur, produxissent, et Dionysius miles constanter illa refelleret, asserens feudum terrarum Stolpensium nulli Principum, sed soli tantummodo Regi et Regno Poloniae, a quo terrae Stolpenses primarie manarunt, convenire: res, ob illius nodositatem et ancipites probationes, in tempus diuturnius producta est: ut interim Cracoviensis Universitatis Doctores, visis utriusque partis iuribus, iustum decretum Regem docerent edere. Procati sunt et tunc nuntii Brandeburgenses filiam minorem, filio Alberti Brandeburgensis, secundi matrimonii, decenni et impuberi. Quibus etsi spes bona de hac re facta fuerit: conclusio tamen in alium diem dilata. Procuravit et hos omnes nuntios Kazimirus Rex [8]) singulis victualium copiis, et vestibus nobilibus donatos remisit, iungens illis Stiborium Chelmski [9]) de Ponyecz

---

[1]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [2]) Oszwyaczimensis *Ed. Lips.* [3]) diaetam Pyotrcouiensem *Ed. Lips.* [4]) Lubecensis *Ed. Lips.* [5]) Schemberg *Cod. Przez.* Schauimberg *Ed. Lips.* [6]) Kotus *Ed. Lips.* [7]) Kliczink *Ed. Lips.* [8]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [9]) Chobienski *Cod. Przez.*

iudicem Posnaniensem, qui Principes dissidentes, aut per viam fori componeret, aut bellum eorum sufferentia suspenderet.

Henricus de Plawen Magister Prussiae iuramentum fidelitatis Kazimiro Regi praestat.

In fine autem diaetae [1]) Henricus de Plawen Magister novus Prussiae generalis, cum duobus sui Ordinis Fratribus, videlicet Gich Commendatore de Brandeburg, et Martino Gebsadel [2]) Compano [3]), Pyotrkoviam advenit, comiter a Kazimiro Rege habitus. Et foederi pacis perpetuae satisfaciens, iusiurandum corporale, de fidelitate et subiectione Poloniae Regibus praestanda, in manibus Iohannis episcopi Cracoviensis, sub frequentia consiliariorum, prima die Decembris [4]) praestitit: ad locum primum sinistrae manus Regis, ad omnia arcana Regni admissus, prudenti modestia et instinctu singula Regni negotia ad consultandum proposita, disseruit. Et notabilibus muneribus a Kazimiro Rege donatus, in propria rediit. Kazimirus autem Rex sex hebdomadis in diaeta Pyotrkoviensi exactis, secunda [5]) Decembris inde egressus, et in Radom perveniens, in Lithuaniam cum Elisabeth Regina [6]) transiit.

Magister Prussiae Henricus de Plawen moritur.

Die Solis, ultima Decembris [7]), Henricus de Plawen Magister Prussiae generalis, dum ex diaeta Pyotrkoviensi reversus, apud Morung ageret, inter prandendum subito apoplexia percussus, a tabula in terram prolapsus est. Et loquendi organis conclusis, die Martis, secunda Ianuarii [8]) moritur, et in Kinsberg reductus, illic die Veneris, quinta Ianuarii sepelitur. Post cuius mortem Henricus de Richtemburg [9]) magnus Commendator, ad tenendum locum Magistri, donec iustus eligeretur Magister, suffectus est. Mortem autem Prussiae Magistri Henrici, etiam mors Bernardi de Schumborg post dies quinque secuta est: veneno muliebri, ut plerique putaverant, procurata. Qui in Chelm sub tam magna obiit egestate, ut funeri suo nulla iusta soluta sint, et ut vulgo aiunt, mortuo rogus et lectus funereus defuerit.

---

[1]) huiusmodi diaetae Pyotrcoviensis *Ed. Lips.* [2]) Gyebsadel *Ed. Lips.* (Gebsattel). [3]) Comno *Ed. Lips.* [4]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [5]) secunda die *Ed. Lips.* [6]) Regina consorte sua *Ed. Lips.* [7]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [8]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [9]) Richtenburg *Ed. Lips.* (Richtenberg).

Hungariam et Austriam Turci impune vastant.

Sub anni huius extremum [1]), cum hiems validior nivibus concreta, paludes, stagna et flumina rigore magno glaciasset, Turcorum ingens exercitus terras Hungarorum et Slavorum invadens, usque ad Ciliae regionem, Charvatis [2]) transitum eorum non impedientibus, nec Hungariae Rege Mathia, depopulatus est. Sed nec Imperator Romanorum Fridericus, cuius regiones magna ex parte vastabat, aliquam opponebat resistentiam. Ex quo factum est, ut prope viginti millia animarum de Christianis barbaries aut trucidavit, aut in miserabilem servitutem secum extraxerit [3]), et incursiones expost aliquot in easdem terras innovaverit [4]), nullo mortalium resistentiam opponente.

ANNUS DOMINI 1470.

Kazimirus Rex Poloniae Poloczko, Withewsko et Smolyensko invisit, tandem in Korczin transit: ubi a Papa per Legatum hortatur, ut Georgio Poszdzebraczki haeretico bellum inferat et cum Mathia Hungariae Rege affinitatem contrahat.

Natalitii Domini diebus, Kazimirus Poloniae Rex apud Grodno exactis, in Troki et Vilnam transiit. Ibi parumper moratus, ad visendum Principatus suos Poloczko, Withewsko et Smolyensko, quos iam annis prope sedecim non viderat, una cum Elisabeth Regina [5]) transiit, universis fere Proceribus et maioribus Lithuaniae illum comitantibus in numero frequenti. Quibus peragratis, et Lithuanicarum rerum composito statu, in Lublin pro Dominica Iudica, deinde feria sexta ante Dominicam Palmarum, quae tunc fuit tredecima Aprilis [6]), in Sandomiriam advenit, ibique Pascha Domini celebravit. Ex Sandomiria in Novam Civitatem Korczin transiit: illic ad eum Nuntius et orator apostolicus Alexander electus et confirmatus Forliviensis, vir non tam aetate, quam prudentia et modestia insignis, venit, id inprimis exposcens, ut Kazimirus Poloniae Rex in Georgium Poszdzebraczki, haereticum et ecclesiae Romanae rebellem, consurgeret, et tam illum quam complices suos deleret de terra; item, ut cum Mathia Hungariae Rege foedus et affinitatem per filiam iungeret. Nam etsi Pontifex maximus Papa Paulus secundus, filiis Poloniae Regis de Bohemiae Regno faveret plus,

---

[1]) extremum tempus *Ed. Lips.* [2]) Croatis *Ed. Lips.* [3]) traduxit *Ed. Lips.* [4]) innovavit *Ed. Lips.* [5]) Regina consorte sua *Ed. Lips.* [6]) mensis Aprilis *Ed. Lips.*

quam cuiquam alteri: fas tamen ademptum [1]) dixit, ut Hungariae Regem, optime de se et Ecclesia Romana meritum, qui toties Bohemiam cladibus contundisset, simpliciter a iure Regni Bohemiae rescinderet. Subintulit et Papam eius fervoris ad Kazimirum Poloniae Regem fore, ut si exigeret [2]), descendere ad Girzikonem quamvis haereticum, pro bene gerendis rebus Poloniae Regis, in mandatis a Summo Pontifice accepisset. Cum omni autem benignitate et gratia orator ipse apostolicus Alexander a Rege [3]) Kazimiro et filiis suis habitus est: qui illum in primo Cracoviam adventu, geminata quilibet exceperunt oratione, ita ornata et diserta, ut eorum docile ingenium miratus, fletibus ora rigaverit: contestans se nunquam tam bene [4]) eruditos et tam ingenue institutos [5]) pueros vidisse.

Kazimirus Rex solicitatur a Friderico Imperatore pro foedere et amicitia ineunda per nuntium Raphaelem Lesczinski: super quo etiam nuntii ad Imperatorem mittuntur.

Venit etiam illic [6]) ad Kazimirum Poloniae Regem imperialis nuntius Lesczinski [7]), miles genere Polonus, de stirpe familiaque Wyenyawa, in pulchra comitiva, annis pluribus in obsequiis Caesareis et familiaritate commoratus, et ob fidei atque virtutis specimen Caesari inter paucos charus, magnis periculis aegre evitatis, quae sibi Hungariae Rex Mathias in omnibus fere passibus et locis tetenderat, et ob quae nemo ex Australibus baronibus legationem ipsam assumere volebat. Disserens in summa, quod Fridericus Imperator [8]), licet se amicissimum Mathiae Hungariae Regi annis superioribus gessisset, et res suas pro adipiscendo Regno [9]) parum ducens, nuntiis et literis apud Sedem Apostolicam promovere personali etiam transitu in Urbe, subinferendo in Kazimirum Poloniae Regem et filios suos [10]) quasdam obtrectationes et dedecora, adiuvisset: conventu tamen personali pro die Purificationis Sanctae Mariae [11]) in Vienna facto, in quo amicitia ipsa per filiam Imperatoris Cunegundim, in uxorem Hungariae Regi dandam, debebat stabiliri, et in quo Hungariae Regi cessionem iuris Regni Hungariae et tituli, restitutionem octoginta millium florenorum, quibus coronam materialem Hungariae Regni ab eo redimerat, item restitutionem nonnullorum Regni Hungariae castrorum, in quibus Caesar septuaginta millia florenorum inscripta habebat, item restitutionem castrorum, quae Caesar sibi

---

[1]) sibi ademptum *Ed. Lips.* [2]) si res exigeret *Ed. Lips.* [3]) a Rege Poloniae *Ed. Lips.* [4]) benigne *Ed. Lips.* [5]) constitutos *Ed. Lips.* [6]) in novam civitatem Korczin *Ed. Lips.* [7]) Raphael Liesczinski *Ed. Lips.* [8]) Romanorum Imperator *Ed. Lips.* [9]) Bohemico Regno *Ed. Lips.* [10]) eius *Ed. Lips.* [11]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.*

ab hoste infesto Bamkkircher oppugnatione abstulerat, et ut Imperator pro damnis eidem Bamkkircher quadraginta millia aureorum superadderet, petebat, adeo utriusque animi irritati et offensi sunt, ut Hungariae Rex [1]), insalutato Caesare, ex Vienna tumultuarie, nave [2]) per Danubium vectus, discessit, dedignatus etiam paululum adventum opperiri Caesaris, qui illum eques cum suis, humanitatem ostensurus, abeuntem fugabat: irritatus etiam privato dedecore, quod eum in singulari hastiludio Raphael Lesczinski, miles Caesareus praefatus, in publico spectaculo hastis ludendo, in fronte vulneraverat. Is Raphael nomine Caesareo verba faciens, commemorata legatione Stanislai Wisliczki, astruebat Caesarem, quanquam a multis Regibus et Principibus catholicis in foedus, amicitiam et affinitatem peteretur, foedus tamen, affinitatem et amicitiam Kazimiro Poloniae Regis, omnium Regum et Principum affinitatibus et foederibus, ex multis respectibus praetulisse. Proinde instabat, ut Poloniae Rex [3]) mitteret consiliarios ad Caesarem, pleno mandato suffultos, foedus et amicitiam nova liga confirmaturos. Subiecit et idem orator, quatenus Rex Poloniae caveret sibi a Rege Hungariae Mathia, et periculo suo Caesareo attento, nunquam in foedus et fidem secum veniret: dolis, astutiis, ingeniis, si secus ageret, illaqueandus. Auditus est nuntius [4]) Caesareus benigne, et liberalibus donis onustus remissus. Remissi sunt et cum eo hi duo palatini, Derslaus de Rithwyani Sandomiriensis, et Stanislaus de Ostrorog Calissiensis. His mandatum, ut sub aequis conditionibus foedus cum Friderico Imperatore Romanorum et affinitatem active et passive iungant, dando videlicet filiam Poloniae Regis Imperatori, si expetierit, aut Maximiliano suo unico filio, et recipiendo filiam suam Cunegundim Wladislao filio Regis [5]) primogenito; ut quoque Caesar pro consequendis Regnis Hungariae et Bohemiae filios Regis [6]) fideliter adiuvet, et de omni iure dictorum Regnorum excedat.

Kazimirus Rex petit a Georgio Poszdzebraczki cessionem Regni Bohemiae pro Wladislao filio suo.

Ad Georgium insuper Poszdzebraczki duo alii nuntii [7]), Iacobus Dambyenski Regni Poloniae cancellarius, et Stanislaus Schidlowyeczki castellanus Zarnoviensis, in Bohemiam missi, persuasuri illi, ut primogenito regio Wladislao de Regno Bohemiae excedat, et eum se vivente coronari permit-

---

[1]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [2]) mane *Ed. Lips.* [3]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [4]) is nuntius *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [6]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [7]) a Casimiro Rege Poloniae duo alii nuntii, videlicet *Ed. Lips.*

tat. His etiam mandatum, ut eos barones catholicos, qui partes Hungariae Regis Mathiae sequuntur, adeant, ac persuadeant reconciliationem, postquam res armis iam longo tempore gesta, parum prospere cesserat. Sed et Georgius ea aestate [1]) superior armis videbatur. Comparato enim uno exercitu, qui octo millia peditum habebat, et duo millia equitum, et cuius ductor erat Grabanya Bohemus, curribusque incluso, misit illum contra Hungariae Regem [2]) in Moraviam. Sed cum is propter paucitatem sui exercitus (plures enim mercenarii milites ab eo ob tyrannidem desciverant) decernere non auderet, exercitus ipse ad Girzikonis stativa reversus, solvere longam obsidionem oppidi Hradiscze aggressus, tribus bastis [3]) expugnatis, oppidanis fame laborantibus victualium copia illata, in Hungariam versus Tarnoviam procedere disponebat. Sed Rege Hungariae Mathia cum suo exercitu ex mercenariis militibus collecto, quem aliquorum Ducum et civitatum Slesiae et Lusatiae gentes auxerant, superveniente, unus alterum clade obruere ex opportunitate occasionis aut loci iniquitate nitebatur. Utrumque tamen ab altero fortuna servavit incolumem, quoniam nec Hungariae Rex [4]) invadere Girzikonem, propter falcatos currus, nec Girzik sequi Hungariae Regem in loca ardua et iniqua poterat.

Georgius Poszdzebraczki Mathiam Hungariae Regem nec ad duellum, nec ad universalem dimicationem elicere potest: solvere tamen illum exercitum et campum, auxilio Iohannae uxoris suae adiutus, compulit.

Obtulit tandem per nuntios et literas Georgius Hungariae Regi [5]) conditionem geminatam pugnae, quatenus aut secum, utroque exercitu inspectante, pugna privata contenderet, aut diem locumque pugnae, quemcunque vellet, assumeret. Quo utrumque detrectante, Georgius ad vastandum Slesiam iturum se disponebat. Quem Hungariae Rex [6]) distenturus, solo equitatu contentus, in Bohemiam concito gradu procedens, plurimas villas circa montes Kuthnos et in circuitu flammis delevit. Sed dum et a fronte novo exercitu, per Iohannam Girzikonis consortem comparato, et a tergo per Girzikonem et eius exercitum, qui illum alio quidem, verum compendiosiori itinere insequebatur, omnifariam conflicturus, urgeretur, silvae insuper ad egrediendum [7]), stipitibus succisis, a Bohemis magno studio clauderentur:

---

[1]) ea tempestate *Ed. Lips.* [2]) Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [3]) propugnaculis *Ed. Lips.* [4]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [5]) Georgius Podzyebraczki Mathiae Hungariae Regi *Ed. Lips.* [6]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [7]) ad regrediendum *Ed. Lips.*

Mathias Hungariae Rex et sibi et suis metuens, tumultuario itinere et concito gradu ex Bohemia se evolvens, plures de suis, qui agmen fessis equis sequi non poterant, hosti trucidandos reliquit, ad suosque reversus, exercitum et campum solvens, milites in praesidia locorum remisit, nec eo anno, aerarii obstante defectu, exercitum comparare potuit.

Slesiam ob exhaustum aerarium stipendiariis vacuam Georgius Poszdzebraczki vastat.

Wratislaviensis insuper civitas, caeteraeque Slesiae et Lusatiae civitates, diuturno exhaustae bello, nec habentes, unde deinceps donativum militibus solverent, stipendiarios a se remittunt. Quod Georgius Poszdzebraczki perpendens, quatuor millia equitum et peditum, quorum ductor erat Wilczek Wanyek, in Slesiam immisit, qui oppida Lesznicza [1]) in Ducatu Opoliensi, et fortalitio Lubyesczkow [2]) incastellatis, trans amnem etiam Odra alio castello e regione Lubyesczkow [3]) erecto, ponte amnem iunxerunt, omnem Slesiam, nemine defensionem opponente, aut gravibus tributis depactabant, aut flammis urebant. Fumabant villae, fumabant oppida moeniis non munita. Sed et suburbana munitorum igne torrebantur. Dum autem pro repellendo tanto malo neque consilium, neque spes subesset: missi ad Hungariae Regem [4]) Ducum et civitatum Slesiae nuntii, quorum Iohannes Lauthslaer Canonicus Wratislaviensis erat princeps, qui grandi malo, quo Slesia et Lusatia a Girzikone [5]) attereretur, ostenso, defensionem, aut licentiam pactandi cum Girzikone [6]) de pace aut sufferentia deposcerent. Neutro [7]) obtento, extremam et imminentem internitionem suam, cum [8]) sibi utcunque providerent, laturos non esse nuntiarunt.

Kazimirus Rex Stephanum Weyewodam Valachiae fidelitatis sacramentum praestiturum frustra Leopoli expectat.

Undecim hebdomadis Kazimirus Poloniae Rex apud Novam Civitatem absumptis, die Veneris tredecima Iulii [9]) exinde egressus, per Tharnow, Pilszno, Ropczicze, Przemisl, in Russiam processit. Et in Leopolim per-

---

[1]) Olesnicza *Cod. Przez.* Lyesznicza *Ed. Lips.* [2]) Liubyeschowi *Ed. Lips.* [3]) Liubieschowi *Ed. Lips.* [4]) Regem Mathiam *Ed. Lips.* [5]) a Irzikone Pozdzyebraczki *Ed. Lips.* [6]) cum Irzikone Pozdzyebraczki *Ed. Lips.* [7]) Et neutro *Ed. Lips.* [8]) quin *Ed. Lips.* [9]) mensis Iulii *Ed. Lips.*

veniens, novem hebdomadis, prope tria millia militum secum habens, illic in caristia omnium victualium demoratus, Stephanum Woyewodam Valachiae, qui se illi pro festo Assumptionis Sanctae Mariae [1]) in Kamyenyecz civitate regia pactus fuerat praestare homagium, frustra opperiebatur: bello etiam finitimo cum Radulone Woyewoda Bessarabiae occupatus, licet pluribus nuntiis regiis, inter quos et Iohannes palatinus Podoliae ad illum fatigabatur, requisitus, venire recusabat [2]), asserens periculum sibi et suae terrae notorium, si abscederet, guerra [3]) atroci per pacem vel treugam non composita [4]), imminere. Rex Kazimirus etsi illum verisimilia loqui videbat: a calliditate tamen ingenii excusationem prodire, et nulli illum partium, Hungaro videlicet, Turco, et sibi fidum ratus, omnifarie homagium ab illo exigere festinabat: denuntians illum, si aliter ageret, non pro feudali, sed pro hoste habiturum. Ille prioribus nuntiis, Stanczulone [5]) videlicet et Iuszko Postelnik [6]), qui ad Novam Civitatem venerant, missis, submissa oratione placat Poloniae Regem et consiliarios, suae vafriciei quam maxime infensos. Mittitque per illos novam inscriptionem suo et suorum baronum sigillis munitam: in qua iureiurando astringit se pro prima die Maii [7]) anni sequentis homagium Regi [8]), absque cuiuslibet difficultatis interpositione, praestiturum: petens, ut Rex bellum inter illum et Bessarabum Radul, pace vel sufferentia [9]) extinguat. Rex autem [10]) ad caetera negotia publica Regni expedienda festinans, ea conditione pollicitationem suam nova inscriptione reformandam suscipit, et pro arbitrio regio, quandocunque homagium praestet, sex mensibus ante avisandum. Sed et nuntios, qui pacem inter eum et Bessarabum conficiant, veritus, ne Bessarabus Turci solatio [11]) implorato, superior contra illum evaderet, mittit.

Kazimirus Rex in conventu generali Pyotrkoviensi iura Regni confirmare promittit, Legatum apostolicum absolvit, fidelitatis iuramentum ab Henrico de Richtemburg novo Prussiae Magistro exigit, cum Masoviae Ducibus de restitutione quarundam terrarum tractat, atque nuntios ad Papam mittit.

Sabbato in die Sancti Mauritii, Kazimirus Poloniae Rex Leopoli discedens, per Belsz, Lublin et Sandomiriam, Elisabeth Regina [12]) ex Lublin

---

[1]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) distulit *Ed. Lips.* [3]) bello *Ed. Lips.* [4]) vel inducias non composito *Ed. Lips.* [5]) Stanczikone *Cod. Przez.* [6]) Pusthelnik *Ed. Lips.* [7]) mensis Maii *Ed. Lips.* [8]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [9]) induciis *Ed. Lips.* [10]) Rex autem Casimirus *Ed. Lips.* [11]) auxilio *Ed. Lips.* [12]) Regina consorte sua *Ed. Lips.*

in Radom remissa, in Novam Civitatem Korczin, die Solis, quarta decima Octobris [1]) venit: ubi cum baronibus et militibus terrarum Cracoviensium celebrato conventu, animos eorum ad ferendum pecuniale suffragium pro exsolvendis stipendiariis, oratione sua inclinavit. Exinde in generalem diaetam Pyotrkoviensem pro festo Sanctorum Simonis et Iudae [2]) tenendam, per monasterium Sanctae Crucis et Radom processit, et in Pyotrkoviam feria secunda, in crastino Sanctorum Simonis et Iudae advenit. Et primum de instituto principali subsidio, videlicet pecuniali, pro solvendis stipendiariis regiis ferendo, rogationem apud consiliarios et milites egit. Magnae in rem hanc continuo ingestae sunt difficultates, quod et Kazimirus Rex annis plusquam viginti tribus apud Polonos imperans, iura Regni sigillo Maiestatis in favorem Lithuanorum confirmare detrectabat. Sed et maioris Poloniae milites in diaetam ipsam generalem, sed neque in alias, quae ante generalem tenebantur, venire ex industria omiserant, absentia sua decretationem [3]) subsidii aversuri. Accedebat militum terrarum Russiae rogatio, qui non aliter se ad ferendum subsidium consensuros affirmabant, donec terrarum Russiae a Thartaris legitima et efficax institueretur defensio. Quarum rerum involutio et difficultas conventionis progressum in dies extraxit triginta. Tandem Kazimiro Rege necessitate parente, et iura Regni Maiestatis sigillo, quod primum tunc ostendi permisit, confirmare pollicente, fertones de universis laneis Regni, infra festum Purificationis [4]) solvendi, decreti. Ecclesiasticorum etiam subsidium tunc petitum, pollicitum magis quam decretum; exactiones insuper in omnes civitates Regni institutae; a stipendiariis, quibus solutio facienda erat, terminus ulterior petitus et obtentus. Summi Pontificis Pauli secundi oratori, Alexandro Forliviensi episcopo, in diaetam ipsam [5]) accersito, benigneque tractato, excellentibus remunerato donis, responsum [6]): ut Pontificem Maximum, reversus, rogaret, quo firmare in iure Regni Bohemiae non alios, quam filios regios, prout hactenus egit, dignaretur, neque se ab hac sententia detrahi permitteret, usque ad oratorum regiorum adventum: quos se Rex post paucos dies missurum astruxit, nova mandata atque instructiones in his et aliis rebus laturos. Novus etiam Prussiae Magister Henricus de Richtemburg, pro die Sancti Michaelis apud Kinsberg comitiis institutis, concorditer electus, in diaetam praefatam, decima septima Novembris [7]) die Saturni, personaliter veniens, occursu septingentorum equorum, magno honore exceptus [8]), ma-

---

[1]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) Simonis et Iudae Apostolorum *Ed. Lips.* [3]) detrectationem *Ed. Lips.* [4]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) ipsam Pyotrkoviensem *Ed. Lips.* [6]) responsum est *Ed. Lips.* [7]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [8]) exceptus est *Ed. Lips.*

gnaque benignitate habitus. Sequenti Mercurii, vicesima Novembris [1]) die ad consilium regium ingressus, in praesentia Legati apostolici Alexandri [2]) et omnium consiliariorum [3]), debitae fidelitatis et subiectionis, quod ex foedere tenebatur [4]), corporale praestitit sacramentum. Praetiosis et ipse a Rege Kazimiro datis onustus, cum suis Praeceptoribus, donis, in propria laetus remeavit. Masoviae Ducibus, Conrado, Kazimiro, Boleslao et Ianussio, restitutionem Rawae et Gosthinin flagitantibus, favorose in primis responsum: ut si Ducatum Ploczensem et Wisnensem obtinere velint, donatione nova, velut legitimum et successione geminata ad Regem et Regnum Poloniae devolutum, petant, novaque crassiori inscriptione se et terras possessas et possidendas feudales recognoscant, et viginti millia florenorum, quae Rex [5]) Conrado Oleschnicensi Duci et consorti suae Margarethae, filiae Semoviti Masoviae Ducis, auro parato, ius redimendo, si quod erat, successionis, exsolvit, dent. Verum cum Duces Masoviae, parum sano usi consilio, has conditiones utilissimas sibi non probarent, in aliam diaetam generalem reiecti sunt. Nuntii ad Papam missi [6]), Michael abbas Calvi montis Sanctae Crucis, et Iacobus Dambyenski Regni Poloniae cancellarius et capitaneus Cracoviensis. His mandatum, ut in eundo Pragam descendant, illecturi Girzikonem [7]) et suos, ut erroribus abdicatis, submisse se erga Sedem Apostolicam gerant, et de assumendo primogenito regio [8]) decretum non varient: quod illos, promissionibus Regis [9]) Hungariae inescatos, propediem violaturos, et in ditionem Regis Hungariae concessuros, fama non vulgaris prodiderat, utque Urbem ingressi, confirmationem Regni Bohemiae pro filio regio [10]), et pacis Pruthenicae pro Regno Poloniae peterent. His et aliis plurimis rei publicae negotiis expeditis, Kazimirus Rex [11]) cum consorte [12]) Elisabeth, votum, quod ea languente gravius emiserat, soluturus, Posnaniam in monasterium Corporis Christi transit. Ibique Derslaum de Rithwyani Sandomiriensem, et Stanislaum Ostrorog Calissiensem, palatinos, a Caesare Friderico foedus tantummodo ictum afferentes, offendit: quod quia parum aequis conditionibus constabat scriptum, non probavit, veritus illius tenore ius filiorum suorum in Hungariae et Bohemiae Regnis infectum iri, cum in foedere Caesareo, quo se Hungariae Regem titulabat, cautum erat, ne alter in alterius occupationem Regnorum aspiraret. Ex

---

[1]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [2]) Alexandri Forliniensis episcopi *Ed. Lips.* [3]) consiliariorum Regni Poloniae *Ed. Lips.* [4]) quod ex inito foedere facere tenebatur *Ed. Lips.* [5]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [6]) ad Papam Paulum secundum missi sunt per Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [7]) Irzikonem Pozdzyebraczki *Ed. Lips.* [8]) regio Wladislao in Regem Bohemiae *Ed. Lips.* [9]) Mathiae Regis *Ed. Lips.* [10]) filio regio Wladislao *Ed. Lips.* [11]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [12]) cum consorte sua Regina *Ed. Lips.*

Posnania in Kolo, ubi conventus militarium Maioris Poloniae agebatur, divertit, illicque vacillantes ad consensum de dandis fertonibus induxit; abinde in Radom, festa Christi ibi exacturus, venit.

Mathiae Samagittiae episcopo mortuo Bartholomaeus Swirenkowicz succedit.

Anno eo absumptus est Mathias Medniczensis alias Samagittiae episcopus, vicesima quarta Aprilis [1]) die, et in Medniczensi ecclesia sepultus: cum annis viginti in ea sedisset. Successit autem in Medniczensem Bartholomaeus Swirenkowicz [2]), genere Lithuanus, originarius quidem et plebei ordinis homo, sed virtuosus.

Turci Nigropontum occupant et demoliunt.

Die Veneris, tredecima Iulii [3]), Mahumeth Turcorum Caesar, grandi potentia suorum congregata, Euboeam Graeciae insulam, quae tunc a Dominio Venetorum tenebatur, hostiliter invasit, et civitatem illius famosam Nigropontum obsidens, licet ab egregia Venetorum manu strenue defenderetur, tribus diebus et totidem noctibus impugnans, triginta millibus de suis amissis, cepit. Et puberibus hominibus interfectis, qui ad novem millia aestimati sunt, impuberes captivos in Constantinopolim duxit, ritui suo spurcissimo illos adiuncturus; civitatem vero nobilem Nigropontum, et opulentam, solo dirutam aequavit. Quae clades, non secus quam Bizantina, fatalis Catholicis visa est: navigationem Catholicorum in periculum vertens, et pluribus civitatibus atque Regnis, et praesertim Italico, discrimen portendens. Quod Pontifex maximus Paulus secundus aversurus, catholicos Reges et Principes, ad inferendum Turco bellum, nuntiis et literis incitabat. Auri et argenti, gemmarum, caeterarumque manerierum quantitas maxima et stupenda illic reperta: non repressura solum Turcum ab obsidione Nigroponti, si in militem fuisset erogata, sed etiam ex Europa eiectura.

---

[1]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [2]) Swirzemkowicz *Cod. Przez.* [3]) mensis Iulii *Ed. Lips.*

Turci Transylvaniam primum, deinde Pannoniam vastant, nullo opponente resistentiam.

Undecima Octobris [1]) Turcorum exercitus in satis debili et parvo numere congregatus, per Alpes et nemora furtivis itineribus Hungariae Regnum et partem eam, quae Transylvaniensis appellatur, omnibus prae nimio terrore et subito ingressu diffugientibus, nec ullam resistentiam opponentibus, ingressus, usque ad Zagrabiam et Carvatiam libere grassatus, patratis multis spoliis et caedibus, decem millia captivorum utriusque sexus in miserabilem captivitatem deduxit. Quo malo inescatus, vice iterum geminata, circa festum Nativitatis Christi, Pannonicam oram, nullo opem miseris ferente, quamvis Pannonicus Rex Mathias sub diebus ipsis, quibus haec gerebantur, praesens fuerit, vastavit.

Mathias Hungariae Rex ad bellum Turcis inferendum per Summum Pontificem et Venetos exhortatus, Dalmatiam sibi a Venetis reddi poscit.

Mathia Hungariae Rege apud Budam agente, et Summi Pontificis Pauli secundi, et Ducis atque Dominii Venetorum, illum adiere nuntii: qui clade ad Nigropontum a Turcis illata, exposita, rogabant illum, monebantque, ut suo milite, Marte atque auspicio, bellum cum Turco gerendum assumeret, gentesque quam frequentiores posset, in sui solatium [2]) donativo acciret: offerentes se, pro re bene gerenda, grandi illum pecunia, quae ad rem sufficeret, iuvaturos: omnes Pannoniorum ante se supergressurus Reges, suo quidem periculo, sed aere alieno, pro consequenda, tum publica pro universa Christianitate, tum privata pro Pannonico Regno miserabiliter a Turco oppresso, pugnaturus victoria. Re huiuscemodi ad consilium reiecta atque digesta, respondet [3]), assumpturum se Turcorum belli onus, si ad conditiones oblatas Veneti quoque ex Dalmatiae Regno excederent, quod armis detinebant, Pannonicoque Regno illius vacuam facerent possessionem. Eo responso legati perculsi, re magis infecta, quam conclusa, in Venetias parum gratum referentes responsum, rediere. Pontifice autem maximo instante [4]), ut Hungariae Regi [5]) id bellum mandaretur, resistebant Veneti: summa vi adnitendo, ut Poloniae potius Regi [6]), fortibus rationibus sententiam suam

---

[1]) die mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) auxilium *Ed. Lips.* [3]) respondet Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [4]) Paulo secundo instante *Ed. Lips.* [5]) Mathiae Hungariae Regi *Ed. Lips.* [6]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.*

adiuvando, legaretur. Cavebant enim, velut oculati viri, et futura habentes quasi praesentia in prospectu, ne Hungariae Rex [1]) auro eorum in eam evaderet potentiam, quae ipsis quoque fieret pestifera et periculosa.

ANNUS DOMINI 1471.

Simeon Kyoviensis Dux moriens uxoris ac liberorum tutelam Kazimiro Poloniae Regi reliquit, qui Kyoviam Gastawdo, licet renitentibus Kyoviensibus, gubernandam commisit.

In Radom oppido, Kazimirus Poloniae Rex cum consorte sua Elisabeth [2]), Natalitio Domini celebrato, in Lithuaniam processit. Ibique venationibus operam dando, tempus et veris [3]) absumpsit, et hebdomadis aliquot apud Grodno, deinde apud Troki moratus, in Sabbato Palmarum Vilnam advenit, ibique Pascha Domini celebravit. Et cum Lithuaniam procederet, Simeon Kyoviensis Dux, Olelkonis [4]) filius, diem obiit. Et moriturum se intelligens, nuntios ad Regem [5]) misit: fide suae Ducatum, consortem, ac duo pignora, maris et feminae, ex ea suscepta, committens, ac equum et arcum, quibus cum Thartaris, praeliis secundis bellare solitus erat, donans. Lithuani, ut Ducatus ipse, iuxta ac caeteri Ruthenici, in formam redigeretur provinciae, summe exoptantes, pervicerunt Regem [6]), ut Kyoviensibus Martinum Gastawdi in capitaneum praeficeret. Id adeo anxie et moleste Kyovienses tulere, quod et alterius ritus, et illis par esset, et succedere Michaelem Simeonis germanum, qui tunc apud Novogrodenses praefectus regius erat, exoptarent, ut illum vice geminata non admissum remitterent: asserendo se ad unum morituros, et alium sibi Principem quaesituros, priusquam Lithuano parerent, et capita sua illi subiicerent; rogabantque Regem, ut aliquem Principem Graeci ritus, sin minus Latini, et si placeret, aliquem ex filiis illis praeficeret. Haec quoque contentio diutius Regem apud Lithuaniam detinuit, verentem, ne si re infecta ex Lithuania discederet, motibus novis Lithuanicus Ducatus, se absente, execrantibus se mutuo Lithuanis et Ruthenis, et ob disparitatem cultus, et ob indignitatem suae conditionis et habitus, quod Lithuani, olim Kyoviensibus pendere tributa soliti, sibi imperarent. Tandem tamen Kyovienses, arma Regis veriti, Martinum Gastawdi pro capitaneo susceperunt.

---

[1]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [2]) Elisabeth Regina *Ed. Lips.* [3]) tempus reliquum hyemis et partem veris *Ed. Lips.* [4]) Oleszkonis *Cod. Przez.* [5]) ad Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [6]) Casimirum Regem *Ed. Lips.*

Livonitae pacem petunt a Kazimiro Rege.

Consurrexerant et quidam contra Lithuanos ex Livonia motus, Magistro Livoniae.... [1]) mortuo, et sedecim villae Lithuanicae a Livonitis vastatae; sed hi, novo Magistro.... [2]) in locum demortui surrogato, quietati sunt. Missis enim [3]) ad Kazimirum Regem [4]) in Troki nuntiis, videlicet Friderico Woltbuss de Hersse [5]) Rigensi, Eduardo Lappen de Ruer [6]) in Duneborg Commendatoribus, Leonardo Rotasse [7]) de Gendel [8]) Decretorum Doctore, et Henrico Wogeller, laceratam pacem, substantia eorum, qui violati fuere, reformata, in integrum restituit.

Prutheni negato Kazimiro Regi stipendio, Czissam concedunt.

Regii [9]) nuntii, Iacobus Wladislaviensis episcopus, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, et Iohannes de Kosczelyecz Iuniwladislaviensis, palatini, in Prussiam destinati, cum et in Marienburg, et in Gdansk, et in Elbing conventus tenuissent, ius dicendo querentibus et exortas discordias rescindendo, rogaverunt: ut pro solvendis stipendiariis pecuniario subsidio Rex iuvaretur. Id cum omnes, egestate allegata, abnuerent, in Czissam tamen pro Rege in omnibus civitatibus usque ad diem Sancti Michaelis tolerandam, consenserunt. Fecerunt et in Kinsberg ad Prussiae Magistrum Henricum descensum: a Magistro praefato benigne et comiter ubique habiti, exortas inter eum et stipendiarios suos, nondum solutos, discordias sedaverunt.

Slesia et privato et publico bello ac vilis monetae per Mathiam Hungariae Regem cussione nimirum afflicta.

In Slesia funesto Marte res singulae gerebantur. Nam et ex castro Kleczko [10]) praesidium Girzikonis, et caeteris, quae nominavimus supra, locis plurimis, Wratislavienses et universam Slesiam afficiebant spoliis, cae-

---

[1]) *Nomen defuncti Magistri Livoniae* (Iohannis Wolthus de Heerse) *desideratur in omnibus Codd.* [2]) *Nomen noviter electi Magistri Livoniae* (Bernhardi von der Borg) *desideratur in omnibus Codd.* [3]) Hic enim missis *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [5]) Walthusz de Hersze *Ed. Lips.* [6]) Lapenderner *Cod. Przez.* Lappey de Ruer *Ed. Lips.* (Lappe von der Rur). [7]) Rothasze *Ed. Lips.* (Rothhose). [8]) de Gendzyel *Ed. Lips.* [9]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [10]) Ploczko *Ed. Lips.*

dibus et incendiis, et Duces, Przemislaus Theschnensis, Wenceslaus Rathiboriensis et Ianussius Gliwiczensis ab una, et Wenceslaus Ribniczensis, partibus ab altera, privato et plus quam civili bello se mutuo consumebant. Accessit ad haec amplior pernicies, malae novae monetae, per Mathiam Hungariae Regem in Wratislavia, in latis grossis deformata cussio, quae vilem ligam, modicello argento aeri superinducto, retinens, Missnensem monetam in latis grossis, qua tunc Slesitae utebantur, geminato pondere potiorem, enervabat: cum inopes et agrestes, duos Missnenses graves pro uno vili Wratislaviensi dare cogerentur. Ea res adeo pestifera visa est, ut frequenter a vulgo seditiones in Consules orirentur Wratislavienses, caperetque omnes sera poenitudo, quod in ditionem Hungariae Regis [1]) concesserint: querentes se et bello et moneta ab illo pessundatos.

Mathias Hungariae Rex rebus suis timens, Georgio Poszdzebraczki se reconciliare instituit; et res fuisset conclusa, nisi nuntii Kazimiri Regis Poloniae obstitissent.

Mathias Hungariae Rex, Bohemicum bellum contra spem suam videns extractum iri, et veritus tam ipse, quam suae partes Bohemi, ne primogenito Poloniae Regis [2]) Wladislao in Bohemiae Regem assumpto, quod propediem Georgius Poszdzebraczki et omnes suae obedientiae Bohemi, effecturos se confidebant, non minus insuper Hungaros pertimescens, qui ob atrocitates suas et spolia ad Poloniae Regem deficere, et uni ex filiis suis, quemcunque illis daret, Regnum Pannoniorum tradere, non tam clandestinis, quam apertis coniurationibus, magnopere satagebant; cuius defectionis Iohannes Strigoniensis archiepiscopus et Iohannes Quinqueecclesiensis episcopus principes erant: ne validiori bello a fronte et a tergo per Polonos et Bohemos impeteretur, conciliandos sibi Bohemos, qui partes Girzikonis sequebantur, quocunque pacto, sed et Girzikonem ipsum, sine quo res ipsa confici non poterat, instituit, procellam gravem, contra se exortam et exoriendam, sedaturus, et plurimos Bohemorum auro corruptos, in suam partem perlicit. Girzikoni insuper Regnum [3]) ad vitam integrum permittit; filium suum Victorinum, quem ceperat [4]) eo anno, in libertatem emissum, totius Slesiae aut Moraviae pollicetur se creare Marchionem, sibi in Regno Bohemiae, et caeteros fratres suos, si pignus ipse non reliquerit, successurum. Tenetur ob id, permittente Girzikone, conventus ab utraque parte in Polna. Quo cum Prothasius episcopus Olomunczensis, Zdenko Kono-

[1]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [3]) Regnum Bohemiae *Ed. Lips.* [4]) quem apud oppidum Veszele ceperat *Ed. Lips.*

pniczki, Albertus Kostka, et caeteri factionis Regis Hungariae [1]), cum Bohemis partem Girzikonis sequentibus, quorum hi erant principes, Wilhelmus Raby, Petrus Dulinyecz et Byenassius Waythmilner, convenissent, commemoratis cladibus in Regno Bohemiae stridentibus, orabant: ut aliquando communi patriae consulerent, et ne Poloniae Regis [2]) primogenito Wladislao assumpto, funestiori Marte vastandum illam exponerent, ac sub conditionibus Poloniae Regi et suo primogenito oblatis, Mathiam Hungariae Regem, morte Girzikonis secuta, sibi assumerent potentem, prudentem et divitem Regem, gratiam Papae et permissionem compactatorum Basiliensium facilius illis, quam Poloniae Regem impetraturum. Movit haec oratio ad Pragensem conventum relata, et Girzikonem et suos, et propensius in partem Hungariae, quam Poloniae Regis, tot promissionibus et largitionibus inescati, coeperant spectare, eo maxime permoti, quod quieturum Regnum suum a bellorum stridore, Hungaro suscepto, rebantur. Iamque Girzik fratrem Paulum Praepositum Sderadiensem ad Kazimirum Poloniae Regem in Lithuaniam, concepto facinore [3]), transmiserat, ut rebus suis quam opportune sciret, provideret, se suorum clamore et cladibus constrictum, ad subveniendum illis languidum fore [4]). Fuissetque res in conventu Pragensi, in die Sancti Valentini tento, pro Hungaro conclusa, nisi Iacobus Dambyenski Regni Poloniae cancellarius, Romam cum Michaele abbate Sanctae Crucis de Monte Calvariae, missus, mature Pragam supervenisset: qui illos gravi oratione, quod tam faciles ad sua promissa et pacta rescindenda forent [5]), arguens, rem omnem integram, usque ad suum ex Urbe reditum, extrahi aegre obtinuit: desiderantibus Bohemis, quocunque pacto clades suas et bellum civile finiri.

Georgius Poszdzebraczki Pragae moritur.

Vix dum Iacobo Dambyenski [6]) et collega suo Michaele abbate [7]), Bohemiam egressis, Georgius Poszdzebraczki, morbo et inflatura pedum tam enormi, ut etiam ex pedibus in corpus transcenderit, gravatus, apud Pragam in curia regia die Veneris, vicesima secunda Martii [8]), diem obiit. Quem praeceptor et eruditor suus scelestus, et Bohemici populi erroneus seductor, Iohannes de Rokiczana, quindecim ante diebus praecesserat: fa-

---

[1]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [2]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [3]) pro diluendo concepto facinore *Ed. Lips.* [4]) esse. *Ed. Lips.* [5]) essent *Ed. Lips.* [6]) Iacobo Dabyenski Regni Poloniae Cancellario *Ed. Lips.* [7]) Abbate Sanctae Crucis de Calvo monte *Ed. Lips.* [8]) mensis Martii *Ed. Lips.*

tis coniungendi, quos scelus et error coniunxerat. Cadaver Girzikonis, ne foetore horrorem et pestem mortalibus inureret, altero die exenteratum, hepar pro dimidietate corruptum, et in felle lapillum ovo columbino similem, et abdomen quantitati palmae par, habuisse compertum est: quod in subsequentibus diebus, in ecclesia maiori Sancti Wenceslai, inter sepulchra Regum Bohemiae, debili pompa conditum est: ex eo maxime a suis desideratus, quod in sanguine humano fundendo non agebat se praecipitem.

Bohemi, mortuo Georgio, scissi in plures factiones, tandem Wladislaum primogenitum Kazimiri in Regem Bohemiae eligunt.

Girzikonis Poszdzebraczki morte [1]) Mathias Hungariae Rex, veloci nuntio, dum apud Przesburg ageret, cognita, ratus se extemplo Bohemiae Regnum pacifice obtenturum, maturius, quam constituerat, ex Przesburg movit, et cum copiis omnibus (novem millia pugnatorum habere creditus [2]) in Bernam pervenit: praemisso Zdenkone Konopniczki in oppidum Bohemiae Budzyeszewicze [3]) cum equitatu duorum millium, qui et Bohemis suaderet, et renitentes ad recipiendum illum vi cogeret. Bohemi nihil cladibus superioribus moti, in plures factiones se sciderant. Quidam enim in Poloniae Regem [4]) spectabant, quidam in Caesarem, quidam in Hungarum, quidam in Henricum, Girzikonis filium, et hi maxime, quibus haeretica labes potior catholica puritate videbatur, veriti, christiano Rege imperante, pestem suam haereseos exterminatum iri: quem Albertus Brandeburgensis Marchio, quod filiam suam habebat pro consorte, enixe adiuvabat; quidam in Franciae Regem Ludovicum, qui se ecclesiastica et regalia ex pignore liberaturum offerebat; quidam in Albertum Marchionem Missnensem, quod [5]) vicinus Princeps, et filiam Girzikonis [6]) in matrimonio habebat; quidam in Ludovicum Bavariae Ducem, quod locuples in thesauris ferebatur. Stabat interim Mathias Hungariae Rex apud Bernam, quietis conditionibus iam, non armis Regnum [7]) obtenturus: plures ex Bohemiae Proceribus magno pretio corrumpens, qui sacra fame [8]) inescati, ad partem suam accedebant. Tenebantur ad eligendum novum Regem, plures apud Pragam conventus. Et Albertus Missnensis Marchio, quo magis suae prodesset parti, Pragam se personaliter contulerat, habens in comitatu quinque millia armatorum: specie quidem iuvandi Bohemos, si illis ab Hungaro impressio in eligendo

---

[1]) Eius morte *Cod. Calv.* [2]) creditus est *Ed. Lips.* [3]) Budzieschowicze *Ed. Lips.* [4]) in Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [5]) quod erat *Ed. Lips.* [6]) demortui Irzikonis Posdzyebraczki *Ed. Lips.* [7]) Regnum Bohemiae *Ed. Lips.* [8]) fame auri *Ed. Lips.*

Rege fieret, re autem vera, quocunque pacto Regnum consequendi. Poloniae Rex [1]) Kazimirus, Cracoviam ex Lithuania, die Solis duodecima Maii [2]), adveniens, tribus nuntiis, videlicet Paulo Baliczki, Martino Wroczimowski et Dobeslao Kuroswanczki, interpellatum Pragam transmissis, et superiorum temporum qualitatibus commemoratis, monebat illos, ut pollicitationibus suis multifariis darent virtutem, et primogenitum suum Wladislaum pro Rege [3]) assumerent. Agebatur iam ultimus per Bohemos ad eligendum novum Regem apud Montes Kuthnos conventus, ad quem utriusque factionis Proceres, quasi illic faciliorem concordiam habituri, Alberto Marchione Missnense apud Pragam cum suis copiis remanente, convenerant. Ad quem, cum et Hungariae Rex [4]) speciales nuntios, videlicet Iohannem episcopum Agriensem et Czupur Woyewodam [5]) Transylvaniensem, praeteritas suas crudelitates in Bohemos actas diluens, et multa illis beneficia se praestiturum repromittens, transmisisset, opportune quoque et Dobeslaus Kuroswanczki Poloniae Regis nuntius advenit. Qui cum multa gratia, quamvis Zdenkone Konopniczki multipliciter impediente, auditus, omnium corda, animosque in Poloniae Regem [6]) et filios suos convertit, et mutabilis favor vulgi se circumegit. Extemplo enim Hungariae Rege [7]), quem veluti quandam pestem et notorium tyrannum, Hungaris gravem, sibi graviorem futurum execrabantur, et caeteris Regni competitoribus reiectis et repudiatis, omnis ille coetus Wladislaum Kazimiri Poloniae Regis primogenitum concorditer in Bohemiae Regem, feria secunda post Urbani [8]), hora duodecima, quae fuit dies Lunae vicesima septima Maii [9]), acclamavit et elegit, praeter tres barones, videlicet Iohannem Roszemberski, Zdenkonem Konopniczki et Henricum Hradeczki [10]), qui partem Hungariae Regis [11]) sequebantur. Hic dum ex alta spe se praecipitatum agnovit, in furorem versus, igne, caede, caeteraque id genus crudelitate, in Bohemos adeo debacchari coepit, ut etiam ingenuas matronas captas, coram trucidari mandaret, fortalitia et arces expugnatas dirueret, et in deditos captivosque aut devictos saeviret.

---

[1]) Poloniae interim Rex *Ed. Lips.* [2]) mensis Maii *Ed. Lips.* [3]) sibi pro Rege *Ed. Lips.* [4]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [5]) Palatinum *Ed. Lips.* [6]) in Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [7]) Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [8]) post festum Sancti Urbani *Ed. Lips.* [9]) mensis Maii *Ed. Lips.* [10]) Radzyeczszky *Cod. Calv.* [11]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.*

Wladislaus Kazimiri filius Bohemiae Regnum post electionem sibi adnuntiatam acceptat.

Bohemiae Proceres nihil huiusmodi tyrannide Hungariae Regis [1]) permoti, factum electionis suae prosecuturi, Stiborium Thowaczowski capitaneum Moraviae, Iohannem Thowaczowski, Henricum Smirziczki, Nicolaum de Lanthszthen [2]) notarium tabularum, fratrem Paulum ordinis Sepulchri Hierosolymitani Praepositum Sderadiensem, Bernhardum Byerka de Naszile [3]) capitaneum Oppaviensem, Byenassium de Ostromicze [4]), item utriusque civitatis, veteris videlicet et novae Pragensis nuntios ad Cracoviam transmittunt. Qui Cracoviam die Solis, nona Iunii [5]) ingressi, et die Iovis tredecima Iunii auditi, plurimis beneficiis, quae in illos et Regnum Bohemiae Kazimirus Poloniae Rex contulerat, diffuse commemoratis, significant, se filium suum primogenitum Wladislaum in Bohemiae Regem uniformi et mira concordia, praeter suam et omnium aliorum spem, singulis competitoribus abiectis, elegisse: rogantes humiliter, ut Regnum Bohemiae et electionem de se ad illud factam, Wladislaus primogenitus suus suscipiat, et pro suscipiendo diademate [6]), defendendoque Regno, quanto celerius Pragam procedat. Articulis deinde, sub quibus oblatio huiusmodi fiebat, debito moderamine [7]), altero die limatis, et nonnullis abscissis, die Sancti Viti patroni primarii Regni Bohemiae, quae fuit dies Saturni, quindecima Iunii [8]), primogenitus regius praefatus [9]) electioni suae praefatae, in cubili regio picto secretum praebet assensum: quem die Solis subsequenti, sedecima Iunii, in sala [10]) maiori Cracoviensi, infra officia divina, quae tunc de Octavis Corporis Christi agebantur, legationem suam oratoribus Bohemiae repetentibus, Wladislaus electus voce sonora, et in oratione pulcherrima et adeo diserta, ut etiam plurimis excuteret lacrimas, diffusius et crassius Polonica lingua, sub praesentia parentis sui gloriosissimi Kazimiri Regis Poloniae, Iohannis archiepiscopi Gnesnensis, Iacobi episcopi Wladislaviensis, baronum quoque et Procerum, militum et nobilium, et plebis multitudine copiosa, innovavit, Regnumque Bohemiae ad honorem omnipotentis Dei, augmentum fidei christianae, et decus linguagii Slavonici, publico consensu acceptat: pollicens incauta sponsione per literas singula debita Regni Bohemiae, quae tenuis et moderati numeri crediderat, singulis se reformaturum.

---

[1]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) Lanthschen *Ed. Lips.* [3]) de Naszylien *Cod. Calv.* [4]) Benedictum de Ostromirze *Ed. Lips.* [5]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [6]) Regio Diademate *Ed. Lips.* [7]) ordine *Ed. Lips.* [8]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [9]) primogenitus Casimiri Regis Wladislaus *Ed. Lips.* [10]) in Conclavi *Ed. Lips.*

Wladislao Regnum Bohemiae acceptante, Albertus Marchio Missnensis Bohemos magno damno afficit.

Ea acceptatio cum apud Regni Bohemiae Proceres percrebuisset, Albertus Marchio Missnensis, qui apud Montes Kuthnos cum exercitibus suis omnibus interim, a Bohemis spe optima inescatus, detinebatur, ut Wladislao Poloniae Regis filio [1]) electionem de se factam suscipere detrectanti succederet, omni spe frustratus, tristis discedit. Prius tamen quam ex Montibus Kuthnis discederet, contentione inter milites suos et montium fossores pro levi causa exorta, ingens periculum sibi et suis, vulgo communi ad necem suam et suorum certatim concurrente, videns imminere, unam fossam ex argenti fodinis incendens, ex grandi se periculo, aliquot notabilibus militibus suis desideratis, eripuit, in Missnamque trepidus concessit, graves sumptus suos gemens perditum iri. Quos etsi Bohemorum Proceres astruebant futurum Bohemiae Regem Wladislaum sibi refusurum, incendio tamen Montium Kuthnorum offensi, etiam ab hac spe illum deiiciunt, plus illum incendio intulisse mali astruentes, quam subsidio boni.

Wladislaus Bohemiae Rex electus ex Polonia cum notabili exercitu egressus et a proceribus Bohemiae gratissime exceptus, Mathia Hungariae Rege cum suis obstare non audentibus, tandem Pragae in Regem coronatur.

Die Iovis vicesima quinta Iulii [2]), Wladislaus Bohemiae Rex electus, Cracovia egrediens, versus Bohemiam ire coepit. Et facto primo nocturno in Skawina, altero die in Oswanczim, conducente illum Kazimiro Poloniae Rege, parente suo, pervenit. Ubi tribus diebus, ut interim sui congregarentur, commoratus, die Lunae, vicesima nona Iulii, Oswanczim linquens, genitore suo circa villam Charmazi [3]) valedicto, aciebus et curribus ordinatis, procedens, duodecimis castris in Kleczko [4]) pervenit. Erant autem in comitatu suo tres episcopi, Nicolaus Kamyenecensis, Vincentius Culmensis, et Paulus Laodicensis; item sex Slesiae Duces, Przemislaus Tosthensis [5]), Wenceslaus Ribniczensis, Iohannes Rathiboriensis, Kazimirus Theschnensis, Iohannes Gliwiczensis et Iohannes Zathoriensis; item barones Regni Poloniae, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, Nicolaus de Kuthno Lancicienssis, palatini, Iohannes senior Dlugosch Canonicus Cracoviensis, Paulus Ias-

---

[1]) filio Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [2]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [3]) Czarnassi *Cod. Przez.* (Charmęzy). [4]) Kloczko *Ed. Lips.* [5]) Thoschecensis *Ed. Lips.*

syenski dapifer Sandomiriensis, Belzensis et Chelmensis capitaneus, ductor exercitus, Iohannes Sinowyecz magister curiae; item hi milites, Petrus et Dobeslaus de Kuroszwanki, Iohannes Tharnowski, Thomas Trampczinski vicethesaurarius, Ianussius Dlugosch magister coquinae, Magister Paulus Gaszowyecz [1]) Medicinae Doctor, Nicolaus Grabski, Petrus Kmitha, et alii quam plures. Continebat autem ipse exercitus, equitum septem millia et peditum duo millia, hominum exercitatorum et peritorum ad pugnam. Habente autem Wladislao Rege stativa circa oppidum Kleczko [2]) die Saturni tertia mensis Augusti, literas diffidationum Zdenkonis Konopniczki, Nicolai Czupur Woyewodae Transylvaniensis, et Francz de Hayn, et plurimorum Polonorum, Bohemorum, Hungarorum et Slesitarum, qui apud illos in castris Regis Hungariae [3]) prope oppidum Moraviae Lipnik positis, militabant, Wladislaus Bohemiae electus Rex accepit: quibus nihil deterritus iter suum, speculatoribus ubique praemissis, continuavit. Hostes enim, qui superbe diffidaverant, pavore perculsi, sibi ipsi diffidentes (magna enim inter illos erat civium et mechanicorum colluvies) propriis castris egredi, nedum pugnam conserere dubitabant. Cum autem die Saturni, festo Sancti Laurentii, Slesiae locis et periculis hostilibus superatis, montem oppido Kleczko [4]) imminentem, et locum, in quo Passio Christi ex lapide fabricata est, et qui Slesiam seu Poloniam a Bohemia, iuxta assertionem Bohemorum confictam, disterminat (verus enim et legitimus limes Polonos a Bohemis, non mons ipse, sed silva Hercynia post Kleczko [5]) sita, disterminat), Rex [6]) pervenisset, ab Henrico de Kunsthath Frankstinensi Duce, filio olim Georgii Regis, item a baronibus, item a militibus, item a civitatibus Regni Bohemiae, deinde a processionibus ecclesiarum, et clero atque populo oppidi Kleczko, specialibus orationibus, quibus modeste et prudenter respondebat, exceptus est: ubi de observandis [7]) iuribus et privilegiis Regni Bohemiae praestitit in manibus baronum, militum et civium, corporale iuramentum. Biduo autem in castro Kleczko commoratus, octavis castris per campestria gradiens, Pragam die Lunae, decima nona Augusti [8]) perveniens, honore summo omnium processionum et omnium ordinum atque statuum, pedibus illi ad septimum lapidem obviam euntium, exceptus est, et usque in regiam deductus. Die tandem Iovis, vicesima prima Augusti [9]), in ecclesia metropolitana Pragensi, per Nicolaum episcopum Kamyenecensem alias Podoliae, assistentibus sibi Paulo Laodicensi, et Vincentio Culmensi, episcopis,

---

[1]) Baszkowic *Cod. Przez.* Gaskowicz *Ed. Lips.* [2]) Kloczko *Ed. Lips.* [3]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [4]) Kloczko *Ed. Lips.* [5]) Klocko *Ed. Lips.* [6]) Rex Wladislaus Bohemiae Electus *Ed. Lips.* [7]) de conservandis *Ed. Lips.* [8]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [9]) mensis Augusti *Ed. Lips.*

cum ingenti favore et laetitia Ducum, baronum, Procerum, militum, civium et universae communitatis Regni Bohemiae, solennibus nuntiis Alberti et Arnesti Marchionum Missnensium, et Alberti Marchionis Brandeburgensis, praesentibus, in Regem Bohemiae feliciter coronatus, unctus et divinissimo Eucharistiae Sacramento, sub una tantummodo specie, religiose ac devotissime procuratus est, et omnis dies illa in magna laetitia totius populi expensa. Sequentes autem dies, ut debita, per Girzikonem, tricenta millia florenorum, in bello et pace contracta, solverentur, absumpti, et omne onus debitorum in Wladislaum Regem retortum.

Wladislaus Bohemiae Rex Montium Kuthnensium possessionem ab Henrico Girzikonis filio accipit, Polonosque in Regnum paternum remittit.

Sex hebdomadarum apud Pragam exacto numero, ivit Wladislaus Bohemiae Rex in Montes Kuthnos, et possessionem illorum, quam hactenus Henricus Dux, filius Georgii, sibi et usum usurpabat [1]), potenter apprehendit, Benedictumque Waythmilner burgrabium castri Karlisten, magistrum monetae constituit. Egit et pro die Sancti Galli, generalem in Praga diaetam, in qua castrum Karlisten [2]) suae Maiestati resignatum, Henrico Duci Possdzebraczki, et Byenassio [3]) militi Waythmilner, in tenutam committit. Stanislaum deinde Ostrorog Calissiensem, Nicolaum de Kuthno Lanciciensem, palatinos, et Iohannem Dlugosch seniorem Canonicum Cracoviensem, et curienses [4]) omnes Poloniae Regis [5]), a se in Poloniam remisit: monitus ab illis frequentissime, ut fidei catholicae puritatem custodiens, unionem etiam illius efficeret, ecclesiastica et regalia bona nullatenus inscriberet, a veneno publice et privatim caveret, quod sibi a pluribus ferebatur comparatum. In hac autem Regni Bohemiae adeptione mirari mihi benignitatem Dei contigit erga Polonorum genus: ex quibus, et in eundo, et in redeundo, nemo captus est, nemo laesus, nemo desideratus, nemo violatus. Exercitus enim Wladislai Bohemiae Regis, quem Gliwicz cum novis gentibus, de exercitu Hungarico discedentibus, duplicaverat, adeo ordinate pro omni tempore incedebat, ut omnibus illius processum explorantibus cederet in admirationem, hostibus vero in magnum terrorem. Responsio insuper, quam Wladislaus Bohemiae Rex Hungaris, Polonis et Bohemis, illum, dum stativa apud Kleczko oppidum ageret, diffidantibus, per specialem nuntium usque ad castra Lipnik transmiserat, magnam in singulis formaverat va-

---

[1]) filius olim Georgii in tenutam usurpabat *Ed. Lips.* [2]) Carelsthein *Cod. Przez.*
[3]) Benedicto *Ed. Lips.* [4]) Aulicos *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.*

rietatem; Rex quoque Hungariae [1]), illa visa, fertur ad suos dixisse: hominem quidem illam sed spiritu coelesti dictasse.

Kazimirus secundogenitus Poloniae Regis, ad preces Senatus Hungarici, tyranidem Mathiae Regis sui perosi, cum exercitu ad Regnum Hungariae occupandum mittitur: cum quo Mathias conserere manus ausus non est.

Cum ea, quae praescripsimus, apud Bohemiam gererentur: Hungari Regem suum Mathiam, propter spolia, quae Regno eorum, Bohemicum conquirens, intulerat, et exterminium, quod Turcus in Hungariam, Mathia [2]) defensionem eorum negligente, patraverat, et propter foeditates plurimas, quae illis irrogaverat, perosi, frequentibus nuntiis Kazimirum Poloniae Regem fatigant, ut illis secundogenitum Kazimirum pro Rege, cum gentibus armatorum transmittat: offerentes omnes sumptus in bellum praebituros; sin id facere detrectaret, minabantur, se a Turco quaesituros solatia [3]), et barbaro potius, quam turpi Regi tyranno et violento, et cui violenter Regnum erat quaesitum, parituros. Kazimirus autem Poloniae Rex, etsi sibi res ardua et multis periculis referta videbatur: Hungarorum tamen diuturna prece, et oblatione crassa et locupleti, et signanter Iohannis archiepiscopi Strigoniensis, Iohannis episcopi Quinqueecclesiensis, et Reginaldi [4]) de Rozgon, pervictus, secundogenitum suum Kazimirum, adolescentem ingenuum, rarae indolis et memorabilis Minervae, plerisque consiliariis Poloniae, Regno potius nativo illum reservari fortissime, quam extero largiri, suadentibus, in Hungariam cum duodecim millibus equitum et peditum, inter quos erant mille Thartari, transmittit. Erant autem in exercitu suo hi praecipue barones: Derslaus de Rithwyani palatinus et capitaneus Sandomiriensis, Iohannes de Tharnow Woynicensis, Stanislaus Wantropka de Strzelcze Sandecensis [5]), Stanislaus de Schidlowyecz magister curiae et Zarnoviensis, castellani, Magister Iohannes de Lathoszino Decretorum Doctor, Stanislaus de Kuroszwanki Canonicus Cracoviensis, Petrus Dunin de Prawkowicze succamerarius Sandomiriensis, dux exercitus, Spithko de Melsthin, Andreas de Olyeschnicza, Iohannes de Cziszow, et alii milites notabiles [6]) et insignes. Omnis insuper exercitus, qui Bohemiae Regem Wladislaum in Pragam conduxerat, officio suo perfunctus, mandato Poloniae Regis Kazimiri, sub ductu Pauli Iassyenski dapiferi Sandomiriensis et capitanei Bel-

[1]) Rex quoque Hungariae Mathias *Ed. Lips.* [2]) Mathia Rege *Ed. Lips.* [3]) auxilia *Ed. Lips.* [4]) Reynaldi *Ed. Lips.* [5]) Sandecensis *deest in Cod. Calv.* [6]) nobiles *Ed. Lips.*

zensis et Chelmensis, per Moraviam reductus et Slesiam, Kazimiro secundogenito Regis [1]) se coniungebat. Sensit hoc tempestive Mathias Hungariae Rex, quippe nonnulli Praelati et Canonici Strigonienses (archiepiscopus siquidem Strigoniensis Iohannes, vitam et mores Mathiae [2]) execratus, omnium eorum, quae in Mathiam decoquebantur, cum Iohanne episcopo Quinqueecclesiensi erat princeps) illum de periculis singulis, in eum comparatis, avisatum fecerant; ex Berna celeriter movens, in Budam venit, et maiori periculo, quam rebatur, cognito, omnium suarum gentium ex Bohemia et Moravia copias ad se accersiit. Conventus etiam aliquot in Buda indicit: in quorum uno per plures corruptelas et promissiones, plerosque de maioribus sibi infestos, ad se pertraxit et reconciliavit; ex quo, et caeterorum animum, ut est natura gentis illius ad varietatem procliva, sed et archiepiscopi Strigoniensis et episcopi Quinqueecclesiensis, qui erant duces aliorum et capitanei, propter tardum Kazimiri Principis in Hungariam adventum, mutare coepit. Kazimirus Princeps, secundogenitus regius, die Mercurii, secunda Octobris [3]), comitante eum Kazimiro Poloniae Rege, ex Cracovia egressus, in Sandecz pervenit. Ubi a genitore suo valedictus, per Lubowlya et Podolinum iter faciens, aliquantulum ibi substitit: deinde cum Cassoviam non mitteretur (iam enim illam Nicolaus Czupur Woyewoda Transylvaniensis, et Emericus Dyak Comes Sczepusiensis, cum gentibus Mathiae Regis, in quibus maior pars erat Polonorum, occupaverat), praetergressus, per Agriam, Czixow [4]), in Othwan oppidum, die Veneris, octava Novembris [5]), salvus et incolumis pervenit, et castra sua felicia (Peczki enim oppidum, expulsis et translatis in Budam oppidanis, Mathias Rex, ne eo Kazimirus Princeps potiretur, praesidio omnium gentium mercede conductarum muniverat) in Othwan posuit. Ibi aliquanto tempore commoratus, lignorum defectu pressus, ad monasterium et oppidum Schlak, supra fluvium Ren castra transposuit: ubi illi materia et victualium et combustibilium suppetebat. Abinde movens, in Nitriam venit, et tam in arcem, quam civitatem, iussu Iohannis archiepiscopi Strigoniensis, qui Nitriensem episcopatum habebat in commenda, susceptus est. Ubi primum Iohannes Quinqueecclesiensis episcopus ad eum venit in ducentis equis, et paucis diebus commoratus, in Strigonium, unde venerat, rediit. Sub omni autem tempore belli, quod eo anno apud Pannonios per Kazimirum Principem gestum est, nemo ex baronibus Hungariae ad Kazimirum Principem venit, nemo se ei coniunxit, qui alias deprecabantur pro illo mori: sed omnes fide va-

---

[1]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [2]) Mathiae Regis *Ed. Lips.* [3]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [4]) Czysow *Ed. Lips.* (Szikszo). [5]) mensis Novembris *Ed. Lips.*

riata, Mathiae Regi ferebant solatia [1]). Qui ne meticulose apud Budam, quae a veteribus vocatur Zambria a monte Zambrio, videretur delitescere, exercitum et ipse suum, de proprio et mercenario milite comparatum, et sedecim millibus [2]) aestimatum, in quo magna pars erat agrestium, in campestria, speciem decernendi cum hoste suis ostendens, eduxit, et castra ad tria milliaria ab exercitu Kazimiri Principis posuit. Villas et possessiones Iohannis Strigoniensis archiepiscopi et Iohannis Quinqueecclesiensis episcopi, iratus eis, quod belli erant authores, vastabat. In conflictum tamen, quem omnis Polonicus exercitus desiderabat (fraudem enim suorum magis, quam arma hostilia verebatur) non veniens, dissipato et licentiatio in propria Hungarico exercitu, cum mercenario tantummodo milite Budam rediit.

Paulo secundo Papae mortuo Sixtus quartus succedit, qui Nuntium suum ad componendam inter Poloniae et Hungariae Reges pacem mittit.

Die Saturni, vicesima septima Iulii [3]), Paulus Papa secundus in camera sua secreta, in Palatio Sancti Petri, apoplexia subito invasus, priusquam coeptam confessionem finiret, moritur, et in ecclesia Sancti Petri sepelitur: cum sedisset annos sex, menses undecim [4]), dies decem. Solventes autem Cardinales iusta suo funeri, Conclave apud Sanctum Petrum in Palatio ingressi, quarta die ab ingressu, die videlicet Veneris, nona Augusti [5]), Franciscum de Savona, fratrem et generalem ordinis Minorum, Theologiae Professorem, tituli Sancti Petri ad vincula Presbyterum Cardinalem, in Papam concorditer eligunt, Sixtumque quartum appellant, natione Ianuensem [6]). Qui die Solis, vicesima quarta mensis eiusdem Augusti, in Papam apud Sanctum Petrum consecratus est, et coronationem suam atque assumptionem in Papatum, Kazimiro Poloniae Regi specialibus insinuavit literis, ad intercipiendum insuper Pannonicum bellum, quod parari et nondum geri inter Reges Poloniae et Hungariae audiverat [7]), Tilmanum Slecht Decretorum Doctorem, Canonicum Coloniensem, cubicularium suum domesticum, ad eundem Kazimirum Poloniae Regem transmisit. Qui octava Novembris Cracoviam adveniens, et altera die audientiam habens, persuadebat Regi Kazimiro [8]), ut armis depositis pacem complecteretur, per viam aequitatis et concordiae facilius illam, quam per arma habiturus. Annuit Kazimirus

---

[1]) auxilia. *Ed. Lips.* [2]) ad sedecim millia *Ed. Lips.* [3]) vigesima mensis Iulii *Ed. Lips.* [4]) decem *Ed. Lips.* [5]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [6]) Genuensem. *Ed. Lips.* [7]) inter Reges, Casimirum Poloniae, et Mathiam Hungariae, Sixtus quartus Papa audiverat *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.*

Rex huic persuasioni, et praefatum Tilmanum apostolicum Nuntium, adiuncto ei suo regio nuntio, Iohanne Wantropka [1]) Canonico Cracoviensi et Praeposito Sancti Michaelis, ad filium suum Kazimirum et ad barones Regni Hungariae transmisit, significans se pacem per consiliarios utriusque Regni, Poloniae videlicet et Hungariae, sub praesentia etiam Legati apostolici, in loco idoneo, iuxta morem foederum, tractandam et aequis conditionibus componendam, nolle abnuere.

Kazimirus Princeps Poloniae a suo milite inter hostes in Hungaria relictus, retrocedit cum damno rerum suarum ac sui ipsius periculo.

Interim Almannicus exercitus, qui apud Kazimirum Principem merebatur, termino merendi expirante, dum donativum deficeret, discessionem fecit. Quem plures numero curienses Poloniae Regis [2]), quamvis rerum omnium abundantia suppeteret, secuti, Kazimirum Principem in medio hostium deserunt, et in domos reversi, a Rege et consiliariis cognatis male visi, multiplices pertulerunt correptiones et opprobria. Quae res negotia Kazimiri Principis plurimum indifficultavit et corrupit. Kazimiro enim cum residuo exercitu in Nitriam castrum et oppidum, quod illi per Iohannem Strigoniensem archiepiscopum apertum fuit (ut praemisimus), concedente, dum Mathias Hungariae Rex cum novo exercitu Nitriae appropinquaret, circumvallaturus illum: ne cogeretur obsidionis perferre vituperium, ex Nitria, feria quinta, in die Sancti Stephani Protomartyris, nocte, cum curiensibus [3]), Paulo Iassyenski cum quatuor millibus armatorum pro defensione Nitriae relicto, egressus, tam praecipiti cursu, nullo persequente, in Gilawa castrum suarum partium pervenit, ut sexaginta quadrigas illum sequentes, nulla custodia relicta, ab agrestibus intercipi permiserit. Nominabo autem animosos milites, videlicet Iohannem Tharnowski Woynicensem, Stanislaum Wantropkam Sandecensem, Stanislaum Schidlowyeczki Zarnoviensem, castellanos, Paulum Iassyenski, Spithkonem de Melsthin et Sbigneum de Thanczin, qui perseverandum in Hungaria suadebant. Caeterorum pusillanimium, et priusquam hostem viderent, fugam meditantium, nec nomina quidem attingam.

---

[1]) Vątrobka *Ed. Lips.* [2]) Aulici Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [3]) cum Aulicis *Ed. Lips.*

Stiborio episcopo Ploczensi mortuo Kazimirus filius Ducis Masoviae succedit, Andrea Oporowski ad Varmiensem episcopatum promoto.

Die Saturni, quarta mensis Maii, Stiborius episcopus Ploczensis, de domo et familia, quae Prussi appellatur, cum annis septem, mensibus etiam septem et diem unum sedisset, apud oppidum Polthowsko moritur, et in ecclesia Ploczensi tumulatur: vir alioquin bonus, sed bili plus, quam conveniret pontifici, indulgens. Capitulum autem Ploczense, die electionis pro festo Sanctae Trinitatis, quod fuit die Solis nona Iunii [1]), instituta, per viam scrutinii, triformem et monstruosam celebravit electionem. Maior enim et sanior pars de duodecim votis Stiborium de Byelsko archidiaconum Ploczensem, minor Kazimirum Principem, filium Boleslai Ducis Masoviae et Warschoviae, Canonicum Ploczensem, in diaconatus ordine constitutum, de sex votis, tertia Emericum alias Andream de Oporow, utriusque Iuris Doctorem, archidiaconum Gnesnensem et Canonicum Ploczensem, pro quo et Kazimirus Poloniae Rex, velut patronus, misso speciali nuntio Nicolao Chrzanstowski milite, vexillifero Cracoviensi, intercedebat, sex etiam vota sortitum, elegit. Stiborius autem archidiaconus Ploczensis, et qui potior in iure credebatur, de genere et nobilitate Proporzecz, minis pervictus et precibus, de iure suo Kazimiro Principi cessit. Sed ut idem Andreas Oporowski faceret, Kazimirus Princeps apud Poloniae Regem Kazimirum, missis nuntiis, obtinere non potuit, et controversia de iure electionis Romam devoluta. Et licet tam Paulus Papa secundus, dum viveret, et succedens sibi Sixtus Papa quartus, formalem voluntatem habuissent, Andream Oporowski, pro quo Kazimirus Poloniae Rex intercedebat, ad Ploczensem ecclesiam promovere: triplicibus tamen literis Friderici Romanorum Imperatoris, manu propria subscriptis, pro Kazimiro Duce Masoviae intercedentibus, Sixtus Papa permotus, Kazimiro Duci Masoviae, quamvis minorenni et in anno decimo octavo aetatis constituto, de Ploczensi ecclesia, die Lunae sedecima Decembris [2]), Andreae vero Oporowski, ut Poloniae Regi placuisse videretur, de ecclesia Varmiensi, Nicolao Tungen dudum ad illam promoto et consecrato, in Kamyenensem [3]) translato, eadem die providet: qui Romae suscepit consecrationem. Kazimirus vero Ploczensi provisus, ex patre Boleslao Duce Masoviae, matre [4]) Barbara Russiae Ducissa, literis apostolicis non expeditis, nec annatam a suo solicitatore Nicolao Mnischewski Canonico Cracoviensi promissam, solvens, administrare in spiritualibus et tem-

[1]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [2]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [3]) ad Camenecensem *Ed. Lips.* [4]) matre vero *Ed. Lips.*

poralibus coepit, annisque quatuor absque consecrationis munere et pontificali ordine administravit: sufficere ratus bonorum temporalium sibi absque ordine usum pacificum. Anno tandem Millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, Magister Mathias Sluszowyecz [1]) Decretorum Doctor, Canonicus Ploczensis, in Urbem missus, singulos defectus a Nicolao Mnischewski admissos supplevit, et literis apostolicis expeditis, ab Andrea Posnaniensi episcopo in ecclesia Polthowsko ipse Kazimirus die Solis, decima Septembris [2]), consecrationem accepit. Et qui ad regendum alios in pontificatu Ploczensi [3]) assumptus fuerat, ipse a quodam tenui et ignotae sortis homine, Iohanne alias Ianyecz laico sculteto de Mosczina [4]) regebatur, singula ad illius arbitrium, quem coeco amore diligebat, administrans. Dum autem vacatione ecclesiae Ploczensis ex morte Stiborii episcopi praefati accidente, Capitulum Ploczense ex more Magistrum Nicolaum de Myrzenyecz Decretorum et Legum Doctorem, Canonicum Ploczensem, in administratorem concordibus vocibus elegisset: ordinante Kazimiro Duce electo praefato et sua factione, de administratione, quasi suspectus, eiectus est, et in eius locum Magister Mathias de Othoczno Canonicus Ploczensis suffectus. Qui cum paucis diebus alterius occupasset suggestum, morbo epilepsiae tactus, expirat: documentum non multae ambitionis futurus, et Doctor Nicolaus de Myrzenyecz suam recuperat administrationem.

Iohanne Luthkonis de Brzezye mortuo Iohannes Rzeschowski in episcopum Cracoviensem sufficitur.

Die Mercurii, vicesima prima Maii [5]), Iohannes Luthkonis de Brzezye episcopus Cracoviensis, in consilio regio Cracoviae residens, propter nimiam indignationem et choleram, qua tunc agitabatur, apoplexia percussus, et aliorum manibus ex regia elatus, usu loquendi extunc amisso, solo olei Sacramento, cum ad caetera parum esset idoneus, accepto, die Veneris vicesima quarta Maii [6]), in curia episcopali Cracoviae diem obiit: cum annos sex, menses sex, dies viginti duos, in Sede Cracoviensi sedisset, et in ecclesiae Cracoviensis choro tumulatus. Visivam habens debilem et luscam; in singulis agendis cunctator praecipuus et plurimum ambiens, in eo praesertim, quod perfidiam Iudaicam Magdalenae, Georgii Morstin consortis, notabiliter [7]) in se et filiis vulgatam, et plures seducentem et scandalizantem,

---

[1]) Sluszovya *Cod. Calv.* Słuchowyecz *Ed. Lips.* [2]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [3]) in Pontificem Plocensem *Ed. Lips.* [4]) Moschczina *Ed. Lips.* [5]) mensis Maii *Ed. Lips.* [6]) mensis Maii *Ed. Lips.* [7]) nobiliter *Ed. Lips.*

rescindere dissimulaverit, frequentius a viris timoratis et zelum Dei habentibus, admonitus. Cautelosus in factis et moribus, singula adumbrare gestiens, laudis humanae et vulgaris aurae avidus, ad sumptus faciendos profusus. Aeri alieno adeo obnoxius, ut impensa funeri, nisi illam Capitulum Cracoviense liberaliter praestitisset, defuerit: propter quod nec aureum calicem, ex Statuto et iuramento debitum, longam sibi portendens vitam, ecclesiae Cracoviensi reliquit; castitate et pudicitia insignis, mansionariorum in ecclesia Sanctae Mariae Sandomiriensi, Iohanne seniore Dlugosch Canonico Cracoviensi instante, fundator. In pauperes et egenos benignus; mediocris staturae vir, faciem habens oblongam, in mento coartatam. Capitulum Cracoviense, in die Assumptionis Sanctae Mariae [1]), electione futuri pontificis instituta, Iohannem Rzeschowski Regni Poloniae vicethesaurarium, scholasticum Sandomiriensem et Canonicum Cracoviensem, per viam compromissi factam [2]) in Iohannem Pnyowski archidiaconum, Iohannem de Dambrowka et Stanislaum de Kobilino, Decretorum Doctores, Canonicos Cracovienses, scisma abhorrens, elegit. Qui Romam missis nuntiis, videlicet Adam de Dambrowka Decano Posnaniensi et Canonico Cracoviensi, Arnolpho de Myrzenyecz Decretorum Doctore, Canonico Ploczensi, et Marczissio de Wroczimowicze milite, confirmationem suam die Mercurii, tredecima Novembris [3]), a Summo Pontifice Sixto quarto, nullo impediente, obtinuit, et deinde die Solis, vicesima nona Ianuarii [4]), in anno subsequenti, videlicet Millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, in Cracoviensi ecclesia sub praesentia Kazimiri Poloniae Regis, per Iacobum de Syenno Wladislaviensem episcopum, assistentibus sibi Paulo Chelmensi, et Antonio Naturiensi, episcopis, vir nobilis de domo et familia Polukosza, caput asininum pro insigni deferens, ex patre Iohanne et matre Anna, ac ex vico Przibischowka [5]), Przemisliensis diocesis, ortum ducens, citra sexagesimum aetatis suae tunc agens annum, in pontificem Cracoviensem consecratus est.

Turci magnam hominum multitudinem ex Carniola impune abducunt, Friderico Romanorum Imperatore non resistente.

Turcorum Caesaris Mahumeti Satrapa Isabek alias Isaac, Bossnae Regnum tunc detinens, cum quindecim millibus equitum ex Bossna per Kraynam [6]) sive Liburniam, in Carniolam transgressus, inopinatam excursionem

---

[1]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) per compromissum, factum *Ed. Lips.* [3]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [4]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [5]) Przybiszowszki *Cod. Calv.* Przyssowski *Cod. Przez.* [6]) per Croatiam *Ed. Lips.*

ingerens, et omnia ferro et igne vastans, tribus mensibus illic absque omni repressione [1]) libere immoratus, viginti millia hominum, pecorum ritu in perpetuam servitutem detrudenda abegit, Friderico Romanorum Imperatore et Austriae Duce nullam super his provisionem adhibente. Nulla denique mora facta, captivis Catholicorum in arces et civitates ditionis suae conductis, per eandem viam, qua venerat in Carniolam, cum decem millibus Turcorum regressus, et usque in Laybacum, caput Carniolae, grassatus, alia rursus viginti millia animarum catholicarum in servitutem impune abduxit. Cum vero sensisset Fridericum Romanorum Imperatorem apud Ratisbonam cum Electoribus et Principibus Almanniae agere conventum, prioribus incursionibus inescatus, absentia etiam Friderici Imperatoris tunc in remotis agentis, sibi subministrante vires et ausus, cum quindecim millibus equitum, mirabili celeritate per Croatiam, in crastino Pentecostes, circa occasum Solis, usque ad portas et moenia Laybaci venit. Cepissetque tunc Laybacum, nisi incensione villarum, quarum fumus ex muris conspectus est, se prodidisset. Postridie vero copias partitus, partem unam per Alpes, qui Carniolam a Stiria dividunt, in vallem illam praeclaram Sawae, usque ad Ciliam transmisit, et triginta millia animarum capta abduxit; alteram per Sawam in Illyricum, tertiam per terras Slavoniae [2]), ultra Danubium, cladibus omnia complens, egit. In mense autem Augusto sequenti Marchiam Slavoniae, et in Calendis Novembris Istriam et Carsos, usque ad portas oppidi Goriciae, funesta strage omnia foedando, vastavit.

ANNUS DOMINI 1472.

Kazimiro Principe, nulla re memorabili acta, ex Hungaria cedente et in Dobschicze divertente, Mathias Hungariae Rex per literas apud exteros Principes, quasi exercitum Kasimiri de Pannonia eiecisset, gloriatur et archiepiscopum Strigoniensem contra sacramenti fidem captivat.

Salvatoris nostri Iesu Christi, anni praesentis natalem, et dies sequentes Kazimirus Poloniae Rex cum consorte sua Regina Elisabeth apud Cracoviam, turbationibus multifariis in illum assidue grassantibus, egit. Nam et Kazimirus Princeps, secundogenitus suus, aliquot dies in Gilawa [3]), et deinde in Rozemberg apud Petrum Komorowski, qui de castris suis omnibus, quae obtinebat in Hungaria, videlicet Likawa [4]), Rozemberg, Orawa

---

[1]) reprehensione *Ed. Lips.* [2]) per Transylvaniam *Ed. Lips.* [3]) apud Gilaniam *Ed. Lips.* [4]) Rikawa *Ed. Lips.*

et Hradek, cessurum se offerebat, immoratus, in Poloniae Regnum, nulla re memorabili apud Hungariam gesta, de quo in Derslaum de Rithwyani palatinum et capitaneum Sandomiriensem omnis referebatur ab universis culpa, per Mislimicze rediit, et patre ordinante, in castro Dobschicze [1]) consedit. Et Paulus Iassyenski, aliquot particularibus pugnis cum exercitu Hungariae Regis Mathiae, qui illum apud Nitram [2]) obsederat, egregie factis, mediante Quinqueecclesiensi episcopo Iohanne, per pacta et conditiones, ita ut Nitra in potestate Kazimiri Principis remaneret, relictis trecentis armatis in illa, pacem in quindecim dies confecta, versus Thurcz, quatuor millia armatorum habens in comitatu, ex Nitra discessit: non sine baronum Hungariae, etiam eorum, qui cum Rege Hungariae [3]) militabant, et qui clade et morte illum obrui optabant, perturbatione. Quem Mathias Hungariae Rex, pacto disrupto, insequi pergit: facile sperans illum, quod superior esset in gentibus, oppressurum. Sed comperto Pauli Iassyenski et sui exercitus forti proposito, ad ultimum [4]) casum, acie ad confligendum instructa, adventum suum opperiri, amoto et mutato proposito, retrorsum abiit: pluribus Polonis, qui apud illum, parum honoris, sed potius auri cupidi, militabant, execrantibus eum, qui [5]) contra pacta faceret conflictum. Creditur autem exercitum Polonicum parum prosperam fortunam ideo in Pannoniis tunc assecutum fuisse, quoniam in eundo neque sacris pepercit, neque humanis, sed ecclesias Dei et eorum ministros spoliis et verberibus, matronas vero et virgines et puerperas stupris et contumeliis, usque ad extinctionem, affecit: ducibus exercitus rem tam foedam aut tolerantibus, aut non castigantibus, nec ullam adhibentibus coertionem. Erat et alia turbationis Kazimiri Poloniae Regis causa, quod pro rebus Bohemicis et Hungaricis bene gerendis, aerario suo omni expilato, et regiis proventibus fere singulis obligatis, in fundum debitorum et defectuum multifariorum veniens, rem publicam Regni sui orbam et exanguem adeo effecerat, ut victus etiam quotidianus sibi et filiis suis deesset. Incastellaverant autem gentes Kazimiri Principis quatuor [6]) principalia loca in Hungaria, videlicet Gilawam, Thurcz, Michalow et Ubyena, sed a gentibus Hungariae Regis [7]) aliquot hebdomadis obsessi, dum de suffragio illis per Regem Poloniae [8]) ferendo desperassent, pacti libertatem, res, equos et arma, praesidia praefata dediderant. Quintum praesidium, oppidum videlicet Stropkow, quod Nicolaus de Peren in potestatem Regis Poloniae tradiderat, et in quo Rex egregios

---

[1]) Dobczicze *Ed. Lips.* [2]) Nitriam *Ed. Lips.* [3]) cum Rege Hungariae Mathia *Ed. Lips.* [4]) ad ultimum videlicet *Ed. Lips.* [5]) quod *Ed. Lips.* [6]) quorum *Ed. Lips.* [7]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [8]) per Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.*

milites, quorum ductor fuit [1]) Iohannes Byali, locaverat, loco multifarie munito, in periculum obsidionis non venerat: probe existimante Hungariae Rege [2]), si obsidere illud pergeret, succursum suis Poloniae Regem [3]), propter propinquitatem loci, laturum. Inflatus ea felicitate Hungariae Rex [4]), plura figmenta de suis trophaeis, quasi exercitum Kazimiri Principis de quindecim millibus, acie conflixisset [5]), et pluribus clenodiis et vasis pretiosis spoliatum, de Pannonia turpiter eiecisset, Summo Pontifici et pluribus Regibus et Principibus Orbis gloriam de potentia suae virtutis perscripsit. Iohannem quoque Strigoniensem archiepiscopum, data illi securitate, per se et suos consiliarios sacramento firmata, contra iusiurandum, dum versus Budam procederet, cepit, et variis turpibusque minis et illusionibus usus, ligari illum ad mediastinum, et sagittas contra illum a barbaris simultanee iaci, nisi castra archiepiscopalia redderet, se inspectante ordinavit. Sed cum officiales archiepiscopales, dicto archiepiscopi, castra tradi iubentis, non parerent: castra, Strigonium, Nitram, Brzezniczam, Czepliczam, Szando [6]) et Trzewiscze [7]), obsidione languida circumvallat. Quorum tandem aliqua sibi fuerunt dedita ea conditione, ut a Iohanne episcopo Agriensi ad fideles manus tenerentur, ne Polonus illis potiretur, morte [8]) archiepiscopi, qui paralyticus ex metu fuerat (undis enim illum aliquoties mergere parabat Rex diris tormentis afflictum), secuta, in ditionem Regis reditura. Iohannes etiam interim Quinqueecclesiensis episcopus, dolore tribulationum pressus, diem obiit, vel ut quibusdam placuit, veneno intoxicatus.

Milites ex Hungaria reversi, ob non solutum illis a Kazimiro stipendium impune grassantur, praesertim in bona spiritualium; pro quorum solutione contributiones ex utroque statu decretae.

Armigeri tam equites, quam pedites, qui apud Pannonias militaverant, in Poloniam revertentes, dum stipendia illis tardius solverentur ob aerarii defectum, in bona ecclesiastica diocesis praesertim Cracoviensis, saeve et crudeliter, deinde in quoslibet obvios, grassari coeperunt libere et absque ulla reprehensione; adeo quoque impunitate eos inescante, eorum truculentia ascenderat, ut quingentas villas ecclesiasticorum per suas praedas et spolia gravi pernicie damnarent. Kazimirus Poloniae Rex ad rescindenda tanta mala aliquod remedium adhibiturus, diaeta generali apud Pyotrkoviam,

---

[1]) erat *Ed. Lips.* [2]) Mathia Rege Hungariae *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Regem Casimirum *Ed. Lips.* [4]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [5]) profligasset *Ed. Lips.* [6]) Czyepliczam, Sando *Ed. Lips.* [7]) Trwiscze *Cod. Przez.* [8]) Morte vero *Ed. Lips.*

pro die Dominica Iudica, quae fuit dies Solis, quindecima Martii [1]), indicta, illuc ex Cracovia descendit. Sub quo tempore Kazimirus Princeps, secundogenitus Regis, ex Dobschicze [2]), die Iovis decima nona Martii [3]), Cracoviam, non sine profundo moerore et pudore, quod res suae Pannonicae secus quam speraverat cesserant, rediit. Et quamvis in diaeta Pyotrkoviensi diebus quindecim agitatum fuit de subsidio pro solvendis stipendiariis faciendo: nulla tamen efficax conclusio, ob disparitatem votorum, captari potuit: quapropter omnis conclusio ad diaetas particulares, in Nova Civitate [4]) et Kolo tenendas, reiecta fuit. Ex Pyotrkow, Kazimirus Rex [5]) die Mercurii, prima Aprilis [6]), post festum Paschae immediate subsequente, discedens, in Novam Civitatem die Solis, quinta Aprilis [7]) venit, baronesque et milites, qui illuc convenerant, de ferendo sibi pecuniario subsidio, magna prece et instantia solicitavit: qui rei publicae necessitate, diebus aliquot, ad dandum de quolibet possesso laneo unum fertonem consenserunt. Idem fecerunt et barones Maioris Poloniae, diaeta apud oppidum Kolo tenta. Clerus quoque omnis quatuor diocesum, Gnésnensis videlicet, Cracoviensis, Wladislaviensis et Posnaniensis, notabile tunc contulit subsidium, dando taxae medietatem, praeter clerum Cracoviensem, qui [8]) novem scotos a marca solvit. Sub omni autem tempore, quo stipendiariis impendebatur solutio, non deerant plures ex eis, qui itinera publica obsidendo, quoslibet expilabant. Quibus etiam se nonnulli terrigenae iunxerant, et sub illorum colore praedas agebant; sed ab hominibus, suas iniurias propellentibus, plures fuerunt necati, submersi, et vario genere mortis, Rege [9]) utrumque malum dissimulante, extincti.

Cometes apparuit, cuius effectus recensentur.

In principio mensis Ianuarii anni praesentis, Cometes magnus, et qui appellatur ab astronomis Dominus Ascoen, de sublimatione et complexione Mercurii, parvus in stella, maximus in cauda, participans in natura et proprietate Saturni, in Regno Poloniae et aliis Regnis, et in universo fere Orbe apparuit, et duobus continuis mensibus in Cenith Europae apparuit, generatus iuxta opinionem astronomorum in Regno Hungariae, et in Cenith illius Regni inventus. Qui etiam supra Cenith Regni Poloniae uno die ste-

---

[1]) mensis Martii *Ed. Lips.* [2]) Dobczicze *Ed. Lips.* [3]) mensis Martii *Ed. Lips.* [4]) in nova civitate Korczin *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [6]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [7]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [8]) Qui ob taxae gravitatem *Ed. Lips.* [9]) Rege Casimiro *Ed. Lips.*

tit: sub tribus annis immediate se sequentibus effectus suos producturus. Prodigium malum Regibus, Principibus et aliis illustribus et magnificis personis, caeteris vero mortalibus inferioris conditionis, anxietates, metus, commotiones, turbationes, fraudes, deceptiones, combustiones, populationes et devastationes, tempestates, grandines, tonitrua, fulgura et terrae motum in aliquibus partibus, aegritudines longas, chronicas, siccas et acutas, vomitus fortes, frenesim, epidimiae pestem, dolores et tremores febrium, aborsum mulierum praegnantium significans. Motus eius fuit valde inordinatus et mirabilis, interdum a Meridie versus Septemtrionem, interdum a Septemtrione in Occidentem et Meridiem progrediens, cauda etiam sua diversas mundi respiciens partes. Quae effectus suos sensim producens, et immature, primum in Moravia et Hungaria, deinde in Cracoviensi urbe et locis atque oppidis circumvicinis, epidimiae morbum diffudit: quo, qui inficiebantur [1]), nullo antidoto medicinali suffragante, paucissimis exceptis, cadebant. Serpsit et expost in Bohemiam, Austriam, Carinthiam, Stiriamque, et multam Pragensibus ac Viennensibus civibus, Bohemiaeque Regno et Austriae Ducatui induxit orbitatem.

Filia Elisabeth Kazimiro Regi Poloniae nascitur.

Die Solis tredecima mensis Maii in meridie, apud Cracoviensem arcem Elisabeth Poloniae Regina quintam filiam, decimam vero prolem effudit. Quae a Iohanne Rzeschowski Cracoviensi episcopo baptisata, Elisabeth nomen accepit.

Treuga inter Hungariae et Poloniae Reges conclusa.

Stanislaus Wantropka [2]) castellanus Sandecensis, nomine consiliariorum Regni Poloniae, pro quietatione belli inter Regna Poloniae et Hungariae exorti, ad consiliarios Regni Hungariae destinatus, quinque hebdomadis per Mathiam Hungariae Regem, qui de suo adventu privatim et publice gloriabatur, et consiliarios Regni Hungariae apud Budam, quamvis reniteretur, fuit retentus. Conclusa autem annali treuga [3]), cum uno ex baronibus Hungariae, Nimphor nomine, sciscitatum, an Kazimirus Rex Poloniae et consiliarii sui treugam [4]) ipsam observare vellent, misso, rever-

---

[1]) afficiebantur *Ed. Lips.* [2]) Vątrobka *Ed. Lips.* [3]) pace *Ed. Lips.* [4]) pacem *Ed. Lips.*

sus, dum sufferentiarum [1]) conditiones neque a Polonico, neque a Bohemico Rege et utriusque Regni consiliariis, satis probarentur, treuga [2]) tantummodo in diem Sancti Iohannis Baptistae ea conditione accepta est, ut pro eodem die Sancti Iohannis Baptistae consiliarii trium Regnorum, Poloniae videlicet, Hungariae et Bohemiae, in Olomuncz conveniant, et perpetuam pacem inter Reges et Regna, aut saltem temporalem, sub aequis conditionibus firment. Omnibus etenim belligeratio inter Regna ipsa videbatur periculosa et molesta, propter Turcorum Caesarem Mahumeth [3]), qui magna parte Regni Hungariae occupata, iam non tantummodo Pannoniis, quantum Austriae, Italiae, Stiriae, Carinthiae, impendebat [4]) atrox bellum; qui etiam magnum comparabat exercitum, primo aestatis tempore Albam Regiam in Rascia, quam Taurinum vocavere priores, per terram et per undas obsidendo, expugnaturus. Quam rem satis terribilem et periculosam, sola miseratio divina, humanum praesidium intelligens defuturum, avertit. Venit enim alter Turcorum Caesar ex Perside et inferiori Armenia, vocatus Hussenkassen (qui ex homine obscuro et vix per se ipsum noto, in virum maximum evadens [5]), frequentibus victoriis, tenui manu obtentis, usus, plures sibi regiones subiecerat) contra eum, et filium suum Mahumeth, solus enim in casum universae dimicationis venire, ne aestimatio sua in adversa fortuna lentesceret, metuebat, gravi clade conflixit [6]). At filius Caesaris, et ipse Turcorum Caesar Mahumeth cladis suae ruinam et ignominiam reparaturus, maiori multitudine collecta, iterum contra Hussenkassen cum quadringentis millibus equitum et magna multitudine peditum venit. Qui solatia [7]) Caramanni et Thartarorum Caesaris, consanguineorum suorum, habens, omnem Turcorum exercitum miserabili strage delevit, et civitatem Trapezuntim in Asia, quam Imperator Turcorum Mahumeth ante annos aliquot, Imperatore Trapezuntino Graeco, socio eiusdem Hussenkassen occiso, occupaverat, invadens, cum toto Trapezuntino Imperio cepit, et socii sui neci immeritae parentavit. Exinde mirabili celeritate civitatem Sinapolim in Natulia expugnatam, obtinuit, et versus Galliopolim, obsessurus eam, invocato Venetorum solatio [8]), ire pergit; nuntios solennes ad Kazimirum Poloniae Regem, circa medium Iulii [9]) Cracoviam ingressos, favores suos et subsidia contra Mahumeth Turcorum Imperatorem expetens, mittit: qui sibi non fuere denegati. Quae omnia Mahumeth sentiens, et parari sibi ruinam videns, Zoldani Babylonii solatio [10]) nequicquam frustra petito, omnes civitates suas, et praesertim maritimas, munire coepit.

---

[1]) induciarum *Ed. Lips.* [2]) pax *Ed. Lips.* [3]) Caesaris Mahumeti *Ed. Lips.* [4]) minabatur *Ed. Lips.* [5]) evadens *deest in Cod. Calv.* [6]) pugnavit. *Ed. Lips.* [7]) auxilia *Ed. Lips.* [8]) auxilio *Ed. Lips.* [9]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [10]) auxilio *Ed. Lips.*

Bellum in Prussia indignatione Nicolai Tungen, quod de Varmiensi pontificatu in Kamyenensem translatus, et Stiborii de Bayssen, quod a gubernatione depositus sit, ortum, per nuntios Kazimiri Poloniae Regis supprimitur.

Nicolaus Tungen dolore ingenti percussus [1]) et in bilem abominandam versus, quod a Sixto Papa quarto ex Varmiensi ecclesia in Kamyenensem [2]) fuerat translatus, perniciosam suam intentionem, quod parum felices successus Kazimirus Rex Poloniae ex Hungaria retulerit, et Stiborio de Bayssen, quod a gubernatione Prussiae illum Kazimirus Poloniae Rex amovisset, et nonnullis aliis militaribus et civibus Prussiae, qui moleste ferebant, pontificatus et magistratus Prussiae in Polonos demandari, spe multa mulcentibus, ad arma, conductis mercede quingentis armigeris, et pluribus agrestibus pollicitatione magna solicitatis, consurgit, et primum oppidum Brunsberg, portas oppidi oppidanis sibi ultro et contra iusiurandum Kazimiro Poloniae Regi praestitum, aperientibus, deinde oppidum Gutstath capit, ecclesiam deinde Frumborg incastellatam, et castrum Reszél, vi, non sine occisione multorum mortalium expugnat, et aliquot milites regios, videlicet Albertum germanum Vincentii Kyelbassa episcopi Culmensis, Petrum Schorcz [3]), Laurentium Schrank, Iohannem Slowak, diris vinculis et carceri includit. Civitate deinde Elsberg se illi dedente, castrum vallat, una cum civitate Szeburg. Et dum arcem Elsberg et oppidum Szeburg per oppugnationem aliquoties tentatam conquirere nititur, plus quam quingentos homines, qui per illum mero et cerevisia inebriati, arcis oppugnationem aggrediebantur, temere amittit. Id bellum, ne amplius serperet, missis in Prussiam Iacobo Wladislaviensi episcopo, et Nicolao Lanciciensi palatino, conditionibus sublatum est: arce Elsberg et oppido Szeburg in manus militarium Regi [4]) fidelium traditis, donec Sanctissimus Pontifex unum ex contendentibus, verum episcopum Varmiensem declararet.

Marcus Cardinalis, Legatus Sixti Papae quarti, treugam et pacem cum Mathia Hungariae Rege, Kazimiro Regi Poloniae persuadet, quam deinde turpi conditione oblatam ab Hungaro, reiicit Polonus.

Sub hoc tempore Marcus, natione Venetus, tituli Sancti Marci Presbyter Cardinalis et Patriarcha Aquilegiensis, ad Kazimirum Poloniae Re-

---

[1]) perculsus *Ed. Lips.* [2]) Camyenyecensem *Ed. Lips.* [3]) Sztorcz *Cod. Prus.* [4]) Casimiro Regi *Ed. Lips.*

gem a Sixto Papa quarto missus, Cracoviam die Saturni, quarta mensis Iulii, advenit: a Kazimiro Poloniae Rege, obviam illi personaliter Wyeliczkam versus, cum Kazimiro filio et comitiva insigni procedente, et a processionibus omnium ecclesiarum, magno honore, et a tribus filiis regiis, Kazimiro, Alberto et Alexandro, tribus pulcherrimis orationibus, ius suum naturale, quantum ad Hungariae et Bohemiae Regna, deducentibus, altero vero die splendido prandio exceptus est, et audientia illi die sequenti concessa, commemoratis perniciosis discriminibus, quae Turcus catholicis Regnis, assidue impendens, inferre consuevit, pacem cum Hungariae Rege [1]) multipliciter persuasit, obsecrans Regem Kazimirum, ut quae armis quaesiturus erat, per conditiones susciperet, et cum caeteris catholicis Regibus in Turcum ad arma prodiret: ad quam [2]) facilius obtinendam, treugam annalem [3]) et conventum pro die Sancti Michaelis in Nissa, consiliariorum ex tribus Regnis magnopere suadebat. Quae singula cum Kazimirus Poloniae Rex, catholicum se ostendens Principem, liberaliter annuisset, Cardinalis ipse fratrem Leonardum de Perusio ordinis Praedicatorum, Magistrum Palatii apostolici, Budam ad Mathiam Hungariae Regem destinavit, pares treugarum [4]) literas, quarum exemplar ferebat, relaturum. At ille putans, Kazimirum Regem [5]) et in aerario et in milite mutilatum esse, morte etiam Iohannis archiepiscopi Strigoniensis, Iohannis Quinqueecclesiensis episcopi, et Reynaldi de Wronow militis, qui partes Regis Poloniae [6]) enixissime prosequebantur, quos ferebatur veneno sustulisse, et captivitatem Nicolai Czupur palatini Transylvaniensis, et Arnesti thesaurarii sui, pecunias ab eis exacturus, insolentior factus, treugam, quam [7]) alias magnopere petiverat, abnuebat: quam tandem sumere persuasus, superbis et amplis verbis se quidem efferens, Poloniae vero Regem Kazimirum carpens, in illius scriptura uti non erubuit. Sed nec Duci Victorino terminum ad statuendum se in captivitatem concedere, qui se sibi aut Centum florenorum millia pro die Sancti Martini soluturum, aut de arcibus in Bohemia habitis cessurum, in dolo spoponderat, credens se hac via Wladislaum Bohemiae Regem a Regno exclusurum, quem etiam noverat, quam parvae factivitatis, rarique et hebetis sermonis Rex esset, parum Bohemis gratum esse: confidens etiam in amplitudine pecuniarum, quas per tyrannidem a subditis emungebat, superiorem se armis et gentibus futurum: confidens et in gentibus ex colluvione collectis, qui se Fratres intitulabant, quas Friderico Imperatori nociturus, aliquali suffragio obligatas, in Austriam transmiserat, et quae ex-

---

[1]) cum Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [2]) Ad quam pacem *Ed. Lips.* [3]) inducias annales *Ed. Lips.* [4]) induciarum *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [6]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [7]) inducias, quas *Ed. Lips.*

inde foede fuerant eiectae. Verum cum Kazimirus Poloniae Rex, turpem treugam Hungari, quam [1]) Iohannes Tininensis episcopus, cum Leonardo de Perusio Magistro Palatii apostolici, Cracoviam, Kazimiro Poloniae Rege absente, attulerant, perosus, reiecisset, tractatibus pacis disruptis, re infecta, Tininensis episcopus rediit.

Kazimirus Rex Poloniae iterum ad treugam cum Rege Mathia per Cardinalem Legatum conficiendam consentit, et contributionem a suis pro solvendis stipendiariorum debitis aegre impetrat.

Quindecim mensibus, Kazimirus Poloniae Rex, in Cracovia assidue exactis, tandem serpente in Cracovia epidimiae peste, die Iovis vicesima Augusti [2]), de Cracovia egreditur, Cardinali Sancti Marci in Cracovia relicto, et in Nyepolomicze una cum consorte sua Elisabeth [3]) et omnibus natis suis transgrediens. Paucis illic absumptis diebus, die Mercurii, vicesima sexta Augusti [4]), in Novam Civitatem Korczin intrat, ubi ad illum Marcus Cardinalis et apostolicus Legatus, die Solis, tredecima Septembris [5]) advenit. Ubi frequentibus tractatibus de pace aut eius sufferentiis [6]), habitis, Kazimirum Regem [7]) ad omnem aequam pacem proclivum offendens, die Iovis, decima septima Decembris [8]) ex Nova Civitate [9]) discedens, in Sandecz divertit, novis studiis et laboribus aequam treugam [10]) confecturus. Kazimirus Rex [11]), octo hebdomadis apud Novam Civitatem [12]) exactis, sub quibus, pro die Sancti Michaelis habita terrarum Cracoviensium conventione, pro solvendis residuis stipendiariorum debitis, qui spoliis, praedis, furtis et omnifario maleficiorum genere, et signanter bona ecclesiastica et decimas diripiendo, Regnum premebant, aegre subsidio per sex grossos de laneo dandos, obtento, ad agendam diaetam generalem pro die Omnium Sanctorum in Pyotrkow, ex Nova Civitate [13]) feria secunda ante festum Sanctorum Simonis et Iudae Apostolorum egressus, processit.

---

[1]) turpes inducias Hungariae Regis Mathiae, quas *Ed. Lips.* [2]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [3]) Regina Elisabeth *Ed. Lips.* [4]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [5]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [6]) induciis *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [8]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [9]) nova civitate Korczin *Ed. Lips.* [10]) pacem inter Hungariae et Poloniae Reges *Ed. Lips.* [11]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [12]) apud novam civitatem Korczin *Ed. Lips.* [13]) ex nova civitate Korczin *Ed. Lips.*

Fundatio monasterii fratrum heremitarum beati Pauli in Rupella prope Cracoviam per Iohannem seniorem Dlugosch Canonicum Cracoviensem.

In Decem millium Militum festo, quod in diem Lunae, vicesimam secundam Iunii [1]), cadebat, Iohannes senior Dlugosch Canonicus Cracoviensis, ex ecclesia parochiali Sanctorum Michaelis Archangeli et Stanislai martyris in Rupella, Iohanne de Schebyen [2]) eius plebano duabus praebendis satis ventrosis, videlicet Sandomiriensi et Kyelcziensi contentato, conventualem per Iohannem Rzeschowski episcopum Cracoviensem creari, et monasterium fratrum heremitarum beati Pauli primi heremitae, regulam Sancti Augustini profitentium, quod hi utriusque vitae, activae videlicet et contemplativae, utendo exercitio, maximo forent Ecclesiae Dei profectui, fundari obtinuit: ratus, ut est, eratque, locum illum sacrosanctum et beatissimi Stanislai martyris magnifici cruore sacratum, negligentius hactenus habitum, per divinae laudis in horis diurnis et nocturnis concentum, et per virorum religiosorum sanctimoniam, providentiam et industriam, in frugem uberiorem et saluberrimam, pro amplitudine laudis divinae et salute populi christiani, propitiante clementia Altissimi, evasurum. Proventibus etiam illius ecclesiae praefatus Iohannes Dlugosch, altaris Sanctae Crucis in eadem ecclesia siti proventus, Stanislao Byeczki eius altarista per aliud beneficium contentato, adiecit. Cuius primarius fuit Prior, frater Iacobus de Bogumilow Provincialis tunc Poloniae in ordine praefato, vir relucens singulari sanctimonia et probitate, rarissimo se munere beatum, felicitatumque glorians, quod ipsum et ordinem suum tam illustrem et celeberrimum locum, quod omnibus aliis ordinibus tanto tempore in Polonia datum non erat, haereditarie praeoccupare contigisset. Cui etiam medietatem census Barkracht in Zuppa Wyeliciensi apud Spithkonem de Melsthin coemens, perpetuo consensu regio accedente, adiecit praefatus Iohannes Dlugosch [3]).

Kazimirus Rex conventionem generalem in Pyotrkow celebrat et filio suo Wladislao Regi Bohemiae subsidia contra Mathiam Regem mittit.

Omnium Sanctorum solennitate adveniente, cum Kazimirus Poloniae Rex, Elisabeth Regina [4]) apud monasterium Sulyeyow dimissa, Pyotrkoviam advenisset, frequens consiliariorum numerus illic confluens, nihil sibi an-

---

[1]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [2]) Ioanne a Sobyen *Ed. Lips.* [3]) Ioannes Dlugosch Canonicus Cracoviensis. *Ed. Lips.* [4]) Regina consorte sua *Ed. Lips.*

tiquius agendum ducens, a Rege, ut Regni magistratus primarii, qui per biennium iam vacaverant, distribuerentur, obtinuit: quorum distributio multorum animos, quasi in parum dignos, eis neglectis, collati forent [1]), a Rege alienavit. Bohemiae Regis Wladislai nuntii, videlicet Slawutha, Benedictus Waythmilner et Iohannes dictus Marschalcus, civis Pragensis, subsidium pecuniale et in gentibus petentes, auditi, et Iohannes Zyelyenski cum quingentis armigeris e vestigio Bohemiam destinatis [2]), apud Montes Kuthnos, quos Hungariae Rex [3]) invasurus ferebatur, destructionem eorum et occupationem prohibiturus, consedit. Decem quoque millia nummorum aureorum Wladislao Bohemiae Regi decreta, subsidium sex grossorum de quolibet laneo a militibus, et a clero Gnesnensis, Wladislaviensis et Posnaniensis ecclesiarum per fertonem a marca, a Rege Kazimiro petitum; sed in privatos conventus dilata est responsio.

Diaeta Nissensis per Marcum Legatum apostolicum ob pacem inter Kazimirum Poloniae et Mathiam Hungariae Reges componendam instituta, dilabitur.

Sub eo tempore Marcus Cardinalis et Legatus apostolicus in Wratislàviam transiit: ubi degens, diaetam generalem apud Nissam pro die Purificationis Sanctae Mariae [4]), inter Reges, Poloniae, Hungariae et Bohemiae, personaliter illi interfuturus et pacem inter tria Regna confecturus, instituit. Sed cum Hungariae Rex [5]), arrogantius se, successibus felicibus, et signanter quod cum Friderico Caesare, per Laurentium Ferariensem episcopum, apostolicum Legatum reconciliatus, in gratiam redierat, susceptis omnibus pacis conditionibus, quas illi Caesar proposuerat, elevatus, gerens, neque Praelatos et barones Hungariae (sciens eorum animos a se alienatos fore [6]) Praelatis et baronibus Poloniae iam ex nomine designatis, numero et conditione pares, sed quosdam leves et callidos homines, pacem infecturos magis quam confecturos, et signanter Albertum Kostka Bohemum, labe haereseos Bohemicae pollutum, cuius consiliis in singulis agendis utebatur, mittere disponeret, appareretque illum, ita mentionem de pace cum Poloniae Rege [7]) facere, quasi bellum futurum foret [8]), et omnia responsa dare adeo ambigue, ut futuro tempore inniterentur, quippe qui accepturum se dicebat inducias, missurum oratores, nescio quos, ad diaetam, demonstraturum, in conventu non oportere de Victorino Duce meminisse, cae-

[1]) essent *Ed. Lips.* [2]) destinatus *Ed. Lips.* [3]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [4]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) dum Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [6]) alienos esse *Ed. Lips.* [7]) cum Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [8]) esset *Ed. Lips.*

teraque id genus plurima, ex quibus nulla conclusio liquida poterat elici: diaetam praefatam Nissensem Poloniae Rex [1]) et sui detrectabant. In hunc quoque modum Cardinalis et apostolicus Legatus praefatus Marcus, qui se argutum et religiosum videri satagebat, nulla re memorabili in Regno Poloniae gesta, apud Wratislaviam se inutiliter continebat. Sed nec in alia Regna apostolici Legati fuere fortunatiores, vi quadam siderum impediti: Cardinalis enim episcopus Ostiensis, Vissarion [2]) Nicenus, ad Gallias Legatus, a Francorum Rege minime susceptus, nec ad interiora Regni admissus, ab ipsis finibus Urbem rediit; Vicecancellarius Cardinalis in Catalonia Regi suo Ferdinando rebellanti, nihil composuit, frustraque laboravit; Cardinalis Reatinus ab omnibus Italis, qui compositurus eorum simultates et odia advenerat, spretus.

Kazimirus Rex ad Thorun proficiscitur, bellum ob translationem Nicolai Tungen de sede episcopatus Varmiensis, exortum, sedaturus.

Ex Pyotrkoviensi diaeta, Kazimirus Poloniae Rex, vota sua et devotionem in Deum expleturus, Posnaniam divertit. Exinde adorato Posnaniae divinissimo Sacramento, Thorun, reliquias belli intestini partium illarum, quod Nicolaus Tungen pro episcopatu Varmiensi, variis consciis et consentientibus sibi militaribus et civitatibus Pomeraniae et Prussiae, qui graviter sibi Vincentium Kyelbassa, et quemlibet alium Polonum, dari episcopum ferebant Varmiensem, sedaturus, cum Praelatis et consiliariis Poloniae [3]) advenit. Quo cum et primores partium illarum confluxissent, multis tractatibus per hebdomadas quatuor interpositis, nulla conclusio elici poterat, flagitantibus militaribus et civitatibus Prussiae, ut omnes arces non nisi indigenis, Regi [4]) beneplacitis, et fidem sibi atque Regno Poloniae servaturis, committerentur. Id etsi Kazimirus Rex non abnueret se facturum: collationem tamen pecuniae ab eis exigebat, qua posset militibus ea tenentibus, debita persolvere et stipendia emerita. Nicolaus insuper Tungen ad praesentiam Regis [5]) venire formidans, nuntiis missis, ad iura episcopatus Varmiensis, omnem subiectionem, devotionem et fidelitatem repromittens, admitti se obsecrabat; sed facile ab hac petitione repulsa a Rege [6]) propter interpositam conditionem, ut apostolicae declarationi staretur, quie-

---

[1]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [2]) Episcopus Hostiensis Bessarion *Ed. Lips.* [3]) Regni Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [6]) a Rege Casimiro *Ed. Lips.*

vit. Nulla igitur captata conclusione, res Pruthenicae in alind tempus, festum videlicet Pentecostes, sunt dilatae.

Kazimirus Rex in Thorun legatos Regis Daciae Cristierni audit, coniugem nobilem filio suo Wladislao Regi Bohemiae offerentes.

Kazimiro autem Rege [1]) in Thorun agente, venerunt ad illum duo nuntii, Doctor videlicet unus, et alter miles, Regis Daciae Cristierni, qui sororem Alberti Brandeburgensis Marchionis et Marchionissae Mantuanae habebat uxorem, suadendo, ut Wladislaus Bohemiae Rex, filius regius, virginem Barbaram, Mantuani Marchionis filiam et eiusdem Alberti Marchionis Brandeburgensis neptem germanam ex sorore, efferendo illam vehementer de virtutum splendore, nobilitate sanguinis, summa dotis, copia affinium, acciperet in consortem, Ducum Missnensium, Marchionum Brandeburgensium, et Mantuani, item Cardinalis Mantuani, item multorum Italiae Procerum amicitiam habiturus. Haec persuasio, oblatioque, etsi grate accepta fuerit: ad Regem tamen Bohemiae [2]) et suos suspensa et dilata est, ut eius, cuius principaliter interest, exploretur voluntas et intentio.

Turci Illyricum impune populantur.

Aestate anni praesentis Turcorum exercitus ex Bossna adunatus et egressus, per Illyricum, omnia circa Sawam [3]) fluvium et Marchiam Slavonitanam vastavit. In mense vero Septembri, in terras Patriarchatus Aquilegiensis a Venetis occupatas, descendens, et usque ad Castellum Sancti Danielis excursiones in Foro Iulii faciens, citra duodecim millia hominum, non secus quam pecora, in perpetuam servitutem abegit. In mense deinde Novembri, apud Goritiam et per totam Istriam, mirabili clade, in sexum utrumque saeviendo, ferro et igne singula complebant: nullo Rege, nullo Principe resistentiam pro Catholicis opponente.

---

[1]) Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) Bohemiae Wladislaum *Ed. Lips.* [3]) Saum *Ed. Lips.*

Mathias Rex Hungariae, confecta pace cum Friderico Imperatore, in Poloniae et Bohemiae Reges se armat.

Affligebatur insuper bello intestino ab exercitu acephalo, ex colluvie variarum nationum, qui se Fratres appellabant, collecto, Austriae Ducatus, quem Mathias Hungariae Rex, dato illis donativo, et opem pollicitus liberationis si obsideretur, contra Fridericum Imperatorem [1]) subornaverat, et qui cum nonnullis Austriae baronibus, dominationem Caesaris execrantibus, item cum filio Bamkkircher [2]), cuius patrem Imperator necaverat, qui et ipse hostis infestus Caesari erat, intelligentiam habebat. Quo malo Fridericus Imperator angustiatus, mediante Laurentio Ferrariensi episcopo, Apostolicae Sedis Legato, cum Mathia Rege Hungariae sub his conditionibus foedus pepigit: ut Imperator illi, pro festo Sancti Georgii, Bohemici Regni confirmando regalia, pro Imperii Electore et Pincerna illum teneat. Item conditionem, qua se illi Hungarus, nunquam uxorem ducturum, quo facilius Regni Hungariae recideret in Caesarem successio, obligaverat, solvat; Hungarus contra Austriam tyrannide et hostilitate Fratrum, eius auspiciis illam affligentium, liberet. Minus cunctanter ab Hungaro, quam a Caesare id foedus ictum est, qui nimio dolore et stomachatione ad bellum contra Kazimirum Poloniae [3]) et filium eius Wladislaum Bohemiae, Reges, aestuans, caeteros omnes sibi conciliabat hostes, fortius contra illos innixurus: quorum alterum, Bohemiae [4]) Regem pellere e Bohemia, alterum, videlicet [5]) Poloniae Regem, suapte calvum, amplius se decalvaturum, nec tacitus quidem, sed iactabundus apud suorum assentatorum prurientes aures destinabat. Liberata itaque Austria a tyrannide acephali exercitus, omnes conatus suos, curas et studia ad id unum converterat, tributaque gravia per vim a Pannoniis exigendo, ad nocendum Poloniae et Bohemiae Regibus se totus cum mercenario milite armabat, Poloniae Rege [6]) per praesidium apud Stropkow locatum, frequens et numerosum, cuius Iohannes Byali dux erat, illum et Pannonios graviter premente.

---

[1]) Imperatorem Romanorum *Ed. Lips.* [2]) Kankucher *Cod. Przez.* Bankkircher *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [4]) Bohemiae videlicet *Ed. Lips.* [5]) alterum vero, nempe *Ed. Lips.* [6]) Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1473.

Kazimirus Rex Poloniae tributum Polonis indicit. Sub tempore vero Nissensis diaetae Mathias Hungariae Rex Victorinum ex captivitate solvit et Wladislai Bohemiae Regis Senatum ad defectionem solicitat, ac Duces, civitatesque Slesiae ad bellum accit.

Sacrum Salvatoris ac Domini nostri Iesu Christi anni illius Natalitium et dies sequentes Kazimirus Poloniae Rex apud Thorun peregit, et exinde per Gosthinin, Schochaczow et Warschoviam, cum consorte sua Elisabeth [1]) in Grodno pro festo Purificationis [2]) perveniens, quindecim dies illic absumpsit. Ex Grodno vero per Bersthi [3]), caeterasque ducales curias in Trokki pro Carnisprivio, in Wilnam vero pro Quadragesima habito, subventionem sibi generalem de universis Magni Ducatus Lithuaniae terris, a quolibet aratro sex grossos latos Pragenses dari obtinuit. Frequentibus vero nuntiis et literis Cardinalis Sancti Marci rogatus, diaetam pro pace in Nissa, pro festo Sancti Mathiae Apostoli, agi (licet id nonnullorum consiliariorum improbaret dissuasio), astruente Cardinale, non leves sed graves personas ex parte Mathiae Hungariae Regis illic venturas, consensit. Ad quam, licet novem personas ex consiliariis ituras, nominasset: non nisi tamen sex, videlicet Iohannes Gnesnensis archiepiscopus, Iohannes Cracoviensis, Iacobus Wladislaviensis, episcopi, Stanislaus de Ostrorog palatinus Calissiensis, Iohannes Dlugosch senior, et Magister Iacobus de Schadek Decretorum Doctor, Canonici Cracovienses, tardiuscule, ob tardam significationem venere: tres tamen alii, videlicet Derslaus de Rithwyani Cracoviensis, Lucas de Gorka Posnaniensis, palatini, et Iohannes de Rithwyani Regni Poloniae marsalcus, sive valetudine, sive alia causa, venire detrectaverant. De quo, et tardo aliorum adventu, Cardinalis Legatus et Pannonici Regis nuntii, videlicet Gabriel Coloczensis archiepiscopus, Gabriel Albensis, Albertus Vesperimiensis [4]), episcopi, Michael Orszak de Guth Palatinus Hungariae, Stephanus de Bathor Iudex Curiae, Emericus de Paloncz Agasonum Magister, Albertus Kosthka de Postupicze, Comes de Komarno [5]), Wladislaus de Gara Protonotarius apostolicus, Praepositus Budensis, et Wolfgangus de Eremburg utriusque Iuris Doctor, Cantor Albensis, qui hebdomadis tribus adventum eorum apud Nissam opperiebantur, graviter succensebant. Bohemiae

---

[1]) Elisabeth Regina *Ed. Lips.* [2]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) Berschthi *Ed. Lips.* [4]) Vespermiensis *Ed. Lips.* [5]) de Romanow *Cod. Przez.*

Rex Wladislaus, qui et ipse novem oratores pro parte sua mittere debuerat, unum tantummodo Byenyassium Waythmilner 1) capitaneum in Karlisthen 2) (tardissime enim sibi diaetae ipsius celebratio innotuerat) transmisit. Cardinalis Legatus utrorumque adventu exhilaratus, magnopere satagebat, sperabatque, se concordiam inter Reges aut conditionibus, aut parentela, confecturum: exigebat enim a Poloniae Regis 3) oratoribus, ut filia regia Hedvigis Mathiae Hungariae Regi, data pro dote terra Sczepusiensi et Moravia, desponsaretur. Id cum constanter a Polonicis oratoribus negaretur, super insufficientia quoque mandatorum utrinque difficultas iniecta foret 4): tractatus rerum principalium usque ad Conductum Paschae, qui in vicesimam quartam Aprilis 5) cadebat, protractus est. Hungariae Rex Mathias, ut suae parti quam maxime prodesset, Victorinum Ducem Monsterbergensem a captivitate eo pacto solvens, ut illum pro Bohemiae Rege recognoscens, oppidum etiam Kolin in suam traderet potestatem. In quod Hungariae Rex extemplo mille equites et octingentos pedites, possessione Montium Kuthnorum ex loci propinquitate Wladislaum Regem Bohemiae primum spoliaturus, deinde ob egestatem Regno pulsurus, quorum duces erant Wilhelmus Perstenski et Iohannes Katherzinski 6), transmisit, se ipsum vero cum quatuor millibus gentium armatarum apud Brunam deposuit: exitum Nissensis 7) diaetae opperiturus, solicitans grandi auro et grandiori promisso omnes Bohemos, Wladislao Regi fidos, et plerosque pervincens ad defectionem. Iussione insuper eius, Victorinus Monsterbergensis, Przemislaus Theschnensis, Iohannes Rathiboriensis, personaliter, caeterique Slesiae Duces, videlicet Nicolaus Opoliensis et alii, item episcopus Wratislaviensis Rudolphus, item civitates Wratislaviensis, Swidniczensis et aliae, exercitu collecto, Wenceslai Ribniczensis Ducis, ob eius forefacta 8) et insolentias, quae in vicinos sibi Principes, velut demens et furiosus, diffundebat, circumsident castra, et omni vi illa expugnare per tres menses contendunt. Sed uno tantummodo Ribniki expugnato, admoto ad oppidum Zarki exercitu, cum illud Iohannes Kresa Polonus egregie defenderet, ac magnam stragem assidue ageret in obsidentes, Iacobus Dambyenski Regni Poloniae cancellarius et capitaneus Cracoviensis, cui per Kazimirum Poloniae Regem demandata erat obsessorum munitionum tam defensio, quam evictio, in castra Ducum praefatorum obsidentium descendens, terrore plurimo in obsidentes iniecto, ea ab obsidione pactis in libertatem vindicavit,

1) Weydmüllar *Cod. Calv.* 2) Karnsten *Cod. Calv.* Karlichten *Ed. Lips.* 3) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* 4) esset *Ed. Lips.* 5) mensis Aprilis *Ed. Lips.* 6) Katherinski *Cod. Przez.* Catharzinski *Ed. Lips.* 7) Missnensis *Ed. Lips.* 8) fera facta *Ed. Lips.*

ita ut oppidum Zarki obsessum, parte utraque probante, in Iacobi Dambyenski, Ribniki autem expugnatum, in iunioris Kropacz, qui terrigena et subditus Ducis Ribniczensis erat, traderetur potestatem. Haec tam oportuna, tamque fortia machinamenta, per universam hiemem Mathias Rex [1]) comparata, pro quassanda Polonia et Bohemia, quasi utramque extemplo pro suo libito vastaturus, diffundebat, omnique studio apparatum agebat ad bellum, pressurus Poloniam a fronte et a tergo. Ex eo maxime Poloniae Regi [2]) iratus, quod gentes suae in oppido Hungarico Stropkow in frequenti numero consistentes, omnem oram Hungaricam, usque ad trans Cassoviam, tributis et homagiationibus involverant: cui cum sumptus ad tam ingens bellum non suppeditarent, tributa ab Hungaris, odio capitali illum propter tyrannidem execrantibus, aconitumque quod secus cesserat, frequenter ingerentibus, per vim extorquebat.

Wladislaus Bohemiae Rex difficultate aeris alieni pressus, et a suis tributum, et a patre Kazimiro Poloniae Rege decem aureorum millia aufert.

Exiguus apud partem alteram, Poloniae videlicet Regem Kazimirum, habebatur respectus et apparatus ad bellum. Sed iactabatur in stipendiarios fiducia, quos, bona ecclesiastica, in diocesi praesertim Cracoviensi, anno cum dimidio devorantes, ad hoc unum, cum nonnullis consiliariis dissimulando, non coercebat Rex, ut essent, quos hosti suo Regi Hungariae [3]) venienti opponeret. Eadem, et tetrior, apud Wladislaum Bohemiae Regem, in Bohemia rerum publicarum erat imago, quippe cum plures, et primores barones et milites triginta millia se pro Rege soluturos Victorino, Henrico et Hinconi, filiis Girzikonis [4]), et aliis, stricta cavissent obligatione, et Fridericus Imperator Romanorum de triginta duobus millibus, quae pro dote Elisabeth Poloniae Reginae obligabatur, frequenter repromisisset, ad tempus, de quo finaliter Regem Bohemiae certificaverat, non respondisset, fideiussores regii fortunas suas et bona distrahere coacti, Regem improperiis incessendo, neque ad expeditiones ire, neque Regi parere, curabant, donec sortem regiam omnes miserati, collatione in capita colonorum et civium facta, debitum huiusmodi pendissent. Poloniae insuper Rex Kazimirus, necessitati Regis [5]) et Regni Bohemiae succursurus, decem illi aureorum millia transmisit: quibus castrum Hradek alias Krziwoklathi [6]), bona habens

[1]) Hungariae Rex *Ed. Lips.* [2]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [3]) Mathiae Regi Hungariae *Ed. Lips.* [4]) olim Irzikonis Poszdzyebraczki *Ed. Lips.* [5]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [6]) Krziwodlathi *Cod. Calv.* Krziuoklyethi *Ed. Lips.*

insignia, ab Henrico Duce filio Girzikonis, redemptum est, et in sortem regiam translatum.

Diaeta Nissensi absque profectu soluta, rursus alia, pro pace inter Poloniae, Bohemiae et Hungariae Reges tractanda, aegre licet per Legatum apostolicum Oppaviae indicitur.

Mense prope uno cum dimidio, apud Nissam exacto, dum et tempus in altercationibus et iurgiis frustra tereretur, et pars utraque iuri suo innixa, nullatenus se de iure Regni Bohemiae astrueret [1]) cessuram: apostolicus Legatus Cardinalis Marcus, nunc obsecrationibus, nunc precibus, nunc lacrimis, partes omnes ad pacem inclinare magnopere satagebat, ne Regibus bello civili occupatis, nudum Hungariae, Italiae et Dalmatiae latus, Turcorum rabies ampliori feritate laceraret. Eo tandem deprecante, exhortante et mediante, pax sub his convenit conditionibus: ut altera pro festo Assumptionis Sanctae Mariae [2]), in oppido Oppaviensi ageretur, cui Legatus et Cardinalis interesset, pro pace per communes Regnorum consiliarios concludenda, diaeta, venirentque ad illam pro parte Regis Poloniae [3]) octo, et totidem pro parte Hungariae Regis [4]), sex vero pro parte eiusdem Regis ex Bohemia, et sex pro parte Bohemiae Regis Wladislai, consiliarii; Reges vero ipsi in propinquo consisterent, Poloniae videlicet Rex in Oszwyaczim, Hungariae in Olomuncz, Bohemiae in Kleczko [5]). Quibus discordantibus, Carolus Burgundiae Dux assumebatur in arbitrum: quo moriente, aut renuente, Francorum Rex deligebatur. In cuius firmitatem tam Wladislao Bohemiae Regi, quam Mathiae Hungariae, imponebatur necessitas, ut quilibet suae partis Bohemos a nexu iuramenti et obedientiae solveret: liberius ei Principi, cui adiudicaretur Bohemiae Regnum, post sententiam parituros; ut [6]) et super damnis inter Regna Hungariae et Poloniae commissis iidem arbitri decernerent, et pax perpetua iam inter illa intelligeretur restaurata, captivi utrinque soluti; ex Stropkow Poloniae Regis [7]) praesidium deduceretur. Quibus omnibus a tribus Regibus praefatis, tarde tamen et aegre paritum est: arbitramentum enim contra se pronuntiandum singuli execrabantur, et missis ad Ducem Burgundiae nuntiis, conciliare illum suae parti quisque studebat.

---

[1]) assereret *Ed. Lips.* [2]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [3]) Casimiri Regis Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [5]) Kloczko *Ed. Lips.* [6]) Addebatur, ut *Ed. Lips.* [7]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex, instituto conventu generali in Pyotrkow et Radom, conditionibus diaetae Nissensis acceptis, praesidium de Stropkow deducit, atque ad aliam diaetam Oppaviae pro concludenda pace indictam, et ad Fridericum Caesarem nuntios mittit.

Quadragesimali tempore apud Lithuaniam, Paschali vero celebritate apud Brzesczye, Kazimirus Poloniae Rex exacto, dum pro Conductu Paschae in Lublin advenisset, Bartholomaeus Kyelbassa Canonicus Posnaniensis, ex Nissa a consiliariis missus, singula illi et baronibus secum praesentibus, illic acta et conclusa, exposuit. Quae cum omnes vehementer reprehenderent, astruentes, deformes et inhonestas conditiones, oratores regios parum provide acceptasse, ac multifarie illis propterea succenserent: minus tamen Kazimiro Regi vires suas, facultatem ac potentiam metienti, quam purpuratis suis, conclusiones illae displicebant, instituto ob id generali apud Pyotrkoviam, pro die Sanctorum Philippi et Iacobi [1]), conventu, cum primores ex Maioris Poloniae terris, nulli vero ex Cracoviensi et Russiae, infensi Kazimiro Regi ob distributas, se neglectis, dignitates, advenissent, pro placandis eorum animis altera diaeta in oppido Radom, pro festo Pentecostes, indicta est. Ad quam cum universi convenissent, quatuor integris hebdomadis illic Rex [2]) in assiduis tractatibus et consiliis commoratus, exulceratione animorum sanata, bilem etiam trium Procerum, Dobeslai videlicet Kmithae Lublinensis, Iohannis Tharnowski Woynicensis, et Stanislai Wantropka Sandeczensis, castellanorum, hi enim plus caeteris iratiores erant, compescuit. Conclusionibus Nissensibus altius digestis [3]), dum ex Albricio Sokolowski, Bohemiae Regis [4]) nuntio, agnovisset, Bohemorum utramque factionem, habita in oppido Bieniaschow pro die Ascensionis Domini diaeta, illas laudasse, et utrumque Regem, Wladislaum videlicet Bohemiae et Mathiam Hungariae, illas acceptasse, et ab obedientia atque iuramentis subditos et feudales solvisse (licet solutioni ipsae civitates Bohemicae, partem Bohemiae Regis sequentes, fuissent aliquandiu refragatae), et ipse illas acceptavit, munitionemque Stropkow haeredi illius naturali, Nicolao de Peren, solutis militibus, qui in eius fuerant praesidio, reddidit. Consiliarios octo, ad diaetam Oppaviensem ituros, designavit. Ad Prussiae barones, ut aequo animo absentiam suam ferrent, ratione reddita, intimavit. Ad Caesarem Fridericum, qui eum a pacis conditionibus avertendo, in bellum mul-

---

[1]) Philippi et Iacobi Apostolorum *Ed. Lips.* [2]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [3]) Conclusionibus deinde Nissnensibus, ibidem Casimirus Poloniae Rex, cum consiliariis suis, altius digestis *Ed. Lips.* [4]) Wladislai Bohemiae Regis *Ed. Lips.*

tipliciter contra Hungarum [1]) inducebat, Adam Decanum Posnaniensem transmisit, significans sibi, se tribus exercitibus, videlicet proprio uno, item altero Stephani Woyewodae Valachiae, item tertio Regis Bohemiae [2]), Hungarum invasurum, si et ipse certificando Regem factis de assistentia, non nudis verbis, quibus hactenus usus est, illum lactavisse, Wladislaum Bohemiae Regem titulo suo iusto, legitimo et naturali, Regem et ipse et sui Electores, tenebit et nominabit Bohemiae, quod hactenus differebat, feudumque ab illo, velut Electore Imperii, traditis sibi insignibus, suscipiet, et propria in persona cum Electoribus et Principibus Almanniae contra illum, a quarta parte, consurget: faciliter se de hoste suo infestissimo, et qui illum et naturali haereditate Austriae Ducatu, et acquisito Imperio Romanorum, omnibus ingeniis et conatibus spoliare nititur, adiutore Poloniae Rege [3]), vindicaturus, et pestem universis nocivam aut oppressurus, aut ex Hungaria, Hungaris ipsis illum capitali odio execrantibus, eiecturus. Ut quoque triginta duo millia [4]), ab annis viginti Regi Poloniae [5]) pro dote debita, frequentissime per ipsum solvi promissa, occasione quorum, dum ad praefinitum tempus Bohemiae Regi non solverentur, Rex ipse Bohemiae in statu suo periclitabatur, ipsi Regi celerius solvat: cum etiam de propriis in tanta necessitate, tam clarissimo fratri et consanguineo [6]) debeat elargiri. His et aliis pluribus negotiis confectis, Kazimirus Rex [7]) apud Calvum montem Crucis vivificae ligno adorato, per Novam Civitatem [8]) in Cracoviam transiit, diaetae futurae Oppaviensi praeparamenta ordinaturus.

Clemens episcopus Kyoviensis moritur, cui in episcopatu Albertus Narburthowicz succedit.

Die Saturni tredecima Iunii [9]), Clemens episcopus Kyoviensis, omnibus Sacramentis apud Kyoviam religiose procuratus, annis viginti duobus in pontificatu exactis, moritur, et in ecclesia [10]) Kyoviensi sepelitur. Vir quidem obscuri et plebei generis [11]), sed notae probitatis. Cui successit Albertus Narburthowicz natione Lithuanus, de domo Bipennium.

---

[1]) Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [2]) Regis Bohemiae Wladislai *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Rege Casimiro *Ed. Lips.* [4]) triginta millia et quatuor *Ed. Lips.* [5]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [6]) consanguineo suo *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8]) per novam civitatem Korczin *Ed. Lips.* [9]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [10]) in ecclesia sua *Ed. Lips.* [11]) honoris *Ed. Lips.*

Nuntii Poloniae et Bohemiae Regum Oppaviam pro pace constituenda intrant; Hungariae vero Rex Senatoribus suarum partium parum fidens, arbitrium eorum reiicit.

Assumptionis Sanctae Mariae [1]) festo, quod in diem Dominicum cadebat, proximante, frequens Praelatorum, Procerum, militum, baronum, curiensium [2]) numerus ex Poloniae Regno et Ducatu [3]) Lithuaniae, ad numerum sex millium aestimatus exercitus, inter quos erant mille Thartari, ad Kazimirum Regem [4]) in Cracoviam, quibus omnibus donativum Kazimirus Rex erogavit, convenit: Regem in Oswanczim [5]), et quo necessitas posceret, conducturus. Consiliarii insuper regii octo, videlicet Iohannes Cracoviensis, Iacobus Wladislaviensis, episcopi, Lucas de Gorka Posnaniensis, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, palatini, Dobeslaus Kmitha de Wisnicze castellanus Lublinensis, Iohannes de Rithwyani Regni Poloniae marsalcus, Sbigneus de Oleschnicza Regni Poloniae vicecancellarius, et Iohannes Dlugosch senior Canonicus Cracoviensis, ex Cracovia in apparatu splendido egressi, tempestive Oppaviam perveniunt, et Marcum Cardinalem Sancti Marci, apostolicum Legatum, qui diaeta apud Augustam per Imperatorem [6]) pro prima die Septembris indicta, licet illam iussione apostolica iubebatur adire, neglecta, item Albertum episcopum Vesperimiensem et Albertum Kosthkam, Hungariae Regis [7]) biduos tantummodo nuntios, iam Oppaviam ingressos, offendunt. Veniunt et Wladislai Bohemiae Regis nuntii, videlicet Henricus de Posdzebrath Dux Monsterbergensis, Wilhelmus de Risemberg [8]) et de Rabye Camerarius Regni Bohemiae, Gerzmannus de Rathagie [9]), Nicolaus Swithaczek dictus Marsalcus de Lanthsthen [10]), Byenyassius Waythmilner capitaneus in Karlisthen, magister monetae, et Samuel succamerarius Regni Bohemiae, in quorum comitiva Stiborius Thowaczowski Regni Bohemiae Cancellarius, Borzutha [11]) miles, Pohotha [12]) Rahabski iunior, Bernardus Berka, Wilczek Wanyek, et Petrus Dulinyecz de Ostromicze, pro consultatione destinati. Rex ipse Bohemiae [13]) conclusionibus Nissensibus satisfacturus, apud Kleczko cum frequentia aliorum suorum consiliariorum degebat: quorum tanta erga illum, sed et aliorum omnium subditorum suorum, post diaetam Nissensem erat devinctio et charitas, et praesertim dum

---

[1]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) Aulicorum *Ed. Lips.* [3]) magno Ducatu *Ed. Lips.* [4]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [5]) Osswyaczim *Ed. Lips.* [6]) per Fredericum Romanorum Imperatorem *Ed. Lips.* [7]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [8]) Rizemburg *Ed. Lips.* [9]) Geczmanus de Rathagio *Cod. Przez.* Girzmanus de Rathaie *Ed. Lips.* [10]) Lausthen *Ed. Lips.* (Landstein). [11]) Boruta *Ed. Lips.* (Borzita de Martinic). [12]) Bohota *Ed. Lips.* (Puta Szwichowski de Riesenberg). [13]) Rex ipse Bohemiae Wladislaus *Ed. Lips.*

illum viderent probitate immensa fulgentem, pro pace Regni Bohemiae, et iuris sui de Regno Bohemiae renuntiationem, de quo omnes tenebat magna admiratio, et quaeque alia [1]) difficiliora facturum, ut prius quaeque extrema, ipsam etiam mortem subire, quam illum deserere, in animum induxissent. Hanc autem Bohemiae Regis [2]) probitatem adiuvabat, illustrabatque Pannonici Regis Mathiae erga Bohemos suae partis vehemens suspicio: qui illorum erga se fluxam fidem, et praesertim dum illos a fidelitatis et iurisiurandi sacramento, in eventum futurae sententiae in Oppavia per arbitros, aut per Burgundiae Ducem et Franciae Regem ferendae, absolvisset, dinoscens, novum iusiurandum, arctius priore, ab illis exigebat. Quibus recusantibus, primores eorum et signanter Zdenkonem Konopniczki, in capitis poenam, si in manus suas deveniret, destinabat: non obscure illos viros perfidos et fraudulentos compellans, saepenumeroque ab illis deceptum, et nisi aliter prospiceret, amplius decipiendum se querebatur: denuntians Kazimiro Poloniae Regi per Stiborium Thowaczowski, quem ex infesto hoste, datis illi quatuor millibus florenorum, pacificum effecerat, et per Iohannem Dlugosch seniorem [3]), nullatenus se et causam suam in manibus eorum, quorum fraude deceptus sit (Bohemicos barones suae partis notans), depositurum. Qui quidem sermo adeo animos Bohemorum suae factionis avertit, alienavitque ab eo, ut nec dicto suo parere, nec in diaetam Oppaviensem ire, nec illum accedere, etiam literis Cardinalis Legati persuasi, nullatenus poterant induci, iamque tunc in Wladislai Bohemiae Regis ditionem concedere secreto consensu decernebant. Baronibus itaque Bohemiae per Hungariae Regem [4]) designatis, ad diaetam Oppaviensem accedere detrectantibus, et causam absentiae in Regem proprium deiicientibus, Zdenkonem etiam Konopniczki per literas Cardinali Legato directas, Albertum Kosthka de Postupicze accusante, quod illum venenare statuisset, Polonici et Bohemici consiliarii apud Oppaviam constituti, laetis animis exultabant, Mathia Hungariae Rege conclusiones Nissenses non implente, Reges suos, Poloniae videlicet et Bohemiae [5]), ad nullum amplius arbitramentum Burgundiae Ducis aut Franciae Regis, obligari; absentiam etiam consiliariorum Regis Hungariae, qui tribus hebdomadis venire tardaverant, apud aures Cardinalis [6]) quotidie accusabant.

---

[1]) alia, etiam *Ed. Lips.* [2]) Wladislai Bohemiae Regis *Ed. Lips.* [3]) Dlugosch seniorem Canonicum Cracoviensem *Ed. Lips.* [4]) per Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [5]) videlicet Casimirum Poloniae et Wladislaum Bohemiae *Ed. Lips.* [6]) Cardinalis apostolici Legati *Ed. Lips.*

Mathiae Hungariae Regis nuntii in diaetam Oppaviensem tarde venientes duras pacis conditiones proponunt: propter quod re infecta ex diaeta discessum est.

Serum nimis ambasiatorum Hungarici Regis [1]) in Oppaviam adventum, etsi Cardinalis Legatus Marcus varia excusatione purgare in animis ambasiatorum Poloniae et Bohemiae Regum [2]), moleste illum ferentibus, contendisset, novas quotidie rationes ad leniendos animos fastidiosos et discessionem parantes, afferret: parum tamen Cardinalis [3]) rationes quadrabant, qui probe noscebatur in partem Regis Hungariae [4]) studio propensiori proclivus; ceperat insuper ambasiatores [5]) Poloniae et Bohemiae Regum, verisimilis suspicionis coniectura, ambasiatores [6]) Hungariae Regis, dum intra dies viginti nec venerant, nec factores suos Oppaviam miserant, nunquam esse venturos. Perspicax autem erat haec et non inanis suspicio. Nam Polonorum quatuor millia stipendiariorum, paululum ante quam Oppaviensis diaeta debebat initiari, qui se Fratres nominabant, sive suapte [7]), sive, quod magis crediderant, per Poloniae Regem [8]) et consiliarios persuasione et levi auro suggesti, sub ducibus Byali Iohanne, Barzi [9]), Iohanne Wilk, Petro Barczkowski [10]) et Iohanne Suchodolski, ex Polonia egressi, duos montes in Hungaria, unum videlicet Modragora, alterum Bukowyecz, non longe a Cassovia incastellant. Stropkow vero fortalitium Nicolaus de Peren Hungariae baro, tyrannidem Hungariae Regis [11]) timens, illis accersitis, sponte tradit. Ex quibus illi, sub brevi temporis intervallo, magnam partem Regni Hungariae ad praestandum sibi tributa, igne et gladio cogunt. Eo malo Rex Hungariae [12]) perculsus statuerat, diaeta Oppaviensi penitus omissa, incumbere ad eorum internitionem, gentesque et ex propriis et externis magno studio conquirebat. Verum cum de forensibus paucos conquisisset, de propriis vero parum fideret, bellico apparatu in Fratres Cassovienses omisso, ambasiatores [13]) suos in Oppaviam, per conditiones pacis bellum vel extincturus, vel suspensurus, transmittit, videlicet Gabrielem archiepiscopum Coloczensem, Gabrielem episcopum Albensem, Michaelem Orszak Palatinum Regni Hungariae, Georgium Comitem de Pesink [14]), Stephanum de Bathor Iudicem Curiae, Ulricum Groffinker Australem. Venerat et Rudolphus epis-

---

[1]) Oratorum Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) Oratorum Casimiri Poloniae et Wladislai Bohemiae Regum *Ed. Lips.* [3]) Cardinalis Legati *Ed. Lips.* [4]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [5]) Oratores *Ed. Lips.* [6]) Oratores *Ed. Lips.* [7]) sua sponte *Ed. Lips.* [8]) Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [9]) Ioanne Barzi *Ed. Lips.* [10]) Barskowski *Cod. Calv.* [11]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [12]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [13]) Legatos *Ed. Lips.* [14]) Pesznik *Ed. Lips.*

copus Wratislaviensis cum tribus Consulibus ex Wratislavia, venerant et aliquot nobiles ex Lusatia, partem Regis adiuturi. Dies posthaec plures in succensendo et iurgando absumpti: Polonis et Bohemis culpantibus Hungaros, quod tarde venissent, nec barones Bohemicos suae partis post tantam tarditatem adduxissent; Hungaris vero respondentibus, quod bello intestino, a Polonis subministrato, occupati, castris et locis suis providendo, non poterant venire: et Polonos requirentibus, ut pacta percussa in Nissa, servando, Fratres ex Hungaria deducerent; Polonis refellentibus, Fratres ob privatam iniuriam arma in Hungaros privatim sumpsisse, Poloniae Regem [1]) extra omnem noxam violati foederis fore [2]). His tandem [3]) omissis, placuit deputatos in numero truncato ex tribus Regnis, in duodenaria videlicet sorte, Cardinali [4]) excluso, convenire, pacem perpetuam tractaturos. Hi cum apud Minores conclave ingressi, post plures tractatus usque ad vesperam ab exordio diei habitos, casso labore sudassent, restrictiori numero, videlicet octonario, uti placuit. Sed cum is quoque non magis, quam prior, commoditatis attulisset: castigatior adhibitus est, et rei summa duobus, videlicet Gabrieli episcopo Albensi, et Henrico Duci Monsterbergensi, permissa. Ab illis quoque nulla re memorabili conclusa, omnes conatus tot virorum, tantorumque sumptuum, reciderunt finaliter in irritum. Inescatus siquidem, vel potius certificatus, Mathias Hungariae Rex per Iohannem Gnesnensem archiepiscopum et Byenyassium Waythmilner, quod illi filia Regis Poloniae [5]), Hedvigis, natu maior, in consortem, cum terris Moravia, Slesia, Lusatia, Sczepusiensi et Valachia, deberet tradi (quamvis se uterque hanc oblationem fecisse gravi execratione inficiaretur), duras [6]) conditiones ad pacem proponebat. Quarum prima haec erat: ut Wladislaus Bohemiae Rex Mathiam Hungariae Regem in patrem, ille ipsum in filium, adoptaret, regimen Regni Bohemiae circa Hungarum consisteret praesentem, qui offerebat se illud debitis omnibus exoneraturum; quo ex Bohemia recedente, regeret Wladislaus, et non nisi morte Mathiae [7]) sine liberis secuta, Wladislaus plenarie Regno Bohemiae potiretur. Secunda: ut medietas sumptuum in bellum Bohemicum per ipsum impensorum, qui se asserebat tres milliones in illud effudisse, quindecim videlicet centena millium, sibi per Wladislaum Regem [8]) solverentur, aut auro non extante, Moravia, Slesia et Lusatia, partitis in quamlibet provinciam summis, in dictis quindecim centenis millibus inscriberentur: reservata Regi Bohemiae potestate, dictas provincias

---

[1]) Poloniaeque Regem Casimirum *Ed. Lips.* [2]) esse. *Ed. Lips.* [3]) His tandem communes Consiliarii Regum praedictorum *Ed. Lips.* [4]) Cardinali Legato apostolico *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Regis Poloniae *Ed. Lips.* [6]) graves *Ed. Lips.* [7]) Mathiae Regis *Ed. Lips.* [8]) Bohemiae Regem *Ed. Lips.*

quandocunque liberet, redimendi. Tertia: ut Regi Hungariae [1]) filia Regis Poloniae [2]) Hedvigis desponsaretur, cum inscriptione debiti et provinciarum praefatarum: qui si sine prole decederet, medietas debiti intelligeretur extincta, medietas Regno Hungariae solveretur; quod si Regina, prole non relicta moreretur, quinque centena mortua intelligerentur: ad millionem Rex Wladislaus Bohemiae teneretur. Polonorum et Bohemorum legati conditiones oblatas ex ingeniis callidis et vafris ac dolosis prodire intelligentes, re infecta discedunt: eo vel maxime exhilarati, quod baronibus Bohemiae pro parte Regis Hungariae [3]) ad diaetam Oppaviensem venire detrectantibus, devolutio amplior in arbitrum, mira Dei providentia, erat penitus abolita et succisa. Addebatur et quarta conditio: ut uterque Rex terras, in quarum possessione erat, pacifice possideret. Poloniae et Bohemiae oratores rogati a Cardinali [4]) et Hungariae Regis oratoribus, quam viam offerent ad conclusionem pacis, proposuerunt viam iustissimam et honestissimam, offerendo se Regi Hungariae [5]), si de Moravia, Slesia et Lusatia excederet, solatia [6]) magnifica contra Turcum laturos. Sed dum haec quoque oblatio ab Hungaris foret [7]) re principali reiecta, ea tantummodo conclusio inter Polonos et Hungaros tunc accepta atque stipulata est: ut Regna Poloniae et Hungariae foedera sua vetusta custodiant, et pacifica inter se consistant. Instabant deinde magno conatu Hungari, ut Cardinalis [8]), velut aequus partibus iudex, declararet, causam super Regno Bohemiae ad Burgundiorum Ducem devolutam esse. Sed Polonis et Bohemis conatus eorum fortibus rationibus elidentibus, Cardinalis quamvis foret in partem Hungari propensior, se continuit, et tristior, quam pro causa et tempore, lacrimis etiam interdum indulgens, offerens tamen se pro omni loco et tempore, pro pace Regum et Regnorum fideliter laboraturum, in comitiva Hungarorum versus Przesburg contendit, Urbem exinde remeaturus.

Wladislaus Bohemiae Rex, capto Georgio Luczki Bohemo a Mathia Hungariae Rege conducto et de maleficio confesso, veneni pestem evasit.

Stridore bellorum in Bohemia per treugam [9]) quiescente, rumor vulgaris, ubique diffusus, disseminabatur: veneni virus Wladislao Bohemiae Regi comparatum esse. Hunc etsi singuli horrescerent, regiaeque timerent

---

[1]) Mathiae Regi Hungariae *Ed. Lips.* [2]) Casimiri Regis Poloniae *Ed. Lips.* [3]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [4]) a Cardinale apostolico Legato *Ed. Lips.* [5]) Mathiae Regi Hungariae *Ed. Lips.* [6]) auxilia *Ed. Lips.* [7]) spreta esset *Ed. Lips.* [8]) Cardinalis Legatus apostolicus *Ed. Lips.* [9]) per inducias *Ed. Lips.*

vehementer valitudini: non tamen diligenter investigando, deprehendere poterant authorem tanti mali. Erupit tandem, prodente quodam homine Rutheno genere, et Georgius Luczki Bohemus lingua, apud Montes Kuthnos mandato regio captus (illic enim tenuem et inopem aliena stipe ducens vitam, cum coniuge et liberis degebat), confessus est, a Mathia Hungariae Rege viginti millibus florenorum, quorum duo acceperat, se per praxim et tractatum Alberti Kosthka, ad patrandum tam abominabile scelus subornatum fore [1]), confirmabat. Id venenum in domo sua in Kuthnis, in pixide stannea repertum, quod ipsemet Luczki usque in Venetias se defatigans, praesente praefato Rutheno indice, pro ducentis quinquaginta florenis emerat, tam potenti rabie refertum, ut non esum, non potatum, neque litum, sed in hominem tantummodo vaporatum aut insufflatum, quemlibet mortalem facile perimebat: quo se et ipse Georgius Luczki, beneficia Wladislai Regis [2]) in multis expertus, ut digna morte interiret, petebat extingui. Dabatur et coniectura perspicax ex prodigo Georgii Luczki sumptu, qui ex inope factus dives, non solum vivebat opipare, sed et necessariis aurum mutuabat. Hic in castrum Karlisthen, ut illic tutius servaretur, deductus, et carceri horrido inclusus, ut scelestos dolos Regis Hungariae [3]) coram Imperatore [4]), aut saltem nuntiis ab eo mittendis, depromeret, sumpto veneno, ne veritatem testari cogeretur, mortem sibi conscivit.

Turci ab Hussenkassen Persidis et inferioris Armeniae Caesare profligantur; Mathiae Hungariae Regis exercitus in Austria extinctus; Turci Carinthiam et Stiriam populantur; Thartari apud Kyoviam praedas agunt.

Die Iovis decima mensis Augusti, Hussenkassen [5]) Persidis et inferioris Armeniae Caesar, pluribus victoriis illustris, instigante et supplicante uxore sua Catherina, filia Imperatoris Trapezuntini [6]), in favorem et defensionem Christianorum, cum Mahumeth Turcorum Caesare, in Natulia, solo Turcorum nativo, prope Euphratem fluvium et circa oppidum Narsuthszan [7]), hora Nonarum confligit. Et quamvis Turcus omnium suorum Principatuum gentes in casum universae dimicationis, adeo ut solae feminae, senes et impuberes, in aedibus remanerent, coadunasset: praelio tamen conserto, cessit Hussenkassen [8]) victoria, in qua de Turcorum exercitu caesa

---

[1]) esse *Ed. Lips.* [2]) Bohemiae Regis *Ed. Lips.* [3]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [4]) coram Frederico Romanorum Imperatore *Ed. Lips.* [5]) Hussenkaschen *Ed. Lips.* (Usunhasan). [6]) Trapesundarum *Cod. Calv.* [7]) Hucsuthssam *Cod. Przez.* Harsursan *Ed. Lips.* (Terdschan). [8]) Huschenkaschen *Ed. Lips.*

sunt quinquaginta sex millia bellatorum, et centum quinquaginta sub assere [1]). Habens autem Hussenkassen quadraginta quatuor millia exercitatorum, quorum unum filius eius maior Ugorlimbeng [2]), alterum minor filius Dzeynal [3]), tertium Bayandur [4]) magnus Satrapa, quartum ipse, ducebant, Turcum cum copiis centum quinquaginta millibus, in curribus et bombardis pugnantem circumdedit et conflixit [5]); et nox superveniens pugnam diremit, et Turco spatium evadendi in Constantinopolim dedit. In ea pugna filius Hussenkassen Dzeynal [6]), et decem millia de suo exercitu occisa; omnes autem sui Proceres et optimates, qui capti fuerant, servati sunt, numero triginta quinque, inter quos erat Kaschmurath [7]), magnus et potens Princeps. Apud Austriam quoque exercitus Mathiae Regis [8]), qui se Fratres appellabat, clade a barone Austriae Eczinger conflictus [9]), partim farina et sale, quibus calx mixta erat, extinctus, in pane; reliquiae autem eorum, desertis praesidiis, in Pannonias ad Hungarum effugerunt. Alius item exercitus Turcorum, qui Bossnam occupaverat, Carinthiam et Stiriam hostiliter ingressus, fere totam depopulatus est: infinitam hominum utriusque sexus et puerorum multitudinem in captivitatem, nullo repugnante, abigens. Districtus etiam Musczenyecz [10]) prope Kyow, a Thartaris tunc vastatus est, et septingentae animae in captivitatem abductae.

Fridericus Imperator post multos tractatus, legationesque, foedus et amicitiam cum Kazimiro Poloniae et Wladislao suo filio Bohemiae Regibus init, et Wladislaum verum Regem Bohemiae atque Electorem imperialem declarat.

Decani Posnaniensis Adae, Friderico Imperatori Romanorum, qui illum in Almannia apud civitatem Baden [11]) offendit, plusquam gratus fuit adventus et suae legationis series: metuebat enim, ne concordia inter Reges Poloniae, Hungariae et Bohemiae [12]), iuxta recessus Nissenses, Imperatori optime notos, secuta, totis viribus contra eum Hungariae Rex incumberet. Solita tamen vafricie usus, magna spe Adam Decano Posnaniense per se et suos officiales, perque Albertum Marchionem Brandeburgensem impleto, nullum ad legationem Regis Poloniae certum edens responsum [13]),

---

[1]) sub assere *desideratur in Ed. Lips.* [2]) Vgurlimben *Ed. Lips.* [3]) Dzinal *Cod. Przez.* Dzmal *Ed. Lips.* (Seinel). [4]) Bagandar *Cod. Przez.* [5]) profligavit *Ed. Lips.* [6]) Dzeynalen *Cod. Calv.* Dzmal *Ed. Lips.* [7]) Raszmurath *Cod. Calv.* [8]) Hungariae Regis *Ed. Lips.* [9]) profligatus *Ed. Lips.* [10]) Msczenyecz *Ed. Lips.* [11]) Gaden *Ed. Lips.* [12]) inter Casimirum Poloniae, Mathiam Hungariae et Wladislaum Bohemiae Reges *Ed. Lips.* [13]) ad legationem Casimiri Regis Poloniae per praefatum Adam Decanum Posnaniensem responsum edens *Ed. Lips.*

utrique Regi, videlicet Poloniae et Bohemiae, per praefatum [1]) Adam Decanum Posnaniensem denuntiat, quatenus pro diaeta generali, per ipsum in civitate Augustensi, pro prima die Septembris [2]) indicta, suos notabiles cum pleno mandato ad stabiliendum nova foedera transmittant ambasiatores [3]), pollicens se in diaeta illa finalem declarationem una cum Electoribus singulis, pro Wladislao Bohemiae Rege facturum. Inescati [4]) hac denuntiatione Reges [5]), et existimantes se in diaeta praefata caesareo suffragio de Hungariae Rege, qui et ipse illic suos destinaverat oratores, facile triumphaturos, notabiles ambasiatores [6]) in diaetam Augustensem transmittunt: et Poloniae quidem Rex Kazimirus mittit Paulum Iassyenski subdapiferum Sandomiriensem, capitaneum Chelmensem et Belszensem, et Stanislaum de Kuroswanki Canonicum Cracoviensem; Bohemiae vero Rex Wladislaus, Burzyanum supremum cubicularium, Byenyassium Kolowroth de Lipsthen et Iodocum secretarium: qui cum in locum diaetae tenderent, intelligentes nec Imperatorem [7]), nec Electores, ad diaetam constitutam in Augustam venturos, in Alberti Marchionis Brandeburgensis regionem, in oppidum Thaldesberg [8]) declinarunt, ibique hebdomadis plusquam viginti fuerant immorati. Imperator siquidem [9]) Fridericus, privata malens curare, quam publica, in Rhenum divertit, et cum Carolo Burgundiae Duce in Treveri convenit: ubi post longos et varios tractatus super desponsatione filiae Ducis Burgundiae pro filio Imperatoris Maximiliano habitos, quarta decima Novembris [10]) Fredericus Imperator [11]) non sine praeiudicio et iactura Principum Almanniae et totius nationis Germanicae, Carolum Burgundiae Ducem Romanorum Regem creari, eligi et in Aquisgrano coronari promittit, consignans sibi pro corpore et fundo Romanorum Regni Leodium et episcopatum de Utrich. In cuius beneficii recompensam, Burgundiae Dux solenne homagium, iuxta ac Rex Romanorum, Imperatori Friderico in Treveri praestat, et filiam suam, quae Wladislao Bohemiae Regi procabatur, filio Caesareo Maximiliano desponsat, et iure dotis sibi centum aureorum millia, et omnia Dominia, quae in Suevorum gente, et quae in Elsacensi regione, partim obligata, partim vendita, a Duce Austriae Sigismundo et a domo Austriae obtinebat, ea conditione interposita, assignat: ut omnia illa Dominia, et omne dotale munus, in Austriae domo perpetuo remaneant, etiamsi filius Caesareus ex filia Ducis Burgundiae nullum pignus suscipiat. At mihi conditiones huius connubii revolventi, plurimum indecorum videtur, titulum

---

[1]) per eundem *Ed. Lips.* [2]) mensis Septembris *Ed. Lips.* [3]) Legatos *Ed. Lips.* [4]) Inescatus *Ed. Lips.* [5]) uterque Rex *Ed. Lips.* [6]) Legatos *Ed. Lips.* [7]) Fredericum Romanorum Imperatorem *Ed. Lips.* [8]) Tuldesberg *Ed. Lips.* [9]) siquidem Romanorum *Ed. Lips.* [10]) mensis Novembris *Ed. Lips.* [11]) Imperator Romanorum *Ed. Lips.*

Romanorum Regni et authoritatem ex Germanis in Gallos ob privatum quaestum translatum esse, et catholici Orbis Caesarem, quasi nihil melius successori suo praestare posset, possessiones Deo dicatas condonasse. Ob quas res, vereor, et Regnum et connubium, in multifarios casus et infortunia, iusto Dei iudicio, casurum. Sub brevi deinde intervallo temporis, Fridericus Caesar [1]), quia Carolus Burgundiae Dux, in conditionibus a Caesare [2]) sibi datis, confoederatum suum Mathiam Hungariae Regem relinquere nullatenus consentiebat, cognito, omnem contractum rescindens, ex Treveri discessit. Cuius recessu Carolus Burgundiae Dux se plurimum confusum dolens, magnos concepit ignes: assiduo volvens, ut se de Caesare vindicaret.

Caesar [3]), perditis multis sumptibus, et tempore longo inaniter in Rheno expenso, non nisi pro Dominica Septuagesimae anni proxime sequentis, quae in tredecimam Februarii [4]) diem eo anno cadebat, venit in oppidum imperiale Rothemberg. Ubi oratores Poloniae et Bohemiae Regum [5]), qui tanto tempore per Albertum Marchionem Brandeburgensem omnibus necessariis abunde et splendide tractabantur, in comitiva Regis Daciae et praefati Alberti Marchionis venerunt. A quo benigne suscepti et in Norimbergam deducti, quo et Cardinalis Sancti Marci, Patriarcha Aquilegiensis et Legatus apostolicus, Electoresque Imperii et frequentes Almanniae Principes convenerant. Ibi Caesar benevolum se et amicissimum Poloniae et Bohemiae Regibus praebens, et promissa sua effectu complens, de consilio Electorum et Principum suorum Wladislaum primogenitum Poloniae Regis [6]), virum iustum, naturalem et legitimum Bohemiae Regem pronuntiat, diffinit et decernit, illumque ad Electoratus officium, Mathia Hungariae Rege reprobato, admittit, tempus vero ad praestandum sibi feudum, tanquam ab Electore, in sua potestate reliquit. Foedus deinde novum scribit et iniit, ut omnes tres Reges cum omnibus potentiis contra Mathiam Hungariae Regem simul consurgant, et pestem universae Christianitati nocivam exterminent, non prius terminis Hungariae excessuri, donec destinata perfecerint. Oratores regii non nisi circa festum Paschae ad Kazimirum Poloniae Regem in Lanciciam reversi sunt: plurimum felices et magna laude digni, quibus et res maximas conficere tributum est, et ex regionibus peste epidimiae [7]) infectis, in quibus periculosissime versabantur, redire incolumes.

---

[1]) Romanorum Imperator *Ed. Lips.* [2]) ab Imperatore *Ed. Lips.* [3]) Caesar Fredericus *Ed. Lips.* [4]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [5]) Oratores Casimiri Poloniae et Wladislai Bohemiae Regum *Ed. Lips.* [6]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [7]) aegritudinis *Cod. Przez.*

Iohanne Grusczinski subito morbo extincto, Iacobus de Senno in archiepiscopatum Gnesnensem, Sbigneus vero de Oleschnicza in episcopatum Wladislaviensem succedit.

Die Veneris, octava Octobris [1]), Iohannes Grusczinski archiepiscopus Gnesnensis, vocationi regiae [2]) parendo, Cracoviam dum venisset, paucis illic immoratus diebus, quamvis diem praecedentem et vesperam usque in horam secundam, cum necessariis laetus et iucundus absumpsisset, post horam tertiam noctis subito languore invasus, ad extremum vero valido furore correptus et in amentiam versus, familiaribus salubria monita et evangelicas lectiones, caeterasque exorcisationes, quasi energuminum curaturi, nequicquam adhibentibus, adeo per noctem illam agitabatur, quousque spiritum in domo abbatis Thinicziensis [3]), in qua hospitabatur, inconfessus et inviaticatus, et omnis rationis expers, exhalaret: scandalosam et lubricam vitam in tribus pontificatibus ducens, inter clericos et vulgum, et eos praesertim, quorum antistes erat, plurimum infamis, utpote qui nullius quantumcunque enormis patrati sceleris, nec remorsu, nec conscientia, nec admonitione, omnia sibi ducens pro libito [4]), tangebatur, talem mortem sortitus, qualem vitam duxerat: iustissima id consecutus lege, ut qui vivendo obliviscebatur Dei, moriendo, iuxta beati Augustini sententiam, oblivisceretur sui. Creditur insuper est a nonnullis, tam terribili morte illum obiisse, quod post mortem Thomae [5]) episcopi Cracoviensis, ecclesiam legitimo eius episcopo, Iacobo de Senno [6]), potestate regia et saeculari, per vim et iniuriam exiliato primum, deinde excluso, adiuvante illum Iohanne Luthkonis de Brzeszye Regni Poloniae vicecancellario, qui sibi in Wladislaviensi, deinde in Cracoviensi ecclesiis, successurum (ut contingit) sperabat, pravo ingressu occupaverat. Quapropter non sine admiratione multorum contigit, ut quorum, ad vexandam Cracoviensem ecclesiam et eius legitimum sponsum, mens erat una, par quoque foret obitus. Apud Cracoviensem enim urbem ambo, Sacramentis ecclesiasticis non perfuncti, subito morbo et aere alieno obnoxii, obierunt: documentum maximum mortalibus futuri, ne sedes pontificales prava ambitione introeant. Rixa illico, furor et contentio, inter germanos archiepiscopales, Bartholomaeum castellanum Calissiensem ex una, et Nicolaum Koschmider pincernam Siradiensem, partibus ab altera, pro bonis oppidi Kozmin et villis ad illud pertinentibus exorta est, quae archiepiscopus vivens grandi pecunia apud Hinczam de Rogow castel-

---

[1]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [3]) Thinyecensis *Ed. Lips.* [4]) pro licito *Ed. Lips.* [5]) Thomae Strząpienski *Ed. Lips.* [6]) Syenno *Ed. Lips.*

lanum Sandomiriensem, pro Bartholomaeo fratre, spreto et neglecto Nicolao, coemerat, et Nicolaus Koschmider ea surripuerat, aequam sibi eorum, non secus quam patrimonii, contra iura Regni Polonici, vendicaturus portionem. Funus archiepiscopale, prosequente illud extra urbem Kazimiro Rege et universis processionibus urbis, a nonnullis familiaribus suis, paucis tamen admodum, Gnesnam delatum est: Praelatis et Canonicis Gnesnensibus processionis honorem illi impendere dedignantibus, in Gnesnensi ecclesia parum iustis funeriis et sepultura humatum. Nec immerito, plurimas enim et enormes, vivens ecclesiae intulerat Gnesnensi alienationes, tam in decimis, quam in villis. Administratore ad sedem vacantem Uriele de Gorka Praeposito Gnesnensi et Regni Poloniae Cancellario, electo, comitiorum insuper die, festo videlicet Sancti Iohannis Evangelistae, ad eligendum novum pontificem instituto, adveniente, Iacobus de Senno [1]) episcopus Wladislaviensis uniformiter a Praelatis et Canonicis Gnesnensibus, quem Rex Poloniae [2]) dudum designaverat, et quem Lucas de Gorka palatinus Posnaniensis, Iohannes de Rithwyani Regni Poloniae marsalcus, Sbigneus de Oleschnicza Regni Poloniae vicecancellarius, Scholasticus Cracoviensis, et Mathias Mossinski capitaneus Maioris Poloniae, nomine regio Gnesnam missi, deligi expetebant, postulatus est. Ea tamen postulatio parum vel nihil sibi contulit iuris vel momenti. Summus enim Pontifex Sixtus Papa quartus, literis regiis rogatus, Iacobum de Senno [3]), anticipando Praelatorum et Canonicorum Gnesnensium electionem decem et septem diebus, die Veneris, decima mensis Decembris, in Gnesnensem archiepiscopum; Sbigneum vero de Oleschnicza Regni Poloniae vicecancellarium, pro quo etiam Rex [4]) scriptis suis intercedebat, die Mercurii undecima Decembris, in episcopum Wladislaviensem, capitularem electionem prohibens atque irritans, pronuntiavit, non sine Capitularium Gnesnensium gravi indignatione: qui pronuntiationem ipsam, a Iacobo Wladislaviensi episcopo et suis fautoribus obtentam, priusquam ad postulationem eius procederetur, praesenserant. Sedit autem Iohannes Grusczinski in sede metropolitana annis novem, minus decem diebus. In fratres germanos, in Bartholomaeum tamen castellanum Calissiensem, enixius lascivus, quibus studio ardenti ecclesiastica et saecularia dominia, magistratus et beneficia procurabat. Hic in favorem Cracoviensis ecclesiae, in villa capitulari Rzgow ecclesiam parochialem sub titulo Sancti Stanislai [5]) erexit, eique de mensa archiepiscopali, consensu Capitularium accedente, decimam manipularem in villa Rakowska Wolya, in dotem perpetuam donavit. Fratrum Minorum de observantia in oppido Lowicz monasterium

---

[1]) Syenno *Ed. Lips.* [2]) Rex Poloniae Casimirus *Ed. Lips.* [3]) Syenno *Ed. Lips.* [4]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [5]) Sancti Stanislai Martyris *Ed. Lips.*

constituit. Decimas novalium de quadraginta laneis in bonis Pabianiczensibus Capitulo Cracoviensi, item ecclesiae Sandomiriensi decimas manipulares in villis Pothworow, Pothworowska Wolya alias Kozyakalye [1]), Kassow, Kassowska Wolya, Dlugye [2]), Dluska Wolya, Guthow, Guthowska Wolya et Czarnoczin, in clave Langoniczensi consistentes, donatione perpetua donavit et inscripsit.

Poloni milites, qui se Fratres appellaverant, dum in Hungaria diutius grassarentur, a Mathia Rege, corruptis quibusdam ex eis, vincuntur: qui postea ob turpia pacta a Rege, incolisque Poloniae, despectui habiti sunt.

Continuabant gentes Polonicae, quae se Fratres appellant, in duobus montibus, ut supra diximus, Modra videlicet Gora et Bukowyecz, quos in Hungaria incastellaverant, suum incolatum, augebanturque in dies, et tam incendiis, quam praedis et homagiationibus, in Hungariae regnicolas grassabantur. Quam rem detestabilem cum omnes prudentes abominarentur: non deerant tamen hi, qui illam, utpote suo ingenio, suoque suggestu conflatam, magnis laudibus gloriabundi efferrent. Verum etsi communes Regnorum barones rem huiusmodi, veluti pestiferam et bellum atrox inter Regna creaturam, dissolvere aestuassent, et conventui apud Kyesmark diem dixissent: Mathias tandem [3]) Hungariae Rex parvam in placitationibus spem reponens, collecto ex mercenariis et Hungaris, Polonis, Bohemis, Australibus et Slesitis, milite, qui non nisi mille ducentos armatos explebat, primum ad montem, qui Modra appellatur, circa festum Sancti Nicolai, hibernale tempus nihili pendens [4]), venit, bombardis rarae magnitudinis admotis, facile illum, defensoribus, qui pauci in eo remanserant, fatigatis, cum Rex in sauciatorum locum integros submitteret et solus cohortator adesset, expugnat. Et praefecto eius montis Iohanne Suchodolski, de armis Ianina, vel evadente, vel ex composito dimisso, caeteri omnes in captivitatem venere. In hac oppugnatione Nicolaus Czupur Woyewoda Transylvaniensis, qui magnum in Polonos hostilem animum fertur gessisse, ac frequentius ingeminasse, non se poenas inferni, si tantumodo cladem Polonorum vidisset, recusaturum, obiit. Eo monte [5]) conquisito, et praesidio illi imposito, Mathias Rex Hungariae ad alium, qui appellatur Bukowyecz, transit et exercitum ducit. Ibi expugnatio, quod in saxoso, arduo et abscisso loco mons situs est, et arte multis propugnaculis munitus, singulis insuper vic-

[1]) Kozyakali *Ed. Lips.* [2]) Dlugi *Ed. Lips.* [3]) tamen *Ed. Lips.* [4]) ducens *Ed Lips.* [5]) Eo monte Modragora *Ed. Lips.*

tualibus, quae obsessis ad unius anni spatium affatim sufficerent, optime provisus, difficilior videbatur, manus etiam egregia trecentorum militum illum tuebatur; verum Henricus Barzi cum duobus fratribus germanis, videlicet Petro et Nicolao [1]), nobilis de armis Ciphorum, montis praefati praefectus, iam pridem a Mathia Hungariae Rege duobus florenorum millibus corruptus, et montem et milites prodidisse, et Mathia Hungariae Rege munitionem audacissime oppugnante, bombardas, balistas et sagittas, caeteraque defendicula, aut occuluisse, aut observavisse, proditionem vero excusaturus, ut incolumibus militibus, cum singulis tantummodo vestimentis, armis et equis relictis, abire liceret, pepigisse, montemque dedisse, universaliter insimulabatur. Cuius deditione parum contentus Rex [2]), in maiorem contumeliam deditorum et suam ampliorem laudem, omnia arma ad se in castra milites ferre et sibi praesentare iussit, nec, enixius a nonnullis rogatus, ut illis saltem gladios relinqueret, deprecari potuit, quin etiam in dedecus amplius eorum, fustem in manus tradens, ferre illos cum hac obiurgatione iussit: Ite, inquit, in Poloniam baculati, non milites, sed Regis vestri insignes proditores, indigni, qui ferro succingi debeatis. Praestantiores insuper eorum, ne unquam contra se militarent, iureiurando astrinxit. Fraudem hanc Iohannes Wilk armiger regius, natione hic Pomeranus, sed vir egregius bello et audacia erat, non ferens, apud oppidum Krosno in Iohannem Suchodolski irruens, ipsum in suo hospitio gladio transfodit. Cuius rei gratia, dum sententiam damnationis capitis per Nicolaum Pyeniazek succamerarium Cracoviensem et tenutarium Krosnensem, quod vi hominem indamnatum occiderat, excepisset: Rex Poloniae Kazimirus, misso veloci nuntio, illum ex morte eripuit, Henricum vero Barzi et fratres eius, caeterosque authores turpis deditionis captivavit. Adeo enim turpem deditionem scriptura firmatam fecerant, ut se neque pro Rege suo Poloniae, neque pro patria, Regno Poloniae, unquam contra Mathiam Hungariae Regem militaturos, sub fide et honore, iureiurando, literis et sigillis, gravi et execranda pollicitatione inscriberent.

Siccitas nimia multa mala in Polonia peperit.

Annus hic in omni Europa et universo Regno Poloniae, sidere solari plus solito effervescente et nullas dante pluvias, Cometae stella, quae praecesserat, causante caumata et penuriam aquarum, adeo ut perennes aquae verterentur in aridam, et flumina Poloniae principalia ubique fuerunt per-

---

[1]) Nicolao *deest in Cod. Calv.* [2]) Rex Mathias *Ed. Lips.*

meabilia, insignis [1]). Non solum enim circa Cracoviam, Sandomiriam, Warschoviam, Ploczkam, sed et circa Thorun, Wisla erat vadabilis. Fumabant in universis Poloniae regionibus silvae, borrae, arbusta, saltus, irremediabili igne, nec ante rescindi flamma poterat, donec ignis etiam radicem arborum [2]) voraret: ex quo ubique fragor ruentium saltuum audiebatur. Apum quoque et alveariorum arbores plurimae deletae, segetes vernales exterminatae siccitate. Et quadrupedum, quae herbam simul cum sabulo carpebant, stomachum limo implente, mortalitas secuta. Incendia insuper crebra in Poloniae Regno plus solito provenerant. Nam et Cracoviensis civitas, dum Martis die vicesima sexta mensis Iulii, incendio in Stradomia exorto, cum ecclesiis et monasteriis Sanctae Hedvigis, Sancti Bernardini, flagrasset, altera etiam die apud sanctimoniales Sancti Andreae igne consurgente, platea Canonicalis, item Castrensis, et monasterium Sancti Andreae cum ecclesia, flamma consumpsit. Arx etiam Cracoviensis aegre defensa. Arserunt et oppida Wyeliczka, Konin, Belsz, Chelm, Lubomlya [3]), item ecclesia Lanciciensis cum omnibus curiis, archiepiscopali et canonicalibus, item monasterium Claratumba alias Mogila, cum omnibus officinis; oppidum Sandomiriense, licet frequenter incenderetur, studiosa tamen cura incolarum defensum est. Praesumptum autem est, Hungariae Regem Mathiam, missis incensoribus Polonis, et aliquibus religiosis auro corruptis, huiusmodi incendia effecisse.

ANNUS DOMINI 1474.

Kazimirus Rex in conventu Visliciae et in Opatowyecz celebrato, tributum pro bello Hungarico expetit, poenamque pro occisione militis constituit. Poloniae oppida et villae, capto Smigrod, per gentes Mathiae Hungariae Regis vastantur, Kazimiro Rege resistere negligente.

Natalem et ortum Domini nostri Iesu Christi, et dies plures antecedentes et subsequentes, Kazimirus Poloniae Rex apud Visliciam oppidum cum consorte sua Elisabeth Regina egit. Ibi [4]) namque ex Cracovia (quoniam Nova Civitas Korczin peste epidimiae infecta extabat) divertens, aliquos conventus in ea et in Opatowyecz egit [5]): subveniri sibi pecuniario subsidio a militibus, ad manutenendum stipendiarios pro reprimendo bello, quod indubie ab Hungaro incumbere annuntiabatur, expostulans. Verum

---

[1]) fuit insignis. *Ed. Lips.* [2]) herbarum *Cod. Przez.* [3]) Lubowla *Cod. Przez.* [4]) Illuc *Ed. Lips.* [5]) tenuit *Ed. Lips.*

etsi in huiusmodi conventibus plura utilia fuissent decreta, et signanter, ut quilibet miles, militem studiose et ex proposito occidens, poenam captivitatis unius anni, in fundum turris detrusus, perferret, et pro capite casualis homicidii centum videlicet et viginti marcas lueret: ad rescindendum ausus temerarios militum, qui increverant; item ut milites iuxta quantitatem bonorum haereditariorum, in bello quolibet militarent: universi enim [1]) ad perfunctoriam militiam, nullo metu eos coercente, cum Regem levipenderent, se restrinxerant; item ut sex grossi de laneo quolibet possesso Regi solverentur pro subventione: omnia tamen haec, et plura alia sana consilia atque scita, per cunctationem regiam, militumque inobedientiam, non ponebantur ad [2]) executionem. Interim Mathias Hungariae Rex, hostis infestus Regi [3]) et Regno Poloniae effectus, quoniam frequenter ab eo affinitas et amicitia postulata et tentata, secus cesserat, sex millia armatorum clandestine per silvas Poloniam ab Hungaria disterminantes, sub duce Tharczi Thoma Hungaro, haerede de castro Syedmilypi, in Regnum Poloniae mittit. Qui, quo amplius Polonos falleret (etiam nec tum curam aliquam aut custodiam sui, quamvis plurima de adventu hostium ex Hungaria accepissent avisamenta, ferebant [4]), per turmas ingressi, et nocte intempesta oppidum Smigrod cum scalis aggressi, nullo negotio, oppidanis secure dormientibus, conquiruntur. Arcem deinde bombardis quassatam, muro subruto, per deditionem accipiunt, et in utraque receptaculum et nidum sibi constituunt: oppido et arce novis fossis et aggeribus, caeterisque propugnaculis, per se et agrestes, quos homagiaverant, communitis, silvis quoque praesidio forti pedestrium, ne concludi arborum deceptione possent, provisis, in singulas partes in longum et in latum discurrendo impune, oppida Iaszyel, Brzostek, Kolaczicze [5]), Fristath [6]), Dambowdzal [7]), Duklya, et villas prope ducentas, incendio conflagrant [8]). Oppidum insuper Pilszno, populosum ea tempestate et in divitiis opulentum, prohibente Rege, ne se pactione, datis quadringentis florenis, ab hoste redimeret, incensum et solo aequatum: populus utriusque sexus praefatorum oppidorum, impuberibus et senibus interfectis, in Hungariam captivus ductus; oppidum Krosno obsidione vallatum, in spem proditorum, qui illius portas iam hostibus aperuerant, item et castrum Golyesch, ab hostibus nocte integra impugnata, a Polonorum militibus egregie defensa sunt. Kazimirus Poloniae Rex tot malis permotus, universas terras ad arma consurgere mandat. Verum illi multorum annorum pace, deliciis et mollitie languidati, hibernali insuper

---

[1]) etiam *Ed. Lips.* [2]) in *Ed. Lips.* [3]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [4]) faciebant *Ed. Lips.* [5]) Koluczicze *Ed. Lips.* [6]) Fristhad *Ed. Lips.* [7]) Dabowdzyal *Ed. Lips.* (Dębowiec). [8]) consumunt. *Ed. Lips.*

tempore eos qualificante, tardissime in eam expeditionem consurgendo, villas ecclesiasticas devorare contenti, exclusis earum colonis, sub tectis eorum longo tempore delitescebant, et interim hostes libere, nullo repugnante, ad praedas, caedes et incendia circumquaque grassabantur. Castrum etiam episcopi Cracoviensis Muschina, ab altero exercitu Regis Hungariae [1]), ob paucitatem defendentium, pacto deditum est.

Conventu per nuntios Hungariae et Poloniae celebrato, pax inter Mathiam et Kazimirum Reges firmatur, et cum Wladislao Bohemiae Rege triennalis treuga inscribitur.

Priusquam autem bellum praefatum serpere coepisset, Praelati et barones Hungariae gliscens malum sedaturi, missis ad Praelatos et barones Poloniae frequentibus nuntiis, conventum deprecabantur. Quo impetrato, designati fuerunt ad illum per Mathiam Hungariae Regem, qui constanter, sed vafre, negabat se agro Polonico bellum intulisse, Gabriel Transylvaniensis, Oswaldus Zagrabiensis, episcopi, Emericus Dyak de Zapolya Comes Sczepusiensis, Iohannes Pancratius Palatinus Transylvaniensis, Georgius Quinqueecclesiensis et Caspar Sczepusiensis, Praepositi. Deputavit et Kazimirus Poloniae Rex suos, videlicet Iacobum archiepiscopum Gnesnensem, Iohannem episcopum Cracoviensem, Dobeslaum Kmitha castellanum Lublinensem et Iohannem de Rithwyani Regni Poloniae marsalcum. Sed dum Pannonici oratores in Lubocza, ubi et Hungariae Rex [2]) erat, et Polonici in Sandecz stando, de salvis conductibus et eorum inefficacia iurgando, tempus tererent: multa mala, caedes et incendia secuta sunt, insidiaeque suspectae conventum nostrorum cum Pannoniis impediebant, quibus barones Poloniae nectendos, vulgus fabulabatur. Interdum omnibus pariter, interdum soli marsalco, hoc malum minabatur. Sub quo tempore Mathias Hungariae Rex unum ex ambasiatoribus [3]) suis, Oswaldum episcopum Zagrabiensem, et plerosque de his, qui in suo exercitu ducebant ordines, quasi cum Polonis sentirent, in Lubocza captivavit. Tandem dum apud Antiquam Villam Hungari, apud Szramowicze Poloni ex more convenissent, pax perpetua inter Regna reformata est die Lunae vicesima prima Februarii [4]), captivi redditi, castra intercepta, videlicet Smigrod et Muschina restituta, damna hinc inde compensata, cum Bohemiae Rege [5]) et Regno triennalis treuga

---

[1]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [2]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [3]) Legatis *Ed. Lips.* [4]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [5]) cum Wladislao Rege Bohemiae *Ed. Lips.*

inscripta. Polonicus exercitus tyrannide saeva in aedes sacras et bona ecclesiasticorum debacchatus, nulla re memorabili gesta, Penates proprios, onustas habens ex praeda pauperum quadrigas, rediit.

Stephanus Woyewoda Valachiae primum Kazimiro Regi suos triumphos nuntiat, mox per alios nuntios contra Turcos suppetias petit, quae ei mittuntur.

In Visliciensi oppido Kazimiro Rege Poloniae stante, venerunt ad illum Stephani Woyewodae Valachiae nuntii notabiles, Sabbato post Epiphaniae Octavas, Stephanus Thurkulacz et alii, per quos denuntiabat, Woyewodam Bessarabiae Radul [1]), hostem suum, Turcorum etiam subsidio auctum, se conflixisse [2]), uxoremque suam et duas filias, et omnem thesaurum in castro Dambrowicza, in quod Radul confugerat et inde clam effugerat, abstulisse, et maiorem partem suorum Dominiorum possedisse. In quorum omnium testificationem, viginti octo banderia hosti detracta, Kazimiro Regi die Solis, sexta decima Ianuarii [3]) praesentavit. Sed demirationem [4]) tantae denuntiationis et laetitiae superveniens post triduum nuntius alter foedavit, referens Regi [5]), Radulonem Bessarabiae Woyewodam, auxiliantibus sibi Turcis, et Bessarabiam recuperasse, praefectos castrorum, quos Stephanus instituerat, castris conquisitis trucidasse, et agrum Valachicum in magna parte igne conflagrasse [6]): petens, ut Stephanum Woyewodam rebus suis diffidentem, Polonici exercitus solatio [7]) reficeret. Missus itaque extemplo ad illius suffragium, Podoliensis terrae sub duce Michaele Buczaczki capitaneo Snyatinensi, exercitus, missi et alii duo oratores, Dobeslaus Byszowski castellanus Belszensis, et Egidius Suchodolski, qui utrumque Woyewodam aequis conditionibus pacem accipere inducerent, sin minus, induciis bellum suspenderent: quo facilius Woyewoda Moldaviae Stephanus Kazimiro Poloniae Regi contra Hungarum auxiliaretur. Sed hi, Stephano Woyewoda Moldaviae apud curiam Walszwy [8]) offenso, mandatis regiis expositis, quae illi fuerunt gratissima, intelligunt illius mentem ad pacem cum Radulone ineundam qualificatam non esse: non quod aequas conditiones acceptare nollet; sed quoniam Radul Turcorum manibus, omnibus castris suis consignatis, ex eorum arbitrio et nutu dependens, nihil ex suo agere poterat aut audebat, in alieno iure consistens, Stephanus Woyewoda cum omnium gentium suarum copiis, apud praefatam curiam Walszwy [9]) nulla

---

[1]) Radulonem *Ed. Lips.* [2]) profligasse *Ed. Lips.* [3]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [4]) denuntiationem *Ed. Lips.* [5]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [6]) populasse *Ed. Lips.* [7]) auxilio *Ed. Lips.* [8]) Waszwli *Ed. Lips.* [9]) Waszwli *Ed. Lips.*

arte aut naturali situ munitam, cum uxore et filio, filiaque consistens, ne Turci cum Radulone terras suas irrumperent, forti resistentia providebat: uxorem et filiam Radulonis detinens apud Soczaviam [1]) in captivitate.

Persarum Rex per nuntium suum Kazimirum Poloniae Regem ad bellum contra Turcos solicitat, spondens illius filio filiam suam pro coniuge.

Secedens [2]) ex Wislicza Kazimirus Poloniae Rex, primum in Novam Civitatem [3]), deinde in Opathowyecz, confluentiam exercituum suorum illic opperiturus, concessit. Ubi die Solis, sexta mensis Februarii, venerunt ad suam Serenitatem duo Venetorum oratores, videlicet Paulus dictus Omnibene, et Antonius, qui dono non contemnendo, stamine adamascino, aureis filis per totum intexto, Regi [4]) oblato, petita amicitia et benevolentia Regis, alter petebat se Caffam, ut exinde Hussenkassen adiret, res Catholicorum apud illum promoturus, alter Moskwam, quaedam negotia Summi Pontificis illic apud Principem Moscoviae acturus. Utrique mos gestus, et comites securitatis concessi. Venit et sub eo tempore Catherinus Zeno Venetus, vir industrius et nobilis, ad Kazimirum Regem Poloniae ab Hussenkassen Persarum Rege, cum legatione et literis in Chaldaico scriptis, missus. Summa et literarum et legationis haec erat: ut Kazimirus Poloniae Rex contra Mahumeth Turcorum Caesarem, hostem fidei christianae, a se aliquoties victum, cum caeteris catholicis Regibus et Principibus primo vere consurgat: certus existens, ipsum Hussenkassen cum decem centenis millibus armatorum pro Turci exterminio venturum. Similem quoque legationem idem Catherinus Zeno, qui apud ipsum Hussenkassen triennio legatus Venetorum morabatur, et praesens erat, quando Hussenkassen Turcorum Caesarem apud oppidum Narsuthszan [5]), in die Sancti Laurentii conflixit [6]), ad Summum Pontificem, item ad Reges Franciae, Napuliae et Hungariae, item ad Dominium Venetorum habuit. Quem Kazimirus Rex [7]), honoratum et donatum, in Hungariam deduci secure procuravit. Habuit etiam idem secretissimam ad Kazimirum Regem [8]) legationem. Habet, inquit, Caesar Hussenkassen pulcherrimas duas filias, ex Catherina Trapezuntini [9]) Imperatoris filia susceptas: harum tibi maiorem natu offert unam desponsare filio, baptismo Christi perprius abluendam. Dotem vero cum ea offert omne Graecorum Im-

---

[1]) Sochaczoviam *Ed. Lips.* [2]) Recedens *Ed. Lips.* [3]) in novam Civitatem Korczin *Ed. Lips.* [4]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [5]) Kersuczan *Cod. Przez.* Hersursan *Ed. Lips.* [6]) profligavit *Ed. Lips.* [7]) Casimirus Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [9]) Trapesundarum *Cod. Calv.*

perium, non prius per te suscipiendum, donec et Constantinopolim, et omnem Graeciam tibi pacificam et a Turco liberatam, effecerit. Offert insuper contra Hungariae Regem Mathiam omnes suos sumptus et potentias [1]), pacificum te et filios tuos in Pannonico et Bohemico, Regnis, quae Mathias occupare iniuste nititur, effecturus. Haec tam amicissima oblatio nihil pensi habere apud Regem [2]) visa est, nec aliud ad illam respondit, nisi per proprios nuntios se Hussenkassen responsurum.

Exercitus Polonicus bona ecclesiarum spoliat ac vastat, Kazimiro Rege nullam animadversionem faciente.

Hebdomadis aliquot Kazimirus Rex Poloniae, stativa apud Opathowyecz agens, adventum exercitus sui, qui pigre aegreque, torporem et segnitiem in vultu et factis praeferens, procedebat, item adventum Thartarorum ex Lithuania opperiebatur. At exercitus Polonicus in villis et bonis ecclesiasticis se includens, adire Regem [3]), licet frequentibus regiis nuntiis requisitus, cunctabatur, grandi et hostili tyrannide bona ecclesiastica vastare, diripere et funditus delere contentus, et nullam hostibus repressionem, assidua in spolia grassantibus, adhibebat [4]). Nonnulli etiam in domibus sedendo, vicina bona ecclesiastica, et kmethonum eorum, in aedes et curias inferebant. Ad sanctimoniales quoque in Busko plerique, et signanter Iacobus Snopkowski de domo Rawa, Nicolaus Suchodolski de domo Ianina, et Albertus Mantowski de domo Sulima, de terra Lublinensi, irruperant, et ipsas multis spoliis et iniuriis affecerant, adeo ut addubitabatur, plura ne mala hostes an proprii Regno [5]) inferrent. Kazimirus insuper Rex, quoniam mala huiusmodi nulla animadversione castigabat, pluraque millia stipendiariorum habens, otiosus apud Opathowyecz sedebat, et suggillabatur a propriis, et ab hostibus ludibrio habebatur. In Maiori insuper Polonia omnia bona ecclesiastica milites, quamvis necdum domo egressi, vastabant, spoliabant et diripiebant.

---

[1]) potentiam *Ed. Lips.* [2]) apud Casimirum Poloniae Regem *Ed. Lips.* [3]) Regem Casimirum *Ed. Lips.* [4]) adhibebat *deest in Cod. Calv.* [5]) Regno Poloniae *Ed. Lips.*

Pace inter Poloniae et Hungariae Reges confecta, exercitus dimittuntur, cum dolore Transylvaniensium, qui ad Kazimirum Poloniae Regem, se et sua illi dedentes, frustra venerant.

Pace perpetua apud Antiquam Villam et Szramowicze sive reformata sive confecta, Kazimirus Poloniae Rex, exercitu licentiato et stipendiariis solutis, in quos magna vis nequicquam expensa est, quoniam et stipendiariorum numerum non contemnendum Stiborius Tłowaczowski Regni Bohemiae Cancellarius adduxerat, et ipse personaliter cum suis in solatium [1]) Regi Kazimiro venerat, in Novam Civitatem [2]) venit, et castra Smigrod et oppidum Muschina [3]) ab Hungaris, dominis eorum, iuxta foedus ictum resignata. Multi tamen ex Rascianis et Hungaris, dum resignato praesidio Smigrod, in Hungariam reverterentur, ab agrestibus in silvis violati et obtruncati sunt: insimulati, quod pace confecta, novis spoliis in Polonos fuissent grassati. Haec autem pacis inter Reges confectio, Primoribus terrae Transylvaniensis, qui usque in Opathowyecz ad Kazimirum Poloniae Regem venerant, se et terram Transylvaniensem, et omnia sua Kazimiro Regi dedentes, amaras excussit lacrimas et anxietates immensas. Spe enim pleni advenerant, solatia [4]) gentibus et pecuniis laturi Regi [5]), si in bello contra Hungarum, infestum illis tyrannum, perseverandum duxisset.

Petrus Komorowski septem castris a Mathia Rege in Hungaria exuitur.

Bello Polonico Mathias Hungariae Rex exoneratus, in Petrum Komorowski, genere Polonum, de nobilitate Ciphorum, quod sibi semper videbatur invisus et suspectus, et ad novandum res, et ad bella quoque intestina in Hungaria excitanda (multos enim habebat in Hungaria, qui secum sentiebant) proclivus, et quod secundogenitum Regis Poloniae [6]) Principem Kazimirum enixe, dum Pannoniis relictis, Poloniam revertebatur, omnifariam adiuvaret, castris et commeatibus exceperat [7]), omnesque arces suae potestatis, quas in Hungaria obtinebat, traditurum se ultro Kazimiro secundogenito offerrebat [8]), arma movit, et fortalitiis Rosemberg, Hradek, Zabinyecz [9]), Veteri Castro et Niklos [10]), acceptis [11]), quae sibi iussione Pe-

[1]) in auxilium *Ed. Lips.* [2]) in novam civitatem Korczin *Ed. Lips.* [3]) ac Muszschina *Ed. Lips.* [4]) auxilia *Ed. Lips.* [5]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [6]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [7]) exciperet *Ed. Lips.* [8]) offerret *Ed. Lips.* [9]) Sobinyecz *Ed. Lips.* [10]) Sancti Miklusch *Ed. Lips.* [11]) acceptis *deest in Cod. Calv.*

tri Komorowski aperiebantur, quasi amico et Regi, castra Likàwa et Orawa, expugnaturus ea quacunque arte, dolo et ingenio, vallavit. Quae tandem Mathiae Regi fuere (nullos enim, quamvis in arduis et excelsis montibus sita, defensores habebant) pacto dedita; Petrus enim Komorowski, qui se cum uxore et paucis in Orawa concluserat, veritus, ne vivus in Mathiae [1]) potestatem veniret, receptis a Mathia Rege octo tantum millibus florenorum, castrum Orawa dedidit, et cum omni supellectili in Poloniam se reduxit: eadem facilitate septem castris insignibus apud Hungariam amissis, qua illa quaesierat.

Plsczina oppidum a Byelik intercipitur; Poloni gentes Mathiae Regis Ducatum Oswanczimensem praedantes fundunt et captivant.

Exarsit interim subito aliud bellum in vicino. Henricus enim Poszdzebraczki Dux Kozlensis et Monsterbergensis, pluribus spoliis et iniuriis a Wenceslao Duce Ribniczensi praeter demeritum laesus, non valens sua et suorum ferre damna, oppidum Plsczina obsidione vallat, bastisque [2]) coarctat. At Mathias Hungariae Rex bellum contra Poloniae et Bohemiae Reges [3]), arte quacunque et ingenio concitaturus, a Wenceslao Ribniczensi Duce ad defendendum se, tanquam ducem partis suae, imploratus, Iohannem Byelik Slesitam cum duobus millibus gentium sibi in subsidium transmittit. Sed interim Wenceslaus Ribniczensis [4]), poenitentia acta, quod se infido Regi in tutelam tradidisset, Byelikonem in Plsczina venientem iuxta promissa non suscipit; sed Plsczina locata et provisa, in Oswanczim [5]) ad Iacobum Dambyenski palatinum Sandomiriensem et capitaneum Cracoviensem, iuxta atque ad fidele diverticulum, se contulit. Byelik [6]) se delusum videns, bastas [7]) tamen a gentibus Ducis Henrici ob metum sui adventus desertas intravit, Plsczinamque obsidere non secus quam hostis, coepit. Cui cum auxiliaretur nemo, et defensores carerent propugnaculis, quibus hostes arcere et propellere possent: Plsczina Byelikoni eo pacto, ut Duci liceret Wenceslao Ribniczensi adire Mathiam Hungariae Regem, et obtinere veniam, reconciliationem et Plsczinae restitutionem, dedita. Ex qua cum gentes Byelikonis in numero trecentarum personarum, in Oswanczimensi

---

[1]) Mathiae Regis *Ed. Lips.* [2]) propugnaculis *Ed. Lips.* [3]) contra Casimirum Poloniae et Wladislaum Bohemiae Reges *Ed. Lips.* [4]) Ribnicensis Dux *Ed. Lips.* [5]) Osswyaczim *Ed. Lips.* [6]) Byelik autem *Ed. Lips.* [7]) propugnacula *Ed. Lips.*

terra agerent praedas, a gentibus regiis conflictae [1]) sunt, et omni praeda erepta, centum capti, reliqui aut desiderati, aut fugati.

Iohannes Zeganensis Dux magna clade, spoliisque et incendiis, non sine tamen suo malo, Maiorem Poloniam afficit, authore et instigatore Mathia Hungariae Rege.

Exarsit et aliud in Poloniam Maiorem bellum. Mathias enim Hungariae Rex omnifariam Regem [2]) et Regnum Poloniae lacessiturus, Iohannem Zeganensem Ducem, data pecunia, quantumcunque is petebat, in id bellum subornat: quem suapte [3]) et furiae fratricidales (germanum enim proprium Henricum sub eo [4]) Zegano impius occiderat) et dementia naturalis, qua agitabatur, qui omnem patrimonii sui sortem, Ducatum Zeganensem, Marchionibus Missnensibus nuper vendiderat, impellebat. Is, collecta quatuor millium manu ex militaribus Slesiae, inter quos erant cerdones, sutores, sartores [5]), caeterique mechanici ex Wratislavia illum secuti, et Wratislaviensium bombardis iussu Regis Hungariae [6]) sibi traditis, adiutus, Odra apud Stinaviam vado quodam et per pontem superato, Rege [7]) Poloniae cunctante et rem vanam [8]), licet sibi per suos amicos denuntiabatur, ut sui moris est, contemnente, in oram Wschoviensem, quasi propriam, contra Poloniae Regem prosecuturus iniuriam, irrupit, et oppidum Wschowa, certus de proditione, vehementer ab omnibus partibus impugnare coepit. Sub quo tempore, licet proditores ab eo subordinati oppidum Wschowa in locis duodecim incendissent: providentia tamen civium, incendium extinctum est, et hostes a muris strenue, cum magna sua clade et ignominia repulsi. Quo dolore permoti, nec audentes ulterius progredi, consumptis igne territorii Wschoviensis optimis et pulchre aedificatis villis, ad tabernam, quae Czarthowa dicitur, se reduxerunt, medio milliari a Glogovia. In qua castris positis, excursiones in Poloniam faciebant, et praedas in castra referebant, omnibus militaribus Maioris Poloniae in metum et cunctationem versis, praeter solum Petrum Guniczki, genere nobilem de familia Prussi, qui solus et unicus, cum triginta familiaribus in trecentos hostes spolia agentes irruens, et omnem illam multitudinem cum sua paucitate prosternens, in reliquum exercitum hostilem, qui in curribus se continebat, parum provide irruens, conclusus quadrigis et ab hostibus undique circumventus, gloriosam et notabilem mortem, paucis de suis evadentibus, op-

---

[1]) profligatae *Ed. Lips.* [2]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [3]) suapte sponte *Ed. Lips.* [4]) conquisito sub eo *Ed. Lips.* [5]) farctores *Ed. Lips.* [6]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [7]) Casimiro Rege *Ed. Lips.* [8]) ut vanam *Ed. Lips.*

petiit. Processu deinde dierum, dum Iohannes Dux Zeganensis munitionem vocatam Kopanicza oppugnaret, temere flammis, quae fortalitium vorabant, se ingerens, adeo ustus, ut vix per suos ereptus et in castra sit semianimis reportatus, nunquam deinceps priorem valetudinem recuperare potuit. Sed et omnis exercitus suus, ducis sui casu adeo perterritus est, ut repentino metu actus, non secus quam lethargicus agebatur [1]), et in fugam se proripiens, subitoque in loca varia diffugiens, dissolutus est. Maioris Poloniae barones et milites, quorum Lucas de Gorka Posnaniensis, Stanislaus de Ostrorog Calissiensis, palatini, et Mathias de Moschin [2]) capitaneus Maioris Poloniae, erant principales ductores, cum exercitum de duodecim millibus adunassent, et plures hebdomadas circa oppidum Kosten [3]) et Wschowa castra tenuissent, non tamen hostibus, sub eorum praesentia villas Regni Poloniae adeo, ut favillae in eorum vultus reciderent, longe lateque cremantibus, fecerunt aliquam resistentiam vel oppositionem. Tantaque eorum erat pusillanimitas, ut sexingentae villae, illis videntibus, incendio per hostem consumptae sunt, et praedae ingentes abactae. Insimulabanturque primores exercitus, clandestina cum hoste habere commercia: postquam ubique eorum villis ab hoste parcebatur. Sed et in exercitu Polonico stuprationes virginum et matronarum, quas propriis eripiebant colonis, desolationes et spoliationes ecclesiasticorum bonorum, caeteraque enormia scelera, nemine prohibente, committebantur. Ex quo nimirum factum est, ut exercitus ille pluribus sceleribus foedatus, nulla re memorabili gesta, propriis non alienis aut hostilibus, vastatis, in penates proprios, ridendus a singulis, non hostilia, sed propria spolia referens, reverteretur. Culpa omnis in Lucam de Gorka Posnaniensem, Stanislaum de Ostrorog Calissiensem, palatinos, caeterosque primores barones referebatur.

Nicolaus Tungen totum episcopatum Varmiensem sibi ademptum occupat. Kazimirus Rex Poloniae filio suo Wladislao Regi Bohemiae subsidia in pecunia et gentibus contra Mathiam Hungariae Regem mittit.

Sub eodem tempore Nicolaus Tungen, faventibus sibi militaribus et civitatibus Prussiae, et signanter nonnullis ex oppido Gdansk Consulibus, tenutariisque castrorum Elsberg et Scheburg corruptis, praefata duo castra residua Elsberg et Scheburg, fraude et dolo, quamvis ea cives ad fideles manus usque ad decisionem Papae servanda et custodienda susceperant, in suam redegit ditionem, totumque episcopatum Varmiensem et eius

---

[1]) ageretur *Ed. Lips.* [2]) Duschin *Cod. Przes.* [3]) Casthen *Ed. Lips.*

castra et civitates extunc occupavit, tuendo se a censuris per Andream Oporowski, verum et unicum Varmiensem episcopum et provisum apostolicum, per subterfugia appellationum, ut eius temeritas et audacia et contumacia priorem Regni Poloniae de Prussia habitum, interpellando, fuscaret nitorem. Kazimirus Poloniae Rex etiam hoc vulnus curaturus, ex Maiori Polonia in Prussiae oram descendens, apud Thorun egit conventum. Cuius praesentiam Nicolaus Tungen pertimescens, ex castris nusquam discedere, nec ad conventum Thoruniensem, etiam sub salvo conductu regio, venire ausus. Kazimirus vero Rex epidimiae morbum, qui iam serpere notabiliter apud Thorun et in vicinis coeperat, quique expost [1]) vehementius se et illic et in Masoviae oppidis et villis [2]) plerisque diffuderat, ut dignum erat, perhorrescens, paucis illic compositis, discessit, et pro die Sancti Viti apud Pyotrkoviam conventionem Regni generalem tenuit. In qua auditis nuntiis filii sui Wladislai Bohemiae Regis, videlicet Stiborio Thowaczowski, Bernardo [3]) Byerka et Albricio [4]) Sokolowski, qui et necessitates, defectusque quamplurimos Regis et Regni Bohemiae exponebant, et assiduo gravique bello se a Mathia Hungariae Rege per oppugnationem castrorum et civitatum in Moravia premi astruebant, petentes sibi auro et gentibus subventum iri; audita insuper [5]) earundem necessitatum ingeminatione per Iohannem Kupowski [6]) magistrum curiae facta, viginti quatuor millia aureorum, ad solvendum debita, filio suo misit. Universo vero Regno Poloniae generalem expeditionem, non filio tantum Regi Bohemiae et Regno, sed et Friderico Romanorum Imperatori, contra Mathiam Hungariae Regem, qui universam Austriam caedibus, flammis et spoliis compleverat, sed et Imperatore conventum apud Augustam agente, suburbia Augustae incenderat, nemine illum [7]) prosequente aut repellente, solatia [8]) armorum laturus.

Kazimiro Poloniae Rege expeditionem bellicam contra Regem Hungariae parante, Thartari ex Regno ingentes praedas agunt, idque, ut fertur, authoribus Lithuanis.

Consummatis rebus publicis apud Pyotrkoviensem diaetam, cum magis libuisset, variatis sententiis, arma per ipsos tractare, universis, quam collatione pecuniali facta belli negotia in stipendiarios transfundere: ne otio delitescentia corpora in molliciem et ignaviam solverentur: Kazimirus Poloniae Rex, creato in Lublinensi terra novo palatinatu, crescente illa pro-

---

[1]) postea *Ed. Lips.* [2]) vicis *Ed. Lips.* [3]) Heberwardo *Cod. Przez.* [4]) Alberico *Ed. Lips.* [5]) itaque *Ed. Lips.* [6]) Rupowski *Ed. Lips.* [7]) eum *Ed. Lips.* [8]) auxilia *Ed. Lips.*

vincia et latius se diffundente, Pyotrkovia egressus, imperata universis terris Regni sui expeditione, et ut singuli pro festo Assumptionis gloriosissimae Virginis Mariae, apud oppidum Msthow exercitualiter convenirent, evocatis etiam in hanc expeditionem Lithuaniae Boyaris, curiensibus [1]) et Thartaris, solus ipse ad oppidum Novae Civitatis divertit, de necessitatibus futuri belli provisurus. Interim illi tristis nuntius quinque vicibus Martini Gastolthowicz capitanei Kyoviensis allatus est, significans Thartarorum exercitus, iniussu sui Caesaris, sub duce Aydor, filio Eczigeri [2]), congregatos advenisse, terras Regni et Ducatus Magni Lithuaniae hostili animo irrupturos: petens sibi ad eorum repressionem, quam se ultronee exhibebat effecturum, gentibus et pecuniis subveniri. At Kazimirus Rex [3]), ut semper erat animi ad dissimulandum et negligendum proni, denuntiationi tam periculosae fidem non adhibens, illam pro otiosa duxit, ut non solum Martino Gastolthowicz solatia [4]) postulata non mitteret, sed nec Podoliae et Russiae terras, ut sibi a Thartarorum invasione, fuga et latitatu consulerent, praemuniret. Itaque et militibus et agrestibus, in terris secure quiescentibus et domestico labore, messura videlicet frugum, occupatis, sub praefati Aydor filii Eczigeri ductu, Thartarorum vilis et contemnendus exercitus, vix septem millia gentium male armatarum habere existimatus, repente in terras Podoliae et Russiae, circa festum Sancti Iohannis Baptistae, irruit, et cladem ingentem circa Kamyenyecz, Halicz, Glinyani, Dunayow, Golegori, Zbarasz [5]), igne, caede et omni vastationis genere egit. Cuius tanta, sceleribus execrandis Deum provocantibus, ferebatur magnitudo fuisse, ut per centum milliaria in longum, per triginta vero in latum fuerit, nemine defensionem opponente, protensa. Multa millia utriusque sexus hominum, non solum de agrestibus, sed et de nobilibus, propter insperatum eorum adventum, quem nec Kazimirus Poloniae Rex, licet tempestive, ut praemisimus, quinque denuntiationibus avisatus, nec capitaneus Kyoviensis Martinus Gastolthowicz, curavit innotescere [6]), in perpetuam servitutem sunt reducta [7]) et venundata. Podoliae regio in singulis fere locis [8]), ab homine usque ad pecus, desolata, gemitus et ploratus in ea et aliis Russiae locis, suorum charorum mortes et abductiones, ab his, qui residui erant, deplangentium, et suos Principes atque rectores execrantium, usque ad Altissimi pertingens thronum, audiebatur: interim iusta forsitan effervens rabie, ut niterentur sibi de alio Principe providere, videntes, se non solum ab ope, sed etiam omni spe destitutos. Gregorius Leopoliensis

---

[1]) Aulicis *Ed. Lips.* [2]) Eszgger *Cod. Przez.* [3]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [4]) auxilia *Ed. Lips.* [5]) Zberaszicze *Ed. Lips.* [6]) notificare *Ed. Lips.* [7]) deducta *Ed. Lips.* [8]) suis locis *Ed. Lips.*

ecclesiae antistes, se ipsum et suos nonnullos mercatores, qui a facie Thartarorum diffugerant, in oppido suo et arce archiepiscoli Dunayow aegre tutatus est. Swinka miles fortalitium suum Pomorzani egregie, non nisi cum sex personis, defendit. Altera [1]) munitio Lithwinow, Michaele Buczacki consistere in ea non auso, a Thartaris incensa; castrum Zbarasz [2]) ab illis expugnatum, Ducissa capta, Dux ipse, Iwan nomine, videns arcis expugnationem et coniugis [3]) captivitatem, Samsonis animo induto, in quo ipse cum suis omnibus et plurimis Thartarorum, iam arcem et turres eius possidentibus, duobus tamen filiis et duabus filiabus evadentibus, incendio conflagrat [4]). Captus fuit filius suus natu minor; sed unus ex Ruthenis agrestibus, dum iam ad Thartarorum duceretur exercitum captivus, captivatore animo virili occiso, captivum eripuit. De cuius occisione maximus illico fuit in castris Thartarorum (erat enim unus ex Primoribus) gemitus et ululatus. Insequebantur illos gentes terrarum Podoliae, Leopoliensis et Belszensis, cum suis capitaneis, Paulo videlicet Iassyenski Regni Poloniae vicethesaurario, Belszensi, Raphaele Iaroslawski, capitaneis, in non contemnendum exercitum coactae, ultra Kamyenyecz. Sed Thartaris id suspicantibus, de suis quoque viribus diffidentibus, et ob id pervicaci transitu, occidendo senes et imbecilles, adeo ut cadaveribus iter constratum esset, et foetor atque horror persequentes innausearet [5]), diffugientibus, cassus fuit omnis investigantium labor, praesertim postquam Lithuanicum exercitum, cuius Dux Czarthoryski et Martinus Gastolthowicz capitaneus Kyoviensis fuerunt ductores, in propria, Polonis non expectatis, dilapsum esse, et plerosque Poloniae milites formidine perculsos constabat. Insimulabantur insuper Lithuaniae barones, eam cladem, misso Glinski Rutheno Duce cum muneribus ad Thartaros, terris Russiae et Podoliae procurasse, et Thartaris dum reverterentur, omnem benevolentiam praestitisse: de quo etiam illos Thartarorum Imperator publice et notorie insimulabat.

Turci arcibus Bessarabiae occupatis, ad Woyewodam Valachiae superbum mittunt nuntium.

Emersit illico et aliud aeque grande malum, par quoque calamitas. Turcorum enim Caesar Mahumeth omnes arces et munitiones in Bessarabia et Montania, tradente sibi ultronee Bessarabiae Woyewoda Radulone, occupans et in suam potestatem redigens, in tantam subito arrogantiam se

---

[1]) Alia *Ed. Lips.* [2]) Zberasz *Ed. Lips.* [3]) coniugis suae *Ed. Lips.* [4]) conflagravit. *Ed. Lips.* [5]) invaderet *Ed. Lips.*

extulit, ut nuntiis ad Woyewodam [1]) Valachiae missis, imperiose illum requireret: quatenus illi Byalogrodum et Kiliam resignaret, tributum quoque neglectum, in praesens et in futurum exsolveret, pro hoste illum, si secus ageret, habiturus; sciturus quoque illum propediem venturum et loca ipsa potenter, eo invito, conquisiturum.

Kazimirus Rex cum exercitu Slesiam ingressus, Ducatum in primis Opoliensem igne et praediis implet, Regisque Mathiae gentes apud Olawam profligat, oratoribus Marchionis Missnensis Arnesti frustra pacis tractatum inter partes expetentibus.

Rex Poloniae Kazimirus ad bellum contra Hungariae Regem Mathiam gerendum in Slesia, singulis conatibus incumbens, die Veneris, duodecima Augusti [2]), ex Nova Civitate egressus, ad oppidum Msthow, campum congregaturus [3]), pervenit [4]). Ubi primum, deinde ad Czanstochowa et Klobuczko, ad extremum circa vicum Denkow, ad fluvium Isthwartha [5]), stativis [6]) per sex hebdomadas, opperiendo adventum gentium suarum, quae aegre et pro suo quisque arbitrio tarde procedebant, habitis, et frugibus illic et in circuitu ubique devoratis, villisque propriis per focos exterminatis, tempus autem [7]) optimum autumni inaniter absumpsit. Accesserat et altera retardationis causa, quod plerique milites de exercitu terrarum Cracoviensium, quorum Stanislaus, Nicolaus et Iohannes de Thanczin germani, item Spithko [8]) de Melsthin, item Iohannes Rabsthinski de Krasznik, erant capita, in militiam externam absque donativo ire recusabant. Quorum pertinacia a Kazimiro Rege non nisi post multos dies partim obiurgationibus, partim lenimentis et persuasionibus (commota enim multitudo non observabat modum) tandem aegre sanata, vicesima sexta Septembris [9]) exercitum suum, Lithuanis et Thartaris illum augentibus, ad sexaginta millia pugnatorum aestimatum, in terras hostiles permovit. Et primum terram Opoliensem, diffidationum literis praemissis, ingressus, duobus oppidis Kruczborg et Biczina conquisitis, et praesidio militum illic relicto, Ducem Nicolaum Opoliensem et residuum eius Principatum, vastatione igne et gladio, et omni hostili genere obterere coepit: quod et is recenter boves quam plurimos mercatoribus Poloniae abstulerat, et fecialibus ad se missis, illos restituere detrectabat; frater insuper suus germanus, in cuius Principatus Nicolaus, eo obeunte, successerat, in oppido Kruczborg mercatores conclu-

---

[1]) ad Stephanum Voieuodam *Ed. Lips.* [2]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [3]) congregatum *Cod. Calv.* [4]) advenit. *Ed. Lips.* [5]) Wartha *Cod. Przez.* [6]) stativa habuit *Ed. Lips.* [7]) tempus omne *Ed. Lips.* [8]) Spithek *Ed. Lips.* [9]) mensis Septembris *Ed. Lips.*

sos, ad centum millia marcarum aestimatos, exuerat. Ibat itaque Kazimirus Rex, singula per circuitum igne et gladio consumens. Et Odra apud Chrapkowicze [1]) vado superato (tenues enim tunc habebat undas), cum hoste Mathia Hungariae Rege, qui cum sex millibus armatorum Wratislaviam ingressus, Poloniae Regis [2]) illic opperiebatur adventum, decernere aestuabat. Sed magis id fieri placebat, quam, quomodo fieret, hoste non faciente copiam pugnae, et cum suis se intra muros continente, expediebat. Venerunt interim ad Kazimirum Regem [3]) nuntii Mathiae Hungariae et Wladislai Bohemiae Regum, videlicet Zdenyek Konopniczki, Wilhelmus Rabi, Wenceslaus Czarnohorski, petentes, ut bellum coeptum triennali sufferentia [4]) suspenderet. His responsum est: Rege Bohemiae [5]) adveniente, et non aliter de pace et de treuga [6]) agi posse. Spiritus deinde discordiae intravit castra Poloniae Regis et consiliariorum eius. Proceres enim terrarum Maioris Poloniae satius existimabant, Wratislaviensi civitati non appropinquare, ne hosti ad invadendum terras Regni, Slesiae vicinas, nudando illas, praeberetur occasio: id aliis terrarum Cracoviensium improbantibus. In qua iurgatione aliquot diebus nequicquam absumptis, ad oppidum Opolye perventum est. Quod etsi facile expugnari potuit: Kazimirus tamen [7]) suorum militum veritus discrimen, in eventum universalis dimicationis integros illos servaturus, insultum contra Opolye fieri prohibuit. Abinde vero motis stativis, ad oppida Bregam, Olawam, inexpugnata ea relinquens, venit. Ubi ad suam Serenitatem Marchionis Missnensis Arnesti, bellum intercepturi oratores, videlicet Missnensis Theodoricus dé Storimberg, Hugoldus de Sluwicz superior Marsalcus Misnensis [8]), explorato perprius apud Wratislaviam Mathiae Hungariae Regis animo, accedunt, pacisque tractatum sub treugarum [9]) typo et umbra ordiuntur, Kazimiro Poloniae Rege a pacis consiliis non abhorrente. Interim Mathias Hungariae Rex, postquam aperto Marte ob paucitatem suorum nequibat, dolis usurus, omnem equitatum et peditatum, de octo millibus, clam nocte in crepusculo de Wratislavia emittit: Regis [10]) Polonici exercitum sub securitate treugarum [11]) consistentem, a latere, ut si possent in transitu fluminis Nissae, aut si id minus procederet, pabulatores eius invasurum. Is tota nocte illa procedens, in solis ortu, die Mercurii duodecima Octobris, pabulatores exercitus Polonici, qui

---

[1]) Chraplowicze *Ed. Lips.* (Krappitz). [2]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [3]) Poloniae Regem *Ed. Lips.* [4]) triennalibus induciis *Ed. Lips.* [5]) Rege Bohemiae Wladislao *Ed. Lips.* [6]) de induciis *Ed. Lips.* [7]) Casimirus tamen Rex *Ed. Lips.* [8]) videlicet Vilhelmus, Comes et Dominus in Herumberg, Hudoldus de Gliwicz, superior Marschalcus Missnensis, Theodoricus de Storunberg, Magister Curiae, et Ioannes Szwek Cancellarius Missnensis *Ed. Lips.* (Dietricus de Schoenberg et Hugoldus de Sleinitz). [9]) induciarum *Ed. Lips.* [10]) Casimiri Regis *Ed. Lips.* [11]) induciarum *Ed. Lips.*

tunc adhuc prope Olawam agebat [1]) stativa, iuxta villam Swanowicze [2]) invadunt, facileque illos fundunt. Quibus cum tumultuarii milites et Thartarorum catervae subito tulissent opem, grandis instauratur pugna, Polonorum pabulatoribus ex fuga in praelium reversis. Qua re apud Poloniae Regem nuntiata, banderium maius curiensiumque [3]) et Lithuanorum exercitus, sub ducatu [4]) Pauli Iassyenski Regni Poloniae vicethesaurarii, laturum auxilium, praemittit: extemplo et ipse cum omni reliquo exercitu subsecuturus. Quod cum hostilis vidisset exercitus, terrore nimio exagitatus, terga vertens, in fugam se dedit, praesidio aliarum cohortium in insidiis locatarum audaciam et pugnam resumpturus. Verum cum hi, qui in insidiis erant, suos fugere vidissent: incredibili terrore correpti, turpiter, hoste non viso, fugere coeperant, neque fuga semel coepta, nisi in Wratislaviam ingressi, sisti poterant [5]). Caedebanturque passim et fugientes et resistere ausi hostes, atque capiebantur: eratque desideratorum mille, captorum insignium sexaginta, numerus. Poteratque tunc omnis exercitus hostilis et omnis potentia Mathiae Hungariae Regis deleri, si Polonorum milites, hostes suapte [6]) et languide absque ordine fugientes, insequi perseverassent. Incredibileque dictu est, quam felix, fausta et gloriosa dies illa Regi [7]) et militibus Polonorum fuisset, si collata a Deo prosperitate uti scivissent. Verum Iohannes de Rithwyani Regni Poloniae marsalcus, castellanus Sandomiriensis, universi Polonici exercitus dux, veritus, ne Poloni praecipitarentur in insidias, ardentes Polonorum animos a persequendo et a pugna revocavit. De quo postea a plerisque, quasi id egisset auro Hungarico corruptus, graviter et vulgate, fictene an vere, in partem utramque dicere non ausim, insimulabatur. Erat siquidem marsalcus ipse ad pacis negotia non inutilis, belli vero parum peritus, et ob id cunctator in singulis: res vero tunc non tam consultandi, quam agendi celeritatem flagitabant; nec sub eius ducatu [8]) et auspiciis res belli Polonici prosperabantur. Oratores Marchionis [9]) Missnensis satis diu, an Poloniae Regi [10]) cessisset tam subita victoria de tam potenti Hungariae Rege [11]), ambigebant. Cum vero captivos notabiles, inter quos erat Ulricus [12]) Perstenski, Petrus Hugwicz, Paulus Karwath, et alios sexaginta, in castra Poloniae Regis duci vidissent, nec mora in stuporem versi: Nunc, inquiunt, coram vidimus, aliis nuntiantibus, nisi visus fidem faceret, discrediturі, quanto favore Poloniae Regem et populum eius prosequatur Divinitas. Paucis posthaec diebus in Polonico exer-

---

[1]) habebat *Ed. Lips.* [2]) Sramouicze *Ed. Lips.* [3]) quod Aulici *Ed. Lips.* [4]) sub ductu *Ed. Lips.* [5]) poterat. *Ed. Lips.* [6]) suapte sponte *Ed. Lips.* [7]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [8]) ductu *Ed. Lips.* [9]) Arnesti Marchionis *Ed. Lips.* [10]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [11]) Rege Hungariae Mathia *Ed. Lips.* [12]) Vilhelmus *Ed. Lips.*

citu commorati, dum attenderent intempestivum tempus ad pacem componendam fore [1]), benigne a Kazimiro Rege Poloniae habiti, insuper et munerati, re infecta Missnam revertuntur. Id etiam gratiae et muneris a Poloniae Rege [2]) obsecrando consecuti, quod Ducatum Zeganensem, quem Marchio ipse a Duce Iohanne coemerat, urere et vastare supersedit.

Kazimiri Poloniae et Wladislai Bohemiae Regum exercitus Wratislaviam obsidet.

Die Lunae vicesima quarta Octobris [3]), Kazimiro Poloniae Rege adhuc stativa iuxta Olawam habente, Wladislaus Bohemiae Rex cum insigni suo exercitu, in quo maior pars erat peditum, tantopere expectatus, et in cuius solatium [4]) omne illud bellum agebatur, advenit: cum magna gratulatione parentis et Polonici exercitus exceptus, ad viginti millia armatorum habere aestimatus. Exinde paucis diebus in consultando absumptis, ad Wratislaviam coniunctis exercitibus itum est, et Wratislavia ab una parte obsideri coepta. Egressus ex Wratislavia cum suis omnibus Mathias Hungariae Rex, dum exercitus Polonicus et Bohemicus iuxta Wratislaviam incedebat, sub silentio otiosus speculabatur. Quem cum vidisset viris, armis et equis ac quantitate conspicuum, capillos e capite decerpebat, clamans se et vociferans infelicem et miserum, ad quem exterminandum tot gentes et tam exercitatae convenissent: quarum brachio, si illas sibi habere contigisset, facile se, aiebat, totum Orbem sub suum iugum missurum. Locatis itaque castris, particularia fiebant inter obsidentes et obsessos certamina, quae H a r c z e vocamus. Hungariae Rex [5]) in Wratislaviensi civitate consistere parum tutum sibi, ne quandoque interciperetur ab obsidentibus, ratus, circa monasterium Sancti Vincentii se locavit, omnemque iuxta locum, in castelli modum, vallis, fossatis, palisque communivit: et pabulationem et excursionem in Poloniae Regnum, ad vastandum illud, tutiorem habiturus. Suadebatur utrique Poloniae et Bohemiae Regi [6]) a belli peritis, ut in oppido Olyeschnicza, quibus eius [7]) potestas a Margaretha relicta Conradi nigri permittebatur, aliquot millia militum pro praesidio locarent, pabulationem hostilem prohibituri, ut aggerem, quo ex alveo suo veteri traductus est et impulsus ad Wratislaviam Odra, rumperent, et veteri alveo redderent: Wratislavienses magno praesidio undarum et molendinis nudaturi, famamque suae potentiae bellicae in singulas gentes per

---

[1]) esse *Ed. Lips.* [2]) a Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [3]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [4]) auxilium *Ed. Lips.* [5]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [6]) Suadebatur autem utrique, Casimiro Poloniae, et Wladislao Bohemiae Regi *Ed. Lips.* [7]) ea *Ed. Lips.*

circuitum, et in multas aetates, non sine amplissima laude diffusuri, cum rupturam ipsam facile non per milites, sed per aurigas, biduo aut triduo efficerent; ut in partem alteram Wratislaviae exercitus Regis Poloniae, relicto praesidio exercitui Bohemico, se translocaret, amboque nocte et interdiu ad sepiendum Wratislaviam operas intenderent, aut urbis conquisitionem, aut pacem, aequis conditionibus effecturi, neque sinerent tam fortem et validum exercitum otio marcescere et defluere. Id consilium omni ex parte et genere solers et saluberrimum, et quo salus et consummatio totius illius belli includebatur [1]), Regibus nequicquam meliora et utiliora eligere dinoscentibus, consiliarii unius improbatione exsufflatum est, consiliariusque, quoniam in eo cardo singularum agendarum rerum versabatur, notorie insimulabatur, quasi auro ab Hungariae Rege [2]) et Wratislaviensibus corruptus, salubria et utilia consilia enervare studuerit. Exercitus posthaec Polonicus et Bohemicus longe lateque regionem Slesiae igne, praeda et gladio populabatur, sed et populationem ipsam [3]) agebat absque ordine et absque duce. Quapropter per omne obsidionis tempus multi Polonorum, dum pabulatum aut populatum irent, a Polonis, qui apud Hungariae Regem [4]) contra naturalem Regem et patriam militabant, quorum hi fuerunt primores: Iacobus Pyenyanszek Kruszlowski de Odrowansz, Nicolaus Pyenyanszek Withowski et Petrus Pyenyanszek Marczinowski de Ielitha, Iohannes Lyasoczki de Dolanga, Stanislaus Zborzenski de Cygnis, Iohannes Gamrath de Sulima, Petrus Groth de Rawa [5]), Petrus Ludomski [6]) de Lodzya, Martinus Lopaczki, Iohannes Ternka de Szarza [7]), domibus, familiis et clenodiis, tantam multitudinem pabulatorum, propter notitiam Polonici idiomatis, dolose intercipiebant, ut omnes turres et omnia ergastula Wratislaviensia captivis Polonorum impleta fuerint.

Exercitus Polonicus et Bohemicus fame, peste et igne divinitus immisso graviter affligitur.

Emerserunt et alia duo in exercitu Polonorum et Bohemiae Regum mala, epidimiae videlicet pestis, quae in omni Slesia exorta, in exercitum Regum penetraverat, ex contagione et fame panis et cerevisiae, quam, incendendo molendina, soli sibi Poloni, cum singulis usque ad nauseam abundare potuissent, sua improvidentia effecerant. Iacebant praeterea aliquot

---

[1]) includeretur *Ed. Lips.* [2]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [3]) populationem ipsam et pabulationem *Ed. Lips.* [4]) apud Hungariae Regem Mathiam *Ed. Lips.* [5]) de Raba *Ed. Lips.* [6]) Ludonski *Ed. Lips.* [7]) de Syarza *Ed. Lips.*

currnum apud Wyelun onerata victualibus millia, quae sola dissimulatione Rex et discordia ducum, non curavit misso equitatu et peditatu conducere, omnium sufficientiam habiturus, malebatque ut sui fame tabescerent, aut aere grandi care emendo cerevisiam et panem, quae ex Bohemia importabantur, se eviscerarent. Hinc effectum est, quod lue et inedia multi assidue in castris Regum absumebantur, nemine opem ferente, nemine providente, mortales, nihil quoque consulebatur in medium: consiliariis pro suo arbitrio omnia agentibus, quorum plerique neque ad consilium poterant cogi, et si quid statuebatur, nemo inveniebatur, qui vellet exequi obedienter mandata. Insoleverat admodum Polonicus exercitus ab eo tempore, quo se Bohemico coniunxit, cum ante id fuerit castigatior, dum iussu Regis et ducum tres notabiles Poloni, qui ecclesias despoliaverant, divinissimumque Sacramentum ex ecclesiis abstulerant, universo spectante exercitu, fuerunt publico igne cremati. Tunc vero execrandas in Deum et ecclesias patrantes praedas, et in omne nefas resoluti, cum abominationes eorum puniret nemo, subito vindex gladius divinae ultionis advenit, et in castris Regum casuali exorto igne, vorax flamma, quam subito exortus augebat turbo et ventus vehemens, multos mortales, plurimos equos, quingentos currus cum omnibus facultatibus et victualibus, tanto exercitu nequicquam ferente opem, absumpsit. Repertaeque sunt in quadrigis semiustis pixides divinissimum Eucharistiae Sacramentum continentes: et intellectum est, ignem Dei fuisse, ignemque tabernacula eorum, qui scelere abominando tenebantur, devorasse.

Termini terrae Wyelunensis et Maioris Poloniae a gentibus Mathiae Hungariae Regis et Ducum Slesiae vastantur.

Videns autem Mathias Hungariae Rex, utrunque Regem [1]) cum tot gentibus otiosum esse, timiditate, quae eum invaserat, deposita, gentes suas in terminos terrae Wyelunensis et Maioris Poloniae, intelligens latera illa nuda esse, transmittit: quae oras illas frequentibus incendiis, Rege Poloniae [2]) prope adstante et nullam ferente opem suis, vastabant. Agrestes quoque, qui prope Boleslawyecz cum eis congredi ausi fuerant, Iohanne Wanszik notario terrestre Siradiense [3]) duce eorum tunc absente, facile ab illis obtriti. Irruerant et gentes Ducis Nicolai Opoliensis in oppidum Klobuczsko, sed ab oppidanis et agrestibus orae illius magna clade devicti.

---

[1]) utrunque Regem, Casimirum Poloniae et Wladislaum Bohemiae *Ed. Lips.* [2]) Rege Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [3]) territorii Siradiensis *Ed. Lips.*

Caspar insuper Zak de nobilitate, quae aquilam albam in campo rubeo cum capite gallinae, et quae se Trach nominat, pro insigni portat, et Melcher [1]) Leber, caeterique homines Henrici Ducis Kozuchoviensis, et terrigenae Glogovienses, scientes castrum Poloniae Myedzirzecz (annis enim aliquot is Casper in Petri de Schamotuli castellani olim Posnaniensis, qui illud tenebat, morabatur obsequiis) negligenter asservari, gentibus a Rege Hungariae [2]) impetratis, Sandivogio insuper Zidowski burgrabio de Myedzirzecz (Nalanczita hic genere erat), oppido [3]) primum Myedzirzecz nocte intempesta conscenso et incenso, arcem etiam, nulla necessitate impellente, a Sandivogio deditam, auro, ut asserebatur, corrupto, intercipit, et omnem illam oram usque ad Posnaniensem civitatem incendiis, spoliis et praedis afflixit. Et quamvis processu dierum, bello per treugam [4]) intercepto, bona haereditaria Sandivogii Zidowski, traditoris patriae, ad duo millia aestimata, Kazimirus Rex Poloniae Felici de Panyow stipendiario suo, perpetuo contulisset: castrum tamen Myedzirzecz Andreae Schamotulski, quod iustissime ad se devolutum retinere debuerat, instigantibus eum duobus, quibus Rex fidebat, consiliariis, auro ab Andrea corruptis, eidem Andreae Schamotulski restituit.

Poloniae, Bohemiae et Hungariae Reges, peste et fame exercitus premente, primum personaliter conveniunt, tandem per consiliarios suos treugas ad sesquialterum annum concludunt.

Grassantibus duabus pestibus, fame videlicet et epidimia, in exercitus regios, quibus tertia dissenteria accesserat, coacti sunt ambo Reges, quamvis auram habebant suavem et dulcem, siccitate et calore temperatam, ad sufferentias [5]), quae ab illis a Mathia Hungariae Rege expetebantur, gentibus eorum vociferantibus, respicere. De quibus ut facilius conveniretur, placuit communibus baronibus et consiliariis, Reges personalem facere in campestribus conventum. Id etsi pauci probarent mortales, hostes infestos, non sedatis differentiis, conventus agere: feria tamen tertia ante festum Sancti Clementis, quae fuit vicesima prima Novembris, biduo tantum Reges, Poloniae et Hungariae [6]), duos consiliarios quilibet habens, Poloniae Rex Sbigneum episcopum Wladislaviensem, Regni Poloniae vicecancellarium, et Iohannem Rithwyenski Regni Poloniae marsalcum, Hungariae Rex Gabrielem

---

[1]) Melchior *Ed. Lips.* [2]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [3]) oppidum *Ed. Lips.* [4]) inducias *Ed. Lips.* [5]) ad foedera *Ed. Lips.* [6]) vigesima prima mensis Novembris, duo tantum Reges, Casimirus Poloniae et Mathias Hungariae *Ed. Lips.*

episcopum Albensem et Zdenkonem Konopniczki, in vultuum hilaritate; altera vero die omnes tres Reges convenerunt. In secunda autem conventione offensio animorum inter Bohemicum et Hungaricum Reges secuta est: dum alter alteri vultum hostilem et infestum, dextris etiam, aversis oculis, alter ab altero [1]), ostendebat. Positis autem tabernaculis, quilibet Regum cum suis seorsum consultabat. Verum cum eo die, propter brevitatem temporis, negotia grandia nedum calculari et debite digeri, sed vix perfunctorie commemorari possent, placuit consiliarios in Wratislaviam, ad tractandum de conditionibus treugarum [2]), transmitti. Missi sunt itaque, aliis recusantibus, Iacobus Dambyenski Sandomiriensis, Stanislaus Ostrorog Calissiensis, Nicolaus de Kuthno Lanciciensis, palatini, Andreas Rosza Praepositus Lanciciensis et Collector apostolicus, cum nuntiis Bohemiae Regis [3]), videlicet Wilhelmo Rabi, Byenyassio Libstenski, Petro Dulinyecz et Samuele succamerario Bohemiae, qui aliquot diebus cum Rudolpho Wratislaviensi, Gabriele Albensi, episcopis, Zdenkone Konopniczki, Wilhelmo Czarnohorski, habitis tractatibus, treugam [4]) in annum cum dimidio duraturam concluserunt sub his conditionibus: ut castra et oppida hinc inde sive in Polonia, sive in Slesia occupata, dimittantur suis antiquis possessoribus; ut captivi omnes hinc inde solvantur. Nicolaus insuper Tungen, in parte Regis Hungariae ad treugas [5]) huiusmodi inclusus, quo tradimentum suum et perfidia in proprium Regem et naturalem latius, quod hactenus latuit, emicuit. Monebatur Hungariae Rex [6]), sufferentiis [7]) conclusis, a baronibus Poloniae, ut treugas [8]) ipse custodiret scrupulosius, non Regi et gentibus Poloniae imponeret necessitatem iusta arma induendi, ad ulciscendum violatorum pactorum iniuriam. Haec autem treuga [9]) minus cunctanter a Poloniae et Bohemiae Regibus [10]) accepta est [11]), verentibus Regibus, ne nivibus et frigoribus supervenientibus, bello non suspenso, recedere ex hostili terra premente necessitate cogerentur. Treuga itaque conclusa [12]), et Slesia ferme universa exusta et depopulata, Poloniae et Bohemiae Reges, datis inter se dextris et muneribus, ad propria, nulla re memorabili gesta, discedunt. Nec mirum, dum enim singuli imperare, ut eorum staretur consiliis, gestiunt: documento fuere, plurium imperium inutile esse bello. Tendendo [13]) quisque ad sua consilia, cum Cracoviensibus baronibus aliud, aliud vero Maioris Poloniae videretur, aperuerunt occasionem hosti

---

[1]) aversis oculis, iunctis *Ed. Lips.* [2]) foederum *Ed. Lips.* [3]) Wladislai Bohemiae Regis *Ed. Lips.* [4]) foedus *Ed. Lips.* [5]) ad foedera *Ed. Lips.* [6]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [7]) ex induciis *Ed. Lips.* [8]) foedera *Ed. Lips.* [9]) Hoc autem foedus *Ed. Lips.* [10]) a Casimiro Poloniae et Wladislao Bohemiae Regibus *Ed. Lips.* [11]) acceptum est *Ed. Lips.* [12]) Foedere itaque concluso *Ed. Lips.* [13]) Tendendo enim *Ed. Lips.*

Regnum Poloniae invadendi, et ludibria de tam numeroso et forti exercitu serendi, in quo maxima iactura in hominibus, in armis et equis, et in caetera supellectili, non virtute hostium, quae tenuis et languida erat, nec ignavia exercitus, qui ad omnia periculosa aggredienda se exhibebat ultroneum, sed discordia Ducum, utinam non avaritia etiam consiliariorum cepta [1]) est, sed et principalium ductorum, ne tantus et talis exercitus aut aggerem rumperet fluminis, Guttalumque [2]) in veterem alveum detruderet, aut Wratislaviam, caeterasque Slesiae civitates expugnaret, aut aliquid egregium efficeret. Impedimento asserunt avaritiam fuisse: qui sacra auri fame a Rege Pannonico [3]) et Wratislaviensibus, insimulabantur notoriis indiciis inescati. Inescationis quoque huiusmodi, vel potius corruptionis olida fama, longo tempore in animis Polonorum, eo ipso scelere exulceratis, duravit.

Kazimirus Rex Poloniae filiam suam Hedvigim Georgio Bavariae Duci desponsat; Mathias vero Hungariae Rex filiam Napuliae Regis Ferdinandi ducit in uxorem.

Bello Slesitico, in quo illud ludibrium casus dederit an fortuna, magis numerosiores viros vidimus ecclesiasticos praesentes affuisse, parum felicibus auspiciis terminato (aderant enim illic Sbigneus Wladislaviensis episcopus et Regni Poloniae vicecancellarius, Uriel de Gorka Gnesnensis et Posnaniensis Praepositus, Regni Poloniae cancellarius, Andreas Rosza Lanciciensis Praepositus, Gnesnensis et Cracoviensis Canonicus, Sedisque Apostolicae Collector, Iacobus de Konyeczpolye Praepositus Sancti Floriani, Stanislaus de Kurozwanki Canonicus Cracoviensis, Krzeslaus de Kurozwanki plebanus in Bochnya, et alii plures ecclesiastici saeculares et religiosi), Kazimirus Rex Poloniae ex stativis ante Wratislaviam inutiliter habitis, cum suo exercitu discedens, apud Goram, Odram iam tunc aquis per imbres inflatum, non sine periclitatione debilium quadrigarum, de quibus nulla fiebat provisio, superat, atque exinde licentiatis exercitibus, per Posnaniam transitum faciens, in Lanciciam devenit. Ubi ad illum Ludovici senioris et Georgii iunioris, Ducum Bavariae, qui omni tempore belli apud Wyelun, licet peste epidimiae infectum, sumptibus regiis procurati, illius opperiebantur adventum, venerunt oratores, filiam Regiam Hedvigim, natu inter alias [4]) maiorem, filio praefati Ducis Ludovici Georgio procaturi, videlicet Henricus episcopus Ratisponensis, Fridericus de Helfensten [5]) Comes,

[1]) accepta *Ed. Lips.* [2]) guttulumque *Ed. Lips.* [3]) a Mathia Rege Pannonico *Ed. Lips.* [4]) inter alias filias *Ed. Lips.* [5]) Holfensten *Ed. Lips.*

Fridericus Mawerkyercher Iuris utriusque Doctor, Praepositus Ethingensis, Theserus de Frawuhon miles, magister curiae ducalis [1]). Quorum supplicationem Kazimirus Poloniae Rex cum audisset, et de nonnullis conditionibus, qualificantibus et formantibus matrimonium, cum illis concordasset, Natalis Christi festo appetente, traxit eos secum in Radom. Ubi residuis articulis concordatis, die Iovis antepenultima Decembris [2]), praefatam filiam suam Hedvigim, triginta duo millia aureorum infra annos quinque solvendorum pro dote secum laturam, iuniori Duci Bavariae Georgio, patris sui unico [3]), annos tres et vigenti habenti, pro festo Sancti Michaelis sibi tradendam, desponsat. Quam rem cum Mathias Hungariae Rex intellexisset, in moerorem et lacrimas versus, apud Polonos secum militantes, pluribus verbis, se a Rege Poloniae [4]) spretum querebatur: minitans se omni hostilitate, quam hactenus perfunctorie exercebat, contemptum sui expiaturum. Unde et confestim omni cunctatione rescissa, matrimonium cum filia Ferdinandi Napuliae Regis, missis oratoribus, consummavit.

Wenceslaus Dux Theschnensis moritur, nulla prole relicta.

Wenceslaus Theschnensis Dux, homo devotus et religiosus, nulla prole relicta (Ludovici enim Ducis Legniczensis relictam, et filiam Friderici Marchionis Brandeburgensis, annosam matronam, duxerat in uxorem), in Byelsko moritur et in Theszin apud Praedicatores sepelitur, anxietate nimia afflictus, quod germanum suum Przemislaum Theschnensem Ducem, ne cum Mathia Hungariae Rege contra Kazimirum Poloniae et Wladislaum Bohemiae, Reges, consanguineos suos propinquos, sentiret, ne quoque donativum, tria videlicet millia et quingentos florenos, ab ipso Mathia Hungariae Rege acciperet, genus suum foedaturus, magnis studiis laborans, revocare non poterat.

Nicolaus de Blaszeyowicze episcopus Przemisliensis moritur.

Die Mercurii, vicesima prima Decembris [5]), Nicolaus episcopus Przemisliensis, ex familia Odrowansch, et ex villa Blaszeyowicze in Ducatu Rathiboriensi consistente, ortum ducens, apud oppidum sui episcopatus Brzo-

---

[1]) miles Curiae regalis *Ed. Lips.* [2]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [3]) unico patris sui filio *Ed. Lips.* [4]) a Rege Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [5]) mensis Decembris *Ed. Lips.*

zow, dum eo die rem divinam, intelligens se languidatum, per se explesset, lectum ingressus, per soporem moritur, et in Przemisliam reductus, in ecclesia cathedrali, cuius ipse suis sumptibus chorum ex materia quadrorum [1]) lapidum ecclesiae Ruthenicae in arce Przemisliensi dissolutae [2]), pulchra fabrica erexerat, sepelitur. Sedit annis viginti tribus, vir modestus, et in re divina explenda assiduus. In regimine pontificali pervigil excubitor; in adversitatibus patiens, quae illi a militibus bona episcopatus iniustis limitibus occupare nitentibus inferebantur. Capitulares Przemislienses, etsi pro electione futuri pontificis vicesimam octavam Martii [3]) dixissent: per Kazimirum tamen Poloniae Regem et nuntium èius Spithkonem de Iaroslaw palatinum Leopoliensem, prohibiti, continuerunt se ab omni electione. Itaque sedes Przemisliensis aliquanto tempore, et usque ad annum Domini Millesimum Quadringentesimum septuagesimum septimum vacavit, sub omni illo tempore ab administratoribus gubernata [4]), donec Andreae de Oporow episcopo Varmiensi, ad intercessionem Kazimiri Poloniae Regis, per Sixtum Papam quartum, quo fortius Nicolao Tungen intruso Varmiensi posset resistere, commendata est.

ANNUS DOMINI 1475.

Foedere matrimonii cum oratoribus Bavariae Ducum icto, Kazimirus Rex Lithuaniam pergit.

Natalis Christi dies cum Kazimirus Poloniae Rex cum Elisabeth [5]) consorte sua in Radom exegisset, cum oratoribus et procis Ludovici et Georgii Ducum Bavariae, sub praesentia Iacobi Gnesnensis archiepiscopi et Sbignei Wladislaviensis episcopi, Dobeslai Kmitha palatini Lublinensis, Iohannis de Rithwyani castellani Sandomiriensis et Regni Poloniae marsalci, Urielis de Gorka Regni Poloniae cancellarii, foedere matrimonii icto et inscripto, ipsis oratoribus munifice muneratis et in propria remissis, die Saturni, ultima Decembris [6]), ex Radom discedens, et primum nocturnum apud Kozinycze faciens, Lithuaniam cum paucis Polonis curiensibus [7]), duobus tamen filiis Kazimiro et Alberto, quos ex schola Iohannis Dlugosch Canonici Cracoviensis, tum primum emancipaverat, pergit. Et primum apud

---

[1]) quadratorum *Ed. Lips.* [2]) Ecclesia Ruthenica in arce Przemisliensi dissoluta *Ed. Lips.* [3]) diem vigesimam octavam mensis Martii *Ed. Lips.* [4]) ordinata et gubernata *Ed. Lips.* [5]) cum Regina Elisabeth *Ed. Lips.* [6]) mensis Decembris *Ed. Lips.* [7]) Aulicis *Ed. Lips.*

Grodno, deinde apud Bersthy, subsistens, illicque venationibus vacans, pro Dominica Iudica, quae fuit duodecima Martii [1]), Vilnam pervenit, illicque Paschae et dies subsequentes, publica negotia Lithuaniae Ducatus curando et legationibus Principum respondendo, celebravit.

Stephanus Woyewoda Valachiae Turcorum ingentem exercitum prosternit, manubiasque ex Turcis relatas Poloniae Regi et Summo Pontifici mittit, petens auxilia contra hostem cladem suorum corrigere parantem; quam victoriam de Turcis Mathias Hungariae Rex magna vanitate sibi ascribere nititur.

Die Martis, decima septima Ianuarii [2]), Stephanus Woyewoda Moldaviae exercitum Mahumeth Turcorum Caesaris, centum et viginti millia pugnatorum habentem, cui et Besserabi [3]), quorum regionem primum ingressus illam sibi subiecerat, ferebant solatia [4]), Valachiam populantem, circa paludem Rakowyecz et fluvium Berlad, proprio Marte, quinque tantum millibus Siculorum, quorum terram ab Hungariae Regno abstractam in suam ditionem redegerat, magna clade, sed non incruenta suorum victoria, fudit. Acies enim omnes suae primae, in quibus et Siculi in fronte erant, a Turcis obtritae, periculum ingens fecerant, donec ipse corpore proprio in Turcorum acies de victoria exultantes, medius se iniecit, et omnes catervas Turcorum, mirabili Dei potentia, vix quadraginta millia pugnatorum habens, in quibus maior pars erat agrestium, prostravit. Nec in superbiam aliquam ex hac victoria elatus, diebus quatuor continuis ieiunium in pane et aqua egit; per universam quoque terram suam bannum edixit, ne quis auderet sibi, sed soli Deo, illam victoriam appropriare: cum iudicio omnium diei illius victoria ex uno eo stetit, ipseque triumphi eius laudem fere solus et unus tulit. Omnis exercitus suus ex praeda Turcorum auro et argento, purpuris et equis, caeteraque nobili supellectili, ditatus est vehementer, et arces Bessarabiae, quae ab eo ad Turcum defecerant, omnes illi redditae. Plurimi agrestes ex peditum numero in equitum et militum numerum [5]) translati. Paucissimis ex Turcis salus per fugam poterat quaeri: nam etsi qui fugiendo ad Danubium usque pervenissent, illic a Valachis recentiores equos habentibus, fere omnes aut trucidati, aut undis fuere suffocati. Turcorum equos, sed et ipsos Turcos, macies torserat, omnem enim regionem Valachiae, per quam Turci ituri erant, longe ante Stephanus Woyewoda dederat in flammam: quae res maximi sibi fuit ad victo-

---

[1]) mensis Martii *Ed. Lips.* [2]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [3]) Bessarabi *Ed. Lips.* [4]) auxilia *Ed. Lips.* [5]) in equitum et peditum numerum militum *Ed. Lips.*

riam momenti. Omnes fere Turcorum captivos, praeter principaliores, quos reservavit, palis suffixit, desideratorum [1]) cadavera cremavit; ossium tamen illorum extant aliquot acervi, tam insignem victoriam in aetatem diuturnam testaturi. Quatuor duces Turcorum principales [2]) et triginta sex signa militaria, manubiasque nobiles, Kazimiro [3]) Poloniae Regi in Lithuaniam per notabiles et primores suae regionis barones transmisit: contestans eum, ne se desereret, neu tam fidelem servum, tamque fortem athletam, periclitatum iri sineret, sed gentibus suis armis et pecuniis, caeteraque supellectili bellica, contra Turcorum Caesarem cladem suorum ulcisci, omni conatu frementem, iuvaret [4]): dignareturque in terras appropinquare Russiae, homagium, quod hactenus praestare distulerat, ab eo recepturus. Kazimirus autem Rex [5]) ex hac felicissima novitate, sibi et Regno, universaeque Christianitati plurimum proficua, uti dignum erat, exhilaratus, gratiarum actiones maximis hostiis et sacrificiis in clementissimum Deum celebravit, offerens se Stephano Woyewodae in suis per eum desideratis liberaliter et proprie subventurum; nec iniuria: videbat enim fortem hostem et novum adversarium, cuius potentiam tunc universus formidabat Orbis, robore exiguo et ipsius Woyewodae Stephani auspiciis, notabiliter contritum esse: qui in profundam pompam elatus, omnium vicinorum Regnorum ditionem facile sibi destinabat, qui ducibus exercitus, taliter conflictis, ea mandata dederat, ut Valachiae terra subacta, et Stephano Woyewoda per barbam [6]) ad se pertracto, apud Kamyenyecz hibernarent in Podolia: primo vere iuxta Leopolim transituri in Pannonias, et se alteri suo exercitui, in quo ipse personaliter affuturus erat, coniuncturi. Misit etiam ipse Stephanus Woyewoda Summo Pontifici Romano Sixto quarto [7]) aliquos captivos et signa hosti erepta, suae Sanctitatis deposcens solatia [8]) ad reliquam rabiem Turci contundendam. Misit et [9]) Mathiae Hungariae Regi pares manubias, ipsum quoque in suum trahens solatium [10]). At ille omnem huiusmodi triumphi pompam sibi usurpans, suamque propriam ducens, scripsit Papae et Caesari, et [11]) aliis Regibus et Principibus Orbis, sublimi iactantia, insignem se Turcorum exercitum per gentes suas, quarum Stephanus Woyewoda Valachiae [12]) ductor erat, delevisse: vanitate solita et impunita alienos sibi titulos vendicaturus, cum perspicuum et in utroque Regno Poloniae et Hungariae vulgatum fuerit, eum ipsum Stephanum Valachiae

---

[1]) Occisorum *Ed. Lips.* [2]) principaliores *Ed. Lips.* [3]) Stephanus Moldaviae Voieuoda Casimiro *Ed. Lips.* [4]) adiuvaret *Ed. Lips.* [5]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [6]) per barbariam *Ed. Lips.* [7]) quarto *deest in Cod. Calv.* [8]) auxilia *Ed. Lips.* [9]) Misit etiam ipse Stephanus Voieuoda *Ed. Lips.* [10]) auxilium. *Ed. Lips.* [11]) scripsit *Ed. Lips.* [12]) Moldaviae *Ed. Lips.*

Woyewodam, quem Hungariae Rex [1]) suum et suarum gentium ducem nominat, paulo ante sex millia Hungarorum, terram Valachiae ex praecepto Regis Mathiae vastantium, Magerbalasch duce eorum aegre sibi per fugam consulente, usque ad internicionem prostravisse. Nec his legationibus Stephanus [2]) ad amicos contentus, ad ipsum quoque infestissimum hostem suum Mahumeth Turcorum Caesarem, insignem ambasiatam [3]), dona non mediocria ferentem, mittit. Queritur se a quibusdam Turcorum latrunculis et exulibus, temerarie et praeter scientiam Caesaris, cum superbiam, fraudem et hostilitatem tam inhumanam in suo pectore suspicari fas non sit, lacessitum esse, illamque omnem furum et exiliatorum manum, in manu Dei potenti, qui causae iustiori semper astat, confecisse. Petebat, ut reliquiae huiusmodi latrunculorum, si quae in Dominia sua refugissent, sibi traderentur, pari supplicio cum caeteris poenas meritas soluturi. At Caesar legatione huiusmodi exasperatus magis, quam lenitus, legatos, iure gentium violato, corripiens, aliquandiu in ergastulis [4]) habuit, postmodum vero omni substantia spoliatos, pedites et pene nudos Valachiam remisit; per quos praefatus Stephanus Woyewoda certior, furoris contra eum concepti, et quod Caesar Turcorum grandes contra illum copias, unda et terris transituras, in quibus et illum proprio capite praedicabant affuturum, comparat, effectus, intrepidus illum, confisus in divino auxilio, opperiebatur. O virum admirabilem, heroicis ducibus, quos tantopere admiramur, nihilo inferiorem: qui sub nostra aetate tam magnificam victoriam, inter Principes mundi primus, ex Turco retulit! Meo iudicio dignissimus, cui totius mundi Principatus et imperium, et praecipue passagium [5]) contra Turcum, communi Christianorum consilio, consensu et decreto, aliis Regibus et Principibus catholicis in desidiam et voluptates, aut in bella civilia resolutis, committeretur.

Mathias Hungariae Rex post solutam obsidionem Wratislaviensem multis iniuriis et spoliis subditos suos in Slesia et Moravia affecit, et victoriam suam, quae nulla fuit, contra Regem Poloniae et Bohemiae literis sparsit et extulit.

Hungariae Rex Mathias quamprimum Kazimirum Poloniae Regem cum suis exercitibus de finibus Slesiae egressum accepit, in suos, et praesertim Wratislavienses, apud quos aliquanto tempore immoratus est, debacchari, saevire, substantiasque ditiorum expilare coepit. Captivavit et Nicolaum Mer-

[1]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [2]) Stephanus Voienoda Moldauiae *Ed. Lips.* [3]) legationem *Ed. Lips.* [4]) in ergastulo *Ed. Lips.* [5]) et praecipue munus Imperatoris et Ducis *Ed. Lips.*

bothi Decretorum Doctorem, Canonicum Wratislaviensem, virum egregium, eloquentiae studio clarum, et quasi cum Rege Poloniae [1]) sensisset, diebus tribus et viginti in obsoletis ergastulis damnatorum torsit hominem innocentem, et qui eius primarium in Wratislaviam ingressum luculenta oratione exceperat. Permisit et omnes stipendiarios suos in bona agrestium, quae Polonorum manus non absumserant, per plures hebdomadas grassari, et reliquias miserabiles Slesiae consumi; Wratislavia egressus, sufferentiarum [2]) foedere contra ius gentium violato, tres munitiones in Moravia, videlicet Odri, Straszicze et Hradek, fraude et auro licitatis defensoribus, conquirit. Quartam Forthsten [3]) in Slesia obsidere cum coepisset, a curiensibus Bohemiae Regis Wladislai foede [4]) repulsus est. Circa egressum autem eius ex Wratislavia, non solum puellae, sed maritatae, relictis liberis et parentibus, in eorum dedecus, totiusque civitatis Wratislaviensis vituperium, per Regem et nonnullos ex Primoribus abductae [5]), parentum substantia direpta. Scripsit et ex Wratislavia Rex ipse ad Summum Pontificem, Caesarem, Regesque et Principes diversos, extensas literas: potentiam exercituum Poloniae et Bohemiae Regum [6]) multipliciter extenuans, suam vero altissime efferens, astruens exercitum hostilem fame, peste, dysenteria et igne vexatum esse, et montes gravidos murem peperisse: facile a se delendum, nisi illi miseratione catholica pepercisset; chartis triumphans, cum omnes scirent, armis Polonicis de ipso fuisse triumphatum. Egit et pro die penultima Februarii [7]) apud Rathiboriam Ducum Slèsiae, cui et Rudolphus episcopus Wratislaviensis adesse coactus est, conventum, novaque ab illis iurisiurandi sacramenta et inscriptiones de fide sibi servanda, exegit, ipsisque Ducibus Slesiae et caeteris purpuratis, solita vanitate actus suos inflantibus, et quod eos a duobus potentibus Regibus, Poloniae et Bohemiae [8]), invasione defendissèt, per organum Przemislai Ducis Theschnensis, sibi gratias, assentando magis, quam ex animo agentibus, superba arrogantia respondit: Potentiam Regum illorum parvi semper aestimavisse, et ad vincendum illos satis semper sibi animi et virium fuisse: non intelligens Rex vanitati deditus, clade apud villagium Swanowicze accepta, et obsidione bimestri, quam in Wratislavia pertulit, et universae Slesiae dira per ignem et gladium, caeteraque id genus vastatione, hanc suam arrogantiam fuisse damnatam. Ex Rathibor in Moraviam, Olomuncz videlicet et Brunam divertit: trahens secum Ianussium Gliwiczensem Ducem, quem ad conven-

---

[1]) cum Casimiro Poloniae Rege *Ed. Lips.* [2]) induciarum *Ed. Lips.* [3]) Forthesten (Fürstenstein). *Ed. Lips.* [4]) fere *Ed. Lips.* [5]) abductae sunt *Ed. Lips.* [6]) Casimiri Poloniae et Wladislai Bohemiae Regum *Ed. Lips.* [7]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Poloniae et Wladislao Bohemiae *Ed. Lips.*

tum illum venientem, opposito sibi furticinii et praedocinii titulo, ceperat, in vinculaque coniecerat: libertatem illi pollicendo, si de Gliwicze excessisset. Quam cum Regi dedere, illuc vinctus adductus iussisset, responsum ex muro a suis est: Non se Duci suo, nisi in libertatem vendicato, parituros. Itaque cum Rex ex hac spe decidisset, in arctiores illum catenas coniecit. Disponebat et Przemislaum Theschnensem Ducem vallare; sed intelligens praesidium gentium non paucarum ex Cracovia sibi missum esse, mutavit propositum. Non prius tamen Ianussium Ducem Gliwiczensem a catenis absolvit, donec illi mediam partem Gliwicze, ad se pertinentem, dedit. Deditio tamen nihil illi suffragata: captum enim vice altera, annis aliquot in ergastulis habuit. Cum insuper idem Mathias Hungariae Rex accepisset, filiolum Ducis Henrici Monsterbergensis, filii Georgii olim Regis Bohemiae, cui virgo Barbara, filia Conradi nigri, a Conrado patruo suo, Duce albo, desponsata fuerat, diem [1]) obiisse: ipsum de omnibus castris et fortalitiis, quae ratione dotis possidebat, videlicet Bithom, Swirklenyecz Kozlye, Olesnicza, Wolow et aliis exuit, et virginem Barbaram, filiam Conradi, in suam potestatem traducere nitebatur. Wenceslaum etiam Ducem Ribniczensem [2]), qui et fatuus appellatus est, capiens, fortalitio et oppido Plsczina, et tandem captivitate diuturna, multavit.

Conditiones de Regno Bohemiae per Mathiam et Wladislaum Reges possidendo, Pragae coeptas et Brunae per Regni utriusque Senatum perfectas, Mathias ipse inficit.

Consentiente utroque Rege, Wladislao videlicet Bohemiae et Mathia Hungariae, barones omnium terrarum Regni Bohemiae, de utraque factione, apud Pragam duodecima die Februarii [3]) agunt conventum. In quo odiorum livore deposito, cum de re publica Regni sui ad conformitatem traducenda, multiplices egissent tractatus, tandem has ediderunt conclusiones: ut [4]) Wladislaus Bohemiae Rex universam Bohemiam cum utraque Lusatia [5]), et duobus Ducatibus Slesiae, Swidniczensi et Iawriensi, Mathias Hungariae Rex omnem Moraviam cum residua Slesia habeant. Si Hungarus non suscepto pignore, prior obierit, universa ad Regem verum Wladislaum simpliciter revolverentur; si vero pignore suscepto obierit, ducenta millia florenorum dabuntur filiis suis, et de omnibus tenebuntur excedere: et eadem

[1]) diem suum *Ed. Lips.* [2]) Kibnicensem *Ed. Lips.* [3]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [4]) ut videlicet *Ed. Lips.* [5]) cum utroque Lusaciae *Ed. Lips.*

vicissitudo in Rege Bohemiae [1]) observabitur, eo tamen excepto, ut episcopus Olomunczensis et Marsalcatus Bohemiae ad solum Bohemiae Regem respiciant. Acta est et expost [2]) apud Brunam, Mathia Hungariae Rege praesente, similis [3]) diaeta, in qua universalis pax Regni Bohemiae, differentia Regum de Regno contendentium, sancita et stabilita, et Stiborio Thowaczowski Regni Bohemiae Cancellario, ab utroque Rege onus capitaneatus Moraviae datum: ut provideret, ne quid detrimenti res publica, quantum ad pacem publicam spectat, pateretur; laudabanturque conclusiones Pragenses, et barones factionis utriusque probabant: ut iuxta illas de pace inter Reges conveniret. Verum Mathias Hungariae Rex in ipsa Brunensi diaeta notabiliter nutare coepit, et baronibus Bohemiae illum de observantia conclusionum requirentibus respondit: absque consensu Summi Pontificis, et consilio nonnullorum Principum, qui partes suas adiuvabant, non sibi licere illas acceptare. Itaque re in ambiguitate reiecta, diaeta alia pro festo Sancti Iacobi Apostoli, apud Przesburg [4]) indicta est: quae nullum habuit, Mathiae Regis Hungariae vafriciem singulis scientibus, effectum.

Legatus Hussenkassen Imperatoris Persidis auxilium contra Turcos implorat a Kazimiro Rege Poloniae.

Kazimiro Poloniae Rege in Lithuania stante, nuntius satis insignis Isaac, genere Graecus de Trapezunda, sed secta Mahumetus, ab Hussenkassen in duodecim equis ad eum venit, rogans: ut primo vere dignaretur cum caeteris Regibus catholicis contra Turcorum Caesarem consurgere, et sibi cum trecentis millibus contra Turcum consurrecturo, solatio [5]) esse, bestiamque illam exterminio dare: cum iam vis eius in maiori [6]) parte elanguerit, omnibus suis melioribus pugnatoribus in clade Valachica deletis. Hunc, cum Kazimirus Poloniae Rex benigne tractasset, et magnificis donis illum honorasset, spe optima impletum, Cracoviam, quam cupide videre desiderabat, remisit. In qua cum prope mensem unum immoratus fuisset, ad Mathiam Hungariae Regem in Brunam, deinde ad Summum Pontificem, Venetos, caeterosque Christianitatis Reges et Principes transiit, similem legationem apud illos obiturus.

---

[1]) in Rege Bohemiae Wladislao *Ed. Lips.* [2]) postea *Ed. Lips.* [3]) simul *Ed. Lips.* [4]) Prisburg *Ed. Lips.* [5]) auxilio *Ed. Lips.* [6]) in magna *Ed. Lips.*

Cracoviensis civitatis pars igne in braseatorio exorto exusta est.

Die Veneris ultima Martii [1]), hora octava noctis, in Cracoviensi urbe ignis de braseatorio Iohannis Gehan erumpens, omnes domos, a porta nova, usque ad portam Sancti Nicolai, centum numero, inter quas et castellum Tharnoviensium, item duas turres civitatis optimas et cum bombardis, item domos altaristarum Beatae Virginis, et mansionariorum Sanctae Barbarae, sua potenti flamma, quam magna multitudo frequenter tentando nequicquam restringere poterat, voravit.

Kazimirus Rex pro auxilio contra Turcos a Stephano Woyewoda Valachiae petitus, et a proprio Senatu inertiae graviter accusatus, mittit legatum ad Turcorum Caesarem, ut potius transactione, quam bello, cum Stephano decernat.

Stephanus Woyewoda Valachiae [2]) vigilantissimo studio explorans assidue et omnium actionum, quas Mahumeth Turcarum Caesar contra illum comparabat et moliebatur, progressum, et pro comperto ab exploratoribus habens, Turcum apud Adrinopolim [3]) agere, et omnium suarum cogere illic exercitum potentiarum, multiplicibus et variis nuntiis, unos alteros praevenientibus, Kazimirum Poloniae Regem apud Lithuaniam agentem solicitat, et magnitudine periculi, quod capiti suo et suis impendebat, demonstrata, petebat sibi quam celerrime succursum a Rege et militibus suis iri. Easdemque petitiones ad barones Russiae frequentibus nuntiis [4]) resumebat. Summa [5]) petitionis erat: ut Rex duo millia peditum, ad tuendum Byalogrodum et Kiliam, mitteret, Russiae terras in armis esse, et circa Kamyenyecz stativa agere iuberet; solus ipse Rex ad succurrendum sibi, cum reliquo Regni Poloniae exercitu optatus subsequeretur. Ipsum illud assumsisse propositum, ut nullatenus universali dimicationi contra tam fortem et numerosum hostem se committat: sed cedendo cum suis usque ad Kamyenyecz, hostem fallat [6]) et distineat. Petebat postremo Regem: ut sibi et suis, in necessitatis articulo, ad Kamyenyecz liber ingressus pateret. Et quamvis [7]) Lithuaniae barones suaderent maxime, ut Rex quam celeriter [8]) Poloniae et Lithuaniae, et omnes terras moveret, Turco occursurus; se ea mente praeditos esse, ut malint contra Turcum pro focis Valachicis,

---

[1]) mensis Martii *Ed. Lips.* [2]) Moldaviae *Ed. Lips.* [3]) Adrianopolim *Ed. Lips.* [4]) Nuntiis et literis *Ed. Lips.* [5]) Summa haec *Ed. Lips.* [6]) vallat *Ed. Lips.* [7]) Quamvis autem *Ed. Lips.* [8]) quam celerrime *Ed. Lips.*

quam Lithuanicis duellare, omnemque suam operam ultro pollicerentur: in id bellum fictum magis quam verum, per Stephanum Woyewodam se Kazimirus Rex trahi credens, optimum et sufficiens tempus, cunctationi deditus et otio, inaniter apud Lithuaniam absumens, nonnisi circa festa Pentecostes ex Lithuania movens, festo Corporis Christi apud Grodno exacto, per Brzescze, die Lunae, quinta Iunii [1]), in Lublin advenit. Ubi etsi per dies quindecim per omnes Poloniae consiliarios fuisset supplicatus et suasus, ne tam insignem et illustrem sui Regni Principem et athletam, Stephanum Woyewodam desereret, sed cum omnibus potentiis consurgens, non tam sibi, quam universae Christianitati opem ferret, uno bello et Turcorum et Thartarorum bellum, non sine sui nominis celebritate perpetua, confecturus: Rex tamen [2]), defectuosum se et in aerario et in gentibus allegando, rem adeo, sperans bellum illud simultaneum et ad irritum recidendum, extrahebat, ut primores consiliarii, et signanter Derslaus de Rithwyani palatinus Cracoviensis, et Iohannes de Rithwyani castellanus Sandomiriensis et Regni Poloniae marsalcus (utrumque enim magistratum contra scita et laudabiles consuetudines Regni, tunc aliis esurientibus, obtinebat), et plures alii in Regem mordacius invehendo, exprobrarent: primum genitoris, deinde germani sui, postremo suo inordinato et negligentissimo regimine, nobile Poloniae Regnum nobiliter a Kazimiro secundo institutum, ad extremum interitum et ruinam tractatum esse: ampliori interitui, nisi se de torpore excusserit, moresque sui regiminis correxerit, propediem traducendum. Qui etiam inter Regnum Poloniae et Principatum Lithuaniae, quae unire debuerat, ablata Luczensi tota, et Podoliae parte terrarum, a Regno Poloniae, et in potestatem Lithuanicam translatis, mucronem horrendum inter unitos populos, cognatas acies, morte sua secuta, collidendos, sciens volensque seruerit; qui videns sibi et Regno suo ab Oriente et Occidente, Austro et Aquilone, impendere bella, pusillanimem se et otiosum monstrat: ni sibi aliter consulat, aut in locum suum alium surroget, quam celerrime per suam desidiam et turpe regimen, hoste [3]) externo non accedente, periturus. Hae invectivae, etsi a singulis consiliariis certatim probarentur, Regem tamen [4]) moribus suis deditum non movebant, neque ad meliora inclinabant. Capta est itaque in tam periculoso malo tenuis et languida deliberatio, et Marcissius Vexillifer de Wroczimowicze subdapifer Cracoviensis, linguae Turcarum in captivitate, quam ephebus existens, in praelio [5]) infeliciter per Wladislaum Hungariae et Poloniae Regem commisso, incidens, didicerat, peritus, ad Turcum a Kazimiro Rege mittitur, rogaturus et moniturus illum,

[1]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [2]) Rex tamen Casimirus *Ed. Lips.* [3]) etiam hoste *Ed. Lips.* [4]) Regem tamen Casimirum *Ed. Lips.* [5]) captus in praelio *Ed. Lips.*

ne terram Valachiae, quae insignis portio Regni Poloniae est, bello infestet, neve Kazimiro Regi necessitatem imponat, arma contra illum induendi: quae hactenus, quamvis a multis Principibus catholicis rogatus, solicitatusque, induere distulerat. Stephanum Woyewodam Valachiae sui iuris et potestatis esse: et si in aliquo deliquit contra Turcorum Caesarem, offerre illum ad debitam iustitiae satisfactionem. Deponens [1]) tantummodo arma et de iustitiae oblatione contentus, amicum non lecesseret, diemque et tempus diceret, ad quem communes consiliarii convenirent, differentiam discordiamque amica transactione potius, quam cruento et iniquo et incerto bello finituri.

Caffa urbs Ianuensium a Turcis capitur: ex quo Kazimirus Rex a Turcis tum primum Podoliae formidare et de succurrendo tanto malo consultare coepit.

Die Martis vicesima Iunii [2]), Kazimirus Poloniae Rex ex Lublin egressus, cum in Zawichost vicesima secunda Iunii pervenisset, certus illi nuntius cum literis a Mathia de Lomza notario suo regio, ex Byalogrod, quem Rex Kazimirus ad Thartarorum Caesarem Mengligeren [3]) cum certis mandatis destinaverat, allatus est, significans, quod Turcorum Caesar Mahumeth, ab Adrinopoli [4]) solvens exercitus, ad Caffam, insignem et famosam Ianuensium [5]) civitatem, quae se ab eius exitio per annos tres et viginti, ex quo Constantinopolis capta erat, muris et fortissimis et altissimis munire non cessaverat, cum forti et numerosa manu, navali et terrestri perveniens, ipsam [6]) sexta die mensis Iunii, cum Thartarici exercitus solatio [7]), qui unam partem obsidendo et impugnando moenibus repulsus fuerat, sexta die per fraudem primorum civium, genere Italicorum, quam annis quinque, aliis ignorantibus, a Turco maximo auro corrupti practicaverant, dedentibus se primoribus, cepit; et civitate potitus, continuo traditores cum uxoribus, pignoribus et omni familia in vincula coniectis, ad classem suam deportavit. Vulgo communi pepercit et in civitate illum degere permisit, medietate omnium substantiarum ablata: quem tamen processu temporis inde removens, in perpetuam captivitatem sustulit, et nonnisi Turcos illic locavit. Thartarorum etiam Imperatorem Mengligeren, qui tunc casualiter apud Caffam agebat, cum duobus germanis cepit, et tam illos, quam insigniores Caffensium in Constantinopolim captivos deduxit Omnes insuper

---

[1]) Deponeret *Ed. Lips.* [2]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [3]) Mechlinger *Cod. Przez.* [4]) ab Adrianopoli *Ed. Lips.* [5]) Genuensium *Ed. Lips.* [6]) et terrestri itinere pervenit, ipsamque *Ed. Lips.* [7]) auxilio *Ed. Lips.*

arces, quamvis altissimae et munitissimae, quae in circuitu Caffae fuerant et ad Caffam pertinebant, capta Caffa in deditionem Turci venere. Singuli nuntii et exploratores Stephani Woyewodae, et universi mercatores Valachiae, numero centum sexaginta, apud Caffam reperti, iussu Turci, gladio percussi [1]): clades maxima et cruentus gladius in universos ordines et aetates desaeviebat. Nec satis virium in me est, ut crudelitates innumeras, quas ultionis divinae vindex gladius, ob immanissima Caffensium scelera, a barbaris illa die fieri permisit, possem ad plenum describere. Turcorum Caesar tam insigni victoria elatus, et Caffae quam plurimum iratus, quod in ea a catholicorum Regum et Principum nuntiis ad parandum et inferendum sibi bellum liberi fiebant conventus, ipsam et moenia eius longo tempore munivit; expost [2]) vero Byalogrodo Valachiae, terris et undis, accessione Thartaricarum virium auctus, imminere coepit. Tum primum Kazimirus Poloniae Rex denuntiationi fideli Stephani Woyewodae Valachiae creditum dedit, et quatuor diebus apud Sandomiriam immoratus, in Novam Civitatem Korczin venit, illicque pro die secunda Iulii [3]), cum primoribus consiliariis, tam ecclesiasticis, quam saecularibus, conventum, tardissime tamen [4]), tenuit: non tam iam Stephano Woyewodae et terrae [5]) Valachiae, quam terris [6]) Podoliae et Russiae succursurus. Stephanus enim Woyewoda Valachiae, dum neque a Kazimiro Poloniae Rege frequentibus nuntiis solicitato, neque a Mathia Rege Hungariae, quem ad ferendum sibi praesidium per Stanczulonem solicitaverat, sperata solatia [7]) accepisset, et imparem se cum Turco ad dimicandum nosset: prudenti consilio usus, castris suis utcunque provisis et locatis, in montes, silvas et cavernas, et se et populum suum condidit: tempori commodiori, in quo, Turco discedente, patriam [8]) recuperare posset, se et gentem suam servaturus. Septuaginta magnarum navium classe maximarum opum moles, captivorum quoque et praesertim traditorum frequens numerus, in Constantinopolim Turco traducebatur. Erat inter illas naves una, centum quinquaginta epheborum adolescentum, ex omni genere civium Caffae, venustate praestantium, cohortem, pro gratissimo munere, ad eunuchandum [9]) vel abutendum, vehens. In qua cum ad regendum Graecus quidam substitutus foret [10]), Turcis id non sentientibus, a reliqua classe se abstrahens, duodecim Turcis, qui erant in navi, subdole pro aqua dulci emissis, residuis duodecim occisis, ad portum Kiliae navem appulit, et tam centum quinquaginta iuvenes, aut eunuchan-

---

[1]) percussi sunt *Ed. Lips.* [2]) Postea *Ed. Lips.* [3]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [4]) licet *Ed. Lips.* [5]) terraeque illius *Ed. Lips.* [6]) terrarum *Ed. Lips.* [7]) auxilia *Ed. Lips.* [8]) propriam *Ed. Lips.* [9]) ad castrandum *Ed. Lips.* [10]) esset *Ed. Lips.*

dum [1]), aut lupanari destinatos, tanquam ditissimam supellectilem Stephano Woyewodae Valachiae tradidit. Qua re Stephanus snpra modum exhilaratus, spem recuperandae Caffae in animum suapte magnum [2]) induxit.

Inundatio maxima Istulae apud Cracoviam, quam praecesserat ingens triennalis siccitas.

Die Lunae, vicesima quarta Iulii [3]), et per tres sequentes continuos dies, apud Cracoviam et in circuitu eius, imbribus nocte et interdiu magna mole descendentibus, horrenda et nunquam visa inundatio in flumine Istula Cracoviae secuta est. Operuerant enim undae Casimiriam, Stradomiam et omnia suburbia eorum. In ecclesiis Sancti Bernardini et Sanctae Agnetis, usque ad altaria aqua exundabat. Pontem maiorem, quo Casimiria Cracoviae iungitur, et caeteros omnes pontes circa Casimiriam, sed et plerasque domos in Casimiria fregit et evertit, hortorum fructus circumquaque Cracoviam infecit: foetorem post se perniciosum relinquens, quo plerique mortales absumpti, aut morbis languidati, nonnulli turgentia guttura ex aquae potatione nacti. Et quamvis aqua ipsa plurima intulisset in frugibus damna: maxima tamen fuit in Regno Poloniae vilitas anno illo annonae. Et cum alias in singulis pene fluminibus desiderarentur aquae, tunc primum usque ad fastigium atque perniciem creverant. Triennio enim prope integro, apparitionem Cometarum secuto, non solum coelestes defuere aquae, sed terra quoque Polonica ingenito humore egens, vix ad perennes suffecit amnes, adeo ut Istula fluvius (quod posteros falsum me scripsisse [4]) reor) fuerit apud Thorun tam equiti quam pediti permeabilis, et apud Ploczensem civitatem Istula ipse exigua etiam destituebat navigia.

Mathias Hungariae Rex iterum ab Imperatore Friderico solicitat pro regalibus Bohemiae, et Stephanum Woyewodam Moldaviae, frustra tamen, avertere contendit.

Non refriguerat, sed inflammabatur assidue Mathiae Hungariae Regis hostilis et vafriciosa cura: qui arma intelligens sibi tenuem attulisse profectum, ad ingenia et dolos se converteus, per Alexandrum episcopum Forliviensem, apostolicum Nuntium, ad Fridericum Caesarem, ad intercipiendum bellum funestum, quod inter Caesarem et Carolum Burgundiae Ducem

---

[1]) castrationi *Ed. Lips.* [2]) suapte sponte magnam *Ed. Lips.* [3]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [4]) scripsisse credituros *Ed. Lips.*

agebatur, a Sixto Papa missum, solicitat Caesarem, ut sibi Regni Bohemiae consentiat tradere insignia regalia, offerens se cum omnibus potentiis sibi contra Burgundiae Ducem, quamvis secum confoederatum, solatia [1]) laturum et aliquot decem millia aureorum dono a Summo Pontifice impetraturum. Verum Caesar Fridericus versutiam Hungari dudum compertam habens, tantam oblationem repudians, et intelligens Hungari amplitudinem, si procederet, in suum periculum redundaturam, nuntiis Bohemiae Regis Wladislai regalia dudum promissa flagitantibus, respondet, aut in Lipsk [2]), aut in Berlin, si illic biduo Reges, Poloniae videlicet et Bohemiae [3]), convenire secum velint, si minus in Freystath [4]) civitate, decem octo milliaribus a Praga distante, in suo ex Rheno in Austriam descensu, se insignia daturum: pestiferum sibi et Imperio ratus, quicquid bonitatis Hungaro impenderet. Mittit et praefatus Mathias Hungariae Rex ad Stephanum Woyewodam Moldaviae tres notabiles nuntios cum muneribus, conciliaturus eum sibi et a Regno Regeque Poloniae aversurus, videlicet Dominicum Praepositum Albensem, Gasparum de Othwan et Michaelem de Pesth: pollicens sibi contra Turcum defensionem. Id etsi Stephanus [5]), potentiam Turci perhorrescens, pro magno suscepisset: percussis tamen cum Hungaris [6]) certis foederibus, nullatenus induci vel frangi potuit, ut se a Regno Poloniae scinderet, aut se illi hostem (quod maxime Hungarus moliebatur) declararet. Poloniae tamen Rex Kazimirus, cavens sibi et Regno suo in posterum, et Stephani fidem fluxam timens, strictius sibi illum obligaturus, Stanislaum Wantropka de Strzelcze palatinum Belszensem et Andream de Borzischowicze Praepositum Lanciciensem et Canonicum Cracoviensem, in Valachiam pro festo Nativitatis Sanctae Mariae [7]) transmittit, qui nova a Stephano feudi, subiectionis et obedientiae exegerunt sacramenta.

Kazimirus Rex ad diaetam Hungaricam super differentia terrarum Russiae et Valachiae per communes Regnorum consiliarios decidenda, frustra mittit.

Kazimirus Poloniae Rex sex hebdomadis apud Novam Civitatem Korczin exactis, in Cracoviam die octava Augusti [8]) venit, et consiliarios suos in diaetam Hungaricalem, pro festo Nativitatis Sanctae Mariae, in locis consuetis [9]), videlicet Sramowicze et Nova villa, super differentia terrarum

---

[1]) auxilia *Ed. Lips.* [2]) Leipczig *Cod. Przez.* [3]) Poloniae videlicet Casimirus et Bohemiae Wladislaus *Ed. Lips.* [4]) Freumstad *Cod. Przez.* [5]) Stephanus Voieuoda Valachiae *Ed. Lips.* [6]) cum Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [7]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [8]) mensis Augusti *Ed. Lips.* [9]) in locis consuetis tenendam *Ed. Lips.*

Russiae et Valachiae, per communes Regnorum barones decidenda, videlicet Iohannem Cracoviensem, Sbigneum Wladislaviensem, et Regni Poloniae vicecancellarium, episcopos, Dobeslaum Kmitha de Wisnicze Lublinensem, Spithkonem de Iaroslaw Leopoliensem, palatinos, Iohannem de Rithwyani castellanum Sandomiriensem et Regni Poloniae marsalcum, Iohannem Dlugosch seniorem, Magistrum Iacobum de Schadek, Iohannem Lathoszinski et Arnolphum de Mirzenyecz, Decretorum Doctores, Canonicos Cracovienses, transmisit. Qui cum tempestive in Novam Sandecz advenissent, et Hungarorum illic opperirentur adventum, Mathias Hungariae Rex literas Regi Poloniae [1]) et illis misit, significans se Turcorum bello impeditum, diaetam aliam pro festo Sancti Martini, quam Kazimirus Poloniae Rex fastidivit suscipere, constituisse.

Locustae in Siradiensi, Lanciciensi et Masoviae terris magna intulerunt damna.

Sub huius temporis tempestate inauditum novum in Siradiensi, Lanciciensi et Masoviae regionibus emersit. Locustae enim ad longitudinem unius digiti humani, capita adinstar vespertilionum habentes, apparuerunt: quae ex Pannoniis ferebantur per Moraviam et Slesiam prodiisse, circa Siradiam primum visae, et abinde per Luthomirsko, inter Lanciciam et Pyanthek [2]) progressae, in Masovia itinere assiduo grassabantur. Longitudo congregationis earum, trium milliarium, et latitudo unius cum medio milliarium, erat. Volabant ordinatis aciebus adinstar bellantium, et interdum praeliantium more cognatae illae acies mutuo congrediebantur, et una quasi duce surgente, caeterae ordinibus subsequebantur. Loca frugum, sed et arborum, in quae cadebant, devorabant, nihil praeter terram et fimum sordidum relinquentes. Densitatem earum vix sol penetrare potuit. Si in silvas declinabant, arbores satis robustae, mole earum pressae, in terram retorquebantur. Interdum pellebantur a locorum incolis, et vi repulsae in alia secedebant loca, volatu suo frigidam ingerendo umbram: omen aliquod perniciosum terris, per quas faciebant transitum, praesagiendo.

---

[1]) Casimiro Regi Poloniae *Ed. Lips.* [2]) Pyatek *Ed. Lips.*

Kazimirus Rex Hedvigim filiam desponsatam ad Ducem Bavariae Georgium cum magno splendore transmittit.

Kazimirus Rex Poloniae, ordinatis singulis, quae ad pompam dotis et nuptiarum pro filia Hedvigi Georgio Duci Bavariae desponsata, in maximo splendore et abundantia [1]) credidit, et quae centum millium florenorum summam excedere ferebantur [2]), Sabbato in die Exaltationis Sanctae Crucis, de Cracovia cum Regina Elisabeth [3]) egressus, per Myechow et Andrzeyow, Pyotrkow, Pabyanicze, caeteraque loca, in Posnaniam advenit. Quo illic stante, novi nuntii Ducum Bavariae, patris et filii [4]) advenere, petentes, ut sponsa promissa celerius duceretur. Itaque die Lunae decima Octobris [5]) illustrissima virgo Hedvigis regia filia [6]), conducentibus illam parentibus et germanis et multitudine copiosa, ex Posnania salva et incolumis cum omni comitiva, videlicet Stanislao de Ostrorog Calissiensi, Nicolao de Kuthno Lanciciensi, palatinis, Dobeslao de Kuroswanki castellano Rospergensi, Iohanne Synowyecz de Koczina succamerario, Sbigneo de Thanczin gladifero, Cracoviensibus, Iohanne de Cziszow, Stanislao de Brzesze [7]) magistro coquinae, Alberto Moniwid, Iohanne Tharnowski, Ianussio Dlugosch de Nyeszkow subpincerna, et plurimis aliis curiensibus [8]), item Anna relicta Boleslai Ducis Theschnensis, Dorothea de Senno [9]), relicta Iohannis de Konyeczpolye Regni Poloniae olim cancellarii, caeterisque matronis nobilibus, splendide comitata, primum in Withemberg, ubi a baronibus et gentibus Bavariae [10]) suscepta est. Deinde in Lanczuth, per unum et amplius milliare pannis constrata via, ab armatis hominibus, in parte utraque iter ambientibus, sponso suo Georgio Duce Bavariae in singulari splendore illi occurrente, et posthaec a Friderico Romanorum Imperatore, qui cum mille equitum turma, ad septimum ut aiunt lapidem, cum Coloniensi archiepiscopo, Alberto Marchione Brandeburgensi, Iohanne Duce de Mench [11]), et aliis Almanniae Principibus, occurrit, et in Lanczuth deduxit. Ubi eadem die foedus matrimonii fuit impletum, et per plures dies ludi varii agebantur. Derogavit huic tam celebri solennitati solus Wladislaus Bohemiae Rex, qui et a Caesare certificatus et invitatus, qui se illic sibi regalia daturum promiserat, et a Ducibus Bavariae enixius rogatus, venire laevo sidere, quam-

---

[1]) abundantia esse *Ed. Lips.* [2]) videbantur *Ed. Lips.* [3]) Elisabeth consorte sua *Ed. Lips.* [4]) patris Ludouici videlicet, et Georgii Ducum Bavariae *Ed. Lips.* [5]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [6]) filia *deest in Cod. Calv.* [7]) de Brzezye *Ed. Lips.* [8]) et pluribus aliis Aulicis *Ed. Lips.* [9]) de Syenno *Ed. Lips.* [10]) Bavariae Ducis *Ed. Lips.* [11]) de Mreich *Cod. Przez.*

vis genitor suus Kazimirus Poloniae Rex sumptus necessarios sibi misisset, distulit: omnibus amicis, et praesertim Caesari illum vocanti, gravem inferens anxietatem et dolorem, hostibus vero fabulam et risum. Quapropter Caesar fertur ad Principes dixisse: Bohemiae Regem sedendo ad epulas refectionem neglexisse: qui et rebus suis, alieno sumptu et aere usus, poterat optime providisse, et sororis nuptiis maximum decus adiecisse.

Kazimirus Rex expeditionem filiae suae Hedvigis aere alieno contracto perfunctus, indictis aliquot conventibus, subsidium a subditis petit, et reluctantibus incolis Minoris Poloniae, votis suis frustratur.

Expeditionem filiae [1]) Kazimirus Poloniae Rex perfunctus, aere tamen alieno multipliciter gravatus, ex Posnania in Pisdri et Konin egressus, in Siradiam pro festo Sancti Martini advenit, et conventum illic consiliariorum tenuit: sperans universale subsidium pro solvendo aere contracto, ab universo Regno se obtenturum, cuius in eroganda ampla pro filia dote fuerat effusio. Ibi cum pauci et infrequentes consiliarii Maioris duntaxat Poloniae convenissent, et in subsidium pecuniale de quolibet laneo per duodecim grossos dando, conditionaliter, si et in quantum consiliarii terrarum Cracoviensis et Russiae id probarent, annuerentque, consensum rogati dedissent: consiliarii Cracovienses et Russiae nullatenus ad conventum illum, sed neque ad alterum, pro die Sancti Nicolai institutum, non ignari ad quam exosum et fastidiosum singulis onus trahebantur, venire solicitati, voluerunt. Itaque spe regia recidente ad irritum, Kazimirus Rex [2]) ex Siradia in Pisdri reversus, aliquot hebdomadarum illic exegit moram. Deinde ex Pisdri discedens in Kolo venit, ibique Natalis Christi diem cum coniuge sua Elisabeth [3]) egit. Ubi ad illum barones et milites, matronae et virgines, qui et quae filiam suam in Lanczuth comitabantur, honestis muneribus a Ducibus Bavariae honorati, reversi sunt, et peste epidimiae, quae tunc et Bavariam et Almanniam vastabat, infecti, plerique ex eis, et signanter Iohannes Cziszowski et Albertus Moniwid, nullo relicto successore, in Kolo mortui, magnum Regi [4]), ne infectio in caeteros et in se serperet, iniecerunt metum.

[1]) filiae Heduigis *Ed. Lips.* [2]) Rex Poloniae *Ed. Lips.* [3]) Elisabeth Regina *Ed. Lips.* [4]) Casimiro Regi *Ed. Lips.*

Iudaei in civitate Tridentina Simonem puerum christianum martyrio afflictum obnecant, nunc etiam ibidem miraculis coruscantem.

In civitate Tridentina, quae versus Aquilonem sita, Italiam a Germania, fluvio Laniso [1]) interlabente, disterminat, ad proprietatem pertinens episcopi Tridentini, Iudaei in civitate ipsa habitantes, quorum duces erant Angelus, Thobias et Samuel, puerum insignem, Simonem nomine, ex pauperrimis parentibus, Andrea et Maria, die Veneris, Sexto Calendas Decembris, anno ab ortu Salvatoris [2]) Millesimo Quadringentesimo septuagesimo secundo, in eadem civitate Tridentina, pontificante Iohanne Hinderbach, genitum, et nondum viginti octo menses natum, adeo formosum, ut portio in eo a decore vacaret nulla, die Iovis, Undecimo Calendas Aprilis, ante fores aedis paternae ludentem, clandestine per Thobiam Iudaeum, pretio et promissis oneratum, corripiunt, et in atrio Synagogae, universis congregatis, vivis carnibus pueri in vultu et in his, quae inter cavillam et cruris musculum interiacent, laceratis, puerum in crucis modum extensum, corpus illud sacrum certatim acubus duris et densis a vertice usque ad plantas cum hac exprobratione: Iuxta hunc, ut [3]) Iesum, Christianorum Deum, qui nihil est, trucidemus, taliter inimici nostri Christiani confundantur in aeternum! confodiunt, et oculos in coelum attollentem, et quasi Superos in sui martyrii testimonium invocantem, extinguunt et in vinariis cadis abscondunt. Verum cum vidissent puerum exquisita indagine quaeri, episcopo Tridentino loci Iohanne [4]) adito, significant, subter domum suam undas fluvii detulisse cadaver pueri, et a craticula retentum illic consistere. Id antistes per Praetorem Iohannem de Salis [5]) et Praefectum suum Iacobum de Sporo [6]), ex gurgite levatum, in basilica divi Petri collocavit, et continuo stupendis miraculis clementissimus Dominus adeo illud mirificavit, ut turbae languentium ad eius invocationem sospitatem consecutae, et praesertim peregrini ex variis regionibus Romam, causa anni Iubilaei gratiam consequendi, qui a Papa Sixto quarto [7]) institutus erat, ibant, illuc glomeratae percurrerent. Iudaeorum omne genus, tam mares, quam feminae, captum [8]): e quibus authores facinoris, variis enecati cruciatibus, sanguini innocenti parentarunt. Duo autem ex eorum numero, videlicet Iacobus Episcopus et Doctor, et alter Iacob Ochman, per fugam elapsi, in Poloniam devenere, et qui sibi Orbem obstruxerant, apud Poloniam reperere diver-

---

[1]) Lancze *Cod. Przez.* [2]) Salvatoris nostri *Ed. Lips.* [3]) atque *Ed. Lips.* [4]) Domino *Ed. Lips.* [5]) Szalcz *Cod. Przez.* [6]) de Schporo *Cod. Przez.* [7]) a Sixto Papa secundo *Cod. Calv.* [8]) captum est *Ed. Lips.*

sorium: mansitque unus in Lublin, alter in Hrubyeszow [1]) Iacobus Ochman, quamvis pontifices et alii ecclesiastici solicitassent frequentibus precibus et consiliis Kazimirum Regem Poloniae, ne tam pestiferos homicidas in suis Principatibus degere pateretur.

Mathias Hungariae Rex expeditionem contra Turcos facit, et fortalitio eorum in ripa fluvii Sawae conquisito, domum revertitur; Turci vero mox eum sequuti, Hungariam igne et praeda implent.

In aestatis anni huius fine Mathias Hungariae Rex, dato militibus liberali in auro stipendio, quod Hungariae Regnum, facta collecta, proniter in id bellum contulerat, cum maximo machinarum, curruum, bombardarum apparatu, habens decem millia pugnatorum, tam equestrium [2]), quam peditum, contra Turcum processit: significans se Summo Pontifici Sixto et pluribus catholicis Regibus, Turcorum Caesarem metu suo constrictum, fugientem, persecuturum. Gloriationis autem suae futilem retulit fructum. Nam ad confluentiam Danubii et Sawae cum tanto exercitu perveniens, et in ripa Sawae ad Pannonicam regionem contingentem bastam seu munitionem a Turco erectam, quam quinque millium Turcorum manus egregie tuebantur, cum offendisset, non ultra progredi ausus, ne et a fronte per Turcos, qui et ipsi numerosum illi, vix in distantia trium milliarium, opposuerant exercitum, et a tergo concluderetur, illic substitit, et bastam propugnaculum hostile praefatum non sine suorum cruenta clade conquirens, et singulos Turcos illam defendentes interimens, nulla alia re memorabili gesta confecta, in Budam reversus, Fridericum Caesarem, missis ad eum solennibus nuntiis, cuius provinciae, Carinthia et Stiria, per Turcos Bosnam tunc obtinentes vastabantur, regalia sibi dari, multis dolo oblationibus utens, petebat. Interim autem Turcorum exercitus in magna multitudine ingressus Regnum Hungariae, illud, nemine resistentiam faciente, ferali clade afflixit, et usque ad Varadinum grassatus, civitatem etiam Varadiensem, sexta die Februarii [3]), et universam Varadiensem regionem, caede et igne vastavit. Arx Varadiensis aegre defensa. Captiva autem ducens multa millia Christianorum, praeda etiam ingenti onustus, in propia divertit. Locustarum etiam infinita multitudo, singula consumens et devorans germina [4]), praeter folia vinearum, Hungariam affligebat: cladem super cladem coacervante in eum annum in gentem Pannonicam divina ultione.

---

[1]) Rubieschow *Ed. Lips.* [2]) equitum *Ed. Lips.* [3]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [4]) genimina *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1476.

Sochaczoviensis terrae possessionem Rex Kazimirus ex resignatione Ducissae Annae, Wladislai Masoviae Ducis relictae, consequitur.

Natalitio Christi et diebus sequentibus, Kazimirus Poloniae Rex in Kolo exactis, pro festo Purificationis [1]) in Sochaczow, habens in comitiva haud contemnendas gentes (sequebantur illum enim Iacobus Gnesnensis archiepiscopus, Sbigneus Wladislaviensis et Regni Poloniae vicecancellarius, Andreas Posnaniensis, Andreas Varmiensis, episcopi, barones quoque proceres et milites quamplures), advenit: castrum et terram Sochaczoviensem ex resignatione Annae, relictae olim Wladislai Ducis Masoviae, iuxta pacta et conditiones apud Kolo recenter conclusas, recepturus. Quod dum Duces Masoviae persensissent, biduo illuc, videlicet Ianussius et Boleslaus, cum gentibus suis, anticipando adventum regium in Sochaczow, arcem quacunque arte et conditione occupaturi et Regem ab ea exclusuri, cum omnes milites Sochaczoviensium illis faverent et Regis execrarentur Principatum, perveniunt. Verum arcem a familiaribus archiepiscopi Gnesnensis Iacobi reperientes iam possessam, in oppido cum suis subsistunt. De quibus omnibus Kazimirus Poloniae Rex certior effectus, qui diem Purificationis apud Lowicz absumere decreverat, consurgens ex Lowicz, et nocte iter agens, dum adhuc tenebrae essent, in Sochaczow pervenit. Et re divina apud Sochaczoviensem ecclesiam expleta, per Annam Ducissam in castrum perductus [2]), et arcis illi totiusque terrae Sochaczoviensis data possessio. Apud quem in castro constitutum, Duces Masoviae, Ianussius et Boleslaus, per se et consiliarios suos longo sermone agebant, supplicando, ne eorum terras naturales, successione legitima ad eos devolutas, sibi appropriare Rex niteretur. Quibus Rex ipse proprio organo respondens, deduxit, terras Masoviae singulas, sed et terram Sochaczoviensem, ex morte Ducis Wladislai, ad eum iustissime, et ratione feudi, et ratione emptionis, a vera haerede Margaretha, filia Semoviti et consorte Conradi Nigri Ducis Olesniczensis [3]), facta, fuisse devolutas, et Duces Warschovienses nihil in eis habere iuris, tituli aut proprietatis. Quo responso audito, Duces praefati Ianussius et Boleslaus ad propria remearunt, nec adierunt ultra terram Sochaczovien-

---

[1]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) perductus est *Ed. Lips.*
[3]) Olyeschniczensis *Ed. Lips.*

sem petere. Ex eoque tempore coepit illam Rex Poloniae Kazimirus et Regnum pacifice in provinciae modum possidere.

Kazimirus Rex cum gentibus suis ad componendas res in Prussiam ire paratus, a consiliariis Minoris Poloniae remoratur.

Ex Sochaczow Kazimirus Poloniae Rex cum Elisabeth Regina [1]) et curia sua per Gosthinin in Brzesczye Cuyaviense pervenit, habens stipendiariorum mercede conductorum, duo millia, satagens mature cum robore curiensium [2]) et stipendiariorum in Prussiam ingredi, et res Prussiae per absentiam suam indifficultatas et involutas, componere, Nicolaum quoque Tungen, arroganter se in spem auxilii per Mathiam Hungariae Regem sibi ferendi, gerentem, cuius se subiectum et adhaerentem per publicas literas declaraverat, de sede Varmiensi et castris eius deiicere. Sed cum consiliarii ex terris Cracoviensibus, quos Rex asciverat, tardiuscule venirent: coactus est Rex cum consiliariis Maioris Poloniae tempestive ad illum venientibus, in Brzesczye subsistere diutius, adeo ut argentum omne datum stipendiariis, et tempus, ad quod mercati erant, efflueret. Mathias interim Rex [3]) scribebat Kazimiro Poloniae Regi, monens, ut foederum et sufferentiarum memor, subiectum suum et commendatum, Nicolaum Tungen, quietum esse sineret. Nam cum potentia et armis nequiret, conabitur se chartis subventurum [4]).

Kazimiro Regi filia Anna nascitur.

Elisabeth sub idem tempus, Poloniae Regina, cum esset ex Kazimiro Rege [5]) foecundata, et tempus pariendi proximum sentiret, ex Brzesczye, Kazimiro Rege illic remanente, in castrum Nyeschowa descendit, et die duodecima mensis Martii, hora vesperorum, filiam quintam, prolem vero undecimam parturivit: cui fonte baptismatis renascenti Anna nomen datum est per Vincentium Kyelbassa episcopum Culmensem, in ecclesia parochiali in Nyeschowa baptismum eius exequente.

---

[1]) Regina consorte *Ed. Lips.* [2]) Aulicorum *Ed. Lips.* [3]) Hungariae Rex *Ed. Lips.* [4]) illi subventurum. *Ed. Lips.* [5]) Poloniae Rege *Ed. Lips.*

Magistri Prussiae submissa ad Kazimirum Regem legatio pro fide sua erga Regem testanda.

Hebdomadis aliquot in oppido Brzesczye, Nyeschowa et Thorun, Kazimirus Poloniae Rex, inaniter consumptis, defluxo tempore, ad quod aliquot millia stipendiariorum, nulli negotio operam dantium, sed otio et voluptate torpentium, mercede conduxerat, iterum illos in tempus longius conduxit, et otiose apud praefata oppida, consiliarios Cracovienses, qui tarde et pigre, in pauco numero, consiliariis Maioris Poloniae tempestive advenientibus, convenerant, opperiendo tempus trivit. Sub quo tempore venit ad illum Magistri Prussiae Marsalcus Ulricus, apud Thorun iam agentem, et multo atque ad persuadendum composito sermone, rumorem de perfidia Magistri et Ordinis sui erga Regem et Regnum Poloniae patranda, vulgatum, purgare nisus, etiam ad subeundum duellum cum quolibet insimulationis huiusmodi authore se obtulit: subiiciens Magistrum velut consiliarium et Principem Regis obedienter singula facturum, et in potestate Regis futurum.

Kazimirus Rex Marienburgum ingreditur, ibique Magistrum Prussiae honorifice excipit.

Tardius quam res exigebat, consiliariis regiis, ecclesiasticis et saecularibus convenientibus, Kazimirus Poloniae Rex ex Thorun movens, duos filios natu maiores, videlicet Kazimirum et Albertum, item quatuor pontifices, videlicet Iacobum Gnesnensem archiepiscopum, Sbigneum Wladislaviensem et Regni Poloniae vicecancellarium, Andream Varmiensem et Vincentium Culmensem, episcopos, item Stanislaum de Ostrorog Posnaniensem, Nicolaum de Kuthno Lanciciensem, Nicolaum de Kosczyelyecz Iuniwladislaviensem, palatinos, Iohannem de Rithwyani Regni Poloniae marsalcum et Sandomiriensem, Iohannem Amor de Tharnow Woynicensem, castellanos, et alios consiliarios, multitudinemque curiensium [1]) et mercede conductorum militum habens in suo comitatu, in oppidum et castrum suum regium Marienburg, magno cum splendore, die Iovis vicesima quinta Aprilis [2]), intravit. Ubi ad illum singuli palatini, castellani et officiales ac militares, singulae quoque civitates Prussiae convenerunt. Venit et post dies octo, Henricus de Richtemburg Magister Prussiae, cum aliquot Commendatori-

[1]) Aulicorum *Ed. Lips.* [2]) mensis Aprilis *Ed. Lips.*

bus, feria videlicet secunda post Sanctae Sophiae [1]), et per duos pontifices, Sbigneum Wladislaviensem, Andream Varmiensem, item aliquot palatinos, item omnes curienses [2]) regios, ante ingressum, dimidio milliario, celebriter exceptus et usque ad locum hospitii conductus, altera insuper die, honore mensae splendide et donis magnifice et ipse et sui Commendatores honoratus est. Postea dicendi licentia in tertium diem obtenta, resumtis singulis, quae per Ulricum Marsalcum, nuntium suum, Regi [3]) peroraverat, verum et fidelem se Regis et Regni Principem, consiliarium et subiectum, multis rationibus profitebatur; nec unquam se verbo, facto, consilio aut consensu, pacis inscriptioni et sacramenti iuramento contravenisse, aut quomodolibet contraventurum fore [4]). Spondens se etiam, cum novi iurisiurandi interpositione, in universis conditionibus et articulis, pacem cum suo Ordine custoditurum, in deiectionem quoque Nicolai Tungen, auxilia et consilia opportuna, quae ab eo a Rege [5]) expetebantur, communicato cum suis consilio, daturum. Culpatus vero a Rege [6]), quod nuntios Mathiae Hungariae Regis ad se admisisset, et cum illis clandestinos tractatus in damnum Regis et Regni [7]) habuisset: non est probe inficiatus, Hungariae Regis [8]) apud se fuisse nuntios, sed eorum improbae legationi, rupturam foederis studiose requirenti, expressum repudium dedisse. A Rege tandem [9]) ex Marienburg ad sua in Krolowgrod, quasi promissa Regi impleturus, discedens, per Ottonem Machwicz palatinum Gdanensem et Stanislaum de Kuroswanki Canonicum Cracoviensem et Wladislaviensem, ad eum missos, ad ferendum contra Tungen solatium et consilium [10]), dilationibus variis interpositis, per omne tempus, quo Kazimirus Rex in Prussia stetit, rem omnem extraxit, nec ullam efficaciam aut virtutem verbis et promissis suis dedit. Gliscebat sub hoc tempore inter consiliarios et communitatem Gdanensem seditio, clericis quibusdam eiusdem oppidi gravatis iure Theutonico in eorum patrimoniis iniqua sententia, ad Sedem Apostolicam, de consensu regio, recurrentibus, et iniuriatores suos, qui Consulares erant, sententia Interdicti, quam Ordinarius Wladislaviensis admiserat, quibus commune favebat, percellentibus. Sed illam quoque Kazimirus Rex [11]), missis illic Iacobo Gnesnensi archiepiscopo et Iohanne de Rithwyani Regni Poloniae marsalco, honesto moderamine extinxit. Habita est tandem, post multas dilationes et circuitus, diaeta generalis in oppido Elbing, in deiectionem Ni-

---

[1]) post festum Sanctae Zophiae *Ed. Lips.* [2]) Aulicos *Ed. Lips.* [3]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [4]) esse. *Ed. Lips.* [5]) per Casimirum Regem *Ed. Lips.* [6]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [7]) et Regni Poloniae *Ed. Lips.* [8]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [9]) A Rege tandem Casimiro *Ed. Lips.* [10]) de ferendo contra Nicolaum Thungen auxilio et consilio *Ed. Lips.* [11]) Poloniae Rex *Ed. Lips.*

colai Tungen instituta, ad quam licet multi consiliarii regii, ecclesiastici et saeculares, praeter Gnesnensem archiepiscopum [1]), singuli quoque militares et civitates [2]) Prussiae convenissent, et Magister Prussiae, promissione temerata, ad illam venire detrectasset: per plures tamen dies et frequentes tractatus, in diaeta illa et nonnullis aliis ad id institutis, Consularibus Gdanensibus formaliter et aperte destitutionem et deiectionem Nicolai Tungen impedientibus, nulla conclusio efficax sequi potuit. Tunc quoque notatum est, Gdanenses Consules fluxam et parum sinceram erga Regem [3]) ostendisse fidem, qui et hostem infestum Regis Nicolaum Tungen tutabantur, et pecuniale subsidium a Rege [4]) expetitum, aliis omnibus militaribus et civitatibus Prussiae ultro consentientibus, soli denegarunt.

Mathias Hungariae Rex Beatricem filiam Regis Napuliae sibi in uxorem ducens, Kazimirum Poloniae Regem frustra invitat ad nuptias.

Pannoniorum Rex Mathias, cum Poloniae et Bohemiae Regibus [5]), ac Turcorum Caesare, bello per sufferentias suspenso, ad res familiares animum convertens, Rudolphum Wratislaviensem, Iohannem Varadiensem [6]) episcopos, item Iohannem Opoliensem, Ianussium Rathiboriensem, Hinkonem Monsterbergensem, Duces, in comitiva sexingentorum equitum, in Napuliam mittit: qui Ferdinandi Napuliae Regis filiam naturalem, studiis tamen et literis eruditam, nomine Beatricem, foedere matrimoniali a Summo Pontifice Sixto sibi desponsatam, et centum millia aureorum pro dote secum laturam, adducerent: pro die Sancti Galli apud Budam diem constituens nuptiarum. Ad Poloniae quoque Regem Kazimirum, adhuc in Prussia agentem, nuntium Casparum Praepositum Sczepusiensem mittit: ad solennitatem nuptiarum pro die constituto, sive studio Regem Poloniae sibi conciliandi, sive (quod magis creditum est) contemtum sui, quasi nobilius et splendidius matrimonium, quam filiae Poloniae Regis connubium, pro qua annis pluribus supervacue instabat, sortitus sit, expiandi, invitans. Cui responsum est: De amica invitatione Regem Regi gratias agere, barbaricorum tamen bellorum expectatione [7]), quae illi et Regno suo Poloniae, et a Thartarorum et a Turcorum Caesare, explorato sciebat imminere, nec uno quidem diei articulo regiones suas et Principatus deserere posse.

---

[1]) praeter Iacobum Gnesnensem archiepiscopum *Ed. Lips.* [2]) Cives *Ed. Lips.* [3]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [4]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [5]) cum Casimiro Poloniae et Wladislao Bohemiae Regibus *Ed. Lips.* [6]) Varadinensem *Ed. Lips.* [7]) expectatione *deest in Cod. Calv.*

Turcorum Imperator admonitus et rogatus a Kazimiri Regis nuntio, ne Stephano Woyewodae Valachiae, feudali Poloniae Regni, bellum inferat, respondit: iam id sibi facere non licere, in limine hostili constituto.

Dum haec in Prussia aguntur, Mahumeth Turcorum Caesar odio implacabili contra Stephanum Woyewodam Moldaviae fremens, quod et illi tributum denegasset, Kiliam quoque, quam veteres Clistomastum [1]) vocavere, suis praesidiis deiectis, sibi usurpasset, et exercitum suum anno transacto, centum viginti millia continentem, clade ingenti circa paludem Rakowyecz et fluvium Berlad [2]) delevisset, omnibus suis potentiis apud oppidum Sophia coactis, contra illum hostiliter ire coepit, Alexandro, cuidam Valacho, qui se germanum asserebat Stephani, expugnata Valachia et arcibus [3]) eius, Valachiam sub tributo commissurus. Procedenti autem Turcorum Caesari in maximo et gravi apparatu tam hominum, quam camelorum et bombardarum in id bellum, Martinus Choranzicz de Wroczimowicze miles et nuntius regius [4]) dudum ad Turcum legationem obire iussus, sed variis obstaculis, et praesertim quoniam [5]) Stephano Woyewodae Valachiae parum honesta, parumque (ut erat) utilis videbatur legatio, impeditus, apud Varnam oppidum Bulgariae fortuito obvians, facta potestate dicendi, vicesima secunda Maii [6]), amicitiis veteribus, quas inter se Reges Poloniae et Caesares Turcorum habuerant, commemoratis, rogabat et requirebat: ne Stephanum Woyewodam Valachiae, tanquam feudalem Regis et Regni Poloniae, bello invadere contenderet, neu quoque Kazimiro Poloniae Regi necessitatem imponeret, iusta arma contra se induendi. At Turcorum Caesar Mahumeth, cum duobus tantummodo consiliariis, qui Bassae in eorum vulgari appellantur, legatione audita, et Schuba [7]) ex nobilissimis pellibus sabellinis, in circumferentiis singulis et fimbriis, margaritis et lapididibus pretiosis intexta, pro munere sibi missa, gratanter accepta, breviter se absolvens, respondit: Non abnuiturum se requisitioni Regis Poloniae [8]) pro veteri necessitate morem gesturum, si nuntius ipse regius apud Adrinopolim [9]) illum offendisset, et quamvis post sumptus ingentes, a bello contra Valachiam, quieturum [10]): non licere autem iam sibi in hostili pene limine constituto, sponsionem suam Bessarabiae Woyewodae et Thartarorum Caesari, qui illum in id bellum suis legationibus et precibus pertraxerant et

---

[1]) Clitomastum *Ed. Lips.* [2]) Byerlath *Cod. Calv.* [3]) expugnatam Valachiam et arces eius *Ed. Lips.* [4]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [5]) quod *Ed. Lips.* [6]) mensis Maii *Ed. Lips.* [7]) veste *Ed. Lips.* [8]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [9]) apud Adrianopolim *Ed. Lips.* [10]) quieturum fuisse *Ed Lips.*

accenderant, factam temerare. Non recusare [1]) tamen, temperaturum se a bello, si Stephanus Woyewoda tributum retentum et futurum sibi pendere, Kiliam quoque ad Bessarabiae Principatum pertinentem et captivos singulos restituere, consentiret. Hae cum nuntio regio Martino Choranzicz conditiones pacis parum aequae, parum honestae (ut erant) viderentur, nullo pacto per Stephanum Woyewodam Valachiae acceptandae, negotio infecto, Caesare Turcorum iam apud Danubium cum omni exercitu constituto, et Danubium navibus superante, quinque quoque pontes, ad quamlibet necessitatem ingruentem necessarios, in Danubio exstruente, Stephano Woyewoda de omnibus, quae viderat et audierat, certificato, ad Kazimirum Poloniae Regem adhuc in Marienburg se continentem, pervenit, et bellum ingens a Turcorum Caesare, non tam Stephano Woyewodae et terris suis, quam Regi et Regno Poloniae motum, non ex auditu, sed ex certa scientia et visu, et suis consiliariis, singula quoque apud Turcorum Caesarem gesta, et responsum, figmento magis, quam veritate refertum, denuntiat. Sub idem quoque tempus Thartarorum numerosus exercitus, Turco laturus auxilia, in Valachiam intravit, et eam prius quam Turcus, cladibus et vastationibus affligere coepit.

Stephanus Valachiae Woyewoda nihil Turcorum et Thartarorum potentia deterritus, Thartaros fundit et fugat, atque cum Turcis fortiter dimicat: a quorum multitudine obrutus vincitur; sed nihilominus ipse resistere et hostes ex silvis confligere non cessat.

Nihil prorsus Stephanus Woyewoda Valachiae, duorum fortissimorum hostium, Thartarorum videlicet et Turcorum, qui pene sub uno tempore (quoniam pro diverso, periculum veriti, non audebant) Valachiam, dispartitis [2]) exercitibus, intraverant, deterritus, sed mira et incredibili animositate cor gerens, iucundum et indefessum, omnibus frumentis et victualibus, ne hosti cederent in pabulum, igne absumptis [3]), in Thartarorum exercitum, quorum vires multo magis, quam Turcorum, verebatur, intrepidus irruit, et suffragio divino fretus, magna clade illum contrivit atque delevit, tantoque ardore fugientes persecutus est, ut plures occiderit in fuga, quam in pugna. Quo terrore fugientes perculsi, non arma tantummodo, quo ad fugiendum promptiores forent, sed et arcus et pharetras, sellas et amictus, ut saltem inermes et nudi effugerent, proiiciebant, et in fluvium Dnyepr

[1]) Non recusaturum *Ed. Lips.* [2]) dispartitis tamen *Ed. Lips.* [3]) consumtis *Ed. Lips.*

non secus quam furiosi insiliebant. Ferocius deinde [1]), Thartarica victoria inescatus, contra Turcum irrumpebat, et plures ex Turcis, qui primo Danubium navibus superabant, confecit. In particularibus quoque congressibus, per se et suos, Turcos praesertim cum frumentatum ibant [2]), ex silvis, in quas se et suos profunde condiderat, invadens, victor et superior, singulos captivos Turcorum, nullo respectu conditionis aut aetatis habito, aut vivos excorians [3]), aut in palos figens, evadebat: donec Turcus in multitudine abundans, exercitu dispartito, illum et a fronte et a tergo circumdedit. Et nec sic quidem tunc aliquo pavore circumdatum, sed pugnam ultro appetentem, strenuissimeque cum suis pugnantem, Turcus vicit, et non amplius, quam ducentos de suis prostravit. Caeteri fere omnes sui adversis vulneribus consternati, sed et ipse Stephanus Woyewoda ad futura se reservans et meliora, quo quemque sors ferebat, fugierunt. Non tamen Turco incruenta fuit victoria. Tanta enim animositate a Stephano Woyewoda et suis pugnatum est, ut de Turcis triginta prope millia cecidisse referantur. Claudicare coeperat erga Stephanum Woyewodam [4]) suorum fides, fereque illum omnes Valachi deseruisse videbantur. At ille nihil hac clade aut vulnere motus, iterum se ad novas pugnas et praelia, quibus poterat modis, reparabat. Kazimiro quoque Regi Poloniae per frequentes et assiduos nuntios supplicabat, ut duodecim gentium millia sibi in solatium [5]) mittere non retardaret, certificans Regem, adiutorio gentium habito, se de Valachia Turcum turpiter fugaturum. Pestis interim et fames, duo intolerabilia mala, Turci in exercitum irrepserant, multique quotidie geminata lue de Turcis absumebantur. Unum erat Turco et suis levamen, quod Bessarabus Woyewoda Moldaviae, cuius occasione et gratia Turcus in id descenderat bellum, omnibus gentibus suis, victualibus quoque, et caetera quaque re, Turcum in qualibet necessitate adiuvabat. Vehementerque Bessaraborum exercitus, linguam et mores eosdem cum Valachis habens et terrae eorum secreta et interiora dinoscens, Valachos magis quam Turcos affligebat. Caesar Turcorum incertus et fluctuans, quid amplius ageret, flammis, incendiis et depopulationibus Valachiam conterebat: ex quibus illi et suo exercitui maior crescebat fames. Totaque fere Valachia depopulata et in flammam data, etiam in Podoliam vertit manus, et aliqua illius ignobilia oppida et vicos igne absumpsit. Soczawam deinde et Choczim arces expugnare aliquanto tempore aggressus [6]), clade ingenti circa utramque arcem suscepta, turpiter resilire et alia moliri coactus est. Poterat tunc quidem

---

[1]) deinde Stephanus Voieuoda Valachiae *Ed. Lips.* [2]) irent *Ed. Lips.* [3]) excoriabat *Ed. Lips.* [4]) Voieuodam Valachiae *Ed. Lips.* [5]) in auxilium *Ed. Lips.* [6]) Turcus aggressus *Ed. Lips.*

Turcus cum omni potentia sua, quasi fera in cassibus deprehensa, clade magna, et per potentiam Kazimiri Poloniae Regis et suarum gentium, obrui et funesta Valachiae vastatio in illum retorqueri. Sed dum nemo foret [1]), qui vincere hostem et iniquitate locorum et fame, pesteque fractum, vellet (sive occupatio illa fuerit, sive cunctatio Regis et suorum, nam pusillanimitatem suspicari turpe iudico): bellua illa e manibus elapsa est, et perpetua gloria Regis et Polonorum neglecta; ad quem vincendum sola potentia Regis Kazimiri, quam secum ex curiensibus [2]) et mercede conductis militibus habebat in Prussia, sufficiebat. Ubi nihil aliud tam memorabile gestum et institutum est in favorem militarium, quam quod veteri lege iuris Sredensis abolita, sexus femineus, virili deficiente, in parentum haereditates, in morem iuris terrestris Polonici succederet.

Turcus audito nuntio de exercitu Polonorum in auxilium Valachiae misso, intellectaque clade classi suae a tempestate maris inflicta, Valachiam deserit. Quam discessionem Mathias Hungariae Rex in suam traducens laudem, dimissis undique literis vulgavit: Turcum ex Valachia pavore suo aufugisse; licet Turcus postea cito quinque propugnacula a Mathia Rege in littore Istri constructa expugnasset.

Consternatione plurima de Turcorum in Valachiam hostili ingressu, et de cladibus, incendiisque, per eos commissis, peiora ominans committi, Kazimirus Poloniae Rex non secus quam par erat, cum consiliariis secumque praesentibus, singulis fere diebus, novis et recentibus nuntiis alia super alia mala, quae dietim accidebant, nuntiantibus, commotus, rebus Prussiae infectis magis, quam reformatis (nec enim illas reformare pertinacia Gdanensium, qui Nicolao Tungen favebant, sinebat), ex Marienburg, sorore sua Elisabeth, Ducis Stolpensis Henrici relicta, honorata eximiis insignibus, et filio suo Boguslao [3]) balteo militari, suis quoque Proceribus initiatis, per quam plurima fraudum et dolositatum commenta, quae per Mathiam Hungariae Regem contra se et statum suum atque Regnum Poloniae, cum Magistro et Ordine Cruciferorum, plerisque mortalibus agitabantur, elucidata, ad liquidum agnoscens, ad Nieschowam, ubi illum Elisabeth Regina per totum tempus morae suae in Marienburg opperiebatur, advenit. Et exinde feria quarta post Sancti Laurentii [4]), quae fuit quarta decima dies Augusti [5]), Pyotrkoviam advenit et conventum illic generalem,

---

[1]) esset *Ed. Lips.* [2]) ex Aulicis *Ed. Lips.* [3]) Bogufalo *Ed. Lips.* [4]) post festum Sancti Laurentii *Ed. Lips.* [5]) mensis Augusti *Ed. Lips.*

rebus Valachicis provisurus, tenuit. Consurgunt itaque omnes terrae [1]) Russiae, videlicet Przemisliensis, Leopoliensis, Podoliae, Belszensis, Chelmensis, iussu suo regio ad arma, et circa oppidum Kamyenyecz, sub ducatu [2]) Pauli Iassyenski Regni Poloniae vicethesaurarii ac capitanei Belszensis et Chelmensis, campestria tenent [3]), in omni necessitate Stephano Woyewodae Valachiae, cui etiam et Valachi a fide sua alienati et aversi, constantia sua et animositate perspecta, operas suas enixius, quam unquam, intenderant, solatia [4]) contra Turcum laturae. Sed cassus fuit et ridiculosus, onerosusque terrarum Russiae ad meditullia Podoliae ingressus. Pluribus enim hebdomadis in locis variis Podoliae stativa habentes, proprios turbabant et devorabant, non Turcum, maiores hostilitates, maioresque praedas, diebus singulis agendo in cives, quam in hostes. Et licet Stephanus Woyewoda Valachiae [5]) illos, variis nuntiis et literis ad succurrendum sibi solicitasset, clades suas et oppressiones suae gentis declarans, et torporem illis contumeliosis verbis exprobans: non tamen illos trahere potuit ad aliquam subventionem, qui adventum Kazimiri Regis [6]) cum maximis copiis, quem illis frequentibus denuntiabat literis et nuntiis, opperiebantur, neque progredi contra hostem, Rege inexpectato, neque redire iniussu Regis honestum rati, in unis stativis consistebant. Interim classis Turci, quae et supplementum militum et machinamenta varia ad conquirendas arces et urbes vehebat, divina prodente clementia, fluctibus pelagi et tempestate deleta est. Quo nuntio Turcus conterritus, cum et Poloniae Regem sibi sentiret in dies imminere, Valachia relicta, in Constantinopolim rediit. Reversionem autem eius [7]) Mathias Hungariae Rex in suam laudem traducens, metu processus sui, illum scriptis suis vulgavit non revertisse, sed fugisse. Quapropter et Papa quartus Sixtus, et Ferdinandus Napuliae Rex, et omnes Principes et Communitates Italiae, praeter solum Mediolani Ducem, qui se ludificari non permisit, collatione facta, ducenta millia aureorum ad conterendum Turcum sibi transmittunt: qui illis et victoriam de Turco, et illius perpetuum repromittebat exterminium. Sed interim copiosus Turci exercitus ex Bosnae Regno insperate et subito, sexta decima Octobris [8]) adveniens, omnem Carniolam, Carinthiam et partem Stiriae, gravi clade (praesidiis in propria, quoniam illis conventa merces non solvebatur, dilapsis) depopulatus est, Salczburgensemque et Bambergensem episcopatus gravi afflictione vexavit, et usque ad montes Italiae grassatus est, multasque animarum catholicarum catervas in perpetuam servitutem tunc abduxit, ne-

---

[1]) Consurgentibus omnibus terris *Cod. Przez.* [2]) sub ductu *Ed. Lips.* [3]) tenentibus *Cod. Przez.* [4]) auxilia *Ed. Lips.* [5]) Moldaviae *Cod. Przez.* [6]) Poloniae Regis *Ed. Lips.* [7]) Turcae *Ed. Lips.* [8]) mensis Octobris *Ed. Lips.*

mine resistente. Eo autem facinore non contentus, ad expugnandum quinque bastas fortissimas [1]), in littore Istri, in parte inferiori [2]) castri Smiderow, a Mathia Hungariae Rege ex lignis fabricatas [3]) et praesidio quinque millium militum locatas [4]), ne obsidio castri Smiderow, quam primo veris tempore facere intendebat, impediretur, gentes suas transmittit. Quae nihil vel parum moratae, bastas [5]) quatuor per vim, quintam per deditionem, conquirunt. Turcus ipse solus cum potentiori exercitu consistebat in propinquo, ubi gens sua propter asperitatem hiemis habebat focos, suis, si Mathias Rex Hungariae illos invadere perseverasset, celerrimum auxilium laturus. Quibus magis Papa Sixtus et Principes et Communitates Italiae cognitis, tum se primum a Mathia Hungariae Rege, et a socero eius Ferdinando Napuliae Rege, magis intellexerunt circumventos, qui iam filiam suam Beatricem, Friderici Imperatoris Romanorum denuntiatione non obstante, Mathiae Hungariae Regi locaverat, et in favorem generi collectam huiusmodi cogebat, non tam Italiae, quam Hungariae Regi profuturam. Quae in Hungariam adducta, et feria quinta in die Sancti Lucae Apostoli Albam Regalem deducta [6]), coronata die Dominico sequenti, thoro regio iuncta est.

Peractis comitiis, ad exquirenda consilia Turco resistendi institutis, Kazimirus Rex in terram Chelmensem venit, cum Turco congressurus, si in ulteriora Regni grassaretur. Quo ex Valachia discedente, et Kazimirus Rex in Lithuaniam rediit.

Cum apud Pyotrkoviensem diaetam tribus hebdomadis nequicquam fuisset immoratum (nam exquisitis sententiis licet fuisset per plures dies certatim disputatum, non tamen comprehendi poterat aliqua via, per quam potuisset hosti tam infesto et potenti, potentior resistentia, aestate iam ad hiberna declinante, et regionibus Podolia et Valachia et a proprio milite et hostili quassatis, fructuose opponi), discedens tamen Kazimirus Rex Poloniae ex diaeta Pyotrkoviensi, per solitas stationes in Radom se contulit. Et exinde visitato Monasterio Calvi montis, et ligno vivificae Crucis suppliciter adorato, in diaetam particularem Novae Civitatis Korczin, a Proceribus Cracoviensium orarum pro die Sancti Mathaei Evangelistae tentam, venit: in qua, per quindecim dies cum consiliariis et militibus, subsidium pecuniale per quatuor grossos de quolibet laneo, in defensionem terrarum Russiae, quod et orae Maioris Poloniae se indilate collaturas, si in illud

---

[1]) propugnacula fortissima *Ed. Lips.* [2]) inferioris *Ed. Lips.* [3]) fabricata *Ed. Lips.* [4]) munita *Ed. Lips.* [5]) propugnacula *Ed. Lips.* [6]) deducta *deest in Cod. Calv.*

orae Cracovienses consentirent, obtinuit. Quod quidem subsidium a Cracoviensibus oris illico solutum, oris Maioris Poloniae, propter differentiam militum, qui magistratum capitanei Maioris Poloniae Mathiae de Moschin, quod in palatinatum Calissiensem evectus foret, et non liceret palatino illo magistratu per leges uti, aegre ferebant, suam non implentibus sponsionem [1]). Ex diaeta autem Novae Civitatis [2]) Kazimirus Rex per Sandomiriam et loca solita gradiens, pervenit in Lublin, ubi illius ex Radom adveniens Elisabeth Regina opperiebatur adventum. Itaque [3]) diebus quinque immoratus, in terram Chelmensem et in loca Krasnistaw, Hrubyeszow, deinde in Belsz processit: ubi quindecim diebus immoratus, speciem resistendi hosti Turco, si in ulteriora Regni ex Valachia grassaretur, ostendit. Sed Turco ex causis, quas perscripsimus, in propria divertente, Kazimirus et ipse Poloniae Rex voti sui compos effectus, in Lithuaniam concessit, et magnam partem autummi et veris, totamque hiemem illic agens, venationes assidue, captata temporis opportunitate, quoniam copiosae nives terram operuerant, assidua etiam et intensa gelua terram premebant, tractabat. Et propter tam saevam hiemis intemperiem, multi mortales venationibus intendendo, aut extincti cadebant, aut in nasis et naribus truncabantur.

Fridericus Romanorum Imperator renuntiat induciis cum Mathia Rege Hungariae et ei parat bellum: cui Wladislaus Bohemiae Rex suppetias fert.

Fridericus sub idem tempus, Romanorum Imperator et Austriae Dux, suspicatus vastationem Turcorum per subordinationem Mathiae Hungariae Regis erupisse, dolore nimio permotus, sufferentiis pacis, quarum foedus apud Wratislaviam in triennium ictum erat, reiectis, propriorum et mercenariorum militum facto delectu, rebelles suos Australes et eorum arces, qui cum Mathia Hungariae Rege habebant confoederationem et ligam, et aliquot castra fortia, et praesertim Groffinker [4]), qui aliorum rebellium erat princeps, aut per oppugnationem, aut per deditionem conquirit: cui etiam huiusmodi bellum agenti Wladislaus Bohemiae Rex, disrupta et ipse treuga [5]), ad beneplacitum Friderici Caesaris, quatuor millia suorum Bohemorum, equitum et peditum, quorum Burzian capitaneus erat, transmiserat [6]),

---

[1]) non implentibus sponsionem, quod aegre ferrent, capitaneatus Maioris Poloniae a Mathia de Dinoschin, palatino Calissiense contra leges teneri. *Ed. Lips.* [2]) novae civitatis Korczin *Ed. Lips.* [3]) Ubi *Cod. Przez.* [4]) Grofinkier *Ed. Lips.* [5]) pace *Ed. Lips.* [6]) transmisit *Ed. Lips.*

et quorum solatio [1]) Fridericus Imperator et plures victorias de hostibus, et de eorum arcibus conquisitiones referebat. Summa autem intensioris contra Mathiam Hungariae Regem gerendi ab Imperatore belli, in proximam aestatem differebatur. Sub quo quidem tempore Fridericus Imperator, Kazimiri Poloniae Regis, misso ad illum usque in Lithuaniam, Raphaele Lesczinski milite Polono, curiensi [2]) suo, item Wladislai Bohemiae Regis, item Electorum Imperii, item Principum Almanniae, personale auxilium invocabat. Et ne vetera Poloniae et Hungariae Regnorum foedera forent [3]) obstaculo, Iohannes Bakinsloer [4]), natione Wratislaviensis, archiepiscopus Strigoniensis, qui tyrannidem Mathiae Hungariae Regis fugiens, in Austria apud Imperatorem [5]) exulabat, Poloniae Regi Kazimiro per Andream Oporowski episcopum Varmiensem (quem Poloniae Rex ex diaeta Pyotrkoviensi ad Caesarem Fridericum, rogando illum, ne se, bella Thartarica et Turcorum agentem [6]), in bella sua traheret, transmiserat) intimavit, aequissimo animo, si Hungariam Poloniae Rex a tergo invaderet, Proceres Hungariae laturos. Detexit etiam idem Strigoniensis archiepiscopus Iohannes per eundem Andream episcopum Varmiensem Kazimiro Poloniae Regi personam et nomen unius baronis Poloniae, ex consiliariis Regis principalioribus, qui cum insimulatione nonnullarum innocentium personarum (quoniam in illum nulla suspicio cadebat et cadere poterat) Hungariae Regi Mathiae singula consilia et decreta Regis Poloniae, et singulas sententias suorum consiliariorum, perscribebat.

Mathias Hungariae Rex rebus suis consulturus, contra Kazimirum Poloniae Regem cum Magistro Prussiae conspirat.

Videns autem Mathias Hungariae Rex, et ab Imperatore Romanorum Friderico, et coadiutoribus suis, Poloniae et Bohemiae [7]) Regibus, item a Turcorum Caesare, se angustiatum esse, veritus quoque amplius se angustiandum iri, praesertim cum de propriis gentibus Hungaris, oppido illi infestis, magna illum et assidua cura et suspicio distineret, utcunque sibi et suo statui consulturus, ad versuta et callida se vertit consilia, et cum Magistro Prussiae Henrico de Richtemburg [8]), suoque Ordine, per nuntios a Magistro et Ordine ad solennitatem suarum nuptiarum, Budae, cum nova

---

[1]) auxilio *Ed. Lips.* [2]) aulico *Ed. Lips.* [3]) essent *Ed. Lips.* [4]) Baksisther *Cod. Przez.* Baksislöer *Ed. Lips.* [5]) apud Imperatorem Fredericum *Ed. Lips.* [6]) cum bella Thartarica et Turcorum ageret *Ed. Lips.* [7]) Casimiro Poloniae et Wladislao Bohemiae *Ed. Lips.* [8]) Richtenburg *Ed. Lips.* (Richtenberg).

sponsa Beatrice, Ferdinandi Napuliae Regis filia, clandestinum foedus, dudum quidem per internuntios decoctum, de violanda perpetua pace, et bello Regi et Regno Poloniae movendo, conclusione finali consummat, et pro conducendis mercenariis militibus in subsidium Ordinis et Magistri, quatuordecim millia florenorum, in manibus Consulum, in praetorio Wratislaviensi reponit. Przemislaum Theschnensem Ducem (qui licet stricta consanguinitate Kazimiro Poloniae Regi, ex sorore enim amitali germana genitus, coniunctus erat, partes tamen Hungariae Regis [1]), fratre propinquo Wladislao Bohemiae Rege deserto, enixius quam conveniebat, sequebatur) requirit, ut pro damnis et sumptibus in Slesia apud Wratislaviam, expost [2]) in favorem et ordinationem rerum suarum factis, auro numerato sibi satisfaceret, aut perpetuo excederet de terra et arce Theschnensi. Quo ille nuntio deterritus, inopsque consilii quid ageret, et serius dolos Mathiae Pannonici Regis perpendens, ad Wladislaum Bohemiae Regem se contulit: eius se subiiciens, quam ille tunc quoque aspernatus est, ditioni et defensioni. Tribus quoque nuntiis Petrum Komorowski cum filio Alexandro ad se accersitum, induxit, ut castris Orawa, Likawa, Szklabina [3]), Hradek, Sancto Nicolao, Rosemberg et aliis dolo [4]) interceptis, sibi restitutis, in Berwald, Zywyecz et Szeflari [5]), castrorum, illum mitteret possessionem. Restituit [6]) et Wladislaum Draculam Woyewodam Bessarabiae, annis prope duodecim in captivitate tentum, et eum cum Stephano Woyewoda Moldaviae, gentibus communibus contra Bessarabiam et Praefectum eius Thotrusch, a Caesare Turcorum relictum, gerere bellum, quo illum sibi contra Poloniae Regem [7]) strictius conciliaret, iussit. Qui etsi primo praelio Bessarabos fudissent, et castra omnia Bessarabiae in suam redegissent potestatem: in altero tamen praelio Bessarabi, Turcorum auxiliis [8]) adiuti, utrunque fusum, de Bessarabia expulerunt: quam tandem postea Thotrusch Turcorum Caesaris Praefectus repetiit, et in suam potestatem deduxit [9]). In ea tamen expeditione Dracula fraude servi sui occubuit.

---

[1]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) et postea *Ed. Lips.* [3]) Skauina *Ed. Lips.* [4]) in domo *Cod. Przez.* [5]) Sechflari *Ed. Lips.* [6]) Restituit idem ipse Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Regem Casimirum *Ed. Lips.* [8]) spoliis *Cod. Przez.* [9]) redegit potestatem. *Ed. Lips.*

Carolus Burgundiorum Dux a Ludovico Lothoringiae Duce et Szwecensibus victus, in fuga occiditur.

Carolus Burgundiorum Dux et Hungariae Regis [1]) (pares enim animos et mores a natura sortiti erant) confoederatus, et ob id Polonis infestus, cladium suarum ignominiam, quae illi nondum biennio elapso, a Szwecensibus [2]) tenui robore secum certantibus, acciderant, ulturus, Duci quoque Lothoringiae Ludovico quam maxime iratus, quod illum oppidum Nusch obsidentem, contra Fridericum Romanorum Imperatorem non iuverat, frequenti suorum et mercenariorum militum delectu habito, habens pugnatorum quadraginta millia, et credens se Ducem Lothoringiae et omnem Szwecensium [3]) manum, non solum profligatum, sed insuper omne eorum genus et nomen exterminatum iri, in arma consurgit, et omnem Lothoringiae facile occupat Principatum. Residuam quoque Ducis Lothoringiae civitatem dictam Nanschegia [4]), dum gravi premeret obsidione, venit Dux Lothoringiae Ludovicus cum gentibus Ducis Austriae Sigismundi et Szwecensium [5]) et aliis confederatis, contra eum, nonnisi decem millia suarum gentium habens, ipsum conflixit [6]). Ubi superatus et gravi caede cum suis obrutus, ad extremum, ne tam forti et numeroso suorum exercitui superesset, occisus in fuga a quodam ex suis Burgundionibus, qui tyrannidem suam et iniustorum bellorum multiplicationem execrabantur, et apud coenosam paludem, non nisi die tertia repertus, Manibus Leodiensium interfectorum civium, quorum excidium pro eo, quod germanus suus, bastardus [7]), ad ecclesiam Leodiensem per Papam Pium, contra verum electum, provisus non admittebatur, effecerat, poenas dedit; in oppido Nansche [8]), ante quod pugnatum est, sepultus. Victoriae illius diei et pugnae omnis gloria apud Ludovicum Ducem Lothoringiae, quem aliqui [9]) titulabant Brunswicensem, et apud Szwecenses [10]) permansit.

Galleatii Mediolanensium Ducis interitus ob adulterium.

Cladi tam memorabili aliud atrox et horrendum facinus subnectam. Mediolanensium Dux Galleatius [11]) quandam ex civibus suis, no-

---

[1]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) a Switensibus *Ed. Lips.* [3]) Swithensium *Ed. Lips.* [4]) Nausenia *Ed. Lips.* [5]) Swithensium *Ed. Lips.* [6]) profligavit. *Ed. Lips.* [7]) non legitimus *Ed. Lips.* [8]) Nause *Ed. Lips.* [9]) alii *Ed. Lips.* [10]) Swithenses *Ed. Lips.* [11]) Geleatius *Ed. Lips.*

bili et magna domo ortam, non invitus, pulchritudine formae captus, adamavit: cui maritus, ex spectabili quoque genere et domo antiqua, vel facilitate, vel Principis metu, uxoris amorem inconcessum toleravit. Eius germanus generosioris animi, id permoleste ferens, fratrem crebrius, ut uxoris famae et domui ipsorum honestati consuleret, admonebat. Sed cum is mortis metum, sibi a Principe irrogandae, opponeret, ille gradatim evangelicam doctrinam impleturus, glotem adiit, illamque ob generis sui nobilitatem, honestatemque, in familiam suam, genus et domum, adscitam [1]), sperans illud domui eorum decori esse [2]), commemoravit: verum iam vulgatissimum esse, atque per ora plebis volitare, eam insano Principis amore deditam atque captam fore [3]). Monebat deinde eam, ut consuleret suae, atque utriusque parentelae honestati. Mulier, ut fit, capta a crimine, correptionem leviri indigne ferens, rem Principi detexit. Qui indignatione percitus et ira, non audens civem nobili genere ortum aperte perdere, calumniatores ei subornavit [4]): a quibus in iudicium vocatus, et de calumniosis vitiis convictus, per Principem morti addictus est. Frater id amarius, quam uxoris facinus ferens, statim fratricidii scelus in Principe ulcisci destinavit. Sed cum non facile sibi ad Principem aditus praestaretur, locum et tempus observavit. Et cum in die Sancti Stephani Protomartyris, in celeberrimo, amplissimo et ornatissimo, divo Ambrosio dicato, Mediolanensi templo, quod adinstar Sanctae Sophiae Constantinopolitanae, ingenti structura fabricatum est, divinis interesset: civis ille speciem legationis vel [5]) nuntii prae se ferens, et manu literas tenens, Principem adiit, stipatoribus ducalibus longius stantibus, et non suspicantibus aliquod malum. Cui facinora sua exprobans, atque inter loquendum sicam, quam veste occuluerat, eximens, Principem pluribus vulneribus circa praecordia confodit. Eiulante deinde Duce, sui prosilierunt, atque civem membratim frustratimque concidunt. Dux in diem tertium vivens, facto testamento, quo suos haeredes Senatui Venetorum commendavit, mortem foedam obiit. Mulier, lubricitati suae indulgens, tres simul viros insignes, virum, levirum et adulterum neci contradidit. Sub eodem [6]) tempore, Marchio Ferrariensis Hercules, naturalis et bastardus [7]), a fratre germano legitimo Nicolao, cum favore et solatio [8]) aliquorum civium Ferrariensium et Ducis Mediolani, invasus, fratrem invadentem vincens, captivat et capite obtruncat. Annus hic insignis, sed maxime fatalis Ducibus.

---

[1]) adscitam esse *Ed. Lips.* [2]) fore *Ed. Lips.* [3]) esse. *Ed. Lips.* [4]) subordinavit *Ed. Lips.* [5]) et *Ed. Lips.* [6]) Sub eodem quoque *Ed. Lips.* [7]) illegitimus *Ed. Lips.* [8]) auxilio *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1477.

Kazimirus Rex Poloniae ex Lithuania ad conventionem generalem Pyotrkoviensem procedit, de bello Mathiae Regi Hungariae inferendo consulturus.

Huius anni Natalem Domini diem, qui in diem Mercurii cadebat, et sequentes, Kazimirus Poloniae Rex apud Vilnam cum Elisabeth Regina et cum duobus filiis, Kazimiro et Alberto, tempus quoque Carnisprivii et dies Quadragesimae [1]) in Trokki exegit. Legatione autem Friderici Caesaris Romanorum per Raphaelem Lesczinski militem, et Wladislai Bohemiae Regis filii sui, ut contra Mathiam Hungariae Regem tempestivius consurgeret, et communibus viribus adversus illum gereret bellum, rumoribus etiam, quibus Hungariae Rex Mathias Poloniae Regnum invasurus, non vulgarem stipendiariorum aggregaverat in Slesia manum, percitus, ex Lithuania, rebus illic utcunque compositis, prius quam animo destinaverat, movens, in Lublin, feria quarta ante festum Paschae, quae fuit secunda Aprilis [2]), venit, et Pascha Domini illic celebrata [3]), tandem post dies octo exinde recedens, in Pyotrkoviam post Conductum Paschae, tredecima Aprilis advenit: generalem diaetam diu indictam celebraturus, et rebus publicis provisurus.

Gregorius archiepiscopus Leopoliensis moritur.

Vicesima nona Ianuarii [4]), Gregorius [5]) Leopoliensis archiepiscopus, vir doctrinae singularis et in studiis humanitatis apprime eruditus, cum annos prope triginta in pontificatu exegisset, et notabiliter, coemptis alliquot villis, consensu regio obtento, archiepiscopatum Leopoliensem auxisset, apud Rohathin oppidum suae ditionis, agens, nullumque dolorem sentiens, in crucis modum, in cubiculo suo, in terram facietenus prostratus, inconfessus et inviaticatus, exanimis repertus est, et Leopolim exinde reductus, in sua Leopoliensi ecclesia sepultus. Vir Musis amicissimus, et tam in prosa Pierica, quam carmine, caeterisque humanitatis studiis, in declamationibus quoque ad populum, memorabilis: cuius vita a Philippo Calimacho, Italo Florentino, egregie descripta est. Vacavitque sedes Leopoliensis ecclesiae

---

[1]) Quadragesimales *Ed. Lips.* [2]) dies mensis Aprilis *Ed. Lips.* [3]) celebravit *Ed. Lips.* [4]) die mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [5]) Georgius *Ed. Lips.*

annis plus quam duobus. Morbone, incertum est, extinctus, an veneno a feminis propinato, in quas intemperate se agebat.

Przemislaus Theschnensis Dux, moerore ob hostilitatem Mathiae Hungariae Regis, cuius partes sequebatur, concepto, moritur.

Undecima Martii [1]), Przemislaus Theschnensis Dux, tristitia et moerore, ut aiunt, confectus magis quam morbo, quod Mathias Hungariae Rex, cum et contra Kazimirum Poloniae et contra Wladislaum Bohemiae Reges (quamvis illis stricta consanguinitate, utpote ex sorore amitali germana Offka Kazimiri Regis Poloniae genitus, coniunctus) sentiebat, illum de dimittenda arce et civitate Theschnensi, aut de solvendis sumptibus in bellum Slesiticum, in [2]) eius liberationem expensis, et tribus millibus florenorum et quingentis florenis eidem Duci gratuito donatis, gravi molestatione requirebat, in arce Theschnensi diem obiit, in monasterio [3]) fratrum Praedicatorum in Theschin sepultus [4]): unam tantummodo filiam Hedvigim, ex Anna Boleslai Ducis Warschoviensis filia, susceptam, relinquens superstitem. Qui moriens nepotem suum germanum Kazimirum, filium Boleslai germani, testamento reliquit omnium Principatuum suorum haeredem, quorum [5]) ex Praga adveniens (in obsequiis enim Wladislai Bohemiae Regis agebat), Mathia Hungariae Rege nequicquam obstante et ad suam trahente, iure feudali, ditionem, est consecutus. Praefatus siquidem Mathias Hungariae Rex, transmissis primo vere in Slesiam quinque stipendiariorum millibus, et Glogoviam maiorem et Goram, Swidniczam et Iawor, caeterasque Slesiae civitates intercipere et occupare nitebatur. Verum, cum tantum exercitum nulla [6]) civitas Slesiae, sed nec Wratislavia, portis clausis, perniciem suam, si ingrederetur, verita, susciperet, magnusque omnium victualium et pabulorum illum defectus affligeret, in bilem quandam et furorem conversus, plus quam hostiliter saevire in eos, quibus laturus erat solatium [7]), coepit: depopulando agros et villas, sacrasque aedes et templa incendendo, imbellem sexum trucidando, virgines, mulieres, puerperas spoliando atque deflorando. Supervenit et ex Bohemia, sub ducatu [8]) Iohannis Thowaczowski, quatuor millia gentium expeditarum habens, a Wladislao Bohemiae Rege destinatus exercitus, quem Hungaricus veritus (decernere enim cum illo quam primum aestuabat), ex Slesia tumultuarie in Hungariam spoliis onustus suo-

---

[1]) mensis Martii *Ed. Lips.* [2]) et *Ed. Lips.* [3]) In monasterio autem *Ed. Lips.* [4]) sepultus est *Ed. Lips.* [5]) quos Principatus *Ed. Lips.* [6]) et nulla *Ed. Lips.* [7]) auxilium *Ed. Lips.* [8]) sub ductu *Ed. Lips.*

rum rediit. Swidniczenses et Iaworenses [1]), ne alteram super alteram a Bohemis cogerentur sub idem tempus experiri vastationem et cladem, paci suae quam optime, cum Iohanne Thowaczowski inito foedere, consuluerunt, festo Sancti Bartholomaei [2]) elapso, Wladislao Bohemiae Regi deditione repromissa. Factitasset hoc ipsum et omnis Slesia, ob clementes et ingenuos mores Bohemo affecta, ob truculentos vero Hungarum [3]) perosa, si diutius Bohemiae Regis Wladislai apud eos immoratus fuisset exercitus: quem Bohemiae Rex ad se revocare coactus est, Fridericum Caesarem contra suos in Austria rebelles, a Mathia Hungariae Rege subornatos, cui iampridem quatuor millia equitum et peditum sub ducatu [4]) Iohannis Burzian transmiserat, personali solatio [5]), et frequentiori, novoque exercitu adiuturus, Electoratusque Imperii insignia sive regalia a Caesare, pro quibus et Hungariae Rex [6]) multipliciter, vindicando sibi Bohemiae Regnum, non tam per se, quam per Summi Pontificis et Cardinalium suffragia, instabat, suscepturus.

Auxilium Friderico Romanorum Imperatori per Raphaelem Lesczinski petitum, et Wladislao Bohemiae Regi a Kazimiro Rege Poloniae domesticis bellis implicato, denegatur.

Generali diaeta apud Pyotrkoviam pro tredecima die Aprilis [7]) instituta, adveniente, id primum agere placuit, ut Imperatori [8]) Friderico, et pro foedere secum inito, et in favorem Wladislai Bohemiae Regis, quo celerius consequeretur regalia, subsidium de quatuor millibus mitteretur exercituale. Et quamvis id factu optimum, omnium consiliariorum probarent sententiae, magis tamen, ut id fieret, quam quomodo impleretur, reperiebatur: propriis militibus tam remotam expeditionem recusantibus, collationem vero aeris, qua mercenarii milites stipendiari, aerario regio nullo extante, possint, magnopere execrantibus. Itaque et nuntio Bohemiae Regis [9]), Iohanni Rupowski magistro curiae regiae, in huiusmodi Pyotrkoviensi diaeta et expost [10]) Raphaeli Lesczinski militi et nuntio Caesareo, subsidium huiusmodi efflagitantibus, nullum efficax responsum dari potuit: opposita excusatione, quod Kazimirus Poloniae Rex, propriis et maxime barbaricis bellis contra Thartaros et Turcos, item et Cruciferos, item et Petri [11]) Komorowski, quae nuntiabantur imminere, intentus, exteris vacare non posset.

---

[1]) Iarienses *Ed. Lips.* [2]) Sancti Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [3]) Hungaros *Ed. Lips.* [4]) sub ductu *Ed. Lips.* [5]) auxilio *Ed. Lips.* [6]) Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [7]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [8]) Romanorum Imperatori *Ed. Lips.* [9]) Regis Wladislai *Ed. Lips.* [10]) et postea *Ed. Lips.* [11]) item Petrum *Ed. Lips.*

Ad leniendum quoque animos deposcentium, Andreas Oporowski episcopus Varmiensis ad Caesarem, Iohannes [1]) Drzewiczki notarius regius ad Wladislaum Bohemiae Regem, spem pro re utrique ostensuri, destinati. Aequiori animo Bohemiae Rex eam excusationem, quam Caesar, suscepit: quod et morigerari illum parenti oportuit, et tria millia florenorum a patre sibi destinata, excepit.

Cruciferi de Prussia Masoviae Duces ad conspirationem contra Regem Poloniae nequicquam solicitant, et Martinum Trukses in Magistrum eligunt.

Non remiserant inter haec Cruciferi de Prussia, pro renovando contra Regnum et Regem Poloniae Kazimirum bello, animos, sed clandestinis tractatibus illud summopere gerere operis effectu exaestuant. Faciebat eis spes et animos Mathias Hungariae Rex, qui ad id bellum gerendum, omnem impensam suam pollicitus et operam, eos animabat et instigabat. Discurrebantque frequentius Commendatores ex Prussia in Hungariam, ad Hungariae Regem Mathiam, conficiendo hinc inde pacta cum Rege, modos et foedera, per quae ille ipsos in suam assumebat protectionem et defensam. Faciebant autem transitum ex Prussia in Hungariam per Regnum Poloniae in habitu dissimulato, quos Nicolaus Komorowski, de domo Ciphorum, Polonus, Regi Hungariae, post spolium castrorum in eum patratum, reconciliatus, in perfidiam et rebellionem et ipse contra Regem Kazimirum et Regnum Poloniae spectans, a Rege Hungariae [2]), cui se iam totus addixerat, per se et per suos conducebat. Faciebant etiam eis animos aliqui ex militaribus et civibus Prussiae, et signanter Stiborius Marienburgensis, Ludovicus Chelmensis, palatini, Philippus Bischoff Consul Gdanensis, qui ampliores largitiones et libertates, quam quae erant illis satis amplae a Kazimiro Poloniae Rege concessae, ambientes, simulabant se, idque Cruciferis significabant, in eorum ditionem, iurisiurandi funiculo temerato, transituros. Id cum primum rumore vulgatum, deinde certis indiciis patefactum fuisset, literae quoque Cruciferorum, quibus perniciosa eorum voluntas detegebatur, interceptae, Rex Kazimirus magnitudine periculi motus, ut singuli tam fideles, quam perfidi, continerentur in fide, Petrum Dunin castellanum Siradiensem et capitaneum Lanciciensem, cum sexingentis equitibus et quadringentis peditibus, adiungens ei Iohannem Byali, in subsidium in Marienburg transmittit: primitiis guerrarum [3]), quas propediem Cru-

[1]) Ioannes vero *Ed. Lips.* [2]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [3]) bellorum *Ed. Lips.*

ciferi asserebantur excircuri, donec Rex [1]) cum ampliori, si id necessitas exigeret, subsequeretur exercitu, occursurum. Solicitati insuper fuerunt Masoviae Duces, Conradus, Kazimirus, Boleslaus et Ianussius, tam ab Hungariae Rege [2]), quam a Cruciferis, ut cum eis sentire, et contra Regem [3]) et Regnum Poloniae foedus cum illis iungere vellent, conventusque aliquot Ducum Masoviae cum Cruciferis ob eam rem habiti. Proclivi quoque erant Ducum Masoviae cum suis consiliariis, ad tam perniciosum foedus consentiendum, animi, nisi illos metus Regis et Regni Poloniae, paucorumque consiliariorum Masoviae spectata virtus, a nefario opere revocasset. Militares insuper et cives Prussiae, scelesto proposito Cruciferorum ad liquidum cognito, diaeta apud Marienburg, ultima die Iunii [4]) celebrata, firmissime coniurant, a ditione et obedientia Regis et Regni Poloniae nunquam se desciturs: memores gravissimarum iniuriarum, quae sub Magistro et Ordine pertulerant, respiciendo ad beatitudinem, felicitatemque, qua sub Rege et Regno Poloniae pollebant. Unde et in diaeta huiusmodi, quamprimum bellum ingrueret, singuli milites se arma sumpturos, singulae vero civitates, se armatorum certum numerum daturos, singuli [5]) agrestes quatuor, quintum expediturum decernunt, devoventque. Militares quoque [6]) et civitates sub Ordine consistentes, speciali conventu habito, decernunt, temeritatem Cruciferorum, si in bellum contra Regem et Regnum Poloniae grassati fuerint, nullatenus secuturos. Celebravit et Ordo Crucifericus in Kinsberg, quarta Augusti [7]), generale Capitulum, et sub praesentia Commendatorum, qui de Rheno ad electionem convenerant, Fratrem Martinum Trukses, Commendatorem Osterodensem, noviter ex Roma reversum, in Magistrum generalem eligunt. Qui et ipse, quamvis vir credebatur prudens et modestus, furere coepit, rescribens Consulibus Gdanensibus, ligam et foedus cum Hungariae Rege [8]) ictum rescindere magnopere persuadentibus, foedus illud necessitate pressum, violante Rege Poloniae suas inscriptiones, et nihil de his, quae Ordini promiserat, observante, pro Dei honore et Ordinis, terrarumque suarum instauratione [9]), confecisse. Abstinuit tamen ab omni hostilitate pro illa aestate, et bello, intelligens se vanissimis promissis ab Hungariae Rege Mathia bello tunc [10]) contra Fridericum Caesarem Romanorum in Austria gesto, occupato [11]) delusum esse, intelligens etiam Kazimirum Poloniae Regem cum omnibus suarum terrarum subditis, si quid movere vellet, in

---

[1]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [2]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [3]) contra Casimirum Regem *Ed. Lips.* [4]) mensis Iunii *Ed. Lips.* [5]) singuli quoque *Ed. Lips.* [6]) etiam *Ed. Lips.* [7]) die mensis Augusti *Ed. Lips.* [8]) cum Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [9]) vastatione *Ed. Lips.* [10]) qui tunc bello *Ed. Lips.* [11]) occupatus erat *Ed. Lips.*

arma paratum esse, intelligens et subditos proprios a se ad Poloniae Regem defecturos, concussus etiam Caesareis literis, quibus illi contra Regem et Regnum Poloniae belligerare sub poenis gravibus interdicebat.

Kazimirus Rex Poloniae omnibus indignantibus confert Magistratus, contra leges Regni, cum fremitu omnium. Nicolaus Komorowski a Mathia Hungariae Rege per proditionem corruptus, castris quae tenebat, exutus, in Hungariam fugatur, tandem reversus, Regi Kazimiro reconciliatur.

Negotiis publicis apud diaetam generalem Pyotrkoviensem ordinatis, et castellanatu Cracoviensi, qui [1]) summus magistratus apud Polonos est, ex morte Iohannis de Pilcza vacante [2]), in Derslaum de Rithwyani palatinum Cracoviensem delato [3]), ipse quoque [4]) palatinatus Cracoviensis in Iohannem de Rithwyani castellanum Sandomiriensem et Regni Poloniae marsalcum, a Kazimiro Rege, postquam ex Pyotrkovia in Novam Civitatem Korczin advenit et alterum conventum illic mense uno tenuit, collatus est. Pro quo fremitus ingens et in Regem Kazimirum, et in Iohannem de Rithwyani, a singulis statibus coortus, maximis sugillationibus utrumque carpebat, rem perniciosam, contra ius fasque geri, facto et sequela plurimum nocituram, tres quoque praecipuos magistratus ab uno occupari indignabantur, instabantque id scelus nunquam alias in re publica Polonorum practicatum, rescindi. Quo non impetrato, in conventus et Senatum ad consulendum nullo pacto accedere placuit [5]). Nicolaus interim Komorowski ab Hungariae Rege [6]) et ipse, iuxta ac Cruciferi, pluribus largitionibus, maioribus promissis subornatus erat in rebellionem, assidueque de eius rebellione et hostilitate non vulgares, sed veri afferebantur rumores, qui pectora singulorum conquassabant, quod ex tribus castris, quae collata sibi a Rege [7]) tenebat, videlicet Berwald, Szeflari [8]) et Zywyecz, Hungariae Regno cometaneis, facile in offensam Regni Poloniae grassari, facileque Zupparum [9]) salis introitus destruere potuisset. Missi ad illum plerique nuntii aegrum animum et in proditionem, rebellionemque spectantem, sanare non poterant. Missi postremo biduo palatini, Spithko de Iaroslaw Leopoliensis, et Iohannes Wantropka de Strzelcze Belszensis, qui solutionem pecuniariam, quas in castris praefatis habebat inscriptas, et omnium damnorum, si quae

---

[1]) et Castellania Cracoviensis, quae *Ed. Lips.* [2]) vacans *Ed. Lips.* [3]) collata est *Ed. Lips.* [4]) item *Ed. Lips.* [5]) placuit *deest in Cod. Calv.* [6]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [7]) a Rege Poloniae Casimiro *Ed. Lips.* [8]) Sephliari *Ed. Lips.* [9]) fodinarum *Ed. Lips.*

propter Regem et Regnum Poloniae pertulerat, et arbitrium iustorum iudicum, communiter a Rege [1]) et ab ipso eligendorum, offerrent. Sed nec tam aequissimae oblationi acquievit. Iniecerat haec res et Regi [2]) et consiliariis Poloniae maximam curam, ne per callidi hostis, Hungariae videlicet Regis [3]), commenta, Regnum Polonicum duobus bellis, hinc a Cruciferis, hinc a praefato Nicolao Komorowski, premëretur. Itaque quam celerrime Iacobus Dambyenski palatinus Sandomiriensis et capitaneus Cracoviensis, a Rege [4]) mïssus, exercitu de propriis et mercenariis gentibus comparato, consurgit, et castra praefata obsidione cingens, illa [5]) sub septem hebdomadarum spatio, bombardis maximis quatiens, conquirit. Sub quo quidem tempore Kazimirus Poloniae Rex, Nova Civitate [6]) egressus, in Cracoviam advenit, et illic quatuor mensibus mansit, defensionem Iacobo palatino [7]) contra impressionem quamlibet, quae ferebatur ex Hungaria superventura, celerrime oppositurus. Berwald castrum, deditione secuta, quamvis spissum et optimum murum, situm insuper munitum habuisset, iussu Regis [8]), usque ad solum ruinatum est, Zywyecz incendio deletum, Szeflari [9]) Marco Ratholdi, quod pecunias a Rege habebat in eo inscriptas, restitutum. Nicolaus ipse Komorowski, plerisque consiliariis pro eo intercedentibus, ad praesentiam Regis [10]) admissus, proditionem suam extenuare nitebatur. Sed cum Rex singula refelleret, et ad miserationem nihilominus propter priora sua fidelia obsequia, in necessitatis articulo Regi et Regno [11]) praestita, flexus foret [12]), possessionesque aliquas in terra Chelmensi consignare [13]) consensisset, ille arrogantius, quam proditori et victo conveniëbat, usus, misericordiam Regis contempsit, et furore concepto, ex Cracovia se evolvens, in Hungariam et in Budam abiens, vindicare suam deiectionem, apud aures Hungariae Regis [14]), illo ipsum simulatis promissionibus ludificante, frequentius expetebat. Quo viso, in Poloniam reversus, per fortissimas intercessiones delicto suo expiato, Regi [15]) reconciliatus, oppidum Krasnistaw in Chelmensi ora [16]), donari sibi a Rege in eorum, quae amiserat, vicissitudinem, aegre obtinuit.

---

[1]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [2]) et Casimiro Regi *Ed. Lips.* [3]) Mathiae videlicet Hungariae Regis *Ed. Lips.* [4]) a Casimiro Rege *Ed. Lips.* [5]) cingit, illaque *Ed. Lips.* [6]) ex nova civitate Korczin *Ed. Lips.* [7]) Iacobo Dabienski palatino Sandomiriensi et capitaneo Cracoviensi *Ed. Lips.* [8]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [9]) Sephlari *Ed. Lips.* [10]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [11]) Regno Poloniae *Ed. Lips.* [12]) esset *Ed. Lips.* [13]) consignare illi *Ed. Lips.* [14]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [15]) Regi Casimiro *Ed. Lips.* [16]) terra *Ed. Lips.*

Wladislaus Bohemiae Rex a Friderico Caesare, cui in subsidium advenerat, recipit insignia regalia, Summo Pontifice Sixto quarto repugnante.

Bohemiae Rex Wladislaus, solatium [1]) fortius Friderico Caesari, ultra id, quod duce Burzian ante festa Paschae transmiserat, contra Hungariae Regem [2]) laturus, qui arma assidue conquirebat, accumulabatque, contra Caesarem Fridericum, circa Paschae Conductum, cum notabili exercitu, ex pedite et equite collecto, ex Bohemia egressus, conflictis [3]) perprius gentibus circa montes Kuthnos, quas in Bohemiam Hungariae Rex [4]) immiserat ad distinendum eum, vastata etiam per Iohannem Thowaczowski ora Swidniczensi, in Austriam venit, certificatus per Caesarem de regalibus, quam primum venerit, illi consignandis. Gratissimus fuit Friderico Caesari eius, velut parum speratus et valde necessarius adventus. Unde adhuc longe positum, personali obviatione excepit, et cum gratulatione nimia et solennitate, universis statibus, et universa civitate Viennensi, ad excipiendum illum effusis, Viennam introduxit. Veniebat et Universitas Viennensis cum Doctoribus, Magistris et scholaribus, in obvium Bohemiae Regi [5]), Rector Regemque Latina et diserta oratione excepit. Cui vicissitudinarium Rex edendo responsum, ad singulos illustriores orationis locos limate et tam ornate respondit, ut singulos in sui admirationem converteret, et plerosque ad fletum, certatim celebrantes eius indolem, ingenium et doctrinam. Et quamvis [6]) Sixtus Papa quartus Fridericum Caesarem crebris literis et nuntiis obsecrando solicitasset, ut potius in Mathiam Hungariae Regem conferret regalia Bohemiae Regni, quam in Wladislaum, aut saltem a conferendis in utrumque abstineret: Caesar tamen in sententia sui animi iuxta quam responderat, perseverans, altera die adventus regii [7]) in Viennam, feria videlicet tertia post festum Sancti Viti, sub magna praesentia populi in ecclesia Sancti Stephani, imperialibus indutus, regalia Regi [8]) contulit Bohemiae, et tradendo vexilla Bohemica, ipsum de Pincernatu imperiali investivit, pluribusque diebus mensae honore, et omnium victualium et necessariorum procuratione illum tractavit, insignibusque extulit muneribus; non minoribus officiis a Bohemiae Rege [9]) et ipse cultus. Haec autem regalium per Caesarem [10]) in Wladislaum Bohemiae Regem collatio, omnes rebelles et imperium suum detrectantes, in Moravia, Slesia et Lusatia,

---

[1]) auxilium *Ed. Lips.* [2]) contra Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [3]) profligatis *Ed. Lips.* [4]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [5]) Wladislao Regi Bohemiae *Ed. Lips.* [6]) Quamvis autem *Ed. Lips.* [7]) Wladislai Regis *Ed. Lips.* [8]) Wladislao Regi *Ed. Lips.* [9]) a Bohemiae Rege Wladislao *Ed. Lips.* [10]) per Caesarem Fredericum *Ed. Lips.*

deterruit, ut singuli non de resistentia, sed de deditione cogitarent. Cruciferos etiam et Ordinem de Prussia adeo concussit, ut iam actum de se et suo Ordine existimarent. Mathias vero Hungariae Rex in eam bilem excanduit, ut singula quaeque extrema, ipsam quoque mortem, se perpessurum, aut ignominiam ipsam se ulturum, Poloniae Regi Kazimiro, aliisque Regibus et Principibus, per literas insinuaret. Sed et apud Romam molestia singularis, metu subsecuto, pectora plurimorum Cardinalium, Regi Hungariae [1]) faventium, pervaserat: missisque Sixtus Papa ad Caesarem [2]) literis, illum de actu illo corripiebat.

Mathias Hungariae Rex iratus Friderico Imperatori Romanorum, Austriam vastat et Viennam obsidione cingit.

Facibus ultionis Mathias Hungariae Rex in Fridericum Imperatorem Romanorum exaestuans, quod et anni unius treugam, quam [3]) Sixtus Papa quartus inter ipsum ab una, et Caesarem [4]), biduosque Reges, Poloniae et Bohemiae [5]), ex altera partibus, per literas constituebat, abnuerat, et quod in Wladislaum Bohemiae Regem potius, quam in se, regalia [6]) contulerat, et quod petitionem suam per Neapolitanum archiepiscopum, qua instabat, ut de titulo et iure Regni Hungariae literis restitutis cederet, et sibi regalia de novo conferret, repudiatam doleret: tempore [7]) opportuno servato, quo [8]) et Wladislaus Bohemiae Rex, susceptis in Vienna regalibus, cum utroque suo exercitu, longa iam militia fesso et egestate gravato, Bohemiam remeabat, et Imperator Fridericus (sive nullitas aerarii, sive vana spes non intentandi sibi ab Hungaro belli, in causa fuit: tenacitatem enim et tristitiam, quam plerique in eo accusabant, in pectore suo ego suspicari non poteram) stipendiarios milites, ab Hungaro illico assumtos, remiserat, congesto [9]) ex mercenariis militibus grandi exercitu, maximas bombardas secum vehens, superato [10]) apud Przesburg [11]) Danubio, universis [12]) consiliariis Hungariae a tam impio bello nequicquam illum avertere studentibus, nihil insuper [13]) Turcorum, quorum sub duce Bassa quinque tantummodo millia, haud longe a stativis suis Hungariam ingressi, in conspectu

---

[1]) Mathiae Hungariae Regi *Ed. Lips.* [2]) ad Caesarem Fredericum *Ed. Lips.* [3]) inducias, quas *Ed. Lips.* [4]) Fredericum Caesarem *Ed. Lips.* [5]) Casimirum Poloniae et Wladislaum Bohemiae *Ed. Lips.* [6]) Regalia Regni Bohemiae *Ed. Lips.* [7]) Itaque tempore *Ed. Lips.* [8]) quo videlicet *Ed. Lips.* [9]) congesto Mathias Rex Hungariae *Ed. Lips.* [10]) superato deinde *Ed. Lips.* [11]) Prisburg *Ed. Lips.* [12]) universis quidem *Ed. Lips.* [13]) nihil neque *Ed. Lips.*

fere suo populabantur, invasione, nihil [1]) Procerum et baronum Hungariae, et eorum praesertim, qui a Turcis miserabiliter vastabantur, opem suam implorantium, vociferatione et clamoribus motus, novam [2]) insuper nuptam in suae crudelitatis et fortitudinis ampliorem iactantiam secum ducens, patriae precibus et consiliis contemptis, et Catholicorum defensione neglecta, in Austriam defensoribus vacuam irruit, et rebellium Australium, quorum principalis Lichtenstener [3]) erat, ad suum adventum vires et animum resumentium, exercitui, magis ex agreste, quam legitimo milite, collecto, se coniungit. Interpellatus autem Rex a Regina [4]), ut expugnationem arcis alicuius vel oppidi, nunquam ab ea visam, sibi spectare liceret, ad oppidum Hainburg [5]) nec natura nec arte munitum, expugnandum, exercitum Regina admovit. Ibi triplici impetu ab impugnatoribus magno studio circumquaque oppidum facto, toties quoque superne ab obsessis, strenue oppidum defendentibus, repulso, magna impugnantium clades, Rege [6]) milites ad navandum operam adhortante et Regina spectante, salus insuper oppido, et femininae levitati satietas sanguinariae caedis, successit. Grassari exhinc repulsus, in caetera loca, urendo illa et spoliando, ignobilioraque [7]) expugnando oppida, coepit. Quapropter plurimum Australes, ne bonorum suorum, nullo opem ferente, incensione secuta, suapte [8]) et ipsi in Caesarem irati et offensi, ne in egestate corruerent, arces suas et oppida Hungariae Regi [9]) dedebant. Omnem tandem Austriam, a montibus Pannonicis, usque ad montes Bavariae, pervagatus, omnia fere castra, oppidula et burgos [10]), praeter pauca, dedentibus se ultro illarum possessoribus, ne incendia suarum villarum ferre cogerentur, suae ditionis fecit. Ad Viennam tandem exercitu admoto, terra et undis illam obsidere et premere coepit: habens non exiguam spem de eius deditione, propter nonnullorum civium Viennensium, spem suam clandestine mulcentium, pollicitationes. Id periculum Imperator Fridericus aversurus, et Viennenses singulos, eos praesertim, quos fluxae noverat intentionis, in fide retenturus, comitem Haug [11]), virum industriosum, sibi fidissimum, cum quinque millibus pugnatorum pro defensione Viennae praeposuit. Qui plures eruptiones ex civitate in obsidentes faciens, multifariis cladibus illos affligebat: tantum habens captivorum numerum, ut maximo numero eorum in undis suffocato aut fame extincto, ergastulorum illos latitudo non caperet. Ad Kremszam [12]) accedens,

---

[1]) neque *Ed. Lips.* [2]) Sed novam *Ed. Lips.* [3]) Lichtersternayr *Ed. Lips.* [4]) Mathias Rex a Regina Hungariae Beatrice, consorta sua *Ed. Lips.* [5]) Hamburg *Ed. Lips.* [6]) Mathia Rege *Ed. Lips.* [7]) nobilioraque *Cod. Przez.* [8]) suapte sponte *Ed. Lips.* [9]) Mathiae Hungariae Regi *Ed. Lips.* [10]) et pagos *Ed. Lips.* [11]) Harg *Cod. Calv.* Hang *Cod. Przez.* [12]) Ad Kremzam autem *Ed. Lips.*

dum illam audacius impugnat, pluribus notabilibus corruentibus, foede ab illa repulsus est. Groffniker [1]) apud Brug praesidium Caesareum agens, frequentibus periculis et damnis, nocte et interdiu affligebat. Imperator interim Fridericus amicorum singulorum, et praesertim Kazimiri Poloniae, et Wladislai Bohemiae Regum, per frequentes literas et nuntios expetebat opem. Et Poloniae quidem Rex Kazimirus, cum iam et hiemis supervenisset intemperies, et Poloni in tam longam militiam detrectarent procedere, consanguineo suo et confoederato tam anxiato et afflicto subventurus, per Andream Roszam de Dworzischowicze, Praepositum Lanciciensem et Canonicum Cracoviensem, decem millia aureorum transmisit, quae ab illo accepta non sunt, veluti ab eo, qui iam totus in pacem et compositionem, cum Hungariae Rege [2]) ineundam, spectabat.

Fridericus Imperator concordiam cum Mathia Hungariae Rege per conditiones inhonestas init.

Tentata est et per apostolicos et per Venetorum nuntios, pluresque alios viros graves, et per pontifices ac consiliarios Hungariae, inter Caesarem [3]), qui tunc in oppido suo Steyer [4]) degebat, et inter Hungarorum Regem [5]), qui apud Kornberg [6]) cum matre et uxore manebat, et incendium illic casuale, sed periculosum, conflagratis multis sumptuosis clenodiis, pertulerat, via pacis: quam [7]) Caesar astu diutius protrahebat, quo Hungarum maioribus damnis distineret, aliquas pacis conditiones, ab eo petitas, annuens, aliquas detrectans. Petebat autem Hungariae Rex a Caesare [8]), Regni Bohemiae regalia, quasi data semel Wladislao Bohemiae Regi, possent, ab illo ablata, sibi conferri. Petebat et cessionem iuris Regni Hungarici et tam literarum, quam octoginta millia florenorum, restitutionem: offerens se omnia castra, oppidaque in Austria conquisita (onerosa enim sibi plurimum erant ad tenendum) dimissurum. Maior deinde horum omnium nexus inter illos intervenit. Nam neque Caesar induci potuit, ut Iohannem Lichtenstener [9]) et aliquos Australes, qui in suam obedientiam redire recusabant, ditionis propriae aut Hungariae esse sineret, vel regalia, vel aurum, vel Regni Hungariae ius, cum sua perpetua ignominia, sibi consigna-

---

[1]) Grownikier *Cod. Przez.* Grofinkier *Ed. Lips.* (Grafenecker). [2]) cum Mathia Rege Hungariae *Ed. Lips.* [3]) inter Caesarem Fredericum *Ed. Lips.* [4]) Steger *Cod. Przez.* Slegii *Ed. Lips.* [5]) Regem Mathiam *Ed. Lips.* [6]) Korenberg *Cod. Przez.* (Korneuburg). [7]) Quam pacem *Ed. Lips.* [8]) Mathias Hungariae Rex a Frederico Caesare *Ed. Lips.* [9]) Lichtersterner *Ed. Lips.*

ret. At Mathias Hungariae Rex aduitebatur, ut Iohannes Bakinsloer [1]) Strigoniensis archiepiscopus, et Groffniker, sub tutela Caesaris remanerent, qui Hungari dominatum execrabantur. Propter quod labor diebus triginta continuatus magnis sumptibus, recidit in irritum: et gelubus atque nivibus cadentibus, coactus est in Budam remeare. Resumptis expost [2]) pacis tractatibus, pax sub turpibus conditionibus conclusa est, videlicet: ut Caesar [3]) a iure et titulo Regni Hungariae perpetuo cedat et se abdicet; altera: regalia super Regno Bohemiae Mathiae Regi det, et centum octoginta millia florenorum eidem solvat, et Hungariae Rex [4]) interim castra et civitates in Austria conquisitas teneat; ambo vicissitudinario solatio [5]) se contra omnem hominem iuvent, solo Papa et Rege Siciliae exceptis. Et licet Caesar [6]) duas conditiones implevisset, a iure et titulo Regni Hungariae recedendo, et dando altera Regni Bohemiae regalia: centum tamen et octoginta millium solutionem, quam in Australes reiiciebat, Australibus id onus horrentibus et dominatum Hungari aequo animo ferentibus, implere non potuit.

Stephanus Woyewoda Valachiae Radulonem filium Wlad Draculae, a Turco in Bessarabia constitutum, captivat et Turcis magna damna infert.

Magni vir animi Stephanus Woyewoda Valachiae, instaurata ex agrestibus in supplementum eorum, qui in clade Turcorum ceciderant, militia, ne otiose sedens segniter elanguesceret, circa Sancti Martini diem Bessarabiam cum exercitu ingressus, Praesidem eius Radulonem filium Wlad Draculae, a Turco constitutum, tradentibus sibi ultro illum civibus de Braszow, captivat. Et omni Bessarabia in suam redacta potestatem, eiectis de illa Turcis, plerisque trucidatis, et constituto in illa vice sua Praefecto, Czipulissa nomine, ipsam sui iuris facit. Hostilem quoque Turcorum regionem Thotrusch ingressus, illam incendit, et magna emolumenta, quae ex sale, cuius illic ferax est proventus, Turco cedere solebant, enervavit. Kazimiri quoque Poloniae Regis suffragia invocat, non dubitans his, quae praemisi, irritatum Turcum, in magnam choleram contra illum exarsurum.

---

[1]) Balzoer *Cod. Przez.* Basloer *Ed. Lips.* [2]) postea *Ed. Lips.* [3]) ut Fredericus Caesar *Ed. Lips.* [4]) et Hungariae Rex Mathias *Ed. Lips.* [5]) auxilio *Ed. Lips.* [6]) Fredericus Caesar *Ed. Lips.*

Turci Forum Iulii usque ad Cunianum devastant.

Intestino bello, quod inter Caesarem et Hungariae Regem [1]) funesto Marte agebatur, Turci cognito (nihil enim illos, quicquid ubique terrarum agebatur, Iudaeis explorantibus et Turcorum Caesari mensibus singulis per literas significantibus, latere poterat), cum triginta millibus armatorum Forum Iulii hostiliter circa festum Sancti Michaelis ingressi, omnem illius regionem usque ad Cunianum [2]) alias Cuniglianum, ad novem milliaria a Tervisio, depopulati sunt. Triaque millia stipendiariorum, quos Veneti circa angusta et clausuras Alpium, transitum Turcorum prohibituri, locaverant, facta impugnatione et conquisitione loci, trucidarunt, omnemque sexum, iuxta ac pecora, captivantes, impuberibus et senibus occisis, puberes, nullo ferente solatium [3]), in perpetuam captivitatem abegerunt, parturientibus, proh dolor! tam horrendas calamitates, catholicorum Regum et Principum discordiis, quae Turcis animos et prosperitatem subministrabant. Non pepercerunt etiam tunc Turci nostris basilicis, sed illas ignibus, incendiisque et ruinis tradebant, singulaque dabant divina et humana exterminio.

Kazimirus Rex in diaeta in Nova Civitate Korczin instituta, subsidium pecuniale a suis obtinet.

Tempore longo, a quarta videlicet Iulii [4]), usque ad vicesimam septimam Decembris [5]), Kazimirus Poloniae Rex apud Cracoviam immoratus, discessit. Et particulari in Nova Civitate Korczin acta cum terris Cracoviensibus et Russiae diaeta, cum nullum subsidium a se petitum impetrasset, alia diaeta in eodem loco, pro Dominica Laetare, quae in diem primam Martii [6]) cadebat, instituta. In qua aegre sibi decreti fuere fertones. Et exinde [7]) versus Radom, visitato Monasterio Sanctae Crucis Calvi montis advenit, illicque mansionem suam usque ad festa Christi continuavit.

---

[1]) inter Fredericum Caesarem et Hungariae Regem Mathiam *Ed. Lips.* [2]) Cumanum *Ed. Lips.* [3]) auxilium *Ed. Lips.* [4]) die videlicet mensis Iulii *Ed. Lips.* [5]) Novembris *Ed. Lips.* [6]) mensis Martii *Ed. Lips.* [7]) Ex Korczino *Ed. Lips.*

Boleslai et Conradi Ducum Masoviae vanitas in uxoribus ducendis et repudiandis cum dedecore eorum.

Boleslaus Masoviae Dux, coeco amore Annae virginis Hunowska, filiae olim Pauli de Hunow palatini Belszensis, de domo Prawditarum, correptus, ipsam accepit vicesima Iulii [1]) in uxorem. Celebratisque nuptiis, cum a fratribus et baronibus propriis, pluribus improperiis lacesseretur: eadem facilitate, qua duxerat, repudiata, fratrem germanum Conradum in eligenda uxore secutus, qui obscurae sortis ex Cracovia matronam Magdalenam, uxorem Simonis, filiam Stanislai Stawroth [2]), amore eius infascinatus, a viro abstractam, legitimo sibi copulaverat, et annis aliquot eius insano [3]) utebatur contubernio. Qua obeunte, funeriis illi ducalibus celebratis, aliam aeque sortis feminam, filiam Alexii, thoro suo copulavit et facinoris prioris foeditatem, qua se evacuare poterat, ingeminavit.

ANNUS DOMINI 1478.

In conventione generali Pyotrkoviensi solutio fertonum, obstantibus nonnullis de Maiori Polonia, concluditur. Hungari frustra petunt a Kazimiro Regni Hungarici invasionem, deficere a Mathia Rege volentes.

Festo Nativitatis Christi et diebus sequentibus, Kazimirus Poloniae Rex apud oppidum regium Radom, cum Elisabeth Regina [4]) et duobus filiis, Kazimiro et Alberto, duabusque filiabus, Sophia et Elisabeth, exactis, ad conventionem generalem Pyotrkoviensem, quae pro duodecima Ianuarii [5]) instituta erat, Elisabeth Regina et caeteris impedimentis apud Radom relictis, solo tantummodo Kazimiro secundogenito assumpto, transiit, et in die constituta illuc venit, pluribusque diebus, consiliariis pigre venientibus, vacuus et anxius, rebus publicis consulere nescius, stetit. Quibus in aliquali numero, non in pleno tamen (plerique enim valetudinarii aberant) convenientibus, varii interponebantur ad promovendas res rei publicae, tractatus; consiliis vero satis exquisitis, defectus aeris et sumptuum obstabat. Placebat singulis, ut in tam exangui rei publicae egestate, instituerentur dandi per kmethones fertones. Quorum cum institutionem plerique militares recusarent, nulla certa conclusio captari potuit, et res ipsa in conventus

[1]) vigesima mensis Iulii die *Ed. Lips.* [2]) Szthawroth *Cod. Calv.* [3]) infami *Ed. Lips.* [4]) Regina consorte *Ed. Lips.* [5]) die mensis Ianuarii *Ed. Lips.*

particulares dilata. In quibus etsi universae terrae Regni Poloniae fertonum institutionem laudassent, soli Posnanienses milites, quorum dux et auriga, Albertus Gorski castellanus Landensis et capitaneus in Wschowa, cum filiis Lucae de Gorka olim palatini Posnaniensis, de domo Lodzya, Iohannes alias Iwan de Obichow iudex Calissiensis, de domo Wyenyawa, et Iohannes Czarnkowski de domo Nalancz, cum aliquot aliis iuvenibus, erat, in conventu illos dare detrectarunt: et in rem publicam patriae, et in Regem [1]), a quo exaltati fuerunt et ditati, crudeles. Non paruit etiam in diaeta illa Pyotrkoviensi Magister Prussiae Martinus Thresler [2]), recenter in Magistrum [3]) electus: licet fuerit speciali nuntio regio, Stanislao Wisliczki Canonico Visliciensi, ut veniret et debitum fidelitatis iuramentum praestaret, requisitus. Sed nec per literas et nuntios, iuxta ac spoponderat, regiae requisitioni respondit: iam tunc totus in bellum Poloniae Regno movendum, intentus. Ita re nulla memorabili congesta, ex diaeta Pyotrkoviensi Kazimirus Poloniae Rex in Lanciciam venit: ubi Hungariae baronum secretus illi nuntius allatus est, qui sola Regina [4]) conscia et interpretante, auditus rogabat: ut Kazimirus Poloniae Rex iterum consurgeret et Regnum invaderet Hungariae, singulos Hungaros extemplo a Mathia [5]) ad illum defecturos. Huic legationi nihil certi responsum est, ne in novam guerram veniretur, praesertim cum Hungari priores pollicitationes irritas fecissent, nec servassent fidem.

Sbigneus episcopus Wladislaviensis gubernator Prussiae a Rege constitutus, novum fidelitatis sacramentum ab incolis Prussiae exigit.

Ex Lancicia in Brzescze Cuyaviense, Elisabeth Regina [6]) in Radom remissa, Kazimirus Rex [7]) divertit, tenuitque illic, praesentibus Iacobo Gnesnensi archiepiscopo, Sbigneo Wladislaviensi episcopo, et aliquot palatinis, cum baronibus, militaribus et civibus Prussiae, pro festo Purificationis [8]) conventum. Ad quem etiam Magister Prussiae Martinus, dum per nuntium et per notarium Regis Iohannem Choyenski, intelligeret se [9]) vocandum, ex Kinsberg propere versus Ragnetham abiit, ibique se occultavit. Rex [10]) rebus Prussiae stabilitis, etsi bellum a Magistro Prussiae immineret, com-

---

[1]) in Regem suum *Ed. Lips.* [2]) Tbresser *Ed. Lips.* (Martinus Truchses de Wetzhausen). [3]) in Magistrum Prussiae *Ed. Lips.* [4]) Regina Elisabeth *Ed. Lips.* [5]) a Mathia Rege *Ed. Lips.* [6]) Regina, consorte sua *Ed. Lips.* [7]) Poloniae Rex *Ed. Lips.* [8]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [9]) se etiam *Ed. Lips.* [10]) Rex Casimirus *Ed. Lips.*

positis et provisis, animisque omnium confirmatis, destituto Iohanne Kosczyelyeczki a Marienburgensis castri tenuta, et castro ipso in gubernationem Petri Dunin de Prawkowicze, castellani Siradiensis, commisso, Sbigneum etiam episcopum Wladislaviensem terris Prussiae in gubernatorem praeficit: ad quem in subitis necessitatibus haberetur recursus. Qui officium suum conversurus in profectum, diaetam generalem in Grudzancz, feria tertia post Conductum Paschae, quae fuit ultima Martii [1]), instituit. Ad quam cum universi, dicto gubernatoris sui parendo, ex terris Pomeraniae, Culmensi [2]) et Michaloviensi, ac districtibus Marienburg, Sthum et Kyerzberg, in frequenti numero, tam barones et militares, quam cives convenissent, ultronee se novo sacramento, Kazimiro Poloniae Regi [3]) sinceriter parituros, nec unquam fidem suam variaturos, obligarunt. Iohannes Sapyenski Poloniae miles, et Boyarski Pomeraniae miles, ex Thorun vero, Elbing et Gdansk, tres ex Consulatu, ad Martinum Magistrum [4]) et Ordinem missi sunt: requisituri, ut iuxta foedus sacramento firmatum, foedera in singulis suis conditionibus observent: commemoraturi, quod Magister primae legationi regiae, licet promiserit, tanto tempore non responderit, quod secundos nuntios regios ad se non admisit, et ut deputet locum ipsemet in Regno [5]) et tempus, ad quem irrecuse [6]) veniat: fidelitatis iuramentum praedecessorum suorum more, Maiestati regiae praestiturus.

Lithuanis magno studio instantibus, ut illis pro Duce aliquis filiorum Poloniae Regis daretur, ipse Kazimirus Rex abnuit. Turcorum Caesar amicitiam et foedus Kazimiri Poloniae Regis ab eo non abhorrentis, per nuntium suum petit.

Brzescze Cuyaviensi relicta, ad aliam rursum Brzescze Ruthenicalem Kazimirus Poloniae Rex ocyus se contulit, et cum Lithuaniae consiliariis aliam illic diaetam pro die Ramispalmarum, quae fuit quindecima Martii [7]), (neque enim praegnantes necessitates, a dorso relictae, descendere illum in Vilnam et ad interiora Lithuaniae patiebantur) celebravit, rebusque plurimis Lithuanicis illic stando providit. Et licet tunc Lithuaniae barones instarent magno studio et conatu, quatenus illis alterum ex filiis tunc secum praesentibus, Kazimirum videlicet vel Albertum, in suum vicarium substitueret: precationes tamen eorum, licet alter ex filiis, Albertus, lacrimando tacitus illas adiuvaret, et patrios ante diem suspiraret in annos,

---

[1]) dies mensis Martii *Ed. Lips.* [2]) Chelmense *Ed. Lips.* [3]) Regi et Regno Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Magistrum Prussiae *Ed. Lips.* [5]) in Regno Poloniae *Ed. Lips.* [6]) irrecusabiliter *Ed. Lips.* [7]) mensis Martii *Ed. Lips.*

multipliciter execratus, respondit: se vivente, gubernacula Ducatus Lithuaniae nullo pacto se alteri commissurum. Eo etiam illic agente [1]), venit ad illum Caesaris Turcorum Mahumeti nuntius, Turcistanus [2]) nomine, Thartarorum etiam nuntio comitatus. Qui magnae importantiae muneribus, videlicet scutellis et vasis argenteis, staminibusque axamenticis, adamascenis et purpureis, auro et murice intextis, praesentatis, propria etiam non vulgaria munera adiiciens, data licentia dicendi, retulit: Caesarem Turcorum ad omnem amicitiam et pacem cum Kazimiro Poloniae Rege, Regnoque suo et Principatibus, servandam, firmandam et inscribendam, optime dispositum et qualificatum esse, orareque Regem [3]), ut nuntiis vicissitudinarie missis, pax et amicitia firmetur et inscribatur inter eos, et habebitur [4]) pro gravi communi hoste, quicunque alterum ex eis invaserit. Adiuvabat hanc Turci legationem, etiam per specialem literam ingeminatam, Thartarorum Caesaris Nardulab nuntius, asserens, Caesarem Thartarorum Nardulab, ut cum Rege Poloniae Kazimiro foedus et amicitiam iungeret, induxisse [5]). Ambobus nuntiis munifice [6]) remuneratis, responsum est [7]): De benevolentia, amicitia et foedere Turcorum Caesaris gratum esse Regem [8]), suscepturumque singula, quae et voce et sermone offerebat, non abnuiturum, et missis nuntiis latius se super his responsurum. Quibus sic expeditis, et rebus Lithuaniae ordinatis, discessit Kazimirus Poloniae Rex ex Brzescze Ruthenicali, et venit in Lublin. Ubi aliquot diebus consumptis, per Radom, Opoczno, caeteraque loca venit in Pyotrkow, conventionemque generalem dudum indictam illic pro festo Pentecostes, quod in decimam diem Maii cadebat, cum omnibus terris tenuit.

Pax inter Mathiam Hungariae et Wladislaum Bohemiae Reges per arbitros communes certis sub conditionibus cum dedecore Regum et Regnorum Poloniae ac Bohemiae concluditur.

Interim dum haec transigerentur, pro Dominica Ramispalmarum, quae eo anno in quindecimam mensis Martii [9]) cadebat, conventio specialis pro pace inter Mathiam Hungariae, et Wladislaum Bohemiae, Reges, ad pacificandum Bohemiae Regnum, agi in Brunna coepta est. Ad quam cum ex parte Mathiae Hungariae Regis, Iohannes Varadiensis, Prothasius Olomun-

[1]) Casimiro Poloniae Rege in Brzesczye Ruthenicali agente *Ed. Lips.* [2]) Turcisanus *Ed. Lips.* [3]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [4]) habeatur *Ed. Lips.* [5]) induxisse ad eam Turcum *Ed. Lips.* [6]) Casimirus Rex Poloniae magnifice *Ed. Lips.* [7]) responsum illis est *Ed. Lips.* [8]) Casimirum Regem *Ed. Lips.* [9]) Martii diem *Ed. Lips.*

czensis, Rudolphus Wratislaviensis episcopi, Hinko de Poszdzyebrady [1]) Dux Monsterbergensis, Stephanus Transylvaniensis Woyewoda, cum aliis Hungaris; ex parte vero Wladislai Bohemiae Regis, Henricus de Poszdzyebrady [2]) Dux Monsterbergensis, Iohannes Rupowski magister curiae, Byenyassius Weythmulner [3]) capitaneus in Karlszthen [4]), Petrus Dulynyecz, cum aliis, tanquam arbitri, et Stiborius Thowaczowski Regni Bohemiae Cancellarius et Capitaneus Moraviae, tanquam superarbiter, ab utraque parte electi, convenissent et longo tempore litis materiam digessissent, pax tandem inter Reges et Regna sub his conditionibus conclusa est: ut Wladislaus primogenitus Regis Poloniae [5]), tanquam haeres naturalis Regnum Bohemiae possideat, et omnes barones et militares, castra et civitates, quae in Bohemia consistunt, illi de caetero pareant; Mathias vero Hungariae Rex illum de caetero Bohemiae Regem titulet et scribat, et pro filio illum, et ipse eum pro patre teneat. Et ipse Mathias Hungariae Rex Moraviam, Slesiam et utramque Lusatiam, in sua ditione teneat [6]), donec sibi quadringenta millia florenorum pro una die per Wladislaum Regem et Regnum Bohemiae fuerint persoluta: absolvendi Bohemi a solutione huiusmodi summae, si Wladislao Bohemiae Rege naturali mortuo, Mathiam Hungariae sibi in Regem assumpserint; Olomunczensis episcopus, et Dubski [7]) Marsalcus Regni Bohemiae, ut cum officiis suis, quamvis in Moravia consistentes, ad solum Bohemiae Regem Wladislaum haberent respectum, per conditiones pacis. Arbitrantur hanc pacem sub aliis et his conditionibus conclusam, ut et per utrumque Regem custodiri, promissam. Quam si quis cum ea, quae in campo ante Wratislaviam sub aequissimis conditionibus offerebatur, quibus Mathias Hungariae Rex se omnem Moraviam, Slesiam, Lusatiam et omne ius et titulum Regni Bohemiae, sponte dimissurum, et Kazimirum Poloniae Regem amplissimis donis honoraturum, eique, si eum data filia Hedvigi in consortem, in generum adoptaret, perpetuo serviturum, comparare iuste velit, reperiret profecto, pro honestissima pace, quam Kazimirus Poloniae Rex tunc cum beneplacitis sibi conditionibus, et omnium suorum hostium deiectione et confusione, Regnique sui Poloniae excellenti gloria et amplitudine dare poterat, turpem nunc et foedam (quod Elisabeth Reginae, consortis suae, voluntati auscultaret, quae filiam suam originario homini tradi moleste ferebat, non advertens [8]), omnes nedum homines, sed et Reges ex stercore erectos esse) pacem accepisse, dedecorantem et suam, filiique sui, et utriusque Regni Polonici et Bohemici, et honestatem et au-

[1]) Poszdzyebrath *Ed. Lips.* [2]) Posdzyebrat *Ed. Lips.* [3]) Weytmilner *Ed. Lips.* [4]) Karlisten *Ed. Lips.* [5]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [6]) habeat *Ed. Lips.* [7]) Dupszki *Cod. Calv.* [8]) moleste ferenti, nec advertenti *Ed. Lips.*

thoritatem. Gaudebat universa Bohemia, Slesia, Moravia et Lusatia, de huiusmodi pace, quamvis onerosas conditiones secum trahente [1]), ex eoque maxime exhilarescebant, quod videbant sibi virum, et naturalem et mansuetum Regem redditum esse, et illegitimo, violento atque tyranno, cuius propter spolia et truculentium execrabantur Principatum, se liberatos fore [2]). Unde collationem se argenti ultro facturos disponebant: quadringentos aureos Mathiae Hungariae Regi, quo citius ex sua ditione deciderent, soluturi.

Pax inter Hungariae et Bohemiae Reges facta, per Mathiam Hungariae Regem rupta postea, iterum sub aliis conditionibus firmata est.

Sub hoc tempore Wladislai Bohemiae Regis exercitus, cuius Burzian baro capitaneus erat, apud monasterium Thoczischow agens, a gentibus Mathiae Regis Hungariae, in Pilsno praesidium tenentibus, cuius Plankiberk Australis erat capitaneus, dum pabulationes conaretur et incendia ac populationes prohibere, contritus est et magna clade obrutus: et quadringentis occisis, octingenti in manus hostiles cum equis et spoliis vivi venere. Aliud quoque accidens aeque malum supervenit. Varadiensis [3]) episcopus Iohannes, et Stephanus Transylvaniensis Woyewoda, habendo in suo comitatu Hinconem Ducem Monsterbergensem, confecta pace, in Kadan oppidum Bohemiae, ex Olomuncz ad limina quatuordecim Adiutorum, qui ibidem feruntur clarescere miraculis, descenderant, abinde Pragam reversi, dum familiares eorum sacramentum, ab haereticis confectum, tunc processionaliter conductum, honorare detrectant, animantibus sacerdotibus populum communem, plerique ex Hungaris violati sunt. Et Varadiensis episcopus [4]), et Transylvaniensis Woyewoda Stephanus, nisi celeriter Dux Hinco accurrisset cum civibus de Nova Praga, omnes ad unum fuissent turpirer occisi. Hanc novitatem Rex Bohemiae Wladislaus moleste ferens, nuntios Regis Hungariae [5]) ad se in Kuthnos montes venientes, plurimum honoratos et muneratos, de iniuriis eis illatis placavit. Moverunt hi duo casus Mathiam Hungariae Regem, fecereque elatum. Henricus quoque Monsterbergensis Dux, cum conciliator pacis esset, illum assiduis insusurrationibus ad bellum incendebat, timens in pace suam aestimationem diminutum iri: non favente fortuna Bohemis de pace, et iustissimo Deo ostendente, quod nondum fuerant facinora Bohemorum plures errores practicantium, abstersa. Itaque pace reiecta, pro qua reintegranda Rudolphus episcopus Wratislaviensis,

---

[1]) traheret *Ed. Lips.* [2]) esse. *Ed. Lips.* [3]) Varadiensis enim *Ed. Lips.* [4]) episcopus Ioannes *Ed. Lips.* [5]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.*

quamvis homo senex et decrepitus, ab universis civibus Wratislaviensibus rogatus et instigatus, iterum se Budam ad Regem [1]) inexorabilem fatigaverat, bellum ex integro resumi coeptum est, et ipse Mathias Hungariae Rex per publicas suas literas, Wratislaviensi episcopo et capitaneo, ac civibus, caeterisque suis officialibus scriptas, instigante ad id illum fratre Gabriele de Verona episcopo Agriensi, nuper in Cardinalem promoto, omnem conclusionem pacis revocavit: asserens tractatores illius, vel potius fingens, nullum a se mandatum ad concludendam illam habuisse. Sed neque absque scientia Papae et sui Legati, fratris Gabrielis Cardinalis et episcopi Agriensis, deducebat se in pacem quamlibet posse consentire: indignatione magna ardens, quod per conditiones illius pacis Wladislaus Bohemiae Rex verus et legitimus declarabatur. Insimulabat insuper ipse Mathias Hungariae Rex virum innocentem et simplicem, Poloniae Regem Kazimirum, quasi illum veneno extinguere conatus fuisset. Quapropter ipse Kazimirus Poloniae Rex per unum ex Consularibus viris de Wratislavia fuit secrete avisatus, ut sibi a duobus venenatoribus, per Hungariae Regem [2]) clandestine in curiam suam, videlicet a Byenyaskone Australi, et Nerbergo, natione Nurembergensi [3]), submissis, pro omni loco, die et tempore ac momento caveat. In Bohemia autem per praesidium apud Pilszno locatum extendebantur populationes, flammae et incendia, late et passim, nemine resistentiam opponente, animos Bohemorum luxu et inertia occupante: donec a Wladislao Bohemiae Rege tractatores pacis pro parte Mathiae Hungariae Regis, dati [4]). Tractatoribus autem pacis Mathiam Hungariae Regem frequentibus probris et conviciis de violatione foederum carpentibus, treuga [5]) inter Reges et Regna primum ad festum Sancti Iacobi [6]), exinde ad festum Sancti Michaelis [7]), stabilita est, et varii tractatus ad formandam pacem interpositi. Quae tandem conclusa et literis utriusque Regis firmata [8]) sub his conditionibus: Ut uterque se Bohemiae Regem scribat et titulet; apud Wladislaum universa Bohemia integre et Electoriatus et Episcopatus Olomunczensis et Marsalcatus, apud Mathiam [9]) Moravia, Slesia et Lusatia et sex civitates remaneant. Si prius Mathias diem obierit, Wladislaus teneatur Regno Hungariae quadringenta millia florenorum solvere, et Moraviam, Slesiam, Lusatiam rehabere, et haeres perpetuus Regni Bohemiae existere; si vero pignore non suscepto excesserit, Mathias in Regno [10]) succedet, et

[1]) ad Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [2]) per Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [3]) Muriburgensi *Cod. Przez.* [4]) datos *Ed. Lips.* [5]) pax *Ed. Lips.* [6]) Sancti Iacobi Apostoli *Ed. Lips.* [7]) S. Michaelis Archangeli *Ed. Lips.* [8]) firmata est *Ed. Lips.* [9]) apud Mathiam vero *Ed. Lips.* [10]) in Regnum Bohemiae *Ed. Lips.*

Regnum Bohemiae erit liberum a quadringentorum millium florenorum solutione.

In conventione generali Pyotrkoviensi contributio fertonum Kazimiro Regi concessa. Ad Pontificem Romanum nuntius mittitur, accusaturus apostolicum Legatum, quod Kazimirum ut haeresis fautorem, Wladislaum vero Bohemiae Regem ut haereticum excommunicatum declaravit.

In festo Pentecostes, quae fuit decima Maii [1]), acta est conventio generalis apud Pyotrkoviam. Ad quam cum consiliarii advenissent, post multos et varios tractatus, Kazimirus Poloniae Rex fertones sibi ab universo Regno, ad necessitates impendentes expediendas, solvi aegre in eum annum obtinuit, in quo adhuc annonae vilitas continue ascendebat. Item ad multiplicem instantiam baronum Maioris Poloniae decretum est, ut Zuppa salis [2]), ad cohibendum importationem salis Missnensis sive Saxonici, in Maiori Polonia apud villam sive locum, qui Pinka dicitur, aperiretur, et regimen illius sub uno perpetuis temporibus Zuppario Cracoviensi consisteret, ne una alteram absorberet. Wladislao Bohemiae Regi, nuntiis sui flagitantibus, decem millia florenorum in suffragium contra hostes missa [3]), ad Summum Pontificem Sixtum quartum Iohannes Goslupski [4]) Decretorum Doctor, Canonicus Posnaniensis, de insania et insolentia Balthasaris de Piscia, Nuntii sui apud Wratislaviam residentis, quod Wladislaum Bohemiae Regem ut haereticum, Kazimirum vero Poloniae Regem ut fautorem haeresis, et omnes fautores eorum, excommunicatos et interdictos, publicis et stultis suis denuntiaret processibus, questurus, et ultionem expostulaturus, rogaturus quoque Sixtum Papam, quatenus provisiones et collationes beneficiorum, et cathedralium ecclesiasticorum [5]), adinstar et formam decretorum Concilii Basiliensis restringeret. Iusta quidem petitio, sed intempestiva: tenues habitura profectus.

Kazimiro Poloniae Regi filia Barbara nascitur.

Ex Pyotrkovia Kazimirus Poloniae Rex discedens, in Radom, ubi illum Elisabeth Regina opperiebatur, processit. Et aliquot illic hebdomadis commoratus, in Sandomiriam venit: ubi illo immorante, Elisabeth Regina,

---

[1]) quod celebrabatur decima die mensis Maii *Ed. Lips.* [2]) fodina salis *Ed. Lips.* [3]) missa sunt *Ed. Lips.* [4]) Golubski *Ed. Lips.* [5]) Ecclesiarum *Ed. Lips.*

quindecima Iulii [1]), uterum gravidatum solvens, filiam sextam, prolem vero duodecimam, aequatura filias maribus, enixa est. Quae a Iohanne Rzeschowski episcopo Cracoviensi [2]), in ecclesia Sanctae Mariae Sandomiriensi baptisata, Barbara nomen accepit. Diebus autem purgationis exactis, Kazimirus Poloniae Rex ex Sandomiria, Sabbato ante festum Nativitatis [3]) Sanctae Mariae [4]), egressus, in Novam Civitatem Korczin transiit: ubi publicarum rerum expeditioni vacans, usque ad duos menses mansit.

Magister Prussiae, negato homagio Regi Kazimiro, Brodniczam et Chelm civitates occupat atque cum exercitu in campum procedit; sed frustratus subsidio a Mathia Hungariae Rege promisso, ad propria revertitur.

Prussiae recens Magister Martinus Trukses, totus iam cum Ordine suo in rebellionem et bellum contra Kazimirum Regem et Regnum Poloniae, Hungariae Rege Mathia novos et magnos spiritus, fictos tamen et simulatos magis, quam fideles sibi suggerente, prospectans, dum ad certa loca sibi per Kazimirum Regem designata, ad praestandum, tanquam novus Magister, fidelitatis et homagii iuramentum, venire contempsisset, rebellionisque monstrasset vultum, guerram quoque Regi et Regno movendam [5]) clandestine cum Fratribus Ordinis (cum omnes subditi sui, tam militares, quam cives, illam magnopere execrarentur [6]) decoquebatur. Unde et duas civitates in terra Chelmensi, videlicet Brodniczam et Chelm, et arcem veterem, quae regiae ditionis erant, datis pecuniis Iohanni Schumborski, fratri Bernardi, et eius satellitibus, quas se asserebant sub tempore guerrae [7]) meruisse, quas se Kazimirus Poloniae Rex offerebat daturum, et quarum nobilem portionem praefatus Iohannes Schumborski, sexingentos videlicet florenos, a Kazimiro Rege mendax et ganeo acceperat, inique occupavit: opportuna iam loca, pro inferendo Regi [8]) et suis bello, habiturus. In campum quoque cum iusto exercitu, in quo tamen maior pars agrestium erat, sub tempore, de quo inter ipsum et Mathiam Hungariae Regem convenerat, processit, et pluribus diebus circa Osterod stativa tenuit: sed cum ab Hungariae Rege [9]) se vidisset delusum, qui nec unum pedestrem in eius solatium [10]) misit, sed intra Budam, solatiis, choreis vacans et crapulis,

---

[1]) die mensis Iulii *Ed. Lips.* [2]) Wratislaviense *Ed. Lips.* [3]) ante Nativitatis *Cod. Przez.* [4]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [5]) bellum quoque Regi et Regno Poloniae movendum *Ed. Lips.* [6]) magnopere illud execrabantur *Ed. Lips.* [7]) belli *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Regi *Ed. Lips.* [9]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [10]) auxilium *Ed. Lips.*

se continuit, cum magno rubore et ignominia, campum solvere et in tecta redire cum suis omnibus compulsus est; omnesque suae gentes, quas in praefatis locis pro praesidio posuerat, dilapsae fuga, eo tamen proposito, ut solatio [1]) Hungariae Regis Mathiae adveniente, campum resumeret. Tanta fiducia, sive verius pompa, fretus, ut gloriaretur se, facili impendio, absque gladio et armis, omnes terras sibi abstractas resumpturum, ponebatque maximam spem non solum in Mathiae Hungariae Regis praesidio, sed etiam in aliquarum civitatum fictili pollicitatione, quas ad se sperabat moto bello extemplo defecturas, et in Principibus, Proceribusque Almanniae, qui se in eius solatium [2]), moto quamprimum bello, pollicebantur venturos.

Bellum civile in universa Italia exortum ex discordia familiae de Pacis cum domo de Medicis.

Die Solis vicesima sexta Aprilis [3]), apud Florentinam civitatem domus et factio de Pacis, quorum [4]) principes et capita erant Franciscus et Iacobus de Pacis, graviter et iniquo ferentes animo, alteram factionem de Medicis, cuius Laurentius et Iulianus, fratres germani, erant duces, longo tempore in Florentia habere dominatum, contra illam conspirant, et fulti auxilio Hieronymi Comitis, Sixti quarti tunc Papae nepotis, et Gabrielis Cardinalis Sancti Georgii ad velum aureum, filii eiusdem Comitis, et Francisci archiepiscopi Pisani, in ecclesia sub divinis in eos irruentes, Iulianum de Medicis uno ictu interimunt; Laurentius alter de Medicis, familiari eius ipsum brachio protegente, gravi vulnere accepto, aegre salvatus est. Archiepiscopus Pisanus [5]) parti suae subventurus, ad praetorium accurrens, octo civitatis Praesides illic consistentes, aut capere aut occidere nitebatur. Sed communitate tumultuante, et in factione domus de Pacis et auxiliariorum eius, inter quos et Iacobus Poggii, oratoris famosi filius, orator et ipse non vulgaris computabatur, magna ira excandescente, capitur archiepiscopus Pisanus, et facinus suum ore et propria apodixa confessus, suspenditur et ex praetorio praecipitatur, in partesque conciditur minutas. Ambo fratres Franciscus et Iacobus de Pacis, et alii prope trecenti, qui cum illis conspiraverant, occiduntur. Cardinalis Gabriel captivatur et in carcerem truditur; seditio maxima passim in singulos, qui erant de factione Pacis, exercetur. Post plurimos conatus, Cardinalis Gabriel cum magna difficultate dimissus, Romam rediit. Sixtus Papa, in quem huius cladis om-

[1]) auxilio *Ed. Lips.* [2]) auxilium *Ed. Lips.* [3]) mensis Aprilis *Ed. Lips.* [4]) cuius *Ed. Lips.* [5]) archiepiscopus Pisanus Franciscus *Ed. Lips.*

nis congerebatur culpa, terribilissimas contra Florentiam fulminat censuras et poenas ob necem archiepiscopi Pisani [1]), et supponit illam interdicto, et Laurentium de Medicis inhabilitat et privat omni honore, usque in quartam generationem. Oritur ob hoc ingens bellum, et universa Italia in propria viscera arma convertit, civilesque, stridente funesto Marte, aguntur clades. Summus enim Pontifex Sixtus Reges, Napuliae Ferdinandum, Hungariae Mathiam, et Senensium communitatem, Florentiae [2]), Franciae Regem, Venetos, Ducem Mediolanensem, Bononiensem in suam societatem asciscunt. Frequentes inter partes interponuntur particulares conflictus, et vilipensis censuris, maximae in Papam correptiones congerebantur.

Turcorum Caesar Carinthiam impune clade affligit.

Cladibus et bellis civilibus, quae in Italia gerebantur, Caesar Turcorum Mahumeth exhilaratus, tempus opportunum sibi praebitum non negligendum ratus, ingentem exercitum, circa festum Sancti Laurentii, ex Bossna in Carinthiam transmittit. Qui, nullo obstaculo offensus, omnem Carinthiam ab oppido Malburgeta usque ad Villacum, et prope Gracz [3]), celeriter transcurrens, caedibus, incendiis, rapinis et captivitate barbarica, cuncta foedavit, et prope Salczburgam grassatus, cum ad fluvium Drawa pervenisset, mille trecentos homines resistentiam illi pro ponte facientes, occidit; et nisi pons disruptus et Drawa undis inflatus impedivisset, in ulteriora multo processisset: neque enim clausurae Alpium, neque concava Piciarum, illis obstabant. Quo factum est, ut magna multitudo captivorum a Turcis [4]) in perpetuam servitutem tunc fuit, nemine ferente opem, et terrore maximo animos singulorum occupante, depulsa.

Thartari oppidum Braczlaw spoliant atque incendunt.

Thartarorum sub idem tempus exercitus, famem suam et inediam, quae in eorum regione plurimum invaluerat, sedaturus, ad fines Podoliae perveniens, terras Russiae [5]) invadere moliebatur. Sed comperto, quod Polonorum exercitus ex omnibus Russiae terris collectus, sub ducatu [6]) Spithkonis de Iaroslaw Leopoliensis, et Iohannis Odrowansch Podoliae, palatinorum,

---

[1]) Francisci archiepiscopi Pisani *Ed. Lips.* [2]) commune, Florentini *Ed. Lips.* [3]) Hracz *Ed. Lips.* [4]) ab illis *Cod. Przez.* [5]) Podoliae *Ed. Lips.* [6]) sub ductu *Ed. Lips.*

consistens, eorum opperiebatur adventum, dimicare cum illis paratus, retrocessit, et reditum simulans, in atra silva se recondidit. Postquam vero sensit Polonicum exercitum ad propria dilapsum esse, ex saltu, in quo per dies plures delituerat, clandestine egressus, ad oppidum Braczlaw, quod tunc a Duce Czartoryski tenebatur, nocte pervenit, et illud, in arcem diffugientibus oppidanis, spoliavit et incendit, regionemque [1]) circumquaque spoliis et incendiis, et captivitate mortalium affecit, parumque abfuit, quin et arcem in Braczlaw caperent.

Kazimirus Poloniae Rex, cognita rebellione Magistri Prussiae, exercitum in Prussiam mittit, et post binam legationem inducias cum Mathia Hungariae Rege et Cruciferis suscipit.

Evidentibus signis, rebellionem contra iusiurandum et foedus sancitum Martino Threslar Prussiae Magistro cum Ordine suo maturante, et Mathiam Hungariae Regem in suam protectionem pellicente, Kazimirus Poloniae Rex intelligens [2]), exercitu de mercenariis militibus comparato, in Prussiam sub ducatu [3]) Iohannis Byali et Iohannis Zyelyeszenski [4]) ad conterendum contumaciam Nicolai Tungen, qui Varmiensem occupabat episcopatum, mandans, ne Magistro Prussiae et eius terris aliquam vim inferrent, transmittit. At Magister Prussiae succurrendum Nicolao Tungen ratus, in campum cum suis et Nicolao Tungen egreditur pugnaturus. Sed cum Iohannes Byali celeriter procedens, vellet cum eo manum conserere, dissoluto [5]) exercitu, cuius maior pars ex agrestibus erat, et veritus suam et suorum cladem, nec videns, solatia [6]) sibi per Hungariae Regem [7]) pollicita, procedere, in arces refugit, episcopatusque Varmiensis igne et gladio vastabatur. Mittit et Kazimirus Poloniae Rex Stanislaum Wantropka de Strzelcze palatinum Belszensem ad Mathiam Hungariae Regem, hortans, ne contra foedus Poloniae et Hungariae Regnorum, dudum ictum et recenter innovatum, de Principe et consiliario Regni Poloniae et terris Prussiae se intromittat: non minus enim Poloniae Regi [8]) Prussiam, quam Cracoviam, curae esse. At Rex Hungariae [9]) spiritu elato respondit: Non esse honestum sibi, confoederatos suos (Magistrum Prussiae notans et Nicolaum Tungen) relinquere. Rogareque Poloniae Regem [10]) per Wladislaum Antiquae Budae Praepositum,

---

[1]) regionemque illam *Ed. Lips.* [2]) id intelligens *Ed. Lips.* [3]) sub ductu *Ed. Lips.* [4]) Sczessenski *Cod. Przez.* Zieliezinski *Ed. Lips.* [5]) ipse dissoluto *Ed. Lips.* [6]) auxilia *Ed. Lips.* [7]) per Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [8]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [9]) Rex Hungariae Mathias *Ed. Lips.* [10]) Regem Casimirum *Ed. Lips.*

coepit, ut si pacis avidus sit, bellum Pruthenicum interrumpat. Daturum se congruos modos, quibus nullatenus se teneri foedere, Magistro Prussiae in scripto doceat, et Magistrum et Ordinem ad obedientiam Poloniae Regis reverti cogat. Hanc quoque viam Poloniae Rex [1]) experturus, alios nuntios, Iohannem videlicet Dlugosch Canonicum Cracoviensem et Stanislaum Marszalkowicz, ad illum destinat, non abnuens se a Prussia amoturum bellum, si modos illos sinceros cognoverit: cum gentes Hungariae Regis, pro comperto habeat, Slesiam sub ducatu [2]) Zyeloni [3]) ingressos esse, sub specie ferendi auxilii Duci Iohanni Zeganensi contra Albertum Marchionem Brandeburgensem, facilius exinde, et cumulatiori Marte, in Prussiam traiecturas, responsionemque suam palatino Wantropczae datam, contrario facto variasse. Qui cum Hungariae Regem [4]) apud Budam non offendissent, in Wischegradum illum conveniunt. Quorum legatione audita, negat se Hungariae Rex modos, quibus Magistrum Prussiae, Ordinemque et Nicolaum Tungen, Regi Kazimiro conciliaret, scire, aut id Poloniae Regi intimasse, nec licere sibi Magistrum Prussiae et Ordinem et Tungen relinquere, etiamsi sibi de Pannonico Regno excedendum foret: quorum, mandante Sede Apostolica, asserebat se suscepisse curam. Delusos se et Regem Poloniae [5]), nuntii Polonici, per oratorem Mathiae Regis Hungariae, Wladislaum Praepositum Antiquae Budae, intelligentes, quid ultra agerent, quo gradum verterent, non habebant. Compertum habebant, praefatum Mathiam Hungariae Regem quatuor exercitus, invasuros Poloniae Regnum in quatuor partibus ferro et igne, ordinasse, et quatuor illis duces, videlicet Victorinum Ducem Monsterbergensem, filium Georgii Posdzyebraczki, Iohannem Byelik, Iohannem Ziroczinski et Tarczi Thomam Hungarum praefecisse, stareque in armis paratos, ad Regnum [6]) irrumpendum. Quintum, de septem millibus armatorum, cuius Zyeloni Bohemus erat ductor, ut Pomeraniam et Prussiam, quacunque via et arte posset, irrumpat, et Magistrum Prussiae, et Ordinem, atque Tungen tueatur et in [7]) terras Pomeraniae restituat, mandasse. Qualificatione itaque rerum et statu, et sui Regis conditione et temporis ratione pensata, impendens periculum a patria aversuri, cum Pannonico Rege [8]) pactum conficiunt, non tam pulchrum, quam necessarium: ut [9]) recedatur utrobique usque ad festum Purificationis [10]) ab armis, et pro die illa agatur in Olomuncz diaeta, in qua per Reges Hungariae et Bohemiae et eorum consiliarios, Poloniaeque Regis, illic mittendos, tractetur benigna

[1]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [2]) sub ductu *Ed. Lips.* [3]) Sieloni *Cod. Przez.* Zielyoni *Ed. Lips.* [4]) Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [5]) Regem Poloniae Casimirum *Ed. Lips.* [6]) Regnum Poloniae *Ed. Lips.* [7]) et ut *Ed. Lips.* [8]) cum Mathia Pannonico Rege *Ed. Lips.* [9]) ut videlicet *Ed. Lips.* [10]) Purificationis Sanctae Mariae *Ed. Lips.*

utrorumque reconciliatio, et iustus, vel saltem aequus finis differentiae rerum imponatur; arces et loca in episcopatu Varmiensi, armis quaesita, Poloniae Rex, infra inducias, cum suis pertinentiis teneat; coacta ad homagium in libertatem solvat; gentibus suis episcopatum Varmiensem, relictis tamen quae pro tuitione castrorum ab eo quaesitorum, sufficiant, exarmet. Molestae erant hae sufferentiarum [1]) conditiones et Regi Poloniae [2]) et suis: minus tamen Regi, quam consiliariis, carpebantque sermonibus nuntios, quod in illas consenserant conditiones, parum attendentes, quod bellum in Prussia ob aerarii regii defectum amplius trahi, militibus discessum facientibus, non poterat, nec facile arces et civitates episcopatus Varmiensis, arte et natura munitae, conquiri. Paritum est in omnibus fere conclusionibus, per nuntios Poloniae Regis [3]) cum Mathia Hungariae Rege ictis, et Magister Prussiae et Ordo non impetebatur bello: Varmiensis tamen episcopatus et bello quatiebatur et armis, et aliquot arces et loca sub Tungen conquisita. Magister Prussiae Martinus et Nicolaus Tungen, bellum formidabilius veriti (iam enim copias Regis Hungariae [4]), quas Zyeloni ducebat, ipsis solatia [5]) laturas, a Iohanne Marchione Brandeburgensi usque ad internicionem bis contritas senserant), tractare de pacis conditionibus, aut aequis aut tolerabilibus, cum Sbigneo episcopo Wladislaviensi, Paulo Iassyenski Regni Poloniae vicethesaurario, et Petro Dunin castellano Siradiensi et capitaneo Marienburgensi, Praefectis Regis, coeperant. A quo officio illos foedus cum Mathia Hungariae Rege per nuntios Regis Poloniae [6]) ictum avertit: veritos, ne Hungariae Regis contra se accenderent indignationem.

Vincentius Kyelbassa episcopus Culmensis moritur.

Die Iovis duodecima Novembris [7]), Vincentius Kyelbassa episcopus Culmensis et ecclesiae Pomesaniensis alias Quidzinensis perpetuus administrator, cum annis decem, mensibus septem, diebus quatuor, in sede pontificali Culmensi sedisset, et plurima illius et Varmiensis ecclesiae nobilia clenodia, vivendo liberali et magnifico sumptu, distraxisset, apud Lubawa, castrum ecclesiae, morbo paralytico absumptus moritur et in ecclesia Culmensi quindecima die mensis eiusdem sepelitur. Vir nobilis de domo et familia Nalancz, staturae iustae, pilo glauco, parum subrufus, ex patre Pelka alias Fulcone, et matre Margaretha, ortus.

---

[1]) induciarum *Ed. Lips.* [2]) Casimiro Poloniae Regi *Ed. Lips.* [3]) Regis Casimiri *Ed. Lips.* [4]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [5]) auxilia *Ed. Lips.* [6]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips* [7]) mensis Novembris *Ed. Lips.*

ANNUS DOMINI 1479.

Kazimirus Rex diaetae per nuntium Mathiae Hungariae Regis nomine petitae, in Olomuncz tenendae, assentit, filiamque Sophiam Friderico Marchioni Brandeburgensi desponsatam, in Frankfordiam mittit.

Solennitatum Natalitii Christi dies cum Kazimirus Poloniae Rex apud ecclesiam Cracoviensem, cum consorte sua Elisabeth [1]) exegisset, feria tertia infra Octavas Epiphaniarum, quae fuit duodecima Ianuarii [2]), Cracovia egressus, ad tenendam conventionem generalem Pyotrkoviensem pro Octava Epiphaniarum, quae fuit tredecima Ianuarii, tardiuscule per Myechow, Andrzeyow et Przedborz ivit. Ubi illi Regis Hungariae Mathiae nuntius Iaroslaus Czarnohorski allatus est, petens: ut diaetam pro festo Purificationis [3]) apud Olomuncz indictam, in diem secundam Maii [4]) differret; obsecrans insuper: ut illi personaliter dignetur interesse, multas commoditates et profectus ex sua personali praesentia, et sibi, Regnoque suo Poloniae, filioque suo Wladislao Bohemiae Regi, sed et facilem pacis Pruthenicae reformationem, effecturus; dando etiam illi facultatem, ut si locus et dies parum grata Regi Poloniae forent, pro suo libito, quae conducerent, eligeret, interim quoque bellum Prussiae cum Tungen actum suspenderet. Et quamvis suspensio gravis et dispendiosa nonnullis consiliariis videretur, habendo tamen respectum ad munificas conditiones, ad quas se Pannonicus Rex [5]), et per Iohannem Dlugosch [6]), et Stanislaum Marszalkowicz, priores nuntios regios, et per Iaroslaum Czarnohorski, exhibebat, missis ad Hungariae Regem [7]) nuntiis, videlicet Raphaele Iaroslawski Regni Poloniae marsalco, Paulo Iassyenski Regni Poloniae vicethesaurario, et Andrea Rosza Praeposito Lanciciensi, denuntiat: sibi gratam fore [8]) suam amicissimam oblationem, nec recusare conventum, si foret necessarius; Magistro vero Prussiae omnem culpam suam, quamvis grandem, ignosciturum, et Nicolao Tungen alium episcopatum daturum, Regis Hungariae contemplatione. Et filia Sophia virgine, quae secum sexingentorum equorum comitivam de baronibus et militibus habebat, quorum Andreas Oporowski Varmiensis episcopus,

---

[1]) Elisabeth Regina *Ed. Lips.* [2]) dies mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [3]) Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) mensis Maii *Ed. Lips.* [5]) Rex Mathias *Ed. Lips.* [6]) per Ioannem Dlugosch Canonicum Cracoviensem *Ed. Lips.* [7]) ad Mathiam Hungariae Regem *Ed. Lips.* [8]) esse *Ed. Lips.*

Mathias de Moschin [1]) palatinus Posnaniensis [2]) et capitaneus Maioris Poloniae, Nicolaus de Kuthno palatinus Lanciciensis [3]), Petrus Kurozwanczki marsalcus curiae, Iohannes Sapyenski magister curiae [4]), Iohannes Lanka [5]) vicethesaurarius, Ianussius Dlugosch magister coquinae, Iohannes Wronowski subpincerna, erant principales, in Frankfordia, cum splendido apparatu (dudum enim illam Friderico, filio iuniori Iohannis Marchionis Brandeburgensis, desponsaverat) transmissa, ipse de Pyotrkovia, omnibus publicis expeditis negotiis, egressus in Lanciciam, cum Elisabeth Regina [6]) divertit. Expost [7]) vero diaetae apud Kolo habitae interfuit: ubi iuxta ac in caeteris diaetis particulariter habitis, ex omnibus civitatibus regiis, ecclesiasticis et militarium Czisza [8]) decreta est. Ex Kolo in Radom, abinde vero in Lublin, Brzescze, et expost in Lithuaniam processit. Apud Frankfordiam virginis Sophiae regiae filiae, nuptiae in magna egestate, die Solis, quarta decima Februarii [9]), actae, adeo ut curiensibus [10]) regiis nulla darentur victualia, et regii consiliarii atque milites, caeterique officiales regii, qui cum nova sponsa advenerant, tenuibus, et pene nullis honorati donis.

Andreas Bnynski Posnaniensis et Paulus Grabowski Chelmensis episcopi moriuntur.

Die Martis, quinta Ianuarii [11]), Andreas Bnyuski, cum annis duobus et quadraginta, mensibus sex, in sede Posnaniensi vixisset, plenus operibus bonis et eleemosynis, cum magno cleri et populi Posnaniensis desiderio, moritur apud Posnaniam, non aliqua quassatus aegritudinae, sed naturali quiete et somno absumptus, et in ecclesia Posnaniensi, in capella Sancti Andreae, quam ipse, ab aliis fabricatam, insigni supellectili et dote ornaverat, sub urna aerea sepelitur. Secutus est illum [12]) Paulus Grabowski Chelmensis episcopus, decima octava Februarii [13]), apud Skyerbyeschow oppidum episcopale, dolore calculi, cuius frequenti vexatione torquebatur, mortuus, et in ecclesia sua Chelmensi sepultus, cum annis quatuordecim, mensibus septem, in eadem sedisset. Vir humanus et frugi, staturae mediocris, calviciatum habens caput; expendere plura, quam potis erat, solitus. Sin-

---

[1]) de Moschina *Cod. Przez.* de Dmoszin*Ed.Lips.* [2]) Lanciciensis *Ed. Lips.* [3]) Posnaniensis *Ed. Lips.* [4]) magister curiae *desunt in Cod. Calv.* [5]) Lanco *Cod. Przez.* [6]) Regina consorte sua *Ed. Lips.* [7]) Postea *Ed. Lips.* [8]) Cissa illi *Ed. Lips.* [9]) mensis Februarii *Ed. Lips.* [10]) Aulicis *Ed. Lips.* [11]) quarta mensis Ianuarii *Ed. Lips.* [12]) Secutus est Andream Bninski, episcopum Posnaniensem *Ed. Lips.* [13]) die mensis Februarii *Ed. Lips.*

gulos fere mortales Polonos, stirpe sibi et cognatione coniunctos astruebat. In sumptus profusus, plus quam sorti suae et conduceret et conveniret.

Kazimiri Regis exercitus arces et oppida omnia episcopatus Varmiensis, praeter Elsberg conquirit. Diaeta in Siradia pro tractanda pace inter Mathiam Hungariae et Kazimirum Poloniae Reges instituitur.

Non secuta conventione Olomunczensi, pro Purificationis festo [1]) inter Reges Poloniae, Hungariae et Bohemiae [2]), constituta ad concordandum Reges, bellum nihilominus a gentibus regiis [3]) contra Nicolaum Tungen in episcopatu Varmiensi continuabatur, festo Purificationis elapso, ut foederi cum Rege Hungariae [4]) concluso satisfaceretur [5]). Interim vero totus ille episcopatus per ignem et praedas desolatus est, et omnes civitates eius et arces per regias gentes conquisitae et in potestatem regiam redactae, praeter castrum et civitatem Elsberg, quae et ipsa a regio exercitu ab utraque parte civitatis obsidebatur. Molesta erat Regi Hungariae [6]) haec obsessio, iam enim res pene ad eversionem et conquisitionem castri et civitatis et arcis pervenerat. Rex quoque Hungariae Mathias cum omni conatu et studio conabatur Magistro [7]) et Ordini, et Nicolao Tungen, tanquam iussus a Summo Pontifice, subvenire, et gentes regias ex campo depellere: Turcus tamen illi obstabat, qui Regnum Hungariae frequenti vastatione vexabat; Italiae quoque Principes mutuo gladio se collidebant. Huius collisionis Sixtus Papa erat vertex et princeps; adiuvabant quoque illum [8]) Ferdinandus Napuliae, et Mathias Hungariae, Reges, et Senensium communitas. Pars autem altera erat Florentinorum et Venetorum, contra quos Papa Sixtus inutile agebat bellum; adiuvabat autem eos [9]) Rex Franciae et Dux Mediolani: et multa mala regio Italiae tunc tolerabat, adeo ut Veneti cogerentur cum Turcis sub iniquis conditionibus pacem inire, et civitatem Scutaliam [10]) insignem, quam tanto tempore, non sine clade maxima Turcorum, defenderant, cum aliis aliquot civitatibus cometaneis, pacto et foedere Turcis dare. Missis itaque aliquot nuntiis specialibus, Mathias Rex Hungariae, ad Kazimirum Poloniae Regem, obtinuit treugam [11]) dari Ni-

---

[1]) pro festo Purificationis Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [2]) inter Casimirum Poloniae, Mathiam Hungariae, et Wladislaum Bohemiae Reges *Ed. Lips.* [3]) Casimiri Poloniae Regis *Ed. Lips.* [4]) cum Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [5]) satis fieret. *Ed. Lips.* [6]) Mathiae Regi Hungariae *Ed. Lips.* [7]) Prussiae Magistro *Ed. Lips.* [8]) quem adiuvabant *Ed. Lips.* [9]) hos adiuvabat *Ed. Lips.* [10]) Scateliam *Cod. Przez.* (Scutarium). [11]) inducias *Ed. Lips.*

colao Tungen, et Magistrum et Ordinem non impugnari. Quae ut firmiora forent, misit Poloniae Rex [1]) tres nuntios ad Hungariae Regem in Budam [2]), videlicet Raphaelem de Iaroslaw Regni Poloniae marsalcum, Paulum Iassyenski Regni Poloniae vicethesaurarium, et Andream Rosza de Borzislawicze Praepositum Lanciciensem et Canonicum Cracoviensem. Gratus fuit Regi Hungariae [3]) eorum adventus, grateque et favorose a Rege Hungariae excepti sunt et tractati, et regia munificentia donati. Et post plures tractatus inter eos habitos, suffragio Praelatorum et baronum Hungariae accedente, qui guerram illam [4]) inter Reges moleste ferebant agi, tanquam vicinos et se ipsos contra quoslibet hostes adiuvantes, ad has conclusiones [5]) pacis devenerunt: ut videlicet agatur conventio generalis in Siradia pro festo Pentecostes, quod tunc cadebat in vicesimam nonam Maii [6]): ad quam Rex Hungariae [7]) teneretur mittere duos pontifices, et si posset commode, Gabrielem Cardinalem episcopum Agriensem (ille enim ferventior erat ad pacem componendam, propter Italiae pacificationem) et duos barones de corpore Regni. Tenebatur et Magister Prussiae cum Ordine et plena potestate, et Nicolaus Tungen, per Regem [8]) Hungariae accersendi, venire personaliter, et utriusque Regni Praelatorum et baronum tenerentur ambo stare reconciliationi, et praesertim Nicolaus Tungen, de quo talis facta fuit conclusio: ut vel duos episcopatus, videlicet Culmensem [9]) et Pomesaniensem, morte domini Kyelbassa [10]) tunc vacantes, pro sua contentatione susciperet, et de Varmiensi [11]) Andreae Oporowski, suo vero pontifici, cederet, attenta totius episcopatus desolatione; aut Kazimiro Poloniae Regi omnem impensam ad guerram [12]) contra illum factam, solveret. Sub his conditionibus treuga cum Nicolao Tungen inita est [13]), et a guerra [14]) cessatum, de obsidione quoque arcis et civitatis Elsberg, ex quibus Nicolaus Tungen, metu captivitatis et proditionis ductus, ad Magistrum Prussiae Martinum, non habens ubi requiesceret pes eius, diffugerat.

Proceres Maioris Poloniae in Cziszam Kazimiro Regi dandam consentiunt.

A conventione autem Pyotrkoviensi, in qua consensus omnium Praelatorum et baronum Poloniae, Rege [15]) petente, ad recipiendum Cziszam in

---

[1]) Rex Casimirus *Ed. Lips.* [2]) Budam usque *Ed. Lips.* [3]) Mathiae Regi Hungariae *Ed. Lips.* [4]) bellum illud *Ed. Lips.* [5]) conditiones *Ed. Lips.* [6]) diem mensis Maii *Ed. Lips.* [7]) Mathias Rex Hungariae *Ed. Lips.* [8]) per Regnum *Ed. Lips.* [9]) Chelmensem *Cod. Przez.* [10]) Vincentii Kyelbassa *Ed. Lips.* [11]) et de illo *Cod. Przez.* [12]) ad bellum *Ed. Lips.* [13]) induciae cum Nicolao Thungen initae sunt *Ed. Lips.* [14]) a bello *Ed. Lips.* [15]) Casimiro Rege *Ed. Lips.*

omnibus civitatibus ecclesiasticis et militaribus, sibi fuit per Proceres Cracovienses et Russiae praestitus, tenuit Rex [1]) in Lancicia conventum: ubi etiam a Proceribus Maioris Poloniae de danda Czisza consensum obtinuit. Relicta [2]) Lancicia, ivit Rex [3]) in Radom, et ibi cum Elisabeth Regina consorte sua, mansionem satis longam, usque ad tempora Pentecostes, expediendo causas Regni publicas, continuabat.

Ad diaetam Siradiensem pro tractanda pace constitutam, Proceres conveniunt.

Festo Pentecostes adveniente, Praelati et barones Poloniae, videlicet Iacobus Gnesnensis archiepiscopus, Iohannes Cracoviensis, Sbigneus Wladislaviensis, Andreas Varmiensis, episcopi, Uriel Posnaniensis electus, Iacobus castellanus et capitaneus Cracoviensis, frequensque et longus Praelatorum et baronum numerus, ad diaetam Siradiensem convenerunt.

Uriel de Gorka in episcopum Posnaniensem eligitur.

Capitulares Posnanienses pontifice suo [4]) orbati, Uriele de Gorka Praeposito Gnesnensi et Posnaniensi et canonico Cracoviensi, in administratorem assumpto, in Dominica Laetare, quae fuit dies Sancti Benedicti et vicesima prima mensis Martii [5]), ad comitia futuri episcopi Posnaniensis peragenda constituta, in frequenti numero constituti, praesente Iacobo de Senno Gnesnensi archiepiscopo, qui discordes eligentium animos, et vacillantes (plerique enim eorum, ad postulandum Stanislaum de Kuroswanki Regni Poloniae vicecancellarium animos inclinaverant) et animavit et concordavit, praefatum Urielem administratorem et Sedis Apostolicae collectorem, ac Regni Poloniae cancellarium, concorditer in episcopum eligunt, nobilem de domo Lodzya, ex patre Luca de Gorka palatino Posnaniensi, et matre Catharina, filia Dobrogostii de Schamotuli castellani Posnaniensis: quamvis iam fuerit dudum ante in conventione generali Pyotrkoviensi, pro Octava Epiphaniarum, quae fuit tredecima Ianuarii [6]), tenta, per Kazimirum Poloniae Regem, iure suo regio, in Posnaniensem episcopum publice designatus: cui etiam Rex ipse, ad petitionem Lucae de Gorka palatini Posnaniensis, parentis sui, literas expectativas patentes pro conse-

---

[1]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [2]) Relicta autem *Ed. Lips.* [3]) Casimirus Rex *Ed. Lips.* [4]) Pontifice suo Andrea de Bnin *Ed. Lips.* [5]) Aprilis *Cod. Przez.* [6]) mensis Ianuarii *Ed. Lips.*

quendo huiusmodi Posnaniensi episcopatu, ante annos aliquot asserebatur concessisse. Vir gracilis, nigris oculis, statura mediocri, crispatam habens caesariem, in consanguineorum promotionem proclivus, epilepsiae et aliis aegritudinibus subiectus. Qui misso ad Sixtum Papam quartum Nicolao Sebastiani Canonico Posnaniensi, et aliis, electionem suam die vicesima sexta mensis Maii confirmari obtinuit, anno eodem per Iacobum archiepiscopum Gnesnensem consecratus [1].

Magister Prussiae cum Nicolao Tungen personaliter Kazimirum Regem Poloniae in Pyotrkow adeunt: et post varios de pace tractatus, Magister promissis Mathiae Regis Hungariae deceptus, re infecta abiit; Nicolaus vero Tungen humiliatione et iuramento fidelitatis Regi facto, restitutionem in episcopatum Varmiensem obtinuit.

Oratores regii [2], Raphael Iaroslawski marsalcus, Paulus Iassyenski vicethesaurarius, et Andreas Rosza Lanciciensis Praepositus, dum Mathiam Hungariae Regem apud Budam offendissent, verba legationis apud illum faciunt. Asserunt: non convenire suo statui et conditioni, ut bellum contra amicum et vicinum Regem, pro Cruciferorum Magistro et subdito et homagiali Regis, et pro Nicolao Tungen rebelli, assumat. Expetunt: ut utroque deserto, vetusta iura et foedera inter Regna [3] custodiat. Hungariae Rex [4], respondendo legationi, multa de non observatione treugarum [5], et violatione Tungen Nicolai, et eius episcopatus Varmiensis, questus est. Post multos tandem tractatus in re ipsa habitos, conclusum est, ut pro die Pentecostes apud Siradiam teneatur generalis diaeta: ad quam consiliarii utriusque Regni conveniant, iniurias et Magistri Prussiae, et Nicolai Tungen, quas supra verum, supraque iustum extollebat, aut discussuri, aut aequis conditionibus extincturi: ad quam et Prussiae Magister, et Nicolaus Tungen, teneantur personaliter advenire, iudicium baronum communium Regnorum subituri, et ut interim recederetur utrobique ab armis. Terruit haec conditio Prussiae Magistrum et Nicolaum Tungen, et nisi militares Prussiae utrumque impulissent, diaetae Regis Hungariae [6] nullatenus paruissent. Venerunt tandem ambo Siradiam, sub salvo tamen regio conductu, pro festo Pentecostes: ubi etiam consiliarii Regni Poloniae plerique, Rege Poloniae Kazimiro cum aliis apud Pyotrkoviam consistente, convenerant. Rex vero Hungariae Mathias, dum nec ipse veniret, valitudine se excusans, nec

---

[1]) consecratur. *Ed. Lips.* [2]) Regis Poloniae Casimiri *Ed. Lips.* [3]) inter Regna facta *Ed. Lips.* [4]) Hungariae vero Rex Mathias *Ed. Lips.* [5]) induciarum *Ed. Lips.* [6]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.*

consiliarios mitteret, sero facti sui et stultitiae Magister Prussiae et Nicolaus Tungen poenitens, seroque se a Rege Hungariae [1]) ludificatum perpendens, Sabbato post Octavas Corporis Christi, post longam moram in Siradia frustra habitam, uterque ad Kazimirum Poloniae Regem in Pyotrkoviam advenit: Regem Poloniae [2]) sua grandi iniquitate et culpa iratum, conciliaturi. Frequens tunc numerus circa Poloniae Regem Kazimirum consiliariorum Regni Poloniae erat, videlicet Iacobus Gnesnensis archiepiscopus, Iohannes Rzeschowski Cracoviensis, Sbigneus Wladislaviensis, Uriel electus et confirmatus Posnaniensis, Nicolaus Kamyeneczensis, episcopi, Iacobus de Dambno castellanus et capitaneus Cracoviensis, Mathias de Moschin [3]) palatinus et capitaneus Posnaniensis, Iohannes de Tharnow Sandomiriensis, Spithko de Iaroslaw Leopoliensis, Iohannes Zaramba [4]) Calissiensis, Nicolaus de Kuthno Lanciciensis, Iohannes Odrowansch Podoliae, palatini, Iohannes de Tharnow Woynicensis, Iohannes de Ostrorog Posnaniensis, Dobeslaus de Kuroswanki Rospergensis, Andreas de Thanczin Sandecensis, Iohannes de Pilcza Byeczensis, Stanislaus de Schidlowyecz Radomiensis, castellani, Raphael Iaroslawski [5]) marsalcus, Paulus vicethesaurarius, Stanislaus de Kuroswanki vicecancellarius Regni Poloniae, et plures alii. Vacabant enim tunc plures dignitates, et sperabant multi altiores magistratus se tunc consecuturos. Venerant etiam militares, palatini, barones et cives Prussiae, quorum principalis erat Nicolaus, filius Stiborii de Baysen palatini Marienburgensis, et magistri civitatum Thorun, Elbing et Gdansk. Et quamvis sex hebdomadis varii tractatus pro reconciliatione Magistri [6]) et Ordinis fuissent interpositi, nulla tamen conclusio efficax et finalis sequi poterat: temeraria et vana spe Magistrum et Ordinem mulcente, quam illi literae et nuntii Regis Hungariae Mathiae offerebant, quasi extemplo ambasiatores [7]) et consiliarii Regis Hungariae adventuri, dissidium debuerant tollere, et ea conditione interposita, ut Hungariae Rex [8]), Moravia, Slesia et Lusatia, Regi Bohemiae [9]) resignata, libere Kazimirum Poloniae Regem ad cedendum de omnibus terris Prussiae, et de omni subiectione Magistri et Ordinis, posset et deberet coarctare, Magistrum quoque et Ordinem Cruciferorum, et in priscam libertatem et statum, et in pacificam possessionem omnium terrarum Regno Poloniae unitarum, reducere. Tam vanam autem et deliram spem Magistri et Ordinis licet singuli irriderent

---

[1]) a Mathia Hungariae Rege *Ed. Lips.* [2]) Regem Poloniae Casimirum *Ed. Lips.* [3]) de Moschina *Cod. Przez.* de Dmossin *Ed. Lips.* [4]) Zaremba *Ed. Lips.* [5]) Iaroslawski *deest in Cod. Calv.* [6]) Prussiae Magistri *Ed. Lips.* [7]) Legati *Ed. Lips.* [8]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [9]) Wladislao Regi Bohemiae *Ed. Lips.*

et flocci facerent: Magister tamen Prussiae in [1]) suo insano cerebro in ea perdurabat, non appendens [2]), Hungariae Regem Mathiam vafro consilio tempus ea spe extrahere, ut interim rebus suis, cum Rege conclusis Bohemiae in diaeta Olomunczensi, quam tunc personaliter Reges ambo pro festo Visitationis Sanctae Mariae [3]) agebant, providisset. Itaque Kazimirus Poloniae Rex sano usus consilio, petentibus his duobus nuntiis Hungariae Regis [4]), videlicet Iohanne Byelik et Zwolski [5]), in suspensionem guerrae [6]) et dilationem ampliorem cum Magistro [7]) et Ordine consensit. Nicolaum vero Tungen prostratum et humiliatum, facinus quoque suum multiplici lacrimarum effusione recognoscentem, ad gratiam, iuramento fidelitatis ab illo et Praelatis et Canonicis Varmiensibus, secum praesentibus, suscepto et praestito tunc, et in castro Marienburgensi, in praesentia palatinorum, militarium et civium, vice altera solenniter praestando, et cum vasallis suae ecclesiae et omnibus Capitularibus admisit, et ad Varmiensis ecclesiae possessionem illum restituit: eo reformato et salvo, quod Praelati et Canonici Varmienses, in qualibet dictae ecclesiae vacatione non debebunt eligere, nisi personam Regi Poloniae gratam [8]). Graviter et animo iniquo Hungariae Rex [9]) reconciliationem huiusmodi ferens, Nicolaum Tungen per literas obiurgat: minitans illi depositionem, quod eo, ut tenebatur, deserto, in Kazimiri Regis Poloniae ditionem concesserat.

Nicolao Prochniczki Kamyeneczensi episcopo Pyotrkoviae mortuo, Mathias de Lomza in episcopatu succedit.

Advenerat etiam in praefatam Pyotrkoviensem diaetam sive conventum, Nicolaus Prochniczki episcopus Kamyeneczensis, ex Podolia, archiepiscopatum Leopoliensem, ex morte Gregorii [10]), sui ultimi pontificis, anno uno supra [11]) semis iam tunc vacantem, ad quem obtinendum aliquorum ecclesiasticorum curiensium [12]) aspirabat ambitio, a Kazimiro Poloniae Rege precario et ipse obtenturus. Esu autem anguillae parum bene elixae, in itinere laeso et vitiato stomacho, in Pyotrkoviam adveniens, distributis in suffragatores sui propositi muneribus, in febrim incidit. Qua sensim ingravescente, die Lunae, vicesima prima mensis Iunii, in diversorio suo extra

---

[1]) pro *Ed. Lips.* [2]) attendens *Ed. Lips.* [3]) Sanctae Mariae Virginis *Ed. Lips.* [4]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [5]) Czwolszki *Cod. Calv.* [6]) belli *Ed. Lips.* [7]) Prussiae Magistro *Ed. Lips.* [8]) gratam, in episcopum. *Ed. Lips.* [9]) Mathias Hungariae Rex *Ed. Lips.* [10]) Georgii *Ed. Lips.* [11]) supra *deest in Cod. Calv.* [12]) Aulicorum *Ed. Lips.*

muros Pyotrkovienses, praeter suam et familiorum suorum spem, non provisa domo sua nec disposita, exactis in pontificatu Kamyeneczensi undecim annis, moritur, et in monasterio Withoviensi ordinis Praemonstratensis, Pyotrkoviensi oppido vicino, altero die, videlicet Martis, vicesima secunda Iunii sepelitur. Post cuius mortem Kazimirus Poloniae Rex Kamyeneczensem episcopatum more et iure suo regio, in notarium suum regium, Mathiam de Lomza, plebanum in Busko, Canonicum Leopoliensem, genere nobilem de armis et cognatione Rawitarum, virum sensatum, factivum et eloquentem, mediae staturae, capillo nigro, ex patre ...... [1]) et matre Anna genitum, quo facilius arcis et oppidi Kamyeneczensis possit provenire muralis fabrica et fortificatio, contulit.

Florentini quinquaginta castella Summo Pontifici vi adimunt; Veneti autem cum Turco, Scutara civitate Albaniae ei data, perpetuum feriunt foedus, et Ianuenses praestant obedientiam Romano Pontifici, quem ut belli domestici autorem Rex Franciae per legatum arguit.

Florentini, quorum princeps Laurentius de Medicis, et auro multo eis [2]) affluente, et assistentia Franciae Regis, Venetorum et Ducis Mediolani, animosiores contumacioresque effecti contra Summum Pontificem Sixtum [3]), indignatione dura concepta, bellum ex integro contra illum instaurant, et de castellis quinquaginta notabilibus, ad ius Romanae Ecclesiae pertinentibus, illum infra paucos dies deiiciunt, suaeque subiiciunt ditioni. Accessit ad haec vulnus crudelius. Veneti enim inito perpetuo foedere cum Turcorum Caesare, civitatem illi Scutaram in Albania, quam multo et suorum civium armigerorum sanguine, multoque auro, longo tempore defenderant, cum suo et totius Christianitatis dedecore, et malo totius Italiae, tradunt. Legatus Teucri [4]) ad continuam residentiam in Venetias susceptus est, incredibilis honor et dignitas sibi exhibebatur: iam portus ad Italiam patentissimus est. In Consistorio publico, dum Ianuensium [5]) Communitas Romano Pontifici obedientiam fecisset, oratores Regis Franciae multa maximaque contra Sixtum Romanum Pontificem proferebant, publice dicentes, quod ubi pacis autor esse deberet, illic esset belli, totiusque mali fomes et incentivum, quodque Concilium generale quam maxime fugierit, et alia multa, quae vehementer pungebant. Verum Romanus Pontifex satis argute illis res-

[1]) *Nomen patris desideratur in omnibus Codd. et in Ed. Lips.* [2]) ab eis *Ed. Lips.* [3]) Sixtum quartum *Ed. Lips.* [4]) Turci *Ed. Lips.* [5]) Genuensium *Ed. Lips.*

pondit, dicens: Quod dicitis me dissensionis autorem [1]), a veritate est alienum. Scitis, quod dum treugas [2]) petiistis; consensimus vobis. Optastis censuras omnes suspendi; suspendimus et relaxavimus. Arma ut posuissemus, et milites revocaremus, petiistis; obtemperavimus [3]) votis vestris, posuimus et revocavimus. Quotidie mercatores Florentinos in urbe nostra confovemus, suas mercantias exerceri patimur. Ultra haec omnia, semper paratissimi fuimus et sumus, vos in gratiam et gremium paternum suscipere, cum honestate sanctae Romanae Ecclesiae; Concilium generale etiam non fugimus, quinimo vehementer desideramus. Hinc est, quod diversos Legatos, etiam fratres nostros, sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, ad omnes Principes maiores mittimus, ut sedatis bellis intestinis, et eis inter se ad fraternam unitatem reductis, unanimiter, fortissimo et saevissimo Turco validissime resistere possimus. Mittitur Legatus de latere ad Hungariae, Bohemiae et Poloniae Regna [4]), Iohannes de Aragonia, filius Regis Siciliae, Hungariae Regis germanus, qui inauditas Legatis concedi [5]), habet facultates. Tantum [6]) enim habet, ut non de latere, verum cum utroque latere Romani Pontificis proficisci dicatur.

Magister Prussiae sine pace ad suos redire non audens, diaetam Siradiensem in Pyotrkovia opperitur.

Hebdomadis pluribus in Pyotrkoviensi diaeta Kazimirus Poloniae Rex commoratus, missis ad Mathiam Hungariae Regem Paulo Iassyenski castellano Sandomiriensi, et Iohanne de Baysen castellano Marienburgensi, diaetam Siradiensem pro die Sancti Bartholomaei [7]) agi, iuxta petitiones Hungariae Regis [8]) per Byelik et Zwolski factas, et bellum interim cum Magistro Prussiae et Ordine suspendi consentiens. Ex Pyotrkovia, die Mercurii vicesima octava Iulii [9]), Martino Trukses [10]) Prussiae Magistro in Pyotrkovia remanente et diaetam Siradiensem illic praestolante, recedit, et in Radom [11]), ubi illum Elisabeth Poloniae Regina per omne tempus morae suae in Pyotrkovia, opperiebatur, divertit: neque enim metu suorum Prussiae Magister concussus, sine pace ad propria audebat recedere.

---

[1]) esse autorem *Ed. Lips.* [2]) inducias *Ed. Lips.* [3]) obtemperando *Ed. Lips.* [4]) ad Mathiam Hungariae, Wladislaum Bohemiae, Casimirum Poloniae Reges, eorumque Regna *Ed. Lips.* [5]) concedi solitas *Ed. Lips.* [6]) Tantas *Ed. Lips.* [7]) Sancti Bartholomaei Apostoli *Ed. Lips.* [8]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [9]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [10]) Treslar *Ed. Lips.* [11]) in Radom ipse Rex *Ed. Lips.*

Pax perpetua inter Mathiam Hungariae et Wladislaum Bohemiae Reges in Olomuncz firmatur.

Agebatur [1]) sub iisdem temporibus Olomunczensis diaeta: ad quam primum Mathias Hungariae Rex, longo tempore expectatus, habens secum in comitiva Simonem [2]), Napuliae Regis Ferdinandi filium, et consortem suam Beatricem, eiusdem Ferdinandi Regis filiam, die Veneris secunda Iulii [3]), Wladislaus autem Bohemiae Rex die Martis, tredecima mensis eiusdem Iulii, habens secum mille quingentos equos, advenerunt. Ubi habitis per aliquot dies amicabilibus tractatibus, die Solis, in festo Sancti Iacobi Apostoli, hora noctis prima, pax perpetua inter Reges conclusa et firmata est sub conditionibus priorum foederum: ut [4]) Wladislaus Rex Bohemiam habeat universam; Mathias Hungariae Rex universam Moraviam, Slesiam, Lusatiam, usque ad exsolutionem quadringentorum millium florenorum, post mortem Hungariae Regis [5]) Regno Hungariae fiendam. Magno de hac pace exhilarati erant gaudio, et praesertim Prothasius Olomunczensis episcopus, item barones de Rozemberg et Stemberg, et alii singuli Bohemi, qui a subiectione Regis Hungariae [6]) absoluti, in ditionem Wladislai Bohemiae Regis concesserunt, omnibus fere maioribus et primoribus Moraviae, Slesiae et Lusatiae, imo et inferioribus, singulari molestia, quod nacti forent avarum et superbum Dominum, conturbatis. Discessit autem uterque Rex die Veneris, penultima Iulii [7]) ex Olomuncz ad propria, datis inter se muneribus magnificis. Sub quo quidem universo tempore Wladislaus Bohemiae Rex et sui omnes, splendide, opipare et abundanter in singulis fuerunt provisi et tractati, Hungariae Regis Mathiae munificentia et liberalitate.

Martinus Trukses Magister Prussiae post longam renitentiam desertus a Rege Hungariae Mathia, cum omnibus suis Kazimiro Regi Poloniae se subiicit et in Nova Civitate Korczin fidelitatis iuramentum praestat.

Processit tandem Kazimirus Poloniae Rex, et advenit in Novam Civitatem Korczin, ubi illum et Martinus Trukses Magister Prussiae cum suis secutus est. Ibique adventum oratorum Hungariae Regis Mathiae pluribus hebdomadibus opperiebantur: qui tardiuscule, nonnisi [8]) secunda die Octo-

---

[1]) Habebatur *Cod. Przez.* [2]) Simeonem *Ed. Lips.* (Franciscum). [3]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [4]) ut videlicet *Ed. Lips.* [5]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [6]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [7]) mensis Iulii *Ed. Lips.* [8]) nam nonnisi *Ed. Lips.*

bris [1]) advenerunt in Novam Civitatem Korczin, Stephanus videlicet Comes Sczepusiensis Hungarus et Wenceslaus Beczkowski de Czarnigrod Bohemus. Et negligentia sui Regis [2]), quod bello barbarico cum Turcis occupatus esset, celerius missi non erant, excusata, diebus decem pro reconciliatione Magistri Prussiae et sui Ordinis, apud Kazimirum Poloniae Regem et consiliarios suos, in frequenti tunc numero congregatos, fideles suas operas navabant. Exhibebat enim se Magister Prussiae cum suis, gravem et difficilem ad praestandum Kazimiro Regi et Regno suo [3]) debitae fidelitatis et subiectionis iuramentum: astruens, quod Deo et homini (notans per hominem Regem Hungariae Mathiam) contrariam fecisset pollicitationem, nec se ad iusiurandum per illos decem dies induci patiebatur; reconciliationis quoque spes, non sine amaritudine et dolore, et quadam desperatione, recidebat in irritum. De quo sui omnes, et Fratres de Ordine, et militares et cives, qui secum advenerant, multipliciter excruciabantur: destructionem suam videntes imminere, ad reconciliationem efficiendam operas etiam suas intenderant. Erant autem hi: Iohannes de Tuphen [4]) magnus Commendator, Stephanus Sternberger [5]) Osterodensis Commendator, Frater Iohannes de Lessen cancellarius Magistri, Canonicus et electus Pomesaniensis, Fabianus Decretorum Doctor, Canonicus Wratislaviensis (quem Mathias Hungariae Rex, ut Magistri et Ordinis parti consultando prodesset, peritus enim iuris et practicus antiquus habebatur, suis sumptibus transmiserat), Frater Mathias Zebeburger, Frater Kilianus Gutenberger, Frater Fridericus Gebeschatel [6]), Idurman alias Adrianus notarius Magistri, item Conradus de Egelstin [7]), Daniel de Kunheyn [8]) iudex Brandeburgensis, Ambrosius Perwanth [9]), Nicolaus Kawther, Iohannes Proyke, Donatus Weyther [10]), militares, Georgius Malsak [11]), Paulus Hor [12]), Nicolaus Keyschelin [13]), Consules et cives de Kinsberg. Et quamvis Magister Prussiae [14]) cum suis iniurias graves et enormes a Kazimiro Poloniae Rege se accepisse allegassent, propter quas licitum sibi putabant, foedus pacis perpetuae temerare: articuli tamen gravaminis per eos in scriptis dati, post responsionem regiam, ad illos factam, in gravem illos confusionem et ludibrium adduxerant, palpantibus oratoribus Regis Hungariae, illos tenues et paleas esse, denuntiaverunt. Itaque nuntius Regis denuntiavit [15]), et Fabianus Doctor

---

[1]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [2]) sui Regis Mathiae *Ed. Lips.* [3]) Regno suo Poloniae *Ed. Lips.* [4]) Thaphen *Cod. Przez.* (Tiefen). [5]) Stherberg *Cod. Przez.* Steyberg *Ed. Lips.* (Streitberg). [6]) Gebelschatel *Cod. Przez.* (Gebsattel). [7]) Egyelsztin *Ed. Lips.* (Eglofstein). [8]) Knuthein *Cod. Przez.* (Kunheim). [9]) Peruanth *Cod. Przez.* (Perband). [10]) Weythner *Ed. Lips.* [11]) Malschak *Ed. Lips.* [12]) Izor *Cod. Przez.* [13]) Keiselm *Cod. Przez.* Kieyschelin *Ed. Lips.* [14]) Magister Prussiae Martinus *Ed. Lips.* [15]) Nuntii Regis Hungariae denunciant *Ed Lips.*

et consiliarius, Magistro, Ordini et suis: ne de caetero aliquam spem in subsidio et defensione Regis Hungariae [1]), bello barbarico, caeterisque bellis occupati, reponerent, certi quoque forent [2]), ipsum Regem Hungariae, propter patentem iniustitiam et iniquitatem, ipsos et causam eorum deserturum. Hac itaque denuntiatione Magister Prussiae [3]) et suorum partim precibus, partim terroribus, victus, implere iusiurandum, Regi [4]) Kazimiro reconciliari, et foedus pacis perpetuae, quod violaverat, reformare consensit. Itaque die Saturni, nona Octobris [5]), in festo videlicet Sancti Dionysii et sociorum eius, in arce Novae Civitatis et in stuba maiori, praefatus Martinus Trukses Magister [6]), Commendatores, milites et cives, post multos tractatus et difficultates, quas iurabat se Magister [7]) pellem ex corpore prius exuturum, et in peties [8]) minutas dismembrari illud passurum [9]), omni pertinacia deposita, fecit et praestitit Kazimiro Regi et Regno Poloniae, debitae fidelitatis et subiectionis, cum suis omnibus, quos superius descripsimus, in manibus Iohannis episcopi Cracoviensis, sub praesentia consiliariorum Regni Poloniae, tam ecclesiasticorum, quam saecularium, et etiam oratorum Regis Hungariae [10]), astante magna praesentia et multitudine militum et Procerum Regni Poloniae, corporale iuramentum [11]). Praestiterunt et tunc barones Regni Poloniae, ad vacantes magistratus recenter assumpti, iuramentum de servando foedere pacis perpetuae: quod etiam omnes suos Fratres, milites, cives et subditos, qui nondum iuraverant, in Prussiae terra conventu indicto, sub praesentia oratorum regiorum, praestituros Magister Prussiae, et castra et civitates, Chelm et Brodniczam et Vetus Castrum, pro quibus redimendis Kazimirus Poloniae Rex octo millia florenorum dono illi dedit, se a festo Sancti Martini proxime venturo resignaturum astrinxit tunc; damna autem sub tempore belli cum Nicolao Tungen episcopo Varmiensi gesti, utrinque facta, per quatuor regios, et quatuor Magistri et Ordinis arbitros, et nonum superarbitrum ab utraque parte electum, quibus data est pro utraque parte plena potestas, sub tempore competenti decident. Quibus omnibus peractis, Kazimirus Poloniae Rex ab oratoribus Regis Hungariae [12]) exoratus, Magistro Prussiae et Ordini et subditis eius, omnem culpam rebellionis et pertinaciae, quomodolibet protractam [13]), liberaliter et gratiose indulsit, ipsumque dextra data, in amplexum suscepit. Datisque tam Magistro et omnibus suis, quam etiam ora-

---

[1]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [2]) essent *Ed. Lips.* [3]) Magister Prussiae Martinus *Ed. Lips.* [4]) Regi Poloniae *Ed. Lips.* [5]) mensis Octobris *Ed. Lips.* [6]) Magister Prussiae *Ed. Lips.* [7]) dicens Magister *Ed. Lips.* [8]) in portiones *Ed. Lips.* [9]) illud passurum, quam id, quod iubebatur, facturum *Ed. Lips.* [10]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [11]) sacramentum corporale. *Ed. Lips.* [12]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [13]) contractam *Ed. Lips.*

toribus Regis Hungariae [1]), quos supra nominavimus, optimis et insignibus sabellinis et mardurinis, ex purpura et ostro contextis, stolis, equis, caeterisque muneribus, cum laetitia immensa utrorumque, duodecima Octobris [2]), recessus ex Nova Civitate tam Magistri et suorum, quam oratorum Regis Hungariae [3]), qui omnibus necessariis per Kazimirum Regem splendide et opipare fuere procurati, factus est. Affuerunt etiam huic actioni Pomeraniae et Chelmenses, Prussiaeque barones, sub obedientia regia constituti, videlicet Ludovicus de Morthang Chelmensis, Fabianus de Mglow [4]) Gdanensis, palatini, Nicolaus Baysen castellanus Gdanensis, Fabianus de Merkel [5]), Henricus alias Iandrissek [6]), milites, Hannus Winkiendorph, Hannus Schwele [7]) Gdanenses, Iohannes Scharor, Hermannus Helwalth [8]) Thorunenses, Balczensthorm [9]), Mathias Brethelink [10]), Elbingenses Consules, universisque dies illa pulcherrimum spectaculum praebuit, vultus etiam Magistri [11]) et Fratrum de Ordine, et subditorum suorum exhilaravit: amplius etiam eorum, qui in aedibus et laribus propriis remanserant, exhilaratura. Me quoque iuvabat actui iurisiurandi duplici, Magistri videlicet Ludovici de Erlichhausen [12]), qui primus foedus pacis perpetuae cum Kazimiro Rege et Regno Poloniae confecerat, et huic, qui quartus post illum foedus violaverat, interfuisse. Coactusque est restituere literas foederis Regi Hungariae Mathiae, quod cum eo pepigerat, et suas ab illo repetere, quae in manus Rudolphi Wratislaviensis episcopi, per Iohannem Varadiensem episcopum, nomine Hungariae Regis, ex parte vero Martini Prussiae Magistri, per duos Fratres Ordinis, apud Wratislaviam, sub praesentia Iohannis Lassoczki Scholastici Gnesnensis, notarii et nuntii regii, pro festo Purificationis Mariae [13]), repositae, et prius, quam ab aliquo alio viderentur, incisae: providente Rudolpho [14]) Wratislaviensi episcopo, ne novus bellorum inter partes illaberetur stridor: parum enim lotae erant, in circumcisis et indignis verbis depromptae. Ex quibus omnibus facile intelligis, vilem et damnatam conditionem mortalium, qui non aliter ad debitam trahi possunt obedientiam, nisi dum intelligunt, amplius iam se non posse adversus superioris calcaneum calcitrare.

---

[1]) Mathiae Hungariae Regis *Ed. Lips.* [2]) die mensis Octobris *Ed. Lips.* [3]) Mathiae Regis Hungariae *Ed. Lips.* [4]) de Mgow *Ed. Lips.* (de Legendorf). [5]) de Merken *Ed. Lips.* [6]) Iendrischek *Ed. Lips.* [7]) Sturhe *Cod. Przez.* Schewle *Ed. Lips.* [8]) Helwad *Ed. Lips.* [9]) Balczensorin *Cod. Przez.* Balczemsthorm *Ed. Lips.* [10]) Bretelnik *Ed. Lips.* [11]) Prussiae Magistri *Ed. Lips.* [12]) Herlichchassen *Ed. Lips.* [13]) Sanctae Mariae *Ed. Lips.* [14]) Arnolpho *Cod. Calv.*

Miles ob non solutum emeritum in Prussia stipendium, bona praesertim vero spiritualium spoliat.

Exortum est illico, bello Pruthenico extincto, civile bellum ex gentibus regiis, quorum colluvies erat ex Bohemis, Moravis et Slesitis, mercenario aere in Prussia militantibus, Prussiam adhuc ferventem bello, deserentibus, dum in stipendio emerito, pro quo solvendo, consentiente universo Regno, fertones kmethonibus, exactiones [1]) civitatibus et oppidis, suffragia ecclesiasticis, imposita erant, ad tempora arcta, solvi non possent, spoliis, praedis, violationibus et stuprationibus, et quibuslibet calamitatibus, plures villas et oppida, et signanter ad ditionem spiritualem [2]) et monasteriorum pertinentia, obruebant. Quapropter gemitus et vociferatio pauperum hominum, a stipendiariis oppressorum, ubique audiebatur, quae usque ad Thronum Dei [3]) ascendebat, tam contra ecclesiasticos, quam saeculares consiliarios regios, durum iudicium divinum subituros, qui abrogato vetusto more patriae, quo iusta bella proprio milite agebantur, peregrinos milites, destitutis curiensibus [4]) et propriis militibus, gerere [5]), et universum Regnum intestino bello involvere, satius ducebant.

Turcorum exercitus circa oppidum Sobinow ab Hungaris funditur, fugaturque.

Feria quarta ante Sancti Galli [6]), alias die Mercurii, tertia decima [7]) mensis Octobris, Turcorum exercitus maximus, ad centum millia aestimatus, quos etiam Bessarabi adiuvabant, in terram Septem Castrensem, circa oppidum Sobinow, quod Teuthonici vocant Ekthorn [8]), ingressus, quinque capitaneos, quos ipsi vocant Bassas (ex quo etiam potest aestimari Turcorum multitudo), Hungari tria [9]) tantummodo capita, habebant [10]): Batheristwan [11]) unum, alterum [12]) Paulum Ksyancz [13]) Hungarum, nobilem quidem genere, sed divitiis tenuem, et tertium Iaxicz, genere Rascianum, virum audacissimum, et in armis magni pretii: qui divisos habebant exercitus, et non longe [14]) a se erant, quando ex necessitate (Turcis irrumpentibus)

---

[1]) exactiones vero *Ed. Lips.* [2]) Spiritualium *Ed. Lips.* [3]) altissimi Dei *Ed. Lips.* [4]) Aulicis *Ed. Lips.* [5]) illud gerere *Ed. Lips.* [6]) ante festum sancti Galli *Ed. Lips.* [7]) quarta decima *Ed. Lips.* [8]) Echeron *Cod. Przez.* Korn *Ed. Lips.* [9]) Hungari vero tres *Ed. Lips.* [10]) Capitaneos habebant, videlicet *Ed. Lips.* [11]) Batheystwan *Ed. Lips.* (Bator Stephanum). [12]) secundum *Ed. Lips.* [13]) Xyacz *Ed. Lips.* (Kinis). [14]) et longe tunc *Ed. Lips.*

Batheristwan coactus est, cum suo exercitu inire pugnam. Is [1]) videns imparem se hostibus fore [2]), iuraverat flexis genibus, mori potius, quam fugere. Fervebat pugna horis fere tribus, et abundante multitudine Turcorum, Hungarus coepit referre pedem, fugaque a civibus [3]) Septem Castrensibus, quorum quatuor millia numerabantur, coepta est: quos vix Batheristwan increpatos potuit sistere. Interim vero dum Hungari reintegrata pugna ad praelium reverterentur, subvenerunt duo capitanei partis Hungarorum, praefati, Ksyancz Pawel et Iaxicz, sub quorum ducatu [4]) omnes curienses [5]) regii et noningenti Rasciani erant, solicitati frequentibus nuntiis Batheristwan; et dimissa fronte hostili, in latus studiose irruerunt, magnamque stragem fecerunt in Turcis, et in fugam eos verterunt. Nec amplius fuit pugna, sed clades barbarorum et fuga; multique Turci deleti sunt et extincti, notabiles autem quinquaginta capti: malebat enim Hungarus occidere, quam captivare. Maxima de hac victoria in Regno Hungariae habebatur exultatio et iucunditas; quamvis Hungaris cesserit victoria non incruenta. Batheristwan enim unus ex capitaneis, graviter vulneratus est, licet non letaliter; biduo alii capitanei exercitus, Ksyancz Pawel et Iaxicz, multi quoque de Hungariae militibus et curiensibus [6]), pectore adverso cecidere. Fuissentque Turci superiores, nisi praefati duo capitanei, Ksyancz Pawel et Iaxicz, tempestive advenientes et latus hostile invadentes, illud acerrime contrivissent.

Kazimirus Rex Poloniae tractat de pace cum Moskwitarum Ducibus; qui iugo duro Thartarorum excusso, Novogrodenses imperio suo subiiciunt et opibus exuunt, Lithuaniaeque partem adimunt.

Kazimirus Poloniae Rex, rebus Polonici Regni compositis, et expeditione stipendiariorum Iohanni episcopo Cracoviensi, Iacobo de Dambno castellano et capitaneo Cracoviensi, et Paulo Iassyenski castellano Sandomiriensi [7]), commissa, die Mercurii, decima septima mensis Novembris [8]), alias feria quarta ante Sanctae Elisabeth [9]), ex Nova Civitate Korczin, visitato etiam monasterio Sanctae Crucis, in Lithuaniam cum omni curia sua se contulit. In qua tempus hiemis, veris et aestatis, venationibus vacando, consumpsit: placitando cum Moskwitarum [10]) Ducibus, videlicet natu

---

[1]) Qui *Cod. Przez.* [2]) esse *Ed. Lips.* [3]) a civitatibus *Cod. Calv.* [4]) ductu *Ed. Lips.* [5]) Aulici *Ed. Lips.* [6]) aulicis *Ed. Lips.* [7]) Siradiensi *Ed. Lips.* [8]) sedecima mensis Novembris *Ed. Lips.* [9]) ante festum S. Elisabeth *Ed. Lips.* [10]) Moschouitarum *Ed. Lips.*

maiori Iwano et Boguworio [1]) Andreae et altero Andrea, et pro regionibus, quas Ducatui Lithuaniae Duces praefati Moskowienses [2]), Rege Kazimiro absente, per iniuriam, ut asserebatur, abstulerant. Senior enim Dux natu Iwan, magni animi et factivitatis erat vir: qui etiam excusso iugo barbaro [3]), vendicaverat se in libertatem cum omnibus suis Principatibus et terris, et iugum servitutis, quo universa Moskwa a temporibus diuturnis, etiam a tempore Alexandri Withawdi Magni Ducis Lithuaniae premebatur, reiecit: quod adeo perniciosum, durum fuit et detestabile, ut nuntiis Caesaris Thartarorum, nec nuntiis modo, sed etiam nuntio [4]), quantumcunque sordidis et vilibus, in curiam Principis maioris natu, pro exigendo tributo aut alia necessitate ordinanda, Moskwam accedentibus, Dux ipse Moskowiensis, in equis sedentibus pedes occurreret, poculum lactis equini supplex porrigeret, et cadentis lactis per iubam equi guttas ore lamberet; lectori Thartaro, legenti Thartarorum Imperatoris literas in Ruthenicum versas, schubam [5]), quae putaretur optima, sabellinam pedibus supponeret, et tam ipse Dux Moskowiensis, quam omnes alii inferiores Duces et Boyari et Proceres sui, genibus flexis, literas Caesaris [6]) audire abominabili devotione, et in omne solatium [7]) Thartaro contra quoscunque [8]) Catholicos ire, cogerentur. Affligebat ingentis viri spiritum [9]) Nowogrod, terrarum Russiae et latissima et ditissima, quam sui iuris, suaeque ditionis, astruebat ademptam, fremebatque animo, quod alioquin gens muliebris et effeminata, infinitis divitiis, magis aliquando, quam Venetorum imperium, onusta, suum imperium fastidiret, et sibi pro libito, quos vellet, Duces et Ciliarchas, ad arbitrium Episcopi senioris et populi, constitueret et destitueret. Quam cum a Kazimiro Poloniae Rege et Magno Duce Lithuaniae desertam neglectamque, quamvis sibi annis singulis centum millia ciclorum penderet, offendisset, protinus illam in ditionem suam redegit. Veritus deinde, ne terra marique, inaestimabilibus etiam divitiis per multas aetates aucta, aliquando in rebellionem verteretur, illuc multo milite proprio et mercenario stipatus, celato animi sui proposito, accessit. Pontifice inaestimabili thesauro auri et argenti, multaque nobilissima supellectili, qui a pluribus centenis annorum, per unumquemque episcopum, alteri succedentem, et relinquebatur et condebatur, spoliato, trecentis civibus, natu maioribus, ditioribusque capite damnatis, et bonis eorum ac thesauris ducali potestati infiscatis, omnem civitatem et cives reliquos, duabus partibus auri, argenti et lapidum

---

[1]) Borziwogio *Ed. Lips.* [2]) Moschouienses *Ed. Lips.* [3]) Thartarico *Ed. Lips.* [4]) Nuntiis *Ed. Lips.* [5]) vestem pellibus sabellinis subductam *Ed. Lips.* [6]) Caesaris Thartarorum *Ed. Lips.* [7]) auxilium *Ed. Lips.* [8]) quoslibet *Ed. Lips.* [9]) ingentis spiritus virum *Ed. Lips.*

pretiosorum, caeteraque supellectili tertia parte cuilibet relicta, quam constabat plus quam decem Venetias, in thesauris possidere, depilavit, et quod dictu quoque apud posteros parum erit credibile, trecentos currus auro tantummodo et argento, margaritis, lapidibus pretiosis et raris, caeterisque id genus unionibus, usque ad os refertos, ante se, de spoliis Nowogrodensium, egit; de supellectili vero nobilissima pellium, purpurarum, pannorum variarum manerierum, post se innumeros [1]). Hac igitur divitiarum mole auctus, singulis gentibus per circuitum erat terribilis: nonnullis regionibus Ducatum Magnum Lithuaniae exuens, caeteris imminebat. Contra quem dum Lithuani conarentur insurgere, avertebat illos Kazimirus Rex Poloniae, dissuadens et prudenter et modeste: ne tyrones ipsi, non procurato sibi perprius exercitatorum militum ex Polonia solatio [2]), tentarent confligere cum Duce pluribus victoriis et opibus aucto; parvamque in Ruthenis suae ditionis, suique Ducatus, spem ponerent, quos sibi propter disparitatem ritus suapte [3]) infestos nossent, nec tam pro victoria Lithuanorum, sed [4]) pro ruina, si dimicatio cum Moskwensibus fieret, adnisuros. Vera praedicere et annuntiare visus, aequis auribus a sensatis et prudentibus audiebatur.

ANNUS DOMINI 1480.

Kazimirus Rex diutius quam Senatus Polonus vellet, in Lithuania moratur.

Ad celebritatem sanctam Nativitatis redemptoris nostri Domini Iesu Christi, ex venationum locis serenissimus Dominus, Kazimirus Poloniae Rex et Dux Magnus Lithuaniae reversus, in quibus longo tempore immoratus fuerat, apud Grodno eam diebus sequentibus, cum coniuge sua Elisabeth Regina et tribus filiis, Kazimiro, Alberto et Alexandro, totaque curia exegit. Post haec, pro tempore Quadragesimae in Lithuaniam divertens, apud Trokki aliquanto tempore mansit. Et inde egressus, Pascha Domini cum hebdomadis sequentibus, in cathedrali Vilnensi ecclesia celebravit, ibique mansionem suam longo satis tempore, licet a consiliariis Poloniae frequentibus literis et nuntiis, quatenus ad Regnum rediret, accersitus [5]), continuavit: distinentibus eum Lithuanis et importune deposcentibus, ne illos desereret, aut ex filiis unum, quod illi durum et molestum erat, surrogaret.

---

[1]) post se innumeros currus egit. *Ed. Lips.* [2]) auxilio *Ed. Lips.* [3]) suapte sponte *Ed. Lips.* [4]) quam *Ed. Lips.* [5]) accerseretur *Ed. Lips.*

Mathias Hungariae Rex contra spem omnium ex morbo convalescens, Austriam invadit.

Multas interim etiam Germanicas regiones, propinquas quoque et remotas, fama, non temere exorta, pervaserat, Hungariae Regem Mathiam in oleo [1]) olivae, ex Venetiis ad vendendum illato Budam, aconitatum esse. Quae tanto facilius apud vicinas nationes credita est, quanto ardentius interitus illius a singulis, sed et a propriis Hungaris poscebatur: quos anno quolibet tributo quadruplici, sub colore, ut robustius Turco resisteret, revera autem, Catholicorum, et praesertim Imperatoris Romanorum Friderici, quem ad iniuriam irrogandam fortunatiorem [2]) videbat, et cuius imperialem sedem sibi usurpare nitebatur, derogabat. Premebatur siquidem podagrica saeva et atroci infirmitate, a qua contra spem et votum mortalium, peritia Aesculapiorum facile fuit liberatus. Necdum curatio ad integrum provenerat, auro in mercenarios, equestres et pedites, quod Pannonius in suam defensionem contulerat, erogato, mittit exercitum ex variis gentibus permixtum, sub ducatu [3]) Tarczi Thomae Hungari, Austriamque invadit, oppidumque Rakemburg [4]), situ et arte forte, stratis per tormenta muris, expugnat. Admovet deinde ad arcem et oppidum Gracz in editiori loco situm, exercitum, et illud tormentis quatire coepit. Sixtus sub idem tempus [5]) Papa quartus Florentinis petentibus pacem dedit: mulctatis perprius aliquot insignibus castris et civitatibus, et Romanae Ecclesiae sorti et proprietati perpetuo insertis [6]).

---

[1]) in loco *Cod. Calv.* [2]) opportuniorem *Ed. Lips.* [3]) sub ductu *Ed. Lips.* [4]) Ratemburg *Cod. Przez.* (Radkersburg). [5]) Sub id deinde tempus Sixtus *Ed. Lips.* [6]) *Ed. Lips. addit:* Finis Annalium Ioannis Dlugosch Senioris Canonici Cracoviensis. Laus sit Deo!

EPILOGUS AUCTORIS.

Post diuturnos et longos labores, post varia ingenia et meditationes, post transitus et itinera, quos et quae faciebam, quaerendo Annalia, et propria et aliena, post contumelias et oblocutiones, post varias detractiones et carptiones, cepit me non mediocris voluptas, quamvis inter graves aegritudines in grabato decumbentem, quod ad finem praesentis operis pervenerim. In quo, etsi magis pro honore Dei et utilitate patriae, quam fretus ingenio, progredi ulterius voluerim, intelligens, quemadmodum in principio libri praefatus sum, rem omissam ab omnibus esse: fatis tamen prohibeor, suspicorque coniectura vehementi, sua tela dissoluturas Parcas. Iam enim per clementiam divinam, ad communem omnium hominum aetatis nostrae periodum perveni: sexaginta enim quinque annos cursu meo transcurri, et meridianis horis transitis, ad ipsam vesperam humanae mortalitatis et ad ipsum aevi cubile perveni: regiam Solis ingressurus, et per gratiam aeterni Imperatoris speculum illud solare splendidissimum, quod illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum, visurus, aevoque sempiterno cum Sanctis omnibus fruiturus. Profiteor autem in hoc opere, ut dudum professus sum, non omnia me solida scripsisse, sed caduca, sed fragilia, sed tenera: aliorum relatione, aut mea aut aliorum suggestione deprompta, et per aspera dumeta, substrata, aut in aliorum codicillis et chartis reperta, aut ab aliis audita: credibile ducens, quod pro vero asserebatur: orans singulos, ut per alios pinguiorem Minervam et dicendi peritiam sortitos, errorum nostrorum et deformitatum rescindantur naevi. Si quid autem incondite et inculte dictum legerint, vel si totum ita scriptum fore perspexerint: doctrinae dent operam, linguae meae et imperitiae veniam. In tanta enim rerum copiositate et varietate, Angelicum foret [1]), singula ad liquidum et ad rei veritatem perducere. Neque nos Evangelia, neque Epistolas canonicas scripsimus, ut Sanctissimi Apostoli: sed pro exercitatione nostri ingenii, scripsimus res humanas variabiles et fluxas, quarum rerum veritatis [2]) periculum, ne nostrae conscientiae puritatem in aliquo exulceremus, in nos assumimus. Et licet infirmitatum nostrarum cruciatus plus quam per annum integrum tenderetur: sub omni tamen debilitatum et dolorum cursu, signare tempora, et describere singula gesta [3]) felicia et adversa, utcunque per dolores et angustias licuit, curavimus. Hoc au-

---

[1]) esset *Ed. Lips.* [2]) quarum rei veritas *Cod. Przez.* [3]) gesta *deest in Cod. Calc.*

tem consecutum mihi in conclusione et fine operis mei, praefari finaliter liceat, quod plerosque catholicos viros videmus consecutos. Nam cum per omne tempus vitae meae supplici et assidua oratione mea, clementissimum obsecrarem Dominum, ut me per suam gratiam non prius hinc tolleret, donec ab omnibus facinoribus, propitiatione sua, et ab omnibus reatibus [1]) evacuaret, et omnes sordes meas per tolerabiles aegritudines extergeret: advenisse tempus reor, in quo, non meo merito, sed favore suo et propitiatione, suae visitationis ventilabro spero me defecatum. Adiicere et hoc liceat, quod in hoc opere continuus et assiduus scripturae operam dedi, non solum articulis meis, sed et meorum librariorum, et per annos prope viginti quinque, ut pernox et perdius, ad hoc opus summa cura, summoque studio et diligentia incumberem, et caeteris neglectis, ad hoc unum promovendum, assidue lucubrarem. Comperta autem alia et alia, et tertia, et quarta, et quinta, et sexta veritate, rarus sexternus potest in hoc Codice, comperto errore meo, deprehendi, quem de caeteris non sustulerim usque ad sextam et septimam vicem, in aliamque formam non verterim: ne cuiquam in scandalum vel errorem forem in vita, vel post mortem. Immensas autem gratias ago, infinitasque et immortales, sanctae et immortali Trinitati, Patri et Filio et Spiritui Sancto, et Dei genitrici [2]), excellentissimae Virgini Mariae, Sanctae Theotocos, et omnibus Angelis, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus et omnibus coelestium virtutum ordinibus, praesertim tamen beato Michaeli Archangelo, utrique Iohanni Patriarchae et Apostolo, beato Stanislao, Wenceslao, Adalberto, Floriano, Hedvigi, Patronis Regni Poloniae gloriosis, et beato Vincentio Martyri famoso, et beatis Confessoribus Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Gregorio, Basilio, Benedicto, et beatis Virginibus et Electis, Annae, Mariae Magdalenae, Dorotheae, Margarethae, Barbarae, et omnibus Sanctis, quorum suffragiis, solatiis [3]) et intercessione, credo me librum praesentem scripsisse et dictasse. Rogans et obsecrans denique omnes ecclesiasticos viros, regulares et saeculares, et praesertim venerandos et egregios viros, Doctores, Professores, Magistros, Studentes, Scribas, in qualibet facultate almae nostrae Universitatis studii Cracoviensis generalis, ut et ipsi et quilibet eorum pro sua virili aetate, morte mea secuta, Annalia praesentia continuent, et illa defluere deficereque non permittant. Quinimo Doctores, Magistros, Professores, Collegiatos, deprecor, obtestor et adiuro, ut una Collegiatura, de melioribus segregata, etiam Magistrum praecipuum, et studiorum et literarum humanitatis peritum, illi iungant: qui ab omnibus ope-

---

[1]) facinoribus *Cod. Calv.* [2]) et earum parenti et Genitrici *Cod. Przez.* [3]) et auxiliis *Cod. Przez.*

ribus, laboribusque et occupationibus vacans, Annalibus tantummodo se occupet, illa cogitet, illa amet, illis se oblectet, de illis tractet, de illis nocte dieque secum et cum aliis loquatur, commoditati quoque, utilitati et decori patriae, plus tamen honori Dei et veritati provideat. Supplicans cuilibet hanc Cronicam legenti vel lecturo, ut pro me, omnium peccatorum primo et ultimo, unum Pater noster, et unum Ave Maria, flexis genibus, cum devotione dignetur exorare: ut Dominus noster Iesus Christus, intactae Virginis infans, per omnes suos cruciatus, pro me et illo, et quolibet mortali, mira charitate toleratos, dignetur me a tormentis liberare perpetuis et temporalibus, et ad visionem me perducere Trinitatis suae benedictae. Cui est honor et gloria, nunc et semper, per infinita saecula saeculorum, Amen.

Alèksandra hr. Przezdzieckiego *Zupełne wydanie Dzieł Długosza* obejmować miało tomów 14. Z tych wyszło dotąd tomów 13 — a mianowicie: 5 tomów *Dziejów* (II, III, IV, V, VI wedle liczenia porządkowego całéj edycyi) *polskiego przekładu*, dokonanego przez Dra Karola Mecherzyńskiego, Profesora Uniw. Jagiell.—3 tomy *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis* (po łacinie, VII, VIII, IX)—oraz 5 tomów *tekstu łacińskiego Dziejów* (Historia polonica X, XI, XII, XIII, XIV), poprawnego wedle rękopisów współczesnych przez Ignacego Żegotę Paulego, Urzędnika Bibl. Uniw. Jag.

Obecnie pozostaje do wydania jeszcze 1 tom (I) rozpoczynający edycyą, w którym się pomieszczą: *Żywoty ŚŚ., Biskupów, Clenodia, Banderia, listy, mowy, i żywot Długosza.*

Index do tekstu łacińskiego *Dziejów* (zrobiony przez Dra Żebrawskiego Członka Akademii Umiejętności), który miał być dołączony do tomu V (ogólnego zbioru XIV), z powodu swojéj obszerności, wyjdzie jako tom XV dodatkowy, programem Wydawnictwa nie objęty. Prenumeratorowie, którzy przedpłatę uiścili całkowicie, płacąc z góry, odbiorą ten tom bezpłatnie — inni mogą go nabywać po cenie na kupno pojedynczych tomów naznaczonéj.

Wydanie całości (XV tomów) ukończonem zostanie przed zamierzonym obchodem 400-letniego jubileuszu Długoszowego.

Tomy zawierają w przecięciu po 620 stronnic wielkiéj ósemki. Do chwili ukończenia druku, sprzedaje się każdy po 5 fl. w. a. = 3 Rtr. = 9 Marek = 4 Rsr. Cena księgarska jest wyższą, gdyż wydawnictwo z téj ceny tomów nie ustępuje rabatu. Zarówno tekst łaciński, jako i polski, można nabywać osobno. *Egzemplarze na papierze luksusowym* (których odbito tylko 25) sprzedają się (całe wydanie) po 140 fl. w. a.= 84 Rtr. = 252 Marek = 100 Rsr., z czego Wydawnictwo pragnie zyskać fundusz na wybicie pamiątkowego medalu w jubileusz Długoszowy.

Adres Wydawnictwa: w Krakowie Dr. J. Łepkowski, Prof. Uniw. Jag., w Warszawie Konstanty i Gustaw hr. Przezdzieccy.